

מאימתי פרק ראשון ברכות

ד

בניהו בן יהוידע זה סנהדרין - שהיה אב בית דין : וכן הוא אומר ובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי . ראשון וקודם להם שבחמילה נוטלים רשות ואח"כ שואלים אם ילליחו : ואביהם אלו אורים ותומים . שכל ימי דוד היה נשאל באביהם עד מלחמת אשכול ששאל אביהם ולא עלתה לו ושאל לדוק ועלתה לו כדלמרי' תורה אור

בניהו זה סנהדרין . מסביר אומר בן . אביהם אלו אורים ותומים וכן הוא אומר ובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי כלומר היה קודם להם אס בן אורים ותומים היו אחר בניהו . א"כ אביהם שהוזכר אחר בניהו היינו אורים ותומים כך פירש רש"י . ותימא לפירושו פשוט דאביהם כהן היה בימי דוד שלא היה כהן אחר שכולם נהרגו בטוב עיר ההגנים ולמה לריך רחיה עליה . ועוד לגירסת הקונטרס בניהו בן יהוידע אין זה הפסוק בשום מקום . לכך (מפרש) [גירס] רבינו תם כדל' (בד"ה א"כ) *ואחרי לחיטופל יהוידע בן בניהו זה סנהדרין וקראו אומר ובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי ופי' ר"ס דכרתי ופלתתי היינו סנהדרין שכותבין דבריהם לאמתן ופלתתי שמופלאים בהוראה כמו מופלא שבבית דין . וא"ס היכי פשיטי יהוידע בן בניהו מבניהו בן יהוידע . וי"ל דמסתמא ממלא מקום אביו היה וכי היכי דאביו היה מסנהדרין גם הוא היה מה"ס : וקרא

[וכי' נעמן ערך לתר]

[ועי' תוס' סנהדרין טו: ד"ה ואחרי]

רב נסים גאון
ישב ומגמגם כחוס אית' במסכת סוכה ב' הישן (דף טו) אמר רב אסור לארס לישן ביים יתור משנית המס אמר אביי שינתיה דמר כדב דרב כר' דר' כדוד מלך ישראל דודו כדוסטויא דוסיו שיתין גישמי הא דאמר (רב) [רב אחא] דבא אין הבור מתמלא מרוליתו מתפשטא לך מהריא דבפרק הריאה פקס (דף טו) דתניא בעשה שבקש הקב"ה להביא מבל לעולם נפל ב' כוכבים סביב והביא מבל לעולם ובשבקש לשחמם נפל ב' כוכבים מעיש ומתמן ומדאקשין וליסתם בריה ופרקין אין הבור מתמלא מרוליתו ודעת פירשה דהבין דצא פירשה שהבור אם תחזור לתוכו העפר שניסלת ממנו אינו מסלא איתו אלא צריך להוסיף עפר אחר ולפיכך לא היו מספקין כאן אותן ב' כוכבים שנפלו מפתח והוצרך ליפול ב' כוכבים מעיש לסתמן לוח נחבונן העם בנפתח הבור הפך אין הבור מתמלא מרוליתו תשובה לרביי שאמר להם לכו התפטר זה מזה בלתי כי אין מספק לנו מה שאנו נתיב זה מזה אלא צריכין אנו ותסתם פקס אחר מיר אסר להם לכו ופשמנו יריבם בגרור :

בניהו בן יהוידע זה סנהדרין ואביתר אלו אורים ותומים וכן הוא אומר ובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי שמשם כרתי ופלתתי כרתי שכורתים דבריהם פלתי שמופלאים בדבריהם * ואח"כ שר צבא למלך יואב אמר רב יצחק בר אדא ואמרי לה אמר רב יצחק בריה דרב אידי מאי קרא עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחור . רבי זירא אמר משה לעולם היה ידע ודוד נמי היה ידע וכיון דדוד היה ידע כנור למה היה לאתעורי משנתיה וכיון רמשה היה ידע למה היה למימר כחצות משה קסבר שמו ימעון אצמגניני פרעה ויאמרו משה בדאי הוא דאמר מר * למד לשונך לומר איני יודע שמו

בניהו בן יהוידע זה סנהדרין - שהיה אב בית דין : וכן הוא אומר ובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי . ראשון וקודם להם שבחמילה נוטלים רשות ואח"כ שואלים אם ילליחו : ואביהם אלו אורים ותומים . שכל ימי דוד היה נשאל באביהם עד מלחמת אשכול ששאל אביהם ולא עלתה לו ושאל לדוק ועלתה לו כדלמרי' תורה אור

בניהו בן יהוידע זה סנהדרין ואביתר אלו אורים ותומים וכן הוא אומר ובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי שמשם כרתי ופלתתי כרתי שכורתים דבריהם פלתי שמופלאים בדבריהם * ואח"כ שר צבא למלך יואב אמר רב יצחק בר אדא ואמרי לה אמר רב יצחק בריה דרב אידי מאי קרא עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחור . רבי זירא אמר משה לעולם היה ידע ודוד נמי היה ידע וכיון דדוד היה ידע כנור למה היה לאתעורי משנתיה וכיון רמשה היה ידע למה היה למימר כחצות משה קסבר שמו ימעון אצמגניני פרעה ויאמרו משה בדאי הוא דאמר מר * למד לשונך לומר איני יודע שמו

תבדד ותאחו רב אשי אמר בפלגא אורחא דתליסר נגהי ארבסר הוה קאי והכי קאמר משה לישראל אמר הקב"ה למחר כחצות הלילה כי האינדא אני אמר דוד לפני הקב"ה רבונו של עולם לא חסיד אני לוי ור' יצחק חד אמר כך לפני הקב"ה רבונו של עולם לא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב לפני הקב"ה רבונו של עולם לא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב יושבים אגודות אגודות בכבודם ואני ידי מלוכלכות בדם ובשפיר ובשליא כדי למהר אשה לבעלה ולא עוד אלא כל מה שאני עושה אני נמלך במפיבשת רבי ואומר לו מפיבשת רבי יפה דנתי יפה חייבתי יפה זכיתי יפה מהרתני יפה ממאתי ולא בושתי א"ר יהושע בריה דרב אידי מאי קרא * ואדברה בעדותך נגד מלכים ולא אבוש תנא לא מפיבשת שמו אלא איש * בשת שמו ולמה נקרא שמו מפיבשת שהיה מבייש פני דוד בהלכה לפיכך זכה דוד ויצא ממנו כלאב וא"ר יוחנן לא כלאב שמו אלא דניאל שמו ולמה נקרא שמו כלאב שהיה מכלים פני מפיבשת בהלכה ועליו אמר שלמה בחכמתו * בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני ואומר * חכם בני ושמח לבי ואשיבה חורפי דבר . ודוד וחנא משמיה דרבי יוסי למה נקוד על לולא אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע מובטח אני בך שאתה משלם שכר טוב לצדיקים לעתיד לבוא אבל איני יודע אם יש לי חלק ביניהם אם לאו שמו יגרום החטא * כדר' יעקב בר אידי דר' יעקב בר אידי רמי כתיב * והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך וכתוב יעבור עם זו קניית עד יעבור עמך ה' זו ביאה ראשונה עד יעבור עם זו קניית זו ביאה שנייה מכאן אמרו חכמים ראוים היו ישראל ליעשות להם גם בימי עזרא כדרך שנעשה להם בימי יהושע בן נון אלא שגרום החטא : וחכ"א עד חצות : חכמים כמאן סבירא להו אי כרבי אליעזר סבירא להו לימרו כרבי אליעזר ואי

ס"ה למה נקרא שמה אורים ותומים שפארום את דבריהם תובים שבשלימים את דבריהם ועי' כיומא ענ:

מש' דרך לרין זוטא ס"ג

[עיינ בנימוח דף עט בהוס' דגמס ר"ס אלא איש כעל שמו ועי']

סנהדרין דף נח :

ג"ה שם ומוטה דף נח .

הגהות הב"ח

(6) רש"י ד"ה תליסר וכו' ליל טעני של ששה פער ומתרת יגיה ארבעה עשר: (7) ד"ה שהיה מכלים פני מלכתי את פני הכב: (8) ד"ה לולא ב' כוכבים ה' באלך ישראל כבר נודענו: (7) ד"ה בילה וכו' שפלו

במקום אחד אומר (שמואל ב) ומשכחו כללך לאביגיל אשת נבל וגו' ובמקום אחר אומר והשני דניאל לאביגיל בדברי הימים (ג: א): **ססיה מכלים פני מפיבוסם** . כל אב מכלים (3) את הרב שהיה אב בהוראות : **לולא האמנתי לראות בטוב ה'** . כבר נרדנו מיראהך כמו שנאמר כי גרשוני היום מהסתפת במלת ה' לנאמר לך טוב וגו' (שמואל א כו) : **נקוד על לולא** . לדרוש את הנקודה שהיא ממעטת את משמעות הכתוב לומר שלא דבר ברור היה לו לראות בטוב ה' (2) . לולא לשון אס לא כמו לולי אלהי אבי וגו' היה לי (בראשית לח) : **שמא יגרום החטא** . תירוץ הוא לעולם מוחזק בידו שהוא חסיד וזה שספק בידו אס יראה בטוב ה' לפי שהיה ירא שמא יחטא ויגרום החטא מלראות בטוב : **ויירא יעקב** . שמא אחר הבטחה חטאתי וכרתיה שחטא גורם שאין הבטחה מתקיימת : **ביאה ראשונה** . שבאו (7) בימי יהושע : **ביאה שנייה** . כשעלו מגלות צבל בימי עזרא : **ראויים היו** (9) **לעשות להם גם** . לבוא ביד רמה : **אלא שגרום החטא** . ולא הלכו אלא ברשות כורס וכל ימי מלכי פרס נשתעברו להם לכורס ולחשארות ולדריוש האחרון: **הכמים כמאן סבירא לכו** . במשמעות ששכך האומר בתורה: **אי כר' אליעזר סבירא לכו** . דלית ליה בשכך כל זמן שבני אדם עוסקין לילך ולשכב זה מקדים זה מאחר: **לימרו** (1) **כר' אליעזר** . דלמר סוף האשמורה הראשונה דודאי כל שדעתו לישן כבר שכב וישן: **לאן בימי יהושע** : (2) ד"ה ראויים היו ישראל לעשות : (1) ד"ה למה כר' אליעזר דלמר עד סוף :

מאימתי פרק ראשון ברכות

וקורא קריאת שמע ומתפלל . מלאן משמעת שמעיה שהגיע זמן קריאת שמע של לינה שחין לו לאכול סעודה עד שיקרא

ק"ש ויתפלל ערבית: **דאמך** רבי יוחנן איזהו בן העוה"ב וכו'. ואלו שאומרים יראו עינינו ופסוקים אחרים אחר השכיבו. כראה הואיל ותקינו להו רבנן ה"ל בגאולה אריכתא

דתיקינו לומר זה שבתוך כך יתפלל חזירו גם הוא ולא ילך מבהכ"י עד שיגמור כל אחד תפלתו. וגם יש בזה פסוקים י"ח אוכרות כנגד י"ח ברכות דשמנה עשרה ואגב שתקנו לומר אותם פסוקים תקנו לומר חתימה של יראו עינינו. והלכה כר' יוחנן דברייתא דמסייע ליה וכן פסק ה"ג. וגאס כן יש ליוהר שלא לספר בין גאולה דערבית לשמנה עשרה. ומיהו בסדר רב עמרת פ' מה שאנו אומר קדיש בין גאולה לתפלת ערבית לאשמעינן דלא בעינן מסמך גאולה דערבית לתפלה משום דתפלת ערבית רשות. ולא נהירא [דאס כן] ר' יוחנן סבירא ליה תפלת ערבית חובה דפלוגתא היא *דרב ר' יוחנן והלכה כר' יוחנן. ונכון להחמיר ולהזהר מלספר ציניתא ואי תימא קשיא הלכתא אהלכתא דקיימא לן תפלת ערבית רשות והכא פסקין כרבי יוחנן לריד לומר דאפילו אי סבדר רבי יוחנן כרב דלמר רשות היא מכל מקום מחייב לסמוך. אס כן גס לנו יש לסמוך:

ואי ברבן גמליאל סבירא להו לימרו ברבן גמליאל לעולם ברבן גמליאל סבירא להו והא דקא אמרי עד חצות כדי להרחיק את האדם מן העבירה כדתיניא חכמים עשו סייג לדבריהם *כדי שלא יהא אדם בא מן השדה בערב ואומר אלך לביתי ואוכל קימעה ואשתה קימעה ואישן קימעה ואח"כ אקרא ק"ש ואתפלל והדמפתו שינה ונמצא ישן כל הלילה אבל אדם בא מן השדה בערב נכנס לבית הכנסת אם רגיל לקרות קורא ואם רגיל לשנות שונה וקורא ק"ש ומתפלל ואוכל פתו ומברך *וכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה מאי שנא בכל דוכתא דלא קתני חייב מיתה ומאי שנא הכא דקתני חייב מיתה איבעית אימא משום דאיכא אונס שינה ואיבעית לאפקוי ממאן דאמר *תפלת ערבית רשות קמ"ל דחובה: אמר מר קורא ק"ש ומתפלל מסייע ליה לר' יוחנן *דאמר ר' יוחנן איזהו בן העוה"ב הוא זה המוסך גאולה לתפלה של ערבית רבי יהושע בן לוי אומר תפלות באמצע תקנום במאי קא מפלגי *אי בעית אימא קרא איבעית א סברא דר' יוחנן סבר גאולה *מאורתא נמי היא אלא גאולה מעלייתא לא היא אלא עד צפרא ור' יהושע בן לוי סבר כיון דלא הויא אלא מצפרא לא הויא גאולה מעלייתא ואב"א קרא ושניהם מקרא אחד דרשו דכתיב *בשכבך ובקוּמך ר' יוחנן סבר מקיש שכיבה נמי ק"ש ואח"כ תפלה ר' יהושע בן לוי סבר מקיש שכיבה לקימה מה קימה ק"ש סמוך למטתו אף שכיבה נמי ק"ש סמוך למטתו מתיב מר בריה דרבינא *בערב מברך שתים לפניה ושתיים לאחריה ואי אמרת בעי לסמוך הא לא קא סמך גאולה לתפלה דהא בעי למימר השכיבו אמרי *כיון דתקינו רבנן השכיבו בגאולה אריכתא דמיא דאי לא תימא הכי שחרית היכי מציי סמוך והא *אמר רבי יוחנן בתחלה אומר ה' שפתי תפתח ולבסוף *הוא אומר *יהיו לרצון אמרי פי אלא התם כיון דתקינו רבנן למימר ה' שפתי תפתח כתפלה אריכתא דמיא הכא נמי כיון דתקינו רבנן למימר השכיבו בגאולה אריכתא דמיא: אמר רבי אלעזר *א"ר אבינא ה"ל האומר תהלה לדוד בכל יום *שלוש פעמים מובטח לו שהוא בן העולם הבא מאי מעמא אילימא משום דאיתא באל"ף ב"ת נימא *אשרי תמימי דרך דאתיא בתמניא *אפינן אלא משום דאית ביה פותח את ירך נימא *הלל הגדול דכתיב ביה *נותן לחם לכל בשר אלא משום דאית ביה תרתי אמר רבי יוחנן מפני מה לא נאמר גוף באשרי *מפני שיש בה מפלתן של שונאי ישראל דכתיב *נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל במערבא מתרצי לה הכי נפלה ולא תוסיף לנפול עוד קום בתולת ישראל אמר רב נתמן בר יצחק אפילו הכי (6) חזר דוד וסמכן ברוח הקדש שנא *סומך ה' לכל הנופלים: א"ר אלעזר בר אבינא גדול מה שנאמר במיכאל ויתר ממה שנאמר בגבריאל דאילו במיכאל כתי' ויעקף אלי אחד מן השרפים ואלו גבי גבריאל כתי' *והאיש גבריאל אשר ראיתי בהוון בתחלה מועף ביעף וגו' מאי משמע דהאי אחד מיכאל הוא אמר ר' יוחנן אתיא אחד אחד כתיב הכא ויעקף אלי אחד מן השרפים וכתי' התם והנה מיכאל אחד (7) השרים הראשונים בא לעזרתי תנא מיכאל באחת גבריאל בשתיים אליהו בארבע ומלאך המות בשמנה ובשעת המגפה באחת: א"ר יהושע בן לוי אע"פ שקרא אדם ק"ש בביהכ"נ מצוה לקרותו על מטתו אמר רבי *יוסי מאי קרא *רגו ואל תחטאו אמרו בלבבכם על משכבכם ודימו סלה אמר רב נחמן

יא א מיי' פיו מלכות תפלה הלכה ז עור וצוער א"ת סימן רלה טע"ף ב : יב ב מיי' פ"ז שם הלכה יח סגז עשין יט עור א"ת סימן רלה וטע"ש א"ת סימן רלו טע"ף ב : יג ב מיי' פ"ב שם הלכה ט(מג טע"ז) עור וצוער א"ת סימן רלה יד ד מיי' (ומג) שם טע"ש א"ת סימן קכ טע"ף ב : מה ה מיי' פ"ז שם הלכה יב סגז עשין יט טע"ש א"ת סימן נח יז (וכך אלסס פ' א"ר עומדן דף כו א) : מה ו מיי' פ"ז שם הלכה ב טע"ש א"ת סימן רלט טע"ף א :

עירובין כא:

[לקמן כז ב כפי שגדפס
שם נלך בגליון וע"ש
תוס' שם ד"ה והלכתא]

רב נסים גאון

ואיבעית אימא סמאן דאמר דתפלת ערבית רשות. מי דתא שאמר תפלת ערבית רשות ר' יהושע הוא ויאתא בפרק תפלת השחר (דף כ) אמר רב יהודה אמר שמואל תפלת ערבית רשות ר' גמליאל אפר הוציב ר' יהושע אומר רשות :

לקמן יא.

[בעי' וכך אלסס א"ר נבר
לכניה וכו' כיון נוטא
הסמך וז"ל שם וז"ל
אלעזר]
תהלים קיט
פסחים ק"ח .

ישעיה ו

[צ"ל רב אסי או רב
יוסף]

טע"ש"י ד' 3
ד"ה וליעבד

הגהות
הב"ח
(6) ב"מ מור
דוד וסמכה
ברכות הקדש :

[לקמן כז ב
שבת ט ב ז ומא
זו:]

לקמן דף ט :

[בימות לה:
קדושין לה:
ב"מ ט. פ"א
לד: סנהדרין ג.
שבוטות כב:
פ"ט בבות'
זכתיס ב.
ז: ממנות.
יג: עג:
חולין ק"ח:
תמורה ל:]

לקמן ט ב ז ע'
רש"א שם
ד"ה כיון

שם קמה
שם קלו
עמות ה

תהלים קמה
דניאל ט

שם

תהלים ד
אם

ואי ברבן גמליאל סבירא להו לימרו ברבן גמליאל לעולם ברבן גמליאל סבירא להו והא דקא אמרי עד חצות כדי להרחיק את האדם מן העבירה כדתיניא חכמים עשו סייג לדבריהם *כדי שלא יהא אדם בא מן השדה בערב ואומר אלך לביתי ואוכל קימעה ואשתה קימעה ואישן קימעה ואח"כ אקרא ק"ש ואתפלל והדמפתו שינה ונמצא ישן כל הלילה אבל אדם בא מן השדה בערב נכנס לבית הכנסת אם רגיל לקרות קורא ואם רגיל לשנות שונה וקורא ק"ש ומתפלל ואוכל פתו ומברך *וכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה מאי שנא בכל דוכתא דלא קתני חייב מיתה ומאי שנא הכא דקתני חייב מיתה איבעית אימא משום דאיכא אונס שינה ואיבעית לאפקוי ממאן דאמר *תפלת ערבית רשות קמ"ל דחובה: אמר מר קורא ק"ש ומתפלל מסייע ליה לר' יוחנן *דאמר ר' יוחנן איזהו בן העוה"ב הוא זה המוסך גאולה לתפלה של ערבית רבי יהושע בן לוי אומר תפלות באמצע תקנום במאי קא מפלגי *אי בעית אימא קרא איבעית א סברא דר' יוחנן סבר גאולה *מאורתא נמי היא אלא גאולה מעלייתא לא היא אלא עד צפרא ור' יהושע בן לוי סבר כיון דלא הויא אלא מצפרא לא הויא גאולה מעלייתא ואב"א קרא ושניהם מקרא אחד דרשו דכתיב *בשכבך ובקוּמך ר' יוחנן סבר מקיש שכיבה נמי ק"ש ואח"כ תפלה ר' יהושע בן לוי סבר מקיש שכיבה לקימה מה קימה ק"ש סמוך למטתו אף שכיבה נמי ק"ש סמוך למטתו מתיב מר בריה דרבינא *בערב מברך שתים לפניה ושתיים לאחריה ואי אמרת בעי לסמוך הא לא קא סמך גאולה לתפלה דהא בעי למימר השכיבו אמרי *כיון דתקינו רבנן השכיבו בגאולה אריכתא דמיא דאי לא תימא הכי שחרית היכי מציי סמוך והא *אמר רבי יוחנן בתחלה אומר ה' שפתי תפתח ולבסוף *הוא אומר *יהיו לרצון אמרי פי אלא התם כיון דתקינו רבנן למימר ה' שפתי תפתח כתפלה אריכתא דמיא הכא נמי כיון דתקינו רבנן למימר השכיבו בגאולה אריכתא דמיא: אמר רבי אלעזר *א"ר אבינא ה"ל האומר תהלה לדוד בכל יום *שלוש פעמים מובטח לו שהוא בן העולם הבא מאי מעמא אילימא משום דאיתא באל"ף ב"ת נימא *אשרי תמימי דרך דאתיא בתמניא *אפינן אלא משום דאית ביה פותח את ירך נימא *הלל הגדול דכתיב ביה *נותן לחם לכל בשר אלא משום דאית ביה תרתי אמר רבי יוחנן מפני מה לא נאמר גוף באשרי *מפני שיש בה מפלתן של שונאי ישראל דכתיב *נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל במערבא מתרצי לה הכי נפלה ולא תוסיף לנפול עוד קום בתולת ישראל אמר רב נתמן בר יצחק אפילו הכי (6) חזר דוד וסמכן ברוח הקדש שנא *סומך ה' לכל הנופלים: א"ר אלעזר בר אבינא גדול מה שנאמר במיכאל ויתר ממה שנאמר בגבריאל דאילו במיכאל כתי' ויעקף אלי אחד מן השרפים ואלו גבי גבריאל כתי' *והאיש גבריאל אשר ראיתי בהוון בתחלה מועף ביעף וגו' מאי משמע דהאי אחד מיכאל הוא אמר ר' יוחנן אתיא אחד אחד כתיב הכא ויעקף אלי אחד מן השרפים וכתי' התם והנה מיכאל אחד (7) השרים הראשונים בא לעזרתי תנא מיכאל באחת גבריאל בשתיים אליהו בארבע ומלאך המות בשמנה ובשעת המגפה באחת: א"ר יהושע בן לוי אע"פ שקרא אדם ק"ש בביהכ"נ מצוה לקרותו על מטתו אמר רבי *יוסי מאי קרא *רגו ואל תחטאו אמרו בלבבכם על משכבכם ודימו סלה אמר רב נחמן

* י"ח אלפי"

גליון הש"ס

מפלגן . ע"י תשובת הרשב"א סימן מ"ט : בהגהת מהרי"ב אחר הכ"ד והלכתא . וע"ש מנילה
כ"ג ע"א תוס' ד"ה כיון :

מאימתי פרק ראשון ברכות

ה רב נסים גאון

ואם תלמיד חכם הוא. שרגיל במשנתו לחזור על גרסו חמיד לוי
בכך: ירגיו ילך טוב. שיעשה מלחמה עם ילך הרע: ודמו מלה.
יום הדומיה הוא יום המות שהוא דומיה עולמית: זה מקרא. חומש
שמלוה לקרות בצורה: זו משנה. שיחסקו במשנה: זה גמרא.

החשיתי מנוב. מן הסורה: וכלכי נעכר. מכה עכורה: הסוכר
עלכ. שפירש הימנו דבר חשוב כזה ומתוך דוחקו מכרו: ושמה.
שהרי הקב"ה מזהירם מלעזוב אותה ומשכחה לפנייהם בלקח טוב אחר
שנתנה להם: פשפשולא מלא. לא מלא עבירה בידו שבשכילה רלוין
יסורין הללו לבא: אשרי הגבר אשר

אם תלמיד חכם הוא אין צריך אמר אביי אף
תלמיד חכם מביעי ליה למימר חד פסוקא
ה' אל אמת: א"ר לוי בר חמא אמר ר"ש בן
לקיש לעולם ירגיו אדם יצר טוב על יצר הרע
ר' שניא ר' רגו ואל תחטאו. אם נצחו מוטב ואם
לאו יעסוק בתורה שנאמר אמרו בלבבכם אם
נצחו מוטב ואם לאו יקרא קריאת שמע שנאמר
על משכבכם אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור
לו יום המיתה שנאמר ודמו סלה. וא"ר לוי
בר חמא אמר ר' שמעון בן לקיש מאי דכתיב
ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה
אשר כתבתי להורותם לוחות אלו עשרת
הדברות תורה זה מקרא והמצוה זו משנה אשר

יסורין יה ומתורתך תלמדנו. שבשכילה
יסורין לריך אדם לבא לדי תלמוד
תורה: יסורין של אהבה. הקב"ה
מייסרו צוה"ו בלא שום עון כלי
להרבות שכרו בעולם הבא יותר מכדי
זכותו: וזה חפץ דכלו החלי. מי
שהקב"ה חפצו מחלה ביסורין: אשם.
קרנן: נפשו. מדעתו: דבר זה.
שלאשרי אדם אשר תיסרנו יה: מתורתך
תלמדנו. כלומר מתורתך אלו למדין
איתו: אמר ברית ביסורין דכתיב אלה
דברי הכתובים. אחר הקלות נאמר
במשנה תורה: אף יסורין ממרקין כל
עונותיו של אדם גרסי: ודרך חיים. חיי
העוה"ב הויין לו תוכחות מוסר לאדם:
ובנים

כתבתי אלו נביאים וכתובים להורותם זה גמרא *מלמד שכולם נתנו למשה

מסיני: א"ר יצחק בל הקורא ק"ש על מטתו כאלו אוהו חרב של שתי פיות בידו שנאמר רוממות אל בגרונום

וחרב פיפיות בידם מאי משמע אמר מר זוטרא ואיתימא רב אשי מרישא דענינא דכתיב יעלוו חסידים בכבוד
ירגנו על משכבותם וכתיב בתריה רוממות אל בגרונום וחרב פיפיות בידם. ואמר רבי יצחק בל הקורא קריאת
שמע על מטתו מזיקין בדילין הימנו שנאמר ר' שניא ר' רגו ואל תחטאו. אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור

בו ואיננו ואין רשף אלא מזיקין שנאמר ר' רגו ואל תחטאו. אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור
העוסק בתורה יסורין בדילין הימנו שנאמר ר' רגו ואל תחטאו. אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור

ואיננו ואין רשף אלא מזיקין שנאמר ר' רגו ואל תחטאו. אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור
העוסק בתורה יסורין בדילין הימנו שנאמר ר' רגו ואל תחטאו. אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור

ואיננו ואין רשף אלא מזיקין שנאמר ר' רגו ואל תחטאו. אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור
העוסק בתורה יסורין בדילין הימנו שנאמר ר' רגו ואל תחטאו. אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור

כל חקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך אלא כל שאפשר לו לעסוק בתורה
ואינו עוסק הקב"ה מביא עליו יסורין מכווערין ועוכרין אותו שנא' נאלמתי דומיה החשיתי מוטב וכאבי נעכר *ואין

מטתו טו
תהלים לג
משלי ד

מטתו טו
תהלים לג
משלי ד

מטתו טו
תהלים לג
משלי ד

רבא ואיתימא רב חסדא אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפושש במעשיו שנא' נחפשה דרכינו ונחקרה *נישובה
עד ה' פשפש ולא מצא יתלה בבטול תורה שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו

ואם תלה ולא מצא בידוע שיסורין של אהבה הם שנאמר כי את אשר יאהב ה' יוכיח. אמר רבא אמר רב
סחורה אמר רב הונא כל שהקב"ה חפץ בו מדכאו ביסורין שנאמר וזה' חפץ דכאו החלי יכול אפילו לא קבלם

מאהבה תלמוד לומר *אם תשים אשם נפשו מה אשם לדעת אף יסורין לדעת ואם קבלם (6) מה שכרו *יראה זרע
יארץ ימים ולא עוד אלא שתלמודו מתקיים בידו שנא' וחפץ ה' בידו יצלה פליגי בה רבי יעקב בר אידי ורבי

אחא בר חנינא חד אמר אלו הם יסורין של אהבה כל שאין בהן בטול תורה שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו
יה ומתורתך תלמדנו וחד אמר אלו הם יסורין של אהבה כל שאין בהן בטול תפלה שנאמר ברוך אלהים

אשר לא הסיר תפלתו וחסדו מאתי אמר להו רבי אבא בר ר' חייא בר אבא הכי אמר ר' חייא בר אבא
א"ר יוחנן אלו ואלו יסורין של אהבה הן שנאמר כי את אשר יאהב ה' יוכיח אלא מה ת"ל ומתורתך תלמדנו

אל תקרי *תלמדנו אלא תלמדנו דבר זה מתורתך תלמדנו ק"ו משן ועין מה שן ועין שהן אחד מאבריו של אדם
עבד יוצא בהן לחרות יסורין שממרקין כל גופו של אדם על אחת כמה וכמה והיינו דרבי שמעון בן לקיש דאמר

רשב"ל נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורין נאמר ברית במלח דכתיב ולא תשבית מלח ברית ונאמר
ברית ביסורין דכתיב אלה דברי הברית מה ברית האמור במלח מלח ממתקת את הבשר אף ברית

האמור ביסורין ממרקין כל עונותיו של אדם: *תניא רבי שמעון בן יוחאי אומר שלש מתנות
מובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל וכולן לא נתנן אלא עיי יסורין אלו הן תורה וארץ ישראל והעולם

הבא תורה מנין שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו ארץ ישראל דכתיב כי כאשר
ייסר איש את בנו ה' אלהיך מיסוך וכתיב בתריה כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ מובה העולם הבא דכתיב

כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר. תני תנא קמיה דר' יוחנן בל העוסק בתורה ובגמילות חסדים
וקובר

וקובר

וקובר

ש"י מגילה
[ע"ב]
תהלים קטו
ש"ס

איוב ה
דברים לג

[גמ' כ"ט]
חולין ס"א:
שמות טו

תהלים לג
משלי ד

איוב ג
תהלים ז

משלי ג
ישעיה נג
ש"ס

ש"ס
תהלים טו

ר"ל הדליות
בטול אלא
בצירי (ח"ט)

ויקרא ב
דברים כח
מכילתא ס"פ

יתרו וספרי ס'
ואחמקן ע"ט
ש"ס

משלי ו

מה אשם לדעת אף
יסורין לדעת. כי
הקרבנות אין מתור
להקריבן אלא ברצון
בעלים ולא בעל תורתן
כדתניא (ערכין דף
כ"א וס"ג) יקריב אותו
מלמד שבופין אותו ויכל
בעל תורתו ה"ל לרצונו
הא כיצד כופין עד
שיאמר רוצה אני ואמרו
עוד מנין למתעק
בקרישים שפסול וכו'
לעבר מנין תלמוד
לומר לרצונם תוביחו
(לרצונכם וכו') לדעתכם
ובדו ויתא בשחיתות
דעלין ב' הכל שחושין
(דף יג) ובט' נדרים
בפרק אין בין מורד
הנאה מחבור (דף ל"ט)
איתא אמר ר' יוחנן הכל
צריכין [דעת] דחץ
מנוסרס כפרה:

משלי כג

לקמן מה: ע"ו י"ט:
מנחות נ"ג: אבות פ'

ס"א פשפשולא וצא יעשה
תשובה שנאמר ונשובה

[יתכן לסיים הכי אמר
אבא א"ר יוחנן אלו וכו'
ועיין ע"מ דף כ"ג.]

הגהות ה"ב
(6) נ"ג' אם קבל עניו
מחכמה מה שכרו:
(7) רש"י ד"ה מהו משמע
סוף דבקריאת שמע:
(8) ד"ה התעורר וכו'
במורה ס"ד' וחל"כ מ"ה
ואיננו היא משתכח:
(9) ד"ה וכו' רשף וכו'
העוף מסלק ממך את בני
רשף ס"ד:

מאימתי פרק ראשון ברכות

הא לן והא להו. פי' רש"י לבני ארץ ישראל שצריכין שילוח חוץ לשלשה מחנות לא הוו יסורין של אהבה. ותימא דשילוח מחנות לא היה נוהג אלא בזמן שהיוצא נוהג ובתי ערי חומה. ובזמן האמוראין לא היה היוצא נוהג כדאמרין במסכת גיטין (פ"ד דף לו.) והיאך היה מדבר ר' יוחנן מדבר שלא היה נוהג בזמנו. וי"מ הא לן והא להו לענין קומאה שגהרין בח"י ולא בצביל: **והאמר** רבי יוחנן דין גרמא דעשיראה ביר. פי' רש"י דלאדם תשוב כר' יוחנן ומסתמא לא היו אלא יסורין של אהבה. ותימא דהא מסיק דהיאך ללא הו ליה בניס כלל לא הוו יסורין של אהבה והרי כמה לדיקים שלא היו להם בניס (ב). ואי משום בנות ר' יוחנן כמי הו ליה בנות ב' בתרא דקדושין (דף עא:) ונראה לפרש דהכי פריך והאמר ר' יוחנן דין גרמא וכו' אלמא מדהוה רגיל לנחם אחרים בכך ש"מ דהוו יסורין של אהבה. אבל אינו תלוי בכך שהלדיקים עלמס פעמים מעונים ביסורין: *ה"ג ר"ה כל אדם זוכה לשתי שלמות. אבל אין לגרום א"יין אדם זוכה דהא כמה לדיקים זוכין לשתי שלמות כגון *רבי וכדאמרין בפרק בתרא דהוריות (דף י:):

יב ג מיימוני פ"ו שם הלכה ד עוש"ע א"ח סימן 5 ע"פ ס"ט ע"פ

[ע"ג ד ב תורה דמבי' סי']

ב ד מ"י פ"ט שם הלכה יא סמג עשין יע עוש"ע א"ח סימן 5 ע"פ ס"ו

[וכ"י במס' דרך ארץ ע"פ פ"ד]

[בגמ' מיע"א פה ס"א]

רב נסים גאון
דין נוסף דעשיראה ביר. פרשו רבי' שיריא ורבי' האי חסדא זל ר' יוחנן קבר' ג' בנים זכרים ובי העשירי שבתי של חתן יורה גדולה שהיתה רותחת ריתוח קשה וזקן תבס בשרו ובמס נבל ר' יוחנן עצם של אצבע קטנה שלו וצדקה בסריטו וכו' נחמם בה אחרים ואית דאמרי כינשארו לו בן אחד ושמו ר' מתנה ושינוי מארץ ישראל לבבל ללמוד תורה לפני שמיא:

גליון הש"ס
תוס' ד"ה לא ס"י. אין אדם זוכה כ"י. ע"י שבת דף נ"ב ע"ב תוס' ד"ה ארבעה:

דינא בלא דינא. הרבה לדיקים יש שוקין בגופם ובממונם אלא הם היו יודעים שלא היה נותן שבישא לאריסיה והיו רואים לרמוז לו שלא יעשה עוד: **ש"א** יהא דבר חוץ ביו לבין הקיר. אבל מלתא דקביעה כגון ארון ותיבה אין זו הפסק. אבל מטה גרחה שאין זה קבוע: **א"ל** אימא סמוך למטתי. שלא היה עושה מלאכה עד שיתפלל. ורש"י פירש אפילו ללמוד שאסור ללמוד קודם תפלה. ולא ידעתי מנא ליה. אבל ראייה דשרי ללמוד קודם דלקמן בפרק שני (דף י"ז) אמרין דרב מקדיש ומשי ידיה ומצדך ומתני פריקה וקרי ק"ש כי מטא זמן ק"ש וכו': **בל** הנותן מחסו בין לפון לנרוס וכו'. ולא בין מורח למערב ודוקא כשישן עם אשתו מפני שהשיכיה מליה בין מורח למערב והיה הדבר גלוי לשכנו אלל אשתו מפני התשמיש וכן משמע ומוכחי קרי' :
המתפלל

וקובר את בניו מוחלין לו על כל עונותיו אמר ליה רבי יוחנן בשלמא תורה וגמילות חסדים דכתיב °בחסד ואמת יכופר עון חסד זו גמילות חסדים שנאמר °וירף צדקה והסד ימצא חיים °אמת צדקה וכבוד אמת זו תורה *שנאמר °אמת קנה ואל תמכור אלא קובר את בניו מנין תנא ליה הווא סבא משום ר' שמעון בן יוחאי אתיא עין עון כתיב הכא בחסד ואמת יכופר עון וכתיב התם °ומשלם עון אבות אל הדיק בנידם. א"ר יוחנן נגעים ובנים אינן יסורין של אהבה ונגעים לא והתניא כל מי שיש בו אחד מארבעה מראות נגעים הללו אינן אלא מזבח כפרה מזבח כפרה הווי יסורין של אהבה לא הווי ואב"א *הא לן והא להו ואי בעית אימא הא בצנעא הא בפרהסיא ובנים לא היכי דמי אילימא דהווי להו ומתו והא *א"ר יוחנן דין גרמא דעשיראה ביר אלא הא דלא הווי ליה כלל והא דהווי ליה ומתו. רבי חייא בר אבא חלש על לגביה ר' יוחנן א"ל חביבין עליך יסורין א"ל לא הן ולא שכרן א"ל הב לי ידך יהב ליה ידיה ואוקמיה. ר' יוחנן חלש על לגביה ר' חנינא א"ל חביבין עליך יסורין א"ל לא הן ולא שכרן א"ל הב לי ידך יהב ליה ידיה (ב) ואוקמיה אמאי לוקים ר' יוחנן לנפשיה אמרי *אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים רבי *אליעזר חלש על לגביה רבי יוחנן הוא דהוה קא גני בבית אפל גלייה לדרעייה ונפל נהורא חזייה דהוה קא בכי ר' *אליעזר א"ל אמאי קא בכית אי משום תורה דלא אפשר *שנינו אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים ואי משום מונוני לא כל אדם זוכה לשתי שלמות *ואי משום בני דין גרמא דעשיראה ביר א"ל להאי שופרא דבלי בעפרא קא בנינא א"ל על דא ודאי קא בכית ובכו תרוייהו אדהבי והבי א"ל חביבין עליך יסורין א"ל לא הן ולא שכרן א"ל הב לי ידך יהב ליה ידיה ואוקמיה. רב הווא תקיפו ליה ארבע מאה

דני דחמרא על לגביה רב יהודה אחוה דרב סלא חסידא ורבנן ואמרי לה רב אדא בר אהבה ורבנן ואמרו ליה לעיין מר במיליה אמר להו ומי חשידנא בעינייכו אמרו ליה מי חשיד קב"ה דעביד דינא בלא דינא אמר להו אי איכא מאן דשמיע עלי מלתא לימא אמרו ליה הכי שמיע לן דלא יהיב מר שבישא לאריסיה אמר להו מי קא שביק לי מידי מיניה הא קא גניב ליה כוליה אמרו ליה היינו דאמרי אינשי בתר גנבא גנבו ומעמא טעים אמר להו קבילנא עלי דיהיבנא ליה איכא דאמרי הדר חלא והוה חמרא ואיכא דאמרי אייקר חלא ואיודבן בדמי דחמרא : תניא אבא בנימין אומר על שני דברים הייתי מצטער כל ימי על תפילתי שתהא לפני מטתי אי ועל מטתי שתהא רב יהודה אמר רב ואיתימא ריב"ל בימין למתפלל שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין הקיר שנאמר °ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל לא תימא לפני מטתי אלא אימא יסמוך למטתי ועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום דא"ר חמא ברבי חנינא אמר רבי יצחק כל הנותן מחסו בין צפון לדרום הייין ליה בנים זכרים שנאמר °וצפונך תמלא במנס ישבעו בנים רב נחמן בר יצחק אמר אף אין אשתו מפלת גפלים כתיב הכא וצפונך תמלא במנס וכתוב התם °וימלאו ימיה ללדת והנה תומים בבטנה : תניא אבא בנימין אומר ישנים שנכנסו להתפלל וקדם אחד מהם להתפלל ולא המתין את חברו ויצא שורפין לו תפלתו בפניו שנאמר °שורף גפשו באפו הלמענך תעוב ארץ ולא עוד אלא שגורם לשכינה שתסתלק מישראל שנאמר °ויעתק צור ממקומו ואין צור אלא הקב"ה שנאמר °צור ילדך תשי ואם המתין לו מה שכרו אמר

יטובע לא מיעט שביה לו בנים ואי משום בנות.

ובנים. קא סלקא דעתיה הקובר את בניו : **ארבע מראות**. שאלח ומולדתה צדקה ומולדתה. צדקה עושה כשנג שניה לה כסיד היכל. שאלח כמלך לבן שניה לה כקרוס צילה : **הא לן והא להו**. בח"י שערי חומה מקודשות בה ומלורע טעון שילוח מולה להן אינן יסורין של תורה אור אהבה (ב). בצל שאין טעוין שילוח והן מוזבח כפרה הווי יסורין של אהבה : **בצנעא**. תחת בגדיו : **דין גרמא דעשיראה ביר**. זה עלם של בן עשירי עו שמת לו : **ביר**. כמו בר וזר עלם על מעגמת נפש. וגברא רבא כר"י לא

באו לו יסורין שאינן של אהבה: **דסו** **לפו בניס וממו**. הווי להו יסורין של אהבה שהאכלות מכפרת על עונותיו: **גלייה**. ר' יוחנן לדרעייה : **ונפל נהורא**. שהיה בשרו מזהיק שיפה היה מאלד כדאמרין צב"מ בהשוקר את הפועלים (דף מד): **אי משום סורה**. שלא ללמד הרבה כרצונך : **אחד המרבה ואחד הממעיט**. לענין קרבנות שגויה בשלהי מנחות (דף קי.) כאלמר בעולת בהמה רימיניחות ובמנחה ריח ניחות ללמדך שאלמד המרבה וכו': **אי משום מונוני**. שאיך עשיר : **על דא ודאי קא בכים**. על זה ודאי יש לך לבכות: **דני**. תציות: **מקיפו**. החמיטו: **ליעיין מר במיליה**. יפספש במעטיו : **אי איכא דשמיע עלי מילתא לימא**. אם יש כבס שמעע עלי דבר שאני לריך לחזור בי יודיעני: **שבישא**. חלקו בזמורות הגפן שחוטקין מהן בשעת הזמר ומין צב"מ דף קג.) כסס שחולקין ביין קר חולקין בזמורות ובקנים. שריגים מתרגמינן שבשין (בראשית ט): **מי שביק לי מידי מיניה**. וכי אינו חסוד בעיניכם שהוא גונב לי הרבה יותר מתלקו: **במר גנבא גנבו כו'**. הגונב מן הגנב אף הוא עושה טעם גנבה : **סמוך למטתי**. כל ימי מהרתי שלא לשעות מלאכה ואלא לעסוק בצורה כשעמדי מתמתי עד שאקרא ק"ש והתפלל : **לפון לדרום**. ראשונה ומרגלותיה זה לפפון וזה לדרום. ונראה בעיני שהשיכיה בזמורה או במערב לפיכך נכון להסב דרך תשמיש לרוחות אחרות : **ולפונך**. לשון לפון וסיפיה דקרא ישבעו בניס : **תמלא במנס**. תמלא ימי הרייני : **סמוך** **נפשו כאלפו**. לך חומר אשר גרמת לך לפרוק את נפשך צפונך ומה היא הנפש זו תפלה כמו שנלמד והאשפך את נפשו לפני ה' (ע"ה א) : **הלמענך העוב ארץ**. וכי סבור היית שצבילך שילאח (ז) תסתלק השכינה ויעוזב את חצריך המתפלל לפניו: **לוח**

בגוון ערך גס פי' חומו ע"פ שן הוה דאית עממא וכו"כ הרש"ס כ"ב"ב קווי. וי"מ ביר כפודת הנראה חלל

[לקמן מד ע"ג]

כ"ב דף קעז.

[מדרים ז: סהדין טו.]

[אלעזר]

[אלעזר]

לקמן ז. מנחות קי. יומא זב. שנועות טו.]

[עייין תוס' ג"ה ת. ד"ה וחמ]

הגהות ה"ב"ח (ב) ג"ה

ואוקמיה ואמאי לא לוקים רבי' נפשיה : (ב) ש"י ד"ס הא לן וכו' אהבה בכל שאינן טעוין שילוח הווי מוזבח כפרה ויסורין של אהבה : (ג) ד"ה דין גרמא וכו' מכשורה מנס שאינו מקמא בגנב וכו' טשאו קאור כבודו לעגמת : (ד) ד"ה הלמענך וכו' שאלח מביה והנחת חביבך תסתלק השכינה : (ה) תוס' ד"ה והאמר וכו' שלא היו להם בנים וכן

מאימתי פרק ראשון ברכות

ו

עין משפט נר מציה

כא א מיי' ס"ח מהלכות תפלה הלכה א' (סמג עטין יט) עור וצ"ע א"ח סימן 5 סעיף 5:

לוא הקצבה. לשון המתנה היא: למאות. כשציל מלואי אשר לוי' ^ט *המתפלל ולח המהין את חצירו עורפין לו וכו'. פירש רבינו חסד דזה היה להם צבתי כנסיית שלהם שהיו צבדה כשורת חפירה המקפת האוגיא שטותין תחת הגפנים כמו ששנינו ^ז וכך ציליה יס להמתין. והר"י היה מאחר תפלתו ומאריך עד שילאו (מ"ק דף 37) אין עושין אוגיות לגפנים לאסוף שם מים להשקות הגפן. כולם ואם צורך כך היה עוס אדם בא צבית הנכנסת היה מטיין כסלה הוא תלם של מענה המקפת תורה אור

אמר ר' יוסי ברבי הנינא וזכה לברכות הללו שנאמר ^א ולוא הקשבת למצותי ויהי כנהר שלומך וצדקתך כגלי הים ויהי כחול זרעך וצאצאי מעיד וגו' : תניא אבא בנימין אומר אלמלי נתנה רשות לעין לראות אין כל בריה יכולה לעמוד מפני המוסיקין אמר אביי אינהו נפישו מינן וקיימי עלן בי כסלא לאוגיא אמר רב הונא כל חד וחד מינן אלפא משמאליה ורבבתא מימיניה *אמר רבא האי דוחקא דהוי בבלה מנייהו הוי בני ברכי דשלהי מנייהו (ב) הני מאני דרבנן דבלו מוחיפא דידהו הני ברעי דמנקפן מנייהו האי מאן דבעי למידע לכו לייתי קיטמא נהילא ונהדר אפורייה ובצפרא חזי כי ברעי דתרנגולא האי מאן דבעי למחזינהו לייתי שלייתא דשונרתא אוכתמא בת אוכתמא בוכתמא בת בוכתמא ולקליה בנורא ולשחקיה ולימלי עיניה מניה וחזי לכו ולשדייה בגובתא דפרזלא ולחחמ' בגושפנקא דפרזלא דילמא גנבי מניה ולחחום פומיה כי היכי דלא ליתוק רב ביבי בר אביי עבד הכי חזא ואתוק בעו רבנן רחמי עליה ואתסי : תניא אבא בנימין אומר *איין תפלה של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת שנאמר *לשמעו אל הרנה ואל התפלה במקום רנה שם תהא תפלה אמר רבין בר רב אדא א"ר יצחק מנין שהקב"ה מצוי בבית הכנסת שנאמר *אלהים נצב בעדת אל ומנין לעשרה שמתפללין ששכינה עמהם שנאמר אלהים נצב בעדת אל *ומנין לשלשה שיושבין בדין ששכינה עמהם שנאמר *בקרב אלהים ישפוט ומנין לשנים שיושבים ועוסקין בתורה ששכינה עמהם שנאמר *או נדברו יראיה איש אל רעהו ויקשב ה' וגו' *מאי *ולחושי שמי אמר רב אשי (ג) חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה ומנין שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה

כטוע כהל וברישי כדריס (דף 71 ב) הדיו אוגיא להוי פאה: סלי דוחקא דטוי ככלס. פגעמיס שבני אדם יושביס רווחיס ביום השבת (ג) שבאין לשמוע דרשה ודומה להם כיושבים דחוקיס: הני ברכי דשלי: ברכיס עייפיס: מאני דרבנן דבלו. בגדי התלמידים שצלוס מהר והס אינס בני מלאכה שצלוס בגדיהס: מחויפא דידהו. באין המוסיקיס ויושבין אללס ומתחככיס מוטעו הוא מלא: גובתא דפרזלא. (שבת דף 71 ב) פריי"ד בלע"ו: שלייתא דשונרתא. שליית הולד של חסול נקבה: גוברתא. הבטורה לחמה: כה גוברתא. והף אחמה היתה כבורה: ולימלי עיניה מניס. ימים ממנה מעט בעיניו. כל לשון נתינה בעין קוריה בלשון גמרא לשון מלוי לפי שצדבר מוטעו הוא מלא: גובתא דפרזלא. קנה חסול של כרזל: ולתמייס. לקנה: גושפנקא דפרזלא. צמותס של כרזל דבמיד דלייר וחסיס לית להו רשותא כדלמרינן בכל הבשר בשחיתת חולין (דף קה ב): כמקוס רנה. כבה"כ שסס אומריס הגבור שירות והשפחות כעניית קול ערב: כעדה אל. צבית מועד שלו: ומנין לעשרה וכו'. עודה קרויה בעשרה כנף עד מתי לגדה הרעה הזאת (במדבר יד) ילאו כלב ויהושע: בקרב אלהים ישפט. ואין בית דין קרויס אלהים אלף בג' כפ"ק דסנהדרין (דף 32 ג): ויקבע ס'. ממתין להס סס: אשר אוכירי אה שמי. אשר וזכר שמי על (ד) מלואי ודברי: אכא אלני. לשון יחיד הוא: מכתבן מלישו. כדכתיב ויכתב ספר זכרון לפניו (סופא דקרא): קדמה שכינה ואחיא. קודם שיהי כל העשרה: נלכ כעדה אל. מטקרא משמע: עד דיחסי. כדכתיב ישפטו בשעת המשפט: עוולעמו. ומנין שהתפללין עזו הס לישראל דכתיב ורחו וגו' ויראו מן: מה כתיב כסו. בשלמא כחפילין דידן כתיב שמע (דברים 1) והיה אס שמוע (סס יא) קדס לי כל כבוד (שמות 16) והיה כי יביאך (סס) פרשיות שלטמוו כהס לשום זכרון מלואי של הקב"ה אות זכרון להס לישראל אלף כדדיה מלוי כתיב כהו: סתמיה. לשון חשיבות ושפע כמו יתאמרו כל דברים כהו: סתמיה (ד) יסתבחו: ששאר בר אבין הני תפילין דמרי עלמא מה כתיב בהו אל"ו ימי כעמך ישראל גוי אחד בארץ ומי משתבח קוב"ה בשבחיהו דישאל אין דכתיב *את ה' האמרת היום (וכתיב) וה' האמירך היום *אמר להם הקב"ה לישראל אתם עשיתוני *חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם שנאמר *שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר ומוי כעמך ישראל גוי אחד רב אשי תינת בחד ביתא בשאר בתי מאי אל"ו כי מי גוי גדול ומי גוי גדול אשר יך ישראל *או הנסה אלהים *ולתתך עליון אי הכי נפישו להו טובי בתי אלא כי מי גוי גדול ומי גוי גדול דרמיין להדדי בחד ביתא אשר יך ישראל ומי כעמך ישראל ותינתך עליון בחד ביתא ובולחו

שנאמר אף פסדך אף ורבה מויתר ס"ח [וכ"ה הני פליקט ונתי']

הגהות הב"ח (ח) גמ' דשליה מנייהו הוי כתי: (ג) שם אמר רב אשי חפ"י חייב אדם: (ג) רש"י דוחקא וכו' כשכאין לשמוע: (ד) ד"ה אשר אוכירי וכו' שמי על פי מלואי: (ה) ד"ה כשאל כתי מאי כתיב כהו הכרי: (1) תוס' ד"ה אלו תפילין שבראש פש"י [במנחות ל"ה] לפי שם: (ט"ו) חוספות קודם י"ג ד"ה כשאל

[וע"ע תוס' שבת סד ד"ה ש"יין ותוס' עירובין 15. ד"ה קבר ומגילה כו: ד"ה תשמישי ותוספות ממנות לה: ד"ה אלף]

גליון הש"ס גמ' אין תפלתו של אדם כו. ע"י ע"ד ע"ב תוס' ד"ה כיון. וגרסתם אלף עס הגבור: רש"י ד"ה ומנין לעשרה וכו' עדה כו. לקמן כ"ה ע"ב:

דברים 13 דה"ה 10 דברים 10 מגילת ס"ק דף ג. 1 עס ד עס 7 עס 13 עס 7 עס

לקמן דף 10. ממנות לה: [מגילה ע"ז: עירון כמותו. 10. חולין ע"ג.]

[כ"י ציור אחד בעולם כלומר דבר הניכר שאין כמותו. עירון כמותו. 10. חולין ע"ג.]

מאימתי פרק ראשון ברכות

וכולסו כתיבי בארדעיה. כל הכתובים הללו כתובים בזרוע צבית אחד שאותן של יד אינן אלא בית אחד כדלמרינן במנחות (דף לז:): וכל הפרשיות כתובות בו: **משאיל בו**. מה טיבו של פלוני למה לא באל: **ירא את ס' (ט)**. שהיה רגיל לבא אליו: **אשר הלך השמיא ואין טוהא לו**.

מילי. לשמח החמין בדברים: **אחורי בית הכנסת**. כל פתחי בית הכנסת היו בזמנא והכי הניח במופתא דמגילה (פרק ג) מעין מקדש ומשכן פניהם למערב ואחוריהם למזרח והמתפלל אחורי בית הכנסת ואינו מחזיר פניו לבית הכנסת גרחה כפופר בני סהלבור תורה אור מחפללין לפניו והא דרב הונא מוקי לה לאכ"י (י) בדלא מהדר אפייה לבי כנישתא: **חלף סהוא טייעא**. סומך ערבי: **כדו צר***. כדו שתי בר רשות כי האי דלמרינן בסוכה (ד' מה): הא דעייילי צבר: **כרוס זלות**. סיפיה דקרא דלשיל: **דברים שעומדים צרומא של עולם**. כגון תפלה שעולה למעלה: **כיון שנלמד אדם לכריות**. הוא זל בעיניהם: **לראשנו**. להיות נושה צנו דמתרגמינן כנושה (שמות כב) כרשיא: **עובר בחמסה קולות**. מזולל בחמסה קולות שביך בהן הקב"ה את ישראל: **אזון קולות דקודם מתן תורה סו**. הק קולות בתרתי היינו הקד דאירי בהו לעיל וקאמר דנראין היו ואלע"פ שהקול אינו נראה זה נראה: **מציאים תורה בית ס'**. כי אשיב את

כשתי רשימות
כ"כ בכש"י
בעין יעקב

פ"ל ד"ז ע"ב

לקמן ס"ב

כ"ח ואמר

וכולתו כתיבי בארדעיה: **אמר רבין בר רב אדא** אמר רבי יצחק כל הרגיל לבא לבית הכנסת ולא בא יום אחד הקב"ה משאיל בו שנאמר **מי בבם ירא ה' שומע בקול עבדו** אשר הלך נוגה לו ואין נוגה לו (ה) אם לדבר מצוה הלך נוגה לו ואם לדבר הרשות הלך אין נוגה לו יבטח בשם ה' מאי טעמא משום דהוה ליה לבטוח בשם ה' ולא בטוח: **אמר ר' יוחנן בשעה שהקב"ה בא בבית הכנסת ולא מצא בה עשרה מיד הוא כועס שנא' מדוע בארתי ואין איש קראתי ואין עונה**. א"ר חלבו אמר רב הונא **כל הקובע מקום לתפלתו אלהי אברהם בעזרו ובשמת אומרים לו אי עניו אי חסיד מתלמידיו של אברהם אבינו ואברהם אבינו מנא לן דקבע מקום דכתיב וישיבם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם ואין עמידה אלא תפלה שנאמר ויעמוד פינחס ויפלל: *אמר רבי חלבו אמר רב הונא הויצא מבית הכנסת אל יפסיע פסיעה גסה אמר אביי לא אמרן אלא למיפק אבל למיעל מצוה למרהט שנא' (ג) נרדפה לדעת את ה' ומדוע**

אמר רבי זירא מריש כי הוה חזינא להו לרבנן דקארהמי לפרקא בשבתא אמינא קא מחליין (ד) רבנן שבתא כיון דשמענא להא דרבי תנחום א"ר יהושע בן לוי

לעולם ירוין אדם (ה) לדבר הלכה ואפילו בשבת אדם ר' זירא אגרא דפרקא רהטא אמר אביי אגרא דכלה דוחקא אמר רבא אגרא דשמענתא סברא אמר רב פפא אגרא דבי *שמיא שתיקוחא אמר מר זוטרא אגרא דתעניתא צדקתא אמר רב ששת אגרא דהספדא דלויי אמר רב אשי אגרא דבי הלולי מילי: אמר רב הונא **יכל המתפלל אחורי בית הכנסת נקרא רשע שנאמר סביב רשעים יתהלכון אמר אביי לא אמרן אלא דלא מהדר אפיה לבי כנישתא אבל מהדר אפיה לבי כנישתא לית לן בה ההוא גברא דקא *מצלי אחורי בי כנישתא ולא מהדר אפיה לבי כנישתא חלף *אליהו חזייה אידמי ליה כמייעא א"ל כדו בר קיימת קמי מרדך שלף ספסרא וקמליה א"ל ההוא מרבנן לרב ביבי בר אביי ואמרי לה רב ביבי לרב נחמן בר יצחק מאי כרוס זלות לבני אדם אמר ליה אלו דברים שעומדים ברומי של עולם ובני אדם מזולזלין בהן ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרווייהו כיון שנצטרך אדם לבריות פניו משתנות בכרוס שנאמר כרוס זלות לבני אדם מאי כרוס כי אתא רב דימי אמר עוף אחד יש בכרכי הים וכרוס שמו וכיון שחמה זורחת *מתהפך לכמה גוונין ר' אמי ור' אסי דאמרי תרווייהו כאילו נדון בשני דינים אש ומים שנאמר הרכבת אנוש לראשנו באנו באש ובמים: ואמר רבי חלבו אמר רב הונא לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה שנאמר ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר וגו' *ענני ה' ענני ענני שתרד אש מן השמים וענני שלא יאמרו מעשה כשפים הם ר' יוחנן אמר אף בתפלת ערבית שנאמר תכון תפלתי קמרת לפניך משאת כפי מנחת ערב רב נחמן בר יצחק אמר אף תפלת שחרית שנאמר ה' בקר תשמע קולי בקר אערך לך ואצפה: וא"ר חלבו אמר רב הונא **כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות שנאמר קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו את ה' צבאות ואם משמחו מה שברו אמר רבי יהושע בן לוי זוכה לתורה שנתנה בחמשה קולות שנאמר ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קולות וברקים וענן כבד על ההר וקול שופר וגו' ויהי קול השופר וגו' והאלהים יעננו בקול. איני והא כתיב וכל העם רואים את הקולות אותן קולות דקודם מתן תורה הוו רבי אבהו אמר כאילו הקריב תורה שנאמר מביאים תורה בית ה' רב נחמן בר יצחק אמר כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים שנאמר כי אשיב את שבות הארץ כבראשונה אמר ה': וא"ר חלבו אמר רב הונא כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין שנאמר סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא וגו' מאי כי זה כל האדם *א"ר אלעזר אמר הקב"ה כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה רבי אבא בר כהנא אמר שקול זה כנגד כל העולם כולו *ר' שמעון בן עזאי אמר ואמרי לה ר' שמעון בן זוטא אמר כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה: וא"ר חלבו אמר רב הונא כל שיודע בחברו שהוא רגיל ליתן לו שלום יקדים לו שלום שנאמר בקש שלום ורדפהו ואם נתן לו ולא החזיר נקרא גולן שנאמר ואתם בערתם הברם גולת העני בבתיכם: **אמר******

אשר עתה הלך למקום חשך (ו) אשר ימנע עלמו מלהשכים לפתחי: ואין טוהא. שיעור שיוכלו לענות דבר קדושה: **אלטי אברהם**. שקבע מקום לתפלתו: **צעורו**. כדרך שהיה עוזר לאברהם: **אל יפסיע פסיעה גסה**. לפי שמראה בעלמו שעבדו בית הכנסת דומה עליו כמשוי: **נרדפה**. לשון מרולה משמע שהרוף רך: **לפרקא**. לשמוע הררשה: **מחליין רבנן שבתא**. לדאמר מר (שבת ד' קיג): **חסור לפסוע פסיעה גסה שבת שנאמר אס תשיב משבת רגלך: אגרא דפרקא**. עיקר קבול שכר הצדיות הרגים לשמוע דרשה מפי חכם היא שכר המרובה שהרי רובם אינם מבינים להעמיד גרסא ולומר שמועה מפי רבן לאחר זמן שיקבלו שכר למוד: **אגרא דכנסא**. שבת שלפני הרגל שהכל נאספין לשמוע הלכות הרגל: **אגרא דשמעתא סברא**. שהוא יגע וקורח ומתשב לבין טעמו של דבר: **אגרא דתעניתא לדקא**. שנותנין לדקה לערב לפרנסת העניים *שהחטנו היום: **דלויי**. להרים קול צלשון נהי ועגמת נפש שיצבו השומעים:

כב א מתי פיה מלכות
תפלה הלכה ו סג
עשין יק עושיע אר"ה ס'
5 סעיף יט:
כב ב ב מתי פיה ס'
הלכה כדפסיד מתי
שבת הלכה ס סג עשין
יב יק עושיע אר"ה ס'
5 סעיף יב ובס' ט"ז
סעיף ה' רב אלפס כאל
ובשבת פרק טו]:
כד ר טור וכו' י"ד
ס' שד"מ סעיף ה'
[סעיף עשין י"ב]:
כה ה מתי פיה מלכות
תפלה הלכה ו סג
עשין יק עושיע אר"ה
ס' סעיף ז:
כו ו טור אר"ה ס' רלב:

הגהות הנר"א
גמ' [א] לדבר הלכה ר"ב
ג' ה"י ק"ו והל"ה
מצוה:

גליון הש"ס
גמ' מיד הוא כועס ס'.
ע' זב"ה ק' פשת
תרוס [ד' קליא ע"א]
וע' בתפלה רשביא ס'
ל': עם כל הנהנה
מסעודת חתן ס'. מנ"א
סימן ק"ו:

[ע' סנהדרין דף לה.
ובכ"ש ס']:

תהלים יב
[פ' תוס' עירובין יח:
ד"ה ולא אחו"י]

סס

ס"ח ע"י

מלכים א יח

הגהות הבה"ח

(ה) גמ' וחס לדבר מזה:
(ג) שם שנאמר ונדעו
נרדפה: (ג) שם אמרי
קא מחליין רבנן: (ד) שם
כאריה שאב כי הוא יצא
וימרו צבוס מים אלא
מתי רביענא: (ה) רש"י
ד"ה ירא ה' כלי ויבנת
את מנחת: (ו) ד"ה
אשר הלך וכו' חשך ומנע
עלמו מלהשכים לביכ"י
הס"ד: (ז) ד"ה אחורי
וכו' מוקים לה אביי כלי
ואת למ"ד מנחת:
[שבת ל:]:

[בשבת סס אר"ה שמעון
בן עזאי וע' ברעטורב
לפ"ד דאבות ורש"י קדושין
מט: ד"ה בן עזאי]
תהלים לז

בית אבא ר"א
בית עצמו של
מתים [ע"ל דף
טז. רש"י ד"ה
אזכא עמיאל]
ס"ח תרעא
פייעא חזיית
א"ל כדו [ג']
העיון כדובר]

סס ט

[לקמן ע"ב]

תהלים קמ"א

ימיה לג

שמות יט

סס כ

ימיה לג

קבלת יב סס

ישעיה ג

מאימתי פרק ראשון ברכות

ז

עין משפט
נר מצוה

כז א מיי" פ"ה מלכות
דעות הלכה ז
כח ב מיי" פ"ה יקודי
הסורה הלכה ד

ונענע לי בראשו. כמודה בזכרתי ועונה אמן: דעת בהמה לא הוה ידע. במסכת ע"א מפרש לה צ"ק: מאי קרא. לחף הוי כרגע דכתיב
כי רגע בלאו חיים ברלוו: כהנה שעי קמייחא. בלאחר מרגעי תלת שעות ראשונות: שורייקי. טיי"ץ בלעז: ללדיק לא טוב. לענוש
את הבריות: מרדום אחס. לשון רדוי והכנעה שאלם סם על לבו מאליו: ורדפס את מהכביס וגו'. וכשתראה שאין עוזר תשים על לבה
לאמר חסובה אל אישי הראשון: תחס גערה במזין. תחס גערה במזין טובה מהכות כסיל מאה. תחס הטעם למעלה תחס תמי"ז
ולא כמו אל תירא ואל תחס (דברים ה) תורה אור

שאלמלי כעסתי לא נשתייר
וכו'. ואם תאמר מה
היה יכול לומר בשעת רגע. יש לומר
כלס. אי נמי מאחר שהיה מחזיל
קללתו בלאות שעה היה מוזק אפילו
לאחר כן: **ההוא** לזוקי דהוא
בשצננותיה דריב"ל פ' לאו אורח
ארעא. חף על גב דהלוקים וכו'
מורידין ולא מעלין. *הייט זידי אדם
אבל זידי שמים לאו אורח ארעא
להענישם ולהטריחם ולהורגם זידי
שמים שלא כדרך בני אדם. ואי
גרסינן הכא עובד כוכבים ניחא
דקאמר תחס העובד כוכבים ורועי
בהמה דקה לא מעלין ולא מורידין:*

[ע"ז טו:]

[וע"פ דסוף פ"ז ד:
ד"ה ש"מ לאו כו']

שמות לג

תהלים ז

יש גורסים שמה רבא
ויהי נכון למחוק הכבוד
כלל ולגרסו שמונת אלפים
שמונה מאות ופ"ח
שמנון נגד פסוקי תורה

א"ר יוחנן משום ר' יוסי (ה) מנין שהקב"ה מתפלל
שנאמר °והביאותים אל הר קדשי ושמוחתים
בבית תפלתי תפלתם לא נאמר אלא תפלתי
מכאן שהקב"ה מתפלל. מאי מצלי אמר רב
זמרא בר טוביה אמר רבי ה"ר מלפני שיבבשו
רחמי את בעסי ויגולו רחמי על מדותי ואתנהג
עם בני במדת רחמים ואכנס להם *לפנים
משורת הדין. תניא א"ר ישמעאל בן אלישע
פעם אחת נכנסתי להקמיר קמורת לפני ולפנים
וראיתי אכתריאל יה ה' צבאות שהוא יושב
על כסא רם ונשא ואמר לי ישמעאל בני ברכני
אמרתיו לו יה"ר מלפניך שיבבשו רחמיך את
בעמך ויגולו רחמיך על מדותיך ותתנהג עם
בניך במדת הרחמים ותכנס להם לפני

שטעמו בחי"ס אלא למעלה תחס
התי"ז ראשון לומר שהוא סם דבר שאי
אפשר לפתרו לשון תפעל לומר
תכניע את האדם אלא תכנע היא
בעגמה. ולכך שינה את נקודתה לומר
שהוא סם דרש: ג' דברים בקס משם
ונתן לו. סקרי לכוף שאלתו כתיב גם
את הדבר הזה אשר דברת אעשה:
לפניו דרכיו. מנהג מדה משפטיו
כגון מפני מה לדיק וכוז לו רשע ורע
לו לדיק ורע לו רשע וטוב לו: **את אשר**
אחון. את אשר יכמר רחמי עליו לשטה
ואע"פ שאינו כדאי: **כשרותי**. בסנה:
לא ריית. שאל' ויסתר משה פניו:
ופליגא. דר' יהושע בן קרח שמענישו
על כך ארבי שמואל שאמר קבל שכר
על זה: **ולקסתר פנים**. כי קרן עור
פניו: **ומפנס פ' יביט**. זה מראה
אחורים כך סכו' בספרי (פ' בהעלותך):
קשר של הפנין. מאחוריו הוא
ואמרי' לעיל דהקב"ה מניח תפילין:
אדני

[לקמן מה:
כחוצה ז.
בכא קרא אע:
כ"מ ד:]

תעלה דף טו.

ע"ז דף ד כל
הענין

ס"א שאין
במדבר כז
בספרי קס:
מיכה ו

שם

במדבר כג

תהלים ז

ישעיה כו

פסלים קס
משלי יז

סוטה ז

משלי יז

שמות לג
צ"כ טו:]

שם

שם

שם

שם

שמות לג

דברים ט

ד"ה כג

שמות ז

משורת הדין ונענע לי בראשו (ה) וקמ"ל *שלא תהא ברכת הדיוט קלה בעיניך:
וא"ר יוחנן משום ר' יוסי מנין שאין מרצין לו לאדם בשעת בעסו דכתיב פניו ילכו
והנחותי לך אמר לו הקב"ה למשה המתן לי עד שיעברו פנים של זעם ואניח
לך ומי איבא רחא קמיה דקורשא בריך הוא אין *דרניא *ואל זועם בכל וים
וכמה זעמו רגע וכמה רגע אחד *מחמשת רבוא ושמונת אלפים ושמונה מאות
ושמונים ושמונה בשעה וזו היא רגע *ואין כל בריה יכולה לכזין אותה שעה חוץ

מבלעם הרשע דכתיב ביה *ויודע דעת עליון *השתא דעת בהמתו לא הוה ידע דעת עליון הוה ידע אלא מלמד
שהיה יודע לכזין אותה שעה שהקב"ה כועס בה והיינו דאמר להו נביא לישראל *עמי זכר נא מה יעץ בלך מלך
מואב וגו' מאי *רמז דעת צדקות ה' א"ר אלעזר אמר להם הקב"ה לישראל דעו כמה צדקות עשיתו עמכם שלא
כעסתי בימי בלעם הרשע שאלמלי כעסתי לא נשתיר משונאיהם של ישראל שריד ופליט והיינו דקא"ל בלעם
לבלק *מה אקב לא קבה אל ומה אועם לא זעם ה' מלמד שכל אותן הימים לא זעם. וכמה זעמו רגע וכמה רגע
א"ר אבין ואיתימא רבי אבינא רגע כמימריה. ומנא לן דרגע רחש שנא' *כי רגע באפו חיים ברצונו ואב"א מהכא
חבי כמעט רגע עד יעבור זעם ואימת רחש אמר אב"י בהנך תלת שעי קמייחא כי חורא כרבלתא דתרגולא וקאי
אחד כרעא כל שעתא ושעתא נמי קאי הכי כל שעתא אית ביה שורייקי סומקי בההיא שעתא לית ביה שורייקי
סומקי. והוא צדוקי דהוה בשבבותיה דר' יהושע בן לוי הוה קא מצער ליה מוכא בקראי יומא חד שקל תרנגולא
ואוקמיה בין כרעי' דערסא ועיין ביה סבר כי מטא ההיא שעתא אלטייה כי מטא ההיא שעתא ניים אמר ש"מ
לאו אורח ארעא למעבד הכי *ורחמי על כל מעשיו כתיב וכתוב *גם ענוש לצדיק לא טוב תנא משמיה דר'
מאיר בשעה שהחמה זורחת וכל מלכי מזרח ומערב מניחים כתריהם בראשיהם ומשתחיים לחמה מיד כועס
הקב"ה: *וא"ר יוחנן משום רבי יוסי טובה מרדות אחת בלבו של אדם יותר מכמה מלקיות שנא' *ורדפה את
מאהביה וגו' ואמרה אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה וריש לקיש אמר יותר ממאה מלקיות
שנאמר *תחת נערה במבין מהכות כסיל מאה: *וא"ר יוחנן משום ר' יוסי שלשה דברים בקש משה מלפני הקב"ה
ונתן לו בקש שתשרה שכניה על ישראל ונתן לו שנאמר *הלוא בלכתך עמנו *בקש שלא תשרה שכניה על
עובדי כוכבים ונתן לו שנאמר *ונפלינו אני ועמך בקש להודיעו דרכיו של הקב"ה ונתן לו שנא' *הודיעני נא את
דרכיך אמר לפניו רבש"ע מפני מה יש צדיק וטוב לו ויש צדיק ורע לו ויש רשע וטוב לו ויש רשע ורע לו אמר לו
משה צדיק וטוב לו צדיק בן צדיק צדיק ורע לו צדיק בן רשע וטוב לו רשע בן רשע ורע לו רשע בן רשע בן
רשע: אמר מר צדיק וטוב לו צדיק בן צדיק צדיק ורע לו צדיק בן רשע איני והא כתיב *פקד עון אבות על בנים
וכתיב *ובנים לא יומתו על אבות ורמינן *קראי אהרדי ומשנינן לא קשיא הא כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם
הא כשאין אוחזין מעשה אבותיהם בידיהם אלא הכי קא"ל צדיק וטוב לו צדיק גמור צדיק ורע לו צדיק שאינו
גמור רשע וטוב לו רשע שאינו גמור רשע ורע לו רשע גמור ופליגא דר' מאיר דא"ר מאיר שתיס נתנו לו ואחת
לא נתנו לו שנא' *וחנתי את אשר אחון אע"פ שאינו הגון ורחמתי את אשר ארחם אע"פ שאינו הגון *ויאמר לא תוכל
לראות את פני תנא משמיה דר' יהושע בן קרחה כך א"ל הקב"ה למשה כשרציתי לא רצית עכשיו שאתה רוצה
איני רוצה ופליגא דר' שמואל בר נחמני א"ר יוחנן דא"ר שמואל בר נחמני א"ר יוחנן בשכר שלש זכה לשלש בשכר
*ויסתר משה פניו זכה לקלסתר פנים בשכר כי ירא זכה *לוייראו מנשת אליו בשכר מהביט זכה *לוחמותה ה' יביט:
*והסירתי את כפי וראית את אהרי *אמר רב חנא בר בינא א"ר שמעון חסידא מלמד שהראה הקב"ה למשה קשר
של תפילין: *וא"ר יוחנן משום ר' יוסי *כל דבור ודבור שיצא מפי הקב"ה למוכח אפי' על תנאי לא חזר בו מנא לן ממושה
רבינו שנא' *הרף ממני ואשמידם וגו' ואעשה אותך לגוי עצום אע"ג דבעא משה רחמי עליה דמלתא ובמלתא אפ"ה
אוקמה בזרעיה שנא' *בני משה גרשום ואליעזר ויהיו בני אליעזר רחביה הראשון וגו' ובני רחביה רבו למעלה וגו' ותני
רב יוסף למעלה משישים רבוא אתיא רביה רביה כתיב הכא רבו למעלה וכתוב התם *ובני ישראל פרו וישרצו וירבו:

שאלמלי כעסתי לא נשתייר
וכו'. ואם תאמר מה
היה יכול לומר בשעת רגע. יש לומר
כלס. אי נמי מאחר שהיה מחזיל
קללתו בלאות שעה היה מוזק אפילו
לאחר כן: **ההוא** לזוקי דהוא
בשצננותיה דריב"ל פ' לאו אורח
ארעא. חף על גב דהלוקים וכו'
מורידין ולא מעלין. *הייט זידי אדם
אבל זידי שמים לאו אורח ארעא
להענישם ולהטריחם ולהורגם זידי
שמים שלא כדרך בני אדם. ואי
גרסינן הכא עובד כוכבים ניחא
דקאמר תחס העובד כוכבים ורועי
בהמה דקה לא מעלין ולא מורידין:*

ספרי טו:]

במדבר יב

מנחות דף טז:

הגהות הב"ח
(ה) גס' מאס ר' יוסי
כן זמלא מינן שנקב"ה:
(ז) שם בלאו וקמ"ל כ"ז
ס"א מאי קמ"ל:

אמר

מאימתי פרק ראשון ברכות

(ב) גמ' שבה אברהם חביבו וקראו: (ב) שם אף כאלו דוד כיון: (ג) רש"י ד"ה ואומר וכו' היום וחי אפרח:

לא היה אדם שקראו אדון. וא"ת והא כתיב ברוך ה' אלהי שם (בנחשית טו) וי"ל דהתם אינו באל"ף דל"ת שהוא לשון אדנות. וא"ת אמאי לא מיייתי קרא אדני (אלהים) מה תתן לי (שם טו) שהוא כחוב קודם. וי"ל דהפירשיות לא נאמרו כסדר ואין מוקדם ומאוחר

אדני אלהים. כחוב באל"ף דל"ת: הפעם אודי את ה'. לפי שראתה ברוח הקדש שיעקב מעמיד שנים עשר שבטים ולו ארבע נשים כיון שילדה בן רביעי הודית על חלקה שעלה יותר מן החשבון המגיע לה: ראו מה בין בני לנן ממי. על שם העתיד קראה שמו כדאמרינן לקמן

בתורה וזה הפסוק דבין הבתרים היה קודם לכן. וכן ל"ל ע"כ שהרי אברהם היה בן שבטים שנה צבירת בין הבתרים. ואחר הדברים האלה (שם) נאמר אחר מלחמת המלכים כדפירש רש"י בפירוש חומת צבולחמת המלכים היה בן ע"ג שנים שהרי כל הימים של סדום ל"ב שנים כדאמר' צ"ק דשבת (דף יא.) לא מהם י"ב שנים שעבדו את כדלעומר וי"ג שנים של מרידה וגשאר מישובה כ"ו שנים שהיתה בשלוח ובהפיכתה היה אברהם בן ל"ט שנה שהרי היתה ההפיכה שנה אחת קודם שנטל יצחק לא מהם ששה ועשרים שנה למפרע של שלוח נמלא שבן ע"ג שנה היתה פרשת צבולחמת המלכים. א"ת כן אחר הדברים שלש שנים וחזתה פרשה מסיימת ויחשבה לו לדקה ולכן הביא אותו פסוק דבמה אדע שהוא מוקדם. ומה מיישב לשב"ס דבמקום אחד משמע שהיה לילה דכתיב וספור הככבי' (בראש' טו) ובתרי הכי כתי' ויחי השמש לבוא משמע שהוא יום. אלא ודאי ש"מ לפני פרשיות הם ולא צבת אחת נאמרו ואין מוקדם ומאוחר בתורה:

גליון הש"ס

גמ' אפי"ה לא אקרא ביה טו'. עכ"כ קב"ט ט"א וברש"י כח"ח: ע"כ אלא שמת. ע"י שם קב"ט ע"כ תוד"ה שהיו: ע"כ קינה לדוד מיבעי ליה. עיין בזה"ל פירוש וילא ד"ה וירא ובה כח"ב שנה. דמשני דחשיב דוד דקדישה סליק ליה חובי להבוא עמלא. כיון דחמלא דהבא בח"א עמלא בעי למגבי מיניה חדי מן דחמא טו': ע"כ ה"ה כדליק גמור טו'. ע"י זשה"ק ר"פ פינחס: ע"כ שעה משחקת לו שאני כו'. מג"א ס"ח ק"י: ע"י שם גדולה ששש"ט טו'. ע"י טוס' כחובות: ע"י פ"א ד"ה מנעלין:

בראשית לו

תהלים ג

[ע"י טוס' וינא לה ב ותוספות כחובות ק"י ב ס"ה שני]

ד"ה אמר תתם ברא דרחום על אבא

תהלים לו

תהלים י

שם

נגילה' et ב"מ ע"ה.

משני יב

ל"ח לתורתו

שמואל ב ז

כ"ט סבירינו מביב בליתו תהלים ג ב

א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחי מיום שברא הקב"ה את העולם לא היה אדם שקראו להקב"ה אדון עד שבא אברהם (ה) וקראו אדון שנאמר ויאמר אדני (אלהים) במה אדע כי יברכה אירשנה. אמר רב אף דניאל לא נענה אלא בשביל אברהם שנא' ועתה שמע אלהינו אלהי תפלת עבדך ואל תחננו וזהר פניך על מקדשך השמים למען אדני למעןך מבועי ליה אלא למען אברהם שקראך אדון: וא"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחי מנין שאין מרצין לו לאדם בשעת כעסו שנאמר פני ילכו והגרותי לך: שמות ואמר ר"י משום ר"ש בן יוחי מיום שברא הקב"ה את עולמו לא היה אדם שהורה להקב"ה עד שבאתה לאה והודתו שנאמר הפעם אודה את ה': ראובן א"ר אלעזר אמר לאה ראו מה בין בני לבן חמי דאילו בן חמי אע"ג דמדעתיה זבניה לבכירותיה דכתיב וימכר את בכרתו לעיקב חוו מה כתיב ביה וישמע עשו את עיקב וכתוב ויאמר הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים וגו' ואילו בני אע"ג דעל כרדיה שקליה יוסף לבכירותיה מניה דכתיב ובראלו יצועי אביו נתנה בכורתו לבני יוסף: דה"ה אפי' הכי לא אקנא ביה דכתיב וישמע ראובן ויצילו מידם: רות *מאי רות דאמר קרא *לכו חוץ מפעולות ה' אשר שם שמות בארץ אל תקרי שמות *אלא שמות: וא"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי קשה תרבות רעה בתוך ביתו של אדם יותר ממלחמת גוג ומגוג שנאמר *מומר לדוד בכרתו מפני אבשלום בנו וכתיב בתריה *ה' מה רבו צרי רבים קמים עלי ואילו גבי מלחמת גוג ומגוג כתיב *למה רגשו גוים ולאומים יהגו ריק ואילו מה רבו צרי לא כתיב: מומר לדוד בכרתו מפני אבשלום בנו מומר לדוד *קינה לדוד מיבעי ליה אמר ר' שמעון בן *אבישלום משל למה הדבר דומה לאדם שיצא עליו שטר חוב קודם שפרעו היה עוצב לאחד שפרעו שמוח אף בן (ה) דוד כיון שאמר לו הקב"ה *הגני מקים עליך רעה מבידתך היה עוצב אמר שמא עבד או ממזר הוא דלא חיים עלי כיון דחזא דאבשלום הוא שמח משום הכי אמר *מומר: *וא"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחי מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה שנאמר *עוובי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו כם תניא נמי הכי *רבי דוסתאי בר' מתון אומר מותר להתגרות ברשעים בעוה"ז שנא' עוובי תורה יהללו רשע וגו' ואם לחשך אדם לומר והא כתיב *אל תתחר במרעים אל תקנא בעושי עולה אמור לו מי שלבו נוקפו אמר כן אלא אל תתחר במרעים להיות כמרעים אל תקנא בעושי עולה להיות כעושי עולה ואומר *אל יקנא לבך בחמאים כי אם ביראת ה' כל היום איני והאמר ר' יצחק אם ראית רשע שהשעה משחקת לו אל תתגרה בו שנאמר *יחילו דרכיו בכל עת ולא עוד אלא שזוכה בדיון שנאמר *מרום משפטין מנגדו ולא עוד אלא שרואה בצריו שנאמר *כל צורריו יפיח בהם לא קשיא הא במילי דידיה הא במילי דשמאי ואיבעית אימא הא והא במילי דשמאי ולא קשיא הא ברשע שהשעה משחקת לו הא ברשע שאין השעה משחקת לו ואב"א הא והא ברשע שהשעה משחקת לו ולא קשיא *הא בצדיק גמור הא בצדיק שאינו גמור *דאמר רב הונא מאי דכתיב *למה תביט בוגדים תחריש בבלע רשע צדיק ממנו וכי רשע בולע צדיק והא כתיב *ה' לא יעוובנו בידו וכתיב *לא יאונה לצדיק כל און אלא צדיק ממנו בולע צדיק גמור אינו בולע ואב"א *שעה משחקת לו שאני: וא"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי כל הקובע מקום *לתפלתו איוביו נופלים תחתיו שנאמר *ושמתי מקום לעמי לישראל ונמעתיו ושכן תחתיו ולא ירגו עוד ולא יוספו בני עולה לענותו כאשר בראשונה רב הונא רמי כתיב לענותו וכתיב *לכלותו בתחלה לענותו ולבסוף לכלותו: וא"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי *גדולה שמושה של תורה יותר מלמודה שנא' *פה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו למד לא נאמר אלא יצק מלמד שגדולה שמושה יותר מלמודה: *אל רבי יצחק לרב נחמן מ"ט לא אתי מר לבי כנישתא לצלויי אמר ליה לא יבילנא א"ל לכנפי למר עשרה וליצלי אמר ליה מריחא לי מלתא ולימא ליה מר לשלוחא דצבורא בעינא דמצלי צבורא ליתי ולודעיה למר א"ל מאי כולי האי א"ל דאמר ר' יוחנן משום ר"ש בן יוחי

ע"ה

א"ר יוחנן שזכתה ויצא ממנה דוד שריוהו להקב"ה בשירות ותשבחות מנא לן דשמא גרים אמר רבי *אליעזר דאמר קרא *לכו חוץ מפעולות ה' אשר שם שמות בארץ אל תקרי שמות *אלא שמות: וא"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי קשה תרבות רעה בתוך ביתו של אדם יותר ממלחמת גוג ומגוג שנאמר *מומר לדוד בכרתו מפני אבשלום בנו וכתיב בתריה *ה' מה רבו צרי רבים קמים עלי ואילו גבי מלחמת גוג ומגוג כתיב *למה רגשו גוים ולאומים יהגו ריק ואילו מה רבו צרי לא כתיב: מומר לדוד בכרתו מפני אבשלום בנו מומר לדוד *קינה לדוד מיבעי ליה אמר ר' שמעון בן *אבישלום משל למה הדבר דומה לאדם שיצא עליו שטר חוב קודם שפרעו היה עוצב לאחד שפרעו שמוח אף בן (ה) דוד כיון שאמר לו הקב"ה *הגני מקים עליך רעה מבידתך היה עוצב אמר שמא עבד או ממזר הוא דלא חיים עלי כיון דחזא דאבשלום הוא שמח משום הכי אמר *מומר: *וא"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחי מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה שנאמר *עוובי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו כם תניא נמי הכי *רבי דוסתאי בר' מתון אומר מותר להתגרות ברשעים בעוה"ז שנא' עוובי תורה יהללו רשע וגו' ואם לחשך אדם לומר והא כתיב *אל תתחר במרעים אל תקנא בעושי עולה אמור לו מי שלבו נוקפו אמר כן אלא אל תתחר במרעים להיות כמרעים אל תקנא בעושי עולה להיות כעושי עולה ואומר *אל יקנא לבך בחמאים כי אם ביראת ה' כל היום איני והאמר ר' יצחק אם ראית רשע שהשעה משחקת לו אל תתגרה בו שנאמר *יחילו דרכיו בכל עת ולא עוד אלא שזוכה בדיון שנאמר *מרום משפטין מנגדו ולא עוד אלא שרואה בצריו שנאמר *כל צורריו יפיח בהם לא קשיא הא במילי דידיה הא במילי דשמאי ואיבעית אימא הא והא במילי דשמאי ולא קשיא הא ברשע שהשעה משחקת לו הא ברשע שאין השעה משחקת לו ואב"א הא והא ברשע שהשעה משחקת לו ולא קשיא *הא בצדיק גמור הא בצדיק שאינו גמור *דאמר רב הונא מאי דכתיב *למה תביט בוגדים תחריש בבלע רשע צדיק ממנו וכי רשע בולע צדיק והא כתיב *ה' לא יעוובנו בידו וכתיב *לא יאונה לצדיק כל און אלא צדיק ממנו בולע צדיק גמור אינו בולע ואב"א *שעה משחקת לו שאני: וא"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי כל הקובע מקום *לתפלתו איוביו נופלים תחתיו שנאמר *ושמתי מקום לעמי לישראל ונמעתיו ושכן תחתיו ולא ירגו עוד ולא יוספו בני עולה לענותו כאשר בראשונה רב הונא רמי כתיב לענותו וכתיב *לכלותו בתחלה לענותו ולבסוף לכלותו: וא"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי *גדולה שמושה של תורה יותר מלמודה שנא' *פה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו למד לא נאמר אלא יצק מלמד שגדולה שמושה יותר מלמודה: *אל רבי יצחק לרב נחמן מ"ט לא אתי מר לבי כנישתא לצלויי אמר ליה לא יבילנא א"ל לכנפי למר עשרה וליצלי אמר ליה מריחא לי מלתא ולימא ליה מר לשלוחא דצבורא בעינא דמצלי צבורא ליתי ולודעיה למר א"ל מאי כולי האי א"ל דאמר ר' יוחנן משום ר"ש בן יוחי

מאי

ס"ח להתאות

ע"י בפרש"י שבע"ה

ב"ב יד: ע"ש

ל"ל אלעזר

תהלים טו

שם ג

שם ב

שמואל ב יב

מגילה א ב

משני כח

מס' ד"ה רבה

פרק ב

משני כג

תהלים י

תהלים י

שם

תנבוק א

תהלים לו

פ"ו על ז

תמלא כה"ק"ף

בע"י [וכרש"ל]

ועיין בילקוט

תהלים יו"ד

רמז תרמ"ט

מאימתי פרק ראשון ברכות ח

עין משפט
גור מצוה

כט א מיי' פ"ח מלכות
תפלה הלכה א' סג
עשין יע פוש"ע אר"ח
פ"מ כ טע"ע פ'
ל ב מיי' שם אר"ח ס'
טוש"ע אר"ח סימן 5
סעיף יא :
לא ג מיי' שם הלכה ב
וטמ שם טור שו"ע
אר"ח שם סעיף כ :
לב ד מיי' שם הלכה ג
פ"מ כ טע"ע פ'
אר"ח שם סעיף יח :
לג ה מיי' פ"ח ס'
הלכה ט סג שם
טוש"ע אר"ח סימן
קפ"ו סעיף א :

[ועי' תוס' סוטה לט.
ד"ה כיון]

לד ז טור שם ח מיי'
שם ס"ג שם טוש"ע
שם סעיף ב [רב אלפס
כאן וכפרת הקורא את
המצוה דף ט"ג] :
לה פ מיי' פ"ח ס'
הלכה ט סג שם
טור שו"ע אר"ח סימן
קפ"ה סעיף א :

הנהגות הנרא'
[ח] גמ' מאי דכתי' ואני.
ורא"ח אין תפלת של
אדם נשמעת אלא בבית
הכנסת שנאמר ואני :

[יבמות טז:]
קבלת ז

גליון השנים
גמ' כל העוסק בתורה
כו' כתי' ויתח ונתנו
בזה"כ : שם לעולם
ידור בו' . מנ"ח סימן
תרי"ח ס"ק : שם בין
פסקא לפסקא כו' . עי'
יומא ע ט"ח כתי' ד"ה
ולא מפני' רש"י ד"ה
כמשל בו' כמש"כ כו' .
כי מן המים מצינו
שמות בן (מתרגם מן
עיל שמלמיה) :

[מגילה כט. ועיין שם
היטע]

רב ששת מהדר אפיה וגרים . ור"ח וא"ח ארמינין בטוסה (פ"ח) ד' (לט.) מאי דכתי' וכפתחו עמדו כל העם (נחמיה ח) כיון שנפתח ספר תורה חסור לספר אפי' בדבר הלכה ויש לומר הסם חזירי בקול רם כדי שלא יבעלו קול קריאת התורה והכא חזירי בנחת. והאי דקח מהדר אפיה רבותא משמע אפי' דמהדר אפיה שגראה כמניה ספר תורה שפיר דמי והאי דלהדר אפיה כדי שיכוון גרסתו. ור"ב אלפס (מגילה פ"ד) כתב דה"ג מפרשי דוקא שיש שם עשרה חזירי אז יכול ללמוד . אבל אין שם עשרה כי אם עמו לא . והכא מיידי שהיו שם עשרה בלא הוא ועוד תירץ האלפסי שאני רב ששם שחורו חומנתו הוא . (א) ואכן מסתבר לן כי

ולא ימאם ובתיב פרה בשלום נפשי מקרב ליכדנביהאי *תיזולא* *שניי* מקרא ואחד וגו' (ב) אמר הקב"ה כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים *ומתפלל עם הצבור מעלה אני עליו כאילו פראני לי ולבני מביין אומות העולם אמר ר"ל זבל מי שיש לו בית הכנסת בעירו ואינו נכנס שם להתפלל נקרא שכן רע שנאמר כה אמר ה' על כל שכני הרעים הנוגעים בנחלה אשר הנחלתי את עמי את ישראל ולא עוד אלא שגורם גלות לו ולבניו שנא' *הנני נותשם מעל אדמתם ואת בית יהודה אחוש מתוכם . אמרו ליה לר' יוחנן איבא סבי בבבל תמה ואמר *למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה כתיב אבל בחציה לארץ לא כיון דאמרי ליה מקדמי ומחשבי לבי כנישתא אמר היינו דאדנהי להו כדאמר ר' יהושע בן לוי לבניה קדימו וחשיכו ועיילו לבי כנישתא כי היכי דתורכו חיי א"ר אחא ברבי חנינא מאי קרא *אשרי אדם שומע לי לשקד על דלתותי יום יום לשמור מזוזות פתחי וכתיב בתריה כי מוצאי מצא חיים . אמר רב חסדא לעולם יכנס אדם שני פתחים בבית הכנסת שני פתחים סלקא דעתך אלא אימא שיעור שני פתחים ואחר כך יתפלל : *על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצא אמר ר' חנינא לעת מצא זו אשה שנא' *מצא אשה מצא טוב *במערבא כי נסיב אינש אתתא אמרי ליה הכי מצא או מוצא מצא דכתיב מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה' מוצא דכתיב *ומוצא אני מר ממות את האשה וגו' ר' נתן אומר לעת מצא זו תורה שנאמר *כי מוצאי מצא חיים וגו' רבנחמן בר יצחק אמר לעת מצא זו מיתה שנא' *למות תוצאות תניא נמי הכי תשע מאות ושלושה מיני מיתה נבראו בעולם שנאמר למות תוצאות תוצאות בגימטריא הכי הוו קשה שבכלן אסכרא ניהא שבכלן נשיקה אסכרא דמיא כחזרא בגבבא דעמרא דלאחורי נשרא ואיבא דאמרי כפיטורי בפי ושט נשיקה דמיא כמשחל בנותא מחלבא ר' יוחנן אמר לעת מצא זו קבורה א"ר חנינא גמאי קרא *השמחים אלי גיל ישישו כי ימצאו קבר אמר רבה בר רב שילא היינו דאמרי אינשי ליבעי אינש רחמי אפילו עד זיבולא בתרייתא שלמא מר זוטרא אמר לעת מצא זה בית הכסא אמרי במערבא הא דמר זוטרא עדיפא מכלהו . אמר ליה רבא לרפרם בר פפא לימא לן מר מהני מילי מעלייתא דאמרת משמיה דרב חסדא במילי דבי כנישתא אמר ליה הכי אמר רב חסדא בהלכה יותר מבתי כנסיות ומבתי מדרשות והיינו דאמר ר' חייא בר אמי משמיה דעולא מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד . *ואמר אבי מריש הוה גריסנא בגו ביתא ומצלינא בבי כנישתא כיון דשמענא להא דאמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד ולא הוה מצלינא אלא ביני דגריסנא . *רבי אמי ורבי אסי אף על גב דהוו להו תליסר בי כנישתא בטבריא לא מצלו אלא ביני עמודי היבא דהוו גרסי : ואמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא גדול הנהגה מיגיעו (א) יותר מירא שמים דאילו גבי ירא שמים כתיב *אשרי איש ירא את ה' ואילו גבי הנהגה מיגיעו כתיב *ויגיע כפוך כי תאכל אשריך וטוב לך *אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא ולגבי ירא שמים וטוב לך לא כתיב ביה : ואמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא *לעולם ידור אדם במקום רבו שכל זמן ששמעי בן גרא קיים לא נשא שלמה את בת פרעה והתניא אל ידור לא קשיא הא דכייף ליה הא דלא כייף ליה : אמר רב הונא בר יהודה אמר רבי מנחם אמר ר' אמי מאי דכתי' *ועוובי ה' יכלו יזה המניח ס"ת (ז) ויוצא רבי אבהו נפיק בין גברא לגברא . בעי רב פפא *בין פסוקא לפסוקא מהו תיקן *רב ששת מהדר אפיה וגרים אמר אנן בדידן ואינדהו בדידהו : אמר רב הונא בר יהודה אמר רבי אמי *לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום ואפילו

עם רזון . אלמא יש שעה שהיא של רזון : **כזיר לא ימאם** . תפלת הרבים לא ימאם : **מקרב לי** . ממלחמות הצרות עלי : **כי כרבים היו עמדי** . שהתפללו עמי : **פרה בשלום** . זה עסק בדברי שלום דהיינו תורה דכתיב וכל נתיבותיה שלום (משלי ג) וכן גמילות חסדים נמי שלום הוא שמתוך שגומל חסד בגופו תורה אור

לחזירו הוא מכיר שהוא אורבו ובלתהלימא דכתיב [ח] *ואני תפלתי לך ה' עת רצון לידי אחוה ושלום : **הנני נותשם מעל אדמתם** . סיפיה דקרא הוא : **מקדמי** . ישעיה ר' יוסי ברבי חנינא אמר מהבא כה אמר ה' שחריית : **מחשבי** . ערבית כלומר מע מואריכוין בבית הכנסת : **שיעור שלי שני פתחים** . רוחב יכנס לפנים שלא יכנסו שני פתחים דנראה עליו כמשוי עובד בית הכנסת ויהא מזוזין סמוך לפתח ללאה : **יתפלל לטת מלא** . יתפלל שיהו מזויין לו כשיצטרך : **לעת מלא זו מיתה** . שימות במיתה יפה ונחה : **אסכרא** . איסור *אנגולמנט בלע"ז שבתוך הגוף : **כחזירא כנכבא דעמרא דלאחורי נשרא** . כענפי הסירים הנסבכים בגזת האמר כשארם נותק בצוקה ומשליך לאחור שאי אפשר שלא יתקף האמר עמה : **כפיטורי צפי ושט** . ים אוקיינוס יש בו מקומות שאינו מקבל ברזל ומחזרין לווי הספינה דכתי' ע"י חבלים ועקלים שחוזבי' בנקביו ותוקעין אותה בדוחק לפי שהם גסין כמדת הנקב : **פיטורי** . חבלים דמתרגמינן ופטורי זלזים (מלכים א) לאוויין : **צפי ושט** . הוא הנקב שהוא עגול כפי ושט : **כמשחל כנישתא מחלבא** .

כמושך נימה שער מתוך החלב : **זיבולא בתרייתא שלמה** . שיהא לו שלום כל ימי חייו וחק ביום קבורתו עד ית השלכת עפר האחרונה שצביסוי קבורתו : **זיבולא** . פלא"ד בלע"ז : **לעת מלא זה בית הכסא** . שיהא דר במקום שיש בית הכסא סמוך לו לפי שהיתה קרקע של צבל מולת מים ואין יכולין לחפור שם חפירות והיו צריקין ללאת צדוות ולהסתרח מאל : **המזויינים** . ליון ואסיפת צבור : **ציני עמודי** . שבת המדרש נכון עליהם מלמעלה : **שכל זמן ששמעי בן גרא קיים כו'** . דסמוך למיתה שמעי כתיב ויתחון שלמה את פרעה (מלכים א) : **הא דכייף ליה** . אם כפוף הוא לרבו לקבל תוכחתו ידור אללו . ואם לאו טוב להתרחק ממנו ויהי שוגג ואל יתייחס אליו : **מסקנא** . מקנהו כשקורין בספר תורה : **ישלים פרשיותיו** . של כל שכת ושכת : ואפילו

[יומא טז:]
תענית כד:
יבמות ע"ב.
סנהדרין ס"ד.]

הגהות
הב"ח
(ח) גמ' פדה בשלום נפשי מקרב לי וגוי' מאי פדה בשלום נפשי אמר הקב"ה : (ט) שם המזויינים שם הכלה : (ג) שם הכנסה מצינו כפי יוסר : (ד) שם זה המניח סיפה כשאוה פחות ויואל : (ה) תי' קודם ד"ה כב שעה ז"ל ד"ה שיעור שני פתחים פירש בקונטרס שיעור ב' פתחים מנת להכנס לבית הכנסת שיעור רותב ב' פתחים שם ח' אמות חבל זה חזיר דמאחר שהוא יושב בביתו מה לי סמוך לפתח מה לי אינו סמוך וכן אם היה בית הכנסת רב והיה שם רוב פס בע"כ לרין ליש קרוב וסמוך לפתח אלף הכי פי' שלא ימיר להתפלל מיד כשנא בבית הכנסת אלא יש מעט כדי שתמייב דעמי עליו שגם אין דבר הגון להתפלל מיד שנראה עליו כמשחל עליו : (א) ד"ה רב ששת וכו' חומנתו הוא וכתי' ואכן מסתבר :

לקמן דף ג:

תהלים קיב:
שם קב
[אבות פ"ד
מ"א חולין
מד:]

ישעיה ח

מאימתי פרק ראשון ברכות

מסורת
הש"ס

לר א מ"ו פ"ו מהלכות
תפלה הלכה א סנה
עשין י"ט ט"ש"ע ל"ו"ח
סימן ז' סוף ח :
ל"ב ב"ג מ"ו סוף מ"ג
ק"ש הל' י"ב סנה
עשין י"ח ט"ש"ע ל"ו"ח
סימן נ"ח סוף ג ד ה
וכס"מ נ"ח סוף ד :

[בקדושין דף
מע' המחננים
פסוק ג' לולתו]

ס"א ד"בון
ועשרת
שכסוף ממני

ספמים דף
ס"מ: יומא
דף ס"א:
ר"ס דף ע"ג

[סנהדרין י"ז]

מולין ס"ב
דף י"ז

י"ב פ"ק דף
יד: מנחות ט"ז

ספמים ק"ב:

[ג"ש כרש"י
וכרש"י
המטע
בענין אמר
י"ג גס כפ"י
רש"י דהכ"א]

לקמן דף ס"א
א פ"ט

כרש"י לא

ישעיה י"ג

מוספתא ס"א

הגהות
הב"ח

(א) רש"י ד"ה
אני לוי וכו'
פרס ג' כ"ג
ומיבת ומני
נממק :
(ב) תוס' ד"ה
ש"ס וכו'
מדרש י"ג ג'
דגריס :

ואפילו * עטרות ודיבון שכל המשלים
פרשיותיו עם הצבור מאריכין לו ימינו ושנותיו
רב ביבי בר אבבי סבר לאשלומינהו לפרשייתא
* דבולא שתא במעלי יומא דכפורי * תנא ליה
חייא בר רב מדפתי כתיב * ועניתם אתיויקה
נפשתיכם בתשעה לחדש בערב וכי בתשעה
מתעניין והלא בעשרה מתעניין אלא לומר לך
כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב
כאילו מתענה תשיעי ועשירי. סבר לאקדומינהו
אמר ליה ההוא סבא תנינא אבלכד שלא יקדים
ושלא יאחר כדאמר להו ר' יהושע בן לוי
לבניה אשלימו פרשיותיכו עם הצבור שנים
מקרא ואחד תרגום * והוהרו בורידין כרבי יהודה
דתנן * רבי יהודה אומר עד שישחוט את
הורידין והוהרו בזקן ששכת תלמודו מחמת
אונסו דאמרין * לוחות ושברי לוחות מונחת
בארון אמר להו רבא לבניה כשאתם חותכין
בשר אל תחתכו על גב הוד איכא דאמרי משום
סכנה ואיכא דאמרי משום קלקול סעודה ואל
תשבו על ממת ארמית ואל תעברו אחורי בית
הכנסת בשעה שהצבור מתפללין. * ואל תשבו
על ממת ארמית. איכא דאמרי לא תגנו בלא
ק"ש ואיכא דאמרי דלא תנסכו גיורתא וא"ד

ארמית ממש ומשום מעשה דרב פפא * דרב פפא אול לגבי ארמית הוציאה לו
ממה אמרה לו שב אמר לה איני יושב עד שתגבירי את המטה הגביהה את
המטה ומצאו שם תינוק מת מכאן אמרו חכמים אסור לישב על ממת ארמית
ואל תעברו אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין מסייע ליה לרבי
היושע בן לוי דאמר ר' יהושע בן לוי * אסור לו לאדם שיעבור אחורי בית
הכנסת בשעה שהצבור מתפללין אמר אבוי ולא אמרן אלא דליכא פתחא
אחרינא אבל איכא פתחא אחרינא לית לן בה ולא אמרן אלא דליכא בי בנישתא
אחרינא אבל איכא בי בנישתא אחרינא לית לן בה ולא אמרן אלא דלא דרי
מונא ולא רהיש ולא מנח תפילין אבל איכא חד מהנך לית לן בה : תניא אמר
ר"ע בשלשה דברים אוהב אני את המדיים כשחותכין את הבשר אין חותכין
אלא על גבי השולחן כשנושקין אין נושקין אלא על גב הוד וכשיועצין אין יועצין
אלא בשדה אמר רב אדא בר אהבה מאי קראה * וישלח יעקב ויקרא לרחל וללאה
השדה אל צאנו : תניא אמר רבן גמליאל בשלשה דברים אוהב אני את
הפרסיים הן צנועין באכילתן וצנועין בבית הכסא וצנועין בדבר אחר : * אני
צויתי למקודשי תני רב יוסף אלו הפרסיים המקודשין ומוזמנין לגיהנם : רבן
גמליאל אומר וכו' : אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ג * תניא ר"ש בן
יוחי אומר * פעמים שאדם קורא ק"ש שתי פעמים בלילה אחת קודם שיעלה
עמוד השחר ואחת לאחר שיעלה עמוד השחר ויוצא בהן ידי חובתו אחת של
יום ואחת של לילה. הא גופא קשיא אמרת פעמים שאדם קורא קרית שמע
שתי פעמים בלילה אלמא לאחר שיעלה עמוד השחר ליליא הוא והדר תני יוצא
בהן ידי חובתו אחת של יום ואחת של לילה אלמא הוא יוצא אחת אחת של
יום ואחת אחת של לילה אלמא הוא יוצא אחת אחת של יום ואחת אחת של לילה הוא

תרגום שמפרש לפעמים. כי כמו שהתרגום מפרש לע"ה כך הם
מזינים מחוך הלע"ז. ולא נהירא שהרי התרגום מפרש כמה שאין
ללמוד מן העברי כראשכחן * בכמה דוכתי דאמר רב יוסף (מגילה ד'ג.)
אלמלא תרגומא דהאי קרא לא ידענא מלי קאלמר ע"כ חין לומר בשום
לשון פעם שלישיה כי אם בלשון תרגום:
ואפילו * עטרות ודיבון וכו'. פי'
רש"י אפי' עטרות ודיבון שאין זו
תרגום שרריך לקרותו שלשה פעמים
בעברי. וקשה אמאי נקט עטרות
ודיבון שיש לו מ"מ תרגום ירושלמי.
היה לו לומר רחובן ושמעון או פסוקא
אחרינא שאין זו תרגום כלל. ויש לומר
משום הכי נקט עטרות ודיבון אע"פ
שאין זו תרגום יודע אלמא תרגום
ירושלמי ורריך לקרות ג' פעמים
העברי מ"מ יותר טוב לקרות פעם
שלישית בתרגום: **באירי** מתענה
תשיעי ועשירי. ה"פ אם נלטהו
להטעות יום ט'. והקשה רבינו
שמואל ב"ר אהרן מיכ"ל מלי קשיא
ליה והא כתיב בראשון בלכונה עשר
יום לחדש בערב תאכלו מזות (שמות יב)
ואתו ערב ר"ל ערב של ט"ו הכא נמי
נימא מאי ערב ערב של עשירי ויש
לומר דשאני הסך דכתיב תאכלו לבסוף
דמשמע הכי בראשון ב"ד בלילה
תאכלו מזות. אבל הכא כתיב ועניתם
קודם בערב דמשמע ועניתם מיד ביום
התשיעי: **ישעריהם** פרשיותיו עם
הצבור. נראה דכל השבוע מכיון
דמתחילין לקרות הפרשה דהיינו
ממנחת שבת ואילך עד שבת הבאה
נקראתעם הצבור ואע"ג דלענין גיטין
לא נקרא קמי שבת אלמא מרביעי ואילך
(בפסחים ד' קו.) * ויומן השלמה יש
במדרש (ג' דברים לוח רבינו הקדוש
לכינו בשעה שפטר שלח תאכלו לחם
בשבת עד שתמרו כל הפרשה משמע
דקודם אכילה לריך להשלימה. ומיהו
אם השלימה לאחר אכילה שפיר דמי.
מ"מ מלה מן המובחר קודם אכילה :
לעולם ליליא הוא. תימא אם
כן לימא רבותא שפעמים יש אדם
קורא לאחר שיעלה עמוד השחר שני
פעמים ויאל זו משום שחריט ומשום
ערבית. וי"ל דהכי קאמר לעולם
ליליא הוא בשאר מלות דבעינן בהו
יום כמו תפילין ולילית. אבל גבי ק"ש
לא הויליא ויכא אינשי דקיימי בהיהא
שעתא לאו זמן שכיבה הוא. והאי
דנקט לאחר שיעלה עמוד השחר לאו
דוקא מיד הוא דלא לריך להמתין
לכל הפחות שיעורא דמתחילין (לקמן
ט:.) עד שיקרי בין תכלת * לכרתי :
עולם

[ג' הערך נעך כל
כרש"י סבר לאשלומינהו
לכליו פרשייתא רבא
במעלי יומא דכפורי פי'
סנה פשוט שקורין
גדי שכתוב שגלגל וכו'
שכתוב שגלגל ומפני
שהיה רב כיני טרוד
בחדש הלכה נמס' דלה
לא מנא מפני להשלים
כל פרשה בשבתה]

רב נסים גאון

ואיכא דאמרי משה
אריתו ממש.
במעשה שהיה לרב פפא
אמר דרב פפא היתה לו
מלה אצל רבי אמר כיון
שדריק רב פפא לני
במלה שלו רצת הני
לעשות לו עליה במרמה
כדי להוציל בה פתחא ביע'
שלו מה עשה נפח היתק
אחר קמן מה והשכיבו
על משה שלו וכסתי
בבגדים כדי שלא ירגיש
בו אדם ואמר לו רב
פפא רב עמיל לביתו ואני
נתן לך את שיש לך
אצלי הך אצלו נתנס
לביתו אמר לו הני שב
לך על המטה נתן עיני
רב פפא בדברים שהיו
על המטה קודם שישב
לעלותו ופחא היתק הפת
מוסבין בתוך הבגדים
הרגיש הרברים שרצה
להתעלל עליו עלילות
ברשע ומארתה שעה
אסרו חכמים לישב על
מטה ארמית מפני כן
וזה המעשה בקבלה דא
אצלי מרבי ארומיה הרב
הקדוש רבנו רחמישאל
רש"י רבנו"ל ואתחיה
וגם מצאתי אותו בתשו'
הנאנים כמו כן :

[עוד להגיה לבין]

מאימתי פרק ראשון ברכות

ט

עין משפט
גד מצוה

והאי דקרו ליה ליליא . דקאמר יואל צו ק"ס של לילה : משום דליא דגנו . וקרינא ציבא ובשכבך : וכבד שאל יאמר השכיבנו . הקורא ק"ס של לילה שמרית סמוך לעמוד השחר לא יאמר השכיבנו שאין עוד זמן תחלת שכיבה אלא זמן סוף שכיבה : דאשכחור . וישנו ונרדמו עד לאחר עמוד השחר : בשעת הדחק . חורה אור

לעולם יממא הוא . ואם תאמר לימתי שתי פעמים קודם הכן הסמא והוי רבואה טפי דאפילו קודם הכן הוי זמן דקריאת שמע של שחרית . וי"ל דכפריתא דהאי יממא לענין שאר מלות . אבל לענין ק"ס הואיל וליכא איכתי דגנו לאוזן קימה הוא . ותימא דקשיא דרבי עקיבא אררי

לא לעולם יממא הוא והאי דקרו ליה ליליא דאיכא אינשי דגנו בההיא שעתא אמר רבי אחא ברבי תנינא אמר רבי יהושע בן לוי הלכה כר"ש שאמר משום רבי עקיבא . אמר רבי זירא יבולבד שלא יאמר השכיבנו . כי אחא רב יצחק בר יוסף אמר הא דרבי אחא ברבי תנינא אמר ריב"ל *לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דההוא זוגא דרבנן דאשתבו בהלולא דבריה דר' יהושע בן לוי אתו לקמיה דריב"ל אמר *כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק : מעשה שבאו בניו וכו' : ועד השתא לא שמיע להו האדר"ג הכי קאמרי ליה . רבנן פליגי עליווך *יוחיד ורבים הלכה כרבים או דלמא רבנן בוותך סבירא להו והאי דקאמרי עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה אמר ר' רבנן בוותי סבירא להו וחייבין אתם והאי דקאמרי עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה : ולא זו בלבד אמרו אלא וכו' : ור"ג מי קאמר עד חצות דקתני ולא זו בלבד (א) אמרו הכי קאמר להו ר"ג לבניה אפילו לרבנן דקאמרי עד חצות מצותה עד שיעלה עמוד השחר והאי דקאמרי עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה : הקמר חלבים וכו' : *איילו אבילת פסחים לא קתני ורמינהי ק"ש ערבית והלל בלילי פסחים ואבילת פסח מצותן עד שיעלה עמוד השחר אמר רב יוסף לא קשיא הא ר' אלעזר בן עזריה הא רבי עקיבא *דחניא ואכלו את

עקיבא דהכא קאמר אחר הכן ולקמן (עמוד 3) קאמר משיכיר בין חמור לערוד דהיינו אפילו קודם . וי"ל דרבי תנאי חלבי דרבי עקיבא . אי נמי יש לומר יממא הוא אפילו גבי קרית שמע דהא זמן קימה הוא והא דלא קטו צ' פעמים קודם הכן משום דצטו לאשמועינן שאינו יואל בשל לילה אחר הכן *ובר"ב שאל יאמר השכיבנו . פירש בקונטרס אמילתא דר"ש בן יוחי דקורא קודם שיעלה עמוד השחר קאי . ונראה לי דלא דחי זמן שכיבה הוא ומאי למימר השכיבנו . ועוד דהוה ליה למימר אמאי דסליק מיניה . ופי' השר מקולי דקאי אקודם הכן דסליק מיניה ולכך קאמר דלא מני למימר השכיבנו דלאו זמן שכיבה הוא כיון שעלה כבר עמוד השחר אפילו קודם הכן : ר' אלעזר בן עזריה חומר גאמר כאן צבילה הוה וכו' . וא"ת היכי מני למימר רבי אלעזר בן עזריה עד חצות והכתיב לא תוטרפו ממנו עד בקר (שמות יב) דמשמע עד בקר מיהא מני לאכלו . ויש לומר דמני למימר דהכי קאמר לא העשו דבר שיצא לידי נותר עד הבקר . שאם לא האכלו עד חצות לא הוה להו לאכול ולא לטרפו צבילה כדקא אמרינן *ביום אהה שורפו ורי אהה שורפו צבילה ואם כן ישאר עד הבקר : אלא

גמיון יע .
[שבת מה] .
עיונין מו .
מה ו . טו
[למן לו שכת
יה יומא לו :
יבמות מ . מו :
מו . צ"ק קב .
ע"ז . ז .
בבבחות לו .
מה לו טע .
[ע"י חוספת
סמחים טע .
דים דגלו]
פסחים קב :
ענינה כא .
זכחים מה :
מכילתא דרבי
עקיבא כח
ספרי פ' ראה
[אוסף יוד :
ספריון מג .
פע] .

[למן יא: שכת כפ .
לט: קמו: עיונין מו .
ה: יבמות ט: כחוות
פ: צ"ק כ: צ"מ לו . ק"א .
בכא כמלא מ: קפ: קהה:
שבוותו כח: חזנין טו:
ה: קיא: גממות טו:]

[פסחים ג . זכמים טו]

דגהות הב"ח
(ה) גמ' ולא זו בלבד
הכי קאמר כ"ל ותיבת
אמרו ממתק : (ז) רשי
ד"ה יבול יא וכו' עד
הבקר מן התורה דכתיב
ציום : (2) ד"ה מה
שלמים וכו' צבילה
השני . י"ב רש"ב"ס
סוף פסחים דף ק"ב ע"ב
היינו תמנה פ"י רבי
דבאל וחתי"ב כתב וי"ל
והי גראה שאף ציום
שבימימי ואכל דהא
צבילה הוה לא כח למעט
אלא יום שמיטתו שלפי
לילה הראשון של פסח
אכל מתאן ואילך ואכלו
עד עמוד השחר על ליל
שני קמ"ל עכ"ל :

הבשר צבילה הוה רבי אלעזר בן עזריה אומר נאמר כאן בלילה הוה ונאמר לחלן *ועברתי בארץ מצרים בלילה הוה מה להלן עד חצות אף כאן עד חצות אמר ליה ר' עקיבא והלא כבר נאמר *בחפזון יעד שעת חפזון א"כ מה תלמוד לומר בלילה יכול יהא נאכל בקדשים ביום תלמוד לומר בלילה הוא נאכל ולא ביום בשלמא ר' אלעזר בן עזריה דאית ליה גזירה שוה אצמריך למכתב ליה הוה אלא לר' עקיבא הא הוה מאי עביד ליה למעומו לילה אחר הוא דאתא סד"א הואיל ופסח קדשים קלים ושלמים קדשים קלים מה שלמים נאבלין לשני ימים ולילה אחד אף פסח נאכל שתי לילות במקום ב' ימים ויהא נאכל לב' לילות ויום אחד קמ"ל בלילה הוה בלילה הוה הוא נאכל ואינו נאכל בלילה אחר ור' אלעזר בן עזריה *מלא תותרו עד בקר נפקא ורבי עקיבא אי מהתם הוה אמינא מאי בקר בקר שני ורבי אלעזר אמר לך כל בקר בקר מהתם הוה אמינא מאי בקר בקר שני ורבי אלעזר אמר לך כל בקר בקר השמש מועד צאתך ממצרים ר' אלעזר אומר בערב אתה הפסח בערב בבוא אתה אוכל ומועד צאתך ממצרים אתה אוכל ועד מתי אתה אוכל והולך עד מועד צאתך ממצרים א"ר אבא הבל מודים כשנגאלו ישראל ממצרים לא נגאלו אלא בערב שנאמר *הוציאך ה' אלהיך ממצרים לילה וכשיצאו לא יצאו אלא ביום שנא' ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה על מה נחלקו על שעת חפזון ר' אלעזר בן עזריה סבר מאי חפזון חפזון דמצרים ורבי עקיבא סבר מאי חפזון חפזון דישאל *תנייה הוציאך ה' אלהיך ממצרים לילה וכי בלילה יצאו והלא לא יצאו אלא ביום שנא' ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה אלא מלמד שהתחילה להם גאולה מבערב : דבר נא באזני העם וגו' אמרי דבי ר' ינאי *אין נא אלא לשון בקשה אמר ליה הקב"ה למשה בבקשה ממך לך ואמרו להם לישראל בבקשה מכם שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב שלא יאמר ארתו

ללאת : חפזון דמלרים . מכת הבכורים שעל ידס נתפזו למחר לשלחם : חפזון דישאל . לא שמעו להם ללאת עד בקר : לוטו

מאימתי פרק ראשון ברכות

אלא בין תכלת שבה ללבן שבה. פי' רש"י אמר הצבע תכלת ויש מקומות שלא עלה שם הצבע שפיר. וקשה להמירין במנחות (ג נג וס) ראה מלוה זו שבה תלוי מלוה אחרת ואינו זו ק"ש כדתנן עד שזכיר בין תכלת ללבן. ואי קאי אגזית אמר אינה תלויה בלילית ועוד בלילה נמי פעמים יתולין לרחות אמר שאינו צבוע כדרכו. ע"כ יש לפרש בין תכלת שבה בלילית שהיה קבוע בו תכלת וגם שני חוטין לבן וטבין בו חוליה של תכלת וחוליה של לבן: **ואחרים** אומרים עד שיראה חבירו וכו'. בירושלמי במה אן קיימין אי ברגיל אפי' ברחוק טפי חכים ביה ואי בשאינו רגיל אפילו בקרוב לגביה לא חכים ביה תפתר ברגיל ואינו רגיל מהדיון אכסניא דאחי לקולין. ולריך לומר דהאי אחרים לאו ר' מאיר נינהו דהא ר' מאיר איירי לעיל מייניהו*: **לק"ש** כותיקין. תימא דלעיל פסקין כמאן דמתייר לאחר עמוד השחר מיד ולקמן פסקי' הלהכי כד' לסמוך גאולה לתפלה ואפי' והכא פסק אביי שהוה בתרא ולאמר כותיקין ומשמע דהכי הלכתא. וי"ל דודאי זמן ק"ש מתחיל לאחר עמוד השחר וזמנו עד ג' שעות ומיהו מלוה מן המוכרח כותיקין סמוך להגן החמה כדי לסמוך גאולה לתפלה ואפי' ותיקין נמי מודו לרבי יהושע שאם לא קרא קודם הגן החמה דיכול לקרות עד שלש שעות ועל זה אנו סומכין וכן בפי' מי שמחו (דף כ"ג ב) דקאמר בעל קרי שירד לטבול אם יכול לעלות ולקרות קודם הגן וכו' ומסבך בגמרא (ד' כ"ה ב) דילמא כר' יהושע וכו' ותיקין כלומר מתני' דקתני קודם הגן החמה כותיקין אלמא ותיקין נמי מודו לר' יהושע שאין שעה עוברת עד שלש שעות. ומיהו קשה דלמרינן ביומא (ד' לו וס) אף היא ששעה צברשק של וכו' כיון שהחמה זורחת היו כילויות ואלות הימנה והיו יודעין שהגיע הגן החמה וכו' וזמן ק"ש של שחרית ומוקי לה תהם בשאר ק"ש לאחר הגן החמה והא לא היה כותיקין שהיו קורין קודם להגן סמוך להגן. וי"ל דלוחו זמן הוקצע ללבוז לפי שלא היו יכולין להקדים ולומר כותיקין כי רוב בני תלמידי חכמים יכולין לכין אותה שעה:

אותו לדיק. אברהם: כמלוה שאין בה דגן. דרך ליירי עופות לזרוק דגן תחת מלוות כדי שיבא עופות ולברין וכשלא היה דגן אין עוף פונה אליה כך ריקנו המלכים מכל ממונם. ויכללו כהרנומו ורוקיבו: **כמלוה שאין בה דגים**. כמו מלוות ים כלומר בתוך התהום אין תורה אור מלוין דגים חלה על כל שנים הים היבט:

ואתו צדיק יעברום וענו אותם קיים בהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם אמרו לו ולואי שנצא בעצמנו משל לאדם שהיה חבוש בבית האסורים והיו אומרים לו בני אדם מוציאין אותך למחר מבית האסורין ונתננין לך ממון הרבה ואומר להם בבקשה מבם הוציאנו היום ואינו מבקש כלום: **וישאלום** א"ר אמי מלמד שהשאלום בעל כרחם איבא דאמרי בעל כרחם דמצרים וא"ר בעל כרחם דישאל מ"ד בעל כרחם דמצרים דכתיב ונות בית תחלק שלל מ"ד בעל כרחם דישאל משום משוי: **וינצלו** את מצרים שמות שני (ד' יז): **ותיקין**. אכשים עגלים ומחבצין מלוה: **מחפסל ביום**. להגן החמה לדברי הכל יוסף הוה: **מאי קרא**. דמלוה לתפלה עם הגן החמה: **דכתיב יראוך עם שמע וגו'**. מפי מתיראין מן כשמואלך מקבלים עליהם דהיינו מלכות שמים שמקבלין עליהם בק"ש (ב): **עם שמע**. כלומר **ולפני ירה**. אף תפלת המנחה מלוה עם דמזמון חמה: **שאם יוכה**. לעובר לרחות גדולתן של ישראל: **יבצין**. כמה הרבה גדולתן יותר על האומות עשוי: **סא**. הא לדברי יוחנן בחפלת ערבית דלא חיישינן לסמוך גאולה לתפלה דגאולה ביממא הוא: דא"ר יהודה בריה דר' שמעון גרסי:

פסחים ק"ט.
[וע"ש בחומס
ד"ה כמלוה]

[לעיל ו']

[מנחות מג:]

[לקמן ד' סה:]

[לעיל דף ג.]

[פירש"י על שם
תמלא לקמן י']

תוספתא פ"א

[פי' תוס' אומרים כרי
ע"י תוס' סוכה
מד' וע"י תוס'
יומא לו: סוף
ד"ה חמ"ר
לכ"י]

לקמן י"ט: נ"ט

לעיל ד:
ג"כ ע

תהלים קד

של ערבית לתפלה של ערבית אלא א"ר אלעזר תהא בתפלת המנחה רב אשי אמר אפי' תימא אכולו וכוין דקבעה רבנן בתפלה אריכתא דמאי דאי לא תימא הכי *ערבית היכי מצי סמוך והא בעי למימר שהכיבונו רבנן כיון דתקינו רבנן השכיבונו כגאולה אריכתא דמאי ה"נ כיון דקבעה רבנן בתפלה כתפלה אריכתא דמאי. מבדי האי יהו לרצון אמרי פי משמע לבסוף ומשמע מעיקרא דבעינא למימר מ"א תקנהו רבנן לאורי י"ח ברכות ליימרו מעיקרא א"ר יהודה בריה דר' שמעון בן פוי יהודא ולא אמרו דוד מאי לאור היא דאמר ר' יהודה בריה דרבי שמעון בן פוי ק"ג פרישיות אמר דוד ולא אמר הללויה עד שראה במפתלן של רשעים שנאמר יתמו חמאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את ה' הללויה. הני ק"ג ק"ד היויין אלא שמע מינה אשרי האיש ולמה רגשו גוים חדא פרישה דיא דאמר ר' שמאל בר נחמני אמר רבי יוחנן כל

[ע' תוס' סוכה
יב וע"י מד:]

[פיר' ל"ג ע"י
תו"ט]

[ע"י תוס' מנחות מג: ד"ה
בין וכו' רוח פי' רש"י
דכפא ופי' בלופן חמ"ב]

לקמן כה: סו.

תוספתא פ"א

לעיל ד:
ג"כ ע

תהלים קד

של ערבית לתפלה של ערבית אלא א"ר אלעזר תהא בתפלת המנחה רב אשי אמר אפי' תימא אכולו וכוין דקבעה רבנן בתפלה אריכתא דמאי דאי לא תימא הכי *ערבית היכי מצי סמוך והא בעי למימר שהכיבונו רבנן כיון דתקינו רבנן השכיבונו כגאולה אריכתא דמאי ה"נ כיון דקבעה רבנן בתפלה כתפלה אריכתא דמאי. מבדי האי יהו לרצון אמרי פי משמע לבסוף ומשמע מעיקרא דבעינא למימר מ"א תקנהו רבנן לאורי י"ח ברכות ליימרו מעיקרא א"ר יהודה בריה דר' שמעון בן פוי יהודא ולא אמרו דוד מאי לאור היא דאמר ר' יהודה בריה דרבי שמעון בן פוי ק"ג פרישיות אמר דוד ולא אמר הללויה עד שראה במפתלן של רשעים שנאמר יתמו חמאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את ה' הללויה. הני ק"ג ק"ד היויין אלא שמע מינה אשרי האיש ולמה רגשו גוים חדא פרישה דיא דאמר ר' שמאל בר נחמני אמר רבי יוחנן כל

הנהגות הב"ח (ה) במשנה וגומרה עד ה' כ"ג כ"א הוא דקאמר לה עיין לקמן דף כ"ה ריש ע"ב (ב) רש"י ד"ה ייאלוך וכו' ב"ק. נמכר כלדו ע"י לקמן דף כ"ט ע"ב פי' רש"י ייאלוך עם שם זו תפלת יואל היפך ממה שפי' כאן ח'ק"ט:

מאימתי פרק ראשון ברכות

יא

עין משפט
גרי מצוה

גב' בשבת כדבר פרט בטעם במלואו. לקמיה מפרש מאי משמע: **ובלכתך בדבר פרט לחתן**. ואע"ג לחתן נמי עוסק במנוה הוא אי לאו קרא יתירה לא נפקא לן מקרא קמח דכיון דעוסק במנוה לא כתיב בקרא בהדיא אלא מיעוטא בעלמא הוא דקא דרשינן מביהך וממעטין מינה עוסק במלאכת מלוה תורה איר

[בשבת ובבקר
כן יתכן להוסיף]

לקמן דף סז.
טובה דף סה.

[ע"י תוספות
לקמן דף ע"ז]

לקמן דף סז.
טובה דף סה.
מ"ק ד' ע"ו.
כתובות דף י"ז:
שמחת פ"ו

תוספתא פ"א
פסרי טרשת
ואתחנן

טובה דף ג"ג.
[וכן ע"י ירושלמי]
דף י"ג

[שבת ס"ג:
והם נקמין]

שנאמר בהם פאר. פרש"י ואכל מעולל בעפר קרטו ואין נלה לנהת פאר תחת אפר. ור"ת ולמה לי הני עטמא תיפוק ליה מדאמר ליחזקאל פלחך חבוש עליך מכלל דלכוני בעלמא חסור. ותיזן השר מקויל דלרין טעמא של רש"י כי היכי דלא ניגף פאר

מנוה מתפילין מקל וחומר. א"כ לרין טעמא דרש"י לחייבו בתפילין לאחר יום ראשון דלא שייך מעולל בעפר קרטו אלא בזיוס ראשון דוקא: **תני** רב יחזקאל עשה כצית שמאי עשה ורב יוסף אמר עשה

כצ"ש לא עשה ולא כלום. ור"ת פשיטא דאין הלכה כמותן. וי"ל הואיל דצ"ש מחמירי על האדם טפי מצי"ה לא שייך לומר פשיטא. דהא דעשה כצ"ש לא עשה ולא כלום היינו היכי דצ"ש מקילין וצ"ה מחמירין אבל הכא בקצ"ש לא פסלי צ"ה דברי צ"ש. אבל תימא א"כ מה מייטי מסוכה כ"ל לא קיימת מנוה סוכה כ"ו ופירש"י דרי היכי דמי ששנה כצ"ה לא עשה ולא כלום לצ"ש אף העושה כצ"ש לא עשה ולא כלום לצ"ה ומאי קא מדמה ההם פסלי צ"ש לגמרי מה דמכשרי צ"ה. אבל הכא קרא קריית שמע כצ"ש אליבא דצ"ה ינא. ע"כ פירש הר"ר שמעיה דקא מדמה הכי מדקאמר לא קיימת אע"ג דמן הוין ינא שהרי בראשו ורובו בסוכה אינו חסור אלא גזירה שמה ימשך אחר שלחטו. כ"ה ג"כ ק"ש אע"ג דמן הדין ינא דביעבד כיון דלצ"ה אין נכון כדאיתא במתניתין כדאי היית לחוב בעלמך. אם עשה כצ"ש לצ"ה לא עשה ולא כלום [וע' תוספות סוכה ג' ד"ה דלמר]:

אחת ארוכה ואחת קטרה. פירש רש"י ארוכה אחת וחמונה קטרה השכיבו. ותימא דהכיבינו נמי ארוכה הרבה ותדע מדלא קא חשיב לה בתוספתא כהדי הקלרות. ועוד פעמים שמאריכין הרבה בתוספת כמו אור יוס הקף. ועוד אחת וחמונה פעמים שמקלרין זה מאל כדאמרינן לקמן למד אין אומרים פרשת לילות בלילה הוא קא מסיים מודים אנתנו לך שהולאנתו ממלרים וכו' צפרק היה קורא [לקמן י"ד ע"ג] ונראה לר"ת דהכל קאי (ג) באחת וחמונה אחת ארוכה ואחת קטרה כלומר בין יאריך זה בין יקלר זה כדלקמן. וכן אשכחנא התם (יענות ד' מה). אחת ארוכות ואחת נשואות אחת כפולות ואחת בעולות: **מקום** שאמרו לקר. כגון צברכת פירות וצברכת המנוה אין לו להאריך: ורצנן

אחת ארוכה ואחת קטרה. פירש רש"י ארוכה אחת וחמונה קטרה השכיבו. ותימא דהכיבינו נמי ארוכה הרבה ותדע מדלא קא חשיב לה בתוספתא כהדי הקלרות. ועוד פעמים שמאריכין הרבה בתוספת כמו אור יוס הקף. ועוד אחת וחמונה פעמים שמקלרין זה מאל כדאמרינן לקמן למד אין אומרים פרשת לילות בלילה הוא קא מסיים מודים אנתנו לך שהולאנתו ממלרים וכו' צפרק היה קורא [לקמן י"ד ע"ג] ונראה לר"ת דהכל קאי (ג) באחת וחמונה אחת ארוכה ואחת קטרה כלומר בין יאריך זה בין יקלר זה כדלקמן. וכן אשכחנא התם (יענות ד' מה). אחת ארוכות ואחת נשואות אחת כפולות ואחת בעולות: **מקום** שאמרו לקר. כגון צברכת פירות וצברכת המנוה אין לו להאריך: ורצנן

אחת ארוכה ואחת קטרה. פירש רש"י ארוכה אחת וחמונה קטרה השכיבו. ותימא דהכיבינו נמי ארוכה הרבה ותדע מדלא קא חשיב לה בתוספתא כהדי הקלרות. ועוד פעמים שמאריכין הרבה בתוספת כמו אור יוס הקף. ועוד אחת וחמונה פעמים שמקלרין זה מאל כדאמרינן לקמן למד אין אומרים פרשת לילות בלילה הוא קא מסיים מודים אנתנו לך שהולאנתו ממלרים וכו' צפרק היה קורא [לקמן י"ד ע"ג] ונראה לר"ת דהכל קאי (ג) באחת וחמונה אחת ארוכה ואחת קטרה כלומר בין יאריך זה בין יקלר זה כדלקמן. וכן אשכחנא התם (יענות ד' מה). אחת ארוכות ואחת נשואות אחת כפולות ואחת בעולות: **מקום** שאמרו לקר. כגון צברכת פירות וצברכת המנוה אין לו להאריך: ורצנן

אחת ארוכה ואחת קטרה. פירש רש"י ארוכה אחת וחמונה קטרה השכיבו. ותימא דהכיבינו נמי ארוכה הרבה ותדע מדלא קא חשיב לה בתוספתא כהדי הקלרות. ועוד פעמים שמאריכין הרבה בתוספת כמו אור יוס הקף. ועוד אחת וחמונה פעמים שמקלרין זה מאל כדאמרינן לקמן למד אין אומרים פרשת לילות בלילה הוא קא מסיים מודים אנתנו לך שהולאנתו ממלרים וכו' צפרק היה קורא [לקמן י"ד ע"ג] ונראה לר"ת דהכל קאי (ג) באחת וחמונה אחת ארוכה ואחת קטרה כלומר בין יאריך זה בין יקלר זה כדלקמן. וכן אשכחנא התם (יענות ד' מה). אחת ארוכות ואחת נשואות אחת כפולות ואחת בעולות: **מקום** שאמרו לקר. כגון צברכת פירות וצברכת המנוה אין לו להאריך: ורצנן

אחת ארוכה ואחת קטרה. פירש רש"י ארוכה אחת וחמונה קטרה השכיבו. ותימא דהכיבינו נמי ארוכה הרבה ותדע מדלא קא חשיב לה בתוספתא כהדי הקלרות. ועוד פעמים שמאריכין הרבה בתוספת כמו אור יוס הקף. ועוד אחת וחמונה פעמים שמקלרין זה מאל כדאמרינן לקמן למד אין אומרים פרשת לילות בלילה הוא קא מסיים מודים אנתנו לך שהולאנתו ממלרים וכו' צפרק היה קורא [לקמן י"ד ע"ג] ונראה לר"ת דהכל קאי (ג) באחת וחמונה אחת ארוכה ואחת קטרה כלומר בין יאריך זה בין יקלר זה כדלקמן. וכן אשכחנא התם (יענות ד' מה). אחת ארוכות ואחת נשואות אחת כפולות ואחת בעולות: **מקום** שאמרו לקר. כגון צברכת פירות וצברכת המנוה אין לו להאריך: ורצנן

אחת ארוכה ואחת קטרה. פירש רש"י ארוכה אחת וחמונה קטרה השכיבו. ותימא דהכיבינו נמי ארוכה הרבה ותדע מדלא קא חשיב לה בתוספתא כהדי הקלרות. ועוד פעמים שמאריכין הרבה בתוספת כמו אור יוס הקף. ועוד אחת וחמונה פעמים שמקלרין זה מאל כדאמרינן לקמן למד אין אומרים פרשת לילות בלילה הוא קא מסיים מודים אנתנו לך שהולאנתו ממלרים וכו' צפרק היה קורא [לקמן י"ד ע"ג] ונראה לר"ת דהכל קאי (ג) באחת וחמונה אחת ארוכה ואחת קטרה כלומר בין יאריך זה בין יקלר זה כדלקמן. וכן אשכחנא התם (יענות ד' מה). אחת ארוכות ואחת נשואות אחת כפולות ואחת בעולות: **מקום** שאמרו לקר. כגון צברכת פירות וצברכת המנוה אין לו להאריך: ורצנן

אחת ארוכה ואחת קטרה. פירש רש"י ארוכה אחת וחמונה קטרה השכיבו. ותימא דהכיבינו נמי ארוכה הרבה ותדע מדלא קא חשיב לה בתוספתא כהדי הקלרות. ועוד פעמים שמאריכין הרבה בתוספת כמו אור יוס הקף. ועוד אחת וחמונה פעמים שמקלרין זה מאל כדאמרינן לקמן למד אין אומרים פרשת לילות בלילה הוא קא מסיים מודים אנתנו לך שהולאנתו ממלרים וכו' צפרק היה קורא [לקמן י"ד ע"ג] ונראה לר"ת דהכל קאי (ג) באחת וחמונה אחת ארוכה ואחת קטרה כלומר בין יאריך זה בין יקלר זה כדלקמן. וכן אשכחנא התם (יענות ד' מה). אחת ארוכות ואחת נשואות אחת כפולות ואחת בעולות: **מקום** שאמרו לקר. כגון צברכת פירות וצברכת המנוה אין לו להאריך: ורצנן

ג א מ"י פ"ד מהלכות ק"ש הלכה א סג ע"ש יח טור ש"ע א"ח סימן ע ס"ק א :

ג א ב מ"י פ"ד מהלכות תפילין הלכה יג ופ"ד מהלכות אבילות הלכה ע סג ע"ש [הרבנות] ב טו"ש י"ח א"ח סימן לח ע"פ ה טור ש"ע י"ד סימן שפת ס"ק א :

ג ב ג מ"י פ"ד מהלכות ק"ש הלכה ב טו"ש א"ח סי' ס"ג ס"ק ב :

[ע"י רש"י וט"ס סוכה כה. ד"ה ובלכתך וכו' דגריס להיך ור"ת בתוספתא פ"א]

ג ג ד מ"י פ"א מהלכות ק"ש הלכה א ס"ג ע"ש י"ח טו"ש א"ח סימן ע ס"ק א :

יש גורסין ומסופין בהם ע"י רש"י כגם הילכות וא"כ לצ"ה דכיון דלר"ת ליה לנ"ה למימר ממוילא ש"מ כה"ל סכרה לחויה שטעמא נכון אבל ודאי שמשקא על צ"ש כ"ל כ"ל ספוקים:

רב נסים גאון

והא אמר רב בא בר וברא אמר רב אבל דייב בכל מצוי האסורי בתורה וזין חתפילין ספני שנאמר בין פאי ב"ו ואלו מלאהין בסודי (דמ"ו) רס"י אבל אמר דבריה תפילין מדקאמר ליה רחמ' ליחזקאל (יחזקאל כ"ד) פארך חבוש עליך מכלל דרביי עלמא אסורי וביסקא פוק חזקת (כ"ג דף) כך דרשינן על ראש שמתני אמר ר' יצחק זה אפר מקלה שבראש התנינים בעא מיניה רב פפא הויכא מנה ליה אמר ליה במקום תפילין שנאמר (שע"ה פ"א) לשם אבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר מינן למיטר שהתפילין נאמר בהן פאר :

הגהות הב"ח

(ה) גמ' סרירי טרדה דרשות (וב"ה אמרי וכו') נמי קרי' תל"מ וי"כ פ"א וב"ה ה"ל כתיב בשבת נתימך ובלכתך בדרך למה לי ש"מ תיבת וצ"ה הוה מנע לה טרע לטווחי מנוה נתימך (ב) שם בדרך וקוין עובקין במלאכתן: (ג) רש"י ד"ה חלמה וכו' למה אמר אכל חטים שטרוד: (ד) תר"ח לתת ופי' דהכל קאי חלמה :

מאימתי פרק ראשון ברכות

ורבנן אמרי אהבת עולם וכו'. הלך תקינו לומר בשמירת אהבה רבה ובערבית אהבת עולם: **שכבר** נפטר באהבה רבה. עד הלכך נימרינהו לכוהן. בירושלמי יש הא דאמרי שכבר נפטר באהבה רבה והוא ששנה על אחר פירוש לאלתר שלמד מיד בלואו מקום. וכשאל להרב ר' יחזק כגון אלו שאין אלו לומדין מיד לאחר תפלת השחר שאלו טרודין והולכים כך בלא למוד עד אמצע היום או יותר אמאי אין אלו מצרכין ברכת הסורה פעם אחת כשאלו מתחילין ללמוד. והשיב ר"י דלא קיימא לן כדאמרי ירושלמי הואיל וגמרא שלטו לא אמרו ואין לרבי לאלתר ללמוד. ועוד אפי' לפי הירושלמי דוקא אהבה רבה דלא הוי עיקר ברכה לברכת הסורה דעיקר אהבה רבה (ו) לק"ש נקנו ובשביל היא אינו נפטר מברכת הסורה אלא אם ילמוד מיד וגם לא יעשה היסח הדעת. אבל ברכת אשר בחר בו וברכת לעסוק בדברי תורה שהן עיקר לברכת הסורה פוטרם כל היום. וה"ל מאי שנה מסוכה שצריך לברך על כל סעודה וסעודה ליטב בסוכה. וי"ל דשלי תורה שאינו מייאש דעמו דכל שעה אדם מחוייב ללמוד דכתיב והיה בו יומם ולינה והוי כמו יושב כל היום בלא הפסק. אבל אכילה בסוכה יש שעה קבועה. וה"ל מפני מה אין אלו מצרכין ליטב בסוכה. וי"ל דברכה דאכילה שמצרכין ליטב פוטרם. א"כ משום שמה לא יישן והוי ברכה לבעלה כשהרי אין בידו ליטב כל שעה שירצה. והיה אומר ר"ת כשארס עומד ממטתו בלילה (בשמירת) ללמוד שאל"ל לברך ברכת הסורה מפני שברכת הסורה של אהבת עולם פוטרם עד שמרית אחרת ולא כהירא. והארכתיס בהגו לומר פלוקים(ו) וברכת כהנים וגם אלו דברים שאין להם שיעור שהיא משנה (פ"א דפאה) ואלו דברים שאדם אוכל פירותיהן כו' שהיא "ביריתא (מס' שבת קכו). מפני הירושלמי דבעי שילמוד על אחר. אבל א"ל כמו שכתבתי כבר: **ד"ה** ברוך אתה ה' המלמד תורה לעמו ישראל. אבל לא גרם למדני חקך שאין זו ברכה אלא בקשה שאמר דוד: **וברכת** כהנים. ואין זה רובן שהרי לא היו עומדים לדון עד לאחר הקטרת אמורים דאמרי' בתענית (פ"ד ד' כו): שלשה פעמים ביום כהנים נושאין כפיהם וכו' וה"ל הוה ליה למתני ד' פעמים אחד לפני הקטרה ואחד לאחר הקטרה אלא בלא כשיאמר כפיהם אמרו ברכת כהנים כמו שאנו אומרים: משום

יוצר אור ובורא השך (עושה שלום ובורא רע). לקמיה מפרש אידך מאי היא דאילו ברכה דישתבח אינה מן המנין שהיא לאחר פסוקי דומרה כמו ברכת הלל ואומרים אותה קודם זמן קריאת שמע אם ירלו: **כדפיס קאמרי**. כתיב בקרא יוצר אור ובורא חשך עושה תורה אור שלום ובורא רע: **שכבר נפטר**

יוצר אור ובורא חשך (ו) לימא יוצר אור ובורא נוגה בדכתיב קאמרינן אלא מעתה עושה שלום ובורא רע מי קא אמרינן בדכתיב אלא כתיב רע וקרינן הכל *לישנא מעליא הכאנמי לימא נוגה לישנא מעליא אלא אמר רבא *כדי להזכיר מדת יום בלילה ומדת לילה ביום בשלמא מדת לילה ביום כדאמרינן יוצר אור ובורא חשך אלא אביי גולל אור מפני היכי משכחת לה אמר רבי ויודך מאי היא אמר רב יהודה אמר שמואל אהבה רבה וכן אורי ליה רבי אלעזר *לר' פדת בריה אהבה רבה תניא נמי הכי יאין אומרים אהבת עולם אלא אהבה רבה ורבנן אמרי אהבת עולם וכן הוא אומר ו'אהבת עולם אהבתך על בן משכתיך חסד א"ר יהודה אמר שמואל 'השבים לשנות עד שלא קרא ק"ש צריך לברך משקרא ק"ש א"צ לברך שכבר נפטר באהבה רבה אמר רב הונא למקרא צריך לברך ולמדרש א"צ לברך ור' אלעזר אמר למקרא ולמדרש צריך לברך למשנה א"צ לברך ור' יוחנן אמר אף למשנה נמי צריך לברך [אבל לתלמוד א"צ לברך] ורבא אמר אף לתלמוד צריך (לחזור) לברך *דאמר רב חייה בר אשי זימנין סגי אין הוה קאימנא קמיה דרב לחגויי פרקין בספרא דבי רב הוה מקדים וקא משיידיה וברך ומתני לן פרקין. מאי מברך א"ר יהודה אמר שמואל אשר קדשנו במצותיו וצונו *לעסוק בדברי תורה ור' יוחנן מסיים בה הכי *הערב נא ה' אלהינו את דברי תורתך בפנינו ובפיפיות עמך בית ישראל ונהיה אנתנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל בלנו יודעי שמך *ועוסקי תורתך ברוך אתה ה' המלמד תורה לעמו ישראל ורב המנונא אמר אשר בחד בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו ברוך אתה ה' נתן התורה (*) אמר רב המנונא זו היא מעולה שבברכות *ההלכך לימרינהו לכוהן: תנן התם *אמר להם הממונה ברכו ברכה אחת והם ברכו וקראו עשרת הדברות שמע והיה אם שמעו ויאמר וברכו את העם ג' ברכות אמת ויציב ועבודה וברכת כהנים ובשבת מוסיפין ברכה אחת למשמר היוצא מאי ברכה אחת כי הא דרבי אבא ור' יוסי בר אבא אקלעו להווא אתרא בעו בנייהו מאי ברכה אחת לא הוה בידייהו ואתו שיליהו לרב מתנה לא הוה בידיה אתו שיליהו לרב יהודה אמר להו הכי אמר שמואל אהבה רבה רבי אמי א"ר שמעון בן לקיש יוצר אור

הסורה וכן בלבו ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי התלמוד תורתך ותלמוד חקי רעוץ: **מדרש**. הוא קרוב למקרא כגון מכילתא וספרא וספרי שהם מדרשי מקראות: *נגמרא אין לרבי לברך. אפי' קודם אהבה רבה קאמר והכי מוכח מילתא בפסח ט"ז: **אף נגמרא לרבי לברך**. שהוא עיקר הסורה שממנו הוראה יולאה. גמרא היינו סברת עממי משנה ותיורו משניות הסותרות זו את זו ומסורי מחסרה: **ומכרך**. ברכת הסורה: **ור' יוחנן מסיים בה הכי**. דבעי פתיחא דברוך ותיורו דברוך: **הערב נא ה' אלהינו**. יערבו עלינו לעסוק בהם מאהבה: **ברוך אתה ה' המלמד תורה לעמו ישראל גרסינן**. ולא גרסינן למדני חקך שאין זו ברכה והודאה על שעבר אלא לשון בקשה ודוד כי אמרה (נחלים ק"ט) לא לשם ברכה אמרה אלא בלשון בקשה. והכי קאמר ה' שאתה ברוך למדני חקך: **וזה היא מעולה שבברכות**. הסורה לפי שיש בה הודאה למקום וקילוס לתורה ולשיראל: **הטב הס' במס'** תמיד: **אמר להם הממונה**. והוא סגן הכהנים כדאי' ביומא היינו סגן היינו ממונה (בפירש"י מס' פ"א): **ברכו ברכה אחת**. לקמן מפרש מאי היא ומן הברכות שלפני ק"ש היא דהתם מסודר לכוליה סדר עבודת השחר וקאמר דלאחר סדרו והאברים ע"ג הכבש ומלחום ירדו ואלו להם ללכת הגוית לקרות את שמע והדר תני אמר להם הממונה ברכו ברכה אחת והם ברכו וקראו עשרת הדברות: **וברכו את העם**. עס העם: **ועבודה**. בשביל העבודה שעשו היו מצרכין אחריה רצה ה' אלהינו עבודת עמך ישראל ואפי' ישראל ותפלתם תקבל ברצון ברוך המקבל עבודת עמו ישראל ברצון. אי נמי שאותך לברך ביראה נעבוד: **וברכת כהנים**. לברך את העם ובשאר תפלה לא היה להם פנאי ואף זמן קריאת שמע לא הגיע כדאמר במסכת יומא (ד' לז ע"ג) הקורא את שמע עם אכשי משמר ועם אכשי מעמד לא יאל לפי שאנשי משמר מקדימין כו': **מוסיפין ברכה אחת**. לקמיה מפרש לה: **למשמר היוצא**. שהמשמרות מתחלפות ביום השבת כדאמרינן במסכת סוכה (ד' נ"ו): משמר היוצא עושה תמיד של שחר ומוסיפין ומשמר הנכנס עושה תמיד של בין הערבים וזבובין: **מאי ברכה אחת**. דקתני רישא איזו נון הברכות הוא אומר: **לאו בפירות אחת**. לא שמע מפי ר"ל שאמ' בפירות בירך את החתם ולא בירך את השקיה

[פסחים ג. וז"ל יבמות יח. וז"ל יב. וז"ל יב. וז"ל יב.]

[ז"ל בפרק ע"י דף י"ד:]

[ע"י פ"א דה' ת. ד' יבמות:]

[קמן דף י"ד:]

[ע"י פ"א דה' ת. וז"ל יבמות יח. וז"ל יב. וז"ל יב. וז"ל יב.]

[תמיד דף כ"ג:]

[הגהות הב"ח]

(ה) גמ' ולימא יוצר: (ג) שם שלום ובורא את הכל מי קא אמרינן בדכתיב: (ב) רש"י ד"ה יוצר וכו' ובורא את הכל לקמיה מפרש: (ד) תוס' ד"ה שכבר נפטר לקמיה מפרש: (ה) וזכרונות א"ש ב"ל ותיבת היא ממק: (ו) בא"ר דברכת כהנים:

גליון השנים

בבב' לעסוק כו'. כתיב הגיבס על ר"ח שם ועוסקי כו'. כתיב הגיבסא ולמורי תורתך לשמה שם הלכך כו'. כתיב וברכאם הגיבסא אמר ר"ח הלכך

(*) ברכ אלסם א"י חזא דרב המנונא מעולה כו'

[אלו עגנת סדוסם הוא]

מאי ברכה אחת יוצר אור: **וזם אומרת**. דקמני ברכו ברכה אחת: **ברכות אין מעכבות זו את זו**. ומהכא שמע ר' זיקא דס"ל לר"ל דהך ברכה כפקא מיהא ידי חובתו כהיא שצריך ואין חברה מעכבת לומר שאין זו מועלת בלא זו. ולא אהבה רבה ואלו א"כ דמטא ליה זמנא שאף בלילה ראו לומר כל שכן דכיון דאמרי יוצר אור ודאי מטיא זמנא ואפי' לא אמרי אלא יוצר אור וכו' לא אמרי לה היינו דקאמר שמע מיהא ברכות אין מעכבות זו את זו: אלא

מאימתי פרק ראשון ברכות

יב

[ע"פ חו"ס]
יומא לז: ד"ה
אמר רבין

אלה אימתי .הך ברכה דקאמרי אהבה רבה היכי ש"מ דאין מעכבות
זו את זו ולמא האי דלא אמרי יוצר אור משום דלא מנא זמניה הוא
ופי מנא זמניה אמרי לה וזא"ע דקרי ויזיר ק"ש לא מנא זמניה
כדאמרינן בעלמא (יומא לז:) הקורא את שמע עם חכמי משמר לא יאל
שלא שי משמר מקדימין: **ואי מכללא**
מאי .וכי אמר ליה מכללא מאי גריעותא
איכא. דאמר לאו בפירוש אתמר הא
ספיר מני למשמע מכללא דיוצר אור
קא אמרי ומשנין ליה למשמע מהכא
דילמא לעולם אימא לך אהבה רבה
וכי' : **סדר ברכות** . אם הקדים
המאמרות : **בקשו** . לקבוע עשרת
הדברות בקריאת שמע : **מפני**
תרעומת המינין . שלא יאמרו לעמי
הארץ איך שאל תורה אמת ותדעו
שאיך קורין אלא מה שאמר הקדוש
ב"ה ושמעו מפיו בסיני : **המינין** .
עכו"ם : **פתח בדשכרא וסיים**
בדחמרא . תחלת הברכה אמר ע"מ
שהכל וכיון שהביע למך העולם נזכר
שהוא יין ואמר פרי הגפן פשיטא לן
דיאל דהא אפילו סייס כל הברכה
כדעת פתיחה ואמר שהכל יאל על
היין דתנן וכו' : **אלא** .קא מצביח לן פתח
אדעתא דחמרא כדי לסיים בפה"צ
וכשהגיע למלך העולם נזכר שהוא שכר
וסיים שהכל מהו : **בשר עיקר ברכה**
אולינן . ועיקר ברכה אדעתא דיינן
כאמרה והוי כמו שסיים ביין ואין
ברכת היין מולאה ידי ברכת שכר
שאין השכר מן הגפן : **פתח ביוצר**
אור . כלומר אדעתא דילמא יוצר
אור : **וסיים במעריב ערבים** . כשאמר
מלך העולם נזכר וסיים אשר בדבריו
מעריב ערבים : **שאי הסם וכו'** .
כלומר דלמא פתיחה אינה כלום והא
דקתי יאל לפי שחזר וחזרה בה
בברוך יוצר המאורות וע"י חתימתה
קאמר דילא *אלא שהכל שאין חותמה
בה בברוך ופתיחה אדעתא דברא
פרי הגפן הוא אימא דלא יאל : **מאי**
איכא למימר . היכי נפיק משום
חתימתה הא אין מלכות בחתימתה :
ה"ג אלא כיון דאמר כו' . אלא לא
אימא משום חתימתה יאל אלא
פתיחה נמי מעליהא היא ולא
תפשוט מיניה לחמרא ושכרא דלגבי
ברכות מעריב וסתימת הוא דמלי
דאימר דכי פתח בזה וסיים בזה יאל
למא כי פתח בשחרית אדעתא דמעריב
מעריב הוא דעתיחה לחדורי בה מדי
היום בלילה כגון גולל אור וכי פתח
מעריב אדעתא דיוצר אור הוא דעתיחה
לאדכורי בה מדי לילה כגון וברא
שחך הלך אדעתא דתרווייהו היא :
לאו לאתויי הא דאמרי . כגון שכל
וחמרא : **סיינן בעינין** . (ב) דהא ברכת
התמרים על הטע ועל פרי העץ אינה
עולה לברכת הלחם ואי בזה פשטת
דהכל הולך אחר חסום ברכות הולא
דיין לחמרא ושכרא כל מי שלא אמר
ברכת אמת ויליב כמו שתקוה וכן
אמת וחמוכה בערבית לא יאל : **שנא'**
להניד בברך חסדך . וברכת אמת
ויליב כולה על חסד שעשה עם אבותינו

משום דלא מנא זמן יוצר אור . דהיי דשחיטת התמיד משיעלה
עמוד השחר פי' רש"י מיהו לא הוה שעה לומר יוצר
אור כדאמרי הקורא כו' ויכול לכוזר הבייחא כותיקין :
ברכה אחת למשמר היולא וכו' . תימא קאת מאי היא הוילא וית
בה לאתס ולא מלכות : **פתח ואמר**
בא"י אלהינו מלך העולם והיה סבור
שהיין והבין שהיה שכר ואחר שהבין
שהיה שכר סייס שהכל : **ק"ל לאתויי**
נהמא . ופירש רב אלפס השאל דלא
אפשיטא בעינין אולינן לקולא ואפילו
פתח בחמרא וסיים בשכרא יאל . ור"י
הי' אומר לפחמרא דלריך לברך פעם
אחרת . ומיהו היה אומר ר"ח אם היה
יודע בדבור שטעה בדבור שאמר
בורא אפרי העץ תחת (בורא) פרי הגפן
דבדור כדי דבור יוכל לחזור בו . וכן
ב"ש בחתימה של יוס טוב אם טעה
בין מקדשי ישראל והזמנים ואמר מקדש
השבת וחזר בדור כדי דבור יאל אחרי
שהוא יודע שהוא י"ט . והקשה הר"ר
יעקב מקיעון מאי קא מצביח ליהוה
ודאי מלוא אינן לריבות כוונת . והיה
אומר ר"י דהיינו בשומע תפלה אחרי
בית הכנסת ולא נכתוין ללאת . אבל
היכל דתכתיב לברך על היין ומלוא
שכר לא מהי : **דלגויך** בברך
חסדך . חסד שהקדוש ב"ה טעה לנו
במצרים . ואמונתך פי' מדבר על
העידן שאנו מלפני שישמור הבטחתו
ואמונתו ויגאלנו מיד המלכים וכסוף
ברכה חזר לגאולה דפרעה כדי לנסות
לגאל ישראל . ח"י ע"ד המד' (רבה איכה
ג) חדשים לבקרים רבה אמונתך שאדם
מחמיין ומפקיד רוחו בזיו ומחזירה
בלא יגיעה : **אמת ויליב וכו'** . לא
קאי על השכינה אלא קאי אלהדבר הזה
וכי' . וכן אימא בכה"ס . ואימא
בירושלמי האי מרגניתא לית ביה
טימא פירוש שאין לה שומל כל מה
שמעבת מתני לה כדאמר לקמן (ד'
ג' ב) צמד דפתח ואמר האל הגדול
הגבור והטורף והיה מאריך הרבה
וא"ל ר' חנינא טיימא לשבחי דמך
כי כל פה לא יוכל לספר שבתו :
כרע

אלא אי אמרת אהבה רבה הוה אמרי מאי
ברכות אין מעכבות זו את זו דלמא האי דלא
אמרי יוצר אור משום דלא מנא זמן יוצר אור
וכי מנא זמן יוצר אור הוה אמרי *ואי מכללא
מאי דאי מכללא לעולם אהבה רבה הוה אמרי
וכי מנא זמן יוצר אור הוה אמרי ליה ומאי
ברכות אין מעכבות זו את זו *סדר ברכות :
וקורין עשרת הרברות שמע והיה אם שמע
ויאמר אמת ויציב ועבודה וברכת כהנים . אי"ר
יהודה אמר שמואל אף בגבולין בקשו לקרות
כן אלא שכבר במלום מפני תרעומת המינין
תניא נמי הכי ר' נתן אומר בגבולין בקשו
לקרות כן אלא שכבר במלום מפני תרעומת
המינין רבה בב"ח סבר למקבעינהו בסורא
אי"ל רב חדא כבר במלום מפני תרעומת
המינין אמימר סבר למקבעינהו בנהרועת
אי"ל רב אשי כבר במלום מפני תרעומת
המינין : ובשבת מוסיפין ברכה אחת למשמר
היוצא . מאי ברכה אחת אי"ר חלבו למשמר
היוצא אומר למשמר הנכנס מי ששכן את
שמו בבית הזה הוא ישכון ביניכם אהבה
ואהבה ושלוש וריעותא : מקום שאמרו להאריך :
שישמו *היכא דקא נקיט כסא דחמרא בדייה
וקסבר דשכרא הוא ופתח ומברך אדעתא
דשכרא וסיים בדחמרא יצא דאי נמי אם אמר
שהכל נהיה בדברו יצא דהא תנן *על כולם
אם אמר שהכל נהיה בדברו יצא אלא היכא
דקא נקיט כסא דשכרא בדייה וקסבר דחמרא
הוא (ה) פתח וברך אדעתא דחמרא וסיים
בדשכרא מאי בחר עיקר ברכת אולינן או
אור וסיים במעריב ערבים לא יצא פתח
במעריב ערבים וסיים ביוצר אור יצא ערבית
פתח במעריב ערבים וסיים ביוצר אור לא יצא
כלל דבר הכל הולך אחר החתום שאני

התם דקאמר ברוך יוצר המאורות הניחא לרב *דאמר כל ברכה שאין בה הזכרת
השם אינה ברכה שפיר אלא לר' יוחנן דאמר כל ברכה שאין בה מלכות אינה
ברכה . מאי איכא למימר אלא כיון דאמר רבה בר עולא *כדי להזכיר מדת יום
בלילה ומדת לילה ביום כי קאמר ברכה ומלכות מעיקרא אתרוייהו קאמר ת"ש
מסיפא כללו של דבר תלך אחר החתום כללו של דבר לאתויי מאי לאו
לאתויי הא דאמרו להא אחריי נהמא וחמרי ה"ד אילימא דאכל נהמא וקסבר
דחמרי אבל ופתח אדעתא דחמרי וסיים בדנהמא היינו בעיין לא צריכא אגון
דאכל חמרי וקסבר נהמא אבל ופתח בדנהמא וסיים בדחמרי [יצא] דאפילו
סיים בדנהמא נמי יצא מאי מעמא דחמרי נמי מיון זייני : אמר רבה
בר *חיננא סבא משמיה דרב כ"ל שלא אמר אמת ויציב שחרית ואמת
הב"ה ואמונה ערבית לא יצא ידי חובתו שנאמר *להניד בבקר חסדך ואמונתך
בלילות : ואמר רבה בר חיננא [סבא] משמיה דרב 'המתפלל כשהוא כורע
קטורע בבדוק וכשהוא זוקף וזוקף בשם אמר שמואל מאי מעמא דרב דכתיב ה'
מלאכי וזוקף כפופים מיתרבי *מפני שמי נחת הוא מי כתיב בשמי מפני שמי כתיב אמר
ליה *שמואל לחייא בר רב *בר אריאן תא ואימא לך מלתא מעלייתא דאמר
אבוך הכי אמר אבוך כשהוא כורע בבדוק כשהוא זוקף וזוקף בשם .
רב

היא שהולאם ממלכים ובקע להם
הבטחתו ואמונתו לגאלנו מיד מלכים
כורע . בחצות ובחודאה כורע בברוך
והקף את עממו כשהוא מוכיר את השם
על שם ה' זוקף כפופים (תהלים קמו) : **נחת** . לשון הכנעה
כחיואר

הוא שהולאם ממלכים ובקע להם
הבטחתו ואמונתו לגאלנו מיד מלכים
כורע . בחצות ובחודאה כורע בברוך
והקף את עממו כשהוא מוכיר את השם
על שם ה' זוקף כפופים (תהלים קמו) : **נחת** . לשון הכנעה
כחיואר

א מיי פ"ח מהלכות
ק"ש הלכה ח עו"ש
א"ח סימן ס' ע"ש ג:
א ב מיי פ"ח מהלכות
חמדין גלכ"ה ד :
א ב מיי פ"ח מהלכות
ברכות הלכה יא
(קמ"ג ע"ן כו) פ"ח ע"ש
א"ח סימן ס' ע"ש א ב:
א ב מיי פ"ח מהלכות
ק"ש הלכה ח (קמ"ג
ע"ן יח) עו"ש א"ח
סימן ט"ו ע"ש ג:
א ב מיי פ"ח מהלכות
א"ח סימן ס' עו"ש
א"ח סימן ט"ו ע"ש ג:
א ב מיי פ"ח מהלכות
ק"ש הלכה יא (קמ"ג
ע"ן יח) עו"ש א"ח
סימן ט"ו ע"ש ג:
א ב מיי פ"ח מהלכות
ק"ש הלכה יא (קמ"ג
ע"ן יח) עו"ש א"ח
סימן ט"ו ע"ש ג:

רב נסים גאון
כבר בחלום מפני
היריעות המינין .
המלכות ארץ ישראל
של זה הפתח פירשה
ברוך היה שיהו קורין
עשרת הדברות בכל יום
מפני מה אין קרין
איתן מפני שעת המינין
שלא יתו אצורים אלא
לברם נתינו למשה
בסיני : מקום שאמרו
להאריך אינו רשאי לקצר
לקצר אינו רשאי להאריך
לחתום אינו רשאי שלא
לחתום פירשו בה"ס
(פרק ח') אלו ברכות
שמקצין המברך על
הפירות ועל המצות כו'
ואלו ברכות שמאריכין
בין ברכת של תעניות
וברכות של ראש השנה
ושל יום הכיפורים כו'
ובג"מ דבני מערבא
(פרק ח') גיטין ר"ן
מסבך קצר פתח בברוך
ואינו חתום בברוך
מסבך ארוך פתח
בברוך וחתום בברוך :
הנרוא לפאן דאמר כל
ברכה שאין בה הזכרת
השם אינה ברכה . עיקר
הזיקה של רב ר' יוחנן
בפרק כיצד מביד מברין
(דף ט) ובג"מ דבני
מערבא בפרק הירואה
מקום (הלכה ח') גיטין
ר' ועירא בר' יהודה
בשם רב כל ברכה
שאין עמה מלכות אינה
ברכה אמר ר' תנחומא
ואנא אמינא שעמא
(תהלים קמ"ה) ארומפד
אלוהי הפתח :

[ע"פ חו"ס]
לג. כד אוריין פירש
שם . וכן מוכר אכן ביומא
שם . ובסו"ט ג' וי"ז
לג. ובג"מ ד' י"ד אימא
כד אריא בר תוריא ונא
פירש"י כלום]

הוא שהולאם ממלכים ובקע להם
הבטחתו ואמונתו לגאלנו מיד מלכים
כורע . בחצות ובחודאה כורע בברוך
והקף את עממו כשהוא מוכיר את השם
על שם ה' זוקף כפופים (תהלים קמו) : **נחת** . לשון הכנעה
כחיואר

הכל נזכר הפך ברכות לקולא [ובג"מ] סימן ר"ע ס"ק ג' קמ"ג [ב] דכבר כתב הרש"א בפסחים ק"פ ע"א בפי' רש"י דה"ל אודיעין כמו . דל"ש כן אלא בברכה הנאות דהכרתו אין מוטבת . אבל בברכה הנאות אפור
לאטל בלא ברכה ע"ש . ולא היו באל משב ברכה בלילה . דהא לא יכרך יאה אפור לו לשמות . אח"כ רחמי באלן העו"ב (סימן ר"י) ע"כ מסבא דפסוה ונא הכי דבני הרש"א . ועי' מ"ש לקמן (מ"ש ע"ש) בתוס' ד"ה
ר"מ : בא"ד שאמר בפסח חתם בפסח . משמע מה דא"ס בריך על סיון בפסח דלא אלא . [וב"כ המצא סימן ר"ח ס"ק כ"ב בשם שאנוני ר"י הלוי] ותמוה לי . דהא י"ן שם פרי עליו . דהא בברכין בפסח אפי"ן שפיר
מנך בפסח . אלא ר"י לו לכרך יוצר שהוא מנען . וא"כ לא גרע מניך שהכל דיקייל דיואל . אח"כ מלאכי נעושי' בתשונת גינת ורודים נתן א"ח כיסוי דהעלה לעקב דילא :

היה קורא פרק שני ברכות

אשר אנכי מולך . דאי כדקא אמרת הוה ליה למכתב אשר לוייתך דמולך משמע אפילו מכאן ואילך ומ"מ אלטריך האלה דלוי לאו הכי הוה אמינא דאף פרשה שנייה בכלל : **אמר** רבא הלכה כרבי מאיר . והכי הלכתא דקיי"ל כרבא דהוה בתראה : **על** לבבך בעמידה . בירושלמי מפרש לאו דאי היה יושב עומד חלל דלם היה מהלך עומד אע"ג דב"ה אמרי כל אדם קורא כדרכו מ"מ מלוה מן המובחר לנעמוד כשהוא מהלך לפי שאינו מיושב כל כך ואינו יכול לכוין כשהוא מהלך כאשר היה עומד וכן הלכה דמהלך בדרך מלוה לנעמוד בפסוק א' ובעינן כונה בפסוק ראשון לבד וכן איתא בתנאומא* רב יהודה בשם שמואל אמר אסור לקבל עליו עול מלכות שמים כשהוא מהלך אלא יעמוד ויקרא וכשיניע מלהבית ילך לדרכו : **שואל** מפני היראה וכו' . ר"מ ור' יהודה הלכה כרבי יהודה דלמר אפילו באמצע משיב מפני הכבוד א"כיראה שמונת לענות קדים וקדושה באמצע ק"ש דאין לך מפני הכבוד גדול מזה אבל באמצע י"ח אסור *דמשמע (ג) לקמן בפ' אין עומדין (ד' גא) : *דבין גאולה לתפלה אין לענות וכ"ש בתפלה עומה ומי שמתפלל לבדו וש"ל מגיע למודים ימחה למודים אבל לא יחמר מודים *דוקא שהיה באמצע הברכה אבל בסוף הברכה לא דנראה ככורע בשביל הברכה ולמטריין (לקמן ד' לז) : דאין לכרוע בכל ברכות אלא באותן שתקנו חכמים ור"ת היה רגיל שהיה ממתין בעוסקה פלא כדי לענות קדים וקדושה עם הלבוש והי' סוכר אפי' שהיה כדי לגמור את הכל אינו חוזר לראש :

אשר אנכי מולך . דאי כדקא אמרת הוה ליה למכתב אשר לוייתך דמולך משמע אפילו מכאן ואילך ומ"מ אלטריך האלה דלוי לאו הכי הוה אמינא דאף פרשה שנייה בכלל : **אמר** רבא הלכה כרבי מאיר . והכי הלכתא דקיי"ל כרבא דהוה בתראה : **על** לבבך בעמידה . בירושלמי מפרש לאו דאי היה יושב עומד חלל דלם היה מהלך עומד אע"ג דב"ה אמרי כל אדם קורא כדרכו מ"מ מלוה מן המובחר לנעמוד כשהוא מהלך לפי שאינו מיושב כל כך ואינו יכול לכוין כשהוא מהלך כאשר היה עומד וכן הלכה דמהלך בדרך מלוה לנעמוד בפסוק א' ובעינן כונה בפסוק ראשון לבד וכן איתא בתנאומא* רב יהודה בשם שמואל אמר אסור לקבל עליו עול מלכות שמים כשהוא מהלך אלא יעמוד ויקרא וכשיניע מלהבית ילך לדרכו : **שואל** מפני היראה וכו' . ר"מ ור' יהודה הלכה כרבי יהודה דלמר אפילו באמצע משיב מפני הכבוד א"כיראה שמונת לענות קדים וקדושה באמצע ק"ש דאין לך מפני הכבוד גדול מזה אבל באמצע י"ח אסור *דמשמע (ג) לקמן בפ' אין עומדין (ד' גא) : *דבין גאולה לתפלה אין לענות וכ"ש בתפלה עומה ומי שמתפלל לבדו וש"ל מגיע למודים ימחה למודים אבל לא יחמר מודים *דוקא שהיה באמצע הברכה אבל בסוף הברכה לא דנראה ככורע בשביל הברכה ולמטריין (לקמן ד' לז) : דאין לכרוע בכל ברכות אלא באותן שתקנו חכמים ור"ת היה רגיל שהיה ממתין בעוסקה פלא כדי לענות קדים וקדושה עם הלבוש והי' סוכר אפי' שהיה כדי לגמור את הכל אינו חוזר לראש :

והוא
הגהות
הגרי"א
[ח] רש"י ד"ה
ובלגן כ"ו
במקום (גא)
תו"ע :

ספרי פרשת
ואתחנן
[מנחות ג:]

הגהות
הב"ח
[ח] רש"י ד"ה
פ"ד פ"א וכו'
ואינו בס"ד
ואח"כ מ"ה
עד כאן ותיבת
א"ר יאשיהו
נמתק(ג) תוס'
ד"ה שאל מפני
היראה וכו'
באמצע א"ת
אסור דמשמע
כ"ב וכן משמע
כ"פ מי שמתו
דף כ"א ע"כ :

הגהות
הב"ח
[ח] רש"י ד"ה
פ"ד פ"א וכו'
ואינו בס"ד
ואח"כ מ"ה
עד כאן ותיבת
א"ר יאשיהו
נמתק(ג) תוס'
ד"ה שאל מפני
היראה וכו'
באמצע א"ת
אסור דמשמע
כ"ב וכן משמע
כ"פ מי שמתו
דף כ"א ע"כ :

הגהות
הב"ח
[ח] רש"י ד"ה
פ"ד פ"א וכו'
ואינו בס"ד
ואח"כ מ"ה
עד כאן ותיבת
א"ר יאשיהו
נמתק(ג) תוס'
ד"ה שאל מפני
היראה וכו'
באמצע א"ת
אסור דמשמע
כ"ב וכן משמע
כ"פ מי שמתו
דף כ"א ע"כ :

הגהות
הב"ח
[ח] רש"י ד"ה
פ"ד פ"א וכו'
ואינו בס"ד
ואח"כ מ"ה
עד כאן ותיבת
א"ר יאשיהו
נמתק(ג) תוס'
ד"ה שאל מפני
היראה וכו'
באמצע א"ת
אסור דמשמע
כ"ב וכן משמע
כ"פ מי שמתו
דף כ"א ע"כ :

הגהות
הב"ח
[ח] רש"י ד"ה
פ"ד פ"א וכו'
ואינו בס"ד
ואח"כ מ"ה
עד כאן ותיבת
א"ר יאשיהו
נמתק(ג) תוס'
ד"ה שאל מפני
היראה וכו'
באמצע א"ת
אסור דמשמע
כ"ב וכן משמע
כ"פ מי שמתו
דף כ"א ע"כ :

הגהות
הב"ח
[ח] רש"י ד"ה
פ"ד פ"א וכו'
ואינו בס"ד
ואח"כ מ"ה
עד כאן ותיבת
א"ר יאשיהו
נמתק(ג) תוס'
ד"ה שאל מפני
היראה וכו'
באמצע א"ת
אסור דמשמע
כ"ב וכן משמע
כ"פ מי שמתו
דף כ"א ע"כ :

תורה אור ושמחה דכתיב לאו בקריאה וכוונה
שם אוחה על גובה של יד כנגד הלב
על קבורת הזרוע ברד"ן : **ה"ג** **הוא**
בדברי מורה כתיב . כדמוכח קרא
ולמדתם אותם את בניכם וגו' : **עד**
כאן . פסוק ראשון לבדו : **ובדל"ת** .
ולא כתיב דכל כמה דלמר את בלא
דל"ת לא משתמע מויד וזה בלע
בהארכתו אבל בדל"ת יאריך עד
כשיעור שיעשו בלבו יחד בשמים
ובארץ ולא רבצ רוחותיה כדמפרש
לקמן : **ובל"ת** **שלא יחטוף כתיב** . בשביל
אריכות הדל"ת לא ימחר בקריאתה
שלא יקראנה בחטף [ח] בלא פתח ואין
זה כלום : **דאמליכתיס למעלה וכו'** .
שהארכת שיעור שמתשוב בלבך ה'
אחד בשמים ובארץ וד' רוחותיה :
בעמידה . אפי' לב' דאמרי [לעיל אה] .
עוסקין במלאכתן וקורין ומהלכין
וקורין מודים הם שצריך לעמוד
במקום אחד עד המקרא הוא לפי
שעד כאן מלות כוונה : **לא חוינא**
דמקבל עליס מלכות שמים . שהיה
שונה לתלמידיו מקודם זמן ק"ש
וכשהגיע הזמן לא רחישו מפסיק :
חוזר וגומרה . לאחר שעמדו
התלמידים : **דקא מסדר** . לנשות
לתלמידים בכל יום שמעתא דליית בה
יניחת מלריס במקום פרשת ליית
ואמת ויניב : **בזמנה** . בזמן ק"ש :
בפסוקא קמא לערן . את רחישו
נמננס לערני עד שאתער יפה בפסוק
ראשון : **פרקין** . שוכב על גבו ופניו
למעלה : **לייט אמאן דגני אפרקיד** .
שאל יתקשה אכרו בחוד שנתו ונראה
לרבים והוא דרך גנאי : **מינגא** .
ליסן : **כי מזלי שפיר דמי** . כשהוא
מוטה על גבו מעט שפיר דמי אבל
מקרי ק"ש אפילו מזלי נמי אסור
שמקבל עליו מלכות שמים דרך
שכרה וגאולה : **לכל אדם** . אפילו
אינו נכבד : **חסורי מספא** .
דהוה ליה למתני בתרווייהו אין
לריך לומר וסו ליכא למקשי מויד :
אחי

תורה אור ושמחה דכתיב לאו בקריאה וכוונה
שם אוחה על גובה של יד כנגד הלב
על קבורת הזרוע ברד"ן : **ה"ג** **הוא**
בדברי מורה כתיב . כדמוכח קרא
ולמדתם אותם את בניכם וגו' : **עד**
כאן . פסוק ראשון לבדו : **ובדל"ת** .
ולא כתיב דכל כמה דלמר את בלא
דל"ת לא משתמע מויד וזה בלע
בהארכתו אבל בדל"ת יאריך עד
כשיעור שיעשו בלבו יחד בשמים
ובארץ ולא רבצ רוחותיה כדמפרש
לקמן : **ובל"ת** **שלא יחטוף כתיב** . בשביל
אריכות הדל"ת לא ימחר בקריאתה
שלא יקראנה בחטף [ח] בלא פתח ואין
זה כלום : **דאמליכתיס למעלה וכו'** .
שהארכת שיעור שמתשוב בלבך ה'
אחד בשמים ובארץ וד' רוחותיה :
בעמידה . אפי' לב' דאמרי [לעיל אה] .
עוסקין במלאכתן וקורין ומהלכין
וקורין מודים הם שצריך לעמוד
במקום אחד עד המקרא הוא לפי
שעד כאן מלות כוונה : **לא חוינא**
דמקבל עליס מלכות שמים . שהיה
שונה לתלמידיו מקודם זמן ק"ש
וכשהגיע הזמן לא רחישו מפסיק :
חוזר וגומרה . לאחר שעמדו
התלמידים : **דקא מסדר** . לנשות
לתלמידים בכל יום שמעתא דליית בה
יניחת מלריס במקום פרשת ליית
ואמת ויניב : **בזמנה** . בזמן ק"ש :
בפסוקא קמא לערן . את רחישו
נמננס לערני עד שאתער יפה בפסוק
ראשון : **פרקין** . שוכב על גבו ופניו
למעלה : **לייט אמאן דגני אפרקיד** .
שאל יתקשה אכרו בחוד שנתו ונראה
לרבים והוא דרך גנאי : **מינגא** .
ליסן : **כי מזלי שפיר דמי** . כשהוא
מוטה על גבו מעט שפיר דמי אבל
מקרי ק"ש אפילו מזלי נמי אסור
שמקבל עליו מלכות שמים דרך
שכרה וגאולה : **לכל אדם** . אפילו
אינו נכבד : **חסורי מספא** .
דהוה ליה למתני בתרווייהו אין
לריך לומר וסו ליכא למקשי מויד :
אחי

תורה אור ושמחה דכתיב לאו בקריאה וכוונה
שם אוחה על גובה של יד כנגד הלב
על קבורת הזרוע ברד"ן : **ה"ג** **הוא**
בדברי מורה כתיב . כדמוכח קרא
ולמדתם אותם את בניכם וגו' : **עד**
כאן . פסוק ראשון לבדו : **ובדל"ת** .
ולא כתיב דכל כמה דלמר את בלא
דל"ת לא משתמע מויד וזה בלע
בהארכתו אבל בדל"ת יאריך עד
כשיעור שיעשו בלבו יחד בשמים
ובארץ ולא רבצ רוחותיה כדמפרש
לקמן : **ובל"ת** **שלא יחטוף כתיב** . בשביל
אריכות הדל"ת לא ימחר בקריאתה
שלא יקראנה בחטף [ח] בלא פתח ואין
זה כלום : **דאמליכתיס למעלה וכו'** .
שהארכת שיעור שמתשוב בלבך ה'
אחד בשמים ובארץ וד' רוחותיה :
בעמידה . אפי' לב' דאמרי [לעיל אה] .
עוסקין במלאכתן וקורין ומהלכין
וקורין מודים הם שצריך לעמוד
במקום אחד עד המקרא הוא לפי
שעד כאן מלות כוונה : **לא חוינא**
דמקבל עליס מלכות שמים . שהיה
שונה לתלמידיו מקודם זמן ק"ש
וכשהגיע הזמן לא רחישו מפסיק :
חוזר וגומרה . לאחר שעמדו
התלמידים : **דקא מסדר** . לנשות
לתלמידים בכל יום שמעתא דליית בה
יניחת מלריס במקום פרשת ליית
ואמת ויניב : **בזמנה** . בזמן ק"ש :
בפסוקא קמא לערן . את רחישו
נמננס לערני עד שאתער יפה בפסוק
ראשון : **פרקין** . שוכב על גבו ופניו
למעלה : **לייט אמאן דגני אפרקיד** .
שאל יתקשה אכרו בחוד שנתו ונראה
לרבים והוא דרך גנאי : **מינגא** .
ליסן : **כי מזלי שפיר דמי** . כשהוא
מוטה על גבו מעט שפיר דמי אבל
מקרי ק"ש אפילו מזלי נמי אסור
שמקבל עליו מלכות שמים דרך
שכרה וגאולה : **לכל אדם** . אפילו
אינו נכבד : **חסורי מספא** .
דהוה ליה למתני בתרווייהו אין
לריך לומר וסו ליכא למקשי מויד :
אחי

תורה אור ושמחה דכתיב לאו בקריאה וכוונה
שם אוחה על גובה של יד כנגד הלב
על קבורת הזרוע ברד"ן : **ה"ג** **הוא**
בדברי מורה כתיב . כדמוכח קרא
ולמדתם אותם את בניכם וגו' : **עד**
כאן . פסוק ראשון לבדו : **ובדל"ת** .
ולא כתיב דכל כמה דלמר את בלא
דל"ת לא משתמע מויד וזה בלע
בהארכתו אבל בדל"ת יאריך עד
כשיעור שיעשו בלבו יחד בשמים
ובארץ ולא רבצ רוחותיה כדמפרש
לקמן : **ובל"ת** **שלא יחטוף כתיב** . בשביל
אריכות הדל"ת לא ימחר בקריאתה
שלא יקראנה בחטף [ח] בלא פתח ואין
זה כלום : **דאמליכתיס למעלה וכו'** .
שהארכת שיעור שמתשוב בלבך ה'
אחד בשמים ובארץ וד' רוחותיה :
בעמידה . אפי' לב' דאמרי [לעיל אה] .
עוסקין במלאכתן וקורין ומהלכין
וקורין מודים הם שצריך לעמוד
במקום אחד עד המקרא הוא לפי
שעד כאן מלות כוונה : **לא חוינא**
דמקבל עליס מלכות שמים . שהיה
שונה לתלמידיו מקודם זמן ק"ש
וכשהגיע הזמן לא רחישו מפסיק :
חוזר וגומרה . לאחר שעמדו
התלמידים : **דקא מסדר** . לנשות
לתלמידים בכל יום שמעתא דליית בה
יניחת מלריס במקום פרשת ליית
ואמת ויניב : **בזמנה** . בזמן ק"ש :
בפסוקא קמא לערן . את רחישו
נמננס לערני עד שאתער יפה בפסוק
ראשון : **פרקין** . שוכב על גבו ופניו
למעלה : **לייט אמאן דגני אפרקיד** .
שאל יתקשה אכרו בחוד שנתו ונראה
לרבים והוא דרך גנאי : **מינגא** .
ליסן : **כי מזלי שפיר דמי** . כשהוא
מוטה על גבו מעט שפיר דמי אבל
מקרי ק"ש אפילו מזלי נמי אסור
שמקבל עליו מלכות שמים דרך
שכרה וגאולה : **לכל אדם** . אפילו
אינו נכבד : **חסורי מספא** .
דהוה ליה למתני בתרווייהו אין
לריך לומר וסו ליכא למקשי מויד :
אחי

[פ] בן גדולים עיין
שבת ג' כט' כו"ר ע"ג.
ובכ"ש [ע]

גליון השנים
גמ' זו ק"ש של רי"ס .
ט"י כר"י בפרקין יא.
ד"ה מחני החומין :
תוס' ד"ה שאל כ"ו
דמשמע כ"ו . פ' השוכות
באר שבע סימן י' :

כ"ה דף יד .
[תיבת ל"ט
לקמן ע"ו .
קדושין ג' :
וס' סמין]

היה קורא פרק שני ברכות

יד

עין משפט גר מצוה

יב א טור וש"ע אר"מ
סימן תרל"ג סעיף ב:
יד ב מ"י פ"ג מהלכות
מטעם הלכה ע טור
ש"ע אר"מ סימן תכ"ב
סעיף ד [ובס"י תפ"ח
סעיף ה] ובסימן תרמ"ד
סעיף ח:
פ"ד מ"י פ"ח מהלכות
ברכות הלכה ב סעי'ג
(הלכות ברכות) ע"ן
פ"ד מ"י פ"ח מהלכות
ברכות סעיף ב:
פ"ד מ"י פ"ח מהלכות
תענית הלכה יד
ט"ז ע"י אר"מ סימן תפ"ח
סעיף א [כ"ג הלכה
מטעם פ"ח דף קע"ג]:
יד ב מ"י פ"ח מהלכות
תענית הלכה ד סעי'ג
ע"ן י"ט טור ש"ע אר"מ
סימן פ"ט סעיף ב:
יד ב מ"י פ"ח מהלכות
ט"ז ע"י אר"מ סימן
תפ"ח סעיף ב [ובס"י
י"ב מ"י פ"ח מהלכות
ק"ט הלכה יז סעי'ג
ע"ן י"ט טור ש"ע אר"מ
סימן פ"ט סעיף ה:

א"י . כך שמו : **טנא דבי רבי חייה** . שהיה שונה בבית רבי חייה :
מסו שיפסיק . לשאלת שלום : **ימים שהיחיד גומר בן את הלל** .
שהוא חובה לכל אדם והם אחד ועשרים יום בשנה כדלמרינן במסכת
ערכין (ד' י"י) : **מסו שיטעוס** . את ההבשיל לדעת אם לר"ך מלח או
הבלין : **מטעמא** . טעימת הבשיל : תורה אור

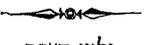
רביעמא . רביעיית הלוג : **חדלו לכם
מן הארס** . כשיש לכם לעסוק בכבוד
המקום אל תעסקו בכבוד אדם דלי
לאו הכי למה ליה לחדול : **ושמואל** .
לא דריש לשון במה אלא כמשמעו
במה חשבתי לזה שהקדמת כבודו
לכבודי : **שואל מפני הכבוד** . והא
ק"ש קודם הפלה הוא וקטני שואל :
תרגמה ר' אבהו . להא דרבי ושמואל
לדאסרי : **כמשמיה לפתחו** . אבל פגשו
בדרך שואל : ה"ג אמר רב אידי בר
אבין אמר רב יצחק בר אשיאן אסור
לארס לעשות חפציו קודם שיפלוט* :
דק . הפלה שמלדיקו לבדולא והדר
ויש פטמיו לדרדי חפציו : **אל
תקרי שבע אלא שבע** . ילין כל
יפקד מן השמים בחלוס הדי הוא
רע לכך אין משגימין לפקדו :
וה'

[בגמ דף כ"ג]
לא פדו שיהלל

רב נסים גאון

אמר (רבא) [רבא]
ימים שהיחיד
גומר בן את ההלל
כ"י איתיה לפירושיה
במסכתא תענית ב"י
ב"י פירקין בשנה (דף
כ"ח) דאמר ר' יוחנן
בשם ר' שמעון בן
יהונתן י"ח ימים וי"ח
גמ' בן את ההלל
כ"י ויחמ' נמי אסרינן
אמר- (רבא) [רבא]
וזאת אמרת הלל דראש
הדרש לאו דאורייתא
ואמריך תתיר רבא
לפסוקי אפי' באמצע
הפרק:

גליון השנים

גמ' מטעמא כ"י . ע"י
ילקוט ש"א י"ד
בפסוק ויפדו הכס את
יונתן :

[פוחתות
וחותמות
בכבוד כ"ג
רש"א]

ימים שהיחיד גומר בהם את ההלל . לאו דוקא יחיד אלא אפילו
לכור קורא יחיד כיון שאין כל ישראל ציוד כמו שהיו
בשחיטת פסחים ב"י בניסן ולאור דוקא גומר ודלוי ק"ל דימים שאין
יחיד גומר את ההלל אין חובה לאמרו כלל אפילו בדילוג דהכי משמע

בצרכין (פ"ג ד' י"י) דתקיש כ"א יום
דיחיד גומר בהן את ההלל ופריך ר"ה
ו"י נמי לימא משמע דבשאר ימים
טובים כמו בראשי חודשים פשיטא
ליה דאין לומר מדלא חשיב יותר מוכ"א
יום וגם מדלא קאמר לגומר ברה"י
וב"ה דלא הוה משמע דבשאר ימים
טובים כמו ברה"י ודלוי אין גומרינן
אבל קורין אבל עתה משמע אפילו
קורין לא וכן משמע בפרק בתרא
דמעניות (ד' כה:) רב איקלע לבבל
חזרהו דהו ק"ר ק"ר ברה"י סבר
לאפסוקיניהו . פירוש שהיה סובר
שהיו גומרים אותו כיון דלחזא דק"א
מדלוגי דלוגי אמר ש"מ מנהג אבותיהם
בדיהם אלמא דימים דאין גומרינן
בהן הלל אין חובה לאמרו ומה שאנו
אומרינן אותו היינו משום מנהג. ובתב
במחזור ויטרי כיון שאינו אלא מנהג
בעלמא לא מצרכין עליה דלחמר
פרק לולב וערבה (סוכה ד' מד:) אין
מצרכין על דבר שהוא מנהג . ומיהו
אומר ר"ה דאינו ר"ה דלעטלוט
ודאי לא מצרכין אבל על מנהג
פשיטא דמצרכין דהא חזינן כל יו"ט
שני אינו אלא מנהג ומצרכין והכא
נמי משמע דמצרכין דלי לא מצרכין
מחיי הפסקה שייך בה ועוד ר"ה
דמצרכין על מנהגא מהא דרבי על
לבי כנישתא וכו' ואם לא ברבו
בתחלה אמאי לא הרגיש רב דהוה
מנהגא עד שלגו אלא בודלוי ברבו
מפני שמצרכים בטוב על מנהגא
ובשביל כן לא הרגיש עד דהלוג וא"י
אמאי לא חסיק ארעתיא אם ברבו
לקרות או לגמור וי"ל דבכך אין לחוש

מכ"י שצטוב יכול לברך לגומר אפי' כשהוא
י"ט מדלג או איפכא ומה שמצרכין כך
על הדלוג לקרות וכשהו גומרינן לגמור
כדי שלא יטעו ומשום הכי לא היה
יכול להצין מתוך הצרכה עד דהלוג
ויש שרולינ לומר דיחיד האומר הלל
דימים שאין גומרינן שאין לו לברך
ומיהו השר מקולי היה אומר לכיון

שקרא לחייב עלמנו מצרכין ואין זה ברכה לבטלה מידי דהוה אלולב (ב) וחתפילין דהיינו נמי מצרכות אע"ג שאין חייבות כלל וכל מצרכות פסחיים שמצרכין
פסחים בתחלה לקרות אחר שפוך מצרכין לגמור ומיייתי ר"ה מירושלמי (דפ"ק ה') מההיא דמיייתי עליה דכל הברכות *פוחתין
בברוך חוץ מן הברכות הסמוכות לחברתה וברכת הפירות והמזנות ופריך בירושלמי עליה והא איכא גאולה פירוש אשר גאלנו דסמוכה לחברתה
ואמאי פוחתת בברוך שנייה דלא שמה צב"כ"ג יאל ופריך והרי סופה פירוש הללך דלינה סמוכה שהסעודה מפסקת ואפ"ה אינה פוחתת
בברוך ומשני שהיה הנה אחת להבא ואחת לשעבר פירוש אחת להבא זו היא אותה ברכה שמצרכין אחר אכילה לגמור ולאותה ברכה היא
סמוכה אחת לשעבר היינו אותה שצריך קודם אכילה אלמא דמצרכין שני פעמים אבל זה הפירוש אינו מיושב דהרי (א) סופה משמע
דקאי אכרכה דאשר גאלנו דקאי בה מתחלה אלא ודאי אכרכה דאשר גאלנו קאי כאשר אפרש מיהו משמע בירושלמי כאשר פירשתי תחלה
שהיו מצרכין ב' פעמים תחלה וסוף אבל אומר ר' יהודה דזו היא תמימה גדולה מאחר שצריך קודם אכילה אמאי מפסיק ואוכל ביניהם שהרי
בימים שאין יחיד גומר בהן את ההלל כיון שצריך תחלה כמו הכא אינו מותר לפסוק אלא מפני הכבוד דלי בשלל צריך אמאי
לא יפסיק בהלמט אפילו שלא מפני הכבוד הא לא היה מפסיק שום ברכה אלא נראה הא דפריך בירושלמי הרי האולה משמע
דמצרכין עליה בתחלה איירי בחלום שעושה הסדר בבת אחת שאינו מפסיק שאינו לר"ך אבל אנו שמפסיקין להבול אין לנו לברך כלל
לא בתחלה ולא בסוף והא דקאמר בירושלמי והרי (ב) סופה זהו אשר גאלנו דחוסמת בברוך ואמאי והא הודאה בעלמא היא בברכת פירות
ואמאי חוסמת בברוך ומשני שהים הנה שתי גאולות אחת להבא ואחת לשעבר פירוש לעתיד כמו יגיעו וגם היא ארוכה קלה וגם יש
בה לשעבר כמו אשר גאלנו מגאולת מזרים לפיכך חוסמת בברוך ומה שהקשה מיהללך שאינה סמוכה לפי מה שפרשתי עתה ואפ"ה
אינה פוחתת בברוך ש' ליתן טעם לפי שהיא הודאה בעלמא ואפילו שהיא ארוכה קלה חסמה בה חתימה ולא פתיחה כמו אלהי שמה. וכן
משמע בירושלמי שהיה דרכן לומר הלל בבית הכנסת ואח"כ שתיין כוסות שלהם בביתם בלא שום סדר דבני בירושלמי (פ' ע"ט) שתאן בבת
אחת מהו פירוש זה אחר זה בלא הלל וסדר ביניהם מהו (ע) שמעינן מן הלא דא"ר יוחנן הלל אם שמה בבית הכנסת יאל וכן משמע
בפוסקתא *דמי שלא היה יודע וכנס בבית הכנסת וכו' והשתא נמי מיושב דבשביל כך פוחתת ברכה דאשר גאלנו בברוך וכן משמע שאינה
סמוכה פי הא דאם קרא הלל בצה"כ יאל : **אין** דילמא הגאה קביל עליה . האי ליטנא משמע דמייירי בתענית יחיד שקבל עליו אבל
בתענית הכחוב לא : **מזעום** ואין צדק כלום . פירש ר"ח שמור ופולט דלא חשיב הגאה מן הטעימה אבל בזעט לא
אפילו בשאר תעניות ומשום הכי הפולט אינו לר"ך ברכה שאינו נהנה : **במישיבים** לפתחו . וכן הלכה אבל פגשו באקראי מותר :
למה

ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום
לכל אדם תניא נמי הכי הקורא את שמעו ופגע
בו רבו או גדול הימנו בפרקים שואל מפני
הכבוד וא"צ לומר שיהא משיב ובאמצע שואל
מפני היראה ואצ"ל שהוא משיב דבריו' מאיר
ר' יהודה אומר באמצע שואל מפני היראה
ומשיב מפני הכבוד ובפרקים שואל מפני
הכבוד ומשיב שלום לכל אדם בעא מיניה אחי
תנא דבי רבי חייה מרבי חייה בהלל *במגילה
מהו שיפסיק (א) אמרינן ק"י ק"ש דאורייתא פוסק
הלל דרבנן מבעיא או דלמא *פרסומי ניסא
עדיף א"ל פוסק ואין בכך בלום אמר רבה
דימים שהיחיד גומר בהן את ההלל בין פרק
לפרק פוסק באמצע הפרק אינו פוסק וימים
שאין היחיד גומר בהן את ההלל אפי' באמצע
הפרק פוסק אינו הוא רב בר שבא איקלע לגביה
דרבינא וימים שאין היחיד גומר את ההלל

הוא ולא פסיק ליה שאני רב בר שבא דלא חשיב עליה דרבינא : בעי מיניה
אשיאן תנא דבי ר' אמי מר' אמי השרוי בתענית מהו שימעות אכילה ושתיה
קביל עליה והא ליכא או דילמא הנאה קביל עליה והא איכא א"ל מועם ואין
בכך כלום תניא נמי הבי *ממעמת אינה מעונה ברכה *והשרוי בתענית מועם
ואין בכך כלום עד כמה ר' אמי ור' אסי מעמי עד שיעור רביעיתא : אמר רב
הכל הנותן שלום לחבירו קודם שיחפול כאלו עשאו במה שנאמר *חדלו לכם
מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא *אל תקרי במה אלא במה
וישמואל אמר במה חשבתו לזה ולא לאלוהי מתיב רב ששת בפרקים שואל מפני
הכבוד ומשיב תרגמה ר' אבא במישיבים לפתחו (א"ר יונה א"ר יורא בל העושה
חפציו קודם שיחפול כאלו בנה במה א"ל במה אמרת א"ל לא אסור קא אמניא
וכדרב אידי בר אבין ר' אמר רב אידי בר אבין אמר ר' יצחק בר אשיאן אסור
לו לאדם לעשות חפציו קודם שיחפול שנאמר *צדק לפניו יהלך וישם לדרך
פעמיו ואמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן לכל המחפול ואח"כ
יוצא לדרך הקב"ה עושה לו חפציו שנאמר צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו :

(ו) א"ר יונה א"ר יורא *כל הלן שבעת ימים בלא חלום נקרא רע שנאמר *ישבע
ילין בל יפקד רע אל תקרי ישבע אלא שבע א"ל רב אחא בריה דרבי חייה
בר אבא הבי א"ר חייה א"ר יוחנן כל המושביע עצמו מדברי תורה ולן אין
מבשרין אותו בשורות רעות שנאמר ושבע ילין בל יפקד רע : אלו הן בין
הפרקים וכו' : א"ר אבהו א"ר יוחנן ה'לכה כר' יהודה דאמר בין אלהיכם
לאמת ויצייב לא יפסיק *א"ר אבהו א"ר יוחנן מאי מעמיה דרבי יהודה דכתיב
וה'

יפסיק ב'
יפסיק ד' :

פי' כש"א

תהלים פה

לקמן דף כ"ה:
[גם חז"ה ר'
ועירא וכו'
בשבתות]
[כ"פ מקן]

[ג"ל ואמר]

הגהות

ה"ב ח'
(ה) גמ' מהו
שיפסיק מי
אמרינן :
(ב) הו"ו ד"ה
ימים וכו' מידי
דהוה גאלנו
ואתקיימת
דהי נמי :
(ג) בא"ר אינו
מיושב דהרי
סיפא משמע :
(ד) בא"ר
בירושלמי והרי
סופה וכו' :
(ה) בא"ר
מהו משמע
מן הדא :

היה קורא פרק שני ברכות

למה קדמה פרשת שמע לוהיה אס שמעו. ואל"ת תיפוק ליה דקדמה בצורה ו"ל דהכי קאמר למה קדמה אף לפרשת לזית דקדמה לכוין אלף ודאי אין לנו חוששין לזה שהיא קודמת בצורה משום דלמרינן אין מוקדם והיה שהיא מדברת בלשון רבים: **ויאמר** אינה נהגת אלף ביום.

ב א טושיע אר"ה סימן טו טע"ף א :
ב א ב טו טע"ף ח :
ב א ב ד מו"י פ"ד מה"ל ק"ש גלגל ג טע"ג עשין יח טושיע אר"ה סימן טו טע"ף ה ו ז ויבירה דעה סימן טע"ג טע"ף ח :
ב ג המ"י פ"ד מהלכות תפילין הלכה טו טושיע אר"ה סימן טו טע"ף ד [כך אלמס אלן ובכללות תפילין דף טו. וע"ש הטעמא]:

וה' אלפים אמת. לכך אין מפסיקין בין אני ה' אלהיכם לאמת: כל אמת אמת תפסיק להאי. ריהטא של אמת תפסחו לזה: **הא שמעטתא**. דרב שמואל בר יהודה אמר אמרי במערבא וכו'. ק"ש של ערבות אין קורין זה פרשת לזית כולה לפי שאין מלות לזית בלילה אבל תורה אור מתחילין אר"ה ומפסיקים בה ומדלגים

י"ה' אלהים אמת חזר ואומר אמת או אינו יתיהו ואומר אמת א"ר אבהו א"ר יוחנן דרזר והוא דנחית קמיה רבה שמעיה רבה דאמר אמת אמת תרי וימיני אמר רבה כל אמת אמת תפסיק להאי אמר רב יוסף כמה מעליא הא שמעתתא דכי אתא רב שמואל בר יהודה אמר אמרי במערבא ערבית דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלהיכם אמת אמר ליה אביי מאי מעליותא והא אמר רב בהנא אמר רב לא יתחיל ואם התחיל גומר ובי תימא ואמרת אליהם לא היו התחלה והאמר רב שמואל בר יצחק אמר רב דבר אל בני ישראל לא היו התחלה ואמרת אליהם היו התחלה אמר רב פפא קסברי במערבא ואמרת אליהם נמי לא היו התחלה עד דאמר ועשו להם ציצית אמר אביי הלכך אגן אתחילי מתחילין דקא מתחילי במערבא וכיון דאתחילין מגומר נמי גמרינן דהא אמר רב בהנא אמר רב לא יתחיל ואם התחיל גומר חייא בר רב אמר אמר אני ה' אלהיכם צריך לומר אמת לא אמר אני ה' אלהיכם אינו צ"ל אמת והא בעי לאדכורי יציאת מצרים דאמר הכי מודים אנחנו לך ה' אלהינו שהוצאתנו מארץ מצרים ופדיתנו מבית עבדים ועשית לנו נסים וגבורות על הים ושרנו לך: אמר ר' יהושע בן קרחה למה קדמה פרשת שמע וכו':

תניא ר"ש בן יודי אומר בדיון הוא שיקרים שמוע לוהיה אם שמוע שזוה ללמוד וזה ללמד והיה אם שמוע לויאמר שזוה *ללמוד וזה לעשות אמו שמוע ללמוד אית ביה ללמד ולעשות לית ביה והא כתיב ושננתם וקשרתם ביה ולעשות לית ביה והא כתיב וקשרתם ובתבתם אלא הכי קאמר בדיון הוא שתקדם שמוע לוהיה אם שמוע שזוה ללמוד וללמד ולעשות והיה אם שמוע לויאמר שזוה יש בה ללמד ולעשות ויאמר אין בה אלא לעשות בלבד ותיפוק ליה מדרבי יהושע בן קרחה חדא ועוד קאמר חדא כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואח"כ יקבל עליו עול מצות ועוד משום דאית בה הני מילי אורנייתא. רב ימשי ידיה וקרא ק"ש ואנח תפילין (6) וצלי והיכי עביד הכי והתניא יהושע בן קרחה בקבר פסור מק"ש ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה הגיע זמן ק"ש עולה ונומל ידיו ומציה תפילין וקורא ק"ש ומתפלל האגופא קשיא רישא אמר פסור וסיפא חייב הא לא קשיא יסיפא בתרי ורישא בחד מ"מ קשיא לרב רב כרבי יהושע בן קרחה סבירא ליה דאמר עול מלכות שמים תחלה ואח"כ עול מצות אימר דאמר רבי יהושע בן קרחה לתקדים קריאה לקריאה קריאה ליה ותו מי סבר ליה כרבי יהושע בן קרחה והאמר *רב חייא בר אשי זמנין סגיאיין הוה קאימנא קמיה דרב ומקדים ומשי ידיה ומברך ומתני לן פרקין ומנח תפילין והדר קרי ק"ש וכו' בדלא מנח זמן ק"ש א"כ מאי אסדתיה דרב חייא בר אשי לאפוקי מ"מ"ד למשנה אין צריך לברך קמ"ל דאף למשנה נמי צריך לברך מ"מ קשיא לרב שלוחא הוא דעוית: אמר עולא *כל הקורא ק"ש בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקד בעצמו א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כאילו הקריב עולה בלא מנחה וזבח בלא נסכים: ואמר רבי יוחנן הרוצה שיקבל עליו עול מלכות שמים שלמה יפנה

מכאן משמע כ"י שמעון לחמר בפ' התכלת (מנחות ד' גז.) דלילי' מ"ע שהזמן גרמא וכן איתא בקדושין (פ"ק ד' ג:) דקאמר לזית מלוח עשה שהזמן גרמא וח"ת ח"כ למ"ד (מנחות מה) לזית חובת טלית הוא ואשילו מונחת בקופתא אפ"ה חייבת בלזית היכי אשכחן שיהא הזמן גרמא. וי"ל דאס היה כמות המיוחד ללילה פסור והכי איתא בירושלמי דקדושין אמר להם ר"ש אי אס מודים לי לזית מ"ע שהזמן גרמא שהרי כמות לילה פסור מן הלזית ח"ר אילת טעמא דרבנן שאס היה מיוחד ליום ולילה שחייב בלזית: **ובמנח** תפילין ומללי. ומתחם משמע שמוטר להניח תפילין בין גאולה לתפלה וכן בטלית מניח אדם טליתו בין גאולה לתפלה. וכן מלוגו שרבי יצחק ברבי יהודה שלח אחר טליתו ושהה השליח וכבר קרא ק"ש בצרכותיה והתעטף בטליתו וגמר שמונה עשרה והביא ראוה מהכא מההיא דרב. מ"מ יש לחלק בין תפילין לטלית דעיקר ק"ש ותפלה שייכי בתפילין כדלמך בסמוך כאילו מעיד עדות שקד בעצמו פירוש בדיון שזוה שהוא קורא והיו לטוטפת ולזוה על ידך ואין. ותפלה נמי כדלמך קרי ק"ש ומתפלל *זו היא מלכות שמים אבל לזית שאינו אלף חובת טלית שאס יש לו טלית חייב ואס אין לו פסור מולזית ויכול לקרוא ק"ש בלא לזית ולזי דהוי הפסקה. והרב רבי משה מוקיף היה זומר דלפ"י מכאן אין ראייה דמלי למימר הניח תפילין בלא ברכה ולאחר י"ח ממשמש בהם ומברך עליהם ובהכי סגי שגם מותר להעטף בטלית בעת שידיו מנוכפות ואחר שיטול ידיו ימשמש בטליתו ומברך: **ומברך** מלות האמורות בצורה. וח"ת ובי ק"ש לא הוה בכלל מלות האמורות בצורה. וי"ל דאי לא תני בזהדי ק"ש הוה אמינא דדוקא הכי דלית להו קביעות זמן אבל ק"ש דקביע להו זמן לא הוהילי זמן עובר קמ"ל: **עזרה** בלא מנחה. ה"ה דמלי למימר בלא נסכים שהרי עולה נמי טעונה נסכים אלא ליטנא דקרא נקט עולה ומנחה וגו':

רב נסים גאון
לאפוקי טעמא דאמר למשנה איב צריך לברך. בעל זו הציטרא רב רמא יעיקרא ב"ר ראשון (דף י"א):

הגהות הבר"ח
(ה) נמי ואלה תפילין ומלוי וכו': (ב) ש"י ד"ה ומנחי פקין אלמא. כ"כ מפסיק הקושא מנח [שמד] קודם ק"ש כי [על זה ש"י] אחר כך לומר ובי תימא גדלל מתי זמן ק"ש דאי [מנח] דמנח תפילין והדר קרי מנח קאמר וכו' וכו' הא כיון דלא מטי זמן ק"ש גמ זמן תפילין [לא] מנח [לכן] פירש רש"י דקושא הוא [מנח] דעסק קודם [בצורה] רק קשה למה [לא] מקשה [במנח] מנח [מנח] דמנח תפילין [לא] יטען לומר [וכי] והאשכח לברך [דריש] ובי תימא גדלל [מתי] זמן ק"ש והי מנחילי בעשיית מנח דהיינו [לומר] זמן דהיינו מנח להחמיק בעשיית מנח הניח תפילין שהוא ג"כ עשיית מנח קודם ק"ש זה אינו דל"כ מתי מקשה אמר כך אס [מנח] אס ה"ה דרמב"ם דילמא זכא אכסיד דהיינו דלא מטי זמן קריאת שמוע ותחילי [בעשיית מנח] שהוה ימוד ייח תפילין ככתיב [הזמן] קודם ק"ש [וי"ע] [ואם] נכנס דלמוד לא מקרי [עושה] פי' כך [ואינו] מי סבר לה כ' יהושע ב"ק והאמר וכו' [למנח] דאף בקריאה לא סבר כ' יהושע ב"ק [ומלמד] קודם ק"ש והאימר] הוה קריאה דמנח אבל לפי פירש"י [מנח] דלמוד פיקין עשיה :

[ל"ל למד]

ס"א ומשיב
דלא חויל

הגהות
הגרי"א
[6] רש"י
ד"ה ומנחי
פקין טו'
דל"ט עשיה
מנח עשיה
וכ"כ קריאה

לע"ל דף י"א:

לא א"י עי' פ"ב מהלכות
ק"ש הלכה ח ט סג
עשו י' עור ש"ע א"ח
ס"מ כ סעיף ג .
לב ב עי' פ"א מהלכות
ברכות הלכה ז סג
עשו י' ע"ש א"ח
ס"מ ק"ט סעיף ג
וכס"מ ר' ע"ש ג .

[כ"כ חלס' שלפניו
ליתא אלא ד' דו"ף של
מלכו בש' סיוע' למי
אלנס' כר"ש וכו'
ס"מ ס' א"ח כל זה
וס"מ כ"כ ע"כ ה"ר
יונה בספר היראה ע"ש]

לב ג עי' פ"ב מהלכות
ק"ש הלכה ח ט סג
עשו י' ע"ש א"ח
ס"מ ס' א"ח פ' ג .
ל' ד עי' ט' הלכה
ח ט ע"כ ר' ס"ב :

דילמא ר' יהודה וחסורי מחסרה וכו' . סימא דל"ן זה בשום מקום דקאמר חסורי מחסרה ולאוקמי אליבא דחד דהא ועוד לוקמיה כ"י יוסף וזכור מחסרה . וי"ל משום דלמ"ן פסקין כ"י יהודה לבד ניתא ללוקמיה אליבא ד' יהודה :

אבר' בשאר מלות יל' . ולא"ת הא לעיל אמר דשאר מלות ילפין מק"ש כגון תרומה ומגיילה וברכת המזון . וי"ל דכ"י יוסף פליג אסוגיא דלעיל : **בין** הדבקים . *רב אלפס מוסיק' כגון וסרה אף דלס ל"ן יתן ריוח אז כרחה כמו וסרה וכן מוסיק' ורלוחס חלוט וסרתס א"ת ועיסתס א"ת שגרי"ן ליתן ריוח בין מ"ס שסוק' סיובה לל"ף שבתחלת סיובה שלח"י וכן לר"ן [ס"ל] ולס"ג וי"ן של חוכרו שלא ישמע ס"ן למען סיובה לנו שר מלות וס"ן ולע"פ על מנת לקבל פרס : אה"ל"ס

דילמא רבי יהודה היא ולכתחלה הוא דלא הא דיעבד שפיר דמי לא ס"ד דקתני חרש דומיא דשומה וקמן מה שומה וקמן דיעבד נמי לא אף חרש דיעבד נמי לא ודילמא הא כדאיתא והא כדאיתא וזו מצית לאוקמה כרבי יהודה והא מדקתני סיפא רבי יהודה מבשיר בקמן מכלל דרישא לאו רבי יהודה היא ודילמא כולה ר' יהודה היא ותרין גונוי קמן וחסורי מחסרה והכי קתני הכל כשרין לקרות את המגילה הו"ן מחש"י ב"ד"א בקמן שלא הגיע לחנוך אבל קמן שהגיע לחנוך אפילו לכתחלה כשר דברי רבי יהודה שרבי

יהודה מבשיר בקמן כמאי אוקימתא כ"י ודיעבד אין לכתחלה לא אלא הא דתני ר"י בריה דר' שמעון בן פוי חרש המדבר ואינו שומע תורם לכתחלה מני לא ר' יהודה ולא ר' יוסי א"י ר' יהודה דיעבד אין לכתחלה לא א"י ר' יוסי דיעבד נמי לא אלא מאי ר' יהודה ואפילו לכתחלה נמי אלא הא דתניא *לא יברך אדם ברכת המזון בלבו ואם בירך יצא מני לא ר' יהודה ולא ר' יוסי א"י ר' יהודה דיעבד אין לכתחלה נמי וא"י ר' יוסי דיעבד נמי לא לעולם ר' יהודה היא ואפילו לכתחלה נמי ולא קשיא הא דידיה הא דרביה דתניא א"ר יהודה משום ר' אלעזר בן עזריה הקורא את שמע צריך שישמע לאונן שנאמר שמע ישראל אמר לו ר' מאיר הרי הוא אומר אשר אנכי מצוך היום על לבך אחר כונת הלב הן הדברים השתא דאיתת להכי אפי' תימא ר' יהודה כרביה ס"ל ולא קשיא הא ר' יהודה הא רבי מאיר א"ר חסדא אמר רב שילא *הלכה כרבי יהודה שאמר משום רבי אלעזר בן עזריה והלכה כרבי יהודה וצריכא דאי אשמעינן הלכה כר' יהודה הוה אמינא אפילו לכתחלה קמ"ל הלכה כר' יהודה שאמר משום ר' אלעזר בן עזריה וזו אשמעינן הלכה כרבי יהודה שאמר משום ר' אלעזר בן עזריה הוה אמינא *צריך ואין לו תקנה קמ"ל הלכה כרבי יהודה אמר רב יוסף מחלוקת בק"ש אבל בשאר מצות דברי הכל לא יצא דכתיב *הסכת ושמע ישראל מיתיבי לא יברך אדם ברכת המזון בלבו ואם בירך יצא אלא אי אהמד מצי' אהמד אמר רב יוסף מחלוקת בק"ש דכתיבי שמע ישראל אבל בשאר מצות דברי הכל יצא דכתיב *ישראל ההוא בדברי תורה כתיבי ; קרא ולא דקדק באותיותיה ; א"ר שבי א"ר יאשיהו הלכה כדברי שניהם להקל : וא"ר *טבי א"ר יאשיהו מאי דכתיבי *שלש הגה לא תשבענה שואל ועוצר רחם וכי מה ענין שואל אצל רחם אלא לומר לך מה רחם מכנים ומציאי אף שואל מכנים ומציאי והלא דברים ק"ו ומה רחם שמכניסין בו בחשאי מציאינן ממנו בקולי בקולות שואל שמכניסין בו בקולי קולות אינו דין שמוציאינן מכנו בקולי קולות מבאן תשובה לאומרים אין תחית המתים מן התורה : תני ר' אושיעיא קמיה דרבא וכתבתם הכל בכתב אפילו ציאות א"ל דאמר לך מני *ר' יהודה היא דאמר גבי סוטה אלות כותב ציאות אינו כותב והתם הוא דכתיב *וכתב את האלות האלה אבל הכא דכתיב וכתבתם אפי' ציאות נמי אמו טעמיה דר' יהודה משום דכתיב וכתב *טעמיה דר' יהודה משום דכתיב אלות אלות אין ציאות לא אצטרך סד"א גילף כתיבה כתיבה מהתם מה התם אלות אין ציאות לא אף הכא נמי ציאות לא כתב רחמנא וכתבתם אפי' ציאות ; תני רב עובדיה קמיה דרבא ולמדתם *שיהא למורך תם שיתן ריוח בין הדבקים עני רבא בתריה כגון *על לבבך על לבבכם בכל לבבך בכל לבבכם עושב בשורך ואבדתם מהרה הכנף פתיל אהכם מארץ א"ר חמא ברבי חנינא *כל הקורא ק"ש ומדקדק באותיותיה מצננין לו גיהנם שנאמר *בפרש שדי מלכיים בה תשלו בצלמן אל תקרי בפרש אלא בפרש אל תקרי בצלמן אלא בצלמות : ואמר רבי חמא ברבי חנינא למה נסמכו אהלים

הוא . דמשמע מיעוטא הא לא כתיב מיעוטא הוה משמע כונה מלחא מוכחב והכא מוכחבת : **בין הדבקים .** תיבות המדובקות זו בזו אם איך מפרידן כשהתיבה השניה מתחלת בליות שהתיבה שמלפניה נגמרת הוא קורא אותן שתי לוחיות בליות אחת אס אינו מתעסק ליתן ריוח ביניהן כדמפרש רבא : **בפרש שדי .** אם הפרש שדי ותבדיל תיבות של מלכות שמים מלכיים זה השלג *בצלמן התורה אשר זה מלכיים ימלוכו השלג והלגן כך א"ת כל המות :

מדסיפא ר' יהודה . דקתני ר' יהודה מכשיר בקמן : **ודילמא כולה ר' יהודה היא וחסורי מחסרה וסכי קמי הכל כשרין לקרות את הסוגיא מון מחש"י .** והא כדאיתא והא כדאיתא וזו מצית לאוקמה כרבי יהודה משום ר' יהודה וזכור מחסרה . וי"ל משום דלמ"ן פסקין כ"י יהודה לבד ניתא ללוקמיה אליבא ד' יהודה :

תורה אור לחנוך מלות כגון בן חשע וכן עשר כדאמרין ביומא פרק בתרא (ד' פג.) : **כמאי אוקימתא .** למתניין דמגיילה : **כ"י יהודה .** ואשמעת לן ד' א"ת ר' יהודה בק"ש יל' דיעבד קאמר ולא לכתחלה : **אלא ס' דתני כ"י .** גורס . ואע"פ שהוא לר' לברך ואין לזנוי שומעת מני : **אלא מאי .** בעיית למימר דר' יהודה היא דק"ש אפי' לכתחלה קאמר כי הכי דמיקו הא דר' יהודה בר"ה דר' שמעון בן פוי אליביה והאי דלפליגו דיעבד להודיעך כמו דר' יוסי : **אלא ס' דתני כ"י .** מני : **לעולם ר' יהודה (ג) אפי' לכתחלה מפשיר .** ודמגיילה רבי יוסי היא ואפי' דיעבד נמי פסול והא דתורם לכתחלה ר' יהודה והא דברכת המזון דרביה הוא דלמר ר' יהודה משום רבי אלעזר בן עזריה לר'ך להשמיע לאונן והאי לישנא לכתחלה משמע אכל דיעבד יל' : **הספא דאמרי רס"י .** דלשמעתן הא פלוגתא דר"מ : **אפי' סימא ר' יהודה .** דלמר בק"ש יל' דיעבד אין לכתחלה לא ומתני' דמגיילה לכתחלה היא דפסקה למרס ור' יהודה היא והא דברכת המזון נמי ר' יהודה היא ודקא קשיא לך הא דר"י בר"ה דר' שמעון בן פוי מני ר"מ היא דמכשיר לכתחלה : **הלכה כר' יהודה .** דק"ש שלא השמיע לאונן יל' : **הוה חמ"ט .** דר' יהודה לכתחלה נמי אמר והאי דלפליג דיעבד משום דרבי יוסי : **ואין לו תקנה .** ככל אפילו דיעבד : **בשאר מלות .** ככל הברכות : **הוא .** הסכת ושמע בדברי תורה כתיב כדאמר' צ"פ הרואה (ד' סג) : **הסכת ושמע על דברי תורה ; ולא דקדק .** שגמגס : **הלכה כדברי שניהם להקל .** הלכה כר' יהודה דלא בני שמיעה והלכה כר' יוסי דלא בני דקדוק : **שאל ועוצר רחם .** פסוק הוא בספר משלי שלג הגה לא תשבענה : **רחס מכניס .** הרע ומזיח הולד : **שאל .** קצר : **שמכניסין בו בקולי קולות .** של כל ומספר : **וכתבתם .** אפילו כמ"ל

[מגיילה יע' :

הנהרות
הב"ח

(6) רש"י ד"ה
לעולם ר'
יהודה היא
ואפילו :

[עזובין מה .
ימא ס' :
ימות ע .
גי'ין מ .
מ"ז מ :
הרואה ח .
וע' גי'ין עו' .]

סנהדרין ג' .

[סוטה דף י' .]

[ע"ש בסוטה
הע"ב]

[הכך הם שלג
בסדרין
וכשאלות צ"פ
ואחתן גמגמא
בסדרין]

[בעיין ערך
פ"א ביאלי
הענין בלשון אחר ע"ש]

היה קורא פרק שני ברכות

אי הכי מאי איריא בתולה. אי אמרת בשלמא דטעמא מאס טרדא שפיר אלא מאחר שהוא תולה הטעם במלוא אלמנה נמי: **אסמנים** אי. ואיכא לער אם לא היה רוחן דאינו אכור לרוחן בימי אבלו אלא נזקם טענוג וגם לחוף רלשו

אי אית ליה ערוביאי ברישיה שרי אפי' תוך שבטוהוכן התייר רבינו שמואל ליוולדה אכלה לרוחן תוך שבטו ולרוחן נמי בתשעה בלבו וכן משמע נמי במס' יומא (ד' עז:) מי שיש לו חטטין בראשו סך כדרכו ביום הכפורים ואינו מושק אפי' לסיכה כשהיה ביה"כ וכן משמע בירושלמי אכל אכור ברחינה אכל דהימא ברחינה של טענוג אכל ברחינה שאינה של טענוג מותר סכדא דליתאמר מי שיש לו חטטין ברישיה וכו': **אנינות** לילה דרבנן. וא"ת והרי און נמי אינו נוהג אלא במעשר אכל לענין רחינה דלצינות דרבנן הוא אפי' לעולם אימא לך דלצינות לילה דלורייתא הוי גבי מעשר. ויש לומר דלי איתא דהוי דלורייתא גבי מעשר. גבי שאר דברים דרבנן נמי הוה לן למגור דכל דתקון רבנן כעין דלורייתא תקון: **אין** עומדין עליהם בשורה. דילמא אתי לחסוקי ליוחסין:

מא (מ"י) פ"ד מהלכות תפילין הלכה יג) ופ"ד מהלכות אכל הלכה ט (סוג' ענין דרבנן ב) ע"ש אפי' מי לא סעיף ה' וכו' ד' סימן שפ"א שפ"א סעיף א':
מב במ"י פ"א ה"ב ופ"א מהלכות אבידות ה"ג סוג' ענין מ"ד ב' ע"ש ע"ש י"ד סימן שפ"א סעיף א':
מב ג' מ"י פ"ד מהלכות ק"ש הלכה ז' ע"ש ע"ש י"ד סימן שפ"א סעיף ג':
מב ד' מ"י פ"ד מהלכות אכל הלכה ז' ע"ש ע"ש י"ד סימן שפ"א סעיף א':
[מב] [ה] מ"י פ"ד מהלכות אבידות הלכה ה' ע"ש ע"ש ח"ע סימן רע"ט סעיף ה':

מתני' רחן לילה הראשון שמהם אשמו. ונקברה זו ביום ואפי' שאלו אכור ברחינה הוא רחן כדאמר טעמא אסמנים אי והוא אדם טענוג ומפוק: **נב' קסבר** אנינות לילה דרבנן. ואפי' עשה ליל יום המיתה וכתביה אצינות באורייתא דכתיב לא תורה אור אכלתי באוני ממנו (דברים כו) ופחות מיום אחד אינו אצינות דילפי רבנן מואחרייתה כיום מר קסבר ר"ג אין לילה של אחריו עם היום אלא מדרבנן הוא כשאר ימי האכל וגבי אסמנים לא גזור בה רבנן פלוגתייהו דתנאי היא בזבחים (ד' עז:) באצינות לילה אי מדלורייתא אי מדרבנן: **אין**

[ענין יח' יג' ג']

[מקו' עומדין עליהם בשורה]

שמות פ"ז

כ"ח לא

מ"ח דף טו:

שמות פ"ח

הלכה י"א

כ"ח לא

פסחים ד"ה.

[ע"י פירש"י]

[לקמן י"ז]

[פסחים כ"ג]

[דברים ע"א:]

שמות פ"ח

הלכה י'

שמות פ"ח

הלכה י"ד

שמות פ"ח

הלכה י"ג

שמות פ"ח

הלכה י"ג

[ע"י חזו"ט]

נכנסו בערוך ערך יומא]

[ע"י חזו"ט]

נכנסו בערוך ערך יומא]

[ע"י חזו"ט]

מאבותיו ערוך בערך ה"כ]

[ע"י חזו"ט]

נכנסו בערוך ערך ה"כ]

[ע"י חזו"ט]

נכנסו בערוך ערך ה"כ]

[ע"י חזו"ט]

אי הכי מאי איריא הכונס את הבתולה אפי' כונס את האלמנה נמי הכא טריד והכא לא טריד אי משום טרדא אפילו טבעה ספינתו בים נמי *אלמא אמר רבי אבא בר זבדא אמר רב אבל הייב בכל מצות האמורות בתורה *רוחן מן התפילין שהרי נאמר בהן פאר שנאמר °פארך חבוש עליך וגו' אמרי התם טרדא דרשות הכא טרדא דמצוה: **מתני'** *רוחן לילה הראשון שמחה אשתו אמרו לו תלמידיו *למדתו רבינו *בשאל אמר לרדוף אמר להם איני כשאר בני אדם אסמנים אני *וכשמת מבי עבדו קבל עליו תנחומין אמרו לו תלמידיו *למדתו רבינו שאין מקבלין תנחומין על העבדים אמר להם אין מבי עבדי כשאר כל העבדים כשר היה *התן אם רוצה לקרות קרית שמע לילה הראשון קורא רבן שמעון בן גמליאל אומר *לא כל הרוצה ליטול את השם יטול: **גב' מ"ט** דרבן (שמעון בן) גמליאל קסבר *אצינות לילה דרבנן דכתיב

ואחריתה כיום מר ובמקום אסמנים לא גזור ביה רבנן: וכשמת מבי עבדו וכו': ת"ר עבדים ושפחות אין עומדין עליהם בשורה ואין אומרים עליהם ברכת אבלים ותנחומי אבלים *מעשה ומתה שפחתו של רבי אליעזר נכנסו תלמידיו לנחמו כיון שראה אותם עלה לעלייה ועלו אחריו נכנסו לאנפילין נכנסו אחריו נכנסו אחריו נכנסו אחריו אמר להם כמדומה אני שאתם נכונים בפושרים עבשיו אי אתם נכונים אפילו בחמי חמין לא כך שנית לבם *עבדים ושפחות אין עומדין עליהם בשורה ואין אומרים עליהם ברכת אבלים ולא תנחומי אבלים אלא מה אומרים עליהם בשם שאומרים לו לאדם על שורו ועל חמורו שמתו המקום ימלא לך חסרוך כך אומרים לו על עבדו ועל שפחתו המקום ימלא לך חסרוך תניא אידך עבדים ושפחות אין מספדין אותן ר' יוסי אומר אם עבד כשר הוא אומרים עליו הוי איש טוב ונאמן ונהנה מיגיעו אמרו לו אם כן מה הנחת לבשרים: ת"ר *אין קורין אבות אלא לשלשה ואין קורין אמהות אלא לארבע אבות מאי טעמא אילימא משום דלא ידעינן אי מראובן קא אתינן אי משמעון קא אתינן אי הכי אמהות נמי לא ידעינן אי מרדא קא אתינן אי מלאה קא אתינן אלא עד הכא חשיבי מפי לא חשיבי תניא אידך * [ה] עבדים ושפחות אין קורין אותם אבא פלוני ואמא פלונית ושל ר"ג היו קורים אותם אבא פלוני ואמא פלונית מעשה לסתור משום דחשיבי: א"ר אלעזר מאי דכתיב *כן אברכך בחיי בשמך *ואש אשא כפי כן אברכך בחיי זו ק"ש בשמך אשא כפי זו תפלה ואם עושה כן עליו הכתוב אומר °כמו חלב ודשן תשבע נפשי ולא עוד אלא שנהל שני עולמים העוה"ז והעולם הבא שנאמר °ושפתי רננות יהלל פי: ר' אלעזר בתר דמסיים צלותיה אמר הכי יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתשכן בפורינו אהבה ואחזה ושלום וריעות ותרבה גבולנו בתלמידים ותצליח סופנו אחרית ותקוה ותשים חלקנו בגן עדן ותקנונו בחבר טוב ויצר טוב בעולמך ונשכים ונמצא *יחול לבבנו ליראה את שמך ותבא לפניך קורת נפשנו לטובה. רבי יוחנן בתר דמסיים צלותיה אמר הכי יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתצונו בבשתנו ותביט ברעתנו ותתלבש ברחמך ותתכסה בעונך ותתעמף בחסידותך ותתאזר בחנינותך ותבא לפניך מדת טובך וענתותך. ר' יורא בתר דמסיים צלותיה אמר הכי יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שלא נחטא ולא נבוש ולא נכלם *מאבותינו. ר' חייא בתר דמצלי אמר הכי יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתהא תורחך אומנותנו ואל ידוה לבנו ואל יחשבו עינינו. רב בתר צלותיה אמר הכי יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתתן לנו חיים ארוכים חיים של שלום חיים של מובה חיים של ברכה חיים של פרנסה חיים של חלוק עצמות חיים שיש בהם יראת חמא חיים שאין בהם בושה וכלימה חיים של עושר וכבוד חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים חיים שתמלא לנו את כל משאלות לבנו לטובה. רבי בתר צלותיה אמר הכי *יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתצילנו מעזי פנים ומעזות פנים מאדם רע ומפגע רע מיצר רע מחבר רע משכן רע ומשמן המשחית *ומדין קשה ומבעל דין קשה בין שהוא בן ברית בין שאינו בן ברית ואפי' דקיימי קצוצי עליה דרבי. רב ספרא בתר צלותיה אמר הכי יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתשים שלום בפמליא

אלהינו שתשכן בפורינו אהבה ואחזה ושלום וריעות ותרבה גבולנו בתלמידים ותצליח סופנו אחרית ותקוה ותשים חלקנו בגן עדן ותקנונו בחבר טוב ויצר טוב בעולמך ונשכים ונמצא *יחול לבבנו ליראה את שמך ותבא לפניך קורת נפשנו לטובה. רבי יוחנן בתר דמסיים צלותיה אמר הכי יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתצונו בבשתנו ותביט ברעתנו ותתלבש ברחמך ותתכסה בעונך ותתעמף בחסידותך ותתאזר בחנינותך ותבא לפניך מדת טובך וענתותך. ר' יורא בתר דמסיים צלותיה אמר הכי יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שלא נחטא ולא נבוש ולא נכלם *מאבותינו. ר' חייא בתר דמצלי אמר הכי יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתהא תורחך אומנותנו ואל ידוה לבנו ואל יחשבו עינינו. רב בתר צלותיה אמר הכי יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתתן לנו חיים ארוכים חיים של שלום חיים של מובה חיים של ברכה חיים של פרנסה חיים של חלוק עצמות חיים שיש בהם יראת חמא חיים שאין בהם בושה וכלימה חיים של עושר וכבוד חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים חיים שתמלא לנו את כל משאלות לבנו לטובה. רבי בתר צלותיה אמר הכי *יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתצילנו מעזי פנים ומעזות פנים מאדם רע ומפגע רע מיצר רע מחבר רע משכן רע ומשמן המשחית *ומדין קשה ומבעל דין קשה בין שהוא בן ברית בין שאינו בן ברית ואפי' דקיימי קצוצי עליה דרבי. רב ספרא בתר צלותיה אמר הכי יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתשים שלום בפמליא

שם דף כ:

היה קורא פרק שני ברכות

מה א טור וי"ט א"ח
ס"ו קב טע"ג א'
מו ב טור וי"ט ט"מ
קט"ג טע"ג ד'
מו ב מ"ו פ"ה מהלכות
דעות הלכה ז'
מח ד מ"ו פ"ח מהל'
תשובה הלכה ב'

בפמליא של מעלה. בחבורת שרי האומות ששקשקרים של מעלה יש חגר צניעה תיכף יש קטטה בין האומות כדכתיב ועתה אשוב להלחם עם שר פרס (דניאל י') : **ובפמליא של מעלה**. בחבורת החכמים : **בקרן אורה**. בזוית אורה : **ומי מעכב**. שאין אלו עושים רצונך : **שאר שצטפס**. יצר הרע שבלבבו המחמילנו : **איני כדאי**. לא הייתי חשוב והגון להיות נולד : **ועכשיו שנוצחתי**. מה חשיבותי הרי אני כאילו לא נולדתי : **ק"ו**. שבמיתתי טפר אני : **מרק**. כלה והתם : **כי הוא מסיים ספרא דאינו**. על שם שאינו נפטר בשם קוב : **מרגלא בפומיה**. דבר זה רגיל בפיו : **אני**. העוסק תורה אור

[דף ק"ז]

[יומא פז:]

[ג"י ע"י א"ר
יוחנן כי היה
מסיים ר"מ
ספרא דאינו]

מנחות דף ק"ז
לפניה [ו"ס"]
משני טו

תהלים ק"ח

שמות כד
יעקב לב
סוטה דף כ"ה

תהלים קמ"ד

בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה ובין התלמידים העוסקים בתורתך בין עוסקין לשמה בין עוסקין שלא לשמה וכל העוסקין שלא לשמה יהי רצון שיהיו עוסקין לשמה. ר' אלכסנדרו בטר צלותיה אמר הכי יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתעמידנו בקרן אורה ואל תעמידנו בקרן חשבה ואל יהיה לבנו ואל יחשבו עינינו איבא דאמרי הא רב המנוא מצלי לה ור' אלכסנדרו בטר דמצלי אמר הכי רבון העולמים גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכות יהי רצון מלפניך שתצילנו מידם ונשוב לעשות חוקי רצונך בלבב שלם. רבא בטר צלותיה אמר הכי *אלהי עד שלא נוצרתי איני כדאי ועכשיו שנוצרתי כאלו לא נוצרתי עפר אני כחיי ק"ו במיתתי הרי אני לפניך כבלי מלא בושא וכלימה יהי רצון מלפניך ה' אלהי שלא אחמא עוד ומה שחמאתי לפניך מרק ברחמך הרבים אבל לא ע"י יסודין וחלאים רעים והיינו וידוי דרב המנוא זומי ביומא דכפורי. מר בריה דרבינא כי הוה מסיים צלותיה אמר הכי *אלהי נצור לשוני מרע ושפתותי מדבר מרמה ולמקללי נפשי תדום ונפשי בעפר לכל תהיה פתח לבי בתורתך ובמצותיך תדרוף נפשי ותצילני מפגע רע מיצר הרע ומאשה רעה ומבל רעות המתרגשות לבא בעולם וכל החושבים עלי רעה מהרה הפר עצתם וקלקל מחשבותם יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי. רב ששת כי הוה יתיב בתעניתא בטר דמצלי אמר הכי רבון העולמים גלוי לפניך בזמן שבית המקדש קיים אדם חומא ומקריב קרבן ואין מקריבין ממנו אלא חלבו ודמו ומתכפר לו ועכשיו ישבתי בתענית ונתמעט חלבי ודמי יהי רצון מלפניך שיהא חלבי ודמי שנתמעט כאילו הקרבתי לפניך על גבי המזבח ותרצני. *ר' יוחנן כי הוה מסיים ספרא דאיוב אמר הכי סוף אדם למות וסוף בהמה לשחיטה והכל למיתה הם עומדים אשרי מי שגדל בתורה ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו וגדל בשם טוב

וגדל בשם טוב ונפטר בשם טוב מן העולם ועליו אמר שלמה * טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו. מרגלא בפומיה דר"מ גמור בכל לבבך ובכל נפשך לדעת את דרכי ולשקוד על דלתי תורתך נצור תורתך בלבך ונגד עיניך תהיה יראתי שמור פיך מכל חמא וסדר. וקדש עצמך מכל אשמה ועון ואני אהיה עמך בכל מקום. מרגלא בפומיה דרבנן דיבנה אני ביה וחברי בריה אני מלאכתי בעיר והוא מלאכתי בשדה אני משכים למלאכתי כשם שהוא אינו מתגדר במלאכתי כך אני איני מתגדר במלאכתי ושמא תאמר אני מרבה והוא ממעיט *שנינו אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים. מרגלא בפומיה דאביי לעולם יהא אדם ערום ביראה כמענה רך *מישיב חמה ומרבה שלום עם אחיו ועם קרוביו ועם כל אדם ואפילו עם נכרי בשוק כדי שיהא אהוב למעלה ונחמד למטה ויהא מקובל על הבריות אמרו עליו רבן יוחנן בן זכאי שלא הקדימו אדם שלום מעולם ואפילו נכרי בשוק. מרגלא בפומיה דרבא תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים שלא יהא אדם קורא ושונה ובוטח באביו ובאמו וברבו ובמי שהוא גדול ממנו בחכמה ובמגין שנאמר *ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושים *לעושים לא נאמר אלא לעושים להם ולא לעושים שלא לשמה וכל העושה שלא לשמה נוח לו שלא נברא. מרגלא בפומיה דרב [לא בעולם הזה העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פריה ורביה ולא משא ומתן ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות אלא צדיקים יושבין ועמרתיהם בראשיתם ונהנים מזיו השכינה שנאמר * ייחזו את האלהים ויאכלו וישתו : גדולה הבטחה שהבטיחון הקב"ה לנשים יותר מן האנשים שנא' נשים שאננות קומנה שמענה קולי בנות בוסחות האונה אמרתי *אל רב לר' חייא נשים במאי זכיון * באקרוי בנייהו לבי בנישתא ובאתנווי גבריהו בי רבנן ונפתין לגבריהו עד דאתו מבי רבנן. כי הוה מפטרי רבנן מכיר' אמי ואמרי לה מבי ר' חנינא אמרי ליה הכי עולמך תראה בחיך ואחריתך לחיי העולם הבא ותקותך לדור דורים לבך יהגה תבונה פיך ידבר חכמות ולשונך ירחיש רננות עפעפיך יישירו נגדך עיניך יאירו במאור תורה ופניך יזהירו כוזהר הרקיע שפתותיך יביעו דעת וכליותיך תעלוזנה מישרים ופעמך ירצו לשמוע דברי עתיק יומין. כי הוה מפטרי רבנן מבי רב חסדיא ואמרי לה מבי ר' שמואל בר נחמני אמרו ליה הכי *אלופינו מסובלים וגו' אלופינו מסובלים רב ושמואל ואמרי לה רבי יוחנן ר' אלעזר חד אמר אלופינו בתורה ומסובלים במצות וחד אמר אלופינו בתורה ובמצות ומסובלים ביסורים

אני מלאכתי בעיר והוא מלאכתי בשדה אני משכים למלאכתי כשם שהוא אינו מתגדר במלאכתי כך אני איני מתגדר במלאכתי ושמא תאמר אני מרבה והוא ממעיט *שנינו אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים. מרגלא בפומיה דאביי לעולם יהא אדם ערום ביראה כמענה רך *מישיב חמה ומרבה שלום עם אחיו ועם קרוביו ועם כל אדם ואפילו עם נכרי בשוק כדי שיהא אהוב למעלה ונחמד למטה ויהא מקובל על הבריות אמרו עליו רבן יוחנן בן זכאי שלא הקדימו אדם שלום מעולם ואפילו נכרי בשוק. מרגלא בפומיה דרבא תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים שלא יהא אדם קורא ושונה ובוטח באביו ובאמו וברבו ובמי שהוא גדול ממנו בחכמה ובמגין שנאמר *ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושים *לעושים לא נאמר אלא לעושים להם ולא לעושים שלא לשמה וכל העושה שלא לשמה נוח לו שלא נברא. מרגלא בפומיה דרב [לא בעולם הזה העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פריה ורביה ולא משא ומתן ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות אלא צדיקים יושבין ועמרתיהם בראשיתם ונהנים מזיו השכינה שנאמר * ייחזו את האלהים ויאכלו וישתו : גדולה הבטחה שהבטיחון הקב"ה לנשים יותר מן האנשים שנא' נשים שאננות קומנה שמענה קולי בנות בוסחות האונה אמרתי *אל רב לר' חייא נשים במאי זכיון * באקרוי בנייהו לבי בנישתא ובאתנווי גבריהו בי רבנן ונפתין לגבריהו עד דאתו מבי רבנן. כי הוה מפטרי רבנן מכיר' אמי ואמרי לה מבי ר' חנינא אמרי ליה הכי עולמך תראה בחיך ואחריתך לחיי העולם הבא ותקותך לדור דורים לבך יהגה תבונה פיך ידבר חכמות ולשונך ירחיש רננות עפעפיך יישירו נגדך עיניך יאירו במאור תורה ופניך יזהירו כוזהר הרקיע שפתותיך יביעו דעת וכליותיך תעלוזנה מישרים ופעמך ירצו לשמוע דברי עתיק יומין. כי הוה מפטרי רבנן מבי רב חסדיא ואמרי לה מבי ר' שמואל בר נחמני אמרו ליה הכי *אלופינו מסובלים וגו' אלופינו מסובלים רב ושמואל ואמרי לה רבי יוחנן ר' אלעזר חד אמר אלופינו בתורה ומסובלים במצות וחד אמר אלופינו בתורה ובמצות ומסובלים ביסורים

אין

[נ"ט ע"ג תע"ג ז. מוספות
ד"ה וכל העוסק וטוס'
פסחים כ' ד"ה וכלן
וטוס' מ"ג ט"ג ד"ה
שמות וטוס' סוטה כ"ב
ד"ה לעולם]

רב נסים גאון
ועפעפיך יישירו נגדך.
אית' ספרש
במסכתא מגילה בפרק
הקרא את המגילה
למפרע (דף י"ט) אב"ל
רמי בר [חמא] לרבי
ירמיה מדיפתי מאי
ימשלי (ד) ועפעפיך
יישירו נגדך אמר לית
אל דרבי תורה שכתב
בחן (שם ג) תתקף
עיניך בן(ישרים) [אפילו
הכי מיושרין] דן אצל
ר' מאיר :

[ישיב כ"ג]

ס"ח ללמודים לא
נאמר אלא לעושים

גליון הש"ס
ברש"י ד"ה אני טו'
וכן חכ"י פס הל' ע"י
סוטה דף ט"ג ע"ה טוס'
ד"ה הלוקח :

היה קורא פרק שני ברכות

כט א ב מיי"פיה מהל' תענית הלכה י סג עשין מ"ס ג טור ב"ע א"ר סי' סקנד טע"ק כ: א ג מיי"פ מ' מלכות אבילות הלכה ו ופ"ד מלכות ק"ש הלכה ג סג עשין יח כ טו"ש ע"ר סימן ע"א טע"ק א: ב ד מיי"פ מ' מלכות טור ש"ע ע"ר חיים סימן ע"ב טע"ק א: [כ"ג] סימן ע"ג טע"ק א: ג ה ו מיי"פ (פ"ד) [כ"ג] מ"ה"ל חפ"ה ופ"ד מלכות ק"ש הלכה א סג עשין יח טו"ש ע"ר סימן ק"ו טע"ק א: ד ו מיי"פ מ' מלכות אבילות הלכה י סג עשין ע"ב טע"ק א: עשין מ"ד טע"ק א: ופ"ד סימן ע"א טע"ק א: קט טע"ק ה:

פריץ זה אחיחופל. שפ"ן פרעה במלכות בית דוד. יוצאת זה דואג שיאל לברכות רעה כדמפרש בחלקן (דף קו:) גבי ווי יצא זה: **צוחה** זה גמתי. שיהיה מלורע וכתיב ביה עמא עמא יקרא והיינו רוחה: **והם** נוזנין בזרוע. ולק"ך יש להגיה *בתקיעות והם בזרוע עדיך בלו ולא גרסינן עדיך לא בלו: **תרי** זמני בשתא. אבל בעלג"ת שאינו אלא יום אחד לא היו כל כך מתאספין עמא ניסא ליתרתיש להו ורתיתי בספר העתים שחבר הרב רבי יהודה בר ברזילי שקמט שהיה עמוד של אש יורד מן השמים עליהם ככלה ללול וכללה לחר: **רב** ישיא בריה דרב אידי אמר לעולם לא תחליף. פ"ר"ה להלכה כרב *שקט דהוא בנראה והלכה כרשב"ג. דאמר לא כל הרוצה ליטול את השם יטול (א) ובכל מקום שקנה רבן שמעון בן גמליאל במשנתו הלכה כמוהו מן מערב ולידן ור"ה אחרונה (כמויות ע"ו.) וכן פסק ר"ה ומיהו אנו שגשבו פעם אין אנו מכוונים היטב. נס חסן יש לקרות לדרכה נראה כיוהרא אס לא יקרא כלומר אני מכיין בכל שעה אבל לעשות מלאכה בשקטה בלא חין לעשות מלאכה:

הדרן עלך היה קורא

מי שמתו מוטל לפניו. רש"י גרים מי שמתו אחר תפלת השחר אבל נראה לר"י שהוא אחר היה קורא דליירי בספיה מק"ש וכאן מתחיל גמי מפטור ק"ש ובירושלמי גרים כמו כן: **פמור** מק"ש. בירושלמי מפרש טעמא א"ר בון כתיב למען תזכור כו' עד כלימי חייך ימים שאתה עוסק בחיים ולא ימים שאתה עוסק במתים: הכי גרסינן פטור מקריאת שמע ומן התפלה ומן התפילין:

הכי גרים רש"י שלאחר המטה

אפילו המטה לריכה להם חייבין לפי שלעולם לא היו רגילים לשאת שכב נשאו חלקס ותימה קלת הלשון לפרש מאי קאמר אפי' לריכה להם והלא לא היו נושאים כלל את המט לך נראה כנרסח הספרים שלפני המטה ושלפני המטה את שהמטה לריכה להם פטורין חין לריכה להם חייבין: **א"ר** ואלו פטורין מן התפלה. אבל בק"ש ובתפילין שהן מדאורייתא חייבים וישיא דקאמר מי שמתו מוטל לפניו דפטור מן קריאת שמע ומן התפילין וכו' כל שכן דפטור מן התפלה אלא לא בעי למיתני בירשא אלא החלוק שבין נושאי המטה למתו מוטל לפניו:

ואינו מבדך. פרש"י ואין זקוק לבדך. ומשמע מתוך

פירושו שאם רלע לבדך רשאי מיהו בירושלמי קאמר אס רלע להחמיר חין שומעין לו לקך נראה לומר אינו מבדך אינו רשאי לבדך ומפרש בירושלמי למה וקאמר מפני כבודו של מה חי כמי מפני שאין לו מי ישיא משאו ופרקיך והתיניא פטור מנטיילת לנכ וקא כ"ד דמייירי ביו"ט וכו' אינו טרוד לישא משאו ומשני תפסר בחול פי' בחולו של מועד. והסתיא

כל העולם כולו נוזנין בנדקה. בנדקתו של הקב"ה ולא בזכות שבדין: **והם נוזנין בזרוע.** בזכות שבדים ובנדקתו משתעי קרא וקרי להו רחוקים מנדקתו של הקדוש ב"ה: **אינו נוזנין.** שאין להן כדי לרכייהם ומתפרכסים בקושי: **ופליגא דרב יהודה.** דליהו אמר תורה אור אבירי לב היינו רשעים: **גובאי.**

אין פריץ שלא תהא סיעתו כסיעתו של דוד שיצא ממנו אחיחופל ואין יוצאת שלא תהא סיעתו *כסיעתו של שאול שיצא ממנו דואג האדומי ואין צוחה שלא תהא סיעתו כסיעתו של אלישע שיצא ממנו גחוי ברחובותינו שלא יהא לנו בן או תלמיד ששמקדיה תבשילו ברבים: *שמעון אל"ה אבירי לב הרחוקים מצדקה רב ושמואל ואמרי לה רבי יוחנן ורבי אלעזר חד אמר כל העולם כולו נוזנין בצדקה והם נוזנין בזרוע וחד אמר כל העולם כולו נוזנין בזכותם והם אפילו בזכות עצמן אין נוזנין כדרב יהודה אמר רב *דאמר רב יהודה אמר רב בכל יום ויום רב קול יוצאת *מהר חורב ואומרת כל העולם כולו נוזנין בשביל הניגא בני והניגא בני די לו בקב דרובין מערב שבת לערב שבת ופליגא דרב יהודה דאמר רב יהודה מאן אבירי לב גובאי מפשאי אמר רב יוסף תדע דהא לא איגייד גיורא מינייהו אמר רב אשי בני מתא מחסיא אבירי לב ניגהו דקא חזו יקרא דאורייתא תרי זמני בשתא ולא קמגייד גיורא מינייהו: חתן אם רוצה לקרות וכו': *למימרא דרבן שמעון בן גמליאל חייש ליוהרא ורבנן לא חיישי ליוהרא והא איפבא שמעינן להו דתנן *מקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב עושין מקום תלמידי חכמים במלים רבן שמעון בן גמליאל אומר לעולם יעשה כל אדם את עצמו כתלמיד חכם קשיא דרבנן אדרבנן קשיא דרבן שמעון בן גמליאל אדרבן שמעון בן גמליאל אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה רב ישיא בריה דרב אידי אמר לעולם לא תחליף דרבנן אדרבנן לא קשיא ק"ש ביון דכ"ע קאקרו ואיהו נמי קרי לא מיהו כיוהרא *התם כיון דכולי עלמא עבדי מלאכה ואיהו לא קא עבדי מיהו כיוהרא דרבן שמעון בן גמליאל אדרבן שמעון בן גמליאל לא קשיא *התם בבונה תליא מילתא ואנן סהדי דלא

הדרן עלך היה קורא

מי שמתו כו' פטור מלקרות ק"ש. לפי שהוא טרוד במחשבת קבורתו והויא דומיא דחנן דפטור משום טירדא למטה: **ומלוסינן.** שכן דרך שמהחליפין לשאת לפי שהכל חפלין לזכות בו: **את שלפני המטה.** שיתעסק בו כשנתעב המטה אללס: **ושלאחר המטה** שנתעבוי ככר: **שלפני המטה לורך בהם פטורים.** אס לריכס לשאתו פטורים: **ושלאחר המטה.** אף אס לורך בהם חייבים הואיל שכבר יצאו ידי חובתן מן המט: **ואלו ואלו פטורין מן התפלה.** ללאו דאורייתא אפי' ורבותיו פירשו לפי שיש להם טור שהות ולי נראה שאין זה לשון פטור: **לשורה.** שהיו מנחמין את האבל בהקף שורה סביבותיו בשבוס מן הקבר: **ג'מ' שאינו מוטל לפניו.** כגון הוא צבית אחד והמת צבית אחר: **אוכל צבים אחר.** דנראה כלועג לרש וכו': **ואינו מיסב.** כדרך המסובים בחשיבות על לוד השמאלית ובמטה: **ואינו מבדך.** ואינו לריך לבדך ברכת המלווא: **ואינו מומן.** אינו לריך לבדך ברכת המזון: ואין

הדרן עלך היה קורא

מי שמתו מוטל לפניו פטור מק"ש (ג) ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה ג'ושאי המטה וחלופיהן וחלופיהן חלופיהן את שלפני המטה ואת שלאחר המטה את שלפני המטה צורך בהם חייבין ואלו פטורים מן התפלה קברו את המת וחזרו אם יכולין להתחיל ולגמור עד שלא יגיעו לשורה יתחילו ואם לאו לא יתחילו העומדים בשורה הפנימיים פטורים והחיצוניים חייבים (*נישים ועברים וקטנים פטורים מק"ש ומן התפילין והחייבין בתפלה ובמזוזה ובברכת המזון): **ג'מ' מוטל לפניו אין ושאינו מוטל לפניו לא ורמינהי *מי שמתו מוטל לפניו אוכל בבית אחר אוכל בבית חבירו ואם אין לו בית חבירו עושה מחיצה ואוכל ואם אין לו אוכל ואינו מיסב ואוכל ואינו אוכל בשר ואינו שורתה יין ואינו מבדך ואינו מומן ואין**

[הענין מספר הדברים לעולה באין פ"ד כסיעתו של שאול כו' וע"ז מלכה כמעמא]

חלין דף סו. מענית דף כד. [כתפנית כד: כתב רש"י דלא גרסינן מהר חורב וע"ז דגם כמלין ליתא]

פסחים דף סו.

סג נא:

שמחות פ"י [המשנה לקמן כ:]

מ"ד דף כג: שמחות פ"י

מי שמתו פרק שלישי ברכות

יה

עין משפט
גרי מצוה

ואין מברכין עליו. אין לרד שיברכו לו אחרים בזכות הלחם :
ואין מומנין עליו. אין מלטרק עם שלשה לזמון : השמיש המטה
איכה בנייטו. לר"ש חייב לכל בעונה בשבת : קמני מיסה פטור
מק"ש ומכל ברכות. ואפילו כשהוא אוכל בזית חבירו : סרגמל .
להא דהת פטור אמי שאין לו בית תורה אור

והתניא פטור מהקיעת סופר אית לך למימר בחול ולא בימי
בממיה ומשני א"ר חנינא מכיון שהוא זקוק להכין לו ארון ומכריכין
כדקתן (שבת קנא). מחשיכין על החמס להביא לו ארון ומכריכין
כמו שהוא נושא משאו דמי אלמא משמע דבשבתות וי"ט אינו רשאי
לברך ולהתפלל דמטור להשקיף לו על

החמס להביא ארון ומכריכין וקשיא
מסיפא דקתני בשבת מברכין עליו
ומזמנין עליו וכן תניא גמי בירושלמי
ד"א בחול אבל בשבת מיסב ואוכל
ומברך ועונים אחריו אמר . ואומר
הר"י דפליגי דהר"י רש"ן וסיפא
בירושלמי . ורבי נתנאל היה אומר
דאפשר לברך דודאי אם דעמו
להשקיף על החמס אז יש לנו לומר
דמטור להשקיף ואינו רשאי לברך
אבל כסיפא מיירי בשאין דעמו
להשקיף על החמס ומיהו האי טעמא
לא שייך לטעמא דמשום כבודו . ומן
הירושלמי דמשני דפטור דמטילת
לוגב דמיירי בחול המועד לטורד
לישא משאו למדנו שבוכל המועד
שייך לניטות כשמתו מוטל לפניו וכיון
דכשמוטל לפניו שייך לניטות כי מוטל

רב נסים נאון

פרק ג
דאמר רב מת תחש
דאמת לקרית
שמע . עיקרה במסכתא
סוטה בפרק משח
מלחמה (דף מג) בי
אתא רב דימי אמר ר'
יהונן פטור ר' אליעזר
בן עקיב מת תחש ר'
אמת לקרית ואע
דבתיב (מגילת יז) אע
לרש חרף עשויה :

ביא משניין .

ומיהו נראה דאם ב"ח
ש"ר מרנאק בתיבא ס"ח
כע"ל רש"י

ובאי סעפא כע"ל רש"י

ואין מברכין עליו ואין מומנין עליו ופטור
מקריאת שמע ומן התפלה ומן התפילין
ומכל מצות האמורות בתורה ובשבת מיסב
ואוכל בשר ושוחה יין ומברך ומומן ומכריכין
עליו ומומנין עליו וחייב בכל המצות
האמורות בתורה *ד"ש"ב"ג אומר מתוך
שנחתיב באלו נחתיב בבולן וא"ר יוחנן
מאי בינייהו תשמיש המטה איכא בינייהו
קתני מידת פטור מקריאת שמע ומן התפלה
ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה
אמר רב פפא תרגמא אמחור פניו ואוכל
רב אשי אמר כיון שמוטל עליו לקבורו
מרוף גדול של עור : ואם היה
מחירא . ורבי לרוב על הסוס
ולרין : אלא אסיפא . אם היה מהירא
רוב : מלוה ס' מונן דל . קרי ביה
מלוה לת המקום מי שחונן את הדל
ואין לך דל מן המטה והמלוה ארוה
כלו מלוה את המקום : דליי .
הגביהו : לא שנים . לא חרת עליו
פטע שניה כדי שתבונן זו : אלו
לייקים . ומאי יודעים שימורו נותנים
אל לבם יום המיתה ומוטלים ידיהם
מן העצירה ורשעים אינם יודעים
מאומה שעושים עלמס כלינס יודעים
ומוטלים : סוף סוף . השפיל את
השנים של זרות משני מקדשים שלא
היה צבה כמותו : אריאל . זה בית
המקדש שגא' ר' אריאל אריאל קרית
מנה דוד (ישעיה כט) : מואב . על שם
שכנלו דוד דחסי מרות המואבים :
נזיו

ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה חיו שנים זה משמר וזה קורא
וזה משמר וזה קורא בן עזאי אומר היו באים בספינה מנירו בויתו זו
ומתפללין שניהם בזוית אחרת מאי בינייהו אמר רבינא חוששין לעכברים
איכא בינייהו מר סבר חיישינן ומר סבר לא חיישינן : ת"ר 'המוליד עצמות
ממקום למקום הרי זה לא יתנם בדםס'א ויתנם על גבי חמור וירכב עליהם
מפני שגורג בהם מנהג בויון ואם היה מתירא מפני נברים ומפני
לסמים מותר וכדרך שאמרו בעצמות כך אמרו ['] בספר תורה אדוייא
אילימא ארישא פשימא מי גרע ספר תורה מעצמות אלא אסיפא : אמר
רבה *אמר רב יהודה 'כל הרואה המת ואינו מלווה עובר משום לועג
לרש חרף עושהו ואם הלוחו היה שברו אמר רב אשי עליו הכתוב אומר
'מלוה ה' חונן דל 'ומבברד חונן אביון : רבי דייא רבני ונתן הו שקלי'ס
ואולי בבית הקברות הוה קשדיא תכלתא דרבי יונתן אמר ליה רבי
חייא ['] דלייה כדי שלא יאמרו למחר באין אצלנו ועכשיו *מתרפין
אותנו אמר ליה ומי ידעי כולי האי והא כתיב 'המתים אינם יודעים
מאומה אמר ליה *אם קרית לא שנית אם שנית לא שלשת אם שלשת
לא פירשו לך *כי החיים יודעים שימורתו אלו צדיקים שבביתן נקראו חיים
שנאמר 'ובניהו בן יהודיע בן איש חי רב פעלים מקבצאל הוא הבה
את שני אריאל מואב והוא ירד והכה את הארי בתוך הבור ביום השלג
בן

בדעתך לחסור ס"ת אבל בגביאים ובכסופים שפיר דמי *מודנקט ס"ת ולא מסתבר לומר
פשיטא דמותר דלמה יהיה חסור ועוד דכדתיא אמר בירושלמי דסקיה מלחא ספרים אזי סהו צה
עומות של מת הר"י זה משנין לחחוריו
ורוב עליו : אלא אסיפא משום לסיים מותר לרוב עליהם . וה"ה לחחוריו מותר אפילו
באלו לסיים : *מתרפין חוטנו ותמימה והא אמרי' בפ' התכלת (מנחות דף מה.) ההיא
שפסא איתא ודאי רמינן ליה פי' עתנין זיזית צביליתויהן (ב) משום
לועג לרש וי"ל ד"ה א"ר דמביישין אותם כמה שהחיים מלווים אותם מלווים וגדול
המלווה וכו' (ג) וההיא דהתכלת היינו רמזו
חזקים למתים ועכשיו אהו מוסלקין אותן *ומאי ענה אומר ר"ת דוקא הם שפזו רגילים
כולם בחייהם ללבוש טלית בד' כנסות וללבוש
זיזית וגם לכל העוסקים בהם יש להם זיזית והוה לועג לרש אם לא היה להם זיזית
או משום דכתיב לדור חס אבל לנו שגם בחייהו אין מנהגינו ללבוש תמיד זיזית
אזי הו רמינן להו הו כמו לועג לרש וכו' נשים לאותם שהיה להם בחייהם אי"כ
יהיה לועג לרש לאחרים ועוד אר"ת ששמע מאנשי לוח"ד (ד) דמסירים הזיזית
לזיזית עולה למנין תר"ג עם ח' חוטיין וממשה קשרים ואם לובש זיזית
אזי נראה כולו קיים כל התורה ומיחו כשקראו זה לא כהירא דגם חיים עמה
למה לובשים הלא לא קיימו כל התורה היינו רמזו י"ל דלנו מלכיה
על מוסת שמחות (פ"ב) שלוח אבה שאלו לבניו העילו תכלת מלפניו
וי"ע שגממא
מניחין גמ' שלנו ואנו עושין כספרים החלונים כמו מחזון ישעיהו כפסיקתא
וכמו ויחל שיש גמ' (מגילה דף לא.) דבתענית קורין ברכות וקוללת
ובמת' סופרים (פ"י) מפרש ויחל והרי"ב"א היה רגיל שלא להסיר מן הכתף
אלא לקשרם ולהדקם בתוך הכתף לפיכך נכפיה מלובגא' אם הם חייבין
בזיזית יש להם זיזית ואם לאו הרי הם מוסקים : *שני אריאל מואב . על שם
דוד ושלמה שבו את הבית וצלו מרות המואבים :
בן

במ"ק איתא
רבנן בספרי
וכן איתא
בשמות

הגהות
הב"ח

(6) חת"י ד"ה
מכ"ד וכו'
לתיארו
מלקיכו שבו
אזי קיבול
אבל : (3) חת"י
ד"ה למחר וכו'
זיזית
צביליתויהן
וגילתא משח
ע"ש
במנחות ותכלת
דכתיבא זיזית
(2) בא"ר וגדול
המלווה וכו'
וקשה מההיא וכו'
דכתיבא :
(7) בא"ר
מלכיה לוח"ד
הא דמסירים
הזיזית משום
הזיזית עולה :

סוטה דף מג

בשאלות פי'
מיי ביה א"י
אמר רב יהודה
אמר רב
מגילת יע

קבלת ס'
[מ"ק סו:]

עם
שמואל ב כג

*[דקדקא]
אלא אסיפא
כע"ל רש"י

[ומיין חוסקים
פסחים מ' ד"ה
אבל חותם ב"ד
ע"ד ד"ה פסקי וחס' נדה ס"ה]
ד"ה אכל וחס' ע"ג ס"ה ד"ה אכל

מי שמתו פרק שלישי ברכות

מסורת
הש"ס

דילמא דומה דהו
דקדים מברין
לוי. בסמכת טורחין
בפרק כל ישראל יש
לון חלק (דף 41) אמרי
אמר ר' יוחנן אותו
מלאך שהיה מטנה
על הרוחות דומה שמו:
ת"ש דאבה דשמואל
הו ספקי גביה וזו
דיתמי אמר ליה דאמר
לי כל הנך שני דלא
עייילת למתיבתא דר'
אמר הכא נמי לא
תיעול. אותיה פתושה
בסמכת כתובות בפרק
הגנאי את האשה (דף
97) דהו רבנן בשעת
פשיטתו של רבי ט'
אמר להם להבטי דמי
אני צריך נכנס חבתי
ישראל אצלי אמר להם
אל תספיקו בעיירות
והרעו שישבה לאחר
לי יום שמעון בני
הבבס גמליאל בני נשיא
הנינא בר חמא ישב
ברשא דאמר' עליה
לא קביל עליה ר' חנינא
שהיה ר' אפס נולד
ממנו ב' שנים ופתחו
יחיב ר' חנינא אבראי
ואתא לוי יתיב גביה
ומשום הכא לא עייילת
לוי למתיבתא דרביעא
עד דבעי שמואל דתמי
עליה ועייילת :

בן איש חי אטו כולי עלמא .
בספרים מדויקים כתיב חי
וקרינן חיל ומן הכתיב דייק הכי שלא
כתיב חיל אלא חי : **סיפרא** דבי
רבי . מהאלי דריש שהוא חמור
שנספרים : **בתוך** הכור . שהוא
באלמט הספרים :
אלמא ידעי . מלקאמר לעגל
קא חתיב ולא מלי לשנויי
כלעיל דומה קדים ואמר להו דהיינו
דוקא לאלמא חבל כל כך לא היה
מקדים שהוא עלמנו אינו יודע :
חפילו

בן איש חי אטו כולי עלמא בני מתי גינהו
אלא בן איש חי שאפי' במיתתו קרוי חי רב
פעלים מקבצאל שריבה וקביץ פועלים לתורה
והוא הכה את שני אריאל מואב שלא הניח
כמותו לא במקדש ראשון ולא במקדש שני
והוא ירד והכה את הארי בתוך הכור ביום
השולג איכא דאמרי דחבר גזויו דברדא ונחת
*ומבל איכא דאמרי דהנא סיפרא דבי רב
ביומא דסיתוא. והמתים אינם יודעים מאומה
אלו רשעים שבחיהו קרוין מתים שנאמר
*ואתה חלל רשע נשיא ישראל ואי בעית
אימא מהבא ע"ל פי שנים עדים או (על פי) ידעיים

הגהות הב"ח
(6) רש"י ד"ס שני וכו'
ממות ספ"ד וח"כ מ"ס
בזו' ונאטו ומע :

גליון הש"ס
גמ' ופ"ר יומן הדק
כיה . ע"י סוטה דף 47
ע"כ מוס' ד"ס חסתי :
רש"י ד"ס ונחת מו' כ"י
לעמק כמות . ע"י כ"ק
דף פ"ב מוס' ד"ס
חמא :

[לומר שמה קדמיתה
ענין ע"י חו"ט כ"כ
פ"ו מ"ג]

שלושה עדים יומת המת חי הוא אלא המת מעיקרא : *בני ר' חייא נפוק לקרייתא
איירק להו תלמודיהו הו קא מצערי לאדבריהו א"ל חד לחבריה ידע אבון
בהאי צערא א"ל איירך מנא ידע והא כתיב *וכברו בניו ולא ידע א"ל איירך
ולא ידע והא כתיב *אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל ואמר רבי יצחק
*קשה רמה למת *כמחט בבשר החי אמרי בצערא דידהו ידעי בצערא
דאחרינא לא ידעי ולא והתניא *מעשה בחסיד אחד שנתן דינר לעני בערב
ר"ה בשני בצורת והקניטתו אשתו והלך ולן בבית הקברות ושמוע שתי
רוחות שמספרות זו לזו אמרה חדא לחברתה חברתי בואי ונשוש בעולם
ונשמוע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם אמרה לה חברתה איני
יכולה שאני קבורה במחצלת של קנים אלא לבי את ומה שאת שומעת אמרי
לי הלכה היא ושמה ובאה ואמרה לה חברתה חברתי מה שמעת מאחורי
הפרגוד אמרה לה שמעתי שכל הזורע ברביעה ראשונה ברד מלקה אותו
הלך הוא וזורע ברביעה שניה של כל העולם כולו לקה שלו לא לקה לשנה
האחרת הלך ולן בבית הקברות ושמוע אותן שתי רוחות שמספרות זו עם זו
אמרה הלך לחברתה בואי ונשוש בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה
פורענות בא לעולם אמרה לה חברתי לא כך אמרתי לך איני יכולה שאני
קבורה במחצלת של קנים אלא לבי את ומה שאת שומעת בואי ואמרי
לי הלכה ושמה ובאה ואמרה לה חברתה חברתי מה שמעת מאחורי הפרגוד
אמרה לה שמעתי שכל הזורע ברביעה שניה שדפון מלקה אותו הלך וזרע
ברביעה ראשונה של כל העולם כולו נשדף ושלו לא נשדף אמרה לו אשתו
מפני מה *אשתדך של כל העולם כולו לקה ושלך לא לקה ועכשיו של כל
העולם כולו נשדף ושלך לא נשדף סח לה כל הדברים הללו אמרו לא היו
ימים מועטים עד שנפלה קטמה בין אשתו של אותו חסיד ובין אמה של

אותה ריבה אמרה לה לבי ואראך בתך שהיא קבורה במחצלת של קנים
הקברות ושמוע אותן רוחות שמספרות זו עם זו אמרה לה חברתי בואי ונשוש בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד
מה פורענות בא לעולם אמרה לה חברתי הניחני דברים שביני לבייך כבר נשמעו בין הרעים אלמא ידעי
דילמא איניש אחרינא שכיב ואזיל ואמר להו ת"ש דועיירי הוה מפקיד וזוי גבי אושפויכתיה עד דאתי ואזיל
לבי רב שכיבה אזיל בתרה לחצר מות אמר לה וזוי היכא אמרה ליה זיל שקלינהו מתוהו *בצנורא דדשא
ברוך פלן ואימא לה לאימא תשדר לי מסרקאי וגובתאי דכוחלא בהדי פלגיתא דאתיא למחר אלמא ידעי
[דלמא] דומה קדים ומכריו להו ת"ש דאבוה דשמואל הו קא מפקדי גביה וזוי דיתמי כי נח נפשיה לא
הוה שמואל גביה הו קא קרו ליה בר אביל וזוי דיתמי אול אבתריה לחצר מות אמר להו בעינא
אבא אמרו ליה אבא טובא איכא הכא אמר להו בעינא אבא בר אבא אמרו ליה אבא בר אבא נמי
טובא איכא הכא אמר להו בעינא אבא בר אבא אבוה דשמואל היכא אמרו ליה סליק למתיבתא
דרקיעא אדהכי חזייה ללוי דיתבי אבראי אמר ליה אמאי יתבת אבראי מאי מעמא לא סלקת אמר ליה
דאמרי לי כל כי הנך שני דלא סליקת למתיבתא דרבי אפס ואחלישתיה לדעתיה לא מעיילינן לך
למתיבתא דרקיעא אדהכי והכי אתא אבוה חזייה דהוה קא בכי ואחיך אמר ליה מאי מעמא קא
בכית אמר ליה דלעגל קא אתות מאי מעמא אחיכת דחשיבת בהאי עלמא טובא אמר ליה אי
חשיבנא ועיילוהו ללוי ועיילוהו ללוי אמר ליה אמר ליה זוי דיתמי היכא אמר ליה זיל שקלינהו באמתא דרחיא
עילאי ותחאי דידן ומיצעי דיתמי אמר ליה מאי מעמא עבדת הכי אמר ליה אי גנובי גנבי מנגבו
מדירין אי אכלה ארעא אכלה מדירין אלמא דידעי דילמא שאני שמואל כיון דחשיב קרמי ומכריו *פנו מקום
*ואף ר' יונתן הדר ביה דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן מנין למתים שמספרים זה עם זה
שנאמר *ויאמר ה' אליו זאת הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר מאי אמר הקדוש
ברוך הוא למשה לך אמור להם לאברהם ליצחק וליעקב שבעה שבועה שנשבעתי להם כבר קיימתה לבניכם

גזויו דברדא . מתיכות של כרד והקרח שקורין גלאל"א בלע"ז והיינו ביום השלג : ונחמ וטבל *לקריו . סכדי לעסוק בחורה : דתנא
סיפרא דבי רבי . תורת הכהנים : חלל רשע . על לדקיהו הוא חומר ועדיין בימי יחזקאל חי היה וקוריהו חלל : לקרימא . להתעסק
בצבורת אמוחס : איירק תלמודימו . אשתחח תלמודם מגרסתם . איירק הוכחד עליהם מחמת שפחה : זערא דיזרו . זעור גופם ממת
כגון עקילת הרומה : שמי רומוס . של שמי ילדות ממות : ונשמע . וגדע (6) מה גזרו היום פורענות בצולס . שהפולס נדון כר"ה : הפרגוד .
תורה אור

ברביעה ראשונה . יורה . שלג
רביעיות סן כפירה שניה ושלישית
ראשונה ב"ז במרחשון שניה בכ"ג
שלישית כר"ח כסליו : כרד מלקה
אמו . שטחוד כרד ליפול סמוך
לרביעה *ראשונה ומה שמדע כבר
הוקשה והבדר שזכרו והמזרע בשניה
עדיין כך הוא ואינו נשבר בשביל
הבדר כענין שנלמד והפסחה
והשטורה נכחה והחטה והכוסמת
לא נכו (שמות ט) : שדפון . מלקה
הלך ואינו משדף הקשה : אלמא
ידעי . דברים האמורים בין החיים
נחמ מות . לבית הקברות : בצנורא
דדשא . כחור מפתח הבית שהלכת
סוכב בו : מסרקאי . מסרק של :
גובתא . קנה ובשביל שמתה ילדה
אמרה כן לעגמת נפש : כהדי
פלגיתא דתמיא למחר . לקבורה :
אלמא ידעי . מה שנושין שידעה זו
שו גוססת וטויה למות : דלמא
דומה . מלאך שהוא ממונה על
המתים קדים ומכריו להו עכשו
יבא פלוגי חבל שחר דכרי החיים
אינם יודעים : בעינא אבא . מבקש
לני את אבא כך היה שמו : א"ל .
המתים נגלו לו כחלו הם סוף
מקביריהם ויושבים בעגולה : חזייה .
שמואל ללוי *תכרו שהיה יושב סוף
לישיבה של שחר מתים : כל כי הנך
שני . מספר השנים שלא נכנסת
בישיבתו של רבי אפס כמות' כחובות
בפרק הגושף את האשה (דף 97) :
חזייה . שמואל ללוי דקא בכי חזייה :
דלעגל חסית . במהרה תקבר :
באמתא דתמיא . כל צנין מושב
הרחיים קרוי אמת הרחיים : אלמא
ידעי . מי חשוב בין החיים :
ואם סרקן . במיתת משה כתיב :
והי

[ע"ל שניה]

[ענין מוס'
כ"ק פ"ב ד"ה
חמא]

[ממס' ע"ג
מו' כתב רש"י
ד"ה כ"י רבי
חזייה יחודה
ומתקי' שמו]

[סוטה דף י'
ספדרין שמו]

ס"א הכירו

כ"א צנורא

[כתובות מ"ג]

דכ"ה נג'

מי שמתו פרק שלישי ברכות

כא

ל"א א מ"ב פ"ב מלכות
ק"ש הלכה יג סמג
ספין יק טו"ע או"ח
סימן טו :
ל"ב ב ג מ"ג פ"ג מ"ג
תפלה הלכה ו סמג
עשין יק טו"ע או"ח
סימן קו ספיקו ח :
ל"ח ד מ"ד פ"ד ט"ז הלכה
ז סמג ט"ז טו"ע
או"ח ט"ז ט"ז ספיקו ב'
ל"ט ה מ"ד פ"ד ט"ז מלכות
תפלה הלכה ט סמג
ט"ז טו"ע או"ח סימן
קו ספיקו ח :

אלה יקרא . כל ברכה וברכה : **דליה בה מלכות שמים** . אין מנך העולם וברכות של "ח" : ה"ג והרי ברכת המזון לפניה דלית בה מלכות שמים כ"י . לישאל אחריה שאלו תפלה דלית בה מלכות שמים . קבלת מלכות שמים כדליתא בק"ש שמקבל עליו את השם לאהון ולמנך מיוחד ולהאי לישאל גרסינן והרי תורה אור

לקמן דף כ"ב

מסילתא דר"י
פ' ב"א וקמן
דף מה ע"פ

הגהות
הביח

(ח) גמ' אמר
כ"י יהודה אמר
כ"י מין
לברכה האזון :
(ב) שם מה
למזון . י"ב
ע"ן לקמן כ"י
ש"ס שאלו
ט"ז דף מה :

[ע"י רב
יהודה אמר
שמואל וכן
איכה כתי"ל
ובגמ']

ספחים דף נ"ד

והרי תפלה דדבר שהלכור כו' . וא"ל אמאי שבק בבא דק"ש דקאפי צנווה דדבר שהלכור עסקין צו וקתני אינו מברך לפניה כו' . וי"ל משום רבותא דתפלה פריך מיניה א"ע א"ע דתפלה מעומד ונראה לכל שאין זה עומד כמותם שפילו הכי אמרינן אם לא התחיל לא יתחיל . וא"ל כיון דלא ידע טעמא דבסמוך יקשה גם לרבינא מה לי ק"ש וברכת המזון יותר מתפלה וי"ל דלרבינא נוחא כיון דהרהור כדבור דמי יש להלריבו בק"ש וברכת המזון שהם מדאורייתא יותר מתפלה דרבנן אבל לרצ חסדא כיון דהרהור אינו כלום רק שלא יחא וישב ובטל מה לי ק"ש מה לי תפלה : **הא** אי לא אתחיל לא יתחיל . וא"ל אימא דבדבור קאמר הא בהרהור שפיר דמי וי"ל דמשמע דלא יתחיל אפי' בהרהור מדלא קאמר יקרא דבדבור או יהרהר בלתי כוונת :

הבי גרסי חלל ק"ש וברכת המזון דאורייתא ותפלה דרבנן ולא גרסינן מידי בתר הכי עד אמר רב יהודה אמר רב . ופי' הקונטרס ק"ש דאורייתא כיון שאינו חומר אמת וי"ז כדפי' במתניתין ויש ספרים גורסים "ק"ש דרבנן הוא . ומשני חלל ק"ש אית בה מלכות שמים וברכת המזון דאורייתא ותפלה דרבנן וכן הגירסא ב"פ' וקשה דבמתניתין פי' דק"ש דאורייתא לכולי עלמא כיון שלא אמר אמת וי"ז דכה"פ מיירי מתניתין וגם יש ספרים גורסים שאינו תפלה דלית בה מלכות שמים והרי ברכת המזון דלית בה מלכות שמים ותנן על המזון מברך לאחריו וכו' חלל היינו טעמא דק"ש אית בה מלכות שמים וברכת המזון דאורייתא ותפלה דרבנן וגם על גירסא זו קשה כדפריש' :

ספק לא אמר אמת וי"ז חוזר . ותימה הא ע"כ לר"ז לומר שהוא מסופק גם מק"ש שאם יזכור לו מק"ש וספק מאמת וי"ז לא יהיה מן התורה כיון שהזכיר יליאת מזרים בק"ש ואם כן הו"ל ומסופק משניהם יחזור לק"ש דלית בה תרתי מלכות שמים ויליאת מזרים דהכי עדיף מלומר אמת וי"ז דליכא אלא חדא כדאמר בסמוך גבי מתני' . ואומר ר"י דודאי מתני' גבי בעל קרי שידענו צו שלא אמר ק"ש ולא אמת וי"ז כלל ואנו רוצים להסיר לו הלכך טוב הוא יותר שיאמר ק"ש דליכא תרתי אבל הכא שהוא ספק אם אמר אמת וי"ז ומספקא ליה אם אמר שניהם כדפרישית טוב הוא יותר שיאמר אמת וי"ז מלומר ק"ש דכשיאמר אמת וי"ז שמת' יש לתלות שתקן הכל דאם קרא כבר אמת וי"ז גם קרא ק"ש כבר דמסתמא התפלה כדרך תפלה ק"ש וא"ל אמת וי"ז וי"ל ידי שתייהן וכי נמי תימא דלא

יוחנן למדנו ברכת התורה לאחריה מן ברכת המזון מקל וחומר וברכת המזון לפנייה מן ברכת התורה מקל וחומר ברכת התורה מן ברכת המזון מקל וחומר ומה מוון שאין טעון לפניו טעון לאחריה וברכת המזון לפנייה מן ברכת התורה מק"ש ומאן שיהא טעון לאחריו אינו דין שיהא טעון לפניו איכא למפרך (ו) מה למזון שכן נהנה ומה לתורה שכן חיי עולם ועוד תנן על המזון מברך לאחריו ואינו מברך לפניו תיובתא :

אמר רב **י' יהודה** ספק קרא קריאת שמע ספק לא קרא **אינו** חוזר וקורא ספק אמר אמת וי"ז ספק לא אמר חוזר ואומר אמת וי"ז **דאורייתא** מתיב רב יוסף **י' בשבכך** ובקומך אמר ליה אביי הוא בדברי תורה כתיב תנן בעל קרי מהרהר בלבו ואינו מברך לא לפנייה ולא לאחריה ועל המזון מברך לאחריו ואינו מברך לפניו ואי ס"ד אמת וי"ז **דאורייתא** לברוך לאחריה מאי טעמא מברך אי משום יציאת מצרים הא אדכר ליה בקריאת שמע ונימא הא ולא לבעי הא קריאת שמע עדיפא דאית בה תרתי ור' אלעזר אמר **ספק קרא קריאת שמע ספק לא קרא חוזר וקורא ק"ש ספק התפלה ספק לא התפלה** אינו חוזר

ומתפלל ורבי יוחנן אמר **י' ולוא** שיתפלל אדם כל היום כולו : ואמר רב יהודה אמר שמואל יהיה עומד בתפלה ונזכר שהתפלל פוסק ואפילו באמצע ברכה אינו והאמר רב נחמן כי היונין בי רבה בר אבוה בען מיניה הני בני בי רב דמעו ומדברי דחול בשבת מהו שיגמרו ואמר לן גומרינן כל אותה ברכה הכי השתא התם נברא בר חיובא הוא ורבנן הוא דלא אמרורוהו משום כבוד שבת אבל הכא הוא צלי ליה : ואמר רב יהודה אמר שמואל **י' התפלה** ונכנס לביהכ"נ ומצא צבור שמתפללין אם יכול לחדש בה דבר יחזור ויתפלל ואם לאו יחזור ויתפלל וצריכא דאי אשמעינן קבייתא הי"מ יחיד ויחיד

אמר כבר שתייהן מ"מ שמוא אמר ק"ש ולא אמר אמת וי"ז שזה יכול להיות ועתה כשיאמר אמת וי"ז נמלא שהשלים הכל וכי תימא שמוא לא קרא לא זה ולא זה כיון דספיקא הוא כולי האי לא אטרותו רבנן לחזור שניהם אבל אם יאמר ק"ש אין זו תקנה גמורה כל כך דשמוא קרא ק"ש אחרת ולא יחא כלל כמה שטעשה עשה ואם כבר ק"ש אם כן לא אמר נמי אמת וי"ז שאין רגילות לומר אמת וי"ז בלא ק"ש ואם כן כשיאמר מעשה ק"ש לא תקן כלל ולא יחא מדי ספקו עוד אמר הר"ר שמעון דמיירי שפיר שאינו מסופק אלא מאמת וי"ז אבל בדבור הוא שקרא ק"ש ופילו הכי הו אמר וי"ז דאורייתא שר"ל ספק לא אמר אמת וי"ז עם פרשת זיאת שמסופק אי לא אמר לא פרשת זיאת ולא אמר וי"ז ואם כן לא הזכיר כלל יליאת מזרים וכו' ויליאת דיליאת מזרים קרי ליה אמת וי"ז לפי דטעם אמת וי"ז הו משום יליאת מזרים והלכך הו פרשת זיאת ככלל אמת וי"ז : **ההוא** בדברי תורה כתיב . והא דאמרינן לעיל בפרק קמ"ז (ד' ג') צערב משום דכתיב ובשבכך אסמכתא בעלמא הוא* :

ורבי יוחנן אמר ולוא שיתפלל אדם כל היום . חומר ר"י דהלכה כרבי יוחנן ודוקא בספק התפלה אבל דלית התפלה לא *תדע דהא מסתמא לא פליג אהא דאמר רב יהודה אמר שמואל בסמוך ונזכר שהתפלה פוסק וכו' וכן אם יכול לחדש דבר בתפלתו :

[עין תוס' סוטה נ"ב :
ד"ה ורבי]

גליון השנים
גמ' אינו חוזר וקורא .
ע"י ברבינו יונה לעיל
פ"ב י"א ד"ה בתלמוד :
שם מ"ט ק"ש דרבנן .
ע"י כ"כ פו ע"ל תוס'
ד"ה וכן היה ר"י פוערו
מכל המלות האמורות
בתורה ובסוטה לב
ע"פ תוס' ד"ה רבי
ובמנחות מג ע"פ תוס'
ד"ה ואינו : רש"י
ש"ל מניני . וביבא כזה
כ"כ פ"ט פ"ט ע"י עשין
קדושין פו ט"ז תוס' ד"ה
א"ל : תוס' ד"ה ור"י
כ"י חלל דלית התפלה .
ע"י לקמן כ"י ע"ל תוס'
ד"ה עפתי :

[וב"כ תוס'
לקמן ט"ז .
ד"ה עפתי]

עד שלא יגיע שליח לצבור למודים. וטעמה לפי שצריך לקוח עם הצבור שלא יראה כמפטר במוי שהצבור משתחווין לו והוא הידין כמי אם יגיע למודים כששליח לצבור יגיע למודים דשפיר דמי כיון שרואה משתחווה עם חבריו אבל אין גמרא פסיקא ליה כי האי גווגח

או לצבור ולצבור. בין בראשונה בין בשניה היה עם הצבור כגון עשרה אחר עשרה וזה עממם בשחיהן ששכח שהתפלל עם הראשונים: רב הונא סבר. יחיד המתפלל עם הצבור אומר קדוש הלכך אם לא גמר עד שלא יגיע ש"ך לקדוש לית לן זה אבל מודים אחך על פי שיחיד אומר מודים אם

אז צבור וצבור אבל יחיד לגבי צבור כמאן דלא צלי דמי קמ"ל ואי אשמעינן הכא משום דלא אתחיל בה אבל התם דאתחיל בה אימא לא צריכא אמר רב הונא הנכנס לבית הכנסת ומצא צבור שמתפללין *אם יכול להתחיל ולגמור עד שלא יגיע ש"ך למודים יתפלל ואם לאו אל יתפלל ריב"ז אמר יאם יכול להתחיל ולגמור עד שלא יגיע ש"ך לקדושה יתפלל ואם לאו אל יתפלל במאי קא מפלגי מר סבר יחיד אומר קדושה ומר סבר אין יחיד אומר קדושה *וכן אמר רב אדא בר אהבה *מנין שאין היחיד אומר קדושה שנאמר *ונקדשתיו בתוך בני ישראל לכל דבר

או צבור וצבור אבל יחיד לגבי צבור כמאן דלא צלי דמי קמ"ל ואי אשמעינן הכא משום דלא אתחיל בה אבל התם דאתחיל בה אימא לא צריכא אמר רב הונא הנכנס לבית הכנסת ומצא צבור שמתפללין *אם יכול להתחיל ולגמור עד שלא יגיע ש"ך למודים יתפלל ואם לאו אל יתפלל ריב"ז אמר יאם יכול להתחיל ולגמור עד שלא יגיע ש"ך לקדושה יתפלל ואם לאו אל יתפלל במאי קא מפלגי מר סבר יחיד אומר קדושה ומר סבר אין יחיד אומר קדושה *וכן אמר רב אדא בר אהבה *מנין שאין היחיד אומר קדושה שנאמר *ונקדשתיו בתוך בני ישראל לכל דבר

[מכתב וכן יתאם כרי"ף]

[מגילה דף ע"ג]

[שם ע"ג פסוקא]

רב נסים גאון ר' יהודה ולא דריש סבוין בבל התורה ובשנה תורה דריש פירש לפעמי דמילתא בפרק ש"ו ניש (דף ד) ואמר ובשנה תורה מאי פשטא דריש איבעית אימא משום דמכח יוצא איתא משום דמפנה:

[אולי י"ל ר"ש בן לקיש ועי' בחובות קאל']

[שם ע"ג פסוקא]

או צבור וצבור אבל יחיד לגבי צבור כמאן דלא צלי דמי קמ"ל ואי אשמעינן הכא משום דלא אתחיל בה אבל התם דאתחיל בה אימא לא צריכא אמר רב הונא הנכנס לבית הכנסת ומצא צבור שמתפללין *אם יכול להתחיל ולגמור עד שלא יגיע ש"ך למודים יתפלל ואם לאו אל יתפלל ריב"ז אמר יאם יכול להתחיל ולגמור עד שלא יגיע ש"ך לקדושה יתפלל ואם לאו אל יתפלל במאי קא מפלגי מר סבר יחיד אומר קדושה ומר סבר אין יחיד אומר קדושה *וכן אמר רב אדא בר אהבה *מנין שאין היחיד אומר קדושה שנאמר *ונקדשתיו בתוך בני ישראל לכל דבר ששקדושה לא היא פחות מעשרה מאי משמע דחני *רבנאי אחיה דרבי חייה בר אבא אתיא תוך תוך כתיב התם *הבדלו מתוך בתוך בני ישראל וכתיב התם *הבדלו מתוך העדה והוא *מה להלן עשרה אף כאן עשרה ודכולי עלמא מיהת מפסק לא פסיק איבעיא להו מהו להפסיק ליהא שמו הגדול מבורך כי אתא רב דימי אמר ר' יהודה *ר"ש תלמידי דרבי יוחנן אמרי לכל אין מפסיקין חוץ מן יהא שמו הגדול מבורך שאפילו עוסק במעשה מרכבה פוסק ולית הלכתא כותיה: ר' יהודה אומר מברך לפנייהם ולאחרייהם: למימרא דקסבר רבי יהודה בעל קרי מותר בדברי תורה והאמר ריב"ל מנין לבעל קרי שאסור בדברי תורה *שנאמר *והודעתם לבניך ולבני בניך *וסמך ליה יום אשר עמדת וגו' מה להלן בעלי קריין אסורין אף כאן בעלי קריין אסורין וכי תימא *רבי יהודה *לא דריש סמוכים והאמר *רב יוסף אפילו מאן דלא דריש סמוכים בכל התורה במשנה תורה דריש דהא רבי יהודה לא דריש סמוכים בכל התורה כולה ובמשנה תורה דריש ובכל התורה כולה מנא לן דלא דריש דתניא *בן עזאי אומר נאמר *מבשפה לא תחיה ונאמר כל שוכב עם בהמה מות יומת סמכו ענין לו ליומר מה שוכב עם בהמה בסקילה *האף מבשפה נמי בסקילה אמר ליה ר' יהודה וכי מפני שסמכו ענין לו נוציא לזה לסקילה אלא אוב וידעוני בכלל כל המכשפים היו ולמה יצאו להקיש להן ולומר לך מה אוב וידעוני בסקילה אף מבשפה בסקילה ובמשנה תורה מנא לן דדריש דתניא רבי אליעזר אומר *נישוא אדם אנוסת אביו ומפורת אביו אנוסת בנו ומפורת בנו ר' יהודה אומר באנוסת אביו ובמפורת אביו ואמר רב גידל אמר רב מאי טעמא דר' יהודה דכתיב *לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה (את) כנף אביו כנף שראה אביו לא יגלה וממאי דבאנוסת אביו כתיב דסמך ליה ונתן האיש השוכב עמה וגו' אמרי אין במשנה תורה דריש והני סמוכינ מבעי ליה לאירך דריב"ל דאמר ריב"ל *כל המלמד לבנו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו קבלה מהר חורב שנאמר *והודעתם לבניך ולבני בניך וכתוב בתורה יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב *תנן זב שראה קרי ונדה שפלמה שכבת זרע המשמשת וראתה *דם צריכינ מביילה ורבי יהודה פוטר עד כאן לא פטר רבי יהודה אלא בוב שראה קרי דמעיקרא לאו בר מביילה הוא אבל בעל קרי גרידא ממאי דפטר רבי יהודה והאי דקא מפלגי בוב שראה קרי להודיעך כהן דרבנן אימא סיפא המשמשת וראתה *דם צריכה מביילה למאן קתני לה איילימא לרבנן פשיטא השתא ומה זב שראה קרי דמעיקרא לאו בר מביילה הוא מחייבי רבנן המשמשת וראתה *דם דמעיקרא בת מביילה היא לא כל שכן אלא לאו ר' יהודה היא ודוקא קתני לה משמשת

[יבמות ד. יז. וע"ג כמשה]

[דברים ע]

[קדו' ל. ע"ג]

[דברים ד]

[לקמן ט.

[שם ע"ג פסוקא]

[שם ע"ג פסוקא]

לכל זה וזה
ד"ה לביטוי וזה
ד"ה לביטוי וזה
ש"ס לביטוי
ש"ס לביטוי
ש"ס לביטוי
ש"ס לביטוי

מי שמתו פרק שלישי ברכות

כב

מה א מיי פיר מהלכות
ק"ס הלכה ח סנה
עשין ית טושיע אורח
סנין פח:
מו ב מיי פיי מהלכות
כדוריה הלכה א סנה
עשין קמ טושיע י"ד סי'
סנין טושיע א:
מו ב מיי פיי מהלכות
גלוס הלכה א סנה
לאזין רפ טושיע י"ד סי'
רז טושיע א:
מה ד מיי פיי מהל'
ק"ס הלכה ח ופי'
מהל' תפלה הל' ד ופי'
מהל' ברכות הל' ט ופי'
מהל' ספר תורה הל' ח
סנה עשין ית טושיע א"ח
סי' פח טושיע י"ד סי'
רפ טושיע א:
מהל' המיי פיי מהלכות
דעות הל' ד ופי'
מהלכות תפלה הלכה ד
סנה לזיון פח טושיע
אורח סי' פח ופי' רמ
טושיע א וטושיע א"ח
סי' פח טושיע א:
נ ו טור א"ח סי' רמא:
נא ו טושיע י"ד סימן
ר טושיע א:
נב ח טור א"ח סי' נבי'
סי' פח:

משמשת וראתה נדה . דעומלת קרי קדמה וכשראתה הקרי רלויה
היתה לטובל מיד : **לא כ"ס** . ללא אחיה טומאת נדה שהיא אחרונה
ומפקעה לטבילה שמתחייבה בה כבר : **אלא לאו רבי יהודה** . קמני
לחודש דאפי' היכא דקדם הקרי אחיה טומאת נדה ומפקעה טבילה
לדון טבילה אלא המטהרת ופי' לרבי תורה אור

משמשת וראתה נדה אינה צריכה טבילה
אבל בעל קרי גרידא מחוייב לא חימא מברך
אלא מהדרר ומי אית ליה לרבי יהודה
הדרור והתניא בעל קרי שאין לו מים לטבול
קורא קריאת שמע ואינו מברך לא לפניה ולא
לאחריה ואוכל פתו ומברך לאחריה ואינו
מברך לפניה אבל מהדרר בלבו ואינו מוציא
בשפתיו דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר
בין כך ובין כך מוציא בשפתיו אומר רב נחמן
בר יצחק עשאן ר' יהודה כהלכות דרך ארץ
דברי ר' יהודה * והורעתי לבניך ולבני בניך דכתיב
בתריה יום אשר יעמד לפני ה' אלהיך בחורב
מה לחלץ באימה ובריאה וברחת ובויע אף
כאן באימה ובריאה וברחת ובויע מכאן אמרו
* הובים והמצורעים ובאין על נדות מותרים
לקרות בחורה ובנביאים ובכתובים לשנות
במשנה וגמרא ובהלכות ובאגרות אבל בעלי
קריין אסורים רבי יוסי אומר שונה הוא
ברגילות ובלבד שלא * מציע את המשנה
רבי יוחנן בן יוסף אומר מציע הוא את
המשנה ואינו מציע את (ה) הגמרא רבי נתן בן
* אבישלום אומר אף מציע את הגמרא
ובלבד שלא יאמר ואכרות שבו רבי יוחנן
הסגדלר תלמידו של רבי עקיבא משום ר"ע
אומר לא יבגס למדרש כל עיקר ואמרי לה
לא יבגס לבית המדרש כל עיקר ר' יהודה
אומר שונה הוא בהלכות דרך ארץ מעשה

[עין משפט ומהלכות
ד"ה וזה ומהלכות
קד: ד"ה שני]

רב נסים גאון

מה ארבעים סאה
בבב"ה ולא
בבב"ה פירוש בבב"ה
דשעור פקיה שבשער
למבילה מ' פתח ואיתת
לרא בבב"ה בפקיה
עריב פסחיה (דף קט)
ובעירובין בפקיה סבי
(דף י"ז) : עורא תיקן
לון בבב"ה לבעלי קריין
זו אחת מ' תקנות
שתיקן עורא ומפרשא
בבב"ה קא מ' מירבא
(דף פ"ג) ובגמ' דהקורא
את המבילה שער דבני
מערבא (הלכה ח) :

[עין משפט ומהלכות
ד"ה לביטוי ומהלכות
דרכי יבוס לא ידעתי
וה' ופי' תוס' בקדושין
שם ובמכות י"ד סי'
הגן ובתוס' מילין פב:
ד"ה ולפי' מה שכתבו
בה]

הגהות הב"ח
(ה) במ"מ א"ח (בגמ')
מ"מ ו"ג ג' כ"ט'
המורה וכן בכל העמוד:
(פ) רש"י ד"ה אפי'
וכי' דל' תנא לא אלא
במולה. כ"כ בסמוך בסוף
עמוד ז':

גלוין הש"ס
רש"י ד"ה וכושי' נדות
אם טבול לקריין.
ע"מ מ"ל סי' ה"ג מהל'
בית המקדש:

[מ"מ ע"ו.]

טוספתה פ"ב

[בגמ' ע"ו ע"ו
ש"ה
יגדל לכתובים
ודבי זה א"ו
למדין מ"ו
מסי' ח
לגמור אמר
לגמ' לביטוי]

בגמ' ד"ה פ"ג

[עין תוס' ב"ק
פ"ב ד"ה א"ח
רביה כג

מילין קלו:

שם וקלמ:

דרכים כג

קדושין ג'
מילין פ"ב קלו:
מכות נד.

נעל טו.

[תענית יג.]

[גני' סעודין
כ"ה א"ח
בקינעא ד"ה
שעטא וכו' .

כ"ה א"ח סי' מולה :

בקינעא

מי שמתו פרק שלישי ברכות

גב א מיי' סיד מהל'
תפלה הלכה ו :
גב ב מיי' ס"ב מהלכות
ק"ש הלכה ז :
גב ג מיי' ס"ד מהל'
תפלה הל' ט סגן
פסין י"ט טו"ש ע"ה
סימן פא סעיף כ :

[ע' תוספ' תולין קכב:
ד"ה גבג]

[שיד לרף כג.]

גב ה מיי' וסגן שס
טו"ש ע"ה סימן
עו סעיף ח :
גב ו ו מיי' שס הל' יג
סגן שס טו"ש ע"ה
סימן עט :

רב נסים גאון

היה שער בתפלה
גיבור שהיה בעל
קרי לא יפסיק. אב"ר
עלה בתלמוד ארץ
ישראל [ס"ג הלכה ה']
סתניא ברבים אבל
בני לבין עצמו מפסיק
וכי' מאיר ברם בר'
יהודה אפי' ביט לבין
עצמו אינו מפסיק שאין
לי מים לטבול אבל יש
לי מים לטבול אפי' ר'
יהודה שרת שהיה
מפסיק :

הגהות הבי"ח

(א) במשנה רש"י ד"ה
עד שיתן וכו' ובגמ'
פריך כמה : (ב) תו"ח
ד"ה ונחיו וכו' הריבה
מקומות. י"ב בפרק אין
עומדין דף ל"ג גבי
סבילה פריך למודא נמי
הכי ולין לומר ג"כ
כמ"ס התוספות סג' :
(ג) ד"ה אלף וכו' וכן
לקמן. י"ב סוף דף ק"ה :
(ד) בא"ד וכיניו יהודה
פירש. י"ב עיין בספד
מלת בני סימן ו' ס"ה
סמ"א באור לנדרים הל' :

ונחזי עזרא היכן תקן. בהרבה מקומות (ג) גבי שאר תקנות לא פריך
גמרא, הכי אלא שאני הכא דדבר הרגיל בכל יום הוא על כן
אנו זכורים: **קריית** הלכתא כותיה. דטבילה בכל יום ארבעים סאה
אלא אפילו לאחרים נמי סגי בתשעה קבין אי נמי הכי פירושו ולית
הלכתא כותיה אלף כר' יהודה בן
בתירא דאמר דברי תורה אין מקבלין
קומתא וי"מ דוקא לתורה אבל לתפלה
לר"ך. *טבילה ופי' ר"י ללא שנה
והטובל בערב יו"כ אין לו לברך
והמברך הוא ברבה לטבילה :

א"ר * דכולי עלמא חוזר לראש.
וה"ה דה"מ לאוקמי דכולי

עלמא אין חוזר לראש ומללא מוקי הכי
ש"מ דהלכה דחוזר לראש וכן לקמן
(ג) בהלכות אמר ר' אבהו חוזר לראש
ויתמה דבמסכת ר"ה (דף לז:): ח"ר
יוחנן שמע תשע תקיעות בעי' שעות
ביום יא' אלמא תקיעות מלטרפות
אע"פ דהסה כדי לעשות כולם וכן
במגילה (פ"ב ד' יח:): נמי דלמרינן
אמר רב אין הלכה כרבי מונא דאמר
אם שהה חוזר לראש דקאמר נקוט
דרב ציבי בידך וואומר השך מקולי דיש
לחלק דשאני הכא דאין רחוי לקרות
וכן לקמן (ד' נד:): דרבי אבהו אול
במזבחות המטונפות דהתם כ"ע מודו
דחוזר לראש אבל היכא דגברא חזי כמו
מגילה וסופר כולי עלמא מודו דאית
חוזר לראש אלף למקום שפסקו ורבינו
יהודה פירש (ד) דהכא לא מלי למימר
דכולי עלמא דאין חוזר לראש ובדעה
קמיפלגי דהא ל"ע הוי גברא חזי
כיון דאית חוזר לראש אבל דרבי אי
הו"מ למימר הכי הוה אמר ליה :

והא זבח רשעים תועבה. פ"ר
דדוקא במקום שהיה יכול
להסתפק ולתלות שיש שם טאה :

אע"פ שהתפלל תפלתו תועבה.
והוי מעשות לא יוכל לתקן
ור"י פי' דיחזור ויתפלל :

במתין עד שיכלו המים. במשנתין
על גבי קרקע או ע"ג

גבדים ואין שם טופח ע"מ להטפח
דמשמע לקמן (ד' כה:): כגון דעביד
טיף טיף שכלטון מהרה כן פי'
הרב רבי יוסף ומיהו נראה אפילו
אם יש בהן טופח על מנת להטפח
מוטרין כיון דמדאורייתא אינן
חסורין אלף כנגד העמוד בלבד ורצנן
הוא דגזור וכיון שעמוד כבר בתפלתו
לא אטרחתו רצנן לחזור בתפלה :

חיישינן

עילויאי לא האי ולא האי רב חמא טביל
במתני' * היה עומד בתפלה וזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק אלא יקצר ירד לטבול אם יכול לעלות
ולהתכסות ולקרות עד שלא תהא הנץ החמה יעלה ויתכסה ויקרא ואם לאו יתכסה במים ויקרא ולא יתכסה
לא במים הרעים ולא *במי המשרה עד שיטיל לתוכן מים *וכמה ירחיק מתן ומן הצואה ד' אמות :
גמ' ת"ר היה עומד בתפלה וזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק אלא יקצר היה קורא בתורה וזכר שהוא
בעל קרי אינו מפסיק ועולה אלא מגמגם וקורא ר"מ אומר אין בעל קרי רשאי לקרות בתורה יותר מג'
פסוקים תניא אידך יהיה עומד בתפלה וראה צואה כנגדו מהלך לפניו עד שיורקנה לאחוריו ד' אמות
והתניא לצדדין ל"ק הא דאפשר הא דלא אפשר יהיה מתפלל ומצא צואה במקומו אמר רבה אע"פ
שהטא תפלתו תפלה מתקף ליה רבא והא *זבח רשעים תועבה אלא אמר רבא הואיל וחמא *אע"פ
שהתפלל תפלתו תועבה* : ת"ר יהיה עומד בתפלה ומים שותתין על ברכיו פוסק עד שיכלו המים וחוזר
ומתפלל להיכן חוזר רב חסדא ורב המנוא חד אמר חוזר לראש וחד אמר 'למקום שפסק לימא בהא קמיפלגי

בקילעא כניסת הבית חדר שלפני הטרקלין שקורין פורטיג'ו בלע"ו :
אלטמיד. נחזקו שבריו ונלמדו כחומר נורך לנו עוד בו : **וקא מיסלגי**
אמוראי. רב דימי ורבינן : **דאמר מר**. גבי עשר תקנות צב"ק בפרק
מרובה : **אמר רבא הלכתא וכו'**. אפלוגתא דלמוראי הוא דפסק רבא
תורה אור דפליגי אליבא דרבנן מיהו השתא

בקיילעא דרב אושעיא אתו ושאלו לרב אסי
אמר להו לא שנו אלא לחולה המרגיל אבל
לחולה לאונסו פטור מכלום א"ר יוסף אצטמיר
חצביה דרב נחמן מכדי כולדו אמוראי ותנאי
בדעורא קמיפלגי ונחוי עזרא היכי תקן אמר
אביי עזרא תקן לבריא המרגיל מ' סאה ובריא
לאונסו מ' קבין ואתו אמוראי ופליגי בחולה
מר סבר חולה המרגיל כבריא המרגיל וחולה
לאונסו כבריא לאונסו ומר סבר חולה המרגיל
כבריא לאונסו וחולה לאונסו פטור מכלום
אמר רבא נהי דתקן עזרא טבילה נתינה מי
תקן והאמר מר *עזרא תקן טבילה לבעלי
קריין אלא אמר רבא עזרא תקן טבילה
לבריא המרגיל מ' סאה ואתו רבנן והתקינו
לבריא לאונסו מ' קבין ואתו אמוראי וקא
מיפלגי בחולה מר סבר חולה המרגיל כבריא
המרגיל וחולה לאונסו כבריא לאונסו ומר
סבר לבריא המרגיל מ' סאה וחולה המרגיל
כבריא לאונסו מ' קבין אבל לחולה לאונסו
פטור מכלום אמר רבא *הלכתא בריא המרגיל
וחולה המרגיל ארבעים סאה ובריא לאונסו
תשעה קבין אבל לחולה לאונסו פטור
מכלום : *ת"ר בעל קרי שנתנו עליו מ' קבין
מים מהור בד"א לעצמו אבל לאחרים ארבעים
סאה ר' יהודה אומר מ' סאה מכל מקום ר'
יוחנן וריב"ל ור"א ור' יוסי בר' חנינא חד מהאי
ווגא וחד מהאי ווגא ארישא חד אמר הא
דאמרת במה דברים אמורים לעצמו אבל
לאחרים מ' סאה לא שנו אלא לחולה המרגיל
אבל לחולה לאונסו מ' קבין וחד אמר כל
לאחרים אפילו חולה לאונסו עד דאיכא מ'
סאה וחד מהאי ווגא וחד מהאי ווגא אסיפא
חד אמר הא דאמר רבי יהודה מ' סאה מכל
מקום לא שנו אלא בקרקע אבל בכלים לא
וחד אמר אפי' בכלים נמי בשלמא למ"ד אפי'
בכלים היינו דקתני ר' יהודה אומר מ' סאה
מכל מקום אלא למ"ד בקרקע אין בכלים לא

מכל מקום לאתויי מאי לאתויי מים שאובין רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע
ורבא (ברבי) בר שמואל בריכו ריפתא בהדי הדדי א"ל רב פפא הבו לי לדידי
לברוך דנפול עילויאי מ' קבין אמר להו רבא (ברבי) [בר] שמואל תנינא במה
דברים אמורים לעצמו אבל לאחרים מ' סאה אלא הבו לי לדידי לברוך
דנפול עילויאי ארבעים סאה אמר להו רב הונא הבו לי לדידי לברוך דליבא
עילויאי לא האי ולא האי רב חמא טביל כמעלי יומא דפסחא להוציא רבים ידי חובתן ולית הלכתא כותיה :

במתני' * היה עומד בתפלה וזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק אלא יקצר ירד לטבול אם יכול לעלות
ולהתכסות ולקרות עד שלא תהא הנץ החמה יעלה ויתכסה ויקרא ואם לאו יתכסה במים ויקרא ולא יתכסה
לא במים הרעים ולא *במי המשרה עד שיטיל לתוכן מים *וכמה ירחיק מתן ומן הצואה ד' אמות :
גמ' ת"ר היה עומד בתפלה וזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק אלא יקצר היה קורא בתורה וזכר שהוא
בעל קרי אינו מפסיק ועולה אלא מגמגם וקורא ר"מ אומר אין בעל קרי רשאי לקרות בתורה יותר מג'
פסוקים תניא אידך יהיה עומד בתפלה וראה צואה כנגדו מהלך לפניו עד שיורקנה לאחוריו ד' אמות
והתניא לצדדין ל"ק הא דאפשר הא דלא אפשר יהיה מתפלל ומצא צואה במקומו אמר רבה אע"פ
שהטא תפלתו תפלה מתקף ליה רבא והא *זבח רשעים תועבה אלא אמר רבא הואיל וחמא *אע"פ
שהתפלל תפלתו תועבה* : ת"ר יהיה עומד בתפלה ומים שותתין על ברכיו פוסק עד שיכלו המים וחוזר
ומתפלל להיכן חוזר רב חסדא ורב המנוא חד אמר חוזר לראש וחד אמר 'למקום שפסק לימא בהא קמיפלגי

מכל מקום לאתויי מאי לאתויי מים שאובין רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע
ורבא (ברבי) בר שמואל בריכו ריפתא בהדי הדדי א"ל רב פפא הבו לי לדידי
לברוך דנפול עילויאי מ' קבין אמר להו רבא (ברבי) [בר] שמואל תנינא במה
דברים אמורים לעצמו אבל לאחרים מ' סאה אלא הבו לי לדידי לברוך
דנפול עילויאי ארבעים סאה אמר להו רב הונא הבו לי לדידי לברוך דליבא
עילויאי לא האי ולא האי רב חמא טביל כמעלי יומא דפסחא להוציא רבים ידי חובתן ולית הלכתא כותיה :

במתני' * היה עומד בתפלה וזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק אלא יקצר ירד לטבול אם יכול לעלות
ולהתכסות ולקרות עד שלא תהא הנץ החמה יעלה ויתכסה ויקרא ואם לאו יתכסה במים ויקרא ולא יתכסה
לא במים הרעים ולא *במי המשרה עד שיטיל לתוכן מים *וכמה ירחיק מתן ומן הצואה ד' אמות :
גמ' ת"ר היה עומד בתפלה וזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק אלא יקצר היה קורא בתורה וזכר שהוא
בעל קרי אינו מפסיק ועולה אלא מגמגם וקורא ר"מ אומר אין בעל קרי רשאי לקרות בתורה יותר מג'
פסוקים תניא אידך יהיה עומד בתפלה וראה צואה כנגדו מהלך לפניו עד שיורקנה לאחוריו ד' אמות
והתניא לצדדין ל"ק הא דאפשר הא דלא אפשר יהיה מתפלל ומצא צואה במקומו אמר רבה אע"פ
שהטא תפלתו תפלה מתקף ליה רבא והא *זבח רשעים תועבה אלא אמר רבא הואיל וחמא *אע"פ
שהתפלל תפלתו תועבה* : ת"ר יהיה עומד בתפלה ומים שותתין על ברכיו פוסק עד שיכלו המים וחוזר
ומתפלל להיכן חוזר רב חסדא ורב המנוא חד אמר חוזר לראש וחד אמר 'למקום שפסק לימא בהא קמיפלגי

מכל מקום לאתויי מאי לאתויי מים שאובין רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע
ורבא (ברבי) בר שמואל בריכו ריפתא בהדי הדדי א"ל רב פפא הבו לי לדידי
לברוך דנפול עילויאי מ' קבין אמר להו רבא (ברבי) [בר] שמואל תנינא במה
דברים אמורים לעצמו אבל לאחרים מ' סאה אלא הבו לי לדידי לברוך
דנפול עילויאי ארבעים סאה אמר להו רב הונא הבו לי לדידי לברוך דליבא
עילויאי לא האי ולא האי רב חמא טביל כמעלי יומא דפסחא להוציא רבים ידי חובתן ולית הלכתא כותיה :

צ"ק פג.

תוספתא פ"ב
ס"ט

[למיל כא.]

מגילה כז:

[עיי' תוס'
ערויין סד.
ד"ה שט"ב]

מגילת כח
פ"א ופ"ב תקנתא הדר
ולצ"ל

מי שמתו פרק שלישי ברכות

בג

עין משפט
גר מצוה

נח א מיי' ס"ד מהל'
תפלה הלכה יג סמג
עין יט קטו"ע אר"ח
עין יט קטו"ע אר"ח
נב ב ג מיי' שם הל'
י סמג שם קטו"ע
אר"ח סימן זכ סעיף א:
ס ד מיי' וסמג שם
קטו"ע שם סעיף א ג
סא ה ו מיי' ס"ד מהל'
תפילין הלכה יז
סמג עין יט כב קטו"ע
אר"ח סימן זמג סעיף ה
(כב אלפס כאו וסמג'
תפילין דף עט):
סב ז מיי' וסמג שם
קטו"ע שם סעיף א:
ח מיי' שם:
סג ח ט מיי' וסמג
שם קטו"ע שם
סעיף ה':
סד כ ל מיי' שם הלכה
יט סמג שם קטו"ע
שם סעיף י:

ואיתומא רב יהודה עד
פרשה כ"ג רש"י

רב נסים גאון

פכ"ן קטנים מצילין
באוהל המת.
עיקרה בספרי (פרשת
תקף) וכל כלי פתוח
ככלי חרש הכותב מרוב
מה ח"ל פתוח ואפילו
כל שתואר (והואיל והוא)
[דוא] סמג באהל המת
לפיכך אם יהיה מקף
בצמיד פתול מציל על
מה שבתוכו כרמפוש
התם נמי וכל כלי
פתוח מיכן אמרו כלים
מצילין בצמיד פתול
באוהל המת ואמרו עוד
סמג הוא אין ח"ל הוא
אלא הוא שציל על
עצמו ובשבת ב"א אמר
רבי עקיבא (דף פד)
ובבבא קמא ב"א כיצד
הרגל מוערת (דף כה)
נרטי' תניא סמג במת
מנין דין הוא ומה כפון
קטנים שפתוחין כוב
סמאין המת:

[בר בריה כ"ג ו"ס
בשאלות פ' כ"א וכן
איתא לקמן כ"ד:]

הגהות הב"ח

(ה) נב' איכא דמתני לה
במתניתא וכו' אמר
כב וז"ל אמר רב יהודה
עד פרשה:

גליון הש"ס

תוס' ד"ס שחי' וכו'
שקבלין עומתא
באלה המת. כדאיתא
ונתים דף ג ע"א:

חיישינן שמא יפנה בהן ואסור. ודוקא צבית הכסא קבוע
חיישינן שמא יפנה בהן אבל צבית הכסא ערלי שאין
רגילים לפנות שם מותר להשתין בהן ולא חיישינן שמא יפנה בהן
והא דתניא לקמן לא ישתין בהן אפילו צבית הכסא ערלי היינו
דוקא כשאוהזן צידו לחיישינן שמא

ישפסף בהן הניטותו אם יפלו
מיס על רגליו או יגע בחמה:
שהרי פכין קטנים מוליין צהאל
המת. ועל כרחק מוטעם
אזיר הוא דלי לית בהו אזיר כלל לא
היו מוליין דהוי כמו אזולין שבגלן
צטיט^ו שמקבלין עומתא צהאל המת:
דברים

הנצרך לנקביו אל יתפלל
ואם התפלל תועבה אמר רב וזיד ואיתומא רב יהודה לא שנו
אלא שאינו יכול לשהות בעצמו אבל אם יכול לשהות בעצמו תפלתו
תפלה ועד כמה אמר רב ששת יעד פרסה איכא דמתני לה אמתניתא
במה דברים אמורים כשאין יכול לעמוד על עצמו אבל אם יכול לעמוד
על עצמו תפלתו תפלה ועד כמה אמר רב וזיד (ה) *עד פרסה אמר רבי

שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן * הנצרך לנקביו הרי זה לא יתפלל
אמר רבי יונתן מ"ד * שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלהים שמור
עצמך שלא תחמא ואם תחמא הבא קרבן לפני קרוב לשמוע * (דברי
חכמים) אמר רבא הוי קרוב לשמוע דברי חכמים שאם תחמא מביאים
קרבן ועושים תשובה מתת הכסילים [ובת] אל תהי ככסילים שחומאים ומביאים
קרבן ואין עושים תשובה כי אינם יודעים לעשות רע אי הכי צדיקים
גינהו אלא אל תהי ככסילים שחומאים ומביאים קרבן ואינם יודעים אם
על הטובה הם מביאים אם על הרעה הם מביאים אמר הקב"ה בין טוב
לרע אינן מבחינים והם מביאים קרבן לפני רב אשי ואיתומא רב תניא
בר פפא אמר שמור נקבך בשעה שאתה עומד בתפלה לפני. תנו

רבנן * הנכנס לבית הכסא הולך תפיליו ברחוק ד' אמות ונכנס אמר רב
אחא בר רב הונא אמר רב ששת לא שנו אלא בית הכסא קבוע אבל
בית הכסא ערלי חולץ ונפנה לאלתר וכשהוא יוצא מרחיק ד' אמות
ומניח מפני שעשאו בית הכסא קבוע איבעיא להו מהו שיכנס אדם
בתפילין לבית הכסא קבוע להשתין מים רבינא שרי רב אדא בר מתנא
אמר אתו שיילוה לרבא אמר להו אסור חיישינן שמא יפנה בהן ואמרי
לה שמא יפח בהן תניא אידך הנכנס לבית הכסא קבוע חולץ תפיליו
ברחוק ד' אמות ומניח בחלון הסמוך לרשות הרבים ונכנס וכשהוא
יוצא מרחיק ד' אמות ומניח דברי בית שמאי ובית הלל אומרים אוהזן
בידו ונכנס ר"ע אומר אוהזן בבגדו ונכנס בבגדו ס"ד זימנין מישתלי
להו ונפלי אלא אימא אוהזן בבגדו ובידו ונכנס ומניחם בתורין הסמוכים
לבית הכסא [ח] ולא יניחם בתורין הסמוכים לרשות הרבים שמא יטלו
אותם עוברי דרכים ויבא לידי חשד ומעשה בתלמיד אחד שהניח תפיליו
בתורין הסמוכים לרשות הרבים ובאת זונה אחת ונמלתן ובאת לבית
המדרש ואמרה ראו מה נתן לי פלוני בשכרי כיון ששמע אותו תלמיד
כך עלה לראש הגג ונפל ומת באותה שעה התקינו * שיהא אוהזן בבגדו
ובידו ונכנס תנו רבנן בראשונה היו מניחין תפילין בתורין הסמוכין לבית
הכסא ובאין עכברים ונוטלין אותן התקינו שיהו מניחין אותן בחלונות
הסמוכות לרשות הרבים ובאין עוברי דרכים ונוטלין אותן התקינו שיהא
אוהזן בידו ונכנס אמר רבי מייאשא * בריה דריב"ל הלכה גוללן כמין
ספר ואוהזן בימינו כנגד לבו אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נתמן
ובלבד שלא תהא רצועה יוצאת מתחת ידו טפח אמר רבי יעקב בר

אחא אמר רבי זירא ילא שנו אלא שיש שהות ביום ללבשן אבל אין
שהות ביום ללבשן עושה להן כמין כים טפח ומניחין * אמר רבה בר
בר הנה אמר רבי יוחנן ביום גוללן כמין ספר ומניחין בידו כנגד לבו
ובלילה עושה להן כמין כים טפח ומניחין אמר אביי ילא שנו אלא
בכלי שהוא כליין אבל בכלי שאינו כליין אפילו פחות מטפח אמר מר
זוטרא ואיתומא רב אשי תדע שהרי פכין קטנים מצילין באהל המת ואמר רבה
בר בר תנה כי היה אזולין בתריה דרבי יוחנן כי הוה בעי למיעל לבית הכסא
הוה יהיב לן כי הוה נקיף תפילין לא הוה יהיב לן אמר הואיל ושרונה רבנן

ננמורן

דמר סבר. כל המפסיק בתפלתו אם שהה כדי לגמור כולה חוזר
לראש. כדאמרינן גבי ק"ש לקמן בפירקין (דף כד:) ובבבא קא
מיפלגי הכא: **האי אם שהה אם לא שהה מיבעי ליה**. במילתא דרב
חסדא ורב המנונא מיבעי ליה לאפלוגי בין שהה ללא שהה ומילתא
אפילו שמוע מינה אפילו בדלף שהה תורה אור

מר סבר * אם שהה כדי לגמור את כולה
חוזר לראש ומר סבר למקום שפסק אמר
רב אשי האי אם שהה אם לא שהה מיבעי
ליה * אלא * דרבלי עולמא אם שהה כדי
לגמור את כולה חוזר לראש * והתם בדלא
שהה קמיפלגי דמר סבר גברא דרביא הוא
ואין ראוי ואין תפלתו תפלה ומר סבר

גברא חויא הוא ותפלתו תפלה תנו רבנן
ואם התפלל תפלתו תועבה אמר רב וזיד ואיתומא רב יהודה לא שנו
אלא שאינו יכול לשהות בעצמו אבל אם יכול לשהות בעצמו תפלתו
תפלה ועד כמה אמר רב ששת יעד פרסה איכא דמתני לה אמתניתא
במה דברים אמורים כשאין יכול לעמוד על עצמו אבל אם יכול לעמוד
על עצמו תפלתו תפלה ועד כמה אמר רב וזיד (ה) *עד פרסה אמר רבי

שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן * הנצרך לנקביו הרי זה לא יתפלל
אמר רבי יונתן מ"ד * שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלהים שמור
עצמך שלא תחמא ואם תחמא הבא קרבן לפני קרוב לשמוע * (דברי
חכמים) אמר רבא הוי קרוב לשמוע דברי חכמים שאם תחמא מביאים
קרבן ועושים תשובה מתת הכסילים [ובת] אל תהי ככסילים שחומאים ומביאים
קרבן ואין עושים תשובה כי אינם יודעים לעשות רע אי הכי צדיקים
גינהו אלא אל תהי ככסילים שחומאים ומביאים קרבן ואינם יודעים אם
על הטובה הם מביאים אם על הרעה הם מביאים אמר הקב"ה בין טוב
לרע אינן מבחינים והם מביאים קרבן לפני רב אשי ואיתומא רב תניא
בר פפא אמר שמור נקבך בשעה שאתה עומד בתפלה לפני. תנו

רבנן * הנכנס לבית הכסא הולך תפיליו ברחוק ד' אמות ונכנס אמר רב
אחא בר רב הונא אמר רב ששת לא שנו אלא בית הכסא קבוע אבל
בית הכסא ערלי חולץ ונפנה לאלתר וכשהוא יוצא מרחיק ד' אמות
ומניח מפני שעשאו בית הכסא קבוע איבעיא להו מהו שיכנס אדם
בתפילין לבית הכסא קבוע להשתין מים רבינא שרי רב אדא בר מתנא
אמר אתו שיילוה לרבא אמר להו אסור חיישינן שמא יפנה בהן ואמרי
לה שמא יפח בהן תניא אידך הנכנס לבית הכסא קבוע חולץ תפיליו
ברחוק ד' אמות ומניח בחלון הסמוך לרשות הרבים ונכנס וכשהוא
יוצא מרחיק ד' אמות ומניח דברי בית שמאי ובית הלל אומרים אוהזן
בידו ונכנס ר"ע אומר אוהזן בבגדו ונכנס בבגדו ס"ד זימנין מישתלי
להו ונפלי אלא אימא אוהזן בבגדו ובידו ונכנס ומניחם בתורין הסמוכים
לבית הכסא [ח] ולא יניחם בתורין הסמוכים לרשות הרבים שמא יטלו
אותם עוברי דרכים ויבא לידי חשד ומעשה בתלמיד אחד שהניח תפיליו
בתורין הסמוכים לרשות הרבים ובאת זונה אחת ונמלתן ובאת לבית
המדרש ואמרה ראו מה נתן לי פלוני בשכרי כיון ששמע אותו תלמיד
כך עלה לראש הגג ונפל ומת באותה שעה התקינו * שיהא אוהזן בבגדו
ובידו ונכנס תנו רבנן בראשונה היו מניחין תפילין בתורין הסמוכין לבית
הכסא ובאין עכברים ונוטלין אותן התקינו שיהו מניחין אותן בחלונות
הסמוכות לרשות הרבים ובאין עוברי דרכים ונוטלין אותן התקינו שיהא
אוהזן בידו ונכנס אמר רבי מייאשא * בריה דריב"ל הלכה גוללן כמין
ספר ואוהזן בימינו כנגד לבו אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נתמן
ובלבד שלא תהא רצועה יוצאת מתחת ידו טפח אמר רבי יעקב בר

אחא אמר רבי זירא ילא שנו אלא שיש שהות ביום ללבשן אבל אין
שהות ביום ללבשן עושה להן כמין כים טפח ומניחין * אמר רבה בר
בר הנה אמר רבי יוחנן ביום גוללן כמין ספר ומניחין בידו כנגד לבו
ובלילה עושה להן כמין כים טפח ומניחין אמר אביי ילא שנו אלא
בכלי שהוא כליין אבל בכלי שאינו כליין אפילו פחות מטפח אמר מר
זוטרא ואיתומא רב אשי תדע שהרי פכין קטנים מצילין באהל המת ואמר רבה
בר בר תנה כי היה אזולין בתריה דרבי יוחנן כי הוה בעי למיעל לבית הכסא
הוה יהיב לן כי הוה נקיף תפילין לא הוה יהיב לן אמר הואיל ושרונה רבנן

ננמורן

ננמורן

ננמורן

ננמורן

[לקמן כד:
כ"ה לד:]

[פ"ל כ"ב: תוס'
ד"ה אהל]

התפלל קודם שתתה: **ועד כמה**.
יכול להעמיד עצמו מנקביו שהיא
מותר להתחיל בתפלה: **איכא דמתני**.
להאי כמה דברים אמורים במתניתא
גופא ולא משמעתיא דרב זבד ורב
יהודה וכו' חיידי חגיגה בשיעורא הוא
דחיידי: **שמור עלמך שלא תחמא**.
ותלצרך רגלך ללכת אל בית האלהים
להציא חטאת: **הוי קרוב לשמוע**.
תשובה בהבאת קרבןך מתת אותו
ככסילים צלח תשובה: **שמור נקבך**.
מזין רגלך כמו להסך את רגליו וקבלת

ספספא ס"ב

[שמות הדפוס
וע' הוספא
בשין יעקב]

שנת סב

תו דרכה כ"ח
ל' קודם ה"א
ד"י יעקב כ"ב
אחא רש"י

מי שמתו פרק שלישי ברכות

מסורת
הש"ס

ננוטין. ישמרוני אכניסם עמי וישמרוני מן המזיקין : לא יאחזו בידו וכו' ויהפילו . שאין דעתו מיושבת עליו בתפלה שהרי לבו תמיד עליהן שלא יפלו מידו: ולא יישן כסא . ששמה [ח] יפוח : כפי אלו כיוצא בזה . לענין תפלה שדואג עליהן שלא תפול הסכין ומזיקתו והקערה תשפך והמעטות יאבדו והככר יטנף : לית הלכתא כי הא מתניא . דקתני לא ישתין בתפילין : דבית שמאי היא . דאמר רבי לעיל מניחין בחלון הסמוך לר"ה ולא יכניסם בידו ויכנסם : דאי ב"ב . הא אמרי לעיל אוחזין בידו וכנסם : בית הכסא ערלי . כגון להשתין שאין אדם הולך בשבילם לבית הכסא והפעם הזאת

מה א מיי פיה מהל
תפלה הלכה סע
עשין יע עור שיע אר"ח
סימן לו סע"א :
סו ב מיי פיד מהלכות
תפילין הלכה ית סע
עשין ככ עור ושוע אר"ח
סימן מג סע"א ח'
סו ג מיי סס ס"ל עו
סע"א סע"א ח'
סימן מד :
סח ד מיי פיה מהלכות
תפלה הלכה סע
עשין יע עור שיע אר"ח
סימן לו סע"א ח'
סו ג מיי פיה מהל'
דעוה ס"ל עור שיע
אר"ח סימן ג סע"א ד'
ע ו מיי פיד מהלכות
דעוה הלכה ב :
עא ז ח מיי פיד מהל'
תפילין הלכה סו
סע"א עשין ככ עור שיע
אר"ח סימן מ סע"א ח'
עב ס מיי סס ס"ל ע
סע"א סע"א ח'
אר"ח ס"ל עור שיע :
עג י ב מיי סס ס"ל ה'
ככ סע"א סע"א ח'
אר"ח ס"ל מ סע"א ג :

סוכה מה'

[סס כו.]

[כ"ט סה.]

שבת פנ'

סנהדרין מה.

[סס מו:] מה.

מנילה כו:

מנחות לד':

הגהות

הגרי"א

[ח] רש"י

ד"ה ולא יישן

כ"ח שמה יפיל

כ"ז :

ננטרין אמר רבא כי הוה אולינן בתריה דר"ג
כי הוה נקיט ספרא דאגדתא יהיב לן כי הוה
נקיט תפילין לא יהיב לן אמר הוואיל ושרונהו
רבנן ננטרין ת"ר *לא יאחו אדם תפילין בידו
וס"ת בזרועו ויתפלל וילא ישתין בהן מים
* וילא יישן בהן לא שינת קבע ולא שינת
עראי. אמר שמואל הסכין ומעות וקערה וכבר
הרי אלו כיוצא בהן. אמר רבא אמר רב ששת

דברים שהתירתי לך כאן כו' .
ולא בעי לשנויי דברים
שהתירתי לך בבית הכסא ערלי
אסרתי לך בקבוע לאסור לפנות
בגדולים והתפילין בראשו אבל להשתין
מותר משום דלא אשכחן בצרייתא
אבל הך דטפה וטפחיים אשכחן
ליה בצרייתא כהדיא הר"ר יוסף :
והא

לית הלכתא כי הא מתניתא דב"ש היא דאי ב"ה השחא בית הכסא קבוע
שרי בית הכסא עראי מביעיא מיתבי דברים שהתירתי לך כאן אסרתי לך כאן
מאי לא תפילין אי אמרת בשלמא בית הלל התירתי לך כאן קבוע אסרתי
לך כאן בית הכסא עראי אלא אי אמרת ב"ש הא לא שרו ולא מידי כי תניא
ההיא לענין טפח וטפחיים דתני חדא כשהוא נפנה מגולה לאחריו טפח ולפניו
טפחיים ותניא אידך לאחריו טפח ולפניו ולא כלום מאי לאו אידי ואידי באיש
ולא קשיא כאן לגדולים כאן לקטנים ותסברא אי בקטנים לאחריו טפח למה לי
אלא אידי ואידי בגדולים ולא קשיא דהא באיש הא באישה אי הכי הא דקתני
עלה *והו ק"ו שאין עליו תשובה מאי אין עליו תשובה דרכא דמילתא הכי
איתא אלא לאו תפילין ותיובתא דרבא אמר רב ששת תיובתא מכל מקום
קשיא השתא בית הכסא קבוע שרי בית הכסא עראי לא כל שכן הכי קאמר
בית הכסא קבוע דליכא ניצוצות שרי בית הכסא עראי דאיכא ניצוצות אסרי
אי הכי אמאי אין עליו תשובה מעלייתא היא הכי קאמר הא מילתא
תיתי לה בתורת מעמא ולא תיתי לה בק"ו דאי אתיא לה בתורת ק"ו והו ק"ו
שאיין עליו תשובה : *ת"ר הרוצה ליכנס לסעודת קבע מהלך עשרה פעמים
ד' אמות או ד' פעמים י' אמות ויפנה ואח"כ נכנס אמר ר' יצחק הנכנס
לסעודת קבע חולץ תפיליו ואח"כ נכנס ופליגא דר' חייא דא"ר חייא מניחין
על שלחנו וכן הדור לו ועד אימת אמר רב נחמן בר יצחק יעד זמן ברכה תני
חדא צורר אדם תפיליו עם מעותיו באפרקסותו ותניא אידך לא יצור לא
קשיא הא דאומניה הא דלא אומניה *דאמר רב חסדא *האי סודרא דתפילין
דאומניה למיצר ביה תפילין צר ביה תפילין אסור למיצר ביה פשיטי אומניה
ולא צר ביה צר ביה ולא אומניה שרי למיצר ביה זווי ולאביי דאמר *הומניה
מילתא היא אומניה אע"ג דלא צר ביה צר ביה אי אומניה אסור אי לא
אומניה לא בעא מיניה רב יוסף בריה דרב נחוניא מרב יהודה מהו שיניח
אדם תפיליו תחת מראשותיו תחת מרגלותיו לא קא מיבעיא לי שנוהג בהן
מנהג בזיון כי קא מיבעיא לי תחת מראשותיו מאי א"ל הכי אמר שמואל
ימותר אפילו אשתו עמו מיתבי לא יניח אדם תפיליו תחת מרגלותיו מפני
שנוהג בהם דרך בזיון אבל מניחן תחת מראשותיו ואם היתה אשתו עמו
אסור היה מקום שגבוה ג' טפחים או נמוך ג' טפחים מותר תיובתא דשמואל
תיובתא אמר רבא אע"ג דתניא תיובתא דשמואל הלכתא כוותיה מ"ט
כל

רב נסים גאון
ולאביי דאמר הומניה
מילתא היא .
עיקר דבריו של אביי
במס' סנהדרין בפ' גמיר
הדין (דף נו) איתמר
חורבן בגד לפת אביי
אמר אסור ורבא אמר
מותר אביי אמר אסור
חומנה מילתא היא :

הגהות הב"ח
(ה) רש"י ד"ה דלי
למיה וכי בבית
הכסא קבוע תמוך :

גליון הש"ס
רש"י ד"ה ולא יישן כסן
שמה יפוח . עיין
סוכה ד' ע"ב וכו' :

בימינו מעל רגליו : בית הכסא ערלי . לקטנים : דליכא ניצוצות . הניחזין על גבי רגליו ואמרין
שאסור לאדם שילא בניצוצות שעל גבי רגליו שמה יראה ככרות שפכה וכמלא מוליח לעז על בניו שהם ממזרים הילכך אי אפשר לחזון
תפילין בידו : הא מילתא . דתפילין דבית הכסא ערלי וקבוע : תיתי לה כהורה טעמא . להסיר בבית הכסא קבוע את האסור
בבית הכסא ערלי משום טעמא דניצוצות : דאי תיתי לה כהורה ק"ו . לומר דין הוא להקל בבית הכסא ערלי קל ולהחמיר בבית הכסא (ה)
חמור ולא תול בטר טעמא אלא בטר חומרא וקולא ואכן עבדין איפכא אין לי עליו מה להשיבך שאין לי למלוא שיהא בשום מקום בית
הכסא ערלי חמור מן הקבוע שאולך להשיבך אם התירתי בקבוע שהוא קל בדבר פלוני נסיר בשל ערלי שהוא חמור בה אבל טעמא איכא למאי
דעבדין דהכא איכא ניצוצות והכא ליכא ודבר זה לאו קל וחומר לאו קל וחומר : הניכנס לסעודה קבע . וגנאי הוא שילמדך לנקבו בדרך
הסעודה : מהלך עשרה פעמים כו' . ובכל פעם ופעם בזרק עלמו ויושב אולי יוכל להפנות שההילוך מוריד הגדולים לנקב : חולץ תפיליו .
שמה ישתכר בסעודה ויתגנה בתפיליו : וכן סודרו לו . שיהו מזומנים לו ויחזור ויניחם בשעת ברכה: באפרקסותיהם סודר של ראשו: עם מעותיו .
לא עם המעות ממש אלא שני קשרים זה אלל זה : ס"ג הא דאומניה הא דלא אומניה . להאיא סודר לתפילין דכיון דאומניה טוב אסור ללור
בו מעות מאחר שהקלו לך: לר"ב. אי אומניה אין אי לא אומניה לא קדיש ושרי למייר ביה דהכי תניא כהדיא בסנהדרין (מה): הניח בו תפילין
יניח בו מעות: ולא כ"ז דאמר הומניה מילתא היא . גבי אורג בגד למת בסנהדרין בפרק גמיר הדין (ד' מ): מהו שיניח תפילין סתמא מראשותיו .
בלילה כשהוא יושן : אם סיה מקום גבוה ג' טפחים . למעלה מראשותיו ועליו וטסן התפילין או למטה מראשותיו וילא מקום מן המטה :

כל

מי שמתו פרק שלישי ברכות

כר

עין משפט גר מצוה

עד א מ'י' וסמך טושיע
 ט: ט
 עה ב טושיע אר"ח
 סימן למ טע"ף (1)
 [6]:
 עו ב מ'י' ט"ז מלכות
 ק"ט הלכה ית סמך
 עש"ן ית טושיע אר"ח
 סימן עג טע"ף ב:
 עו ד מ'י' ט"ז טושיע
 ט"ז טע"ף ח:
 עה ה' מ'י' ט"ז מלכות
 ברכות הלכה ט
 סמך עש"ן כו טושיע
 אר"ח ט"ז טע"ף ד
 [כס"ו] ד טע"ף ג' [כז"ד]:
 סי' ט"ז טע"ף ח:
 עש: מ'י' ט"ז מלכות
 ק"ט הלכה ית סמך
 עש"ן ית טושיע אר"ח
 סימן עג טע"ף ג:
 פ ה מ'י' ט"ז ה' ית
 טושיע ט"ז טע"ף ד:
 פא מ'י' פ"ח מלכות
 אר"ח ט"ז טע"ף ג סמך
 לאין קט טושיע אר"ח
 סי' ט"ז טע"ף ח:
 פב י מ'י' ט"ז מלכות
 ק"ט הלכה ית סמך
 עש"ן ית טושיע אר"ח
 סי' ט"ז טע"ף ח:
 פג כ מ'י' פ"ח מלכות
 אר"ח ט"ז טע"ף ג
 טושיע ט"ז טע"ף טושיע
 אר"ח ט"ז טע"ף ח:
 פד ל מ'י' ט"ז טושיע
 אר"ח ט"ז טע"ף טושיע
 ג וטושיע אר"ח ט"ז טע"ף
 פה מ מ'י' פ"ח מלכות
 חטולין ה' ית סמך
 עש"ן כו טושיע אר"ח
 סי' ט"ז טע"ף ח:
 פו מ'י' פ"ח מלכות
 חטולין ה' ית סמך
 עש"ן ית טושיע אר"ח ט"ז טע"ף ח:
 ט טע"ף ח:

[סמך קמח. פסחים מח.
 חטולין נה]:

רב נסים גאון

מסייעא ליה לרב הונא
 דאמר רב הונא
 ענבת אין בתך משום
 עורה. האי מילתא
 מיפרשא בפי' רב' נסים
 חלה בבני' דבני מערבא
 (הלכה ה') היא אמרה
 ענבת אין בתך משום
 עורה היא דאיתמר
 לברכה אבל להביט אפי'
 כל שריא אמר להביט
 בהרה דתני המסתכל
 בעקבה של אישה
 כמסתכל בבית הדרום
 והמסתכל בבית הדרום
 כאילו בא עליה:
 והאמר רב ששת למה
 מנה הכתוב
 תכשיטין שברחץ עם
 תכשיטין שבפנים.
 מפרשי' לה בספ' שבת
 גכ' במה אשה (ד' סו)
 וקרי' את קרבן' או ארס
 וקרי' ארס עיני' זה דפיס
 של דרין כוסו זה דפיס
 של בית הדרום אמר ליה
 רבא אמר מקרא לא
 שמעתי מיניה כוסו כאן
 מקום וזה הנה כבר
 הוכר

והא תני רבי חייל מניח כבוע תחת מראשותיו. ואם תאמר
 חיילא כבועא שלא כנגד ראשו שהרי בצרייתא לטעול גמי תני
 תחת מראשותיו ולא פריך מיניה משום דמלין לפרושי שלא כנגד
 ראשו ולאומר (1) הרב דא"כ מאי אוריח כבועא אפילו שלא כבועא גמי
 חלל ש"מ דמייירי אפילו כנגד ראשו
 ומ"מ קשיא לשיני דמייירי בלשמו
 עמו דבעינא כלי בתוך כלי ול"ע:
שנים שהיו ישיבים במטה. ואל"ת
 והלא רואה ערוה עצמו וי"ל
 שיוציא ראשו לחון ואל"ת והרי לבו
 רואה את הערוה וי"ל דקסבר לבו
 רואה את הערוה מותר אי אזני שוין
 כבגדו כנגד לבו:

והתניא היה יסן במטה וצני
 ביטו וכו'. פי' רש"י
 אשתו כללל ביתו ולא נהירא חתא
 דלא אשכחן אשתו *דמקריה צני
 ביתו ועוד לפירושו הול"ל והא
 קתני כאן כיון דלצרייתא לטעול
 קאי' אכל מדהאמר והתילא משמע
 דצרייתא אחרת היא ולאומר ה"ר
 יוסף דגרסין היה יסן במטה ולאשתו
 ישנה בצדו לא יחזיר פניו ויקרא א"כ
 היתה מליט מפסקת צני לצני:
 וממשמש

לאו כגופו מתיבי שנים שישנים במטה אחת זה מחזיר פניו וקורא וזה מחזיר
 פניו וקורא ותניא אחריתי הישן במטה ובניו ובני בתו בצדו הרי זה
 לא יקרא ק"ש אא"כ היתה מליט מפסקת ביניהן ואם היו בניו ובני
 בתו קמינים מותר בשלמא לרב יוסף לא קשיא הא באשתו הא באר
 אלא לשמואל קשיא אמר לך שמואל לרב יוסף מי ניהא והתניא היה
 ישן במטה (2) ובניו ובני בתו במטה לא יקרא ק"ש אא"כ היתה מליט
 מפסקת ביניהן אלא מאי אית לך למימר אשתו לרב יוסף תנאי היא
 לדידי נמי תנאי היא: אמר מר זה מחזיר פניו וקורא ק"ש והא איכא
 עגבות מסייע ליה לרב הונא דא"ר הונא עגבות אין בהם קישו ערוה
 לימא מסייע ליה לרב הונא *האשה יושבת וקוצה לה חלתה ערומה
 מפני שיכולה לכסות פניה בקרקע אבל לא האיש תרגמה רב נחמן בר
 יצחק כגון שהיו פניה מוחות בקרקע: אמר מר יאם היו בניו ובני
 קמינים מותר ועד כמה אמר רב חסדא תינוקת בת שלש שנים ויום אחד
 ותינוק בן מ' שנים ויום אחד איכא דאמרי "תינוקת בת י"א שנה ויום
 אחד ותינוק בן שנים עשרה שנה ויום אחד *אידי ואידי עד כדי *שדים
 נכנסו ושערך צמח א"ל רב כהנא לרב אשי החם אמר רבא אע"ג דתיובתא
 דשמואל הלכתא בוותיה דשמואל הכא מאי אמר ליה *אמו כוליהו בחדא
 מחתא מחתינהו אלא היכא דאיתמר איתמר והיכא דלא איתמר לא
 איתמר א"ל רב מרי דר פפא שער יוצא בבגדו מהו קרא עליה שער
 שער: א"ר יצחק טבח באשה ערוה למאי אילימא לאסתכלי בה והא
 *א"ר יושת למה מנה הכתוב תכשיטין שברחץ עם תכשיטין שבפנים לומר
 לך *כל המסתכל באצבע קמנה של אשה כאילו מסתכל במקום התורף' אלא
 באשתו ולק"ש אמר רב חסדא שוק באשה ערוה שנאמר *גלי שוק עברי
 נהרות וכתוב *תגל ערותך וגם תראה הרפתך *אמר שמואל *קול באשה
 ערוה שנא *כי קולך ערב ומראך נאווה אמר רב ששת *שער באשה ערוה
 *שערך כעדר העוים: אמר ר' תנאי אני ראיתי את רבי שתלתה תפיליו
 מתיבי *תתולה תפיליו יתלו לו חייו *דורשי המורות אמרו *והוה חייד
 תלואים לך מנגד זה התולה תפיליו לא קשיא הא ברצועה הא בקציצה
 ואיבעית אימא לאי שנה רצועה ולא שנה קציצה אסור וכי תלה רבי
 *בכיסתא תלה אי הכי מאי למימרא מהו דתימא תיביעי הנהח כספר תורה
 קמ"ל: ואמר ר' תנאי אני ראיתי את רבי *שניהק ופיהק ונתעטש ורק
 וממשמש

גליון הש"ס
 תוס' ד"ה והתניא ט' דלא אשכחן אשתו דמקריה צני ביתו. ט"ו פסחים דף טז פ"ב תוס' ד"ה ולא
 ימתו. ונ"י פ"ח אר"ח בלעקו (פימן ל"ח):
 תוס' ד"ה והא פני וכו' ולאומר הכי רבינו יוסף דא"כ:

כל לנטורינהו טפי עדיף. לכו מצווינו (ג) כמה שהוא מזהר על שמירתן
 מן העבדים וכן הגנבים טפי עדיף לכו מצווינו: **כבוע**. הוא הכיס
 שלהם: **למורשא דכובע**. שהתפילין נכרין בצליתמן בקצה הכיס והוא
 כמורשא: **לייר להו כבילתא**. זיריעה הפרוסה סביביו ממתו קשרין:
ומפיק למורשהו לכר. בליטת הקשר תורה אור

כל לנטורינהו טפי עדיף (6) והיכא מנח ליה
 אמר ר' ירמיה *בין בר לכסת שלא כנגד
 ראשו והא תני רבי חייא מניח כבוע
 תחת מראשותיו דמפיק ליה למורשא
 דכובע לבר *בר קפרא צייר להו בכילתא
 ומפיק למורשהו לבר רב שישא בריה
 דרב אידי ימנח להו אשרשיפא ופרים סודרא
 עלויהו אמר רב המנונא בריה דרב יוסף
 זימנא חרא הוה קאימנא קמיה דרבא ואמר
 לי ויל איתרי לי תפילין ואשבחתיהו בין
 בר לכסת שלא כנגד ראשו והוה ידענא
 [ג' דיום שבילתה הוה ולאגמוזן] *הלכה למעשה
 הוא דעבד בעי מיניה רב יוסף בריה דרב
 נחוניא מרב יהודה שנים שישנים במטה אחת
 מהו עבדי יחזיר פניו ויקרא ק"ש וזה יחזיר
 פניו ויקרא ק"ש א"ל הכי אמר שמואל
 ואפילו אשתו עמו מתקוף לה רב יוסף אשתו
 ולא מיבעיא אחר יאדרבה *אשתו כגופא אחר
 לאו כגופו מתיבי שנים שישנים במטה אחת זה מחזיר פניו וקורא וזה מחזיר
 פניו וקורא ותניא אחריתי הישן במטה ובניו ובני בתו בצדו הרי זה
 לא יקרא ק"ש אא"כ היתה מליט מפסקת ביניהן ואם היו בניו ובני
 בתו קמינים מותר בשלמא לרב יוסף לא קשיא הא באשתו הא באר
 אלא לשמואל קשיא אמר לך שמואל לרב יוסף מי ניהא והתניא היה
 ישן במטה (2) ובניו ובני בתו במטה לא יקרא ק"ש אא"כ היתה מליט
 מפסקת ביניהן אלא מאי אית לך למימר אשתו לרב יוסף תנאי היא
 לדידי נמי תנאי היא: אמר מר זה מחזיר פניו וקורא ק"ש והא איכא
 עגבות מסייע ליה לרב הונא דא"ר הונא עגבות אין בהם קישו ערוה
 לימא מסייע ליה לרב הונא *האשה יושבת וקוצה לה חלתה ערומה
 מפני שיכולה לכסות פניה בקרקע אבל לא האיש תרגמה רב נחמן בר
 יצחק כגון שהיו פניה מוחות בקרקע: אמר מר יאם היו בניו ובני
 קמינים מותר ועד כמה אמר רב חסדא תינוקת בת שלש שנים ויום אחד
 ותינוק בן מ' שנים ויום אחד איכא דאמרי "תינוקת בת י"א שנה ויום
 אחד ותינוק בן שנים עשרה שנה ויום אחד *אידי ואידי עד כדי *שדים
 נכנסו ושערך צמח א"ל רב כהנא לרב אשי החם אמר רבא אע"ג דתיובתא
 דשמואל הלכתא בוותיה דשמואל הכא מאי אמר ליה *אמו כוליהו בחדא
 מחתא מחתינהו אלא היכא דאיתמר איתמר והיכא דלא איתמר לא
 איתמר א"ל רב מרי דר פפא שער יוצא בבגדו מהו קרא עליה שער
 שער: א"ר יצחק טבח באשה ערוה למאי אילימא לאסתכלי בה והא
 *א"ר יושת למה מנה הכתוב תכשיטין שברחץ עם תכשיטין שבפנים לומר
 לך *כל המסתכל באצבע קמנה של אשה כאילו מסתכל במקום התורף' אלא
 באשתו ולק"ש אמר רב חסדא שוק באשה ערוה שנאמר *גלי שוק עברי
 נהרות וכתוב *תגל ערותך וגם תראה הרפתך *אמר שמואל *קול באשה
 ערוה שנא *כי קולך ערב ומראך נאווה אמר רב ששת *שער באשה ערוה
 *שערך כעדר העוים: אמר ר' תנאי אני ראיתי את רבי שתלתה תפיליו
 מתיבי *תתולה תפיליו יתלו לו חייו *דורשי המורות אמרו *והוה חייד
 תלואים לך מנגד זה התולה תפיליו לא קשיא הא ברצועה הא בקציצה
 ואיבעית אימא לאי שנה רצועה ולא שנה קציצה אסור וכי תלה רבי
 *בכיסתא תלה אי הכי מאי למימרא מהו דתימא תיביעי הנהח כספר תורה
 קמ"ל: ואמר ר' תנאי אני ראיתי את רבי *שניהק ופיהק ונתעטש ורק
 וממשמש

הגהות הב"ח
 (6) נבוא טפי עדיף מצווינו והיכא: (כ) שם היה יסן במטה ובניו ובני בתו בצדו הרי זה לא יקרא ק"ש אא"כ היתה מליט מפסקת ביניהן אלא מאי אית לך למימר אשתו לרב יוסף תנאי היא לדידי נמי תנאי היא: אמר מר זה מחזיר פניו וקורא ק"ש והא איכא עגבות מסייע ליה לרב הונא דא"ר הונא עגבות אין בהם קישו ערוה לימא מסייע ליה לרב הונא *האשה יושבת וקוצה לה חלתה ערומה מפני שיכולה לכסות פניה בקרקע אבל לא האיש תרגמה רב נחמן בר יצחק כגון שהיו פניה מוחות בקרקע: אמר מר יאם היו בניו ובני קמינים מותר ועד כמה אמר רב חסדא תינוקת בת שלש שנים ויום אחד ותינוק בן מ' שנים ויום אחד איכא דאמרי "תינוקת בת י"א שנה ויום אחד ותינוק בן שנים עשרה שנה ויום אחד *אידי ואידי עד כדי *שדים נכנסו ושערך צמח א"ל רב כהנא לרב אשי החם אמר רבא אע"ג דתיובתא דשמואל הלכתא בוותיה דשמואל הכא מאי אמר ליה *אמו כוליהו בחדא מחתא מחתינהו אלא היכא דאיתמר איתמר והיכא דלא איתמר לא איתמר א"ל רב מרי דר פפא שער יוצא בבגדו מהו קרא עליה שער שער: א"ר יצחק טבח באשה ערוה למאי אילימא לאסתכלי בה והא *א"ר יושת למה מנה הכתוב תכשיטין שברחץ עם תכשיטין שבפנים לומר לך *כל המסתכל באצבע קמנה של אשה כאילו מסתכל במקום התורף' אלא באשתו ולק"ש אמר רב חסדא שוק באשה ערוה שנאמר *גלי שוק עברי נהרות וכתוב *תגל ערותך וגם תראה הרפתך *אמר שמואל *קול באשה ערוה שנא *כי קולך ערב ומראך נאווה אמר רב ששת *שער באשה ערוה *שערך כעדר העוים: אמר ר' תנאי אני ראיתי את רבי שתלתה תפיליו מתיבי *תתולה תפיליו יתלו לו חייו *דורשי המורות אמרו *והוה חייד תלואים לך מנגד זה התולה תפיליו לא קשיא הא ברצועה הא בקציצה ואיבעית אימא לאי שנה רצועה ולא שנה קציצה אסור וכי תלה רבי *בכיסתא תלה אי הכי מאי למימרא מהו דתימא תיביעי הנהח כספר תורה קמ"ל: ואמר ר' תנאי אני ראיתי את רבי *שניהק ופיהק ונתעטש ורק וממשמש

[כסת. ד. ט"ז
 פני' כ"ב ק"ל
 ט"ז ט"ד.
 סנהדרין י"א.]

[כבוע. טו.
 מחות. ט"ז.
 כטות. ט"ז.]

חלה פ"ב
 משנה ג']

[קדושין פ"א:]

[חולין נ"ח.
 פירוש' ביה
 ביאור ע"ש]

[קדושין פ"ג:]

[פסחים ד.
 חולין קל"ד.]

[פ"ח ב"ח
 ט"ז ע"ה ט'
 על דברי כפ"י
 הלל]

מי שמתו פרק שלישי ברכות

וממשמש בגדו. פירש"י להעביר הכינה העוקלחו אבל לא מתעטף אם נפלה עליהו ודמי מילי ניהו. ור"ת פי' דתלמי מילתא היא פי' ממשמש בגדו תקן (ה) שלא יפול מעל ראשו אבל אם נפל מעל ראשו לא היה מתעטף שהרי

הוא הפסקה אם מתעטף כיון שנפל לגמרי אבל לתקן קלת שלא יפול לא היו הפסקה: **ואומר** רבון העולמים. מיד בחלומע תפלתו ואל"כ מתחיל ממקום שפסק: **אמר** ליה לדידי לא סבירא לי. פירוש משום תרתי מילי חדא דסבירנא דלינו חוזר לראש דלמך רבי יוחנן (ר"ה דף ל"ד): שבע טעם תקיעות בנשע שעות ילא ועוד דסבירא לי מניה ידו על פיו ואם כן הוי ליה רלוי אלא לדיך דסבירא לך דמיבי להפסיק וכו'.

בחבלי השוא. כלומר במסע מושכים עליהם עון כי טוב היה שלא היו מקיימין אותו כלל:

פסק רבינו מנחם כרז חסדא^ל דאכור לקרות ק"ש אפילו^ל קמיה^ל ואלה תחת בגדו על בשרו וס"ל כל עלמתי תלמדיה (ההלים לה) פ"דע"ג דר' חסדא תלמיד דר' הונא הוה לחומרא אולנין ורז אלפס פסק כרז הונא מולקשי גמרא מיניה ביזמא פרק הממונה (ד' ל):

בחבלי השוא. כלומר במסע מושכים עליהם עון כי טוב היה שלא היו מקיימין אותו כלל: **פסק** רבינו מנחם כרז חסדא^ל דאכור לקרות ק"ש אפילו^ל קמיה^ל ואלה תחת בגדו על בשרו וס"ל כל עלמתי תלמדיה (ההלים לה) פ"דע"ג דר' חסדא תלמיד דר' הונא הוה לחומרא אולנין ורז אלפס פסק כרז הונא מולקשי גמרא מיניה ביזמא פרק הממונה (ד' ל):

פסק רבינו מנחם כרז חסדא^ל דאכור לקרות ק"ש אפילו^ל קמיה^ל ואלה תחת בגדו על בשרו וס"ל כל עלמתי תלמדיה (ההלים לה) פ"דע"ג דר' חסדא תלמיד דר' הונא הוה לחומרא אולנין ורז אלפס פסק כרז הונא מולקשי גמרא מיניה ביזמא פרק הממונה (ד' ל):

פ"א א תוס' א"ח ט"ז סוף ג': פ"ב א תוס' ט"ז סוף ג': פ"ג א תוס' ט"ז סוף ג': פ"ד א תוס' ט"ז סוף ג': פ"ה א תוס' ט"ז סוף ג': פ"ו א תוס' ט"ז סוף ג': פ"ז א תוס' ט"ז סוף ג': פ"ח א תוס' ט"ז סוף ג': פ"ט א תוס' ט"ז סוף ג': פ"י א תוס' ט"ז סוף ג': פ"יא א תוס' ט"ז סוף ג': פ"יב א תוס' ט"ז סוף ג': פ"יג א תוס' ט"ז סוף ג': פ"יד א תוס' ט"ז סוף ג': פ"טו א תוס' ט"ז סוף ג': פ"טז א תוס' ט"ז סוף ג': פ"יז א תוס' ט"ז סוף ג': פ"יח א תוס' ט"ז סוף ג': פ"יט א תוס' ט"ז סוף ג': פ"כ א תוס' ט"ז סוף ג': פ"כא א תוס' ט"ז סוף ג': פ"כב א תוס' ט"ז סוף ג': פ"כג א תוס' ט"ז סוף ג': פ"כד א תוס' ט"ז סוף ג': פ"כה א תוס' ט"ז סוף ג': פ"כז א תוס' ט"ז סוף ג': פ"כח א תוס' ט"ז סוף ג': פ"כט א תוס' ט"ז סוף ג': פ"ל א תוס' ט"ז סוף ג':

רב נסים גאון

הזכיר בפעם שריא תכשים שברחץ עם כובו שריא תכשים שבפנים ובחר הכי הדבורה שבעתא דרב ששת דיהוה היא עיקרה ולא הדבורה בכאן אלא כרי להקשות סמנה:

הגהות הב"ח

(6) בני המנהג והמנהג וכוונת אומרים (ניכר שהוא פסוק) תלמידי ר' אבהו (ב) ששם אמר אלוהו ותיבת ליה נמחק: (ג) שם ר' אבי אמר מכלל הוי מושבי: (ד) רש"י ד"ה הרי זה זכי לנחם ה"ד ואל"כ מ"ה הכניסה הכנה הכי זה מנבא: (ה) תוס' ד"ה וממשמש וכו' תקן בגדו שלא יפול:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה פסק ר"ח וכו' דלע"ג דר"ח וכו'. ע"י בב"ב (דף ג"ג ע"א):

השקר. דכתיב ויקראו בקול גדול (מלכים א' י"ח): המנהג והמנהג הרי זה מגסי הרוח וי"ל ניכר שהוא מכוונר גרסיין: **אלא עטוש אעטוש קשיא**. דלפין עטוש אלא לאוטר: **למטה**. מפיח בקול: **ותקילא לי כי כולו תלמודאי**. שקולה עלי וחכיבה לפי שהיה רגיל להעטוש: **כשם שעושים לו נחם רוח**. שהעטוש נחם רוח לאדם: **כך עושים לו נחם רוח מלמעלה**. מן השמים למלאת שאלתו: **אפשר כדרי יהודה**. להבליע באפרקסותו סודר שבראשו ופני ראשון תלויין בפניו: **פסקיה**. זרקו: **מיסתמיט מיניה**. לא היה נראה אליו לפי שהיה רבי אבא חפץ לעלות לא"י ורז יהודה אוסר לו לפיכך לא היה נכנס לבית המדרש: **ואשמע מיניה מילתא**. מבחון: **מיניה וועדא**. מלמטה: **עד שיכלה הרוח**. מגופו שנודק מאורו רוח: **וחוזר להפלה**. למקום שפסק: **ואומר**. בתוך התפלה דהא מופסקת ועומדת ככר על ידי הרוח לפיכך יכול להפסיק גמי ולומר דבר לו בחלומע: **חונץ כנוליתו זכר וזארו**. מה שיש מן הטלית ולמעלה מן כספיו מדביק בזארו וזינן ערוס קאמר: **לדידי לא סבירא לי**. לא הייתי מוזיקין להפסיק: **בזבלי השוא**. בזבליים שאינם חזקים אלא נוחין להנחק הן מושכין העון על עצמם אף זה על ידי דבור בעלמא הוא נענט: **וכדכר סוף**. שזביל דבור זה שזכרתי עליו תלמידין ימים: **סיפס עלינו חגורה על מתניו**. לכסותו ממתניו ולמטה אע"פ שממתניו ולמעלה הוא ערוס קורא ק"ש: **אבל**

השקר. דכתיב ויקראו בקול גדול (מלכים א' י"ח): המנהג והמנהג הרי זה מגסי הרוח וי"ל ניכר שהוא מכוונר גרסיין: **אלא עטוש אעטוש קשיא**. דלפין עטוש אלא לאוטר: **למטה**. מפיח בקול: **ותקילא לי כי כולו תלמודאי**. שקולה עלי וחכיבה לפי שהיה רגיל להעטוש: **כשם שעושים לו נחם רוח**. שהעטוש נחם רוח לאדם: **כך עושים לו נחם רוח מלמעלה**. מן השמים למלאת שאלתו: **אפשר כדרי יהודה**. להבליע באפרקסותו סודר שבראשו ופני ראשון תלויין בפניו: **פסקיה**. זרקו: **מיסתמיט מיניה**. לא היה נראה אליו לפי שהיה רבי אבא חפץ לעלות לא"י ורז יהודה אוסר לו לפיכך לא היה נכנס לבית המדרש: **ואשמע מיניה מילתא**. מבחון: **מיניה וועדא**. מלמטה: **עד שיכלה הרוח**. מגופו שנודק מאורו רוח: **וחוזר להפלה**. למקום שפסק: **ואומר**. בתוך התפלה דהא מופסקת ועומדת ככר על ידי הרוח לפיכך יכול להפסיק גמי ולומר דבר לו בחלומע: **חונץ כנוליתו זכר וזארו**. מה שיש מן הטלית ולמעלה מן כספיו מדביק בזארו וזינן ערוס קאמר: **לדידי לא סבירא לי**. לא הייתי מוזיקין להפסיק: **בזבלי השוא**. בזבליים שאינם חזקים אלא נוחין להנחק הן מושכין העון על עצמם אף זה על ידי דבור בעלמא הוא נענט: **וכדכר סוף**. שזכרתי עליו תלמידין ימים: **סיפס עלינו חגורה על מתניו**. לכסותו ממתניו ולמטה אע"פ שממתניו ולמעלה הוא ערוס קורא ק"ש: **אבל**

השקר. דכתיב ויקראו בקול גדול (מלכים א' י"ח): המנהג והמנהג הרי זה מגסי הרוח וי"ל ניכר שהוא מכוונר גרסיין: **אלא עטוש אעטוש קשיא**. דלפין עטוש אלא לאוטר: **למטה**. מפיח בקול: **ותקילא לי כי כולו תלמודאי**. שקולה עלי וחכיבה לפי שהיה רגיל להעטוש: **כשם שעושים לו נחם רוח**. שהעטוש נחם רוח לאדם: **כך עושים לו נחם רוח מלמעלה**. מן השמים למלאת שאלתו: **אפשר כדרי יהודה**. להבליע באפרקסותו סודר שבראשו ופני ראשון תלויין בפניו: **פסקיה**. זרקו: **מיסתמיט מיניה**. לא היה נראה אליו לפי שהיה רבי אבא חפץ לעלות לא"י ורז יהודה אוסר לו לפיכך לא היה נכנס לבית המדרש: **ואשמע מיניה מילתא**. מבחון: **מיניה וועדא**. מלמטה: **עד שיכלה הרוח**. מגופו שנודק מאורו רוח: **וחוזר להפלה**. למקום שפסק: **ואומר**. בתוך התפלה דהא מופסקת ועומדת ככר על ידי הרוח לפיכך יכול להפסיק גמי ולומר דבר לו בחלומע: **חונץ כנוליתו זכר וזארו**. מה שיש מן הטלית ולמעלה מן כספיו מדביק בזארו וזינן ערוס קאמר: **לדידי לא סבירא לי**. לא הייתי מוזיקין להפסיק: **בזבלי השוא**. בזבליים שאינם חזקים אלא נוחין להנחק הן מושכין העון על עצמם אף זה על ידי דבור בעלמא הוא נענט: **וכדכר סוף**. שזכרתי עליו תלמידין ימים: **סיפס עלינו חגורה על מתניו**. לכסותו ממתניו ולמטה אע"פ שממתניו ולמעלה הוא ערוס קורא ק"ש: **אבל**

השקר. דכתיב ויקראו בקול גדול (מלכים א' י"ח): המנהג והמנהג הרי זה מגסי הרוח וי"ל ניכר שהוא מכוונר גרסיין: **אלא עטוש אעטוש קשיא**. דלפין עטוש אלא לאוטר: **למטה**. מפיח בקול: **ותקילא לי כי כולו תלמודאי**. שקולה עלי וחכיבה לפי שהיה רגיל להעטוש: **כשם שעושים לו נחם רוח**. שהעטוש נחם רוח לאדם: **כך עושים לו נחם רוח מלמעלה**. מן השמים למלאת שאלתו: **אפשר כדרי יהודה**. להבליע באפרקסותו סודר שבראשו ופני ראשון תלויין בפניו: **פסקיה**. זרקו: **מיסתמיט מיניה**. לא היה נראה אליו לפי שהיה רבי אבא חפץ לעלות לא"י ורז יהודה אוסר לו לפיכך לא היה נכנס לבית המדרש: **ואשמע מיניה מילתא**. מבחון: **מיניה וועדא**. מלמטה: **עד שיכלה הרוח**. מגופו שנודק מאורו רוח: **וחוזר להפלה**. למקום שפסק: **ואומר**. בתוך התפלה דהא מופסקת ועומדת ככר על ידי הרוח לפיכך יכול להפסיק גמי ולומר דבר לו בחלומע: **חונץ כנוליתו זכר וזארו**. מה שיש מן הטלית ולמעלה מן כספיו מדביק בזארו וזינן ערוס קאמר: **לדידי לא סבירא לי**. לא הייתי מוזיקין להפסיק: **בזבלי השוא**. בזבליים שאינם חזקים אלא נוחין להנחק הן מושכין העון על עצמם אף זה על ידי דבור בעלמא הוא נענט: **וכדכר סוף**. שזכרתי עליו תלמידין ימים: **סיפס עלינו חגורה על מתניו**. לכסותו ממתניו ולמטה אע"פ שממתניו ולמעלה הוא ערוס קורא ק"ש: **אבל**

השקר. דכתיב ויקראו בקול גדול (מלכים א' י"ח): המנהג והמנהג הרי זה מגסי הרוח וי"ל ניכר שהוא מכוונר גרסיין: **אלא עטוש אעטוש קשיא**. דלפין עטוש אלא לאוטר: **למטה**. מפיח בקול: **ותקילא לי כי כולו תלמודאי**. שקולה עלי וחכיבה לפי שהיה רגיל להעטוש: **כשם שעושים לו נחם רוח**. שהעטוש נחם רוח לאדם: **כך עושים לו נחם רוח מלמעלה**. מן השמים למלאת שאלתו: **אפשר כדרי יהודה**. להבליע באפרקסותו סודר שבראשו ופני ראשון תלויין בפניו: **פסקיה**. זרקו: **מיסתמיט מיניה**. לא היה נראה אליו לפי שהיה רבי אבא חפץ לעלות לא"י ורז יהודה אוסר לו לפיכך לא היה נכנס לבית המדרש: **ואשמע מיניה מילתא**. מבחון: **מיניה וועדא**. מלמטה: **עד שיכלה הרוח**. מגופו שנודק מאורו רוח: **וחוזר להפלה**. למקום שפסק: **ואומר**. בתוך התפלה דהא מופסקת ועומדת ככר על ידי הרוח לפיכך יכול להפסיק גמי ולומר דבר לו בחלומע: **חונץ כנוליתו זכר וזארו**. מה שיש מן הטלית ולמעלה מן כספיו מדביק בזארו וזינן ערוס קאמר: **לדידי לא סבירא לי**. לא הייתי מוזיקין להפסיק: **בזבלי השוא**. בזבליים שאינם חזקים אלא נוחין להנחק הן מושכין העון על עצמם אף זה על ידי דבור בעלמא הוא נענט: **וכדכר סוף**. שזכרתי עליו תלמידין ימים: **סיפס עלינו חגורה על מתניו**. לכסותו ממתניו ולמטה אע"פ שממתניו ולמעלה הוא ערוס קורא ק"ש: **אבל**

השקר. דכתיב ויקראו בקול גדול (מלכים א' י"ח): המנהג והמנהג הרי זה מגסי הרוח וי"ל ניכר שהוא מכוונר גרסיין: **אלא עטוש אעטוש קשיא**. דלפין עטוש אלא לאוטר: **למטה**. מפיח בקול: **ותקילא לי כי כולו תלמודאי**. שקולה עלי וחכיבה לפי שהיה רגיל להעטוש: **כשם שעושים לו נחם רוח**. שהעטוש נחם רוח לאדם: **כך עושים לו נחם רוח מלמעלה**. מן השמים למלאת שאלתו: **אפשר כדרי יהודה**. להבליע באפרקסותו סודר שבראשו ופני ראשון תלויין בפניו: **פסקיה**. זרקו: **מיסתמיט מיניה**. לא היה נראה אליו לפי שהיה רבי אבא חפץ לעלות לא"י ורז יהודה אוסר לו לפיכך לא היה נכנס לבית המדרש: **ואשמע מיניה מילתא**. מבחון: **מיניה וועדא**. מלמטה: **עד שיכלה הרוח**. מגופו שנודק מאורו רוח: **וחוזר להפלה**. למקום שפסק: **ואומר**. בתוך התפלה דהא מופסקת ועומדת ככר על ידי הרוח לפיכך יכול להפסיק גמי ולומר דבר לו בחלומע: **חונץ כנוליתו זכר וזארו**. מה שיש מן הטלית ולמעלה מן כספיו מדביק בזארו וזינן ערוס קאמר: **לדידי לא סבירא לי**. לא הייתי מוזיקין להפסיק: **בזבלי השוא**. בזבליים שאינם חזקים אלא נוחין להנחק הן מושכין העון על עצמם אף זה על ידי דבור בעלמא הוא נענט: **וכדכר סוף**. שזכרתי עליו תלמידין ימים: **סיפס עלינו חגורה על מתניו**. לכסותו ממתניו ולמטה אע"פ שממתניו ולמעלה הוא ערוס קורא ק"ש: **אבל**

השקר. דכתיב ויקראו בקול גדול (מלכים א' י"ח): המנהג והמנהג הרי זה מגסי הרוח וי"ל ניכר שהוא מכוונר גרסיין: **אלא עטוש אעטוש קשיא**. דלפין עטוש אלא לאוטר: **למטה**. מפיח בקול: **ותקילא לי כי כולו תלמודאי**. שקולה עלי וחכיבה לפי שהיה רגיל להעטוש: **כשם שעושים לו נחם רוח**. שהעטוש נחם רוח לאדם: **כך עושים לו נחם רוח מלמעלה**. מן השמים למלאת שאלתו: **אפשר כדרי יהודה**. להבליע באפרקסותו סודר שבראשו ופני ראשון תלויין בפניו: **פסקיה**. זרקו: **מיסתמיט מיניה**. לא היה נראה אליו לפי שהיה רבי אבא חפץ לעלות לא"י ורז יהודה אוסר לו לפיכך לא היה נכנס לבית המדרש: **ואשמע מיניה מילתא**. מבחון: **מיניה וועדא**. מלמטה: **עד שיכלה הרוח**. מגופו שנודק מאורו רוח: **וחוזר להפלה**. למקום שפסק: **ואומר**. בתוך התפלה דהא מופסקת ועומדת ככר על ידי הרוח לפיכך יכול להפסיק גמי ולומר דבר לו בחלומע: **חונץ כנוליתו זכר וזארו**. מה שיש מן הטלית ולמעלה מן כספיו מדביק בזארו וזינן ערוס קאמר: **לדידי לא סבירא לי**. לא הייתי מוזיקין להפסיק: **בזבלי השוא**. בזבליים שאינם חזקים אלא נוחין להנחק הן מושכין העון על עצמם אף זה על ידי דבור בעלמא הוא נענט: **וכדכר סוף**. שזכרתי עליו תלמידין ימים: **סיפס עלינו חגורה על מתניו**. לכסותו ממתניו ולמטה אע"פ שממתניו ולמעלה הוא ערוס קורא ק"ש: **אבל**

מינה וכושרא
ספרק ליתא
מן הגמ' אלא
מסירי' ככתב
גמ' רש"א

ס"ל איבעי לי
[מנחות י.]

הגהות
דברא
[ח] גברא
(ומתחיל)
מתקן שפסק
תלמי' וכו'
תלמי' וכו'
וכדכר סוף

שבת מא.
כתובות ק"י:

בבית חודא
ואתי ואולי
כ"ל רש"א

[כ"ה בה"ש
אבל בעו"ש
ליחא הריח]

שבת מ.
קדושין ג.
ע"ג מד:
זכמים ק"י
ר"ה ל"ד:
[לעיל כ"ג]

חוספתא פ"ב

ישעיה ט
במדבר טו
דברים ג

יחזקאל כ

מי שמתו פרק שלישי ברכות

כו

עין משפט
נר מצוה

אקמטרא. ארגו של ספרים ובמגילה (ד' כו) קמטרי דספרי וכן תרגם יונתן ובגמ' ברומים (יחזקאל כו) אלמין דהירין מחתיין בקמטריין וכן לאשר על המלמחה (מלכים ב') לדעל קמטרא: **כלי בתוך כלי דמי.** דהא גלימא לאו כליין הוא: **מטיה עשרה.** ואם לאו לא יטמא: תורה אור

ספר תורה עושה לו מחילה. ודוקא ספר תורה וגם בחומשים יש להחמיר כמו בספר תורה אבל בשאר ספרים דיין זכאוי בעלמא: הדרן עלך מי שמתו

תפלת השחר עד חלות וכו' תפלת המנחה עד הערב. וא"ת אמאי לא קתני גבי תפלת המנחה כל היום כמו גבי תפלת המוספין וי"ל דזמן מוספין הוא כל היום אפילו משחרית שהרי קרבנות יכול להקריב מיד אחר התמיד א"כ גם תפלת מוספין יכול להספול מיד מן הבקר מה שאין כן במנחה (ב) אלא משש שעות ומחלה והכי נמי בפ"ק דע"ג (ד' ד:) לא לזילי איניש ללותא דמוספין בתלת שעי קמייחא צריש שהא צידיד כו' אלמא בשאר ימות השנה יכול להספול ולהבי מקדיש תפלת המנחה לתפלת המוספין משום שהיא תדירה בכל יום אע"פ שתפלת מוספין קודמת: **מעה** ולא התפלל ערבית מתפלל בשחרית שהיא. וא"ת

והאמר רב לקמן (ד' כז:) תפלת ערבית רשות וק"ל כותיה באיורי ועוד קשה דלמר לקמן (ד' ל:) טעה ולא התפלל יעלה ויבוא בלילה אין מחזירים אותו משום דאין מקדישין את החדש בלילה ולמה ליה הוי טעמא תיפוק ליה דתפלת ערבית רשות וי"ל הא דאמרין דתפלת ערבית רשות היית דלא דאמרין דתפלת ערבית מפניה אבל לחנם אין לו לבעלי *ומיהו אם יאחר עד המנחה נראה דעבר זמנו בטל קרבנו כיון ששהה כל כך ולאחר ז' תפלות לא מליגי שתיקנו חכמים לחזור ולהתפלל אם שכח ואפילו תפלה אחת אם בטל במזיד לא יוכל לתקן ובסמוך קרי ליה מעוות לא יוכל לתקן:

איבעיא להו טעה ולא התפלל תפלת מנחה כו'. לא בעי אש טעה ולא התפלל תפלת מוסף דהא דא"י אינו מתפלל בערבית דהיאך יקרא את הקרבנות וכבר עבר זמן מוסף וגם לא תיקנו שבע ברכות של מוסף אלא משום ושלמה פרים שפתינו וזכה ודאי עבר זמנו בטל קרבנו אבל שאר תפלות דרחמי נינהו ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו ואין לאן עבר זמנו בתפלה אחרת: **טעה**

תפלת השחר עד הצות ר' יהודה אומר "עד ד' שעות תפלת *המנחה עד הערב רבי יהודה אומר עד פלג המנחה תפלת הערב אין לה קבע *ישל מוספים כל היום (ר') יהודה אומר עד ז' שעות: (ג') רמיננו מצוהה עם הנג' החמה כדי שיסמוך גאולה לתפלה ונמצא מתפלל ביום כי תניא היא לותיקין *דא"ר יוחנן ותיקין היו גומרים אותה עם הנג' החמה וכו' עד הצות ותו לא והאמר רב מרי בריה דרב הונא בריה דר' ירמיה בר אבא אמר רבי יוחנן ולא התפלל ערבית מתפלל בשחרית שתים ישחרית מתפלל במנחה שתים כולי יומא מצלי ואויל עד הצות יהבי ליה שכר תפלה בזמנה מכאן ואילך *שכר תפלה יהבי ליה שכר תפלה בזמנה לא יהבי ליה איבעיא להו טעה ולא התפלל מנחה מהו שיתפלל ערבית ב' את"ל טעה ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית ב' משום דחד יומא הוא דכתיב *יהי ערב ויהי בקר יום אחד אבל הבא תפלה במקום קרבן היא וכיון דעבר יומו במל קרבנו או דילמא כיון דצלותא רחמי היא כל אימת דבעי מצלי ואויל ח"ש דאמר רב הונא בר יהודה א"ר יצחק א"ר יוחנן *טעה ולא התפלל מנחה מתפלל ערבית ב' ואין בזה משום דעבר יומו במל קרבנו מיתבי *מעוות *לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות *מעוות לא יוכל לתקן זה שבטל ק"ש של ערבית וק"ש של שחרית או תפלה של ערבית או תפלה של שחרית וחסרון לא יוכל להמנות זה שנמנו חבריו לדבר מצוה ולא נמנה עמהם א"ר יצחק א"ר יוחנן הבא בכאי עסקין *שבטל במזיד אמר רב אשי דיקא נמי דקתני במל ולא קתני מעה ש"מ: **תנו**

לדוכסה. במקום מטוה: **לאו אדעהאי.** לא נחתי לזי: **כנגד בית הכסא.** ברחוק ארבע אמות: **דליה כה לואה.** שפיתו לוחה: **בית המרחץ.** אסור להרהר בו: **דפרסאי.** בחפירה היו ופיהם ברחוק מן הגומא והוא בטיפוע והרעי מתגלגל וטפל לגומא: **מתני' זכ שראה קרי.** אע"פ שטמא טומאת שבעה משום זיבה ואין טבילה זו מטוהרו אפי"ה לריך טבילה לדברי תורה כחוקת עזרא משום קרי וכן נדה אם בלה להתפלל י"ח: **שפלתה שכבת זרע.** הרי היא כבעל קרי כדלשכחן בסוגי שפלת ימים אל תגשו אל אשה (שמות יט) לפי שכבת זרע מטמא בפליטתו כל שלשה ולאחר מכן ככר הסריח בגופו ואין ראוי עוד להזריע להיות עוד ולד נולד הימנה וה"פ נדה אסתמו עתה ההשמש ששמשא אתמול קודם שראתה: **ורבי יהודה פוטר.** קא סלקא דעתך השתא הואיל וטומאת זיבה קודמת והרי הוא טמא טומאה תמורה ואיט אוסרתו בדברי תורה כדלמרינן בערסא הוציא והמורעטו מותרים הו לא אחיה טומאת קרי דקילא ואסרה ליה: **גב' לאו זכ טבילה הוא.** לדברי תורה ואע"פ שטומאתו תמורה ותו לא אחיה קרי ומלרין ליה:

הדרן עלך מי שמתו **תפלת השחר** עד הערב. עד חסכה: **עד פלג המנחה.** בגמרא מפרש לה: **אין לה קבע.** כל הילכה זמנה ובגמרא מפרש מאי לשון אין לה קבע: **גב' מלוהה.** של קריאתה שמת: **לותיקין.** המקדימין למנות ומחזירים לטעות דבר בזמנו ומלווהו מקדימים (ה) לאחר הכן החמה להתפלל ובי תנן במתני' למחיתים שלא יאחר יותר מחלות שמשם ואילך עבר הזמן: **וכולי עלמא.** שאר המתפללין המחזרין עד חלות יבולין לאחר ותו לא: **במנחה.** היינו אחר חלות: **אם תימלי לומר.** כלומר אם תשיבני בשאלתי ממה שאמרנו טעה ולא התפלל ערבית וכו': **וכיון דעבר יומו בטל קרבנו.** ואינו מקריבו ביום אחר אם זמנו קבוע כגון *מוספים של כל יום ויום: **מבדיל**

[שבת כה.
פ"ט פסוקי'
עירובין טז:
גיט כב.
קידושין לג.
פא: כחובות
ס: סנהדרין כה:
מנחות לה:
מגילת ג.]
שבת י. [גס
אימא ר' יוסי']
[גרידס ג.
שבת ג.]

גפיל דף כה:

[פ' תוס' לקמן
ס. ד"ט ע"ג]

בראשית ה

קהלת ה

מגינת דף טז

קבה א [טו"ש ע"ט
[סג] ב מו"י פ"י
מהל' ס"ח הלכה ז עו"ש ע'
או"ח סימן רפ טע"ף ו
[וי"ד סג]:
קבו ג מו"י פ"ג מהל'
ק"ש הל' מ' עו"ש ע'
או"ח סי' י"ט טע טע"ף א:
קבו ד מו"י ט"ז הל' ב
טע"ף עשין יח
טו"ש ע' או"ח סימן פג
טע"ף א:
קבח ה מו"י ט"ט הלכה
ג טו"ש ע' טע"ף טע"ף
טע"ף ג:
קכט ו טו"ש ע' טע"ף
טע"ף ד:
קל ז מו"י פ"ד מהל'
ק"ש הלכה ח
ופ"ד מהל' תפלה הל'
ה טע"ף עשין יח יוד
או"ח סי' פ"ח):
א ה מו"י פ"ג מהל'
תפלה הלכה ט טע"ף
עשין יט טו"ש ע' או"ח
סי' טע טע"ף א:
ב י מו"י ט"ט הלכה ט
טע"ף טע"ף א:
ג כ מו"י ט"ט טע"ף טע"ף
טע"ף א:
ד ל מו"י ט"ט טע"ף א:
טו"ש ע' או"ח סי' פ"ט
טע"ף א:
ה מ מו"י ט"ט טע"ף א:
טו"ש ע' או"ח סי' ק
טע"ף ג וסימן רל"ד
טע"ף טע"ף א:
ו ג מ מו"י ט"ט טע"ף א:
טו"ש ע' סי' ק"ה
טע"ף ז:

[וע"ט תוס' יומא פז:
ד"ה ואלתא דתוס' מגינת
ע: ד"ה א']

הגהות הבה
(ה) רש"י ד"ה לותיקין
וכו' מקדימין (א) (ב)
להתפלל לאחר כנין החמה
וכי תנן: (ג) תוס' ד"ה
תפלת וכו' מש"כ' במנחה
דלואה אלא משש:

[ע' תוס' פסחים קד. ד"ה
סמוך וכו' שני טעמים
שקרא תפלת המנחה]

ס"ח ל"ג

לפיל דף ע: ודף כה:

תפלת השחר פרק רביעי ברכות

למ א ב מיי פיי מהלי
תפלה הלכה יו
סמג שנין יט עושע
אורי' סימן 6 סעיף י
ב ג מיי פיי מהלי
ד סמג שם עושע
אורי' סימן 6 סעיף ג
כא ד מיי וסמג שם
קור ש"ע א"ח סי'
לכ סעיף ג
בב ה מיי פיי מהלי
כרכה הלכה כג
כד סמג שנין כו עושע
א"ח סי' קי סעיף ה
כז ו עור וס"ע א"ח
סימן א סעיף א
כח ז מיי פיי מהלי
תפלה הלכה כ סמג
עשין ט עור ש"ע א"ח
סי' קי סעיף א
כט ח מיי פיי מהלי
הלכה יב סמג שם
עושע א"ח סימן קי
סעיף ד
מ י ב מיי פיי מהלי
סם סעיף ה

ביון

שהגיע זמן תפלת המנחה
אסור לטעום כלום וכו' .
ולית ליה לרבי יהושע מפסיקין
ואפילו מן האכילה ולא היא :
לייט

רב אויב חלש ולא אתא לפרקא דרב יוסף
למחר כי אתא בעא אביי לאנחוי דעתיה דרב
יוסף א"ל מ"ש לא אתא מר לפרקא א"ל דהוה
חליש לבאי ולא מצינא א"ל אמאי לא מעמת
מידי ואתית א"ל לא סבר לה מר להא דרב

הונא דאמר רב הונא אסור לו לאדם שיטעום כלום קודם שיתפלל תפלת
המוספין א"ל איבעי ליה למר לצלווי צלותא דמוספין ביחיד ולמעום מידי
ולמיתא א"ל ולא סבר לה מר להא דא"ר יוחנן "אסור לו לאדם שיקרים תפלתו
לתפלת הצבור א"ל לאו אתמר עלה א"ר אבא "בצבור שנו ולית הלכתא לא
כרב הונא ולא "כריב"ל כרב הונא הא דאמרן כריב"ל דאריב"ל *כיון שהגיע
זמן תפלת המנחה אסור לו לאדם שיטעום כלום קודם שיתפלל תפלת
המנחה : **מתני'** ר' נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש
וביציאתו תפלה קצרה אמרו לו מה מקום לתפלה זו אמר להם בכניסתי אני
מתפלל שלא יארע דבר תקלה על ידי וביציאתי אני נותן הודאה על חלקי :
גמ' ת"ר "בכניסתו מהו אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שלא יארע דבר
תקלה על ידי ולא אבשל בדבר הלכה וישמחו בי חברי ולא אומר (ה) על שמא
מהור ולא על מהור שמא ולא יכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם ביציאתו
מהו אומר מודה אני לפניך ה' אלהי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא
שמת חלקי מיושבי קרנות שאני משכים והם משכימים אני משכים לרברי
תורה והם משכימים לדברים בטלים אני עמל והם עמלים אני עמל ומקבל
שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר אני רץ והם רצים אני רץ לחיי העולם
הבא והם רצים לבאר שחת : ת"ר "כשחלה ר' אליעזר נכנסו תלמידיו לבקר
אמרו לו רבינו למינו אורחות חיים ונוכה בהן לחיי העולם הבא אמר להם
הזהרו בכבוד חבריכם ומנעו בניכם מן ההגיון והושיבוכם בין ברכי תלמידי
העולם וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם עומרים ובשביל כך תזכו לחיי
העולם הבא וכשחלה רבי יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לבקר ביון שראה
אותם התחיל לבכות אמרו לו תלמידיו נר ישראל עמוד הימיני פמיש החוק
מפני מה אתה בוכה אמר להם אילו לפני מלך בשר ודם היו מוליכין אותי
שהיום כאן ומחר בקבר שאם כועס עלי אין כעסו כעס עולם ואם אוסרני
אין איסורו איסור עולם ואם ממתני אין מיתתו מיתת עולם ואני יכול
לפייסו בדברים ולשחרו בממון אעפ"כ הייתי בוכה ועכשיו שמוליכים אותי
לפני כעסו כועס עולם ואם אוסרני איסורו איסור עולם ואם ממתני מיתתו
מיתת עולם ואני יכול לפייסו בדברים ולא לשחרו בממון ולא עוד אלא שיש
לפני שני דרכים אחת של גן עדן ואחת של גיהנם ואיני יודע באיזו מוליכים
אותי ולא אבכה אמרו לו רבינו ברכנו אמר להם יהי רצון 'שתהא מורא
שמים עליכם כמורא בשר ודם אמרו לו תלמידיו עד כאן אמר להם ולואי
תדעו כשאדם עובר עבירה אומר שלא יראני אדם. בשעת פטירתו אמר להם
פנו כלים מפני הטומאה והכינו כסא לחזקיהו מלך יהודה שבא : **מתני'** רבן

ובכוונה: **עמוד הימיני** - שני עמודים
העמיד שלמה באלום שם הימני יבין
וסם השמאלי זבוע (מלכים א ז)
הימיני לטולם חשב: **פטיש** - המפולץ
פ"ק בלע"ז : **אוסרני** - חובש אחי :
מיסת עולם - לטובה"כ : **הייתי בוכה** .
מחזמת משפטו אם לדין מוליכין אותי
לפניו : **עד כאן** - בתמיה כלומר ולא
יותר ממורא בשר ודם : **ולואי** - שיהא
כמורא בשר ודם שאם כן תחלו

מעבירות הרבה : **עבירה** - בסתר
ממורא הכריות יודע שהכל הוא גלוי
להקב"ה ואינו מניח צדק : **ספני**
הטומאה - טומאת אהל המת בכל
הבית : **למוקפו שם** - אלי ללוותי :
מתני' **מעין שמשעטרה** - בגמרא
מפרש : **הושע ה' וכו'** - זו תפלה
קלרה : **כגן פרשם העבור כו'** -
מפרש בגמרא : **אם אינו יכול לירד** -
שאינו לו מי שיאחז את חמורו : **יטויר**
אם פניו - ללד ירושלים : **באסרה** -
כמו וחסם בכפר רגלי (איוב יג) בית
הסדר שקורין "פ"ש בלע"ז . לשון
אחר ענין הקסורים זה עם זה הרבה
יחד ובלשון מקרא קורא אותם
רפסודות (ד"ה ג) ובלע"ז ררי"ל
זבלשון אשכנז ול"ם ומשנין בנהר
להוליכן ממקום למקום ויכולין להלך
עליהם כמו בספינה : **גמ' הנו לה'**
בני אלים - שהוא רמז לאבות וגבורות
וקדושת השם כדאמרינן בראש השנה
(דף ל"ג) **מעין שאומרים אבות ת"ל**
הנו לה' בני אלים כו' : **סיספקו** -
שיראו הפקקים הם הפקקים כמו
ששנינו* (ב"ב פ"ג) : **בקינים** ובגפנין מן
הפקק (ג) שלמעלה והיא הקשר שחלל
הקנה פקוק וסחוס שם : **איסר** -
שני קמטים אחד מלמטה ואחד
מלמעלה וכאיסר רוחב בשר באמצע :
דמלטר נפטיס - שהוא ניכר שחפץ
לכרוע אלא שהוא מלמטר : **ביבנה**
סקנוס - לאחר זמן מרובה : **ספקולי** -
מוכר פקולי למר גפן שקורין קיטוין :
והשקוף

שנת דף ע :
הגהות
הגרא
[ח] גמי ולא
אומר על
ולא על ספור
עטף - כל זה
פ"ל למעלה
קודם ולא
חכשל :

[מעות כה :
כ"ק פה.]

רב נסים גאון

רבן גמליאל אומר בכל
יום אדם מתפלל
י"ח בתלמוד ארץ ישראל
עור פסמיס
אחרים (כעין) [אולי
ז"ל על ששקטן] י"ח
הופעת על מה שיש
בתלמודי דאמרינן ר'
תנינא בשם ר' פינחס
כנגד י"ח פסמיס שאבת
כתובין בתורה אברהם
יצחק וי"קב אם יאמר
לך אדם י"ח אתם
לו ותנה ה' נבב עלי
לית הוא מינתן אם
יאמר לך אדם י"ח את
אמר לו ויקרא בתן שמי
שם אבותי מינתן הוא
ר' שמאל בר נחמני
בשם ר' יוחנן כנגד י"ח
ציונים שכתב בפרשת
משכן שני אמר ר' הויה
בר ארא ובלבד מן
ואתו אהליאב בן
אריסך עד סופה
דסיפרא : הויה יושב
בספינה או באסרה בנב'
דבני מערבא גרסי היא
אמרא היא רפסודות
דכתב (דכ"ה הי"ט כ"ג)
תיבאם לך רפסודות
על ים ישר :

הגהות הב"ח

(ה) גמ' אוזכות שקני'
כ' תנחום א"ר
יהושע בן לוי אמר כנגד :
(ג) רש"י ז"ה שיתפקין
וכו' מן הפקין ולמעלה :

גליון הש"ס

גמ' כשהיה ר"א נחמ'
דך לון רבא פ"ג
איתא ר"ח בן עובדיה :
וע"ש עוד חיוה עינייס :
וע"ש סני י"ח כנגד מו .
ע"י מדרש פתומא ל"ס
ויח עוד חיוה עינייס :
וע"ש איתא דריב"ל אמר
נגד י"ח אוזכות שאמר
דוד ככבו לה' בני אלים :

כי ויהי

חוספסא פ"ג
תהלים כט

אל

מגילה ח

תפלת השחר

פרק רביעי ברכות

כ"ט

עין משפט
נר מצוה

ב"ר א"ר ר' יוחנן בשם ר' יוחנן ב"ר זכאי תפלה כ"ג אפ"ה
 ע"ז ק"ו ט"ו א"ר ר' יוחנן ב"ר זכאי תפלה כ"ג אפ"ה
 כ"ג אפ"ה ע"ז ק"ו ט"ו א"ר ר' יוחנן ב"ר זכאי תפלה כ"ג אפ"ה
 כ"ג אפ"ה ע"ז ק"ו ט"ו א"ר ר' יוחנן ב"ר זכאי תפלה כ"ג אפ"ה
 כ"ג אפ"ה ע"ז ק"ו ט"ו א"ר ר' יוחנן ב"ר זכאי תפלה כ"ג אפ"ה
 כ"ג אפ"ה ע"ז ק"ו ט"ו א"ר ר' יוחנן ב"ר זכאי תפלה כ"ג אפ"ה
 כ"ג אפ"ה ע"ז ק"ו ט"ו א"ר ר' יוחנן ב"ר זכאי תפלה כ"ג אפ"ה
 כ"ג אפ"ה ע"ז ק"ו ט"ו א"ר ר' יוחנן ב"ר זכאי תפלה כ"ג אפ"ה
 כ"ג אפ"ה ע"ז ק"ו ט"ו א"ר ר' יוחנן ב"ר זכאי תפלה כ"ג אפ"ה
 כ"ג אפ"ה ע"ז ק"ו ט"ו א"ר ר' יוחנן ב"ר זכאי תפלה כ"ג אפ"ה

ליימי עלה א"ר אמרן דמלאי הבינו. והכי ק"ל ויש ספרים
 דמסיק ה"ל במהא אב"ל בדרך שרי כדמשמע במכילתין (ה)
 גבי רבי יוסי וכו' :

ונבללה בהבינו. והא דאמרינן בפ"ק גדרה (דף מ:) כל השנה
 כולה מתפלל אדם י"ח חוץ ממואלץ

והשקוף. חשב לזכור אותה לשון סוכה כדמחגיגין וישקוף ואסתכי
 (בראשית יט) : **רשע מעיקרו**. ושב מרשעו פ"מ פ' סוכה ובעשה
 רשע: **הוא ינאי**. ששינוי בקידושין (פ"ג דף סו) שהרג חכמי ישראל:
ינאי רשע מעיקרו. ועשה לדיק וחזר לרשעו: **דאחמי צב**.
 החמיל לאומרה וטעה באמליעיה : תורה אור

יה"כ מפני טורח לבור מפני התענית
 וי"ח מתפללים י"ח שלומות מפני
 של"ל הדלה בחונן הדעת וחסיה
 אלא לא פריך ונכללה בהבינו
 וי"ל דלא דמי דהתם כל השנה כולה
 מתפלל י"ח ואין לנו להקשות ונכללה
 מכלל כדי לשנות המנהג של כל השנה
 אבל הכא שכל השנה מתפלל הבינו
 פריך שפיר למה לי לשנות המנהג
 בשביל חמה חוננתנו ונכללה בהבינו:
מפני שיכול לאומרה בש"ס .
 כדאמר [לקמן לה"ג] (ע"ג)
 דף ח) שאל אדם לרבי צדוק ודוקא
 לרבי כגון שיש לו חולה בחוץ ביתו או
 שצריך שדוק מים דהוא מעין תפלה
 וכן שאלה אבל הזכרה והדלה ושאר
 שבתים חסור שליטה מעין ש"ס
 ונראה שכל האומר כרוך חמה ה'
 ש"ס אחר סמיים דברי תחנונים
 מיוחדת מגובה כדאמרי' (מגילה דף יח)
 מכאן ואילך חסור לספר בשבתו
 של מקום כלומר להוסיף ברכות על
 אלו ואפילו אם צא להתפלל שונה על
 עשרה עוד פעם אחת חסור
 שגרה כמסופך על הברכות והא'
 דאמר לעיל (דף כה) ולולי שיתפלל
 אדם כל היום (ב) היינו דוקא ספק
 התפלל אבל והאי לוקמין לעיל
 שפוסק אפי' באמצע ברכה כשמואל
 בפרק מי שמתו (ס"ט) ומה ששליח
 לבור שונה בהן היינו להוויא רביס
 ידי חובתן ומה שמתפלל צלחת היינו
 כדי להסדיר תפלתו כדמוקמינן בפרק
 בתרא דר"ה (דף לד) :

והשקוף בה שתיים ושלוש שעות ולא העלוהו
 אמאי לא העלוהו והאמר רב יהודה אמר רב
 "מעשה בכל הברכות כלן אין מעלין אותו
 בברכת הצדקים מעלין אותו הישינו שמא
 מין הוא שאני שמואל הקמן דאיהו תקנה
 וניהוש דלמא הדר ביה אמר אביי גמירי
 מבא לא היה ביטא ולא הכתיב ובושוב
 צדיק מצדקתו ועשה עול הוא רשע מעיקרו
 אבל צדיק מעיקרו לא ולא והא *תנן אל
 תאמין בעצמך עד יום מותך שהרי *יוחנן
 כ"ג שמש בכהונה גדולה שמינים שנה
 ולבסוף נעשה צדוקי *אמר אביי הוא ינאי
 הוא יוחנן רבא אמר ינאי לחוד ויוחנן לחוד
 ינאי רשע מעיקרו ויוחנן צדיק מעיקרו הניחא
 לאביי אלא לרבא קשיא אמר לך רבא
 צדיק מעיקרו נמי דלמא הדר ביה אי הכי
 אמאי לא אסקוהו שאני שמואל הקמן
 דאתחיל בה דאמר רב יהודה אמר רב
 ואיתימא רבי יהושע בן לוי ילא שנו אלא
 שלא התחיל בה אבל התחיל בה גומרה :
 הני שבע דשבתא כנגד מי א"ר הלפתא בן
 שאול כנגד שבעה קולות שאמר דוד על
 המים הני תשע דר"ה כנגד מי א"ר יצחק
 דמן קרטיגין כנגד תשעה אוכרות שאמרה
 חנה בתפתחה דאמר מר *בראש השנה
 נפקדה שרה רחל ורנה הני עשרים וארבע
 דתעניתא כנגד מי א"ר חלבו כנגד כ"ד רגנות
 *שאמר שלמה בשעה שהכניס ארון לבית
 קדשי הקדשים אי הכי כל יומא נמי נמרינהו
 אימת אמרינהו שלמה ביומא דרחמי אנן
 נמי ביומא דרחמי אמרי להו : רבי יהושע

לא שנו. הא דאמר רב יהודה מעלין
 אותו : **שבעה קולות**. בזמור קול ה'
 על המים (ההלים כט) : **שאלמה חמה** -
 שפרשת עלן לבי (ש"א ז) *כ"ד רננס.
 שפרשת ועמוד שלמה (מלכים א ח)
 רנה תפלה חמה כלהו כ"ד איכא :
ביומא דרחמי. שהלכך לבקש רחמים
 שדבקו שערס זה בזה ולא היו יוסיקלי
 מניחין להכניס ארון לבית קדשי
 הקדשים כדאמרי' בזמור קטן (דף
 פ') : **מעין כל ברכה**. אומר בקולך
 ומבדך על כל חמה וחמה : **בהבינו** .
 ואינו מבדך אלא שומע תפלה בכל
 הברכות שבין שלש ראשונות לשלש
 אחרונות הבינו כנגד חמה חונן
 ומול את לבבו כנגד השיבוט כללות
 לנו כנגד סלח לנו להיות גאולים כנגד
 גאולה וכן כולם : **בנאות ארץ**. לשון
 נוה כמו בנאות דשא ירבינו (ההלים
 כג) והוא כנגד ברכת השנים :
והתוסיף על דעתך. העוברים על
 דבריך : **ישפטו**. כנגד לוקה ומשפט .
 לשון אחר והתוסיף במשפט על דעתך
 ישפטו השיבוט ללמדם לשפטו כדבריך
 וכן עיקר נראה לי וכן בה"ג : **לייט**
טלה אביי. לפי שמדלג הברכות וכולן
 בברכה אחת : **כל השנה מי עבדינן**
כרבי עקיבא. כלומר כשאנו מתפללין
 י"ח שלמות מי עבדינן כר' עקיבא
 לומר ברכה רביעית בפני ענמה
 דהשתא כשמתפללין הבינו נעביד
 כותיה : **שבע תקון**. שלש ראשונות
 ושלוש אחרונות והבינו : **ונכללה** .
 הדלה : **מכלל**. בתוך הבינו כדרך
 שהוא כוללה בחונן הדעת ואומר
 הבינו ה' אלהינו המבדיל בין קדש
 לחול לדעת דרכיך : **לאטרודי** .
 לטעות : **בהחלם**. התפלה יכול אדם
 לקוין דעתו יותר מן האמצע : **בברות**
גשמים. הזכרה בעלמא היא לפיך
 מחזירין אותו שחיה תפלה שיכול
 לאומרה בשומע תפלה : **ביתיד**. מחזירין
 אותו : **בצבור**. יחיד המתפלל על הצבור :
דאדכר קודם ש"ס. אין מחזירין
 אותו שיכול לאומרה בשומע תפלה :
 תחנונים

[אבות פ"ב
מ"ד]
[ויחא פ"ג]

ז"ל האמר

[ר"ה ש"ה
ששס ד"ה]

[שנה ג'
מ"ק ע'
אסדיקין ק"ה]

[קידושין פ"ג
ה"כ]

מן ג' מה ט'
[לקמן ג'ג]

הוסיפה פ"ה
לעיל כו'
לקמן ג'
תענית ג'

רב נסים גאון
 הני כ"ד התנינא
 כנגד מי אמר
 ר' חלבו כנגד כ"ד
 רגנות שאמר שלמה.
 מילתא מפרשה בתלמוד
 ארץ ישראל בפרקין
 ובפרק ב' דתענית
 (הלכה ג) ר' חלבו ר"ל
 שמואל כנגד כ"ד פעמים
 יהנה תפלה חונן
 שבוטיבין בפרשת שלמה
 ואית בגמרא ב' משקין
 בית השלחין (מועד
 קטן דף ט' ובפרק כל
 ישראל יש להם חלק
 דף ק) בשעה שבנה
 שלמה את בית המקדש
 ובקש להבניס אותו
 לבית קדש הקדשים
 דבקו שערס זה בזה
 אמר כ"ד רגנות ט"ל :

הגהות הב"ח
 (ה) חוס' ד"ה לייט וכו'
 במכילתין. כי"ל לעיל
 כפי' דף ג' וע"פ כותס'
 כד"ה היה ק' : (ג) ד"ה
 מפני וכו' היינו דוקא
 כשכ"ה מתפלל אבל כדולף
 התפלל לוקמין :

הגהות הגרא
 (ח) פרס נקלה אחת
 תענה. כי"ל כי אחת
 עונה בכל כו'. ג"ר רי"ף
 וכו"ל ועיין רמ"ב :

תפלת השחר פרק רביעי ברכות

הא דאדרכר (אחר) [בחר] שומע תפלה. או ודאי מחזירין אותו מיהו אם לא עקב רגליו אינו נרדף לחזור לראש ולא לברכת השנים אלא חוזר לשומע תפלה וכן משמע בירושלמי פ' אין עומדין קדאמר אם לא שאל בברכת השנים מחזירין אותו ולהיכן חוזר ר' שמעון בשם ר' יוחנן אמר ב"ר א"ח אם עקב רגליו חוזר לראש ואם לאו חוזר לעבודה ה"ג אם עקב רגליו חוזר לראש ואם לאו חוזר לשומע תפלה אלמא משמע בהדיא דלינו חוזר אלא לשומע תפלה כי לא עקב רגליו מיהו בירושלמי פליג אנמרנא דידן בגבורות בשמים דהכא קתני לא הזכיר בגבורות גשמים מחזירין אותו ולא קאמר לאומרו בשומע תפלה ובירוש' קאמר אם לא שאל בברכת השנים חוזרה בשומע תפלה ודכותה אם לא הזכיר בגבורות גשמים בתחית המתים מזכיר בשומע תפלה ומה אם שאלה שהיא מוחקת אומרה בשומע תפלה וזכרה שהיא מריח לא כ"ס אלמא דכהדיא אימא תפלה דחוזר בגבורות גשמים בשומע תפלה והאפשר להיות שהגמרא שלנו לא תשג לפרש משום הקל וחומר כדאימא בירושלמי והא דקתני לא הזכיר בגבורות גשמים מחזירין אותו איירי שלא הזכיר כלל בשומע תפלה והא לימא דהא במסקנא מוקי האי מימרא בזמנא קודם שומע תפלה משום פירכא דשאלה ובירושלמי קאמר היה עומד בטל והזכיר של גשם מחזירין אותו פי' בימות הקיץ ופריך והא תניא חזקיה וברכות לא חייבו כחמים להזכיר והכי פריך כי היכי דאם לא הזכיר כלל מטל אינו עיבוד ואם היה רוחה להזכיר מזכיר ה"ג אם עמד בטל והזכיר של גשם אין לחוש דלא גרע מלא הזכיר טל כלל ומשני דלא דמי ההוא דמקל ומלני להוא דמלני ולא מקל פי' מקלל כלומר אינו דומה כשעומד בטל והזכיר של גשם שהוא סימן קללה למי שאינו מזכיר כלל לא טל ולא גשם שאינו מקלל וכן הלכה למעשה שאם עומד בטל טל והזכיר של גשם דמחזירין אותו ואם לא הזכיר משניהם כלל אין מחזירין אותו והדר קאמר בירושלמי קמי' בנשא והזכיר בטל טל אין מחזירין אותו ופריך מהכא והסגיא או שלא הזכיר בגבורות גשמים מחזירין אותו ומשני הא דאדרכר הא דלא (ד) דאדרכר הא דלא דאדרכר לא טל ולא מטל לכך מחזירין אותו והא דאדרכר של טל ומטר ולא הזכיר דפשיטא אם הזכיר שניהם דאין מחזירין אותו ואם לא הזכיר כלל פשיטא דמחזירין אותו אלא ודאי יש לפרש הא דאדרכר טל הא דלא דאדרכר כלל לא טל ולא מטל לפיכך מחזירין אותו אבל אם הזכיר טל אף בימות הגשמים אין מחזירין אותו לכך יש בני אדם שאומרים כל שעה טל מחוק שם רגילים אם כן בימות הגשמים אם שכח מוריד הגשם אין מחזירין אותו: **מעשה** ולא הזכיר של ראש חדש בעבודה חוזר לעבודה.

התנונים . כגון אלהי גלור לטוני מרע שאנו אומרים בעמידה אחר תפלה: **אבל אם אינו רגיל** . הוא כיום תפלתו כעקרה אפילו לא עקר: **כמטוי** . והיינו לשון קבע חוק קבוע הוא עלי להסתכל ולרדף אתי ללאח ידי חובתי (ה) **מי שאינו יכול** . לכיון שכל לשאלו לרפוי: **לחוש** תורה אור **כס דברי** . בזקשתו והיינו לשון קבע כיום (ב) כן אהמול כן מחר: **דינמא מטרידנא** . שמה אטעה ולא ארע לחזור למקום שהפקסתי: **שאינו מספיל עס דמדומי סמא** . והיינו לשון קבע תפלתו עליו חוק קבוע ללאח ידי חובתי ואינו מקפיד לחזר אחר שעת מלוה ועת רלון: **עס דמדומי סמא** . תפלת יולר עם הנך החמה ותפלת המנחה עם שקיעת החמה: **ייראוך עס סמא** . זו תפלת יולר (א) **ולפני ירח** . זו מנחה: **לייפי כמערכא** על מי שמשהה תפלת המנחה עד דמדומי משהשמה סתדף לו השעה ע"י זיוס ועבר הזמן: **כלל פרשא ספבור וכו'** . כמו פרישה העבור: **אפי' כנשע טאהס מתמלא עליס עכרה לאשא עוכרים** . והכי משמע כלל עיני פרישת העבור כגון עכרה *בעכרה: **יפי כל זרכיסי** גלוים לפניך לרחם עליהם: **אפי' כנשע טאהס עוכרים** . ולשון פרשא ספבור שהן פורשין לעכריה: **טאהס רלונך כנשמיס** . שאין שם הטל ואין רעוך עליהם אלא לטוב ועבור לתחתונים על רעוך: **וזן** . להס ליראוך: **נחת רופ** . שלא יתעברו רוחם על ידי שכריות כגון ע"י חיות ולסטים: **והטוב כענייך טאהס** . אהה (א) ויאלמו בני ישראל חטאתו עשה חלה לנו (כטוב) [כלל טוב] כענייך אך היצילו וכו': **שטסה** . לשון היתנה יומת מתפלה: **והטאהס קלרה** . ואינם יודעים לפרש זרכיסי: **לא פרשא ולא סחטי** . לא חכעו שמתוך הכעס אהה כל ילדי חטאי: **לא סרני** . לא תסמכר ביון: **סמלך** . טול רשות: לישחק

ג' ס'פ' ג'
נ' ה' מ'י' פ' ג' ט' ה' ל'
פ' ט' ט' ט' ט' א' ח'
ס' פ' ט' ט' א' ו' כ'
נ' ו' מ'י' ס' ד' ט' ה'
ס' ה' ט' ט' ט' ט' ט'
א' ח' ס' ק' ט' ט' ג'
נ' ו' מ'י' פ' א' ח' מ' ה' ל'
ד' ט' ט' ט' ט' ט' ט'
נ' ח' מ'י' מ' פ' מ' ה'
כ' ט' ט' ט' ט' ט'
ח' ה' ו' כ' ק' ט' ט' ג'
נ' ו' מ'י' פ' א' ח' מ' ה' ל'
ד' ט' ט' ט' ט' ט' ט'
נ' ח' מ'י' מ' פ' מ' ה'
כ' ט' ט' ט' ט' ט'
ח' ה' ו' כ' ק' ט' ט' ג'
נ' ו' מ'י' פ' א' ח' מ' ה' ל'
ד' ט' ט' ט' ט' ט' ט'

[וע' רש"י
במחז' אגדא]
[וע' רש"י
במחז' אגדא]

שכח דף קמ"ח

קדושין לג'
וה' סמ"ח

הוספה ס"ב

הא דאדרכר בחר שומע תפלה: אמר רבי תנחום אמר רב אסי אמר ר' יהושע בן לוי "טעה ולא הזכיר של ר"ח בעבודה חוזר לעבודה נזכר בהוראה חוזר לעבודה בשם שלום חוזר לעבודה ואם סיים חוזר לראש אמר רב פפא בריה דרב אחא בר אדא הא דאמרן סיים חוזר לראש לא אמרן אלא שעקב רגליו אבל לא עקב רגליו חוזר לעבודה א"ל מנא לך הא א"ל מאבא מרי שביע לי ואבא מרי מ"ב. אמר רב נחמן בר יצחק הא דאמרן עקב רגליו חוזר לראש לא אמרן אלא שאינו רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו אבל רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו חוזר לעבודה איבא דאמרי אמר רב נחמן בר יצחק "הא דאמרן כי לא עקב רגליו חוזר לעבודה לא אמרן אלא שרגיל לומר תחנונים אחר תפלתו אבל אם אינו רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו חוזר לראש: ר' אליעזר אומר העושה תפלתו קבע וכו': מאי קבע א"ר יעקב בר אידי אמר רבי אושעיא יכל שתפלתו דומה עליו כמשוי ורבנן אמרי יכל מי שאינו אוכרה בלשון תחנונים רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו כל שאינו יכול לחדש בה דבר א"ר יודא אבא יכילנא לחדושי בה מילתא ומסתפינא דלמא מפרידנא אביי בר אבין ור' תנינא בר אבין דאמרי תרוייהו כל שאין מתפלל עם דמדומי חמה דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן *מצוה יהרהרפלל עם דמדומי חמה וא"ר יודא מאי קראה *ייראוך עם שמש ולפני ירח דור דורים *ליימי עלה במערבא אמאן דמצלי עם דמדומי חמה מאי מעמא דלמא מימרפא ליה שעמא: רבי יהושע אומר המחלך במקום סכנה מתפלל תפלה קצרה וכו' בכל פרישת העבור: מאי פרישת העבור אמר רב חסדא אמר מר עוקבא אפי' בשעה שאחזה מחמלא יהיו כל צרכיהם לפניך איבא דאמרי אמר רב חסדא אמר מר עוקבא אפילו בשעה שהם עוברים על דברי תורה יהיו כל צרכיהם לפניך ת"ר *המחלך במקום גדודי חיה ולסטים מתפלל תפלה קצרה ואיזה היא תפלה קצרה ר' אליעזר אומר עשה רצונך בשמים ממעל ותן נחת רוח ליראיך מתחת והטוב בעיניך עשה בא"י שומע תפלה ר' יהושע אומר [ה] שמע שועת עמך ישראל ועשה מדרה בקשתם בא"י שומע תפלה רבי אלעזר ברבי צדוק אומר שמע צעקת עמך ישראל ועשה מדרה בקשתם בא"י שומע תפלה אחרים אומרים צרכי עמך ישראל מרובין ודעתם קצרה יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שרתן לכל אחד ואחד כדי פרנסתו ולכל גויה וגויה די מחסרה די ברוך אתה ה' שומע תפלה אמר רב הנא 'הלכה באחרים אמר ליה אליהו לרב יהודה אחיה דרב סלא חסדא 'לא תרתח ולא תחמי לא תרוי ולא תחמי ובשאתה יוצא לדרך המלך בקונך וצא מאי המלך בקונך וצא אמר רבי יעקב אמר רב חסדא זו תפלת הדרך ואמר רבי יעקב אמר רב חסדא כל היוצא לדרך צריך להתפלל תפלת הדרך מאי תפלת הדרך יהי רצון מלפניך ה' אלהי ישראל יביני לשלום ותציעניי לשלום ותסמכני לשלום [ב] ותצילני מבף כל אויב ואורב בדרך ותשלח ברכה במעשי ידי [ג] ותתנני לחן לחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי [ד] בא"י שומע תפלה אמר אביי *ליעולם לישחק

הא דאדרכר בחר שומע תפלה: אמר רבי תנחום אמר רב אסי אמר ר' יהושע בן לוי "טעה ולא הזכיר של ר"ח בעבודה חוזר לעבודה נזכר בהוראה חוזר לעבודה בשם שלום חוזר לעבודה ואם סיים חוזר לראש אמר רב פפא בריה דרב אחא בר אדא הא דאמרן סיים חוזר לראש לא אמרן אלא שעקב רגליו אבל לא עקב רגליו חוזר לעבודה א"ל מנא לך הא א"ל מאבא מרי שביע לי ואבא מרי מ"ב. אמר רב נחמן בר יצחק הא דאמרן עקב רגליו חוזר לראש לא אמרן אלא שאינו רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו אבל רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו חוזר לעבודה איבא דאמרי אמר רב נחמן בר יצחק "הא דאמרן כי לא עקב רגליו חוזר לעבודה לא אמרן אלא שרגיל לומר תחנונים אחר תפלתו אבל אם אינו רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו חוזר לראש: ר' אליעזר אומר העושה תפלתו קבע וכו': מאי קבע א"ר יעקב בר אידי אמר רבי אושעיא יכל שתפלתו דומה עליו כמשוי ורבנן אמרי יכל מי שאינו אוכרה בלשון תחנונים רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו כל שאינו יכול לחדש בה דבר א"ר יודא אבא יכילנא לחדושי בה מילתא ומסתפינא דלמא מפרידנא אביי בר אבין ור' תנינא בר אבין דאמרי תרוייהו כל שאין מתפלל עם דמדומי חמה דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן *מצוה יהרהרפלל עם דמדומי חמה וא"ר יודא מאי קראה *ייראוך עם שמש ולפני ירח דור דורים *ליימי עלה במערבא אמאן דמצלי עם דמדומי חמה מאי מעמא דלמא מימרפא ליה שעמא: רבי יהושע אומר המחלך במקום סכנה מתפלל תפלה קצרה וכו' בכל פרישת העבור: מאי פרישת העבור אמר רב חסדא אמר מר עוקבא אפי' בשעה שאחזה מחמלא יהיו כל צרכיהם לפניך איבא דאמרי אמר רב חסדא אמר מר עוקבא אפילו בשעה שהם עוברים על דברי תורה יהיו כל צרכיהם לפניך ת"ר *המחלך במקום גדודי חיה ולסטים מתפלל תפלה קצרה ואיזה היא תפלה קצרה ר' אליעזר אומר עשה רצונך בשמים ממעל ותן נחת רוח ליראיך מתחת והטוב בעיניך עשה בא"י שומע תפלה ר' יהושע אומר [ה] שמע שועת עמך ישראל ועשה מדרה בקשתם בא"י שומע תפלה רבי אלעזר ברבי צדוק אומר שמע צעקת עמך ישראל ועשה מדרה בקשתם בא"י שומע תפלה אחרים אומרים צרכי עמך ישראל מרובין ודעתם קצרה יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שרתן לכל אחד ואחד כדי פרנסתו ולכל גויה וגויה די מחסרה די ברוך אתה ה' שומע תפלה אמר רב הנא 'הלכה באחרים אמר ליה אליהו לרב יהודה אחיה דרב סלא חסדא 'לא תרתח ולא תחמי לא תרוי ולא תחמי ובשאתה יוצא לדרך המלך בקונך וצא מאי המלך בקונך וצא אמר רבי יעקב אמר רב חסדא זו תפלת הדרך ואמר רבי יעקב אמר רב חסדא כל היוצא לדרך צריך להתפלל תפלת הדרך מאי תפלת הדרך יהי רצון מלפניך ה' אלהי ישראל יביני לשלום ותציעניי לשלום ותסמכני לשלום [ב] ותצילני מבף כל אויב ואורב בדרך ותשלח ברכה במעשי ידי [ג] ותתנני לחן לחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי [ד] בא"י שומע תפלה אמר אביי *ליעולם לישחק

בלי שאלנו יכול לומר תחנונים. פי' ר"ח דאם יבול לומר לשון תחנונים אפי' עליו כמשהו הפלה היא תפלה מעליא דלא בעיין אלא לשון תחנונים כלבד: והכי

[כסדר לא כפי
וכ' ט' ט'
כ' ט' ט']

ג' ס'פ' ג'
נ' ה' מ'י' פ' ג' ט' ה' ל'
פ' ט' ט' ט' ט' א' ח'
ס' פ' ט' ט' א' ו' כ'
נ' ו' מ'י' ס' ד' ט' ה'
ס' ה' ט' ט' ט' ט' ט'
א' ח' ס' ק' ט' ט' ג'
נ' ו' מ'י' פ' א' ח' מ' ה' ל'
ד' ט' ט' ט' ט' ט' ט'
נ' ח' מ'י' מ' פ' מ' ה'
כ' ט' ט' ט' ט' ט'
ח' ה' ו' כ' ק' ט' ט' ג'
נ' ו' מ'י' פ' א' ח' מ' ה' ל'
ד' ט' ט' ט' ט' ט' ט'

הנהיגות הב"ח
(ה) רש"י ד"ס כמטוי וכו' ירי מפני הס'ד ואחר כך תמיל סדנא מי שאינו אומר כלשון התנונים. פי' שאינו: (ב) ר"ח נהגה טו' קבע כסיום כן: (ג) ר"ח נהגה טו' ייראוך וכו' תפלה יולר י"ב ע' לפי ד' ט ט' פ"כ פ"כ יד קדאי ק"ס: (ד) חות' ד"ס הא דאדרכר וכו' דלא חזרי עיניה הא דלא חזרי לא טל ולא מטר לכך מחזירין אותו הא דאדרכר:

הנהיגות הנר"א
[א] נמי (ר"ח טעם שומע עמך ישראל וטעם מהרה בקשתם בא"י) ס"ח וכו' בחוספא ל"ג נהיג' [ג] דיי מחסרה . י"ב והכח בעיניך טעה . ניקת ר"ף ור"מ"ס ודא"ס: [ג] שם ותומכני טלון: י"ב ותחזירי לביני טלון: [ד] שם (ותשלח ברכה בעמך יד) ח"מ: [ה] ששוכני כל רואי י"ב כי אתה שטמט סי' טור:

תפלת השחר פרק רביעי ברכות

ל

עין משפט
גזר מצוה

- א ב טו טז ח טז י
- ב טו טז ח טז י
- ג טו טז ח טז י
- ד טו טז ח טז י
- ה טו טז ח טז י
- ו טו טז ח טז י
- ז טו טז ח טז י
- ח טו טז ח טז י
- ט טו טז ח טז י
- י טו טז ח טז י
- יא טו טז ח טז י
- יב טו טז ח טז י
- יג טו טז ח טז י
- יד טו טז ח טז י
- טו טו טז ח טז י
- טז טו טז ח טז י
- יז טו טז ח טז י
- יח טו טז ח טז י
- יט טו טז ח טז י
- כ טו טז ח טז י
- כא טו טז ח טז י
- כב טו טז ח טז י
- כג טו טז ח טז י
- כד טו טז ח טז י
- כה טו טז ח טז י
- כו טו טז ח טז י
- כז טו טז ח טז י
- כח טו טז ח טז י
- כט טו טז ח טז י
- ל טו טז ח טז י

רבים גאון

אמר ליה אוקמו לירידי
נמי ואצלי ממות
שוב אל תקרא רע. והתם
בבא קמא בפרק מרובה
(ד' פה) אמרין מהלכין
בשבילי הדין שלמה
אמרה כדתניא הרי שכלו
פירותיו פן השרת ויניח
מזה בני אדם ליבנה
בחור שיהיה מה חבירות
אמרות עליו מה רגאת
יש לו לפלגי הים
הבריות מיוקת אותו
עליו הכתוב אמר ממות
שוב אל תקרא רע
ותחמתן ממות שוב
אל תקרא רע קרא דהא
ותחתיא יאכתובי כי הוא
גוואר (ב' מ"ג) אל תבצע
שוב מבטלי:

הגהות הב"ח

(6) חז"ל ד"ה אלוהים וכו'
לא היו ואלוין בלל
מפלה דיוס כיון דעדיין
אינו יוס:

גיליון השנים

גמ' ביה עומד אמרי
בית הכנסת. ע"י
כדינו יונה פ"ק דף א'
פ"א ונדף הספר דף ט'
ע"כ: רש"י ד"ה כשנחא
דרגלא וכו' ונעשה. ע"י
נעלו י"ז ע"כ רש"י ד"ה
שנחא וכו' ע"כ רש"י
ק"י ויניח:

ויחייב מלני לה. לתפלת הדרך קאי ורב ששת אמר אפי' מהלך וקי"ל כרב ששת ומיהו בזמנא פסק ה"ל יוסף כרב חסדא וכן רב אלפס פ"י דרב חסדא עדיפא ליה טפי: **מאי** איכא צין הבינו לתפלה קלרה. תימא לימא דלויכא בינייהו דתפלה קלרה אינו מתפלה אלף במקום סכנה והבינו מתפלה אפי'ו שלא במקום סכנה וי"ל דהכי קא בעי מאי בינייהו כל' א' במקומו תפלה קלרה במקום סכנה והבינו שלא במקום סכנה: **הרבה** כרבי. שלא ירד למטה ואפי' שלא במקום סכנה ואפי'ו במהלך מתפלה ואינו כריך להחזיר פניו כנגד ירושלים: **היה** עומד בח"ל יכוין כנגד ארץ ישראל. ונ"ל לכו דלפניו קאי כדקמני סיפא היה עומד בזמורה מחזיר פניו למערב:

לתרפיות תל שכל פיות פונים בו. וכך שנתפלת ק"ל וכן מסקינן בלא יחפור (ב"ב כה:). דקאמר אטון דקיימיתון ללפניה דא"י אדרימו ולא כהני אמוראי דלגיל (סג) דלפניו אי שכינה בזמורה או במערב עשאו אנו במערב של א"י על כן אנו פונין למזרח: **אבהו** דשמואל ולו הו מקדמי ומלו. פרש רש"י קודם עמוד השחר ולא כראה דאם כן לא היו יולאין בו כלל (6) דעדיין אינו יוס לך כן כראה כפי ר"ח דמשעלה עמוד השחר קאמר והו מקדמי קודם הכן המנה קאמר ועדיין אינו עוקר זמן תפלה: **מסמך** גאולה לתפלה עדיף. מהתפלה מעומד והכי פסקי בה"ב הלכה כר"ס בן אלעזר ומשמע ד"ה ברכות מותר להתפלל בדרך במהלך ואין לריך לעמוד וא"ל ומ"מ מהבינו דמסקינן לעיל דמעומד דוקא וי"ל דשאני הבינו שהיא קלרה ואין לאן בטול דרך כ"כ כמו ב"ח ברכות ועוד פירש הר"ס דהא כי הדר לביתא מלני מעומד כדלמרינן בסמוך רב אשי מלני בהדי צבורא ביחיד מיושב כדי לקרות ק"ש בשעתה וכו' הדר לביתא מלני מעומד ור"ח פסק כצבורא דשמואל ולו ומיהו מדקאמר רב אשי לא חזינן לרבנן קשישי דקא עבדי הכי משמע דאין הלכה כמותם: אין

במערב מחזיר פניו למזרח בדרום מחזיר פניו לצפון בצפון מחזיר פניו לדרום נמצאו כל ישראל מכוננין את לבם למקום אחד א"ר אבין ואיתימא ר' אבינא **מאי** קראה כמגדל דיד צוארך בניו דתלפיות תל שכל פיות פונים בו: אבהו דשמואל ולוי כ"י הוון בעו למיפק לאורחא הוון מקדמי ומצלי וכו' הוה ממי ק"ש ק"ש כמאן כי האי חגא דחניא *השכים לצאת לדרך מביאין לו שופר ותוקע לולב ומנענע מגילה וקורא בה וכשיגיע זמן ק"ש קורא השכים לישב בקרון או בספינה מתפלל וכשיגיע זמן ק"ש קורא רשב"א אומר בין כך ובין כך קורא ק"ש ומתפלל כדי שיסמוך גאולה לתפלה במאי קמיפלגי מר סבר תפלה מעומד עדיף ומר סבר מסמך גאולה לתפלה עדיף מרימר ומר זוטרא הוון מכנפי בי עשרה בשבתא דרגלא ומצלי והדר נפקא אפרקא רב אשי מצלי בהדי צבורא ביחיד מיושב כי הוה אחי לביתיה הדר ומצלי מעומד אמרי ליה רבנן ולעביד כר במרימר ומר זוטרא אמר להו מריהא די מלתא ולעביד בר באברה דשמואל ולוי אמר להו לא חזינא להו לרבנן קשישי מינן דעבדי הכי: **מתני'** ר' אלעזר בן עזריה אומר אין תפלת המוספין אלא בחבר עיר והכ"א יבחר עיר ושלא בחבר עיר ר' יהודה אומר משמו כל מקום שיש שם חבר עיר יחיד פטור מתפלת המוספין: (ג) ר' יהודה היינו ת"ק איכא בינייהו יחיד שלא בחבר עיר ת"ק סבר פטור ור' יהודה סבר חייב א"ל הווא בר חנינא אמר ר' חייא בר רב הלכה כר' יהודה שאמר משום ראב"ע א"ל רב חייא בר אבין שפיר קאמרת דאמר שמואל מימי לא מצלינא צלותא דמוספין ביחיד בנהרדעא

במערב מחזיר פניו למזרח בדרום מחזיר פניו לצפון בצפון מחזיר פניו לדרום נמצאו כל ישראל מכוננין את לבם למקום אחד א"ר אבין ואיתימא ר' אבינא **מאי** קראה כמגדל דיד צוארך בניו דתלפיות תל שכל פיות פונים בו: אבהו דשמואל ולוי כ"י הוון בעו למיפק לאורחא הוון מקדמי ומצלי וכו' הוה ממי ק"ש ק"ש כמאן כי האי חגא דחניא *השכים לצאת לדרך מביאין לו שופר ותוקע לולב ומנענע מגילה וקורא בה וכשיגיע זמן ק"ש קורא השכים לישב בקרון או בספינה מתפלל וכשיגיע זמן ק"ש קורא רשב"א אומר בין כך ובין כך קורא ק"ש ומתפלל כדי שיסמוך גאולה לתפלה במאי קמיפלגי מר סבר תפלה מעומד עדיף ומר סבר מסמך גאולה לתפלה עדיף מרימר ומר זוטרא הוון מכנפי בי עשרה בשבתא דרגלא ומצלי והדר נפקא אפרקא רב אשי מצלי בהדי צבורא ביחיד מיושב כי הוה אחי לביתיה הדר ומצלי מעומד אמרי ליה רבנן ולעביד כר במרימר ומר זוטרא אמר להו מריהא די מלתא ולעביד בר באברה דשמואל ולוי אמר להו לא חזינא להו לרבנן קשישי מינן דעבדי הכי: **מתני'** ר' אלעזר בן עזריה אומר אין תפלת המוספין אלא בחבר עיר והכ"א יבחר עיר ושלא בחבר עיר ר' יהודה אומר משמו כל מקום שיש שם חבר עיר יחיד פטור מתפלת המוספין: (ג) ר' יהודה היינו ת"ק איכא בינייהו יחיד שלא בחבר עיר ת"ק סבר פטור ור' יהודה סבר חייב א"ל הווא בר חנינא אמר ר' חייא בר רב הלכה כר' יהודה שאמר משום ראב"ע א"ל רב חייא בר אבין שפיר קאמרת דאמר שמואל מימי לא מצלינא צלותא דמוספין ביחיד בנהרדעא

לישהף נפשיה. אל יתפלל תפלה קלרה בשלון יחיד אלף בשלון רבים שמחוק כך תפלתו נשמעת: **עד כמה.** זמנה להתפלל: **עד פרסה.** אבל לא לאחר שהלך פרסה ובה"ג מפרש עד כמה יבקש עד שיפא לריך להתפלל עד פרסה אפי' אין לו ליך אלף עד פרסה אבל דרך פחות תורה אור מפרסה אין לריך להתפלל תפלה זו: **רב ששה.** מאור עינים הוא: **מהיום טוב אל הקרא רע.** הואיל והיול יכול להתפלל מעומד שהרי חבורתי עומדת לא חקרא רע להתפלל מהלך ואפי' שמומר: **וכי מטי לביהיה בני מהדר לנלוי.** שהרי לא תפלה כלום מתפלת י"ה: **שאין דעמו מיוצבה עליו.** שקשה עליו טוב הדרך: **לכוין אל הירוחם.** לכוין ארץ ישראל כדבעינן למימר תל שהכל פונים בו: **אחרי בים הכפורים.** במערב העזרה היו י"א אמה חגל מכותל בית קדשי הקדשים לכותל מערבי של עזרה והעמוד סם מחזיר פניו לבית הכנסת לזמורה: **הו מקדמי.** קודם היום: **בקרן וכספיה.** איכא בעתותא דמיא: **קורא ק"ש** ימחין עד שיגיע זמן ק"ש ויקראנה ואח"כ יתפלל: **תפלה מעומד עדיף.** שיכול לכוין את לבו לפיכך הו מקדמינן להתפלל מעומד בזמורה שלא ימרכו להתפלל בדרך במהלך: **בשבתא דרגלא.** שלפני פסח ועשרת וסוכות ומרימר בעירו ומר זוטרא בעירו הו הדרשנים ושחרית הו העם הולכים לבית המדרש וכשמגיע זמן ק"ש קורין והדרשן דורש והעם נשמעים ומתפללים איש איש לבדו ולכן הו מחספין להו שחרית קודם שילכו לבית המדרש וקורין ק"ש ומתפללים בסמיכת גאולה לתפלה והדר נפקי לפרקא דרשי: ומלני בהדי צבורא ל"ג: **רב אשי** היה ראש ישיבה במתא מחסיא דורסי והו לא היה מתפלל קודם בית המדרש אלף כשמיני זמן ק"ש לומש הרבה כדי ימד למחורגמן העומד לפניו ובעוד שהמתורגמן משמיע לרבים הוא קורא אה שמע וסומך גאולה לתפלה ומתפלל מיושב שלא היה רואה ללא שאלה להקריא את הצבור לקום מפניו: **בבדי צבורא.** בשעה שהצבור נשמטין ומתפללין אי נמי בהדי צבורא כמו שהו יושב בתוך הצבור כלומר שאינו יולאכי הוה אחי לביתא חזר ומתפלל מעומד לכוין את לבו: **עריהא ל מילה.** לאחר בית המדרש עד שאתפלל: **ונפיקי דמר כחאוס דשמואל** ולו. שמתפללין קודם היום בזמורה מעומד ולא הנטרך לב' תפלות ומשום מסמך גאולה לתפלה כיון דמלני קודם ק"ש לא קפדי: לא חזינן לכו לרבנן קשישי מינן דעבדי הכי: שיקיינו תפלה לקריאה שמע הלך כיון דמתחין מתפלה עד זמן ק"ש מזה לכמוך תפלה אחר גאולה לפיכך מתפלל מיושב במקומו ולפי שאין דעתו מיושבת עליו כ"כ לריך לחזור ולהתפלל בביתו: **מתני'** אין תפלת המוספין אלא בצבור עיר. לא תקנוס אלא בצבור. חבר עיר חבורת העיר אבל לא ליחיד משמו. של ראב"ע: כל מקום כ"י. ובגמ' פריך היינו ת"ק אליבא דראב"ע: **גמ'** יחיד שלא בצבור עיר. יחיד הדר בעיר שאין סם עשרה לח"ק

לישהף נפשיה. אל יתפלל תפלה קלרה בשלון יחיד אלף בשלון רבים שמחוק כך תפלתו נשמעת: **עד כמה.** זמנה להתפלל: **עד פרסה.** אבל לא לאחר שהלך פרסה ובה"ג מפרש עד כמה יבקש עד שיפא לריך להתפלל עד פרסה אפי' אין לו ליך אלף עד פרסה אבל דרך פחות תורה אור מפרסה אין לריך להתפלל תפלה זו: **רב ששה.** מאור עינים הוא: **מהיום טוב אל הקרא רע.** הואיל והיול יכול להתפלל מעומד שהרי חבורתי עומדת לא חקרא רע להתפלל מהלך ואפי' שמומר: **וכי מטי לביהיה בני מהדר לנלוי.** שהרי לא תפלה כלום מתפלת י"ה: **שאין דעמו מיוצבה עליו.** שקשה עליו טוב הדרך: **לכוין אל הירוחם.** לכוין ארץ ישראל כדבעינן למימר תל שהכל פונים בו: **אחרי בים הכפורים.** במערב העזרה היו י"א אמה חגל מכותל בית קדשי הקדשים לכותל מערבי של עזרה והעמוד סם מחזיר פניו לבית הכנסת לזמורה: **הו מקדמי.** קודם היום: **בקרן וכספיה.** איכא בעתותא דמיא: **קורא ק"ש** ימחין עד שיגיע זמן ק"ש ויקראנה ואח"כ יתפלל: **תפלה מעומד עדיף.** שיכול לכוין את לבו לפיכך הו מקדמינן להתפלל מעומד בזמורה שלא ימרכו להתפלל בדרך במהלך: **בשבתא דרגלא.** שלפני פסח ועשרת וסוכות ומרימר בעירו ומר זוטרא בעירו הו הדרשנים ושחרית הו העם הולכים לבית המדרש וכשמגיע זמן ק"ש קורין והדרשן דורש והעם נשמעים ומתפללים איש איש לבדו ולכן הו מחספין להו שחרית קודם שילכו לבית המדרש וקורין ק"ש ומתפללים בסמיכת גאולה לתפלה והדר נפקי לפרקא דרשי: ומלני בהדי צבורא ל"ג: **רב אשי** היה ראש ישיבה במתא מחסיא דורסי והו לא היה מתפלל קודם בית המדרש אלף כשמיני זמן ק"ש לומש הרבה כדי ימד למחורגמן העומד לפניו ובעוד שהמתורגמן משמיע לרבים הוא קורא אה שמע וסומך גאולה לתפלה ומתפלל מיושב שלא היה רואה ללא שאלה להקריא את הצבור לקום מפניו: **בבדי צבורא.** בשעה שהצבור נשמטין ומתפללין אי נמי בהדי צבורא כמו שהו יושב בתוך הצבור כלומר שאינו יולאכי הוה אחי לביתא חזר ומתפלל מעומד לכוין את לבו: **עריהא ל מילה.** לאחר בית המדרש עד שאתפלל: **ונפיקי דמר כחאוס דשמואל** ולו. שמתפללין קודם היום בזמורה מעומד ולא הנטרך לב' תפלות ומשום מסמך גאולה לתפלה כיון דמלני קודם ק"ש לא קפדי: לא חזינן לכו לרבנן קשישי מינן דעבדי הכי: שיקיינו תפלה לקריאה שמע הלך כיון דמתחין מתפלה עד זמן ק"ש מזה לכמוך תפלה אחר גאולה לפיכך מתפלל מיושב במקומו ולפי שאין דעתו מיושבת עליו כ"כ לריך לחזור ולהתפלל בביתו: **מתני'** אין תפלת המוספין אלא בצבור עיר. לא תקנוס אלא בצבור. חבר עיר חבורת העיר אבל לא ליחיד משמו. של ראב"ע: כל מקום כ"י. ובגמ' פריך היינו ת"ק אליבא דראב"ע: **גמ'** יחיד שלא בצבור עיר. יחיד הדר בעיר שאין סם עשרה לח"ק

במערב מחזיר פניו למזרח בדרום מחזיר פניו לצפון בצפון מחזיר פניו לדרום נמצאו כל ישראל מכוננין את לבם למקום אחד א"ר אבין ואיתימא ר' אבינא **מאי** קראה כמגדל דיד צוארך בניו דתלפיות תל שכל פיות פונים בו: אבהו דשמואל ולוי כ"י הוון בעו למיפק לאורחא הוון מקדמי ומצלי וכו' הוה ממי ק"ש ק"ש כמאן כי האי חגא דחניא *השכים לצאת לדרך מביאין לו שופר ותוקע לולב ומנענע מגילה וקורא בה וכשיגיע זמן ק"ש קורא השכים לישב בקרון או בספינה מתפלל וכשיגיע זמן ק"ש קורא רשב"א אומר בין כך ובין כך קורא ק"ש ומתפלל כדי שיסמוך גאולה לתפלה במאי קמיפלגי מר סבר תפלה מעומד עדיף ומר סבר מסמך גאולה לתפלה עדיף מרימר ומר זוטרא הוון מכנפי בי עשרה בשבתא דרגלא ומצלי והדר נפקא אפרקא רב אשי מצלי בהדי צבורא ביחיד מיושב כי הוה אחי לביתיה הדר ומצלי מעומד אמרי ליה רבנן ולעביד כר במרימר ומר זוטרא אמר להו מריהא די מלתא ולעביד בר באברה דשמואל ולוי אמר להו לא חזינא להו לרבנן קשישי מינן דעבדי הכי: **מתני'** ר' אלעזר בן עזריה אומר אין תפלת המוספין אלא בחבר עיר והכ"א יבחר עיר ושלא בחבר עיר ר' יהודה אומר משמו כל מקום שיש שם חבר עיר יחיד פטור מתפלת המוספין: (ג) ר' יהודה היינו ת"ק איכא בינייהו יחיד שלא בחבר עיר ת"ק סבר פטור ור' יהודה סבר חייב א"ל הווא בר חנינא אמר ר' חייא בר רב הלכה כר' יהודה שאמר משום ראב"ע א"ל רב חייא בר אבין שפיר קאמרת דאמר שמואל מימי לא מצלינא צלותא דמוספין ביחיד בנהרדעא

(כ"ג פה)

תוספתא ס"ג

סח א מיי' פיר מהל' תפלה הלכה טו ופי' הלכה א [עושי' אורח סימן קא סעיף א] : סט ב מיי' פיר מהלכות תפלה הלכה א סגט פשיין יו עושי' אורח סי' טו סעיף י: ע ג מיי' פיר טס הל' טו סגט טס [עושי' אורח סי' קא סעיף א] : עא ד ה מיי' פי טס הלכה יב סגט טס טושי' אורח סימן קטו סעיף ג : עב ו מיי' טס הל' טו סגט טס עור עושי' אורח סי' קא : עג ז ח מיי' טס הלכה יא סגט טס עושי' אורח סי' תכ סעיף א : א ט מיי' פיר טס הל' טו סגט טס עושי' אורח סי' ג סעיף ב : ב י מיי' פיר טס הל' טס סגט טס עושי' אורח סימן טא סעיף א :

*ה"ג אין הלכה כרבי יהודה שאמר משום ראב"ע . אלא הלכה כרובין וכן פסק ר"ח דלהכי מיייתי (ג) רבי אחי ור' אחי שהיו מתפללים ביחוד כרובין בימי עמודי דגרוס לאשמעינן להלכה כרובין : והתניא טענה ולא הזכיר של ר"ח בעצמות אין מחזירין אותו . ל"ג ליה דלא אמרינן בסמוך טענה ולא הזכיר של ר"ח אין מחזירין אותו לפי שאין מקדשין בו' אי נמי אי איתא אגב אחרינא נקט ליה : **כמה** יטהה בין תפלה לתפלה . כגון ארס שטענה ורולה להספיל המים וכן בין תפלת שחרית לתפלת המוספין : **כדי** שתחולל דעתו עליו . ומפרש בירושלמי דהיינו כשיק ארבע אמות : **רפי** שאין מקדשין את החדש כו' . פי' לטיל בריש פירקין (דף כו) מה שמקשין ותיפוק ליה משום רשות משום דהיינו דוקא לעשות מזה אחרת עוברת וי"מ דוקא בלילה ראשונה אין מחזירין אותו לפי שאין מקדשין החדש בלילה אבל בלילה שניה מחזירין אותו שכבר מקדש מיום שלפניו ולא נראה לחלק :

מסתברא מילתא דרב בחדש מלא . כלומר שהיה אותו שלפניו מלא דלא יכול לאומרה בערבית של מחר שהוא עיקר והיה אומר ה"ר יתכן לכל דבר שאמר חכמים אין מחזירין אותו כגון יעלה ויבא בערבית ועל הנסים לא מיבעיא אס עקר רגליו (ג) ופתח בצרכה שלאחריו דאין מחזירין אותו אלא אפילו לא עקר אלא שסיים אותה בצרכה שתקנו בה לאומרה אין מחזירין אותו ולא נהירא לרבינו אלחנן דהא חזינן בצרכת המזון דאושן שאמר חכמים מחזירין וגם אותו שאין מחזירין שוין היכא דלא עקר רגליו כדאמר לקמן (דף מט.) אס טכח של שבת וסיים בצרכה כולה ועדיין לא התחיל בצרכת הטוב והמטיב אומר ברוך אשר נתן שבתות למנוחה כו' וקאמר נמי התם אס טענה ולא הזכיר של ר"ח קודם שתקנו ברכת הטוב והמטיב לדאוקה קורא עקר רגליו אומר ברוך אשר נתן ראשי חדשים וכו' אלמא היכא דלא עקר אלו ואלו שוין ואס עקר רגליו שהתחיל בצרכת הטוב והמטיב של שבת חוזר לראש ושל ר"ח מעוות לא יוכל לתקון והכי נמי יחזור (ז) בראשית בצרכה אס לא התחיל בצרכה שלאחריה . ומיהו אין ראיה מהתם דשאני התם בצרכת המזון שכבר בירך ג' ברכות וברכת הטוב והמטיב לאו דאורייתא היא על כן אין מחזירין אותו לגמרי כי אין דומה טס הפסק כל כך ואין להביא ממנו ראיה ל"ח ברכות דאס יחזירוהו בדבר שאין לו לחזור ויהי כמו הפסקה ועוד דאין להביא ראיה לכאן דאס היית אומר היכא שלא עקר רגליו ב"ח ברכות שהיה לו לחזור א"כ היה לרבי לחזור לר"ח ואין זה הגון ומיהו אומר ר"י דראה את ר"ח דהיכא דלא עקר רגליו חזר לר"ח אפי' בדברים שאין מחזירין כגון על הנסים וכן עמא דבר :

[הרי"ף והר"ם לא גרסי זה וע' בטור סימן ק"ו ותל"פ]

הגהות הגר"ח
(א) גמ' ולא הזכיר של ר"ח (בערבית וכו') בשחרית תהי"ע . ורבי ס"א אין זה : (ב) תתי' ד"ה אין הלכה כר' דלכתי מייטי כהא רבי אחי וכו' ביחוד בימי עמודי היכא דהוה גרסי ל"ג ותיבת כרובין נמחק : (ג) ד"ה ומסתברא וכו' עקר רגליו ופתח כ"כ פי' או פתח (ד) בא"ד וה"ל יחזור לראשית ברכה :

הגהות הגר"א
(א) כ"כ ב"ש על ר"ח בערבית אלא בשחרית אין כו' לנר :

גליון הש"ס
מתני' אפי' המלך . ע"י וזמא י"ע פ"ב תוס' ד"ה טס :

בנהרדעא לבר מההוא יומא דאתא פולמוסא דמלכא למתא ואמריו רבנן ולא צלו וצלי לי ביחוד והוא יחיד שלא בחבר עיר יתיב רבי חנינא קרא קמיה דר' ינאי ויתיב וקאמר הלכה כר' יהודה שאמר משום ר' אלעזר בן עזריה א"ל *פוק קרא קראך לברא דאין הלכה כרבי יהודה שאמר משום ראב"ע א"ד יוחנן אני ראיתי את רבי ינאי דצלי והדר צלי א"ל רבי ירמיה לר' זורא *דילמא מעיקרא לא בוון דעתיה ולבסוף בוון דעתיה א"ל *הוי מאן גברא רבא דקמסחיד עליה : *ר' אחי ור' אסי יאע"ג דהוה להו תליסר בי בנישתא בטבריא לא הוו מצלו אלא בימי עמודי היכא דהוה גרסי איתמר רב יצחק בר אבדימי משום רבינו אמר הלכה כר' יהודה שאמר משום ראב"ע ר' חייא בר אבא צלי והדר צלי א"ל רבי זורא מאי טעמא עביד מר הכי אילימא משום דלא בוון מר דעתיה והאמר ר"א ילעולם ימוד אדם את עצמו אם *יכול לבוין את לבו יתפלל ואם לאו אל יתפלל אלא דלא אדבר מר דריש ירחא והתניא מעה ולא הזכיר של ר"ח (ב) בערבית אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה בשחרית בשחרית אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה במוספין *במוספין אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה במנחה א"ל לא איתמר עלה א"ר יוחנן *בצבור שנו : כמה ישהה בין תפלה לתפלה רב הונא ור"ח חד אמר 'כדי שתתחונן דעתו עליו וחד אמר כדי שתתחונן דעתו עליו דכתיב ואתחונן אל ה' ומ"ד כדי שתתחונן דעתו עליו דכתיב ויהי' כדכתיב ר"ח ולא הזכיר של ר"ח ערבית אין מחזירין אותו לפי שאין דין מקדשין את החדש אלא ביום אמר אמרימא מסתברא מילתא דרב בחדש מלא אבל בחדש חסר מחזירין אותו א"ל רב אשי לאמימר מבדי רב טעמא קאמר "מה לי חסר ומה לי מלא אלא לא שניא :

תורה אור שהעיד על הדבר יפה דקדק שכשציל תפלת המוספין היתה: **משום רבינו** . רב: **בלבד שנו** . דאין מחזירין משום דשמע ליה מש"ל ואילכ מקלט הזכרה אבל ביחוד לר"ך לחזור וצ"ה"ג מפרש לה בש"ל משום טירחא לזכורא אבל יחיד הדר: **טענה ולא הזכיר במוספין** . שהספיל אתה חונן : **כמה יטהה בין תפלה לתפלה** . מי טיש עליו לחזור ולהספיל או משום דטעה או משום מוספין כמה יטהה בין זו לזו : **שתחונן** . שתהא דעתו מיושבת לערוך דבריו בלשון תהנהשתחולל . לשון חילוי היא אלא בלישתא בעלמא פליגי: **בחדש מלא** . כשהחדש שטעבר מלא עושין ר"ח ב' ימים הלכך יכול לאומרה למחר דערבית של מחר ר"ח גמור יותר מן הראשון: **מכדי טעמא קאמר** . שאין מקדשין את החדש בלילה :

הדרן עלך תפלת השחר
כובר ראש . הכנעה: **שוסין טענה** אהם . במקום שצלו להתפלל: **גמ' אשתמוס אל סיכל קדשך ביראתך** . מתוך יראה: **מליין נפשי** . מקשט עלמו בצגדיו : **טכדו אס** ' ביראה . תפלה שהיא לנו במקום עבודה עשו אותה ביראה : ***ככל עלנן יסיס מותר** . כשארס מראה את עלמו עלנן יהיה לו שכר : **דספס קא דתס טובא** . יותר מדלי וגראה כפורק עול : **ספילין מנסתא** . והס עדות שממשלת קוני ומסרתו עלי : כסא

הדרן עלך תפלת השחר
אין *עומדין להתפלל אלא מתוך כובר ראש חסידים הראשונים היו שוהין שעשה אחת ומתפללין כדי שיכוונו לבם לאביהם שבשמים *אפי' המלך שואל בשלומו לא ישיבנו ואפי' נחש כרוך על עקבו לא יפסיק : **גמ' מנא ה"מ** א"ר אלעזר דאמר קרא *והיא מרת נפש ממאי דילמא חנה שאני דהות מרידא לבא טובא אלא א"ר יוסי בר' חנינא מהכא *ואני ברב חסדך אבא ביתך אשתחיה אל היכל קדשך ביראתך ממאי דילמא דוד שאני דהוה מצער נפשיה ברחמי טובא אלא אמר ר' יהושע בן לוי מהכא *השתחרו לה' בהדרת קדש אל תקרי בהדרת אלא בתדרת ממאי דילמא לעולם אימא לך הדרת ממש כי הא דרב יהודה *הוה מצייין נפשיה והדר מצלי אלא א"ר ינחמן בר יצחק מהכא *עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה *מאי וגילו ברעדה א"ר אדא בר מתנא אמר *רבה במקום גילה שם תהא רעדה אביי הוה יתיב קמיה דרבה חזייה דהוה קא ברח טובא אמר וגילו ברעדה כתיב א"ל אנא תפילין מנחמא ר' ירמיה הוה יתיב קמיה דר' זורא חזייה דהוה קא ברח טובא אמר ליה *בכל עצב יהיה מותר כתיב א"ל אנא תפילין מנחמא מר בריה דרבינא עבר הלולא לבריה חונתו לרבנן דהוה קברדי טובא אייתי

הדרן עלך תפלת השחר

אל תקרי בהדרת אלא בתדרת . תימה אחי לא מוכח כדתיא מדכתיב בתריה חילו מלפניו כל הארץ וי"ל היינו קרא דכתיב במזמור הבו לה' בני אליים ומההוא קרא בעי להוכיח במסכת מגילה (דף י"ז) שאומרים אבות וגבורות וקדושת השם וי"ח ברכות תקנו כנגד האזכרות ומשום הכי דייק מאלוהי קרא שכתוב בראשית פרשה אבל אותו דחילו וגו' אינו כתוב בראשית פרשה : ברכות תקנו כנגד האזכרות ומשום הכי דייק מאלוהי קרא שכתוב בראשית פרשה אבל אותו דחילו וגו' אינו כתוב בראשית פרשה : חייטו

[יבמות מ.
כסות ט.]

[חולין ז.
עיל דף ט.]

[ע' תוס' לקמן
ד' ד"ה יטוין]

[דנורי רש"י
מהפסו כ"ס]

שמואל א ב

תהלים ט

טס כט

יומא ד:

[רב כ"ג]

משלי יי

אין עומדין פרק חמישי ברכות

כסא דמוקרא : *כוס של זכוכית לבנה : **ישירי לן מר** : שירה : **הי** : איתרי כסא דווגיאת חירותא . מכאן נהגו לשבר זכוכית בנשואין : **תורה ויהי מלוא דמגנו טלן** : היכן התורה שעסקנו והיכן המלות שאלנו : **במקום** גילה שם תהא רעדה . פשוטו של מקרא עבדו את ה' מקיימין שיגינו עלינו ממינה של גיהנם : **הלכה פסוקא** : שתינה : **לירכה עינן טלן** היא המהרהרה בה בתפלתו : **יושבה עליה ו' נקיים** . עבדו את ה' זיראה היינו תפלה דליקרי עבודה *כרתניא בצפרי לזכר מלכותו ויהי שפוקתו והתורה לא תורה אור הנזכרה ו' נקיים חלל לזכה שנאמר ולא טהרה מוצבה ואין זכה חלל הרואה שלשה ימים רשופין בצור ו"א יום שבין קדה לנהר : **ומכניסה** . צבית : **צמון פנס** . קודם שירה חתה שאין מתחייב במעשר מן התורה חלל בראיית פני הדין ומשמרתה בכרי חבל לפני מירוח חין ראיית פני הדין קובעתו גבוי תרומה ומעשר כתיב דגן רשית דגן *דברים יח) והוא המירוח לפיכך כשמכניסה לביית קודם מירוח לא הוקבעה למעשר מן התורה ורצון הוא לחסרו חילת קבע בדבר שלא נגמר מלאכתו חבל חילת עראי לא חסרו ומאכל בהמה עראי הוא דתנן במסכת פאה פ"א ה"א מ"א) חליל לבהמה חיה ועוף עד שימרח הלך בהמה אכולת ופטורה חבל חילת חסרו בחילת קבע : **חסור** : **הנהגה ומועלין זו** . ואל"ג דקיל אין מועלין בדמים ילפינן לה מקראי במסכת יומא (דף ק"ג ע"ב) ובשחיטת חולין (דף ק"ו) ה"מ כששחטו המזבח לכפר (ויקרא י"ז) לכפר נתתו לך ולא למעילה חבל בדם הקה מועלין כלומר אין נהנה מביא קרבן מוטלה והך חוין הלכות פסוקות שאין עליהן קישויות ותיורוים שיהא ריך להרהר בהן : **כמתניין** . מתוך כובד ראש : **כברייחא** . מתוך הלכה פסוקה : **שיחא** . לנגות : **מתוך קלות ראש** . חילוק של כובד ראש מתוך זכות לב ועמק : **אלא מתוך שמהא** (ה) . כגון דברי הנחומים של תורה כגון סמוך לגאולת מזרים או סמוך לתהלה לדוד שהוא של שנה ותנחומין כגון רצון ירחיו ישעה שומר ה' את כל אוהביו וכגון מקראות הסודרות בתפלת ערבית כי לא יטוש ה' את עמו וכיוצא בהן : **אלויה** . לומר בדרך : **לניחא** : דקלים : **אדרכתין מילנא כו'** . וזה שאומרים מימות אדם הראשון הם שהוא גזר על אותו מקום לישוב דקלים : **אם סקין לבס** . או תקיב אזיק : **ומנין תלה** . שחית מנחה וערבית : **יכול משבא לגולה סומא** . התפלה הזאת הוחלה כמו נתחלה חבל קודם לכן לא היה רגיל בכך : **יכול יחא כולל** . לשלש תפלות הללו בשעה אחת : **יכול יחא לרצו** . כגון ברכות דלחה חוקי חספא חספא עם ראשונות שהן של שבת : **רנסהו חספא** . של שבת : **בקשה** . שאלת לרכיו : **חסר חסמוניני** . קודם ג' ראשונות : **למן** : **חספא חס** : **דניחא חס** : **שמואל ח** : **מכיס ח** : **ד' יחא ח** : **ג' ח** : **שמואל ח** : **עיונין ח** :

איתרי כסא דמוקרא בת ארבע מאה זוזי ותבר קמיהו ואעציבו רב אשי עבד הלולא לבריה חזנהו לרבנן דהוו קא בדחי מובא איתרי כסא *דווגיאת חירותא ותבר קמיהו ואעציבו אמרו ליה רבנן לרב המנונא זומי בהלולא דמר בריה דרבנא לישירי לן מר אמר להו ווי לן דמיתנן ווי לן דמתנן אמרי ליה אנן מה נעני בתוך א"ל *הי תורה ודי מצוה דמגנו עלן א"ר יוחנן משום רשב"י *אמר לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה שנאמר *וא ימלא שחוק פיגו ולשוננו רנה אימתי בזמן שיאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה אמרו עליו על ר"ל שכומוי לא מלא שחוק פיו בעודו *מבי שמעה מר' יוחנן רביה : ח"ר *אין עומדין להתפלל לא מתוך דין ולא מתוך דבר הלכה אלא מתוך הלכה פסוקה והיכי דמי הלכה פסוקה אמר אביי כי הא דר' יורא דאמר ר' יורא *בנות ישראל הם הרמיו על עצמן *שאפילו רואות שיפת דם בחדל יושבת עליה שבעה נקיים רבא אמר כי הא דרב הושעיא דאמר רב הושעיא *מערים יאדם על הבוהו ומכניסה במוץ שלה כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר ואב"א כי הא דרב הונא *דא"ר הונא א"ר ועירא *המקיז דם בבהמת קדשים אסור בהנאה ומועלין בו רבנן עבדי כהנחיתין רב אשי עבד כברייחא : ח"ר *אין עומדין להתפלל לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות ולא מתוך שחוק ולא מתוך שיחה ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא *מתוך שמהה של מצוה וכן לא יפטר אדם מחברו לא מתוך שיחה ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך *דבר הלכה שכן מצוינו בנביאים והנחומים *וכן תנא *מרי בר בריה דרב הונא בריה דר' ירמיה בר אבא אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרוהו כי הא *דרב כהנא אלויה לרב שימי בר אשי מפום נהרא עד בי צניחא דבבל כי מטא להחם א"ל מר ודאי דאמרי אינשי הני צניחא דבבל איתנהו מאדם הראשון ועד השתא א"ל אדרכתן מילחא דרבי יוסי ברבי הנינא דאמר ר' יוסי ברבי חנינא מאי דכתיב *בארץ אשר לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם וכי מאחר דלא עבר היאך ישב אלא לומר לך כל ארץ שגור עליה אדם הראשון לישוב נתישבה וכל ארץ שלא גזר עליה אדם הראשון לישוב לא נתישבה רב מרדכי אלויה *לרב שימי בר אשי מהגרונא ועד בי כפי ואמרי לה עד בי דורא : **תבין** לבס תקשיב אונן תניא *א"ר יהודה כך היה מנהגו של ר"ע *כשהיה מתפלל עם הצבור היה מקצר ועולה מפני טורח צבור *וכשהיה מתפלל בינו לבין עצמו אדם מניחו בווייתו וזו ומוצאו בוויית אחרת וכל כך למה מפני כריעות והשתחויות : א"ר ריבא בר אבא *לעולם יתפלל אדם בבית שיש בו חלונות

עבדו את ה' זיראה היינו תפלה דליקרי עבודה *כרתניא בצפרי (פ' עקב) ולטברו בכל לבבכם וזאת תפלה : **המקיז** דם בבהמת קדשים וכו' . וקשה דלמר כפ"ג דע"ו (דף מד.) גבי דמים חילונים ודמים פנימיים של קרבנות חלו ואלו נמכרים לגגים לזבל חלמח דלין מועלין בהן *וי"ל דהתם היינו לאמר זריקה דמים וכבר נתקפרו בעולם מה שאין כן

הכא : **רבנן** עבדי כמתניין . וכושיהו ק"ל ולכן אין מתפללין מתוך קלות ראש ושחוק חלל מתוך כובד ראש ושמחה של מצוה כגון שעסק בדברי תורה ולכן נהגו לומר פסוקי דמורה ואשרי קודם תפלה : **רב** אשי עבד כברייחא . ירושלמי לא יעמוד ויתפלל חלל מתוך דבר הלכה א"ר ירמיה העוסק בדברי זכור כעוסק בדברי תורה רמי : **שבן** מנינו כצבאים הראשונים שסיימו דבריהם בדברי שבת ותנחומין . ומקשה בירושלמי חזן מירמיה וכו' והא כתיב כי אם מלח מאחסנתו (איכה ה) מיהו *מההוא קראי חסוף תרי עשר וקלת לא פריך מדי שמושבז כמוב דבדרי תנחומין ולא מיירי צפורענות ישראל : **ומוציאן** בוויית אחרת . תימה דלמר לקמן (דף לה.) הלא לשחות בסוף כל ברכה וברכה מנחמין אותו שלא ישחה ותיך הר"י יוסף דהכא מיירי בתנחומים שהיה אומר אחר י"ח ברכות ולא הניחא דהא מ"ח קאמר ונראה לה"ר דודאי בסוף כל ברכה אסור לשחות חלב בחלמח הברכה מיהא מותר לשחות ובהכי מיירי הלא ובסהי מנגיע לסוף הברכה היה זוקף ולכן נהגו העולם בראש השנה וציום הכפורים שמתפללין זכרו וכן קן ומתוך ששחים כשמגיעים לפסוקים וצוקף ברכה וזקפין שאין לשחות בסוף ברכות חלל היכא דתקון : **דבר**

עבדו את ה' זיראה היינו תפלה דליקרי עבודה *כרתניא בצפרי (פ' עקב) ולטברו בכל לבבכם וזאת תפלה : **המקיז** דם בבהמת קדשים וכו' . וקשה דלמר כפ"ג דע"ו (דף מד.) גבי דמים חילונים ודמים פנימיים של קרבנות חלו ואלו נמכרים לגגים לזבל חלמח דלין מועלין בהן *וי"ל דהתם היינו לאמר זריקה דמים וכבר נתקפרו בעולם מה שאין כן

הגהות הב"ח
(ה) רש"י ד"ה חלל מתוך זממה של מצוה כגון :

הגהות הגר"א
[ח] נבי' אלא מתוך דבר הלכה . רש"י קו על תימה דבר הלכה וכו' זממה של מצוה : [ב] שם (קו) תמי :

[ג] לבי אשי כ"ה כמקום וכו' רש"י בגיטין ע"ב ד"ה וילן עיש שקר מוכח וע"פ ברש"י ב"בא . ד"ה ח

גליון השי"ם
ג"כ נכר מפורש על ידי חס . ע"י יומא על ע"א : שם יטול יחל חס זכ"ו . ע"י לקון ג"כ ע"א :

גליון השי"ם
ג"כ נכר מפורש על ידי חס . ע"י יומא על ע"א : שם יטול יחל חס זכ"ו . ע"י לקון ג"כ ע"א :

אין עומדין פרק חמישי ברכות

דבר שאינו הגון. פירושו אפי' דליכא ליסורא דאורייתא דמי חיבא
ליסורא דאורייתא פשיטא הוכח תוכיח כתיב (ויקרא יט) :
גברא נברא בגוברין. פי' אדם שיהא חשוב לימנות בין אנשים :
מכאן ששכור אסור להפיל. ירושלמי במסכת תרומות פרק
קמח רבי זירא בעי
קמיה דרבי חמי שכור מהו שיבדך
ח"ל ואלתא ושבעת וברכת ואפילו
מדומדס. פירושו ואפי' הוא שמוי
ושכור כלכך שאינו יכול לדבר כראוי
דהכי משמע ושבעת וברכת :
מכאן ששכור ליכבב דד' אמות
של תפלה. בין מלפניו (בין מלאחריו) ובין מן
הלדדין ופירשו
תשובת הגאונים דוקא ביושב ובעל
אבל אם היה עוסק בק"ש וצרכותיה
וכיוצא בהם אפילו יושב ספיר דמי :
[עמכה] עמך משמע בתוך
ארבע אמות מקום
דכתיב עמכה מלא ביה"א כלומר
אלא היה יושב בתוך ארבע אמות
שלה כי אם בחמישית :
מורה הלכה בפני רבך את. ואף
ע"פ שלא למד עדיין בפניו
מ"מ גדול הדור היה יושב ללמוד
לפניו: **כל** היושב בחמישית שבת.
פירש ר"ח בחמישית חלוס וכן היה
במדבר חלוסי וכשושב בחמישית
חלוס שבת פי' בה"ג שאומר עננו
באלהי נגור ואפילו קובע ברכה
לעלמו כיון שאינו בתוך י"ח :
גדולה

שנין לסודיעו. הנחמד לריך לנקות את עצמו ולהודיע את חושדו
שאין בו חוסר דבר מנוגע : **לפני כהן בליעל**. אל תהני ככה בליעל
לחשדני בשכרות : **ואסתפר**. אחייד עס אחרים ויחשדני בעלי.
פלטפר. שקר : **שלא אמתות**. דריש להו לשון מיתה : **בדקי מיסת**.
תורה אור שהאשה נבדקת בהן בשעת הסכנה
שאל ימלא זה אחד מהם תמות : **עדין** מו :

[שיך לטיל עמוד 6]

יה ב מיי' פי' מלכות
מוטה הלכה כב :
יב ג מיי' פיה מהל'
תפלה הלכה ו סמג
עין יט עושי'ע אר"ח
סימן קט סוף א :
כ ד ה מיי' פ"ק מהל'
כ"ה המוקדש הלכה ו
ופ"ה מהל'עשה הקרבוני
הל' א ופ"ה מהל' קטלי
המוקדשן מלכה א סמג
ל"הו יט :
כא ו מיי' פי' מלכות
פ"ה הלכה ב סמג
עין יג עושי'ע אר"ח
סימן קט סוף ד :
כב ג ה מיי' פ"ל מהל'
שבת הל' ט ופ"ה
מהל' תענית הל' יב סמג
עין ג עושי'ע אר"ח ס'י
רפס סוף ד :

***דבר** שאינו הגון צריך להוכיחו ותען הנה
ותאמר לא אדני אמר עולא ואיתימא רבי
יוסי ברבי חנינא אמרה ליה לא אדון אתה
בדבר זה ולא רוח הקודש שורה עליך
שאתה חושדני בדבר זה איבא דאמרי
הבי אמרה ליה לא אדון אתה לאו איבא
שכינה ורוח הקודש גבך שדנתני לכף חובה
ולא דנתני לכף זכות מי לא ידעת דאשה
קשת רוח אנבי ויין ושכר לא שתיתי אמר
רבי אלעזר מכאן לנחמד בדבר שאין בו
שצריך להודיעו אל תתן את אמתך לפני
בת בליעל אמר רבי אלעזר מכאן לשכור
שמתפלל כאלו עובר ע"ו כתיב הכא לפני
בת בליעל וכתיב הרום ייצאו אנשים בנידיבתיים
זה קבלת הדס : **אל שבעים ע"ו**.
כלומר אפילו נגזר עליו מנעוריו לפי
שחטיית קסה שצבת לפי שהכל
מתענגים בו והוא מתענה : **פעניתא**
לפעניתא. יתענה למחר : **ותתפלל**
על ס'. כך כתיב הוא במקרא
ולא גרסינן הכא אל תקרי : **ספור**
וסודס ללניסו. לגרבו הורה
לאחר זמן בנכוחת נביאים אחרים :
דכתיב

שאל ימלא זה אחד מהם תמות :
על ג' עברות הללו נשים מתות
וטעמא יליך במסכת שבת (ד' ל"א) :
שמוצט צין אנשים רב דימי מפרש
לה לא אריך ולא גוך וכי' : **אלס**. פי'
עב : ***ספור**. רי"ש בלע"ו : **גימור**.
שהוא לבן יותר מדאי : **ולא חסס**.
יותר מדאי שלל יהיה טימה בעיני
הכריות ומתוך שדברין בו שולטת
בו עין הרע : **סללכת עמכה**. משמע
אף הוא עמה בעמידה : **אל סנער**
סוס. על זה ולא לאחר מכאן חטא
לעליו ורצה לענשו ולהתפלל שיכתן לה
בן אחר : **וסקריבו ספניס**. אמרו

[זמור שהא
לבן . גימור
כ"ש בלע"ו
פ"ל וביה
ככ"ש"]
לקמן
הח: וגמלא
כסודס דף סג:
וע' סירש"
לקמן עכ'
וע' נחשדני
י"ט לקמן
מ"א]

צבאי צבאות שבראת בעולמך קשה בעיניך שתתן לי בן אחד משל למה הדבר דומה למלך בשור ודם
שעשה סעודה לעבדיו בא עני אחד ועמד על הפתח אמר להם תנו לי פרוסה אחת ולא השגירו עליו
דחק ונכנס אצל המלך א"ל אדוני המלך מכל סעודה שעשית קשה בעיניך ליתן לי פרוסה אחת :
אם ראה תראה א"ר אלעזר אמרה חנה לפני הקב"ה רבש"ע אם ראה מוטב ואם לאו תראה אלך ואסתתר
בפני אלקנה בעלי וכיון דמסתתרנא משקו לי מי סומא ואי אתה עושה תורתך פלסתר שנאמר ונקתה
ונורעה ורע הנייא למאן דאמר אם היתה עקרה נפקדת שפיר אלא למאן דאמר אם היתה יולדת בצער
יולדת בריוח נקבות יולדת זכרים שחורים יולדת לבנים קצרים יולדת ארוכים מאי איבא למימר *דנתניא
ונקתה ונורעה ורע מלמד בשאם היתה עקרה נפקדת דברי ר' ישמעאל א"ל רבי עקיבא אם כן ילכו כל
העקרות כולן ויסתתרו וזו שלא קלקלה *נפקדת אלא מלמד שאם היתה יולדת בצער יולדת בריוח
קצרים יולדת ארוכים שחורים יולדת לבנים אחד יולדת שנים מאי אם ראה תראה *דברה תורה כלשון
בני אדם : בעני אמתך אל תשכח את אמתך ונתתה לאמתך א"ר יוסי בר' חנינא ג' אמתות הללו למה אמרה
חנה לפני הקב"ה רבש"ע *שלושה בדקי מיחה בראת באשה ואמרי לה שלושה בדקי מיחה ואלו הן נדה
וחלה והדלקת הנר כלום עברתי על אחת מהן : ונתתה לאמתך זרע אנשים מאי זרע אנשים אמר רב
גברא בגוברין ושמואל אמר זרע שמושח שני אנשים ומאן אינון שאול ודוד ורבי יוחנן אמר זרע ששקול
כשני אנשים ומאן אינון משה ואהרן שמואל *משה ואהרן ככהניו ושמואל כקוראי שמו ורבנן אמרי
זרע אנשים זרע שמובלע בין אנשים כי אתא רב דימי אמר לא ארוך ולא גיץ (ה) ולא קמן ולא אלם ולא
צחר ולא גיחור ולא חכם ולא טפש : אני האשה הנצבת עמכה בזה אמר ריב"ל *מכאן שאסור לישב
בתוך ארבע אמות של תפלה : אל הנער הזה התפללתי א"ר אלעזר שמואל מורה הלכה לפני רבו היה
שנאמר וישחטו את הפר ויביאו את הנער אל עלי משום דוישחטו את הפר הביאו הנער אל עלי אלא
אמר להן עלי קראו כהן ליתי ולשחטו חונהו שמואל דהוו מהררי בתר כהן למישחטו אמר להו למה
לכו לאהדרוי בתר כהן למישחטו ישחטו בור כשרה אייתרוהו לקמיה דעלי אמר ליה מנא לך הא אמר
ליה *מי כתיב ושחטו כהן והקריבו הכהנים כתיב *מקבלה ואילך מצות כהונה מכאן לשחיטה שכשרה
בור אמר ליה מימר שפיר קא אמרת מיהו מורה הלכה בפני רבך את וכול *המורה הלכה בפני רבו
חייב מיחה אחיא חנה וקא צוחה קמיה אני האשה הנצבת עמכה בזה וגו' אמר לה שבקי לי דאענשיה
ובעינא רחמי ויהיב לך רבא מיניה אמרה ליה אל הנער הזה התפללתי : ורנה היא מדברת על לבה
אמר רבי אלעזר משום רבי יוסי בן זמרא על עסקי לבה אמרה לפניו רבונו של עולם כל מה שבראת
באשה לא בראת דבר אחד לבטלה עינים לראות ואונים לשמוע חוטם להריח פה לדבר ידים לעשות
בהם מלאכה רגלים להלך בהן רדים להניק בהן רדים הללו שנתת על לבי למה לא להניק בהן הן
לי בן ואניק בהן : ואמר רבי אלעזר משום רבי יוסי בן זמרא *כל היושב בתענית בשבת קורעין לו
גזר דינו של שבעים שנה ואף על פי כן חורזין ונפרעין ממנו דין עונג שבת *מאי תקנתיה אמר רב
נחמן בר יצחק *ליתיב תעניתא לתעניתא : ואמר רבי אלעזר חנה המיחה דברים כלפי מעלה שנאמר
ותתפלל על ה' מלמד שהמיחה דברים כלפי מעלה ואמר רבי אלעזר אליתו המיחה דברים כלפי מעלה
שנאמר ואתה הסבות את לבם אתונתית א"ר שמואל בר רבי יצחק מנין שחור הקב"ה והודה לו לאיתרו
דכתיב

בפרק קמח דמגיגה (ד' י"א) : **וסקריבו**
זה קבלת הדס : **אל שבעים ע"ו**.
לפי שהכל מתענגים בו והוא מתענה : **פעניתא**
לפעניתא. יתענה למחר : **ותתפלל**
על ס'. כך כתיב הוא במקרא
ולא גרסינן הכא אל תקרי : **ספור**
וסודס ללניסו. לגרבו הורה
לאחר זמן בנכוחת נביאים אחרים :
דכתיב

מדרב ה
מוטה סו. י"ח
מתלפת
הש"ס וע"פ
בתוס' וכתוס'
ממתת יז
ול"ק]

שבת גב.

הלכה סג

עירובין סג.

[תענית יב:]

מנסיס 6 יח

י"ח נפסדת
[נכמות על. כחונות סו :
קודשין יז : גיטין מ"א :
דריס ג. כ"ה להל' ז"ר :
עין סו. סנהדרין טו. סו :
ס"ה : טענות יב. זכמים
קת. כתיבות י"א. ערכין ג.
ד"ה ג"ב מד.]

הגהות הבית
(ה) גמ' ולא קמן . כ"ב
פי' שחור דק כינוי
ולא אלם פירוש שחור עב
כרסו לשון ואלים :

זכמים ג.
[יתבא כו.
מנחות י"ט.]

גליון הש"ס
תוס' ד"ה מוכה וכו'
וכא ללמוד לפניו .
פי' תפי' סימן קל"ח :

כג א מיי"ס א סוף פ"א מלכות
תפלה הלכות ב'

דכתיב ואשר הרעוטי. ירשא לקרא ארספה הלועגה והגדחה אקבלה ואשר הרעוטי אני גרמתי להם שברחמי יר הרע : **אלמלא שגם מקראות הללו**. שמעידין שיש ביד הקדוש ברוך הוא לתקן יגרו ולהסיר יגר הרע ממנו : **נממוטו**. רגלינו במספט אבל עכשיו יש לנו פתחון פה שהוא גרם לנו שברא יגר הרע : **סעים**. לשון זריקה כמו כמטויו קשת (בראשית כ): **אין ארי נוסס**. שגח ומשקנע ומזיק : **מלי כריסי וני בישי**. מילוי הכרס הוא ממיני מטאים הרעים. וני מתגרמין למינהו לזוהי (בראשית ה) : **סרף ממני**. הראהו שיש כח בידו למחות מ"י : **סניסה לי**. תורה אור

[סוכה נג]
[ט"ז]

משמע שהיה אוחז בו : **שגם רגליס**. מוסדה כתיב **ואשר הרעוטי** : *אמר רבי חמא ברבי חנינא אלמלא שלש אברס יתקן ויעקב : **סמלסו**. הפליר בו אנוי"ר בלע"ז : **גדלו**. דבורו שלמר ואלכלס : **סמסר עלמו למיסה**. ויחל לשון חלל : **סמלסו**. **עניסה מדס רחמיס**. כמו יחולו על רגל יואב (צ"ב א) לשון הניח : **סמסר דגמני**. שחמוסו חמיו גרם : **אספס דגמני**. מווי"ר בלע"ז : **אסר נסכטת לסס** : **סכ**. שנלמר כעקדה יתקן בי נסכטתי (בראשית כב) : **עד סלן**. עד כסוכי השמים : **מסלן וסלן דברי סרס**. אמר לו אטעס כדבריך : **דכריס סלמרת לי**. כסגס אמרת לי אטעס אטכס מעני מלמיס אל סרן טוכס ורחכס (סמות ג) : **ססיסני**. בפני האומות : ענה

[פגילה כד:]
[ומה פ:]
[ספסרין ק:]

דבר הונא אמר רב ששת היינו דאמרי אינשי מלי כריסיה וני בישי שנאמר כמריעיתם וישבעו ושבעו וירם לבם על כן שכחוני רב נחמן אמר מהכא ורם לבבך ושכחת את ה' ורבנן אמרי מהכא ואכל וישבע ורשן ופנה ואי בעית אימא מהכא ויישמן ישרון ויבעט אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן מנין שחור הקדוש ברוך הוא והודה לו למשה שנאמר וכספך הרביתי *להם והוב עשו לבעל : **ויודבר ה' אל משה** לך רד מאי לך רד אמר רבי אלעזר אמר לו הקדוש ב"ה למשה משה רד מגדולתך כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל ועכשיו ישראל חמאו (ג) אתה למה לי מיד תיש כחו של משה בלתי היה לו כח לדבר וכיון שאמר ה' ה' מנינו ואשמידם אמר משה דבר זה תלוי בי מיד עמד ותחזק בתפלה ובקש רחמים משל למלך (ג) שבעע על בנו והיה מכהו מכה גדולה והיה אורחו וישב לפניו ומתרחק לומר לו דבר אמר המלך אלמלא אורחי זה שישוב לפני הרגתיך אמר דבר זה תלוי בי מיד עמד והצילו : **ועתה הניחה לי ויחד אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול וגו'** אמר רבי אבהו אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו מלמד שתפסו משה להקדוש ברוך הוא כאדם שהוא תופס את חבירו בבגדו ואמר לפניו רבונו של עולם אין אני מניחך עד שתמחול ותסלח להם : **ואעשה אותך לגוי גדול וגו'** אמר רבי אלעזר אמר משה לפני הקדוש ב"ה רבונו של עולם ומה כסא של שלש רגלים אינו יכול לעמוד לפניך בשעת כעסך כסא של רגל אחד על אחת כמה וכמה ולא עוד אלא שיש בי בישת פנים מבורית עכשיו יאמרו ראו פרנס שהעמיד עליהם בקש גדולה לעצמו ולא בקש עליהם רחמים : **ויחל משה את פני ה' אמר רבי אלעזר (ז) מלמד שעמד משה בתפלה לפני הקדוש ברוך הוא עד שחיללו *ורבא אמר רבא אחרים מחלין לו ושמואל אמר מלמד שמסר עצמו למיתה עליהם שנאמר ויאם אין מחני נא מספרך *אמר רבא אמר רב יצחק מלמד שהחלה עליהם מרת רחמים ורבנן אמרי מלמד שאמר משה לפני הקב"ה רבשע *חולין הוא לך מעשות כדבר הזה ויחל משה את פני ה' חניא רבי אלעזר הגדול אומר מלמד שעמד משה בתפלה לפני הקדוש ברוך הוא עד שאחרו אחריו *מאי אחריו אמר רבי אלעזר אש של עצמות מאי אש של עצמות אמר אביי אשתא דגמרי *וכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר נשבעת להם כן מאי כן אמר רבי אלעזר אמר משה לפני הקדוש ב"ה רבונו של עולם אלמלא אשתא להם בשמים ובארץ הייתי אומר כשם ששמים אומר כשם ששמים אומר כשם ששמים אומר כשם ששמים אומר בשמך הגדול מה שמך הגדול הי וקיים לעולם ולעולמי עולמים כן בשמך קיימת לעולם ולעולמי עולמים : **ותדבר אליהם ארבה את זרעכם ככוכבי השמים וכל הארץ הזאת אשר אמרתי היא אשר אמרתי אשר אמרת מיבעי ליה אמר רבי אלעזר עד כאן דברי תלמיד מכאן ואילך דברי הרב ורבי שמואל בר נחמני אמר אלו ואלו דברי תלמיד (ג) אלא כן אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם דברים שאמרת לי לך אמור להם לישראל בשמו הלכתי ואמרת להם בשמך עכשיו מה אני אומר להם : **מבלתי יכולת ה' יכול ה' מיבעי לי** אמר רבי אלעזר אמר משה לפני הקב"ה רבשע עכשיו יאמרו אומות העולם תיש כחו כנקה ואינו יכול להציל אמר הקב"ה למשה והלא כבר ראו נסים וגבורות שעשית להם על הים אמר לפניו רבונו של עולם עדיין יש להם לומר למלך אחד יכול לעמוד לשלשים ואחד מלכים אינו יכול לעמוד אמר ר' יוחנן מנין שחור הקדוש ברוך הוא והודה לו למשה שנאמר ויאמר ה' סלחתו כדברך תני דבי רבי ישמעאל כדבריך עתידים אה"ע לומר כן אשרי תלמיד שרבו מורה לו ויאלם הי אני אמר רבא אמר רב יצחק מלמד שאמר לו הקדוש ב"ה למשה משה החייתיך בדבריך : *דרש רבי שמלאי *לעולם יסדר אדם שבתו של הקב"ה ואחר כך יתפלל מנלן ממה דכתיב ואתחנן אל ה' בעת ההיא וכתיב ה' אלהים אתה החלות לדראות את עבדך את גדלך ואת ירך החזקה אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורותיך וכתיב בתריה ואת עבדך נא ואראה את הארץ הטובה וגו' : (סימן מעש"ם צדק"ה קרב"ן בה"ן חענ"ת מנע"ל ר"ל) :****

האש ג'
דברים ח'
טז ג'
האש כ'
סמות ג'

דברים ט'
סמות ג'

טז
טז

[מלי ז' רב]
במדכ ז'
סמות ג'
[רב יצחק א' מסר ס'
ז' וס' בלוקטו ז' ע' ז'
[ע"ד.]
גיטין ע.

רב נסים גאון

ואולם הי אני אמר לו הקב"ה למשה משה החייתיך בדבריך. וזה דבר קשה היה בפני המלמדים והיו מלפניו כי עליו התקין על דברי רבותיו ו' ואמנם כי פשוט של זה הרב נראה שאינו מתקבל על הדעת שמתבשר בה ואני ברחמי שביא פירשתי פירוש צח וביארתי מעשית ביאר יפה שראו שנת לענין הכתוב אלמלא ויהי אני מוכרין המבורא כלל בדרבי' בב"ב ואחר כן נאמר פירוש (במדכ ז') מבלתי יכולת ה' יכול ה' מיבעי לי אמר ר' אלעזר אמר משה לפני הקב"ה רבשע עכשיו יאמרו אומות העולם תיש כחו כנקה אמר לו הים אמר לפניו רבונו של עולם עדיין יש להם לומר למלך אחד יכול לעמוד לשלשים ואחד מלכים אינו יכול לעמוד אמר ר' יוחנן מנין שחור הקדוש ברוך הוא והודה לו למשה שנאמר ויאמר ה' סלחתו כדברך תני דבי רבי ישמעאל כדבריך עתידים אה"ע לומר כן אשרי תלמיד שרבו מורה לו ויאלם הי אני אמר רבא אמר רב יצחק מלמד שאמר לו הקדוש ב"ה למשה משה החייתיך בדבריך : *דרש רבי שמלאי *לעולם יסדר אדם שבתו של הקב"ה ואחר כך יתפלל מנלן ממה דכתיב ואתחנן אל ה' בעת ההיא וכתיב ה' אלהים אתה החלות לדראות את עבדך את גדלך ואת ירך החזקה אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורותיך וכתיב בתריה ואת עבדך נא ואראה את הארץ הטובה וגו' : (סימן מעש"ם צדק"ה קרב"ן בה"ן חענ"ת מנע"ל ר"ל) :

במדכ ז'
סמות ג'
טז ג'
דברים ג'

בן עשרם והלא כבר ראו נסים וגבורות שעשית על הים אמר לפניו רבונו של עולם יאמרו לפני מלך אחד יוכל לעמוד בפני ל"א (מלך) [מלכים] אינו יכול לעמוד אמר ר' יוחנן מנין שחור הקב"ה ויהיה למשה שגא' (ט) ויאמר ה' סלחתו כדברך תני דבי ר' ישמעאל כדבריך עתידים אה"ע לומר כן אשרי תלמיד שרבו מורה לו ויאלם הי אני אמר רבא א' יצחק אמר לו הקב"ה למשה משה החייתיך בדבריך. עני כן היה הירושא שנאמר בזה הפסוק ופירשתי נא מוכרין דעלך כי היום והיטלת שתי מדה הן ספרותיה של הקב"ה שתי מידות עמו גדולתו שאני נתפס ממנו כלל כי הן היתולת אים נמצאים אלא בבי שגא' הי שתי העולמים שלא יתב שטחיו או אשרי שלי יהיה יוכל זה הרב אע"פ שהיא שירוק וקיים בבב"א יש לו חזק כן הכתוב היינו רבתי רחמנא (דברים ג) כי אשג אל שמים ודי ואשרי די אנכי לעולם פתח בוכר בלל שרוא היכלת ותיים בוכר התיים ואמר די אנכי לעולם קיימת לו היכלת מפני שרוא הי העולמים ונתן שאירע מעשה המרתלים ואמר הקב"ה להשמים לאומרו נשג הנביא עליה השמים בתפלה בעיני ואמר בכל דבריו כבתי יכלת ה' לפי שירע הקב"ה כי אית דבר רבי אמר משבר את העם כבשרו ויאט מכבש לפניה את ארץ כנען האומות אפריס עלי כי קצרה יוד ותשכח כחו ואינו יוכל לעמוד כנגד ל"א (מלך) [מלכים] ולתשם ספרי בניו ולפיק קבל תפלה בעיניו ונתעור לו ואמר סלחתי כדברך ואמר לו אתר כן ואלם הי אני הרע נכבתי שבראי אלו השמים לעולם ויהי האומות אחרים שאין לו יכולת ולא ויהי מבורך בנתיב והוא ויהי מבורך להם שרוא הם שרוא יכל גם כן אין מתברר להם שרוא הי וזה בשביל עתידת : ונבואי בער והם יהיו האומות כי יש להקב"ה התיים לעולם ונתברר להם שרוא הי וקיים וזה נבואי בשביל זה הרב כי בשביל עתידת נדעה גדולתו של מלכו ועצמו וגבורתו ותפארתו כקצות הארץ ונתברר נתקיים הי הקב"ה ונתעלה שרוא הי ענינו ולפיק א"ל רחמנא ואלם הי אני אמר ר' יצחק לך חזקת לית רבנן הייתי נבשר בשביל עתידת נים הרב וכתיב לאומות שרוא הי והיה צדק ויתירך של זה הרב יהיה נעלם מאר וישיני הקב"ה לנליתו ולפרש שרוא היתי אים שיקצני לית תירוש והתפירוש היה שומר ברוך : רגדות הב"ח (ג) ב' קוין [חלש"ן] ג"כ ספי"ט הי קולו עומד דהיינו ברכ' אכל תפלה אסורא לופה ט"ז כ"ד ט"ז (ב) שם ועכשיו יבאל תפלה (א) תפלה ויב"א תפלה לן גדולה : (א) שם של מלך נמלן כ"ז ככס : (ד) שם ח"ר לטני (מלמד שממדי ושי' סמלסו) תלמי ויב"א תלמד סמלסו כשה עד ט' תלה לבי אמר עד סמלסו לסקי"ס : (ג) שם דכתי תלמיד כן חלל :

אין עומדין פרק חמישי ברכות

גדולה תפלה יותר ממעשים טובים. *כלל תפלה שהרי משה רבינו ע"ה אף על פי שהיו בידו מעשים טובים הוצרך לתפלה:

עלם ראש הפסגה. בדבר תפלה זו נקראתי להראותך אותה: **ובפרש"ס כפיכס.** אי לכו דגדולה תפלה כיון דאמר למה לי רוב זכויות למה לי חו וצפרשכס הא חפיו זכויות לא ניחא ליה: **אל תהיב** מדלח (ב) כתיב את דמעתי תראה ש"מכרתי היא לפניו ואין תורה אור לר"ך להחפיל אלא שתקבל לפניו:

כל המאריך בתפלתו ומעיין בה. פירוש שמלפניו שחבא בקטרו לפי שכוון בתפלתו. תימה דהכא משמע דעיון תפלה לאו מעליותא הוא וכן משמע פ' הרוחה (לקמן נהי) וקאמר עיון תפלה. ולא כן משמע בפ' מפנין (שנה קכז) לקאמר אדם אוכל פירותיהן צבוא"ז וקא חשיב עיון תפלה אלמא מעליותא הוא וכן משמע בגמ' פשוט (פ"ג קסד) לקאמר משלשה דברים אין אדם ניגול בכל יום וקאמר עיון תפלה פירוש שאין אדם מעיין בה אם כן משמע שהוא טוב וי"ל דתרי עיון תפלה יש עיון תפלה דהכא המלפניו שחבא בקטרו ועיון תפלה דהתם שמכוין לחלבו לתפלה: **אך** דמעתי אל תהיב קאמר מדיוקא מדלח קאמר ודמעתי תראה ש"מ שהיא נראית בכל פעם ואין להחפיל רק שתתקבל:

אמר ר' אלעזר גדולה תפלה יותר ממעשים טובים שאין לך גדול במעשים טובים יותר ממשנה רבינו אעפ"כ לא נענה אלא בחפלה שנאמר *אל תוסף דבר אלי וסמך ליה עלה דרבי ראש הפסגה: וא"ר אלעזר גדולה תענית יותר מן הצדקה מאי מעמא זה בגופו וזה בממונו: וא"ר אלעזר גדולה תפלה יותר מן הקרבנות שנא' *למה לי רוב זכויות וכתיב ובפרש"ס כפיכס (ה) א"ר יוחנן * * * כל בהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו שנא' *ידיכם דמים מלאו: *וא"ר אלעזר מיום שחרב בית המקדש נגעלו שערי תפלה שנאמר *גם בימי אועק ואשועו שנתם תפלתי ואע"פ ששערי תפלה נגעלו שערי דמעה לא נגעלו שנאמר *שמעה תפלתי ה' ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחדש רבא לא גזר תעניתא ביומא דעיבא משום שנא' *סכותה בעגן לך מעבור תפלה: וא"ר אלעזר מיום שחרב בית המקדש נפקה חומת ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים שנא' *ואתה *קח לך מחבת ברזל ונתתה אותה קיר ברזל ביןך ובין העיר: א"ר תנינ א"ר תנינא כל המאריך בתפלתו אין תפלתו חוזרת ריקם מנא לן ממשנה רבינו שנא' *ואתפלל אל ה' וכתיב בתריה וישמע ה' אלי גם בפעם ההוא איני והא *א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל המאריך בתפלתו ומעיין בה סוף בא לידי כאב לב שנא' *תוחלת ממושבה מחלה לב מאי תקנתיה יעסוק בתורה שנא' *ועץ חיים תאווה באה ואין עץ חיים אלא תורה שנאמר *עץ חיים הוא למחויקים בה לא קשיא יהא דמאריך ומעיין בה הא דמאריך ולא מעיין בה א"ר חמא בר' תנינא אם ראה אדם שהתפלל ואלו הן תורה ומעשים טובים חוק ודרך ארץ תורה ומעשים טובים מנין שנא' *ארבע צדיקים חווק ואלו הן תורה ומעשים טובים חוק ודרך ארץ תורה ומעשים טובים מנין שנא' *קוח חוק ויאמץ לכך וקוח אל ה' דרך ארץ מנין שנא' *חוק ונתחוק בעד עמענו וגו': *וחמא חוק ציון עובדי ה' וה' שכחני היינו עוובה היינו שכוחה אמר ר"ל אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אדם נושא אשה על אשתו ראשונה זוכר מעשה הראשונה אתה עובתני ושכחתי אמר לה הקב"ה בתי י"ב מולות בראתי ברקיע ועל כל מול ומול בראתי לו שלשים חיל ועל כל חיל וחיל בראתי לו שלשים לגיון ועל כל לגיון ולגיון בראתי לו שלשים רהמון ועל כל רהמון ורהמון בראתי לו שלשים קרמון ועל כל קרמון וקרמון בראתי לו שלשים גסמרא ועל כל גסמרא וגסמרא תליתי בו שלש מאות וששים וחמשה אלפי רבוא כוכבים כנגד ימות החמה וכולן לא בראתי אלא בשבילך ואת אמרת עובתני ושכחתי *התשכח אשה עולה אמר הקב"ה כלום אשכח עולות אילים [ה] ופמרי חממים שהקרבת לפני במדבר אמרה לפניו רבש"ע הואיל ואין שכחה לפני כסא כבודך שמא לא תשכח לי מעשה העגל אמר לה *גם אלה תשכחנה אמרה לפניו רבש"ע הואיל ויש שכחה לפני כסא כבודך שמא תשכח לי מעשה סיני אמר לה *ואנכי לא אשכחך והיינו דא"ר אלעזר א"ר אושעיא מאי דכתיב גם אלה תשכחנה זה מעשה העגל ואנכי לא אשכחך זה מעשה סיני: חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת: מנא הני מילי א"ר יהושע ב"ל אמר קרא *אשרי יושבי ביתך ואמר ר' יהושע ב"ל המתפלל צריך לשהות שעה אחת אחר תפלתו שנא' *אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך תניא נמי הכי *המתפלל צריך שישא שעה אחת תפלתו ושעה אחת אחר תפלתו קודם תפלתו מנין דכתיב אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך תנו רבנן חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין שעה אחת וחזרוין ושוהין שעה אחת וכי מאחר ששוהין תשע שעות ביום בתפלה תורתן היאך משתמרת ומלאכתן היאך נעשית אלא מתוך שחסידיהם הם תורתם משתמרת ומלאכתן מתברכת: אפילו *המלך שואר בשלומי לא ישיבנו: אמר רב יוסף *לא שנו אלא למלכי ישראל אבל למלכי עכו"ם פוסק מיתבי *המתפלל וראה אנם בא כנגדו ראה קרון בא כנגדו לא יהא מפסיק אלא מקצר ועולה לא קשיא הא *דאפשר לקצר (*יקצר ואם לאו פוסק) ת"ר מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל בדרך בא שר אחד ונתן לו שלום ולא החזיר לו שלום המתין לו עד שסיים תפלתו לאור שסיים תפלתו א"ל ריקא והלא כתוב בתורתכם *רק השמור לך ושמור נפשך וכתיב *ונשמרתם מאד לנפשותיכם כשנתתי לך שלום למה לא החזרת לי שלום אם היית חותך ראשך בסיף מי היה תובע את דמך מידי א"ל המתן לי עד שאפייסך בדברים א"ל אילו היית עומד לפני מלך בשר ודם ובא חברך ונתן לך שלום היית מחזיר

בר א מיי פטו מהל' תפלה הלכס ג סג פטין כ טו טע' אר"ח סי' קמה טעף לה: כה ב טו טע' אר"ח סי' נה טעף ה: כו ב מיי פ"ר מהל' תפלה הלכס טו סג טעף עין טור וטע' אר"ח סי' נג טעף ה: כז ב ה מיי פ"ו שם הל' ט סג טע טור וטע' אר"ח סימן קד טעף ה: כח ב מיי טע טע' טע טעף ב: כט ב מיי טע טע' טע טעף ה:

כ"מ נט.
[וע' טוס' שנה קוס:
זכר' טו: זכר' קסד:]

רב נסים גאון

אפילו המלך שאל בשלומי לא ישיבנו. וישנו עור בתוספתא הותב את השם אפי' המלך שאל בשלומי לא ישיבנו היה כתוב ה' או ו' שמות כיון שנבר אחר מן משיב שאלת שלום ויאחא לאח בייחא בגמרא רבני מערבא דפירקין: תנו רבנן מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל בדרך אית בבבא קמא בפ' הנוול (דף קג.) כל מעשה בחסיד אחד אינו אלא ר' יהודה בן בבא או ר' יהודה ב' אילעאי ויאחא דכותה בחסידה (דף טו.) כפרין ש' בקרבנות הצבור: י"ל לעשות

הגהות הב"ח
(ה) נב' שנאמר ובפרש"ס כפיכס וגו' ידיכס דמיס: (ג) רש"י ד"ה הל' תהיב מדלח. י"ב וזכר' דף כ"ט פ"י נע"ה טע"ס:

הגהות הגר"א
[ה] גמ' עולות (אילים) תוז"מ וז"כ חס"ס:

גליון הש"ס
גמ' כל כהן שרגו כהנהה מוסרי"ב ז"ל וכן כהנים ימות (דף ז.) ד"ה שנאמר וע' כהו"ט פסק ז' דככות: חס"ס ד"ה גזולה וכו' כלה תפלה וע' משנות מהכשרים תח"ט סי' ז':

[כך אלפס א' והא דלא אפשר לקצר אפשר לקצר קצר ואי לא מפסיק]

[ע' חוס' סהדרין לה: וכן חוס' דיבמות ז' ד"ה שנאמר]

כן אר"ח ק' כ"ל

לקמן נה.

שם ג

תהלים ט

יהושע ה

שמואל ב' יע"ס

שם

שם

שם

תהלים טז

שם ק

דכ"ט ד ט

אין עומדין פרק חמישי ברכות

בב א מיי" פ"ה מהל' בית הבכירה הלא':

בב ב מיי" פ"ב מהל' תפלה הלכה יב סגמ עשין יט עוש"ע או"ח ס"י תל"א ס"ק ב :

[זיל פירושה]

בב ג מיי" פ"ט מהל' תפלה הל' א סגמ עש: מה ד מיי" טס הלכה ד סגמ טס עוש"ע או"ח ס"י קט"ז ס"ק ב : כו ה מיי" פ"י מהל' תפלה הלכה א סגמ עשין כו עוש"ע או"ח ס"י קכ ס"ק א : מז ו מיי" פ"ט מהל' תפלה הל' א עוש"ע או"ח ס"י ק"ג ס"ק ט : מח ו מיי" פ"ה מהל' תפלה הל' א : מ"ח מיי" פ"ב מהל' תפלה הלכה א סגמ עשין יט עוש"ע או"ח ס"י ס"א ס"ק ט :

רב נסים גאון

אמר ר' יורא קנפ"ה דר' חייא בר אבא בירך גומר שמעתיא מופתיה דרביה. איתא בפרק ביצד מברכינ על הפירוח(דף נ"ח) מה ענין בנייתא בר פתא אצל ר' חייא בר אבא דר' חייא בר אבא דייק שמעתיא גרופתיה דרביה ר' חייא בר אבא כל ל' יומין היה מותר לתלמידיה קטיה דר' יוחנן רביה ואת דרביהו ב"כ יבטיה הדר (דף ע"ו) דשוחטות תלין ובפ' המביה אושם תלוי דבריות (דף ע"ג): מודים מודים משתקין אותו. בתלמוד ארץ ישראל נתנו הפרש בזה הדבר ואמר הרה דאיתמר בצבור אבל ביחיד חתונות הם יבגמ' דנגילה (ירושלמי פקד ד הלכה א.) אמר ר' יוחנן אמר אמן שמע שבע :

הגהות הגר"א [א] נמי(ל'אין)תל"א: [ב] זיל דיתמר : [ג] רש"י ד"ה ה"ג סו' (ל'א) (ז"ל) תל"א : [ד] נמי (ותמילתו) זמני טעון ותני (דכה) תל"א ונ"י כנ"מ"ס ל"ג ל' : ד"ה ע"ו : מגלה כה. דברים י

הלכתא מאי. המבדיל בתפלה לריך שיבדיל על הכוס או לא : **ציוס טוב שחל להיות אחר השבת.** שאין מתפללין אחר חוץ : ה"ג הלכה מכלל דפליגי ולא פליגי והא פליגי רבנן אומר דפליגי רבנן בשאר ימות השנה צ"ט שחל להיות אחר השבת מי פליגי והא פליגי ר"ע אפן כל השנה מי עבדין כר"ע דהשתא כעבד וכו'. והכי *פריך אל"ר רבי זירא [ג] הלכה מכלל דפליגי בתמיה ופריך הגמרא ולא פליגי והא פליגי רבנן וכו' : **והא פליגי ר' עקיבא.** ולמרה דרכה רביעית לעלמה ואלטרי' למימר הלכה כר"א לאפוקי מדר"ע : **אפן כל השנה כולה מי עבדין כר"ע דהשתא נעבד כותים.** דאלטריך למימר הלכה כר"א : **הלכה.** מ"ד הלכה דרשינן לה דפרקין ומ"ד מטיין מדרש לא דרשינן ברבים אצל אורוי מורינן ליחיד לעשות כר"א צ"ט שחל להיות צ"ט צבטת ומ"ד נרלון אורוי נמי לא מורינן ופי עבד לא מהדרין עובדא : **מודים.** חכמים לר"א צ"ט שחל להיות אחר השבת : **נקוט דר' חייא בר אבא צידך.** שהא מדקדק בלשון רבו וקובע צו סימנים שלא יתחלף לו נרלון במטין או במודים : **כרפא.** שהיה מדקדק בלשון רבו ואומר סטיו כפול היה וטע"פ שבלשון משנה קורבו אלטבא צפסחים ובסוכה על גב האלטבא הוא דקדק בלשון רבו ולא אמר אלטבא כפולה היתה ים פותרין הא דרפא מולמר ר' יהודה דייק ספקי דרבוותיה אי מדרבי יהודה אי מדרב יהודה וקשיא לי בגוה טובא חולא דרפא לא ראה רבי יהודה מימיו לא רבי יהודה צרבי אלטאי ולא ר' יהודה *שואה ועוד כולה אמוראי נמיכפ"ה דייקן לומר דבר בשם אומרו ועוד ליכא למימר מהא דייק ליטנא דשמעתא אלא ספקי דרבוותא : **סעיו כפול.** אלטבאות זו לפנים מזו צהיק עגול ליטנא סס : **לא סאי ידענא כו'.** לא נרלון ולא מודים ולא מטים : **והודיענו.** לומר

אמר ליה רבינא לרבא הלכתא מאי אמר ליה כי קידוש מה קידוש אף על גב דמקדש בצלותא מקדש אכסא אף הברלה נמי אע"ג דמבדיל בצלותא מבדיל אכסא : ר' אליעזר אומר בהודאה : ר' זירא הוה רכיב חמרא הוה קא שקיל ואזיל ר' חייא בר אבין בתריה אמר ליה ודאי דאמרתו משמיה דר' יוחנן הלכה כר' אליעזר ביום טוב שחל להיות אחר השבת אמר ליה [ב] אין *הלכה מכלל דפליגי ולא פליגי והא פליגי רבנן אומר דפליגי רבנן בשאר ימות השנה ביום טוב שחל להיות אחר השבת מי פליגי והא פליגי ר' עקיבא *אפן כל השנה כולה מי עבדין כר' עקיבא דהשתא ניקו ונעבד כוותיה כל השנה כולה מאי טעמא לא עבדין כרבי עקיבא דהמני סרי תקון תשסרי לא תקון הכא נמי שב תקון תמני לא תקון אמר ליה לאו הלכה אתמר *אלא מטין אתמר [ג] *דאחמר ר' יצחק בר אבדימי אמר משום רבינא הלכה ואמרי לה מטין ר' יוחנן אמר מודים ור' חייא בר אבא אמר נראין אמר ר' זירא נקוט דרבי חייא בר אבא בירך *דייק וגמר שמעתיא מפומא דמרה שפיר כרחבא דפומבדיחא דאמר רחבא *אמר ר' יהודה *הר הבית סמיו כפול היה והיה סמיו לפניו מסמיו אמר רב יוסף אנא לא האי ידענא ולא האי ידענא אלא מדרב ושמואל ידענא דתקינן לן מרגינתא בבבל *ותודיענו ה' אלהינו את משפטי צדק ותלמדנו לעשות חקי רצונך ותנחילנו זמני ששון וחגי נדבה [ג] ותורישנו

במקום ותן לנו ולכשיגיע בין קדושת שבת לקדושת י"ט וכו' הבלת וקדשת את עמך ישראל בקדושתך יאמר ותן לנו ה' אלהינו מועדים לשמחה וכו' ומסיים מקדש ישראל והמונים : **בתנ"י האומר.** בתפלתו : **על קן צפור יגיעו רחמיך.** אגשים שהיו מראים עלמם כמהטונים להעמיק בלשון חתונות ואומרים רחום וחנון אתה ועל קן צפור יגיעו רחמיך שאמרת לשלח את האם או שאומר על קוב שאתה עושה לנו יזכר שמך או שאומר מודים מודים משתקין אותו : **גמ' שמטיל קנאס.** לומר על אלה חס ולא על שאר צריותיו : **מדותיו.** מלותיו והוא לא לרחמים עשה אלא להטיל על ישראל חקי גזרותיו להודיע שהם עבדיו ושומרי מלותיו וגזרות חקותיו אף בדברי' שיש לשטן ולעכו"ם להשיב עליהם ולומר מה לורך במלותיו : **ורבה נמי למודיו לאצ"י הוא דבטי.** שציב לו מה שהשיב : **אי לאו דאמריננהו משה.** האל הגדול הגבור והגורא אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד (דברים י) : **ותקניננהו בתפלה.** כשהתפלל עורא על מעל הגולה בצפר עזרא (תמיה ט) : **הכל בידי שמים.** כל הצא על האדם ציד הקב"ה הוא כגון ארוך קלר עני עשיר חכם שופט לכן שחור הכל בידי שמים הוא אצל לדיק ורשע אינו צא על ידי שמים את זו מסר צידו של אדם ונתן לפניו סני דרכים והוא יבחר לו יראת שמים : **מילתא מילתא ותני לה.** כל תיבה ותיבה חוזר ושונה מגונה הוי שחוקי לא משתקינן ליה שאין זה דומה למקבל עליו סני מנליות אלא למתלוץ אחר פסוק שלם ותני ליה משתקינן ליה דמחוי כשתי רשויות : חברותא

[שבת קו' ושם סגמ]

[לעיל כט.]

עירובין מו:

[לקמן לח: פסחים כג:]

פסחים יג: כה:

מגילה כ"ה

[לקמן דף נד [ל'א]]

[עירובין יג. מגילה ט"ז ס"ז. נט: זכמים יג. חולין מג: נ"ה ד: מה:]

[ע"פ"ס מגילה ותוס' נ"ה]

ישעיה לג

מגילה ט"ז [פסוקה נ"ג:]

קדושת שבת וכבוד מועד והגיגת הרגל בין קדושת שבת לקדושת יום טוב הברלת ואת יום השביעי מששת ימי המעשה קדשת הברלת וקדשת את עמך ישראל בקדושתך ותתן לנו וכו' : **בתנ"י * האומר * יעל קן צפור יגיעו רחמיך ועל טוב יזכר שמך מודים מודים משתקין אותו משום דמיהוי כשתי רשויות ועל טוב יזכר שמך נמי משמע על הטובה ולא על הרעה *ותנן *חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה אלא על קן צפור יגיעו רחמיך מ"ט פליגי בה תרי אמוראי במערבא רבי יוסי בר אבין ורבי יוסי בר זבידא חד אמר מפני שמטיל קנאה במעשה בראשית וחד אמר מפני שעושה מדותיו של הקדוש ברוך הוא רחמים ואינן אלא גזרות ההוא דנחית קמיה דרבה ואמר אתה חסת על קן צפור אתה חס ורחם עלינו אמר רבה כמה ידע האי צורבא מרבנן לרצוי למריה אל אביו והא משתקין אותו תנן *ורבה נמי לחודי לאביו הוא דבעי ההוא דנחית קמיה דר' תנינא אמר האל הגדול הגבור והנורא והאדיר והעוז והיראוי החזק והאמיין והודאי והנכבד המתין לו עד דסיים כי סיים אל סיימתינהו לכולהו שבחי דמך למה לי כולי האי אגן הני תלת דאמרינן אי לאו דאמריננהו משה רבינו באורייתא ואתו אנשי כנסת הגדולה ותקנינהו בתפלה לא הוינן יכולין למימר להו ואת אמרת כולי האי ואולת משל למלך בשר ודם שהיו לו אלף אלפים דינרי זהב והיו מקלסין אותו בשל כסף והלא גנאי הוא לו : ואמר *רבי תנינא *הכל בידי שמים שמים שנאמר יענתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה אפן יראת שמים מילתא זמרתא היא והא"ר תנינא משום ר' שמעון בן יוחי אין לו להקב"ה בבית גנויו אלא אוצר של יראת שמים שנאמר יראת ה' היא אוצרו אין לגבי משה מילתא זמרתא היא דאמר ר' תנינא משל לאדם שמבקשים ממנו כלי גדול ויש לו דומה עליו כבלי קמן קמן ואין לו דומה עליו כבלי גדול : מודים מודים משתקין אותו : אמר ר' *יורא *כל האומר שמע שמע כאומר מודים מודים דמי מיתבי הקורא את שמע וכופלה הרי זה מגונה מגונה הוא דהוי שתוקי לא משתקינן ליה לא קשיא הא דאמר מילתא מילתא ותני לה והא דאמר פסוקא פסוקא ותני ליה אמר ליה רב פפא לאביו ודילמא מעיקרא לא כוון דעתיה ולבסוף כוון דעתיה אמר ליה חברותא**

גמ' אלא מטין אחר. טיין השוכת דכר שמואל (סימן קיד) : בבתנ"י האומר על קן צפור. עי' זוה"ק פ' אמר על פסוק אדם ובהמה חושע ה'. ובמדרש רבה פרשת כי תלך (פ"ז) :

גמ' אלא מטין אחר. טיין השוכת דכר שמואל (סימן קיד) :

אין עומדין פרק חמישי ברכות

ס א מיי פ"ה מהלכות
תפלה הלכה י :
סא ב מיי' טס הל' יג
סב ג מיי' טס הל' יד
סג ד מיי' טס הלכה פס
סד טו' טס הלכה פס
סה ז מיי' טס הלכה פס
סו ח מיי' טס הלכה פס
סז ט מיי' טס הלכה פס
סח י מיי' טס הלכה פס
סט יא מיי' טס הלכה פס
סא יב מיי' טס הלכה פס
סב יג מיי' טס הלכה פס
סג יד מיי' טס הלכה פס
סד טו מיי' טס הלכה פס
סה טז מיי' טס הלכה פס
סו יז מיי' טס הלכה פס
סז יח מיי' טס הלכה פס
סח יט מיי' טס הלכה פס
סט כ מיי' טס הלכה פס

קידה על אפיס . ומייתי קרא אנוג' דלשכחן נמי בענין אחר
יש לומר דקיס ליה מקבלה דקידה על אפיס ומייתי קרא
דמסייעו : **חזינא** לאבי ורבה דמללו אללווי . פירוש שהיו מעיין
על לדיהן : **יכוין** לכו בחדת מהן . והא דלמרי' בסוף פרק ט"ה

(דף ל:) לעולם ימוד' אדם דעתו אם
יכול לכוין יתפלל ואם לאו אל יתפלל
יש לפרש הסם נמי בחדת מהן :
חציף עליו מאן דמללי בבקתא .
וא"ת הכתיב ויאל' לחק

*לשוח בשדה (בראשית כד) י"ל דהתם
מייירי בהר המ' ריה דלמרי' בפסחים
פרק האשה (ד' פה) לא כילחק
שקראו שדה וכו' א"כ בקתא דהכא
מייירי בבקעה במקום שרגילין שם
בני אדם לעבור והולכי דרכים :
כסוי חטאה . וטעמא לפי שזו
מתבייש על חטאו אבל אם
מפרש חטאו דומה שאינו מתבייש
עליו ואמרינן לעיל פרק קמא
(ד' יב:) כל העושה דבר ומתבייש
מוחלים לו מיד :

הדרן עלך אין עומדין

לכסוף רבא כרע בהודאה תחלה וסוף אמרי ליה רבנן
אמר להו חזינא לרב נחמן דכרע וחזינא ליה לרב ששת דקא עבד הכי
והתניא הכורע בהודאה דרי זה מגונה היהא שבהלל והתניא הכורע
בהודאה ובהודאה של הלל דרי זה מגונה כי תניא היהא בהודאה דברכת
הכוון : **מתני'** המתפלל ומעה סימן רע לו ואם שליו צבור הוא סימן רע
לשורדיו מפני *ששולחו של אדם כמותו אמרו עליו על ר' חנינא בן דוסא
שהיה מתפלל על החולים ואומר זה חי וזה מת אמרו לו מנין אתה יודע אמר
להם אם שגורה תפלתי בפי יודע אני שהוא מקובל ואם לאו יודע אני
שהוא מפורץ : **גמ'** אהייא א"ר חייא אמר רב ספרא משום חד דבי רבי
באבות איכא דמתני לה אברייתא המתפלל יצריך שיכוין את לבו ככולן ואם
אינו יכול לכוין ככולן יכוין את לבו באחת א"ר חייא אמר רב ספרא משום
חד דבי רבי באבות : אמרו עליו על רבי חנינא וכו' : מנא הני מילי א"ר
יהושע בן לוי דאמר קרא *בורא נוב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר

כסן גדול כסוף כל ברכה . כל מה שהוא גדול ביותר צריך להכניע
ולהשפיל עצמו : **אינו זוקף** . עד שיגומר : **קס מלפני מוצה ה' מכרוע** .
רישיה דקרא ויהי ככלות שלמה להסתכל והדר קס מכרוע : **ארצה** .
לשון משתטח משמע : **דמללו אללווי** . כשנפלין על פניהם אין
תורה אור פושטין ידיהם ורגליהם אלא מטין

כהן גדול בסוף כל ברכה וברכה והמלך
תחלת כל ברכה וברכה וסוף כל ברכה
וברכה אמר רבי יצחק בר נחמני לדידי
מפרשא לי מיניה דריב"ל *הדיוט כמו
שאמרנו כהן גדול תחלת [ה] כל ברכה וברכה
המלך כיון שברע שוב אינו זוקף שנאמר
*וידי בכלות שלמה להתפלל וגו' קס מלפני
מוצה ה' מכרוע על ברכיו : ת"ר *בקידה על
אפים שנאמר °ותקד בת שבע אפים ארץ
כריעה על ברכים שנאמר מכרוע על ברכיו
השתחוואה זו פשוט ידים ורגליים שנאמר
°חבא נבא אני ואמך ואחיד להשתחוות לך
ארצה *אמר רב חייא ברביה דרב הונא חזינא
להו לאביי ורבה דמצלו אצלווי תני חדא

הכורע בהודאה דרי זה משובח ותניא אידך
דרי זה מגונה לא קשיא הא בתחלה הא
לכסוף רבא כרע בהודאה תחלה וסוף אמרי ליה רבנן
אמר להו חזינא לרב נחמן דכרע וחזינא ליה לרב ששת דקא עבד הכי
והתניא הכורע בהודאה דרי זה מגונה היהא שבהלל והתניא הכורע
בהודאה ובהודאה של הלל דרי זה מגונה כי תניא היהא בהודאה דברכת
הכוון : **מתני'** המתפלל ומעה סימן רע לו ואם שליו צבור הוא סימן רע
לשורדיו מפני *ששולחו של אדם כמותו אמרו עליו על ר' חנינא בן דוסא
שהיה מתפלל על החולים ואומר זה חי וזה מת אמרו לו מנין אתה יודע אמר
להם אם שגורה תפלתי בפי יודע אני שהוא מקובל ואם לאו יודע אני
שהוא מפורץ : **גמ'** אהייא א"ר חייא אמר רב ספרא משום חד דבי רבי
באבות איכא דמתני לה אברייתא המתפלל יצריך שיכוין את לבו ככולן ואם
אינו יכול לכוין ככולן יכוין את לבו באחת א"ר חייא אמר רב ספרא משום
חד דבי רבי באבות : אמרו עליו על רבי חנינא וכו' : מנא הני מילי א"ר
יהושע בן לוי דאמר קרא *בורא נוב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר

הכורע בהודאה דרי זה משובח ותניא אידך
דרי זה מגונה לא קשיא הא בתחלה הא
לכסוף רבא כרע בהודאה תחלה וסוף אמרי ליה רבנן
אמר להו חזינא לרב נחמן דכרע וחזינא ליה לרב ששת דקא עבד הכי
והתניא הכורע בהודאה דרי זה מגונה היהא שבהלל והתניא הכורע
בהודאה ובהודאה של הלל דרי זה מגונה כי תניא היהא בהודאה דברכת
הכוון : **מתני'** המתפלל ומעה סימן רע לו ואם שליו צבור הוא סימן רע
לשורדיו מפני *ששולחו של אדם כמותו אמרו עליו על ר' חנינא בן דוסא
שהיה מתפלל על החולים ואומר זה חי וזה מת אמרו לו מנין אתה יודע אמר
להם אם שגורה תפלתי בפי יודע אני שהוא מקובל ואם לאו יודע אני
שהוא מפורץ : **גמ'** אהייא א"ר חייא אמר רב ספרא משום חד דבי רבי
באבות איכא דמתני לה אברייתא המתפלל יצריך שיכוין את לבו ככולן ואם
אינו יכול לכוין ככולן יכוין את לבו באחת א"ר חייא אמר רב ספרא משום
חד דבי רבי באבות : אמרו עליו על רבי חנינא וכו' : מנא הני מילי א"ר
יהושע בן לוי דאמר קרא *בורא נוב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר

הדרן עלך אין עומדין

ה' ורפאתו א"ר חייא בר אבא *א"ר יוחנן 'כל הנביאים כולן לא נתנבאו
ולעושה פרקמטיא לת"ח ולמהנה ת"ח מנכסיו אבל תלמידי חכמים עצמן °עין לא ראתה אלהים וזולתך
יעשה למחכה לו ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן 'כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לימות
המשיח אבל לעולם הבא עין לא ראתה אלהים וזולתך ופריגא דשמואל *דאמר שמואל 'אין בין העוה"ו
לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד שנאמר °כי לא יחדל אביון מקרב הארץ וא"ר חייא בר אבא
א"ר יוחנן כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה אבל צדיקים גמורים עין לא ראתה אלהים
וזולתך ופריגא דר' אבהו דא"ר אבהו מקום 'שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין שנאמר
°שלום שלום לרחוק ולקרוב רחוק קרוב שהיה קרוב לדבר עבירה (ה) ונתרחק ממנו השתא *מאי עין לא ראתה
אמר רבי יהושע בן לוי זה יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית רבי *שמואל בר נחמני אמר זה
עדן שלא שלטה בו עין כל בריה שמא תאמר אדם הראשון היכן היה כגן ושמא תאמר הוא גן הוא
עדן תלמוד לומר 'ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן גן לחוד ועדן לחוד : ת"ר מעשה שחלה בנו של
ר"ג שגר שני ת"ח אצל רבי חנינא בן דוסא לבקש עליו רחמים כיון שראה אותם עלה לעלייה ובקש
עליו רחמים בירידתו אמר להם לכו שחלצתו חמה אמרו לו וכי נביא אתה אמר דהן לא נביא אנכי
ולא בן נביא אנכי אלא כך מקובלני אם שגורה תפלתי בפי יודע אני שהוא מקובל ואם לאו יודע אני שהוא
מפורץ ישובו וכתבו וכווננו אותה שעה וכשבאו אצל ר"ג אמר להן העבודה לא חסרתם ולא הותרתם
אלא כך היה מעשה באותה שעה חלצתו חמה ושאל לנו מים לשתות ושוב מעשה ברבי חנינא בן
דוסא שהלך ללמוד תורה אצל ר' יוחנן בן זכאי וחלה בנו של ריב"ז אמר לו חנינא בני בקש עליו רחמים
ויחיה הניח ראשו בין ברכיו ובקש עליו רחמים וחיה אמר רבי יוחנן בן זכאי אלמלי המיח בן זכאי את
ראשו בין ברכיו כל היום כולו לא היו משגיחים עליו אמרה לו אשתו וכי חנינא גדול ממך אמר לה
לאו אלא הוא דומה כעבד לפני המלך ואני דומה כשר לפני המלך : *ואמר רבי חייא בר אבא אמר
רבי יוחנן ס"אל יתפלל אדם בבית שיש שם חלונות שנאמר °וכיון פתיון ליה בעלייתה (לקבל)
[גגד] ירושלם אמר רב כהנא 'חציף עלי מאן דמצלי בבקתא ואמר רב כהנא *חציף עלי מאן דמפרש
חטאיה שנאמר °אשרי נשוי פשע כסוי חטאה :

הדרן עלך אין עומדין

רב נסים גאון

אמר ר' חייא ברביה
דרב הונא חזינא
לאביי ורבה דבי בפלי
על אפיהו מצלו אצלווי .
איתא במ"ס מגילה ב"ר
הקריא את המגילה עומד
וישב (דף ק"ג) רב איקלע
(לכתי) [לכבלי] בתענית
צבור בפל כולו עלמא על
אפיהו רב לא נפל מאי
טעמא דרפח של אבנים
היתה ומשום אבן
משכירת אית דאמר
דמשום הוא טעמא הו
אביו ורבה מצלו אצלווי .
במ"ס ע"ז בגמ' דבני
מערבא ב"ר יושבעאל
(הלכה א) אמרו עליה אי
אתה משתחויה אבל אתה
משתחויה על אבני בית
המקדש רב מבקד לדידי
רב אחא ר' אמי מבקד
לאנשי ביתיה כד תהוין
נפקין לתעניתא לא
התוין רבעין כחורטון
ר' יונה רבע על שפיריה
ר' אחא רבע על שפיריה
אמר רב (ששת) [בגמ'] רב
חציף עליא מאן דמפרש
חטאיה שנא' (הלכות לב)
אשרי נשוי פשע כסוי
חטאה . אית בפרקי יום
הכפורים (דף טו) רב
דמי כתיב אשרי נשוי
פשע כסוי חטאה וכתיב
(משלי כח) מכסה פשעיו
לא יצליח לא קשיא כאן
בחסא מפורסם כאן
בחסא שאינו מפורסם
רב ויטרא בר סוביה
אמר לא קשיא כאן
בעבירות שבין אדם
לחבירו כאן בעבירות
שבין אדם לבקום :

הגהות הב"ח

(ה) נמי לדבר עבירה
מעיקרא ונתקם :

הגהות הגר"א
[ה] נמי כהן גדול תחלת
ל"ב וסוף :

כ"ל מיי"ט
(לעיל ה')
מגילה כ"ב
שעשועות ע"ז

[מגילה כ"ב
ע"ט]

[הושע ה']

[מגילה י'
קדושין מה'
מג' דכר"ס ע"ב
מיר י"ב כ"ז
זו. מנחות כ"ג]

ישעיה ט

סנהדרין ט

ישעיה סד

שבת סג. קמ"א
ספחים סח.
סנהדרין טז
[דף ק"א]
דכר"ס קו

ישעיה מז

סנהדרין טז

[שם ח"ט ר"ל]

בראשית ב

[לעיל ל"א ע"ט]

דניאל ו

סוטה ז ע"ט

תהלים לב

ביצד מברכין פרק ששי ברכות

לה

עין משפט
נר מצוה

א א מיי פיה מהל'
כרכות סגמ עשין כו
עוש"ע א"ח סימן רב
סעיף א :
ב ב מיי וסגמ עש סג
ש"ע א"ח סימן רב
סעיף א :
ג ג מיי פ"ג ע"ג ה"ג
סגמ עש טו"ע א"ח
סעיף א :
ד ד מיי פ"ח ע"ח סגמ
עש טו"ע א"ח סימן
רה סעיף א :
ה ה מיי פ"ג מהל' כלי
המקדש הלכה ב :
ו ו מיי פ"ע מהלכות
מעשר שני טו"ע
י"ד סימן ר"ד סעיף ז
זכבה ע"ג :
ח ח מיי פ"ח ע"ח סג
ב סגמ עש טו"ע א"ח
סימן ר"י סעיף א :

[ועי' חומש' ב"ק ד"ה
קדש וכו' ביבד ביבד וכו'
קדושין ד"ה גמל]

[ועי' היענות' קדושין
ב: ד"ה חסדגו]

[לקמן מה: ע"פ פ"ח
ד"ה כשהוא שעב וכו'
ד"ה כשהוא רעב וכו']

[ועי' חומש' יומא ע"ג
וחומש' סוכה כו: וחומש'
חולין קו: ד"ה וזל]

גליון הש"ס
גמ' אהליה והדר אהליה.
בירושלמי פ"ו דפסח
אמר אביי דרשה דכח
לא מתעשר רבין בין ה'
למ'. וכן הוא בירושלמי
פ"ו דבבא על דרשה
דל"ה הדברים אלו ל"ע
מלאכות: ע"ש חז"ל תני כ"ס
רבעי. ע"י סוטה מג ע"ג
רש"י ד"ה קלה וצ"ע :
ע"ש כ"ס זית אוקרי.
ובעין זה חולין קל"ג ע"ג
וה"ל: תוס' ד"ה ולמחן
כו: שם פרושה. וכן הוא
כרכות יוסה ובע"ש ותוסה
לי כיון דלפנין חול
חול מעשר לביעי חול
על דבר שעליו זכרה וצ"ע :

ביצד מברכין. לא שייך להקשות תנא היכא קאי דקתני כילד
בכרכות דברים מכליתין (ד' ב:) משום דהכא סברא הוא לבדך
כדמסיק בגמרא דלכור ליהנות מן העולם הזה בלא זכרה אי נמי וי"ל
דקאי אמתני' דמי שמטו (ד' ב:) דקתני בעל קרי מברך לאחר וחינו
מברך לפניו והכי נמי שייך הכא לבדך
על כל דבר ודבר ע"כ קאמר הכא
כילד מברכין :

ביצד מברכין על הפירות על פירות
האילן הוא אומר בורא פרי העץ
חויץ מן היין שעל היין הוא אומר בורא פרי
הגפן ועל פירות הארץ הוא אומר בורא פרי
הארמה חויץ מן הפת שעל הפת הוא אומר
המוציא לחם מן הארץ * ועל הירקות הוא
אומר בורא פרי האדמה רבי יהודה אומר
בורא מיני דשאים : (ג' מנא ה"מ * דתנן
רבנן * קדש הלולים לה' מלמד שמעונים
ברכה לפנייהם ולאחריהם מכאן אמר ר"ע
אסור לאדם שיטעום בלום קודם שיברך
והאי קדש הלולים להכי הוא דתאמר דהאי
מבעי ליה חד דאמר רחמנא * אחליה והדר
אכליה ואידך דבר דאמר שירה מעון חלול
ושאינו מעון שירה אין מעון חלול וכדר'
שמואל בר נחמני א"ר יונתן * דאמר ר'
שמואל בר נחמני א"ר יונתן מנין [ד] שאין
אומרים שירה אלא על היין שנאמר * ותאמר
להם הגפן החדלתי את תירושי המשמח
אלהים ואנשים אם אנשים משמח אלהים
במה משמח מכאן שאין אומרים שירה אלא
על היין הניחא למאן דתני [ד] נטע רבעי
אלא למאן דתני כרם רבעי מאי איכא
למומר דאתמר ר' חייה ור' שמעון ברבי * חד
הני כרם רבעי וחד תני נטע רבעי ולמאן
דתני כרם רבעי הניחא אי יליף ג"ש דתניא
ר' אומר נאמר כאן * להוסיף לכם תבואתו
ונאמר להלן * ותבואת הכרם מה להלן כרם
אף כאן כרם אייתר ליה חד הלול לברכה
ואי לא יליף גזרה שזה ברכה מנא ליה ואי
נמי יליף גזרה שזה אשכחן לאחריו לפניו מנין
הא לא קשיא דאתיא בקל וחומר * כשהוא
שבע מברך כשהוא רעב לא כל שכן אשכחן
כרם שאר מינין מנין דיליף מברם מה כרם
דבר שנהנה ומעון ברכה אף כל דבר שנהנה
מעון ברכה איכא למפרך מה לכרם שכן חייב
בעוללות קמה תוביח מה לקמה שכן חייבת
בחלה כרם יוכיח * וחור הדיון לא ראי זה כראי
זה ולא ראי זה כראי זה הצד השווה שבהן
דבר שנהנה ומעון ברכה אף כל דבר שנהנה
מעון ברכה מה להצד השווה שבהן שכן יש
בו צד מזבח ואתי נמי זית דאית ביה צד מזבח
וזית מצד מזבח אתי והא בהדיא כתיב ביה
כרם דכתיב * ויבער מגדיש ועד קמה ועד
כרם זית אמר * רב פפא * כרם זית אקרי כרם
כרם כרם זית אקרי מ"מ קשיא מה להצד השווה שבהן שכן יש בהן צד מזבח
אלא דיליף לה משבעת המינין מה שבעת המינין דבר שנהנה ומעון ברכה
אף כל דבר שנהנה מעון ברכה מה לשבעת המינין שכן חייבין בבכורים
ועוד התינה לאחריו לפניו מנין הא לא קשיא דאתי בקל וחומר כשהוא שבע
מברך כשהוא רעב לכ"ש ולמאן דתני נטע רבעי הא תינה כל דבר נטיעה
דלאו בר נטיעה כגון בשר ביצים ודגים מנא ליה אלא סברא הוא אסור לו
לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה : תיר' יאסור לו לאדם שיהנה מן
העוה"ז בלא ברכה * וכל הנהנה מן העוה"ז בלא ברכה מעל מאי תקנתיה ילך אצל חכם מאי
עביד ליה הא עביד ליה איסורא אלא אמר רבא ילך אצל חכם מעיקרא וילמדנו ברכות כדי שלא יבא לידי מעילה
אמר רב יהודה אמר שמואל כל הנהנה מן העוה"ז בלא ברכה כאילו נהנה מקדשי שמים שנא' * לה' הארץ ומולאוה
ר' לוי רמי כתיב לה' הארץ ומולאוה וכתוב * השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם לא קשיא כאן קודם ברכה
כאן

ביצד מברכין וכו' חוץ מן היין. שמתוך חשיבותו קבעו לו ברכה
לעצמו וכן הפת : **בורא מיני דשאים**. לפי שיש בכלל פרי
האדמה דשאים ודברים כגון קטניות ורבי יהודה בעי היכר ברכה לכל
מין ומין : (ג' מ' קדש הלולים. בנטע רבעי כתיב ומשמע שני הלולים
טעון בחליטו כשהחלטו בשנה תורה אור
הרביעית שהוא מותר באכילה : **האי**
מיבטי ליה. הלולים לשון חלולים חד
מיבטיהו אחא לארביי אחליה והדר
אכליה הוציאו לחולין ע"י פדיון אם
באת לאכול מן ירושלים וחד ללמדך
שלא נאמרה תורת רבעי אלא בכרם
שנא' קדש הלולים דבר שההללין בו
טעון חלול וזהו יין : **שאין אומרים**.
הלולים שיר של קרבן במקדש אלא על
היין כשמסכתין כסמי מזבח : **הניחא**
למ"ד כו'. כולה סימנא דפרכא הוא
וה"ק הניחא הא דילפת ברכה מהכא
למחן דקני נטע רבעי דאית ליה כל
פירות האילן בצורת רבעי ולא דריש
מהכא דבר דטעון הלול טעון חלול
אייתר ליה חד הלול לברכה: **מאי איכא**
למימר. הא מיבטי ליה למרש שאין
חולל אלא במקום הלול : **חד תני כרם**
רבעי. בכל מקום שיש במשנה נטע
רבעי תני איזה כרם : **הניחא יליף**
כג"ש. דריש למתיה בג"ש ואייתר
ליה חד הלול לברכה : **אשכחן לאחריו**.
דלשכחן דמברכה המזון דכתיב ואלכלת
ושבעת וברכת (דברים ח) : **מיב**
בעוללות. וכדמלך תעולל (ויקרא יט)
אזוהי עוללות כל שאין להן פסגין לא
כחף ולא נטף אלא שורה יחידית של
ענבים : **קמה תוביח**. דלשכחן
דלכרמה רחמנא ברכה דכתיב תאכל
בה לחם וגו' (דברים ח) וסמך ליה
ואכלת ושבעת וברכת : **זד מזבח**. יין
לכסכים וסלת למנחות : **ז' מינין**.
האמורים בצדן חטה ושעורה וגו'
(ס ח) ובתרייהו כתיב ואלכלת ושבעת
וצרפת : **שכן טעונים בכורים**. דהכי
אמרינן במנחות (פ"ט ד' פד) : **כאמר**
כאן ארץ * כי בחתי אל הארץ (דברים
כ) ונאמר להלן ארץ חטה ושעורה מה
להלן שבת הארץ אף כאן שבת הארץ :
אלא סברא הוא. דליתרווייהו אית להו
פירכא למחן דתני כרם ויליף ברכה
מן' המינים איכא פירכא שכן טעונים
בכורים ולמחן דתני נטע רבעי איכא
למפרך התינה מידי דבר נטיעה דלאו
בר נטיעה מנלן אלא סברא הוא דכיון
דהנהה לריך להודות למי שבראם :
מעל. כהנהה מן ההקדש דכתיב
לה' הארץ ומולאוה כדאמרינן לקמן :
לאחר ברכה. הרי היל לבני אדם :

[לקמן ל"ה]

ח"כ פ"ק קדושין
פ"ג פ"ו

טרכין יא. יב.

אמר תיבד
מאלף

[קדושין כ:
פ"ה ופ"ה]

כ"מ פ"ו:

תוספתא פ"ד

תלמוד כ"ד

ע"ש קטו

כיצד מברכין פרק ששי ברכות

א ו מיי' פ"ג מהל' תלמוד תורה הלכה ז עושין י"ד סי' רמז ע"ג כהל' בנהג' וטו"ע א"ח סי' ק"ו :
ז במיי' פ"ג מהל' מעשר הלכה ו ופרק ד ע"ט פטג עשין קל"ט ע"ע י"ד סי' ע"ג ע"ע פ"ג :
ח ג טו"ע י"ד סי' ר"ז ע"ע טו"ע א"ח סימן מע"א ע"ע פ"ג :

כאן לאחר ברכה . וכן צ"ל כל כתבי (שם ד' ק"ט.) אמרי' כשהיו מניחים השולחן היו אומרים לה' החרץ ומלוהא וכשהיו מסלקין השולחן היו אומרים השמים שמים לה' והחרץ נתן לבני אדם :
כאן ואל"ת והא' לקמן בזמן שאין ישראל עושין רגלנו של מקום מוקמי' ליה . וי"ל דמייירי ודלוי שטושין רגלנו אבל אין עושין רגלנו כ"כ דליכס דליקיס גמורים *ועוד י"ל דפלגי ליה אהא דלקמן שכל לפרס מה בין עושים ואין עושין *והכא בעושים ואין עושים כי הדדי (ה) נינהו :
דרך טרקסמון . פירש"י היינו דלורייתא אבל מדרבנן גס חנך קובעת דמשמע צ"ל יולא דופן (כ"ד ד' מ"ז) אלוה חנך שתייב צמטער וכו' וכן מוכח צ"ל המביא (ביצה ד' לה) :

טובא גריר . מכלאן משמע שאסור לשקות יין צמט צמט פסחא מן המנח' ולמעלה ואס רובה לשתי' לריך לשקות הרבה דטובא מגריר גריר :
 לא

ת"ל ואספת דגנך הנהג בהן מנהג דרך ארץ דברי ר' ישמעאל ר"ש בן יוחי אומר אפשר אדם חורש בשעת דרישה וזורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ורש בשעת דרישה וזורה בשעת הרוח תורה מה תהא עליה אלא בזמן שישראל עושין רגלנו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים שנא' *ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו' ובזמן שאין ישראל עושין רגלנו של מקום מלאכתן נעשית ע"י עצמכם שנא' *ואספת דגנך ולא עוד אלא שמלאכת אחרים נעשית על ידך שנא' *ועבדת את אויביך וגו' אמר אביי הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן בר' שמעון בן יוחי ולא עלתה בידן א"ל רבא לרבנן בממותא מינייכו ביומי ניסן וביומי תשרי לא תתחוו קמאי כי היכי דלא תסדרו במזונייכו כולא שחא : אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן משום רבי יהודה בר' אלעאי בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים דורות הראשונים עשו תורתן קבע ומלאכתן עראי זו וזו נתקיימה בידן דורות האחרונים שעשו מלאכתן קבע ותורתן עראי זו וזו לא נתקיימה בידן ואמר רבה בר בר חנה א"ר משום ר"י בר' אלעאי *בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים דורות הראשונים היו מכניסין פירותיהן דרך *טרקסמון כדי לחייבן במעשר דורות האחרונים מכניסין פירותיהן דרך גגות דרך הצרות דרך קרפיות כדי לפטון *מן המעשר *דא"ר ינאי אין המבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית שנא' *בערתי הקדש מן הבית ור' יוחנן אמר אפי' חצר קובעת שנא' *ואכלו בשעריך ושבעו : הו"ח מן היין וכו' : מאי שנא יין אילימא משום דאשתני לעלויה אשתני לברכה והרי שמן דאשתני לעלויה ולא אשתני לברכה *דאמר רב יהודה אמר שמואל וכן א"ר יצחק א"ר יוחנן שמן זית מברכין עליו בפה"ע אמרי התם משום דלא אפשר היכי נברך נברך בורא פרי הויה פירא גופיה זית אקרי ונברך עליה בורא פרי עץ זית אלא אמר מר זוטרא חמרא זיין משחא לא זיין ומשחא לא זיין והתנן *הנודד למן המזון מותר במים ובמלח והוינן בה מים ומלח הוא דלא אקרי מזון הא כל מילי אקרי מזון נימא תיהו תיובתא דרב ושמואל דאמרי אין מברכין בורא מיני מזונות אלא בה' המינין בלבד וא"ר הונא באומר כל הון עלי אלמא משחא זיין אלא חמרא סעיד ומשחא לא סעיד וחמרא מי סעיד *והא רבא יהוה שתי חמרי כל מעלי יומא דפסחא כי היכי דנגרריה ללביה וניכול מצה טפי טובא גריר פורחא סעיד וכו' סעיד כלל והכתוב *ויין ישמח לבב אנוש ולחם לבב אנוש יסעד וגו' נהמא הוא דסעיד חמרא לא סעיד אלא חמרא אית ביה תרתי סעיד ומשחא נהמא מסעד סעיד שמוחי לא משמח אי הכי נברך עליה שלש ברכות לא קבעי אינשי סעודתייהו עליה א"ל רב נחמן בר יצחק לרבא אי קבע עליה סעודתיה מאי א"ל לכשיבא אליהו ויאמר אי הויה קביעותא השתא מיהא *במלח דעתי אצל כל אדם : גופא אמר רב יהודה אמר שמואל וכן א"ר יצחק א"ר יוחנן *שמון זית מברכין עליו בורא פרי העץ היכי דמי אילימא דקא שתי ליה (משחא) אוזוקי מויק ליה *דתניא 'השותה שמן של תרומה משלם את הקרן ואינו משלם את החומש 'הסך שמן של תרומה משלם את הקרן ומשלם את החומש אלא דקא אכיל ליה על ידי פת אי הכי הויה פת עיקר והוא טפל ותנן *זה הכלל *כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופותר את המטלה אלא דקא שתי ליה ע"י אניגרון דאמר רבה בר שמואל *אניגרון מיה דסלקא *אניגרון מיה דכולהו

גוול נקב"ס . אח ברכו : **וכנסת** ישראל . שכשטאו הפירות לוקין : **אין פסע** . ולפי שהוא מיקל רואים האחרים ולמדין ממנו לעשות כן ליהנות מן הטוב בלא ברכה ולכן נקרא זה המיקל חבר לחם משמים : **ליכרעם בן נכע** . שטאו והסתייא את ישראל כך הוא חוטא תורה אור ומחטיא : **בזמן שטושין רגלנו** . הדגן שלהם וכשאיין עושים רגלנו טוטלו ומרחה להם שהוא שלו : **דברים ככאבן** . שלא יעסוק בדרך ארץ : **סנהא דסס** . עם דברי תורה : **מנהג דרך ארץ** . שלא תבא לידי זלזול ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית ואין אביו אלא הקב"ה שנא' *הלא הוא אביך דברים *שמע *אפסר . בתמיהא אפשר כדברך : **ביומי ניסן** . ימי הקציר : **ביומי תשרי** . דריאת גמזום והבדים : **דרך טרקסמון** . דרך שטרי החלז והבית : **פני כביס** . פתח כביס ויילאה : **אין הטבל מחטיב צמטער** . מן התורה אבל חכילת קבע חסור לחכול מדרבנן : **זית אקרי** . והוא ליה בורא פרי הפרי שספרי קרוי זית ואין זו בריאה שמים כי בידי אדם היא בריאה : **הא חכילת** . גפן הגפן היא העץ והענבים הם פרי הגפן : **חמרא זיין** . להכי חטיב לקבוע לו ברכה לעלמו : **ואמר רב סוגא** . הא דקמני מותר במים ובמלח ואסור בשאר אוכלין ומשקין לאו בלאומר קונס מזון עלי דאין מזון אלא מה' מיני דגן חטיב ועגורין וכוסמין ושבלת שועל ושיפון אלא בלאומר כל הון עלי קונס וכל מיני נהי דלא אקרו מזון מיהו מיון זייני בר ממים ומלח אלמא משחא זיין : **סעיד** . חטיב טפי ממוזן : **וסכמי זיין ישמח לבב אנוש** . וסיפא דקרא ולחם לבב אנוש יסעד משמע אבל יין אינו אלא משמח ומשני לאו כדקאמרת אלא לחם יסעד ולא ישמח אבל יין סועד ומשמח : **אי הכי** . דזיין וסעיד מזון הוא ולברך עליה שלם ברכות לאחריו ואין אמרינן לקמן בפרקין (דף ל"ה) כל שהוא מברכין המינין ולא מין דגן חכמים אומרים כדרכה אחת : **אוזוקי מויק** . לגופיה ואין זו חכילה שטעונה ברכה דגבי ברכה ואכלת כתיב : **דהני** . דלאו בר חכילה היא : **השותה שמן של תרומה** . בשוגג : **משלם את הקרן** . כשאר מויק את חצירו בממונו : **ואין משלם חומש** . דגבי חומש חכילה כתיב ואי כי יאכל קדש בשגגה (ויקרא כ"ב) פרט למויק : **ע"י הפס** . משום לפתן : **ע"י אניגרון** . מין מטבל הוא וטותיס לתוכו שמן ושכו במשנה בכמה מקומות : **דאמר רבה בר שמואל** . לא אחא הכא אלא לפרושי לן מלי יתו : **מיה דסלקא** . מים ששלקו בהן תרדין : **לכולהו**

ת"ל ואספת דגנך הנהג בהן מנהג דרך ארץ דברי ר' ישמעאל ר"ש בן יוחי אומר אפשר אדם חורש בשעת דרישה וזורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ורש בשעת דרישה וזורה בשעת הרוח תורה מה תהא עליה אלא בזמן שישראל עושין רגלנו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים שנא' *ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו' ובזמן שאין ישראל עושין רגלנו של מקום מלאכתן נעשית ע"י עצמכם שנא' *ואספת דגנך ולא עוד אלא שמלאכת אחרים נעשית על ידך שנא' *ועבדת את אויביך וגו' אמר אביי הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן בר' שמעון בן יוחי ולא עלתה בידן א"ל רבא לרבנן בממותא מינייכו ביומי ניסן וביומי תשרי לא תתחוו קמאי כי היכי דלא תסדרו במזונייכו כולא שחא : אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן משום רבי יהודה בר' אלעאי בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים דורות הראשונים עשו תורתן קבע ומלאכתן עראי זו וזו נתקיימה בידן דורות האחרונים שעשו מלאכתן קבע ותורתן עראי זו וזו לא נתקיימה בידן ואמר רבה בר בר חנה א"ר משום ר"י בר' אלעאי *בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים דורות הראשונים היו מכניסין פירותיהן דרך *טרקסמון כדי לחייבן במעשר דורות האחרונים מכניסין פירותיהן דרך גגות דרך הצרות דרך קרפיות כדי לפטון *מן המעשר *דא"ר ינאי אין המבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית שנא' *בערתי הקדש מן הבית ור' יוחנן אמר אפי' חצר קובעת שנא' *ואכלו בשעריך ושבעו : הו"ח מן היין וכו' : מאי שנא יין אילימא משום דאשתני לעלויה אשתני לברכה והרי שמן דאשתני לעלויה ולא אשתני לברכה *דאמר רב יהודה אמר שמואל וכן א"ר יצחק א"ר יוחנן שמן זית מברכין עליו בפה"ע אמרי התם משום דלא אפשר היכי נברך נברך בורא פרי הויה פירא גופיה זית אקרי ונברך עליה בורא פרי עץ זית אלא אמר מר זוטרא חמרא זיין משחא לא זיין ומשחא לא זיין והתנן *הנודד למן המזון מותר במים ובמלח והוינן בה מים ומלח הוא דלא אקרי מזון הא כל מילי אקרי מזון נימא תיהו תיובתא דרב ושמואל דאמרי אין מברכין בורא מיני מזונות אלא בה' המינין בלבד וא"ר הונא באומר כל הון עלי אלמא משחא זיין אלא חמרא סעיד ומשחא לא סעיד וחמרא מי סעיד *והא רבא יהוה שתי חמרי כל מעלי יומא דפסחא כי היכי דנגרריה ללביה וניכול מצה טפי טובא גריר פורחא סעיד וכו' סעיד כלל והכתוב *ויין ישמח לבב אנוש ולחם לבב אנוש יסעד וגו' נהמא הוא דסעיד חמרא לא סעיד אלא חמרא אית ביה תרתי סעיד ומשחא נהמא מסעד סעיד שמוחי לא משמח אי הכי נברך עליה שלש ברכות לא קבעי אינשי סעודתייהו עליה א"ל רב נחמן בר יצחק לרבא אי קבע עליה סעודתיה מאי א"ל לכשיבא אליהו ויאמר אי הויה קביעותא השתא מיהא *במלח דעתי אצל כל אדם : גופא אמר רב יהודה אמר שמואל וכן א"ר יצחק א"ר יוחנן *שמון זית מברכין עליו בורא פרי העץ היכי דמי אילימא דקא שתי ליה (משחא) אוזוקי מויק ליה *דתניא 'השותה שמן של תרומה משלם את הקרן ואינו משלם את החומש 'הסך שמן של תרומה משלם את הקרן ומשלם את החומש אלא דקא אכיל ליה על ידי פת אי הכי הויה פת עיקר והוא טפל ותנן *זה הכלל *כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופותר את המטלה אלא דקא שתי ליה ע"י אניגרון דאמר רבה בר שמואל *אניגרון מיה דסלקא *אניגרון מיה דכולהו

והכא בשטושין עושין ויין הדדי כ"ל ופ"י דלקוממיה מן שטושין ואין עושין כל כך כפסדת הכוס בחיזון א"ל ואין עושין כלל ואיכא גי' טו"ע דע"י צ"ל ע"ל הכי כ"ל דמייבס הני ג' פסוקים דהא קרא דועמדו זרים אורי כשטושין ומספי מייבס דאפי' אסית דגן אריס לעשות כמיס מלאכת דגן בלאו קרא ועמדו זרים ורעו צאנכם וכי נכר אכריס וקרא דאספת דגנך אורי באין עושין ע"כ פי' ילוי עושין כי כ"ל ע"י קשה מבחי עוקמת לקרא דוקמת דגני חכיל הכא ל"ח צ"ל דגני חכיל דחז ליה חכיל סברא לטיפק מבחי קרא דועמדו זרים אפי' מלאכת דוקמת דגני חכיל דועמדו זרים ורעו צאנכם אפי' זרים עשו בשבילן אלא ודאי ללא מסיק מיהו מ"ח : קרא כמו כ"י שטושין א"ל ל"ל ראה אלא ל"ל מעלות אלו לחין עושין כלל ולעשוין אכל לעשוין ואין עושין כי און לו שום כליה לתקן ביעיבס וכי הדדי נינהו ואסן חסן פ"ג פלגי סהרדי :

הנהגות הבית
 (ה) תום' ד"ה כאן בזמן וכו' כי הדדי . כ"כ בשמים בעלמם הם אופנים אח הדגן אלא שלם אין עושין לוקה דגנן מרשות :

גליון השי"ם
 תום' ד"ה כאן בזמן . ועוד י"ל כו' . ע"י משנת כש"ים (ח"ח) סי' ל"ט :

חוספתא פ"ז דתרומות

שנוטם כנ' [וימא ע"ו]

גיטין דף פ"א .
 [פסירש"י וכו' ע"ס]
 ע"כ וכו' ע"ס :
 [קמן לו] .
 עירובין ע"כ ודף ג' .
 [פסחים מד . סוכה ז'] .
 לקמן פ"א . מד .
 [ע"י אבסיגרון כך איתא ביומא ע"ו , ובשנוטם וכן א"י בעירון]

ביצד מברכין פרק ששי ברכות

בורא

לז

עין משפט
נר מצוה

קמ"ל כל סהא - דאע"ג דכולהו מחד מינא בעינן דליהוי מחמשת המינין ואי לא לא מברכין עליה בורא מיני מזונות: **אורו** - מ"ל: **דוקן** - פ"ג: **כמעשה קדרה** - ברכה שמברכין על מעשה קדרה של חמשת מינין: **ברכה אחת מעין ג'** - בשלהי פרקין (דף מד-) מפ' לה על המחיה כו': **ואורו לאו מעשה**

נפשות רבות וחסרונם - כמו לחם ומים שאין אפשר בלא הם ועל כל מה שברא להיות בהם נפש כל חי כלומר על כל מה שצבועלם שגם אם לא בראם יכולין הטובל לחיות בלא הם שלא בראם כי אם לתענוג בעלמא כמו תפוחים וכיוצא בהן ומסיים ברוך חי העולמים וצירושלמי ברוך אתה ה' חי העולמים:

אם הפרוסות קיימות - יש מפרשים דהיינו כשהלחם אינו שרוי במים כ"כ שאם יקח הפרוסה שלא ישבר: **רש"י** פי' אורו מ"ל ויש מפרשים ר"זו וזהו פירוש יש לפרש דדוקן היינו מ"ל:

תויבתא דרב ושמואל - בזכורו חבל אדון לא היו תויבתא ואפשר דהוי הלכתא כתייבוי ולא מברכין עליה בורא מיני מזונות: **הכוסם** חטה לריך לברך עליה בורא פרי האדמה -

שהרי אפילו בקמחא דחיטי אמרינן לעיל (ה) מברכין עליה צפה"ל ולרב נחמן לא כ"ל הכי משום דלשנתו ומיחו בלחמיו יש לספק מאי מברכין אם מברכין על המחיה ועל הכלכלה ומסיים על האדמה ועל פרי האדמה ולא חשכין ברכה על המחיה ועל הכלכלה אלא היכא דברך עלייהו ברישא קודם איכילא בורא מיני מזונות ור"ת הגיה במחזור שלו על האדמה ועל פרי האדמה כו' וזכר

זו ללא חשכין בשום מקום הכ ברכה דלקמן (דף מד-) מפרש ברכה אחת מעין ג' וקאמר במשנת המינים על הארץ ועל המחיה ועל ז' המינים על הארץ ועל הפירות ועל האדמה ועל פרי האדמה לא הזכיר ועוד מדקאמר הכא על הכוסם את החטה מברך בורא פרי האדמה וקאמר בהדיא חטנו ואכלנו פת עד אם אין הפרוסות קיימות בתחלה מברך בורא מ"מ ולבסוף ברכה אחת מעין שלש ומדלא קתני הכא גבי כוסם החטה מברך לאחריו ברכה אחת מעין שלש ש"מ דכוסם ליתא ברכה לאחריו מעין ג' והא דקאמר כל שהוא מין דגן ולא עשאו פת וכו' וחכמים אומרים ברכה אחת מעין ג' מיירי דעבדיהו מעין דייסא דתשיבא או איכילתו אכל הכוסם את החטה חי ללא תשיבא איכילתו כ"כ אע"ג דהיא מן חמשת המינים אינו מברך לאחריו ברכה מעין שלש אלא בורא נפשות רבות וכו' ומיחו אומר הר"י שי לספק שחא חכמים כיילי ליה בההוא מין דגן ולא עשאו פת וכו' וחכמים אומרים ברכה אחת מעין שלש וכוון להחמיר שאין לאכול קליות או חטים שלוקות אלא בחוד הסעודה שאו ברכת המזון פוטרתן אם לא נתמעטו יפה דהו כמו דייסא וצירושלמי יש שגם האמוראים היו מסופקים דקאמר הדין דאיכיל סלת פירוש קליות

קמ"ל כל שיש בו ואי אשמעינן כל שיש בו הוה אמינא כל שיש בו חמשת המינים אין אבל אורו ודוקן לא משום דע"י תערובת אבל איתיה בעיניה נימא אפילו אורו ודוקן נמי מברכין עליו בורא מיני מזונות קמ"ל כל שהוא מחמשת המינים הוא דמברכין עליו בורא מיני מזונות לאפקי אורו ודוקן דאפילו איתיה בעיניה לא מברכין בורא מיני מזונות ואורו [ודוקן] לא מברכין בורא מיני מזונות והתניא הביאו לפניו פת אורו ופת דדוקן מברך עליו תחלה וסוף כמעשה קדרה וגבי מעשה קדרה תניא בתחלה מברך עליו בורא מ"מ ולבסוף מברך עליו ברכה אחת מעין שלש כמעשה קדרה ולא כמעשה קדרה כמעשה קדרה דמברכין עליו תחלה וסוף ולא כמעשה קדרה דאילו כמעשה קדרה בורא מיני מזונות ולבסוף ברכה אחת מעין ג' ואילו הבא בתחלה מברך עליו שהכל נהיה בדברו ולבסוף בורא נפשות רבות וחסרונן על כל מה שברא ואורו לאו מעשה קדרה הוא והתניא אלו הן מעשה קדרה חילקא טרגים (ה) סולת *ורי וערסן ואורו הוא כמי רבי יוחנן בן גורי היא דתניא *רבי יוחנן בן גורי אומר אורו מין דגן הוא והייבוי על חמוצ' בורא ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח אבל ירבנן לאורבנן לא והתניא *הכוסם את החטה מברך עליה בורא פרי האדמה *פתנה אפאה ובשלה בזמן שהפרוסות קיימות בתחלה מברך עליה המוציא לחם מן הארץ ולבסוף מברך עליה ג' ברכות אם אין הפרוסות קיימות בתחלה מברך עליה בורא מיני מזונות ולבסוף מברך עליה ברכה אחת מעין ג' יהכוסם את האורו מברך עליו ב"פ האדמה טחנו אפאו ובשלו אף על פי שהפרוסות קיימות בתחלה מברך עליו בורא מיני מזונות ולבסוף מברך עליו ברכה אחת מעין שלש מני אילימא ר' יוחנן בן גורי היא דאמר אורו מין דגן הוא המוציא לחם מן הארץ ושלש ברכות בעי ברוכי אלא לאו רבנן היא ותויבתא דרב ושמואל תויבתא: אומר מר הכוסם את החטה מברך עליה בורא פרי האדמה והתניא בורא מיני זרעים לא קשיא הא ר' יהודה והא רבנן דתנן *ועל ירקות (ג) אומר בורא פרי האדמה ר' יהודה אומר בורא מיני דשאים: אומר מר הכוסם את האורו מברך עליו בורא פרי האדמה טחנו אפאו ובשלו אע"פ שהפרוסות קיימות בתחלה מברך עליו בורא מיני מזונות ולבסוף ברכה אחת מעין שלש והתניא *לבסוף ולא כלום אומר רב ששת לא קשיא הא ר"ג והא רבנן דתניא *היבלל כל שהוא משבעת המינים רבן גמליאל אומר שלש ברכות וחכמים אומרים ברכה אחת מעין שלש ומעשה ברבן גמליאל והוקנים שהיו מסובין בעלייה ביריחו והביאו לפנייהם כותבות ואכלו ונתן רבן גמליאל רשות לר' עקיבא לברך קפץ וברך רבי עקיבא ברכה אחת מעין שלש אמר ליה רבן גמליאל עקיבא עד מתי אתה מכניס ראשך בין המחלוקת א"ל רבינו אע"פ שאתה אומר כן והברך אומרים כן למדתנו רבינו *יהודי ורבים הלכה כרבים רבי יהודה אומר משמו כל שהוא משבעת המינים ולא

[ע] ב"ת סימן ח ובעט"ו סס
לה א מ"י פ"ג מהל' ברכות הל' יוד סמג עשין כו טושיע אר"ח ס"י רח טע"ף ז
לו ב מ"י סס הלכה ד סמג שם טושיע שם טע"ף ז
לז ג מ"י פ"ה פ"ו מהל' חמץ ומצה סמג לחון עט טושיע אר"ח סימן חג טע"ף ח
לח ד מ"י פ"ג מהל' ברכות הל' ב טושיע אר"ח ס"י רח טע"ף ד
לפ ה מ"י שם הל' ח סמג עשין טושיע אר"ח ס"י קח טע"י
מ ו מ"י סס הלכה י סמג שם טושיע אר"ח ס"י רח טע"ף ז

הגהות הביבא

(ח) גמ' טרגים וריז כ"ל ותיבת סולת נמחק:(ב)שמואל הירקות הוא אומר:(ג)רש"י ד"ה חילקא וכו' במועד קטן. ג"כ ס"פ מי שחטף דף י"ג חילקא טרגים וטיסין חילקא חטא לתרמי טרגים חטא לתנת טיסי חטא ללכניע:(ד)שם ד"ה כותבות וכו' תמריס הוא דבש:(ה) רח"ל ד"ה הכוסם וכו' לחמיו לעיל. ג' ר"ש ל"ז:
(ו) ד"ה נתן וכו' סבור שיהא מברך:(ז) א"ב טעונה כוס ח"כ יומט לעולם ל"ל ותיבת חמס וא"כ נמחק:

גליון הש"ס

גמ' הכוסם כו'. ע"י רש"י (לעיל לו ע"ב ד"ה כס)מגילה ז ע"ב ד"ה דאיכסיה (בנימא פ"א. ד"ה טע"ף): תוס' ד"ה הכוסם כו' שחא חכמים כיילי ליה בההוא ועי' לקמן מ"ד ע"א:(ז) תוס' ד"ה נתן כו' דאינו שחא בקיישות רק מלא לגמיו. ע"י לקמן ל"ט ע"א תוס' ד"ה כ"כ:

[חולין קו'ט"ש בחו"מ וס"מ]

כ"ל וריז
פסחים לה.
קיד:

תוספתא ס"ד

לעיל לה.

תוספתא ס"ד

[לעיל פ.טו.ס"ז]

מאי מברך בסופה רבי ירמיה אומר לא חלית סלת מן יומא וכו' *נתן ר"ג רשות לר' עקיבא לברך (ו) סבור (ו) היה שיברך ג' ברכות כמו שהיה סבור וא"ל לר"ג הא קמ"ל *דאין מומנין על הפירות וי"ל דר"ג *היה סבור שהיה מברך על כל ז' מינין ג' ברכות שלמות וכו' ביבך ר"ע מעין ג' לעלמו דוקא דקמ"ל אין מומנין על הפירות ואחרים המסובין ברכו כל אחד לעלמו וא"ל לר"ג דלמך ג' ברכות שלמות וס"ל מומנינים על ז' המינים אי ס"ל דברכה טעונה כוס ח"כ (ז) יומנו וא"כ יומנו לעולם וי"ל דיכול להיות שלא יסתה כלל מן כוס של ברכה וא"ל מ"מ לאחור המברך שהוא טעוס לריך לברך פעם אחת וא"כ אין לדבר סוף וי"ל היכא *דאינו שחא בקיישות רק מלא לוגמיו מודה ר"ג דל"כ וכו' לית ליה לר"ג ברכה אחת מעין שלש בשום מקום: [וע"ע חו"מ פסחים ק"ה: ד"ה ש"מ]:
תבואה

כיצד מברכין פרק ששי ברכות

חביצא דלית ביה פרוזין. פרש"י כמו שלנייק"ק (ג) ואל"ת והתמיא לעיל בזמן שהפרוסות וכו' אין הפרוסות קיימות לא יברך עליהן המוציא אלא דלית ביה כוית וי"ל דרב יוסף מפרש ליה הפרוסות קיימות היינו בכזית ואין הפרוסות קיימות בשאין בהן כוית וכן מפרש נמי בירושלמי ואל"ת ואין מדרמה רב יוסף פרוזי מנחות לפרורי חביצא וי"ל כיון שטנגינן בשמן כנתבשלו דמי ומיהו קשה ללקט מכולן כוית דקאי אחמשה המינין ולא אמנחות כמו שאפרש וההס"ד גמי לא מיירי בשנתבשלו ומאי מדרמה לחביצא שהיא מבושלת לכן י"ל חביצא היינו פרוזין הדבקים יחד על ידי מרק או על ידי חלב כמו חביצא דתמרי *שהן נדבקינן :

היה עומד ומקריב מנחות. פרש"י בעל הבית המתגדב מנחה ודוקא גדול הוא דליה עומד ומקריב משמע בכהן המקריב וכן ליטא נטולן לאכלן משמע דלכהן קאי ונראה בכהן העומד להקריב ראשון בשמירתו וכו' ד משמרות היו וכל שבת מתחדשת משמרה אחרת חס כן כל משמרה וזויה משמרה אלא ב' פעמים בשנה וכיון שיש להם זמן קבוע מצרכינה שהייתו ולא כפירש"י דמנחות דמיירי בכהן שלא הקריב מעולם :

רקמו מכולן. פירש"י דקאי אמנחות ולא נירא דח"כ היכי קאמר דלס חמין הוא וכו' והא אמרינן (מנחות ד' נב:) כל המנחות בזה מלה ונראה דקאי אחמשה מינין וה"ק לקט מכל מיני לחמים כוית כו' :

אמר רבא והוא דליכא עליה תוריתא דנהמא . וכן קיימא לן דרבא בתראה הוא ולא בעינן שיהו בפרוזין כוית כיון דליכא תוריתא דנהמא לענין המוציא ואפילו נתבשלו לפירוש רש"י והא דמשמע בירושלמי דפרוסות קיימות הן בכזית היינו לפי שכן דרך להיות תוריתא דנהמא בכזית אבל פעמים דלפילו בפחות מכזית איכא תוריתא דנהמא : תוריתא דנהמא . נראה דהיינו כשנותני' הפרוזין (ה) במים ואם המים מתלבבים מחמת הפרוזין אלא ליה תוריתא דנהמא וכן היה רגיל רבינו דוד מתי"ץ ללבו פרורין במים בלילה כדי לאכלן בשחר בלא ברכת המוציא ובלא ברכת המזון שלא לאחר כדי שתחזק ראשו ויובל להגיד ההלכה :

לחם העשוי לכותח פטור מן החלה . והיינו כשעשאו כלמודים ופירש"י עיסה שמיבשים בחמה וקשה דהא אמרינן במסכת חלה (פ"א משנה ה) כל שתלתו עיסה וסופו סופגינן חייבין בחלה וכל שתלתו סופגינן וסופו עיסה חייבין נמי בחלה ושתלתו סופגינן וסופו נמי סופגינן פטור מן החלה ופסק ר"ת אם כן צביצול"ש וירושל"ש דתלתן עיסה מברכין עליה המוציא וחייבין בחלה אף על פי דסופן סופגינן ומתחלה היה ר"ל ר"ת דדוקא ומתחלה היה שהיו ממתלה עיסה חייבין בחלה אבל מן המוציא פורים דעכשו הם סופגינן וז"ל דהא לעיל קתני נטולן לאכלן מברך עליה המוציא גבי מנחה אף על פי דעכשו הם סופגינן שהמנחות מטוגגות בשמן . ורימשי"ש אף על גב דחייבין בחלה שהיו עיסה מתחלה פטורין מהמוציא ואין מברכין עליהם אלא בורא מיני מזונות דלית להו תוריתא דנהמא ואחר כך ברכת מעין שלש על הממיה ועל הכלכלה ור' יחיאל ז"ל היה מוספק

ולא (ג) מין דגן. שבמין דגן יש חילוק שאם עשאו פת הכל מודים שרדיך לאחריו ג' ברכות : או . אף אם מין דגן הוא אלא שלא עשאו פת בשתים אלו נחלקו ר"ג וחכמים : **במאי אוקימתא** . להבוא דלעיל דקתני ולבסוף ברכה אחת מעין שלש : **כר"ג אימא סיפא דרישא** . דההיא מתני' דמתני גבי הכוסס את החטו דההיא רישא לדיה וקתני סיפא אין הפרוסות קיימות כו' : **השאל** . אפילו אדייסא אמר ר"ג במתני' בתייתא או מין דגן ולא עשאו פת מברך אחרי ג' ברכות : **אין הפרוסות קיימות** . שבתלתו פת ממש היה : **מיבטיא** . ובשנחתו מי גרע מדייסא : **אלא לאו רבנן סיא** . דאמרי גבי דייסא ברכה אחת והאי נמי משנחתו לאו פת הוא והוי כדייסא והלכתא לאו גרסינן : **רישטא** . הוא חזין קרה : **דחללי** . בני כפר : **דמפשי ציה קמחא** . שמרכים בו קמח : **דמחוא** . בני כרך : **חביצא** . כעין שלני"קוק שמפררין בתוך האלפס לחם : **מנא אמניא לה** . דאפרוזין כוית מברכין המוציא : **סיה** . ישראל עומד : **ומקריב מנחות** . ונתנה לכהן להקריב : **אמר ברוך שהחיינו** . אם לא הביא מנחות זה ימים רבים : **נטולן לאכלן** . הכהן : **ומני עלה** . כלומר ותנן על המנחות מנחת מחבת ומנחת מרחשת הקריבות כשהן אפיוות : **וכולן פותח** . כלומר בזענן קודם קמיצה ועושה אותן פתיחין כויתים כדכתיב פתוח אותה פתים (ויקרא ג) אלמא פתיחין כויתים מברך עליהן המוציא : **פורין** . למנחות האפיוות על המחבת ועל המרחשת קודם קמיצה עד שמחזירין לסלתן : **ספי נמי** . דפליג אמר דקתני מברך המוציא : **והמניא לקט מכולן** . פתיחין המנחות : **כוית כו'** . ומדקאמר יולא זו ידי חובתו בפסח משום אפילת מלה דמזות עשה היא לכהיב בערב תאכלו מזות והסא לחם בעינן דכתיב זה לחם עושי אלמא לחם הוא ומברך המוציא והא מתניתינן על כרחך רבי ישמעאל היא דהא קתני לקט מכולן כוית אלמא בפתיחין פתוחין מכזית קאי : **בשערסן** . כשחזר וגבול יחד וחזר שאפן . ערסן לשון ערסוטיס : **והוא שאפן כבד אכילת פנים** . שלא ישעה משתחיל לאכול שיעור כוית עד שגמר אכילת השיעור יותר מכדי אכילת חזי ככר של שמה ביצים דהוי חזיו ארבעה ביצים שהיו לירוף שיעור אכילה ואם שעה יותר אין האכילה מנתפרת והוא ליה כלאוכל חזי זית היום וחזי זית למחר ואין בו חיוב כרת אם חמץ הוא : **ואי בשערסן והוא שאפן** . לשון יחיד מיבטיא ליה : **סכ"ע** . ובשלא ערסן היא וכדקאמרת והא דקתני דכתיב למיהוי לחם בצא מלחם גדול ובשאר מן הלחם שלא נפרס כולו אבל אם נפרס כולו לא חשיבי פתיחין הפחות' מכזית ולא מברכין המוציא ואין יולא בהן ידי חובתו מלה בפסח :

(ה) ולא מין דגן הוא או מין דגן ולא עשאו פת ר"ג ואמר שלש ברכות והכ"א ברכה אחת כל שאינו לא משבעת המינין ולא מין דגן בגון פת אורו ודורון ר"ג ואמר ברכה אחת מעין שלש והכ"א ולא כלום במאי אוקימתא כר"ג אימא סיפא דרישא אם אין הפרוסות קיימות בתחלה מברך עליה בורא מיני מזונות ולבסוף מברך עליה ברכה אחת מעין שלש מני אי ר"ג השתא אבותבות ואדייסא אמר ר"ג ג' ברכות אם אין הפרוסות קיימות מיבעיא אלא פשיטא רבנן אי הכי קשיא דרבנן אדרבנן אלא לעולם רבנן ותני גבי אורו ולבסוף אינו מברך עליו ולא כלום : אמר רבא האי ריהמא דחקלאי דמפשי ביה קמחא מברך במ"מ מ"ט דסמירא עיקר דמחוא דלא מפשי ביה קמחא מברך עליו שהבל נדיה בדברו מ"ט דובשא עיקר *יהדר אמר רבא "אידי ואידי במ"מ רב ושמואל דאמרי תרויהו כל שיש בו מחמשת המינים מברכין עליו בורא מיני מזונות א"ר יוסף *האי חביצא דורא ביה פרוזין כוית בתחלה מברך עליו המוציא לחם מן הארץ ולבסוף מברך עליו שלש ברכות דלית ביה פרוזין כוית בתחלה מברך עליו בורא מיני מזונות ולבסוף ברכה אחת מעין שלש אמר רב יוסף מנא אמניא לה *דתניא יהיה עומד ומקריב מנחות בירושלים ואמר ברוך שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה נמלן לאכלן מברך המוציא לחם מן הארץ ותני עלה יבולן פורתן כוית א"ל אביי אלא מעתה לתנא דבי ר"י דאמר פורין עד שמחזירין לסלתן ה"נ דלא בעי ברכוי המוציא לחם מן הארץ וכי תימא ה"נ והתניא לקט מכולן כוית ואכלן אם חמין הוא עניוש כרת ואם מצה הוא אדם יוצא בו ידי חובתו בפסח הכא במאי עסקינן בשערסן אי הכי אימא סיפא והוא שאכלן בכדי אכילת פרים ואי בשערסן האי שאכלן מיבעי ליה והא במאי עסקינן בבא מלחם גדול מאי הוה עלה אמר רב ששת יהא חביצא אף על גב דלית ביה פרוזין כוית מברך עליו המוציא לחם מן הארץ אמר רבא יהודא דאיכא עליה תוריתא דנהמא [פרוקינן חייבין בחלה] [6] וכי אתא רבין א"ר יוחנן פרוקינן [3] פטורין מן החלה מאי פטורין אמר אביי כובא דארעא ואמר אביי מ'ריתא פטורה מן החלה מאי מ'ריתא איכא דאמרי גביר מרתח ואיכא דאמרי "נהמא דהגדקא ואיכא דאמרי "לחם העשוי לכותח תני רבי חייא לחם העשוי לכותח פטור מן החלה והא תניא חייב בחלה התם כדקתני מעמא ר' יהודה ואמר 'מעשיה מוכיחין עליה עשאו בעבין

תוריתא דנהמא . תואר מראית הלחם : **כובא דארעא** . עושה מקום חלל כפירה ונותן בתוכו מים וקמח כמו שעושין באלפס : **גביל מרתח** . נותנים קמח ומים בכלי ובושין בקף ושופכין' על הכירה כשהיא נפקת : **נהמא דהגדקא** . בלך שאופין בשפוד ומושחים אותו תמיד בשמן או במי ביצים ושמן : **לחם העשוי לכותח** . אין אופין אותו בתוך אלא בחמה : כעבין

עליהם אלא בורא מיני מזונות דלית להו תוריתא דנהמא ואחר כך ברכת מעין שלש על הממיה ועל הכלכלה ור' יחיאל ז"ל היה מוספק

על הממיה ועל הכלכלה ור' יחיאל ז"ל היה מוספק

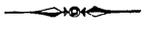
על הממיה ועל הכלכלה ור' יחיאל ז"ל היה מוספק

על הממיה ועל הכלכלה ור' יחיאל ז"ל היה מוספק

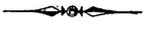
[מעין זה שבת
סכ"ע יקמין]

מנחות עה:

סכ

הנחות הבית
(ה) בני ולא מין דגן וכו' והכמים אומרים ברכה אחת מעין שלש שא"ת (ג) רש"י ד"ה ולא מין : (ג) רש"י ד"ה חביצא וכו' כוית שלנייק"ק. י"ב כלומר שנתבשלו וא"כ קשה מדתניא לעיל וכו' : (ד) בא"ד והסא לא מיירי כשנתבשלו מ"מ מאי מדהסא : (ה) ד"ה תוריתא דנהמא וכו' נמים דלאס נכרות פטורים נמים כל בלילה :

הגרוית הגריא
[ה] בני (טרוקינן חייבין בחלה) תא"ש : [כ] שם כי אחא רבין א"ר יעקובינן חייבין בחלה . כ"ל :

ביצד מברכין

פרק ששי ברכות

לח

מח א במי"ג מה"ג
 ברכות הלכה ט
 טושי"ע א"ח טמן קמח
 טפ"ט ט
 כ במ"ג מי"ג פ"ז מה"ג
 חמ"ג ומ"ה הל' ו
 טושי"ע א"ח ט"י תס"א
 טפ"ג ב
 ג ד מי"ג פ"ח מהלכות
 ברכות הלכה ד סמג
 טפ"ט טושי"ע א"ח
 ט"י רב טפ"ט ח
 נא ה"ו מי"ג פ"ח מה"ג
 תרומות הלכה ב
 נב ז מי"ג פ"ח מה"ג
 ברכות הל' ד סמג
 טפ"ט טושי"ע א"ח
 ט"י רב טפ"ט ז
 נג ח [מי"ג] פ"ג טס הל' ג
 טושי"ע א"ח ט"י
 רח טפ"ט [ח מי"ג] פ"ח מה"ג
 תה"ל שבת הל' ג טושי"ע
 א"ח ט"י שפ"א טפ"ט
 י"ד: [ג מי"ג] טס הלכה ככ"ג
 גר ט מי"ג פ"ח מה"ג
 שבת הל' כ טושי"ע
 לאוין ט טושי"ע א"ח
 ט"י שבת טפ"ט לו

[וע' תוס' פסחים לו:
 ד"ה דכ"ט]

[תמונת ס"א מ"ג]

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה וכל
 המסקין וכו' מביין
 הס"ד והלך קרימ"ה ה"ג
 וז"ל וכו' ברכה ה"ג
 והלך כן מ"ה דסד"א:
 (ב) תוס' ד"ה לחם וכו'
 וירמשי"ש מייב"ס בחלה
 משום דתקן טעוה טעוה
 בצל כד למלקע פטור
 מן החלה דליה כ"ט
 שיעורא א"כ כ"ה:
 (ג) ד"ה הל' דבשאל וכו'
 דלון שכר ללח וכו' וד' וכו'
 בשניה ט"ו ט"ו ט"ו ט"ו
 פטור זה: (ד) ר"ה וכו'
 שנתחנן רבי יוסי כ"ט
 יחוד פליג גבי נטון
 מים. ג"כ מ"ו מהתש"ך
 סוף דף ק"ה: (ה) ד"ה
 וכו' וכו' דכיון שנק"ו
 כ"ל ותיבת דכל ממק:
 (ו) ד"ה והתול וכו'
 דלפילו שנק"ו כ"ל
 ותיבת כל ממק:
 (ז) בא"ד דשזיטא למחני
 דש"י שבת כיון ששמוד
 לאכילה אע"ג דיעקו
 לנפוח אלף זרכ:

גליון הש"ס

גמ' ור"ג שכר המזיא
 דמפיק משמע. ע'
 שיעובין י"ט ע"א ו"ט:
 רש"י ד"ה כלמודין
 כמכסיו. ע' מ"ט פ"ה
 מ"ט דכ"ט: רש"י ד"ה
 שיתחל מלכ"ט ט"ו
 ו"כ רש"י מלכ"ט ט"ו:

מסופק אם וירמשי"ש חייבין בחלה משום (ג) עושה עיסתו בלח כדי לחלקה פטורין מן החלה דליה כהו שיעורא הכא גבי וירמשי"ש גמי פעמים מחלקן שאין משימין שיעור חלה בקדחה אחת אך היה מלרד ליקח חלה בלא ברכה בשביל הספק וכל דבר שתחלתו סופגין וסופו עיסה חייבין בחלה ובהמולא דקיי"ל כרבי יוחנן פרק כל שטה (פסחים לו.)

דפליגי ר' יוחנן ור"ל במעשה אילפס ופליגי בבליהו רכה דהיינו תחלתו סופגין וסופו עיסה אם לאפה בתנור או בכירה או באילפס בלא מים ושמן דר"ל ס"ל דלא הוה חייב אלא שנתאפה בתנור ואח"כ קאי המתניתין תחלתו סופגין וסופו עיסה דמייב בחלה אלף באילפס פטור ורבי יוחנן מחייב דמעשה אילפס כופו עיסה קרינן ביה רק שלא יהיו משקין באילפס דהיי איתא בירושלמי כל שאור תחתיו חייב בחלה ומזכרין עליו המולא אלף אגלי"ש אין מברכין עליו המולא דלא הוה אלא גובלח בעלמא ומיהו אם קבע סעודתיה עליהו כמו בפורים מזכר המולא וכל דבר שתחלתו סופגין וגם סופו כגון הני סופגין שמתנגין אותן בשמן שקורין בזו"מ *פטורין מן החלה: **ב**ר ונרא קבע סעודתיה עליה. וכן גיל"ש אי קבע סעודתיה עליה מברכין עליה המולא וכן לוח הר"מ בפורים שקובעין סעודתן עליהן לברך המולא בפת תחלה כדי לפטורן מבכרה שהיה מסופק אי הוה קביעותייהו קביעות או לא: **ה**א דובשא דחמרי מברכין עליה שהכל. וכן משקין מכל מיני פירות בר מסירוש ויזהר כדלמרינן גבי ערלה *ולאספוקי מה"ג שפירש דמייירי שנתן לתוכן מים ושכר דין אט"ג דשמה יש בתן כו"ט בכדי אכילה פרס לא מברכין עליו בורח מיני מזונות אלא שהכל ואפי' לרב ושמואל דחמרי כל שיש בו מחמתק המינין מברכין עליו בורח מיני מזונות הכא לא הוה כהו ממש שטוריס(ג) ואין שכר אלא טעמא בעלמא ועוד משום שיש בו עלויה אחרינא בפת ועוד בשתיה אומר שהכל: **ו**שויין שבושין. רבי(ד) ור"י פליגי גבי נטון מים לתוך המורסן ובקליטה מיירי מדקתני ובחשין ולא קתני לשון גבול והכי דייקין הס"ס: **ו**א"י ס"ד לרפואה עבדי ליה רפואה בשבת מי שרי. דסובר דכיון (ה) דכל ששקרו לרפואה ואין רגילות לנטוהו לנורך לאכילה אסור בשבת וכו': **ו**הא"ה תן כל האוכלין וכו'. דמשמע מדקתן כל האוכלין דאפי' (ו) כל ששקרו לרפואה כיון שראוי לאכילה שפיר דמי מדקתן כל ומסיק הגמרא וליכא דרב ושמואל דפשיטא (ז) דמתניתין שריא אף על פי ששמוד לרפואה אלף דרב ושמואל אשמעינן דלא נימא כיון דעקרו לרפואה לא לברך עליה כלל קא משמע לן כיון דמתניתין מיניה עני ברכוי ומכל מקום לא יברך אלא שהכל כיון שאינו עשוי לסעוד יי' אם לשמות ואם כן כל דבר שיש בו מחמתק המינין ואינו עשוי לסעוד כי אם לשמות כגון שכר וכיוצא בו מברך שהכל וכחאי גונחא פסק בה"ג והלכתא שסיטא עבה מזכר בורח מיני מזונות קלישתא מברך שהכל ואף על פי שגרפואה געשית היכא דאית ליה הגאה מיניה מזכר: והלכתא

תרומת ס"א
 מ"ז חולין קכ

ומתין לחוה
 דשכר פי"ט
 עירובין טו

ושנת קי.
 שנת קט.

שנת קט.
 יומא מט.

רש"י מ"ז
 גליון לו.

במדבר כג
 דברים ח
 שמות ו

ס"ט

ענין. ערוכה ומקופטת כגלוסקאות נאות גלי דעתיה ללחם עשאה: **כ**למודין. *כנסתים בעלמא שלא הקפיד על עריסתם ודוגמתו שינוי במועד קטן (פ"ב דף י"ב.) עושה לו למודין לוחין לבור של יין לכסותו: **ו**עט בעלמא הוא. ואינו פרי לברך עליו בורח פרי העץ: **ו**מומץ ספוגיות. סופי ענבים תורה אור שאין מהבשלים עולמות ועושים מהן חומץ: **מ**חייב קרן וחומש. לשהיה ממנו בשוגג: **ו**ר' יהושע פותר. דויעה בעלמא הוא ואין שם תרומה חל עליו ואין לך פרי הניתן למשקה אלא ויהיה וענבים בלבד והיינו למר בר רב אשי: **ט**רימא מהו. מה מברכין עליו וקם טרימא כל דבר הכתוש קלה ואינו מרוסק: **ל**א הוה **א**דעתא דרבא. לא היה מבין מהו שואל: **א**י"ל. רבינא לההוא מברכין אינו טרימא אחת שואל: **ד**קורטמי. כרוס שכותשים ארוה וכוונתן בו יין וסותין: **א**ו דשומשום. להוליא שמן: **א**ו דפורלני. כתישת ענבים לתת לתוך החרלנים מים לעשות תמד: **א**י"ל רבא השילחא קא אמרה. מהוך דברי רבינא הבין רבא את השאלה אי"ל דבר מעוק שאלתי כמו בישי תשילתא דשמיתת חולין (דף נ"ג): **מ**ותר לעשות מהן טרימא. שאינו מפסידה אלמא דבמילת' קאי וכיון דהכי הוא מברכין עליה ב"פ העץ: **ש**סיטא. *מאלכל העשוי מקמח קליות שנתבשלו בתנור בעת שהשכלים לחים: **ע**בה לאכילה עבדא. ובמילת' קיימא: **ש**בושין. מגיסין בקף לערביו יפה במימיו: **ו**יחס המלרי. מפורש במסכת פסחים (דף נ"ב): **ו**כל המשקים שותא. אלמא לאכילה מבכין ורפואה ממילא הוה הכא נמי לאכילה מבכין וכו' (ה) ה"ג **ו**ליכא דרב ושמואל. ואע"ג דהניא לענין שבת דאוכל הוא ומותר לאכלו בשבת אלטקורן למימר דעשון ברכה: ה"ג דסד"א כיון דלרפואה קא מבין לא לבעי ברכה קמ"ל כיון דמתהני מיניה. שהרי שיהי ממלך הוא בעי ברכוי: **ו**הלכתא. ל"ג ומהלכות גדולות הוא: **ד**אפי"ק משמע. שהולא כבר והא ודאי ברכה הגונה דלשעבר בעינן שהרי כבר הוליא הלחם הזה מן הארץ שהוא בל יתהוה הימנו: **ד**כפי"ט אל מוליא מהמלרי. וכשאלמרי פרשת בלעם כבר ילאו: **ה**מוליא לך מים. וכבר הוליא: **ו**רבינא מסתדמפיק משמע. שנתקד להוליא דכתיב המוליא אחסם וכשנאמר פסוק זה למשה עדיין לא ילאו והמוליא לך מים עדיין היה מוליא כל ימי היותם בדבר: **ד**אפי"ק יחכון. שאני הוא שהוליא אחסם אשמעינן

דאפי"ק משמע דכתיב אל מוציאם ממצרים בי פליגי בהמוציא רבנן סברי המוציא דאפי"ק משמע דכתיב המוציא לך מים מצור החלמיש ירבי נחמיה סבר המוציא דמפיק משמע שנאמר המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים ורבנן ההוא הכי קאמר לחו קודשא בריך הוא לישראל כד מפיקנא לכו עבידנא לכו מלחא כי היכי דידעיתו דאנא הוא דאפי"קית יתכון ממצרים דכתיב וידעתם כי אני ה' אלהיכם המוציא משתבחין ליה רבנן לרבי יזרא [את] בר רב זביד אחוה דר"ש בר רב זביד דארם גדול הוא ובקי בברכות הוא אמר להם לכשיבא אידכם הביאוהו ליה זמנא חדא אפקיע לגביה אפי"ק ליה ריפתא פתח ואמר מוציא אמר ליה הוא שאומרים עליו דארם גדול הוא ובקי בברכות הוא בשלמא אי אמר המוציא אשמעינן

כיצד מברכין פרק ששי ברכות

נה א עיי' פ"ג מה"ל
ברכות ל' ב סג
ענין כו עוש"ע א"ח
פ"י קפו טע"ב כ'
נר ב ד ר מיי' פ"ח
מה"ל ברכות סג
שם עוש"ע א"ח ס"ה ר"ה
טע"ף א (ובסימן רב
טע"ף יג):
נר ה מיי' פ"ו מה"ל
תמן ומל"ה הלכה ו
סג ענין מן עוש"ע א"ח
פ"י ספ"ט טע"ף ד'
נר ו מיי' פ"ו מהלכות
תמן ומל"ה הלכה יג
סג ענין מן עוש"ע
א"ח ס"ה טע"ף ה':
נר ו מיי' פ"א מה"ל
ברכות הל' ב ופ"ג
הל' י סג ענין כו
עוש"ע א"ח סימן רי
טע"ף ה':

והלכתא המוליד וכו'. והע"פ דבמוליד כ"ע לא פליגי דאפיק משמע *זכירושמי מפרש טעמא כדי שלא לערב ^ה **ואשמעינן הלכה כרבנן**. דהמוליד דאפיק הוא: **מאי קאשמעין לן**. האויות כגון העולם מוליד והע"ג דבלחם מן נמי איכא עירוב ^ה **הכל מודים זו**: אף ירקות שנשחטו כו'. ואפילו הכי במילתייהו לעבודת האדם האדם להוליד לחם מן הארץ ועל כן יש לבטל בשתי ידיו בעשר אלבעות נגד י' תיבות שבמקרא זה: **מודקתני** ירקות דומיא דפת. לא הוי ירקות דומיא דפת שהרי פת אישחתי לעלויא ויש ירקות שאין משתנות לעלויא אלא כלומר מה הפת אין בשול מגרע את הצרכה אף הירקות נמי במלתייהו קיימי ולא מגרע להו השול: **משבתת** לה בתומי וכו'.

וא"ת והרי נראה לעיני דהשול משביתן ו"ל דהיינו בשביל הבשר והמלח שבחוקין ונראין הדברים שכל דבר שהוא כל כך טוב מבוטל כמו חי וחי כמו מבוטל כמו מיני קטניות וכן תפוחים יש להן צרכה הראשונה שכל כך שוין מבוטלין כמו חיין ומטעם זה מברכין נמי על היין מבוטל בורא פרי הגפן ששכל כך הוא טוב ואמר השול כמו קודם לכן וקרא וסלקא וכרוב וכיוצא בהן שטובין יותר מבוטלין מחיין כשהן חיין מברכין עליהם שהכל מבוטלין ב"פ האדמה וכן אותן ערמוניות וחבובים שאין ראויין לאכלן חיין כמו מבוטלין בתחלה מברכין עליהן שהכל מבוטלין בורא פרי העץ אך אותן ערמוניות שקורין לומיברד"ש מברך עליהן בורא פרי העץ אפילו בתחלה וכל דבר המתקלקל בשולו כגון תומי וכו' וכו' וכו' וכו' כשהן חיין מברך עליהן בורא פרי האדמה ומבוטלים שהכל כך נראה לרבינו יהודה ומיהו הרב אלפס פסק בשלקות (ד) דאשחתי לגריעותא ע"י בשולן אומר בורא פרי האדמה כרב תמן לחמר שלקות מברכין עליהן בורא פרי האדמה דר' חייא בר אבא קאי נמי כותיה וכל שלקות מיירי ר' חייא בר אבא אף בלחות דמשחתי לגריעותא מדפליג להו בגמרא אהדי ר' חייא בר אבא ור' בנימין בר יפת ואגו ממונן בדבש מברך עליו בורא פרי העץ דאגו עיקר: **ב** תלתי יומין מהדר תלמודי. לאו דוקא כל תלמודו אלא כל מה שהיה לומר בשלשים יום היה חוזר הכל לפניו ביום שלשים ואחד: **ז** ירת מליח. ומליח כרותח: **ב**

גהות הב"ח
(ה) ש"י ד"ה אמר רב תמן וכו' כרבי בנימין בר יפת עולא וכו' כר' בנימין בר יפת עד שנתקע: (ג) ד"ה תהי וכו' רבי בנימין בר יפת אלל: (ד) ד"ה בר מן וכו' רבי בנימין בר יפת כלום: (ד) תוס' ד"ה משבתת וכו' ה"ר אלפס פסק בשלקות א"ע"ג דאשחתי לגריעותא על ידי בשולן ג"כ אומר בורא:

ואשמעינן טעמא והלכתא כרבנן אלא דאמר מוציא מאי קמ"ל ואיהו דעבד לאפוקי נפשיה מפלוגתא ^ה **והלכתא המוציא לחם מן הארץ דקי"ל כרבנן דאמרי דאפיק משמע**: ועל הירקות אומר וכו': קתני ירקות דומיא דפת מה פת שנשחטה ע"י האור אף ירקות נמי שנשחטו ע"י האור אמר רבנאי משמיה דאביי יזאת אומרת שלקות מברכין עליהן בורא פרי האדמה (*ממאי מודקתני ירקות דומיא דפת) דרש רב חסדא משום רבינו ומנו רב שלקות מברכין עליהם בורא פרי האדמה ורבותינו היוורדין מארץ ישראל ומנו עולא משמיה דר' יוחנן אמר שלקות מברכין עליהן שהכל נהיה בדברו ואני אומר יכל שחחלתו בורא פרי האדמה שלקו שהכל נהיה בדברו וכל שחחלתו שהכל נהיה בדברו שלקו בורא פרי האדמה בשלמא כל שחחלתו שהכל נהיה בדברו שלקו בפה"א משבתת לה בכרוב וסלקא וקרא אלא כל שחחלתו בפה"א שלקו שהכל היכי משבתת לה אי' נחמן בר יצחק משבתת לה בתומי וכו' דרש רב נחמן משום רבינו ומנו שמואל שלקות מברכין עליהם בפה"א וחברינו היוורדים מארץ ישראל ומנו עולא משמיה דר' יוחנן אמר שלקות מברכין עליהן שהכל נהיה בדברו ואני אומר במחלוקת שנויה דרבינא *יוצאין ברקיק השרוי ובמבוטל שלא נמוח דברי ר"מ ור' יוסי אומר היוצאים ברקיק השרוי אבל לא במבוטל אע"פ שלא נמוח ולא היא דכ"ע שלקות מברכין עליהן בפה"א ועד כאן לא קאמר ר' יוסי החם אלא משום דבעינן טעם מצוה וליכא אבל הכא אפי' רבי יוסי מודה אמר ר' חייא בר אבא אי' יוחנן שלקות מברכין עליהם בפה"א ור' בנימין בר יפת אי' יוחנן שלקות מברכין עליהם שהכל נהיה בדברו אי' נחמן בר יצחק קבע עולא *לשבשתייה בר בנימין בר יפת *תהי בה ר' זירא וכי מה ענין ר' בנימין בר יפת אצל ר' חייא בר אבא ר' חייא בר אבא *דייק וגמיר שמעתא מרבי יוחנן רביה ורבי בנימין בר יפת לא דייק ועוד רבי חייא בר אבא *כל תלתין יומין מהדר תלמודיה קמיה דר' יוחנן רביה ור' בנימין בר יפת לא מהדר ועוד בר מן דין ובר מן דין דההוא תורמסא *דשלקי ליה שבע זמנין בקדרה ואבלי ליה בקנור סעודה ארו ושאלו לר' האדמה ועוד אמר ר' חייא בר אבא אני ראיתי את ר' יוחנן שאכל זית מליח ובריך עליו תחלה וסוף אי אמרת בשלמא שלקות במילתייהו קיימי בתחלה מברך עליו בורא פרי העץ ולבסוף מברך עליו ברכה אחת מעין שלש

אלא מאי מברך דילמא בורא נפשות רבות וחסרונן על כל מה שברא מתיב רב יצחק בר שמואל * וירקות שאדם יוצא בהן ובקלה אבל לא כבושין ולא שלוקין ולא מבושלין ואי ס"ד במילתייהו קאי שלוקין אמאי לא שאני התם דבעינן טעם מרור וליכא אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא רבי יוחנן היכי מברך על זית מליח כיון דשקילא לגרעיניה בצר

אלא מאי מברך דילמא בורא נפשות רבות וחסרונן על כל מה שברא מתיב רב יצחק בר שמואל * וירקות שאדם יוצא בהן ובקלה אבל לא כבושין ולא שלוקין ולא מבושלין ואי ס"ד במילתייהו קאי שלוקין אמאי לא שאני התם דבעינן טעם מרור וליכא אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא רבי יוחנן היכי מברך על זית מליח כיון דשקילא לגרעיניה בצר

אלא מאי מברך דילמא בורא נפשות רבות וחסרונן על כל מה שברא מתיב רב יצחק בר שמואל * וירקות שאדם יוצא בהן ובקלה אבל לא כבושין ולא שלוקין ולא מבושלין ואי ס"ד במילתייהו קאי שלוקין אמאי לא שאני התם דבעינן טעם מרור וליכא אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא רבי יוחנן היכי מברך על זית מליח כיון דשקילא לגרעיניה בצר

אלא מאי מברך דילמא בורא נפשות רבות וחסרונן על כל מה שברא מתיב רב יצחק בר שמואל * וירקות שאדם יוצא בהן ובקלה אבל לא כבושין ולא שלוקין ולא מבושלין ואי ס"ד במילתייהו קאי שלוקין אמאי לא שאני התם דבעינן טעם מרור וליכא אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא רבי יוחנן היכי מברך על זית מליח כיון דשקילא לגרעיניה בצר

אלא מאי מברך דילמא בורא נפשות רבות וחסרונן על כל מה שברא מתיב רב יצחק בר שמואל * וירקות שאדם יוצא בהן ובקלה אבל לא כבושין ולא שלוקין ולא מבושלין ואי ס"ד במילתייהו קאי שלוקין אמאי לא שאני התם דבעינן טעם מרור וליכא אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא רבי יוחנן היכי מברך על זית מליח כיון דשקילא לגרעיניה בצר

אלא מאי מברך דילמא בורא נפשות רבות וחסרונן על כל מה שברא מתיב רב יצחק בר שמואל * וירקות שאדם יוצא בהן ובקלה אבל לא כבושין ולא שלוקין ולא מבושלין ואי ס"ד במילתייהו קאי שלוקין אמאי לא שאני התם דבעינן טעם מרור וליכא אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא רבי יוחנן היכי מברך על זית מליח כיון דשקילא לגרעיניה בצר

אלא מאי מברך דילמא בורא נפשות רבות וחסרונן על כל מה שברא מתיב רב יצחק בר שמואל * וירקות שאדם יוצא בהן ובקלה אבל לא כבושין ולא שלוקין ולא מבושלין ואי ס"ד במילתייהו קאי שלוקין אמאי לא שאני התם דבעינן טעם מרור וליכא אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא רבי יוחנן היכי מברך על זית מליח כיון דשקילא לגרעיניה בצר

אלא מאי מברך דילמא בורא נפשות רבות וחסרונן על כל מה שברא מתיב רב יצחק בר שמואל * וירקות שאדם יוצא בהן ובקלה אבל לא כבושין ולא שלוקין ולא מבושלין ואי ס"ד במילתייהו קאי שלוקין אמאי לא שאני התם דבעינן טעם מרור וליכא אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא רבי יוחנן היכי מברך על זית מליח כיון דשקילא לגרעיניה בצר

[כ"י ור"ה] [י"ה לל נה]

פסחים ס"ח.

[ע"י פירש] [כ"י ור"ה] [ד"ה תהי] [לעיל לג"ה]

[מולין טו:] [כ"י ור"ה] [ע"ה]

[כ"י ור"ה]

פסחים ל"ט.

פ' ספסוף למודו

גליין השם
גמ' והלכתא המוליד.
ע"י מרת מיים סנה' פ' פ"א ד"ה ר"ח:
תוס' ד"ה משבתת לה וכו' שכל כך הוא טוב אמר השול כמו קודם לכן.
ע"י מתי' ספ"ג דתורתא וכו' ס:

ביצד מברכין פרק ששי ברכות

למ

עין משפט בר מצוה

א מי' פ'ד מלבית חמולות אחות ה' א (נעו'ט אר'ח סי' פ'ו)
 ב טו'ש'ע חו'מ"ה סי' ר"א טע"ף ג:
 ג טו'ש'ע אר'ח סי' ר"א טע"ף ד:
 ד מ"ו פ'ג מ'ג' חכ"ה סי' ה' טו'ש'ע אר'ח סי' ר"א טע"ף ה:
 ה מ"ו פ'ג מ'ג' חכ"ה סי' ה' טו'ש'ע אר'ח סי' ר"א טע"ף ו:
 ו מ"ו פ'ג מ'ג' חכ"ה סי' ה' טו'ש'ע אר'ח סי' ר"א טע"ף ז:
 ז מ"ו פ'ג מ'ג' חכ"ה סי' ה' טו'ש'ע אר'ח סי' ר"א טע"ף ח:
 ח מ"ו פ'ג מ'ג' חכ"ה סי' ה' טו'ש'ע אר'ח סי' ר"א טע"ף ט:
 ט מ"ו פ'ג מ'ג' חכ"ה סי' ה' טו'ש'ע אר'ח סי' ר"א טע"ף י:
 י מ"ו פ'ג מ'ג' חכ"ה סי' ה' טו'ש'ע אר'ח סי' ר"א טע"ף י"א:

כלל ליה שיעורא - גבצי ברכת פירות הארץ אכילה חגיגה ואכילה בזווית: **כונים שאמרו** - לענין שיעור כל אכילות: **אגור בחוכו** - מומן ללאת ממנו שאינו נבלע בפרי כמשקלה הפוחים וחוחים אכל אגור כמשקלה ענבים: **דורמסקין** - אף על הפירות מעט שקורין אקדלש"ט

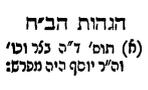
בצ"ל כד רבינו יצחק ברבי יהודה אכל כלן פירש פרו"ם וכן שמעתי אני כלן ובבבא קמא (פ"א דף קט"ז): פרו"ם שוא"י אפשר להעמידה דל"כ ה"רי ברכתו ב"פ העץ והיאך קדם וברך על הפרגיות שברכתן שהכל ואינס כדברי' תשובים כדמפרש שוא"י: **שלל טעם טעם צמר** - ונעשה הצמר חביב עליו: **פריגיות** - צמר עוף שקורין פרידרי"א: **זקנה אין כלן** - הלא זקן אני והיא לו לשלטי על איזה מהן יברך לפטור את שאר המינין והדברים הללו אינן בזה"ל ללפת את הפת אלא שלל מחמת הסטורה הן בזה"ל ואמרינן לקמן (דף מה"א): דטעמינן ברכה לפניהם ואין הפת פוטרמן: **דמברך סבר שלקות** -

בלי ס"פ טעמה כ

למחרת מעין ג' ברכות "והר"י היה אומר בצורה נפשות כיון דלאו ברכה חשובה היא אפי' בצליל תשיעורא מצרכין בורא נפשות רבות ולא נראה לכיון דבורא נפשות תתקנה כנגד על הגפן כי היכי דעל הגפן צמי שיעורא בצורה נפשות רבות נמי צמי בריך לחיות הא ללא הוי שיעורא וקאמר משום בריות דלפילו לא אכל אלא פרידה אחת של ענב או פרידה אחת של רמון צמי ברובי משום דבצריה מצרכין אפילו פחות מזה ומחל על גמרא דידן כדמשמע הכא ח"כ אין הלכה כמותו של ירושלמי (ח) וה"ר יוסי היה מפרש שהירושלמי אינו חולק על הגמרא שלנו והכא מייירי שהוסרו הגרעינים ונמלא אס כן לא היה צברייהו אלא אכלו שלם אפי' אס היה פרידה אחת של רמון מברך עליו תחלה וסוף וגמרא ירושל' היה סבור שהזוית היה שלם ולכן הולך לתרץ בזה"ל ענין דאלל פרידה *צברייה ולין חולקים יחד ועוד יש צירושאמי היכא דברך אחרת ואסל אחריתא צמי ברובי זמנא אחריתא ופריך מאי שאל מאתא המינס פירוש דמברך עלינן לשתות והני אזלי והני אחריתא נינהו וא"ל לברך פעם אחרת ומשני הכא הוא דעתו מתחלה לזה שהיה יודע שילכו להן אצל בחורמוסא לא ידע שיפלו מידו ויאמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד משום דהוה ברכה לבטלה וכן כיון לומר על כל ברכה לבטלה בשכמל"ו: **דורמסקין** פירש"י פרו"ם - ולא נראה דבסמוך משמע דמברכין עלינן בורא פרי האדמה ו"כ בורא פרי העץ צמי ברובי ונראה שהוא מין כרוב: **נתן** בר קפרא רשות לאחד מהן לברך - ונראה דמייירי בצרכיה שלפניו דאי בשל אחריתא הא אמרינן (חולין ק"ו) דלין מומינן על הפירות *ומייירי בנסבו ותנו אין לנו שום הסבה אלא על הפת ולכן לריך לברך כל אחד על כל דבר הן שפירות הן ציין: **חביב** עדיף - וכן הלכה אס יש לו שני מיני פירות לפניו חביב עדיף ובורא פרי האדמה עדיפא משתכל נהיה צברו דמזורת טפי ומשובה לעמה מקרית ויברך על אותו המין ששייך בו פרי האדמה אף על פי שאותו המין שיש לברך עליו שכל חביב עליו ואס לפניו פירות שהברכות שוות ואחד מהן הוא מין המינין יברך תחלה על אותו של ' המינין עדיפי: **מאי** דסלקא כסלקא - מברכין עליה בורא פרי האדמה אף על פי שאין בה אלא מים

[דגמיה היה ואין ס כ"ג]

הנהיג הב"ח (ח) חוס' ד"ה בצל וכו' וכו' יוסף היה מפרש:

גילוי הש"ס

רש"י ד"ה דורמסקין כו' בריתו בפ"א ע"ף עדיף משתכל אלא דמברך סבר שלקות מברך שהכל - וא"כ ג"כ בפ"א אין ברכותו כפי"ע אלא שכלל מבורא כמרג"ל גבי זית מליח ו"צ"ע רש"י ד"ה ויבדד תוך וכו' בקול תוך תוך. ע"פ סתמים עד ע"פ ברש"י ד"ה ר' ישמעאל: **תוס'** ד"ה בצל וכו' מלא לוגמין כדי שברך. ע"י לעיל ל"ג ט"ף תוס' ד"ה מן ר"ג: **בא"ד** והרי היה אומר. ע"י לקמן מ"ט ע"כ חוס' ד"ה ור' תוס' ד"ה מן וכו' ומייירי בהס"ו. ע"י מולין ק"ו ע"פ תוס' ד"ה ש"ע:

הנהיג הב"ח (ח) חוס' ד"ה בצל וכו' וכו' יוסף היה מפרש:

גבצי ברכת פירות הארץ אכילה חגיגה ואכילה בזווית: **כונים שאמרו** - לענין שיעור כל אכילות: **אגור בחוכו** - מומן ללאת ממנו שאינו נבלע בפרי כמשקלה הפוחים וחוחים אכל אגור כמשקלה ענבים: **דורמסקין** - אף על הפירות מעט שקורין אקדלש"ט

בצ"ל ליה שיעורא - גבצי ברכת פירות הארץ אכילה חגיגה ואכילה בזווית: **כונים שאמרו** - לענין שיעור כל אכילות: **אגור בחוכו** - מומן ללאת ממנו שאינו נבלע בפרי כמשקלה הפוחים וחוחים אכל אגור כמשקלה ענבים: **דורמסקין** - אף על הפירות מעט שקורין אקדלש"ט

בצ"ל ליה שיעורא אמר ליה מי סברת בזית גדול בעינן בזית בינוני בעינן (והא איבא) והתוא דאיתו לקמיה דרבי יוחנן זית גדול הוה דאע"ג דשקולו לגרעינותיה פש ליה שיעורא *דתנן "זית שאמר לו לא קפן ולא גדול אלא בינוני וזהו אגורי ואמר רבי אבדו לא אגורי שמו אלא אברושי שמו ואמרי לה סמרוסי שמו ולמה נקרא שמו אגורי ששמו אגור בתוכו נימא כתנאי דהנהו חרי תלמידי דהוו יתבי קמיה דבר קפרא הביאו לפניו ברוב ודורמסקין ופרגיות נתן בר קפרא רשות לאחד מהן לברך קפין וברך על הפרגיות לגלג עליו חבירו כעס בר קפרא אמר לא על המברך אני כועס אלא על המלגלג אני כועס אם חבירך דומה כמישלא מעם מעם בשך מעולם אתה על מה לגלגת עליו חור ואמר לא על המלגלג אני כועס אלא על המברך אני כועס ואמר אם חכמה אין כאן זקנה אין כאן תנא ושניהם לא הוציאו שנתן מאי לאו בהא קא מיפלגי דמברך סבר שלקות ופרגיות שהכל נהיה בדברו הלכך חביב עדיף ומלגלג סבר שלקות ב"פ האדמה פרגיות שהכל נהיה בדברו הילכך פירא עדיף לא דכ"ע שלקות ופרגיות שהכל נהיה בדברו והכא בהאי סברא קא מיפלגי מר סבר חביב עדיף ומר סבר כרוב עדיף. דיויין אמר ר' זורא כי היויין כי רב הונא אמר לן הני גרגילי דלפתא פרמינהו פרימא רבא בפה"א פרימא זומא שהכל נהיה בדברו וכי אתאן לבי רב יהודה אמר לן יאידי ואידי בפה"א והוא דפרמינהו מפי כי היכי דנמתיק מעמיה אמר רב אשי כי היויין כי רב כהנא אמר לן תבשילא דסלקא דלא מפשו בה קמחא בורא פרי האדמה דלפתא דמפשו בה קמחא מפי בורא מיני מוונות והדר אמר יאידי ואידי בורא פרי האדמה והאי דשרי בה קמחא מפי לרבוקי בעלמא עבדי לה אמר רב חסדא *תבשיל של תרדין יפה ללב ומוב לעינים וכ"ש לבני מעים אמר אב"י והוא ידחייב אב"י תפי ועביד *תוך תוך אמר רב פפא פשיטא לי 'מאי דסלקא כסלקא ומאי דלפתא כלפתא ומאי דכולהו שלקי ככולהו שלקי בעי רב פפא מאי דשיבתא מאי למתוקי מעמא עבדי או לעבורי וזהמא עבדי לה ח"ש *השבת משנתנה מעם בקדירה אין בה משום תרומה ואינה מטמאה שוממא אוכלים שמע מינה למתוקי אמר רב חייה בר אשי פת צנומה בקערה מברכין עליה המוציא ופליגא דר' חייה דאמר ר' חייה צריך שתכלה ברכה עם הפת כמתקיה לה רבא מאי שנא צנומה דלא משום דכי בליא ברכה אפרוסה קא בליא על הפת נמי כי קא גמרה אפרוסה גמרה אלא

דכרוב דורמסקין שהכל ברכתן כפרגיות ועל דבר שאין גדולו מן הארץ כגון צמר בינים ורגים תהא במתניתין *שהכל וכיון דברכותיהם שוות חביב עדיף: **ומלגלג סבר שלקות בורא פרי האדמה** - שהיא ברכה חשובה לעומה לדברים חשובים והיא לו להקדימו: **כרוב עדיף דיויין** - דתניא לקמן (דף מד): כרוב למון ותרדין לרפואה:

גרגילי דלפתא - רשאי לפחות: **פרמינהו** - מט"ש"ר בצע"ל לשון קריבת ירק: **פרימא זומא** - גריעותא היא ובשאלנו מי קאי: **אב"י תפי** - על מקום שפיתת הקדירה: **וטביד תוך תוך** - כלומר שקלוק ונמחה מאלד וקול רחיתו נשמעת *כקול תוך תוך: **מאי דסלקא** - תבשיל של תרדין: **כסלקא** - לענין ברכה: **דשיבתא** - ירק שנותנין מעט בקדירה למתק בעלמא ולא לאכלו אנו"ט בצע"ל: **למתוקי טעמא עבדי** - ומברכין על מיני תבשילי ב"פ האדמה: **השבת אין צב** - צבד שלה משנתנה בקדירה והואויהו אין בה סוב משום איסור תרומה דהוה ליה כען בעלמא מדקתני משנתנה טעם ט"מ לטעמא עבדא: **פת צנומה** - יבשה שנתנה בקערה לשרות וכן צנומות דקות: ***צריך שתכלה** - ברכת המזו"ל עם פריסת הפרוסה מן הפת והוא פרום ועומד הוה: **אפרוסה (פליא)** - כיון דלמחרת עם פריסת הפרוסה תכלה מאי תשיבתא ומאי אהניתא: אלא

[לקמן מ:]

יעובדין כ"ט

[פסחים עד:]

[בראשית מא:]

גמרה שוקלין פ"ג מ"ה נ"א:

וטעם הירקות מברך עליהן כאשר יברך על הירקות אע"ג דלמרינן לעיל דמי פירות זעיה בעלמא הוא יש לחלק: **פת צנומה** בקערה מברכין עליה המזו"ל לחס מן הארץ ופליגא דר' חייה - וא"ת היכי מייירי אס יש שלמה לפניו הא אמרינן בסמוך דכ"ע שלמה עדיף וחי ליכא אלא צנומה היכי פליג עליה ר' חייה הא מסקינן לעיל (דף ל"ז) פרויין אף על פי שאין בהן ביות מברכין עליהן המזו"ל והואו"ל ופליג דנהמא ו"ל כגון דאכילת שלמה לפניו וצ"ע מן הלשונה רב חייה בר אשי סבר דהוי כמו שלמה מאחר שהיא חגיגה [מברך עליה] ור' חייה ס"ל לריך שתכלה ברכה עם הפת ואס כן בעינן שתכלה הברכה עם ב"עית הפת וכיון שצנומה קודם לכן שלמה עדיף אכל חי ליכא שלמה מודה שיברך על הפרורים *המזו"ל לחס מן הארץ: והלכתא

[וע"ע תוס' נמחות ע"ה: ד"ה אפילו]

ביצד מברכין פרק ששי ברכות

והלכתא כרבא למברך ואח"כ בוצע. פי' שלא יפריש הפרוסה מן הפת עד אחר הצרכה ויש שטוהגין לברך ברכת המנויח קודם שיחטוף כדי שמהא הפת שלמה בשעת הצרכה ואין המנויח נכון לעשות (ב) דהוי היסח הדעת בין הצרכה לאכילה ומיהו בשבת כגון להחמיר ולברך קודם שיחטוף שלא תשמוטו ידו לבצוע קודם שתכלה הצרכה שאז לא יהיה לו לחס משנה ובפרק שלשה שאכלו (לקמן מו.) מסקין דבעינן עד שתכלה אמן מפי העוין שלא יבצע קודם ויש שפירשין דאין צריך לסיים הצרכה קודם שיבצע מדתני רבי חייה בירושלמי אין מברכין על הפת אלא בשעה שהיא פורס והיינו משום שאם יפרוס קודם הצרכה שמה תפול הפרוסה מידו ולא יוכל לאכול פרוסה אחרת שיבצע בלא ברכה אלא יטעך לחזור(ג) ולברך ויש כהן ברכה לבטלה אבל אס"ר(ל)היה לר"ך לברך על כל הפת ולא יוכל לפרוס קודם הצרכה אלא אם תפול הפרוסה אינו מברך על פרוסה אחרת ויפטר בצרכה ראשונה.

מברך על הפתיתין ופותר את השלמין. פירש"י: אם הפתיתין והשלמין שוין יבדק על איזה שירצה ואם הפתיתין גדולים לר"ך לברך על הפתיתין לפטור את השלמין ור' יוחנן אומר על השלמין מזה מן המוכתר אפי' אם הפתיתין גדולי' טפי ותימה א"כ סברא הפוכה לר"ב הוה פתיתין סהם גדולים עדיפי ולי' יוחנן שלמין עדיפי ואין סברא לומר דפליגי בהפוך סברות ועוד תימה אמאי סינה בסמוך לשנו דנקטו כהן פרוסה של חטין ע"כ פירש רבינו תם דמייירי בפתייתין גדולים ושלמין קטנים וה"פ אמר ר"ב הוה מברך על הפתיתין כלומר אם ירצה והוא הדיון על השלמין אם ירצה ורבי יוחנן אמר שלמין עיקר וכן הלכה כרבי יוחנן דהא ר"ב ורבי יוחנן הלכה כר' ויחנן וכל שכן לגבי **אבר** פרוסה של חטין ושלמה מן השעורים ד"ה מברך על הפרוסה של חטין. דמייתי עדיפי משום דלקמיה קרא אכל פתיתין ושלמין ממין אחד אפילו יהיו הפתיתין מפת נקיה והשלמין מפת קיבר מברך על השלמין כדאיתא בתוספתא (פק"ד) שלמין דגלוסקאות ושלמין דבעל הבית מברך על השלמין דבעל הבית פת כשר ופת של ככרי מברך על הכשר (תחלה) וכן אמרין בירושלמי פת טהור ופת טמא מברך על הטהור אכל אם פת של ככרי חביב ונקי ופת של ישראל אינו חביב מברך לאיזה שירצה אכל רבינו שמעון אה לטקל הפת לבן של ככרי מעל השלמין עד לאחר ברכת המנויח. שני שלמין ממין אחד אם אחד יותר כפי מברך על הנקי ורבינו שמעון דלכהי נקט חזי בלל גדול (ד) משום דיש בחזי בלל גדול כמו בקטן שלם ולא יותר ועוד דאם כן לא הוי דומיא דחשוב דגבי פרוסה של חטין דקאי עלה דהתם שוין ויש לפרש דכהדרי שוין הם אבל דגדול טוב יותר לאכילה מן הקטן ועוד פירש רש"י דמייירי תנאי אוסר על הפתיתין של חטין ופותר את השלמה של שעורים ומר סבר חשוב עדיף ומר סבר חטין דמקדמי בקרא עדיפי אבל א"כ לפרש דחטין עדיפי משום שפת של חטין חשוב מפת של שעורים דהא פי' דמין אחד פת נקיה ופת קיבר השלם עדיף. **ר"ב** סבר שלם עדיף. וא"כ מנא ליה הא (ה) אימא דחטין חביבי טפי משום דלקמיה קרא ויש לומר דלכי מדמה דהתם אע"כ דמסברא חשוב לכהן עדיף דכתיב (במדבר יח) בהרימכם את חלבו ממנו ואפי' הכי קאמר דשלם עדיף ה"כ נימא שלם עדיף מפתייתין של חטין ואע"כ דלקמיה קרא והדיון עם רש"י שלא רצה לפרש כהנא' אפלוטויהו דרבי יוחנן ור"ב הוה שרי למאי דמפרש (ו) לר"ב הוה כשהן שוין מברך על איזו שירצה א"כ לא קפיד אחשיבות ולא אשלמות וא"כ מאי כהנא' איכא ולפ"ת נמי דפי' דמברך על הפתיתין גדולים אם ירצה ואי בעי ברך על השלמין קטנים אלמא לא חשיב ליה עדיף אלא כי הדרי נינהו לר"ב הוה וא"כ לא מני קאי כהנא' אפלוטויהו דפתייתין **ב"ר** היכא דאיכא כהן כ"ע לא פליגי דחביב עדיף. וכהי' דלעיל קאמר פתיתין גדולים ושלמין קטנים דמברך על השלמין היינו דוקא לברכה דלא איכפת ליה שיברך בגדול דלמה יברך בגדול הואיל ואינו נקי מזה אבל גבי נתינה לכהן איכא נפקותא דיתן לו הגדול החשוב טפי דניחא ליה: **מניח** פרוסה בתוך השלמה ובוצע. פירש רש"י ובוצע לשתיהן או בוצע לשלמה בלבד והיינו ע"כ שיתן דיון שהניח הפרוסה תחת השלמה נראה כמו שבוצע נמי אפרוסה ודוקא בוצע לשלמה אבל לא רצה לפרש ובוצע לאיזה מהן שירצה או לפרוסה או לשלמה דמקדמא לתוך השלמה משמע דהשלמה עיקר ולפי' רש"י ה"פ רש"י ואל"כ כר' שמס כר"ב הוה וכו' ר' יוחנן בפתייתין של חטין ושלמה של שעורים: **הכר** מודים צפחה שמיחה הפרוסה בתוך השלמה ובוצע מאי טעמא לחם עוני כתיב. משום דכתיב לחם עוני מניח הפרוסה תחת השלמה וגרלה כבוצע על הפרוסה ומ"מ אין לבצוע כי אם על השלמה ועל הפרוסה יברך על אכילת מנה וכו' וברכיהם ואוכלים משתייהן יחד כדי שיהא נראה כבוצע על הפרוסה וכן המנהג אבל אין לעשות המנויח וגם על אכילת מנה מן הפרוסה להוי כעושה מלות חבילות חבילות וברכה לי' דהא הוי ברכה של נהגין ואינם נקראים חבילות חבילות דהא אקדוש מברכים קידוש וברכה היין ורבינו מנחם מווי"כ היה רגיל לעשות הכל על הפרוסה ואין השלמה בזה כי אם בשביל לחם משנה ור"כ היה רגיל לברך תחלה ברכת המנויח על שתייהן קודם שיבצע ואחר כך מברך על אכילת מנה ובוצע משתייהן אחר כך ואין זה חבילות מאחר שהיה עושה על שתייהן ופעמים מפיק הר"י נכפיה מפלוגתא ולא היה רוצה לטעות המנהג והיה מברך על השלמה תחלה המנויח והיה בוצע ק"ח ולא היה מפרידה עד שיברך על הפרוסה על אכילת מנה ובוצע משתייהן יחד:

אלא אמר רבא מברך ואח"כ בוצע נהרדעי עבדי בר' חייא ורבנן עבדי כרבא אמר רבינא אמרה לי אם אבדך עביד בר' חייא דאמר ר' חייא צריך שתכלה ברכה עם הפת ורבנן עבדי כרבא והלכתא כרבא דאמר מברך ואח"כ בוצע: איחמר הביאו לפניהם פתיתין ושלמין אמר רב הונא מברך על הפתיתין ופותר את השלמין ור' יוחנן אמר ישלמה מצוה מן המוכתר אבל פרוסה של חטין ושלמה מן השעורין דברי הכל מברך על הפרוסה של חטין ופותר את השלמה של שעורין א"ר ירמיה בר אבא כהנא' *תורמין בצל קטן שלם אבל לא אלא חצי בצל גדול ר' יהודה אומר לא כי אלא חצי בצל מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר חשוב עדיף ומר שלם עדיף היכא דאיכא כהן כולי' עלמא לא פליגי דחשוב עדיף כי פליגי דליכא כהן *דהתנן ר"ב מקום שיש כהן תורם מן היפה וכל מקום שאין כהן תורם מן המתקיים ר' יהודה אומר אין תורם אלא מן היפה אמר רב נחמן בר יצחק *יורא שמים יוצא ידי שניהן ומנו מר בריה דרבינא דמר בריה דרבינא *מניח פרוסה בתוך השלמה ובוצע תני תנא קמיה דרב נחמן בר יצחק מניח הפרוסה בתוך השלמה ובוצע ומברך אמר ליה מה שמך א"ל *שלמין א"ל שלום אתה ושלמה משנתך ששמת שלום בין התלמידים אמר רב פפא הכל מודים *בפסח שמניח פרוסה בתוך שלמה ובוצע מאי טעמא *לחם עוני כתיב א"ר *אבא *ובשבת חייב אדם לבצוע על שתי סעודות מ"ש *לחם משנה כתיב א"ר *אשי חווינא ליה לרב כהנא *דנקיט תרתין ובוצע חדא ר' יורא *הוה בצע אבולא שירוחא א"ל רבינא לרב אשי *יהא קא מתחזי כרעבתנותא אמר [ליה] כיון דכל יומא לא קעביד הכי והאידינא קא עביד לא מתחזי כרעבתנותא *רב אמי ורב אסי [כי היה מתרמי להו ריפתא דערובא מברכין עליה המוציא לחם מן הארץ אברי הואיל ואתעביד ביה מצוה חדא נעביד ביה מצוה אחריתי אבר

מנוחות ס"ב

שם מ"ד [מנוחות ס"ה]

[שבת ס"א]

דכ"ט ע"ג שבת ק"ז: שמוט ע"ג

מנוחות ס"א: שבת ס"ב

הגהות הב"ח

(6) רש"י ד"ה אלא וכו' בוצע גומר כל: (7) הוה ד"ה והלכתא וכו' לעשות כן דהוי היסח: (2) בא"ד אלא יטעך לחזור. ר"ב דתני נכושלמי היכא דברכי' אחרת דמניחא למיכליה ונפל חטויה וכו' ופי' תחום לעיל דק"ח דה"ה כתיב ליה: (ד) ר"ה כהנא' וכו' נקט חזי בלל גדול. ר"ב פי' דה"ל לומר אכל לא גדול קטן חזי: (ה) ד"ה ומר וכו' ה"ה איכא למיבעי דחטין: (ו) בא"ד למאי דמפרש רש"י לר"ב הוה דכתיב דהתם שוין:

[ונוחה דגרי לר"ת שתייהן וקאי לפני כ"ב]

כיצד מברכין פרק ששי ברכות

מ

עין משפט
נר מצוה

טול ברוך - הבולע קודם שטועם מן הפרוסה בלע ממנה והוסיט למי שאכלו וח"ל טול מפרוסת הברכה אף על פי שסח ביניהם אין לריך לחזור לברך ואף על גב דשיחה הו"ל הפסקה כדאמרין בזמנות (פ"ג דף ל"ג) סח בין תפילין לתפילין לריך לברך וכן בכסוי הדס *הך שיחה לורך ברכה ולא מפסקא: תורה אור

[מולין פ"ג]

כניו מלה - נמי אין לריך לברך שאף זו לורך ברכה שתייה פרוסה של ברכה נאכלת בטעם: **גביל לתורי** - גביל את המורסן במים ללורך השורים: **ובצע לה להדיא** - כלומר מיד ולא המתין למלח ולפתן:

שש - עכוב כמו בושש רכבו (שופטים ה) כלומר פת נקיה היא זו ואין לרכיב לפתן: **אין מי רגלים** - מן הגוף אלא בישיבה לפי ששקולות קרוב לפיטוק הוא דואג שלא יפלו נלוות על רגליו ומפסיק: **בעפר סיטוח** - ליכא נלוות: **אסכרה** - ב"ן מלאכי"ט: **המקפה אכילתו במים** - שותה מים הרבה אחר אכילתו עד שאכילתו לפה במים ויגף הברזל מתגרמין וקפא פרוזא (מל"ט ב):

גיטין ס"ב
[כ"ב הל"ב
איתא שמואל
וכר"ל איתא
אמר רב הונא
אמר רב]

מונע אסכרה - שהחולי בא מחמת עזר בני מעים והעדשים משלשלים: **קלה** - רבותיו מפרשים יי"א בלע"ז אכל בני מעמתי מין זרעתי שורעין אותו בארץ ישמעאל: **למורה גורני** - של קלה שרוח מערבית רוח לחה ומחונתה היא ומכסתה הריח בתוך הגוף: **הא בריתו הא בטעמו** - הריח קשה והטעם טוב: **ומדקף ליה** - דירפתא עד שקלנו הטעם: **ומקנפא ליה** - בשביל הריח: **כל יום ויום** - בשבת מעין שבת ביום טוב מעין יו"ט: **כלי מלא** - אדם חסם: **אס שמוע** - פעם אחת סופך שטעמא און פעם אחרת: **אס השמע ציטן** - ששנית ושלשת מה שמעמט אשתקד: **דעיקר אילן ארעא היא** - דעיקר כל הפירות היא הארץ והכל גדל הימנה:

[ע' תוס' יומא
ד' ד"ה מנה]

יעש המעין ונקץ האילן - היה לו בית השלחין ובו מעין שהוא משקבו ממנו וקצר בכורים ממנו ואחר כך יעש המעין וכן עדה האילן וקץ בכורים ממנו וח"כ נקץ האילן: **מביא ואינו קורא** - שאינו יכול לומר מן האדמה אשר נתתה לי דכיון דיעש המעין ונקץ האילן ממה בטלה לה ארעא: **מביא וקורא** - שהארץ היא עיקר: **שהוא הביא יללס** - וזה הביא מיתה: **שאין הסינוק יודע לקרוא אלה ואמא** - וזה נקרא עץ הדעת: **גוואל** - הענף של עץ: **מפיק** - פירי אחריו:

[למין טו]

[אסכת לכה]

ד"ר ליתא
מלת ר' וכו"ל
איתא ר' הנינא

טובה זו

שמות טו

[עיל יב]

ככורים פ"א
מנשה ו

[פסדהין ע'
פ"ג]

[ועי' פס"י
פסדהין ע'
ד"ה דבר וכו'
מ"ש תוס' ע'
השנה ופירוש
ענין אחר]

הבא מלח כו' לריך לברך - דהוי היסח הדעת והכי אמרי' בפ"ג דמנחות (דף ל"ג) סח בין תפילין לתפילין לריך לברך וכן הלכה אס סח בין ברכת המוילא לאכילה וצין ברכת קידוש לשתיה לריך לחזור ולברך אי לאו מילתא דשייכא לבעודה כמו טול ברוך וכן בשחיטה לריך לחזור ולברך אי לאו

ממילתא דשחיטה כמו העוד יוהר בזהמות ותרנגולים לשחוט או שיאמר לחוח הטיב שלא ישמט לך שלא תפסל השחיטה אין זו הפסקה ולאו אין לנו רגילים להביא על השלחן לא מלח ולא לפתן משום דפת שלנו חשוב והרי הוא כי הא לומר

בסמוך לית דין לריך בשש מיהו רבי מנחם היה מדקדק מלח להביא מלח על השלחן כדאיתא במדרש כשישראל יושבין על השלחן וממתנין זה את זה עד שיטילו ידיהם והן בלא מלות השטן מקורב עליהם וצריה מלח מגיין עליהם: **רבי יהודה** היא דתנן יבש המעין וכו' - ונראה להלכה כרבי

יהודה דתסם לן תנא כותיה ואס בך על פירות האילן בורא פרי האדמה ילא: **יבש מעיין כו'** - יש מפרשים לך מביא ואינו קורא מפני שאינו נראה כמשבח להקב"ה אלא כקובל על מה שנתן לו אדמה שאינה ראויה לפירות:

איתיה לגוואל והדר אחי - מהכא נראה דתוס' ופרי"ו"ש וכוונ"ש ויולא בהן לריכין לברך עליהם בורא פרי העץ שהרי דרך העץ להתקיים ימים רבים וכי שקיל הפרי בשטה זו הדר אחי פרי בצורתו העץ עלמו *מיהו הדר רבי מנחם הביא ראייה מירושלמי דמסכת כלאים *דמברכין על כל מיני דלטר בורא פרי האדמה דקאמר תוס' והגין וחסדין מין אילן סח ואין כלאים בברך ופריך והתניא אלו הן מיני דשאים הקודם והאמר ומשני תמן לברכה והכל ללאים אלמלא לענין ברכה מיני דשאיין (ה) ומיהו לדברי הכל פרי"ו"ש לריך לברך עליהם כפ"ט דלוינו גדל על חטין ועל מתקיים משנה לכה: ורבי

אדם א"ר המא ברבי הנינא *הרגיל בקצה אינו בא לידו כמב לב מתיבי רשב"ג אומר קצה אהר מששים במני המות הוא והישן גרנו דמו בראשו לא קשיא אהר בריתו הא בטעמו אימיה דרבי ירמיה אפיא ליה ריפתא ומדברא ליה ומקלפא ליה: ר' יהודה אומר בורא מיני דשאים: א"ר זירא ואיתימא ר' *ר' חנינא בר פפא אין הלכה כרבי יהודה *וא"ר זירא ואיתימא ר' חנינא בר פפא מ"ט דרבי יהודה אומר קרא ברוך ה' יום וכו' ביום כל מין ומין תן לו מעין ברכותיו הוא נמי הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם כלי ריקן מחויק מלא אינו מחויק אבל הקב"ה אינו כן מלא מחויק ריקן אינו מחויק שנאמר *ויאמר אם שמוע תשמע אם שמוע תשמע ואם לאו לא תשמע ד"א אם שמוע בישן תשמע בחדש ואם יפנה לבבך שוב לא תשמע: **מתני'** לריך על פירות האילן בורא פרי האדמה יצא ועל פירות הארץ בורא פרי העץ לא יצא ועל כולם *אם אמר שהכל נתיב בדברו יצא: **גב' מאן תנא דעיקר אילן ארעא היא** אמר רב נחמן בר יצחק ר' יהודה היא דתנן *יבש המעין ונקץ האילן מביא ואינו קורא ר' יהודה אומר מביא וקורא: על פירות הארץ וכו': פשיטא א"ר נחמן בר יצחק לא נצרכה אלא לר' יהודה דאמר חטה מין אילן היא דתניא *אילן שאכל ממנו אדם הראשון רבי מאיר אומר גפן היה שאין לך דבר שמביא יללה על האדם אלא יין שנאמר *וישת מן היין וישכר רבי נחמיה אומר תאנה היתה שברבר *שנתקלקלו בו נתקנו שנאמר *וייתפרו עלה תאנה ר"י אומר חטה היתה שאין התנינוק יודע לקרות אבא ואמא עד שיטעום מעם דגן *ס"ד אמינא הואיל ואמר רבי יהודה חטה מין אילן היא ליברך עליה בורא פרי העץ קמישמע לן יהויא מברכין בורא פרי העץ היכא דכי שקלת ליה לפירי איתיה לגוואל והדר מפיך אבא

עד א ב מ"ה ס"א מה"ל
ברכות ה"ג ח ס"ב
ענין כו טו"ש א"ר
ס"ו קט"ו ס"ו וס"ט
כו ט"ז ג

[ב] מ"ה ס"ט מהלכות
עבדים ה"ג ח ס"ב
ענין כו טו"ש א"ר
ס"ו קט"ו ס"ו וס"ט
כו ט"ז ג

[כג] מ"ה ס"ט מהלכות
עבדים ה"ג ח ס"ב
ענין כו טו"ש א"ר
ס"ו קט"ו ס"ו וס"ט
כו ט"ז ג

ע"פ ס"י ט"ה הלכה ט'
פ"ב מ"ה ס"ח מהלכות
ברכות הלכה א' ס"ב
ענין כו טו"ש א"ר
ס"ו קט"ו ס"ו וס"ט
כו ט"ז ג

ע"פ ס"י ט"ה הלכה ט'
פ"ב מ"ה ס"ח מהלכות
ברכות הלכה א' ס"ב
ענין כו טו"ש א"ר
ס"ו קט"ו ס"ו וס"ט
כו ט"ז ג

[ועי' תוס' ברכות
ד"ה הל"ג וכו']
[סוף פ"ג]

הנהגות הב"ח
(ה) תוס' ד"ה איתיה
וכו' מיני דשאיין
קו ומיהו:

טובה זו

גליון הש"ס
גב' ס"ד"ה האילן והא"י
חטה מין אילן ע'
שבת דף ס"ו ע"ה תוס'
ד"ה טו"ש:

ביצד מברכין פרק ששי ברכות

ורבי יוחנן אמר אפי' פת ויין . וכן הלכה דרב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן וכ"ש לגבי רב הונא שהיה תלמידו של רב : **ניבא** רב הונא כר' יוסי . ור"ס היכי מלי סובר רב הונא כר' יוסי הא רב הונא מודה בשאר דברים חוץ מפת

חוץ מן ספת ומן היין . כדלמרינן לקמן (דף מג.) שגורס ברכות הרבה לעלמו בקדושה ובהבדלה ובזכירת חמנים : **ידי ברכה ראשונה** . ברכת הון : **פרשת פוטס** . כשהסכה משביעה : **וידוי מעשר** . בערתי הקדש מן הבית (דברים לו) : **מלנכרך** . ברוך אשר קדשנו תורה אור במלותיו ולונו להפריש תרומה

ויין שאם אמר שהכל דינא ואילו ר' יוסי סבר דלא ילא דכל המטנה ממטבע כו' וי"מ דמלי למימר דאפי' ר' יוסי לא קאמר לא ילא אלא בברוך המקום שאינה ברכה כלל אבל בשהכל מודה :

אמר אביי כוותיה דרב מסתברא כו' . י"מ דמסתברא בריתא כוותיה ומיהו רב אלפס פסק כר' יוחנן וכן פסק ר"י דכל ברכה שאין בה מלכות שמים אינה ברכה ולכן היה אומר ר"י שאם היה מדלג מלכות של ברכת המזוזה שגריד לחזור ולברך ואפי' דלג חיבת העולם כלבד דמלך לבד אינו מלכות וברכות *של ממונה עטרה אין בהן מלכות דלין באין בפתיחה ובחתימה אין שייך מלכות אבל אלהי אברהם הוא כמו מלכות דאברהם אבינו המלך הקב"ה על כל העולם שהודיע מלכותו ומעין שבע דמלי ששבת הואיל ויש בה האל הקדוש שאין כמוהו היינו כמו מלכות כמו שמש ישראל ה' אלהינו ה' אחד והוי במקום מלכות *ולפי מה דפרישית דכל היכל דכתיב אלהי אברהם הוא כמו מלכות ניחא ולר' יוחנן לא קשיא דלא (ה) תני מלכותך דאנו כדכונא כל האל לימני ולניזיל : **אבל**

אבל היבא דבי שקלת ליה לפירי ליתיה לגוואא דהדר מפיך לא מברכין עליה בורא פרי העץ אלא בפה"א : ועל כולן אם אמר שהכל וכו' : אתמר רב הונא אמר חוץ מן הפת ומן היין ורבי יוחנן אמר *אפי' פת ויין ניבא כותנאי *ראה פת ואמר כמה נאה פת זו ברוך המקום שבראה יצא ראה האנה ואמר כמה נאה האנה זו ברוך המקום שבראה יצא דברי ר' מאיר ר' יוסי ואמר יכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות לא יצא ידי חובתו ניבא רב הונא דאמר כו' יוסי ור' יוחנן דאמר כו' מאיר אמר לך רב הונא אנא דאמרי אפי' לך מאיר עד כאן לא קאמר ר' מאיר התם אלא היבא דקא מדבר שמייה דפת אבל היבא דלא קא מדבר אמר לך אנא דאמרי אפילו ור' יוחנן כאן לא קאמר ר' יוסי התם אלא משום דקאמר ברכה דלא תקינו רבנן אבל אמר שהכל נהיה בדברו דתקינו רבנן אפילו ר' יוסי מודה בנימין רעיא כרך ריפתא *ואמר בריך מריה דהאי פיתא אמר רב יצא והאמר רב כל ברכה שאין בה הזכרת השם אינה ברכה דאמר בריך רחמנא מריה דהאי פיתא והא בעינן שלש ברכות מאי יצא דקאמר רב נמי יצא ידי ברכה ראשונה מאי

קמישמוע לן אע"ג דאמרה בלשון חול תנינא *ואלו נאמרים בכל לשון וקריאת שמע ותפלה וברכת המזון אצטריך סדיא הני מילי דאמרה בלשון חול כי היכי דתקינו רבנן בלשון קדש אבל לא אמרה בלשון חול כי היכי דתקינו רבנן בלשון קדש אימא לא *קמ"ל : גופא *אמר רב *כל ברכה שאין בה הזכרת השם אינה ברכה *ורבי יוחנן אמר *כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה אמר אביי כוותיה דרב מסתברא *דהניא *לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי לא עברתי מלברכך ולא שכחתי מלהזכיר שמך עליו ואילו מלכות לא קאמי *ור' יוחנן תני ולא שכחתי מלהזכיר שמך ומלכותך עליו : **מתני** *ועל דבר שאין גדול מן הארץ אומר שהכל נהיה בדברו *ועל החומץ *ועל הנובלות ועל הגובאי אומר שהכל נהיה בדברו *ו' יהודה אומר כל שהוא מין קללה אין מברכין עליו היו לפני מינן הרבה ר' יהודה אומר אם יש ביניהן מין שבעה עליו הוא מברך והב"א מברך על איזה מהן שירצה : **גמ'** תנו רבנן *על דבר שאין גדול מן הארץ כגון בשר בהמות חיות ועופות ודגים אומר שהכל נהיה בדברו על החלב ועל הביצים ועל הגבינה אומר שהכל *על המלח ועל הזמית ועל כמהין ופטריות אומר שהכל למימרא דכמהין ופטריות לאו גדולי קרקע נינהו *והתניא *הגודר מפירות הארץ אסור בפירות הארץ ומותר בכמהין ופטריות ואם אמר כל גדולי קרקע עלי אסור אף בכמהין ופטריות אמר אביי מירבא רבו מארעא מינקי לא ינקי מארעא והא על דבר שאין גדול מן הארץ קתני תני על דבר שאין יונק מן הארץ : ועל הנובלות : מאי נובלות ר' זירא ור' אילעא חד אמר *בושלי כמרא וחד אמר תמרי דויקא תנן ר' יהודה אומר כל שהוא מין קללה אין מברכין עליו בשלמא למ"ד בושלי כמרא היינו דקרי ליה מין קללה אלא למאן דאמר תמרי דויקא מאי מין קללה אשאר אאיכא דאמרי בשלמא למאן דאמר בושלי כמרא היינו דמברכין עליהו שהכל אלא למ"ד תמרי דויקא שהכל בורא פרי העץ מבעי ליה לברוכי אלא בנובלות סתמא כ"ע לא פליגי דבושלי כמרא נינהו כי פליגי בנובלות תמרה *דתנן *הקלין שבדמאי השיתין והרימין והעוורדין (ה) בנות ישוח ובנות שקמה וגופנין ונצפה ונובלות תמרה שיתין אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מין תאנים (ו) (ז) רימין כנדי העוורדין מושלי *בנות שוח אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן תמרה שיתין אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן דובלי (ג) (ד) גופנין שיליה גופני נצפה פרחא נוכלות תמרה ר' אילעא ור' זירא חד אמר בושלי כמרא וחד אמר תמרי דויקא בשלמא למ"ד בושלי היינו דקתני הקלין שבדמאי ספיקן הוא דפמור הא ודאן חייב אלא למאן דאמר תמרי דויקא ודאן חייב הפקרא נינהו הכא בכמאי עסקינן שעשאן גורן *דא"ר יצחק א"ר יוחנן משום ר' אליעזר בן יעקב *הלקט והשכחה והפאה שעשאן גורן הוקבעו למעשר איכא דאמרי בשלמא

פר א מיי' פ"ח מה' ברכות הלכה י קמג עשין כו' מושע' אר"ח ס"י קסו ס"י וכס"י דו ס"א : פה ב מיי' פ"ח מה' ברכות הלכה י קמג סס : פו ג ד טו"ש' אר"ח ס"י קסו טע"ף י וס"מ קפו טע"ף ה : פז ה מיי' פ"ח מה' ברכות הלכה י פח ו מיי' טס הלכה ה סמג טע"ש' אר"ח ס"מ ר"ד : פט ו מיי' טס פ"ח ה' ח טו"ש' אר"ח ס"י רד טע"ף ה (ב) : צ ה ו מיי' טס [נה"ל] [ח] סמג טע"ש' אר"ח טע"ף ה : צא י מיי' פ"ח מה' ברכות ה' יא סמג לאוין רכב טו"ש' י"ד ס"י רפו טע"ף כג :

[עמ"ש חוס' לקמן מע. ד"ה ברוך]

צב כ מיי' פ"ח מה' ברכות הלכה ח סמג טע"ש' אר"ח ס"י רכ"ס וס"י רד ס"א : צג ל מיי' פ"ח מה' מעשר הלכה א : צד ט מיי' פ"ח מה' תרומות הלכה ט :

[י"ה גכ:]

רב נסים גאון

על החומץ ועל הגובאי ועל הנובלות הוא אומר *שהכל נהיה בדברו . רגשי בני מערבא החומץ יינו אומר ברוך דין האמת בא לאכלו אומר שהכל נהיה בדברו ראה גובאי אומר ברוך דין האמת בא לאכלו אומר שהכל נהיה בדברו נובלות שנשורו אומר ברוך דין האמת בא לאכלו אומר שהכל : דהשיתין אומר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן מיני תאנים פירשו בתלמוד ארץ ישראל דרמאי (פרק א הלכה א) אלו הן השיתין ר' שמוען בריה דר' אבא אומר שתי וצננות מחרת העלו ואמרי תו במסכת שביעית בפרק בטר שוח (הלכה א) תני רבן שמעון בן גמליאל אומר

(ה) גמ' והעוורדין . י"ב באלפס פ' תבית פ"י שפירלי"ג בלגון אשכנז : (ג) שם שיתין אמר רבה ב"ב תבית א"ר יוחנן מין תאנים י"ב פ"י סאנים ומכריות : (ד) שם תאני תוורחא . י"ב פירוש בגללים מנ' שנים ג' שנים ומתגדלים בעירם : (ד) שם דובלי . י"ב פירוש תאנה העורכית . בעמון ופירוש פתחה עיין לעיל דף ל"ז ע"א : (ה) תב"ס ד"ה אמר וכו' . דלא כתיב ומלכותך עליו דלמו :

הגהות
הגרי"א
[ח] גמ' מין
התל"ס . ז"ל
[ג] שם תאני .
ז"ל מין
תאני : [ג] שם
דובלי . ז"ל
תאני דובלג :

הגהות
הגרי"א
[ח] גמ' מין
התל"ס . ז"ל
[ג] שם תאני .
ז"ל מין
תאני : [ג] שם
דובלי . ז"ל
תאני דובלג :

סוטה לב .
שבועות לע .
לעיל יב .
לקמן טע .
דברים ס :

דברים נה :
כ"ב דף טז :
[לעיל לו] .
דברים נה :
דברים טס

דמאי פ"ח מה' א

ע"ז יד . וע'
כמו"ס [ס]

סוטה מג :

גליון הש"ס
גמ' כל ברכה שאין בה הזכרת השם . ע"י לקמן דף ל"ד ע"כ מוס' ד"ה פטריטון : רש"י ד"ה סלקט וכו' ועשאן גורן . ע"י כ"ק דף ז"ל ע"א בפירוש ד"ה מרמו :

הגהות הב"ב
גמ' כל ברכה שאין בה הזכרת השם . ע"י לקמן דף ל"ד ע"כ מוס' ד"ה פטריטון : רש"י ד"ה סלקט וכו' ועשאן גורן . ע"י כ"ק דף ז"ל ע"א בפירוש ד"ה מרמו :

ביצד מברכיך פרק ששי ברכות

מא

עין משפט
גור מצוה

בשלמא למד. טובלות דממי תמרי דזיקא וטובלות דממתי' אוקימנא בבושלי כמרא היינו דהכא קרי להו טובלות תמרה ובמתני' חזון (ד' מ) טובלות סתמא: **בשברכותיהן שוות.** כגון זימיה וזימיה דמרווייהו ב"פ העז ובא לפטור את שתייהן בצרכה אחת: **כדיב עדיף.** איזה שירצה למהנימין את החביב עליו תורה אור

משמע: **אבל בשאלן ברכותיהן שוות ד"ס.** אין ברכה אחת פוטרתן וסוד אין כלן מחלוקת ואש"ג דתנן (לשיל דף מ.) צירך על פירות האילן ב"פ האדמה ולא ה"מ בחד מינא וטעה וצירך קשיא ב"פ האדמה אבל לטון וזית וצירך על הלטון לא נפטר זית: פשיטא לא גרסינן עד מימיה חזא שאין זו שיטת הגמ' מעיקר קשיא ליה פשיטא דלא אינטרין למימרא והדר קשיא היכי מלי למימרא ועוד דלא פשיטא היא אי לאו דאשמעינן עולא ה"א לטון פוטר את הזית דהתנן צירך על פירות האילן ב"פ האדמה יא: **ששים לטון עיקר.** שבשכילו החמיל האכילה ולא חלל את האלף הפני חורפו של און דהוא ליה זית טפלי וזתן (דף מד.) כל שהו עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופוטר את הטפלה: **מברך על זול כו'.** וכאן לא נתקן: **ושני מינים בטמא.** כגון זית וטפוח שבברכותיהן שוות והאחד ממין שבעה בזה נתקן: **מד אמר מחלוקת בשברכותיהן שוות.** וכדאמרן: ה"ג וחד אמר אף בשאלן ברכותיהן שוות נמי מחלוקת ומפטר לה ואילו: **במאי פליגי.** הא ודאי לא מפטרי במחל ברכה: **אמר ר' ירמיה בלשקדים פליגי.** ולא גרסי' אבל בשברכותיהן שוות מברך על אחד מהן שירצה להשאל בשאלן שוות מקפיד ר' יהודה על הקדמתן ואמר מין שבעה עדיף ככא לפטור זו בזו לא כ"פ: **דאמר ר' יצחק כו'.** אלמא קפדין אהקדמה ור' יהודה איס ליה דר' יצחק הלך כל שכן היכא דחד לאו ממין שבעה דמין שבעה עדיף ורבנן לית להו דר' יצחק ממוקם חביב דחביב עדיף: **ופליגא דרבי חנן.** הא דר' יצחק דאמר המוקדם קודם לברכה אלמא קריא לשבח א"י בא שיש בה פירות החשובים הללו ומנאן כסדר דבבב"ס טיבותם ופליגי דר' חנן דאמר לא בא להכחיש להודיע שבת חשיבות הפירות בטעם שלהם אלא שבהם של א"י שיש בה פירות ששיעורי תורה נתלן בהן וכיון דהכי הוא לא הקפיד הכתוב על סדרן שהרי בזו כולן שוין: **בבית המנוגע.** חביב והבא אל הבית שיטע עד המערב (ייקרא יד) ולא חביב ככוס בגדים והאוכל בבית יכבס את בגדיו (עס) בשוהא שיעור אכילה ואפילו לא יחלל מדחביב בסיפיה והאכוס בבית יכבס את בגדיו הלכך נכבסו בו ונושא את בגדיו עמו שלא כדרך מלבושו אין אלו בגדיו וטמאים מיד שאף בהן אי קורא והבא אל הבית וכשהוא לבוש פרס. ה"ל ככר ששיערו בו חכמים את העירוב* שהוא כולו מוזן שתי סעודות וחליו מוזן סעודה אחת: **פס חטין.** נאכלת מהר: **מינו.** דרך הכסבה שהיא נאכלת מזה שאינו פוגה אהה ואלה: **ואינו מטמא בטהל.** הלכה למשה מסיני הוא: **כדי רביעית יין לנויר.**

אבל בשאלן ברכותיהן שוות. פירש"י כגון לטון וזית ושוב אין כלן מחלוקת כיון שאין האחד פוטר את חבירו ואפי' (ג) ר' יהודה מודה דאין עדיפות בשבעת המינים אלא מברך על חזיה שירצה תחלה החביב לו ואחר כך יצרך על השני וכן יש לפרש דרבי יהודה מודה לחכמים הואיל ולא פי' הגמ' מוטב שגאמר שיחד מודה לרבים ולא רבים מודים ליחד והקשה רש"י ולצריך על הלטון ולפטור את הזית דהא תנן לעיל צירך על פירות האילן ב"פ האדמה יא ותיצרך דשאני התם שאין גם חלל חד מינא וטעה וצירך ב"פ האדמה אבל הכא כשצריך ב"פ האדמה על הלטון לא פטר את חבירו שהוא ב"פ העז אפי' בדיעבד וז"ל הא אמרי' לעיל (דף נט.) גבי עובדא דבר קפרא דברכת צורא פרי האדמה חשיבא טפי משהכל לפי שמבורכת טפי אי"כ גם ב"פ העז חשיבא טפי מברכת ב"פ האדמה וז"ל דלא חביב ב"פ העז כל כך מב"פ האדמה כמו שחשוב ב"פ האדמה משנהל כמו שבלכות גדולות וב"פ העז תקדים לב"פ האדמה דמבורכת טפי היינו לפי המסקנא דלקמן דפליגי בשאלן ברכותיהן שוות וק"ל כו' יהודה חלל לחאי לישנא דאמרי' דלא פליגי בשאלן ברכותיהן שוות לא מחלוקת פסק להלכות גדולות כדפירשנו לעיל: **מזית יבי היו לפניו לטון וזית מברך על הלטון וכו'.** ופריך אלמא למברך ב"פ האדמה אפילו לפטור ב"פ העז אפילו לגבי זית שהוא משבעת המינים וכ"פ קליות שהן כמו כן משבעת המינים למברך עליהן ב"פ האדמה לפטור את* התפוחים לכן לריך להנהיג הכי כדפירשית* לעיל באלן ברכותיהן שוות כמו תפוחים וקליות: **א"ר** ירמיה להקדים דל"ר יוסף וכו'. פירש"י והר"ל לפי גרסא זו אחיה הא דאמר רב יוסף כל המוקדם כר' יהודה דוקא אבל ר' שמעיה גריס אמר רב יוסף וכו' ואחיה אליבא דרבנן ומיירי שאין חביבין זה מזה דהא אוליין בטר ממוקדם דלי בחביבין פשיטא דחביב קודם דהא אפי' בשאר מינין לגבי שבעת המינים אמרי רבנן למברך על איזה שירצה ומילתא דרב יוסף מילתא בלתי נכפשה ולא ניסרף דבסמוך משמע דגרס דאמר רב יוסף ואחיה כר' יהודה דוקא דקאמר רב חסדא ורב המנוגע הו' יתבי בסעודתא וכו' ח"ל לא סבר לה מר להא דרב יוסף דאמר כל המוקדם וכו': **במאי פליגי.** כלומר מאי טעמא דר' יהודה דאמר שבעת המינים עדיף מאי עדיפות שייכא בהו אחר שאין יכולין לפטור שאר מינין ומשני דהעדיפות הוי מן ההקדמה: **בן פנ** כדי רביעית יין וכו'. פי' אם חלל עליו או לולבין כדי רביעית יין חייב אבל אם חלל מהן

צ"ה א ב מיי"ס פ"ה מהל' ברכות הל' ג יג סג ע"ג מ טושי"ע אר"ט פ"י ר"ח ט"ף א : צ"ג ג מיי"ו וסג ט"ט טושי"ע אר"ט ט"ט פ"ד : צ"ד ד מיי"ו פ"ו מכלכות טומאת נרעט הל' ז : צ"ה ה ט"ט הלכה א : צ"ו ו מיי"ו פ"ג מהל' טומאות מה הל' ב : ק ו מיי"ו פ"ה מכלכות מירושלמי הלכה ב סג לאון רג : קא ח מיי"ו פ"ה מהל' שבת הלכה א : קב ט מיי"ו פ"ז מהל' כלים הלכה ב :

הגהות הב"ח
(ה) גמ' ממין שבעה ובי גמ' ליה : (ב) שם חלילה מרס תחא תמטין וכו' ואוכלה בלפניו : (ג) תוס' ד"ה אל וכו' דאפילו רבי יהודה : (ד) ד"ה גמ' וכו' ס"ס הו"א יוסף :

עין מהרש"א ומג"ל
[נראה דהך כדפירשית הוא סיוס דבור הכוונ' ומתמיל דבור מדע מן באלן ברכותיהן שוין על יוסף וכו'. פירש"י והר"ל לפי גרסא זו אחיה הא דאמר רב יוסף כל המוקדם כר' יהודה דוקא אבל ר' שמעיה גריס אמר רב יוסף וכו' ואחיה אליבא דרבנן ומיירי שאין חביבין זה מזה דהא אוליין בטר ממוקדם דלי בחביבין פשיטא דחביב קודם דהא אפי' בשאר מינין לגבי שבעת המינים אמרי רבנן למברך על איזה שירצה ומילתא דרב יוסף מילתא בלתי נכפשה ולא ניסרף דבסמוך משמע דגרס דאמר רב יוסף ואחיה כר' יהודה דוקא דקאמר רב חסדא ורב המנוגע הו' יתבי בסעודתא וכו' ח"ל לא סבר לה מר להא דרב יוסף דאמר כל המוקדם וכו': **במאי פליגי.** כלומר מאי טעמא דר' יהודה דאמר שבעת המינים עדיף מאי עדיפות שייכא בהו אחר שאין יכולין לפטור שאר מינין ומשני דהעדיפות הוי מן ההקדמה: **בן פנ** כדי רביעית יין וכו'. פי' אם חלל עליו או לולבין כדי רביעית יין חייב אבל אם חלל מהן

גליון הש"ס
גמ' כל המוקדם כפסוק. פי' עורי אבן מניגה דף יב ע"ב ד"ה ואל תאח :

[וע"ע תוס' פירושין ד. ווס' סוכה ו.]

לעיל לה
ולקמן מד.

טיובין ד.
סוכה ה.
חולין ע"א:
נגעים פ"ג

ח"כ פ' מנורת
ס"ד ס"ה

הלכות פ"ב

כלים ט"ז
שבת ק"ב:
עירובין ד
[כ"ג]

[פירושין סנ:]

כדי רביעית מים לא מחייב דקליטיו והולבין בקל חוץ מן הכלי אבל כי משערין ביין לריך שיעורא טפי שהיין הוא איז ומחויק גודש קלה קודם שיפול מן הכוס רביעית יין ואם היה מים היה (ד) יולא ויחר מרביעית* : **ב"ר** בעלי בתים. גבי כלי נח מתניתו : **אייורו** כדי רביעית מים לא מחייב דקליטיו והולבין בקל חוץ מן הכלי אבל כי משערין ביין לריך שיעורא טפי שהיין הוא איז ומחויק גודש קלה קודם שיפול מן הכוס רביעית יין ואם היה מים היה (ד) יולא ויחר מרביעית* : **ב"ר** בעלי בתים. גבי כלי נח מתניתו : **אייורו** כלל חרנגלים וגוים ולולבין כשיעור רביעית יין חייב ואין שיעור רביעית יין ורביעית מים שוין לפי שהיין עב והמים קלושין ויש ברביעית יין יותר ממה שיש ברביעית מים כדאמרין (במנחות קו.) [בשבת דף ע"ג.] גבי רביעית רס שיכול לקרום ולעמוד על כוית משום דסמיך אבל מידי דקליש לא הוה רביעית ידידיה כוית : **לסולא שפה.** דתנן המוליא אולבין כגרוגרת (שבת טו:) והיא תאכה יבשה : שיעורן

כדי רביעית מים לא מחייב דקליטיו והולבין בקל חוץ מן הכלי אבל כי משערין ביין לריך שיעורא טפי שהיין הוא איז ומחויק גודש קלה קודם שיפול מן הכוס רביעית יין ואם היה מים היה (ד) יולא ויחר מרביעית* : **ב"ר** בעלי בתים. גבי כלי נח מתניתו : **אייורו** כלל חרנגלים וגוים ולולבין כשיעור רביעית יין חייב ואין שיעור רביעית יין ורביעית מים שוין לפי שהיין עב והמים קלושין ויש ברביעית יין יותר ממה שיש ברביעית מים כדאמרין (במנחות קו.) [בשבת דף ע"ג.] גבי רביעית רס שיכול לקרום ולעמוד על כוית משום דסמיך אבל מידי דקליש לא הוה רביעית ידידיה כוית : **לסולא שפה.** דתנן המוליא אולבין כגרוגרת (שבת טו:) והיא תאכה יבשה : שיעורן

כיצד מברכין פרק ששי ברכות

קב א מיי"ט פ"ב מהלכות
שיבת עשור ה"א
פמג לאוין סט עוש"ט
א"ח ס"ו תרי"ט ע"א
קד ב מיי"ט פ"ח מהל'
ברכות ה"א יג סג
עשין כו עוש"ט א"ח
ס"ו ר"א ע"ף ד'
קד ב עוש"ט א"ח ס"ו
קד ע"ף ד'
קד ר מיי"ט פ"ד מהלכות
ברכות ה"א יג סג
עש עוש"ט א"ח ס"ו
קד ע"ף ד'
קד ע"ף ד' ר"ה
קד ע"ף ד' ר"ה
קד ע"ף ד' ר"ה

אירתו לקמיהו תמרי ורמוני . ולא ללפת בהן את הפת דלס כן
הוה להו פת עיקר והן טפלה ותקן (דף מד-) מצדק על
העיקר ופוטור את הטפלה : **וזה** שני לארץ . מ"מ היכא דליכא חסה
וזית או שעורים ותמרים אע"ג דשוין לארץ מכל מקום המוקדם

בפסקו דהיינו לארץ ראשון יקדים
לברכה : **הביאן** לפנייהם תאנים
וענבים בתוך הסעודה . וכגון שאין
באין ללפת את הפת אלא לקנות
סעודה : **אלא** פת הבאה בכסנין .
לעטון ברכה לפניו ואין טעון ברכה
לאחריו רק בורא נפשות רבות מידי
דהוה לאורו ודוחן דלאמרי לעיל
(דף לז:) בתחלה מצדק במ"מ ולבסוף
ולא כלום הואיל ותנתו בהן שקלים
הרבה . ופי' רש"י אפי' אם חל מהן
אחר בהמ"ו קאמר ולא נהירא חדא
דלאמרי לעיל כל שיש בו מחמשת
המינין לריך ברכה מעין שלש ועוד
אמאי קאמר כיסנין לימא נמי אורו
ודוחן ע"כ לריך לפיש דמיירי בתוך
הסעודה קודם בהמ"ו דמיירי בה
וה"ק חוץ מן הפת הבאה בכיסנין
בתוך הסעודה קודם ברהמ"ו דלין
טעון ברכה לאחריו דפטר ליה בהמ"ו
אפי' לרב שעת משום דהוה דבר מועט
אבל בלא סעודה אף לאחריו לריך
לברך מעין ג' ברכות ולהכי לא נקט
פטר אורו ודוחן שהרי אפילו בלא
סעודה נמי אין לריכוז ברכה מעין ג'
לאחריו : לא ק"ל כרב שעת אלא כרב
הונא ורב נחמן דלין הלכה כיחיד
במקום רבים . ה"ר : **ויין** פוטור כל
מיני משקין . ולכאורה מיירי בין
בלא סעודה דלי ברהי פת טיפוק ליה
דפטר ליה פת דלפי' יין נמי דלה
לומר הספר בסמוך דפטור אי לאו
טעמא דקובע ברכה לעלמו אלא
מיירי בלא סעודה ואפי' יין פוטור
ולית הלכתא כותיה שהרי מפת
פוטור אין הלכה כמותו אלא כפסק
רב פפא א"כ גם מהא דקאמר יין
פוטור וכו' לית הלכתא כותיה :
הלכתא דברים הבאים בתוך
הסעודה ממחמת

שיעורן כרמונים . יקבז כמוזיא רמון טהור בעלי בתיים חסים על
כליהם הלכך יקבז כמוזיא קטניות מלטיעו ליתיהם יקבז כמוזיא זית
משתמש לאגוזים יקבז כמוזיא אגוז משתמש בו רמונים אבל של אומן
העומד למכור לא הוי שיעוריה בעי : **שרוב שיעוריה** . ארנית חלב
דס נותר ופיגול : **דבש** . האמור בתורה

הוא דבש תמרים וזבחת היא
תמרה : **זו שני לארץ** . ארץ זית שמן
ודבש לתיבז כסיפיה דקרא הפסוק
ארץ את הסדר וחרר לעשות זיתים
ותמרים תשובים (ח) ותאנים ורמונים
שהרמון חמישי לארץ הכתובה בראש
המקרא ודבש שני לארץ הכתובה
בסופו : **מאן יתיב לן נגרי דפרזלא** .
רגלים של ברזל : **ונשמעינך** . כשמך
ולך אחיך תמיד : **הביאנו לפנייהם**
תאנים וענבים בתוך הסעודה . ולא
ללפת את הפת דל"כ הוה להו טפלה
ואין חולק בדבר שאין טעון ברכה
לא לפניו ולא לאחריו אלא לפעמים
שצד למחוק את פיו בתוך הסעודה
כפירות : **מצדק לפנייהם** . דלאו טפלה
נינהו : **ולא לאחריהם** . דבהמ"ו
פוטרתן : **בין לפנייהם בין לאחריהם** .
דלא פטר אלא מידי דזיין והני לא
זייני : **פת הבאה בכסנין** . לאחר
ארנית ובהמ"ו הוה רגילים להביא
כיסנין והן קליות לפי שיפין ללב
כדלאמרי בעלמא (שיבוין כמ) הני
כיסני דמעלו לליבא ומצויאין עמסן פת
שלושה עס תבלין כעין אובליא"ש
שלנו ויש טעוין אותן כמין לפורים
ואילנות ואוכלין מהן דבר מועט
ומחוק שנתנים בה תבלין הרבה
ואגוזים ושקדים ומאכלה מועט לא
הטעינה ברכה מעין ג' מידי דהוה
אפת אורו ודוחן דלאמרין בפרקין
(דף לז:) בתחלה בורא מיני מזונות
ולבסוף ולא כלום : **פת פוטרת** .
בין לפנייהם בין לאחריהם : **דברים**
הבאים ממחמת הסעודה . ללפת בהן
את הפת : **אין טעונין ברכה** . דהוה
להו טפלה הלכך כל מידי בין מזון
בין פירות שהביאו ללפת אין בו
ברכה לא לפניו ולא לאחריו : **שלא**
מחמת הסעודה בתוך הסעודה . כגון

כעירובין
ובסוטה מסין
הש"ס אלא
הלכתא נישא

מלין קי"א

הסעודה . פי' הקוטרתם ללפת בהן
את הפת אין טעונין ברכה דהוה להו
היא (דף מד-) דמצדק על העיקר ופוטור את הטפלה ומאי קמ"ל
ועוד קשה דפריך בסמוך יין נמי נפטריה פת ומאי קשה והלא
כשנתום היין אינו טפלה לפת ואכן במידי דטפל לפת מייריין ואין
לפרש לפירוש הקוגרטס יין נפטריה פת כששורה פתו ביינו קאמר
דהוה ליה יין טפל דהא לא אשכחן שיצדק עליו בענין זה אלא
ודאי מיירי בשתייה ועוד קשה מה שפי' רש"י דברים הבאים שלא
מחמת הסעודה בתוך הסעודה כגון דייסא ותרדין וכרוב שאינן של
לפתן וזאין לזון ולשבעו טעונים ברכה לפנייהם דלאו טפלה נינהו
ומיהו פטורין מצדקת המזון דמיני מזון נינהו ולא נהירא דלאמרי
כל מעשה קדריה ודברים הרגילים לבא לאחר הסעודה פירש"י כמו פירות
והפי' הביא אותן בתוך הסעודה שלא מחמת לפתן טעונים
ברכה בין לפנייהם דלאו טפלה נינהו ובין לאחריהם דלין ברכת
המזון פוטרתן דלאו מזון נינהו כרב שעת דלאמרי לעיל הביאו לפניו
תאנים ורמונים בתוך הסעודה דטעונים ברכה בין לפנייהם בין
על כן פי' ר"י דברים הבאים ממחמת הסעודה כגון רגילים לבא
מחמת הסעודה בפת שרגילים ללכלך עם הפת כגון בשר
ודגים וכל מיני קדריה והביאין בתוך הסעודה אין טעונין ברכה
לפניהם ולאחריהם אפי' אכלן בתוך הסעודה בפני עגמן בלא פת
דכיון דמשום פת הם באין הפת פוטרתן אבל דברים שאין דרכן לבא
בתוך הסעודה כגון תמרים ורמונים ושאר כל פירות שאין רגילים
ללפת בהן את הפת טעונין ברכה לפנייהם דכיון דלאו טפלה נינהו
ולא לאחריהם : **לאחר** הסעודה גרסי' ותו לא ולא גרסי' דברים
הבאים בהך סיפא והכי פירושו אם הביאו דברים שהוכרזו אחר
הסעודה פי' לאחר משכו את ידיהם מן הפת שוב אין הפת פוטרתן
כלל והוה כמו שאכלן בלא שום סעודה ובין דברים הרגילים לבא
מחמת הסעודה ובין דברים הרגילים לבא מחמת הסעודה
ובין דברים שאין רגילים לבא מחמת הסעודה טעונים ברכה
לפניהם ולאחריהם דלכל דברים דלעיל קאי ועכשיו אין לנו דין זה
דלין מנהג שלנו למשוך ידינו מן הפת כלל עד לאחר בהמ"ו אלא כל
שעה שלנו אוכלין פירות או שום דבר קודם בהמ"ו דעתנו לחבול פת
כל שעה וקיי"ל כפסק רב פפא : **אי רבי** יין נמי נפטריה פת . דודאי
יין מחמת סעודה אחי שהוא אותה כמה פעמים דלי לאו הסעודה
לא יסתה ולפטריה פת ומשני שאינו יין דגורם ברכה לעלמו פירש"י
דבהרבה מקומות הוא בא ומברכין עליו אפי' שאין לריכוז טעון
כגון בקדושת שבת ברכה אירוסין ורשב"א פי' משום דלריך לברך
על היין בורא פרי הגפן ובתחלה כשהוא בענינים בורא פרי העץ
ועל שאלך משקין שבהלכה ומהו אומר ר"ת דבשאר משקין כמו מים
ובשר הבאים ממחמת הסעודה פת פוטרתן אפי' יין הוה פוטור
אי לאו דקובע ברכה לעלמו ודלא כמחזור ויטרי שכתב שמצדקין
למים ברכה בכל פעם ופעם ואפי' בתוך הסעודה דהוה כנמולך
והא דלא פריך הכא : (ג) מהן משום דייני זיין אבל מים לא זייני
כדלאמר (לעיל לה) הסודר מן המזון וכו' ופשיטא דלא פטר
להו פת דלינה בכלל ברכת הפת :

דייסא וכן כרוב ותרדין שאינן של
לפתן וזאין לזון ולשבעו טעונים ברכה לפנייהם דלאו טפלה נינהו
ומיהו פטורין מצדקת המזון דמיני מזון נינהו ולא נהירא דלאמרי
כל מעשה קדריה ודברים הרגילים לבא לאחר הסעודה פירש"י כמו פירות
והפי' הביא אותן בתוך הסעודה שלא מחמת לפתן טעונים
ברכה בין לפנייהם דלאו טפלה נינהו ובין לאחריהם דלין ברכת
המזון פוטרתן דלאו מזון נינהו כרב שעת דלאמרי לעיל הביאו לפניו
תאנים ורמונים בתוך הסעודה דטעונים ברכה בין לפנייהם בין
על כן פי' ר"י דברים הבאים ממחמת הסעודה כגון רגילים לבא
מחמת הסעודה בפת שרגילים ללכלך עם הפת כגון בשר
ודגים וכל מיני קדריה והביאין בתוך הסעודה אין טעונין ברכה
לפניהם ולאחריהם אפי' אכלן בתוך הסעודה בפני עגמן בלא פת
דכיון דמשום פת הם באין הפת פוטרתן אבל דברים שאין דרכן לבא
בתוך הסעודה כגון תמרים ורמונים ושאר כל פירות שאין רגילים
ללפת בהן את הפת טעונין ברכה לפנייהם דכיון דלאו טפלה נינהו
ולא לאחריהם : **לאחר** הסעודה גרסי' ותו לא ולא גרסי' דברים
הבאים בהך סיפא והכי פירושו אם הביאו דברים שהוכרזו אחר
הסעודה פי' לאחר משכו את ידיהם מן הפת שוב אין הפת פוטרתן
כלל והוה כמו שאכלן בלא שום סעודה ובין דברים הרגילים לבא
מחמת הסעודה ובין דברים הרגילים לבא מחמת הסעודה
ובין דברים שאין רגילים לבא מחמת הסעודה טעונים ברכה
לפניהם ולאחריהם דלכל דברים דלעיל קאי ועכשיו אין לנו דין זה
דלין מנהג שלנו למשוך ידינו מן הפת כלל עד לאחר בהמ"ו אלא כל
שעה שלנו אוכלין פירות או שום דבר קודם בהמ"ו דעתנו לחבול פת
כל שעה וקיי"ל כפסק רב פפא : **אי רבי** יין נמי נפטריה פת . דודאי
יין מחמת סעודה אחי שהוא אותה כמה פעמים דלי לאו הסעודה
לא יסתה ולפטריה פת ומשני שאינו יין דגורם ברכה לעלמו פירש"י
דבהרבה מקומות הוא בא ומברכין עליו אפי' שאין לריכוז טעון
כגון בקדושת שבת ברכה אירוסין ורשב"א פי' משום דלריך לברך
על היין בורא פרי הגפן ובתחלה כשהוא בענינים בורא פרי העץ
ועל שאלך משקין שבהלכה ומהו אומר ר"ת דבשאר משקין כמו מים
ובשר הבאים ממחמת הסעודה פת פוטרתן אפי' יין הוה פוטור
אי לאו דקובע ברכה לעלמו ודלא כמחזור ויטרי שכתב שמצדקין
למים ברכה בכל פעם ופעם ואפי' בתוך הסעודה דהוה כנמולך
והא דלא פריך הכא : (ג) מהן משום דייני זיין אבל מים לא זייני
כדלאמר (לעיל לה) הסודר מן המזון וכו' ופשיטא דלא פטר
להו פת דלינה בכלל ברכת הפת :

מיהו

כיצד מברכין פרק ששי ברכות

מב

עין משפט נד מצווה

קח אב מיי' פ"ג מהל' ברכות ה"י ט סמג
 ענין כו טושיע אר"ח
 סי' קסח סעיף א: 1
 קמ"ג ג"ד שם סעיף ו
 וסעיף ט:
 ק"י ה מיי' פ"ד מהלכות
 ברכות הלכה ז סמג
 שם טושיע אר"ח סימן
 קעט סעיף ב:
 ק"א ו מיי' פ"ג מהל'
 מעשה קרבנות
 הלכה יב:
 ק"ב: מיי' פ"ז מהל'
 תפלה ה"י טושיע
 אר"ח סי' ק"ח סעיף א:
 ק"ב ה מיי' פ"ו מהל'
 ברכות הלכה ב סמג
 ענין כו טושיע אר"ח
 סי' קעט סעיף א וסמג
 ק"ב:
 ק"ד ה מיי' פ"ד מהל'
 ברכות הלכה ז סמג
 שם טו עור אר"ח סימן
 קעז:
 קמ"ו ו עור אר"ח סימן
 קעז:
 קמ"ז ב מיי' פ"א מהל'
 ברכות הלכה ב סמג
 שם טושיע אר"ח
 סי' קמ"ט ע"א וסמג
 ר"ג סעיף א:

דגורם ברכה לעצמו. בזמנה מקומות הוא בל ומברכין עליו והע"פ שלח היו לריקים לשמיינו: **רב הונא אכל תלמוד ריפתי**. מפת הבאה בכסנין ולא צריך לחייו: אמר רב נחמן עדי כפנה גרסי: **עדי**. אלו. כלומר חלו לרעבון חלכלו ואכילה מרובה כזו לא נפטרם מברכה אלא כל שאחרים קובעין אכילתן בך תורה אור

דגורם ברכה לעצמו רב הונא אכל *תלמוד ריפתי בני תלמוד תלמוד בקבא ולא בריך א"ל רב נחמן עדי כפנה אלא *כל שאחרים קובעים עליו סעודה צריך לברך רב יהודה הוה עסיק ליה לבריה בי רב יהודה בר חביבא אייתו לקמייהו פת הבאה בכסנין כי אתא שמעינהו דקא מברכי המוציא אמר להו כמאי צייצי דקא שמענא דילמא המוציא לתם מן הארץ קא מברכיתו אמרי ליה אין דתניא רבי מונא אמר משום רבי יהודה פת הבאה בכסנין מברכין עליה המוציא ואמר שמואל הלכה כרבי מונא אמר להו אין הלכה כרבי מונא אתמר אמרי ליה והא מר הוא דאמר משמיה דשמואל ילחמנות מערבין בהן ומברכין עליהן המוציא שאני התם דקבע סעודתיה עליהו אבל הויא דלא קבע סעודתיה עליהו לא רב פפא איקלע לבי רב הונא בריה דרב נתן בתר דגבר סעודתייהו אייתו לקמייהו מדי למיכל שקל רב פפא וקא אכיל אמרי ליה לא סבר לה מר גמר אסור מלאכול אמר להו שלק אתמר *רבא ורבי זורא איקלעו לבי ריש גלותא לבתר דסליקו תבא מקמייהו שדרו להו *ריסתנא מבי ריש גלותא רבא אכיל ורבי זורא לא אכיל א"ל לא סבר לה מר שלק אסור מלאכול א"ל יאנן אתבא דריש גלותא סמכינן: אמר רב הרגיל בשמן שזמן מעכבו אמר רב אשי בי הוינן ברב כהנא אמר לן כגון אנן דרגילינן במשחא משחא מעכבא לן ולית הלכתא ככל הני שמעתתא *אלא בי הא דאמר רבא רבי חייה בר אשי אמר רב *שליש תביפות הן *תבף לסמיכה שחיטה *תבף לגאולה תפלה *תבף לתפילת ידים ברכה אמר אביי אף אנו נאמר תבף לתלמודי דחבמים ברכה *הבבא שגאמר *ויברכני ה' בגלגל יוסף *במתני' *ברך על היין שלפני המזון פטר את היין שלאחר המזון *ברך על הפרפרת שלפני המזון פטר את הפרפרת שלאחר המזון *ברך על הפת פטר את הפרפרת על הפרפרת *א"ל פטר את הפת בש"א אף לא מעשה קדרה דהו"י *וישבין כל אחד מברך לעצמו הסבו אחד מברך לכולן

רב נסים נאמן
 שלש חביות הן תבף לסמיכה שחיטה, בתלמוד ארץ ישראל בפ' מאימתי קרוין אמר תבף לסמיכה שחיטה דבבב (ויקרא ה) וספר וישחם תבף לסמיכה ידים ברכה (שגאמר) (מהלים קלד) שאי ירדם קיש יהו לרפת אפרי פי גיה תפלה שגאמר (שם ע) חבית בחריה יענן ה' ביזם צורה ובעמ' דפ"ג דרשימת קרישים (דף ג) אפרי תבף לסמיכה שחיטה דאורייתא:

הגהות הב"ח
 (א) רש"י ד"ה מעשה קדרה חלקה טעמים. (ב) ע"ל דף ג' ע"א: (ג) תבף ד"ה לחמניות היה וכו' לא קבע נמי כדון לברך וכו' שהרי תלתו וכו' ע"כ: (ד) ד"ה פירוש מדקתמר לגבר דסליקו תבא וכו': (ה) בא"ד בלחם קודם, כ"כ כלומר ולמה לא מפקלין גם השלחן: (ו) ד"ה רבי זורא וכו' יומה כ"כ וכו' הוסיפות פרק כסוי הדס סוף דף פו וכו' כה"ל' נס: (ז) ד"ה אתבא דריש גלותא וכו' א"ל לחזור ולאטל דגל:

[ע"ע מוס' סוטה גט. ד"ה כל כסין]

גילוי הש"ס
 גבי' אלא כי הא דארי"ח בלחמי. ט"י כצ"ח'ן במלכות ס"ב דשבת ג"ה ועוד כתב כרי"ף הא דרב גידל: גבי' שלג מביעות פת. ט"י למון דף ג"כ פ"ג חוסי ד"ה תבף: רש"י ד"ה לגיילת ידים דמסורא חתומים. ק"י מנאר כל וצ"ע:

[ע"י חו' ב"ב קלג: ד"ה עילוי' ועי' רש"י וכו' שנת קע"ד ד"ה תלמיך]

[רבה]

[פ"י חקן וקלמן דף ב' א"י דיסתנא]

מנחת כ"ג [ע"ה כ"ג]

[וישרבין לאכול כ"ה ט"י צמחה אכן צירושלמי וכרי"ף וכו' וכן בשלחנות לתא וכו' כפוס' לקמן ע"כ ד"ה הסבו אר"ן לעיל תא:]

[ע"ל ענין מעשה קדרה וכו' כה"ל' ע"ה]

קיו א מיי ס"ו מהל'
בכנסת ה"ג יג ספג
עשין כו סוד ארית ס"ו
קוד :

[ע' סוס' עיובין לבן
דהר"ש]

קיה ב מיי ס"ד מהל'
בכנסת ה"ג יב ספג
וקוד ס' :
קיעב בט"ו ע"ג ס"ד :
קב ד מיי ס"ד מהל'
בכנסת ה"ג יב ספג
וקוד ס' :
קבא ה ו מיי ס"ד
מהל' בכנסת ה"ג
ו ספג ט"ו ע"ג ס"ד
ס"ט קעו :
קבב ז ה מיי ס"ה
מהל' בכנסת ה"ג
יב ספג ט"ו ע"ג ס"ד
ס"י קסו ספ"ג ו :

ואע"פ שאין מביאין את המוגמר אלא לאחר סעודה - וכבר ברבו ברכת המזון ויש הפסק בין יין למוגמר :
ורב ששת אמר אינו פוטר ורב נחמן אמר פוטר וכל תלמידי דרב וכו' - וגראה דהלכה כתלמידי דרב דרב ששת קאי כותייהו

והלכתא כותיה דר"ג דביני *וכרב ששת בתיסורי ואע"ג דק"ל *דכרב ושמואל הלכה כרב בתיסורי שאני הכא דכל תלמידי דרב פליגי עליה *מסתמא כך שמשו מרב מיהו אין לנו לריבין לאותו פסק דאין לנו מושבין ודינו מן הפת כלל וגראה דדין שלפני סעודה פוטר את היין שבתוך הסעודה אע"ג דפסקין הכא דדין שבתוך הסעודה אינו פוטר יין דלאחר הסעודה שאני הכא דזה לשרות וזה לשתות אבל זה לשתות וזה לשרות פוטר שפיר כגון יין שלפני הסעודה פוטר שבתוך הסעודה ומה דנקט שבתוך וי"ט לאו דוקא דה"ה חס קצבו סעודה על היין בשאר ימות החול ואם הביא חס יין לפני הסעודה לשתות שבתוך הסעודה פשיטא דדין דלפני סעודה פוטרנו כיון דדעתיה למשתיה וכן יין של קידוש פוטר יין שבתוך הסעודה וכן הבדלה אם הביא על שלחנו להבדיל דפוטר יין שלאחריו כיון שבתוך הסעודה ושבתוך וי"ט לאו דוקא ולא אהא למעוטי אלא נמנך והפילו חס"ל דדוקא נקט שבתוך וי"ט מ"מ יש לומר ה"מ לענין שכל לפטור יין שלאחר המזון שהוא אחר שמעטו יודעה מן הפס שאין רגילות לקבוע לשתות יין לאחר המזון בקביעות אלא שבתוך ימים טובים ולא בשאר ימים אבל לענין לפטור יין שבתוך המזון שרגילות לשתות ודאי אפילו בשאר ימים פטר ליה יין שלפני המזון אע"פ דזה לשתות וזה לשרות דעד כאן לא איבעיא לן אלא אי לשרות ללא חשיב מפיך לשתות אבל לשתות דחשיב טפי דהיינו יין שלפני המזון פשיטא דפוטר יין דלשרותו ממשע נמו שבתוך פסחים (דף ק"ה) גבי עקדו שבתוך דר' יוחנן אמר אף ידי יין נמי ילאו ואין לריב לחזור ולכרך על היין שבתוך הסעודה אע"ג דקדשו של במוקם סעודה ס"ל לרבי יוחנן מדינא ידי קידוש מידי יין נמי ילאו ואף על גב דאיתוחב רבי יוחנן היינו דוקא בשתי מוקם א"כ נראה משם דה"ה להבדלה דאין לחלק בין הבדלה לקידוש ולפוקי מהני דחולקין ואמרי דוקא קידוש פוטר משום דאין קידוש אלא במוקם סעודה אבל יין של הבדלה לא פטר אפילו הבדיל לאחר כתיבה דהכי מייירי הא דפסקין דדין שלפני המזון פוטר היין שבתוך המזון דכבר נעל ידיו והכי משמע בסמוך מתוך הברייתא כילד סוד הסבה וכו' מיהו נראה כיון דנטול ידיו ודעתו מייין שלפני הסעודה דפטר ומיהו יש שמחמירין להבדיל קודם כתיבת ידים לאפוקי נפשייהו מפלוגתא דאן ודאי לרבך לכרך אחריו ברכה משני שלש ולא פטר יין שבתוך המזון : יין שבתוך המזון מהו שיפטר יין שלאחר המזון . ומייירי דלא הוה ליה יין לפני המזון : **הסבן** אין לא הסבו לא . סתומה אמאי מקשה *מדיוקא *וחקשי ליה מרישא בהדיא דקתני הוה יושבין כל אחד ואחד בו : **הסבו** אין לא ישיבו בשביל עסק אחר שלא היה דעתם מהלכה לאכול אבל אם ישובו אדעתא לאכול אפילו בלא הסבה נמי מהני :

כל להם יין בתוך המזון כו' - בגמ' מפרש טעמא (ד' מגי') : **והוא אומר על המוגמר** - ארסו שברך על היין הוא מברך על המוגמר שהיו רגילים להביא לפניו אחר אכילה אבקת רזולין על האש במחמות לריח טוב ומברכים עליו בורא עליו בשמים : **לאחר סעודה** - לאחר שהמין שאינו מלכדי סעודה אפי' הבי מי שברך על היין שהחיל צרכות אחרות גומרין : **גמ' לא סנו** - דין שלפני המזון פוטר את שלאחר המזון : **אלא בשבת כו'** - דדעתו לישב אחר המזון ולשתות וכו' בריך ברישא אדעתא דהכי בריך : **על כל כוס וכוס** - דהוה כממלך ומתחיל בשתיה בכל חדר וחד : **ישך** - יפה עשית : **וכן אמר ריב"ל** - לעשות : **לא סבר לה מר כו'** - דבי"ט לאו נמלך הוא : **נמלך אנה** - איני רגיל לקבוע סעודה על היין : **כל להם יין בתוך המזון** - וקודם המזון לא כלל להם : **אם תמימי לומר** - להביא רחיה ממסנתנו דקתני דדין שלפני המזון פוטר את שלאחר המזון אינה רחיה דהתם זה לשתות וזה לשתות אבל שבתוך המזון לשרות אכילה שבמעיו הוא כלל ולא היו רגילין לשתות בתוך הסעודה אלא מעט לשרות : **לאחר המזון אחד מברך לכוון** - קס"ד דה"ק דכתיבואו יין שני אחר המזון אחד מברך לכוון והא טנא ליה דכל אחד ואחד יברך על שבתוך המזון לעלמו וקא מלריך ור' ברכה על שלאחר המזון : **פטר את הפרפרת** - אע"פ שאין לורך סעודה למלוי הכרס אלא למגמר אכילה : **וכל שכן מעט קדרה** - שהוא לחול לזון ממש : **בדוך פלן** - במוקם פלוגי דקבצו להם מהחלה מוקם בדבור ועלה והומנה הוי קביעות אבל ישבו מהלכה במוקם אחד יחד אינה קביעות : **אילו תלמידיו בתיב** - דקצרוהו בעיר אחרת : **נכר דנק** - כך שמו (ה) : ***רישא דוקא** - דקתני הוה יושבים בלא הזמנה מוקם הוא דלא הוה קביעות אבל לנו שהזמניהו לקי הוה קביעות ואחד מברך לכוון : **אהדר**

בא להם יין בתוך המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו אחר המזון אחד מברך לכולם *והוא אומר על המוגמר ואע"פ שאין מביאין את המוגמר אלא לאחר סעודה : **גמ' אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן** לא שנו אלא בשבתות וימים טובים הואיל ואדם קובע סעודתו על היין אבל בשאר ימות השנה מברך על כל כוס וכוס אחר נמי אמר רבה בר מרי א"ר יהושע בן לוי לא שנו אלא בשבתות וימים טובים ובשעה שאדם יוצא מבית המרחץ ובשעת הקות דם הואיל ואדם קובע סעודתו על היין אבל בשאר ימות השנה מברך על כל כוס וכוס רבה בר מרי איקלע לבי רבא בחול חזייה דבריך לפני המזון והדר בריך לאחר המזון א"ל *יישר וכן אמר ריב"ל רב יצחק בר יוסף איקלע לבי אביי ב"מ חזייה דבריך אבל בסא ובסא א"ל לא סבר לה מר להא דריב"ל א"ל נמלך אנה איבעיא להו בא להם יין בתוך המזון מהו שיפטר את היין שלאחר המזון אם תימצא לומר בריך על היין שלפני המזון פוטר את היין שלאחר המזון משום דזה לשתות וזה לשתות אבל הכא דזה לשתות וזה לשרות לא או דילמא לא שניא רב אמר פוטר ורב כהנא אמר יאינו פוטר רב נחמן אמר פוטר ורב ששת אמר אינו פוטר רב הונא ורב יהודה וכל תלמידי דרב אמרי אינו פוטר איתביה רבא לרב נחמן בא להם יין בתוך המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו לאחר המזון אחד מברך לכולם א"ל הכי קאמר אם לא בא להם יין בתוך המזון אלא לאחר המזון אחד מברך לכולם : בריך יעל הפת פטר את הפרפרת על הפרפרת לא פטר את הפת ב"ש אומרים אף לא מעשה קדרה : איבעיא להו ב"ש ארישא פליגי או דילמא אסיפא פליגי דקאמר תנא קמא בריך על הפת פטר את הפרפרת וכ"ש מעשה קדרה ואתי ב"ש למימר לא מיבעיא פרפרת דלא פטרה ליה פת אלא אפילו מעשה קדרה נמי לא פטרה או דילמא אסיפא פליגי דקתני בריך על הפרפרת לא פטר את הפת *פת הוא דלא פטר אבל מעשה קדרה פטר ואתו ב"ש למימר ואפי' מעשה קדרה נמי לא פטר תיקו : והוה יושבין כל אחד ואחד בו : **הסבו** אין לא הסבו לא ורמיניהו *עשרה שהיו הולכים בדרך אע"פ שכולם אוכלים מכבר אחד כל אחד ואחד מברך לעצמו ישבו לאכול אע"פ שכל אחד ואחד אוכל מכבר אחד מברך לכולם קתני יושבו אע"פ שלא הסבו אמר רב נחמן בר יצחק *כגון דאמרי גיזיל וניכול לחמא ברוך פלן כי נח נפשיה דרב אזלו תלמידיו בתריה כי הדרי אמרי גיזיל וניכול לחמא אנהר דנק בתי דברכי יתבי וקא מיבעיא להו הסבו דוקא תנא אבל ישבו לא או דילמא ביון דאמרי גיזיל וניכול ריפתא בדוכתא פלניתא כי הסבו דמי לא הוה בידיהו קם רב אדא בר אבהו אהדר

רב נסים גאון

והוא אומר על המוגמר . רבי' בגמ' רבני מערבא (הלכה ו) מה בין מוגמר ובין יין מוגמר ט"ל מירוחן יין אחד ורא שריא שיעא פשיטא של זו הבעיא דבגמרא אע"ג דמיתא ידועה היא שאינה בביאין אחריו אלא לאחר הסעודה אחד מברך לכולם אפ"כ שאל השואל מפני מה היין הבא בתוך המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו והמוגמר אחד מברך לכולם יין אחד שיעם ומברך כל אחד לעצמו :

הגהות ה"ה

(ה) רש"י ד"ה נכר וכו' שמו הס"ד והח"כ מ"ה א"ר כיון דלמחו ביזילויכול בדוכתא פלן רישא דוקא :

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הסבו אין וכו' . תומה אמאי מקשה . ע"י רש"י כמיוחסו שנת דף כ"ט ע"כ ד"ה הא יש עלה תומה :

עשרה

בני חסד מהלכין כו' גיזיל וניכול לחמא כו' . כישבו והסבו דמיהו . והשתא נישא לה דפרש"י מהני' דמייירי בין בברכת המזון כדמשמע הכא מתוך הברייתא דעשרה בני חסד וכו' וא"ת אמאי המתניו למיבעי עד ברכת המזון והיך ברבו על הפת מהחלה וי"ל שמא מייירי דישבו לאכול זה אחר זה וכרך כל אחד לעלמו המזליא :

[שכת נג.סג :
עיובין לבן :
פסחים נג :
כ"ט נא.סגד'
ק. שבעות מ.
מה: תולין יז :
ע"ה :

[ג"י אחרת
ס"ל לרש"י
במסכת הגמ' :

[תוספתא ס"ה
ט"ז :

[ו"י' תוס'סג
טג : ד"ה אלא]

כיצד מברכין פרק ששי ברכות

מו

עין משוער
גד מצוה

[ועי' מ"ש תוס' ספמ"ס קטו. ד"ה כל שטיבולו כ"י וכו' מגיב' ית' ד"ה טענות]

קב"ג א מ"י פ"א מהל' ברכות שם סמג עשין כו טור א"ח סי' קעד טוש"ע א"ח סימן ר"ב סעיף ה'
קב"ג ב מ"י פ"ד מהל' ברכות הלכה יב סמג שם טוש"ע א"ח סי' ק"א סעיף ח'
קב"ג ד מ"י פ"ט מהל' ברכות הלכה כ סמג טוש"ע א"ח סימן כטו סעיף יב'
קב"ג ה מ"י פ"ט טוש"ע סעיף יג'
קב"ג ו מ"י פ"ט הלכה ג טוש"ע סעיף ט'
קב"ג ז מ"י פ"ט סעיף ט'
קב"ג ח מ"י פ"ט טוש"ע סעיף ט'
קב"ג ט מ"י פ"ט הלכה ג טוש"ע סעיף ט'
קב"ג י מ"י פ"ט טוש"ע סעיף ט'

בל אחד נטל ידו אחת. מפני כבוד הברכה ולא דמי לנטול ידיו לפירות דהוי מגבי הרוח כיון שאינו נטל שתי ידיו: **בא** להם יין וכו'. אע"ג דיין שלפני המזון פוטר יין שלאחר המזון כ"ש זה שלפניו הוא שאני הכא כיון שעלו להסב הוא שגוי מקום

אהדר קרעיה לאחוריה. קרע שקרע בהספד רבו החזיר החלוק לאחוריו ומה שלאחר לפנים כדי לקרוע קרע אחר להראות אבל עששו כיום המיתה על שהיו לריבים להוראה ואין יודעים להורות: **רמי לטו כו'**. כדמיינן לעיל וע"כ מצעי ליה לאוקומי בריתא דבסי

וקתי אחד מזכר לכולם דקביעות הוא: **כדיאו להם מים**. כך היו רגילים: **נוטל ידו אחת**. לקבל בה כוס ששותה לפני המזון: **עלו**. על המטות והסבו: **סווד ונוטל ב' ידיו**. שלר"ך לכולם בשמיהו: **אע"פ שכל אחד ואחד ברכך לעלמו**. לריכין עוד ברכה שאין ברכה ראשונה פוטרנו שאין הראשון קרוי שלפני המזון שאינו במקום סעודה והאי בתרא הוא יין שלפני המזון: **אחד מזכר לכולם**. לכיון דהסבו והוקבעו: **קשיא רישא**. דקתי כל אחד ואחד מזכר לעלמו: **שאי דאורחין דדעתייהו למיפקר**. סופן למיעקר ולעלו ולהסב במקום אחר שאין זה מקום המסיבה אלא כאן יטבו עד שיתכנסו כל הקרואים ודרך בעלי בתים עשירים היה לזמן לסעודתם אורחים עניים להכי קרי להו אורחים והא דלומר רב יין לא בעי הסבה אלא ישיבה בעלמא שלא בשעת סעודה קאמר או בשעת סעודה ובמקום סעודה: **הואיל ואין בית הבליעה פנוי**. ואין לב המוכרין אל המזכר אלא לבלוע: **מכללא דאיכא בידך מיניה**. ואכ"פ כיון דאחתייל בחדא עבדי לאורך: **הנוטל ידיו סהלא**. במים אחרונים הוא מוזמן לבהמ"ז: **הויה**. רבי חייל לרב: **דהוה מרתא**. שמה ראה ידי מלוכלכות או שמה הארכתי באכילה יותר מלתי: **עין בברכה מוונת קאמר לך**. כאן נתן לך רשות לברך בהמ"ז שהנטל ידיו תחלה הוא מזכר: **על הרים**. של מוגמר: **סמרתו**. קיסור העשן שמתמר ועולה: **האלא ארס**. לא הריח בו עדיין ולא נהנה: **מזכרין עליהן בורא עלי בשמים**. ואע"פ שכשרף ואינו בעין אלא שהתימור עולה: **הוץ ממשק**. מושג"ח בלע"ז: **שהוא מן חיה**. מן הרעי של חיה: **מיתבי איין מזכרין בורא עלי בשמים אלא על אפרסמון**. שהעץ עלמו בה לפניו: **על בית רבי ושל בית קיסר**. נקט הני משום שאינו מזוי אלא בבית מלכים ובעלי גדולה: **ועל ההדס שכל מקום**. וה"ה לכל הדומה להם שהעץ עלמו מריח בלא שרפה אלא ההדס שכיח ודברו חכמים בהויה בכל מקום ומוגמר לא מזכרין אלא בורא מיני בשמים: **משחא דאפרסמא מאי מזכרין**. על ריחו: **שמן ארנו**. שהיה גדל ציריתו ועל שם הריח היתה נקראת יריתו והוא פג האמור בספר יחזקאל (כ"י) יהודה וא"י המה רוכליך בחיטי מנית ופג כך ראייתו בספר יוסף בן גוריון: **בר מיניה דרב יהודה**. אל תביא לי ראייה מדבריו כזו: **כשרתא**. קושט: **משחא כבישה**. שמן שבו טעמו הקושט והשמן מריח מן הבשם שבתוכו: **לא**. הואיל ואין נראה לעינינו אלא השמן: **משחא טחינה**. שטתנו בו כשרתא: סמלך

לא ורב כהנא אמר אפילו משחא אלא אמר אפילו משחא טחינה לא נהרדעי אמרי "אפי' משחא טחינה אמר

הגהות הגר"א
[ה] נ"ב (ואחרי האיל הוא נטל ידיו באחרונה) נמחק:

גליון הש"ס
גמ' שאני הסד דעגו דקא מהניא ליה הסבה. עי' לעיל דף ע"א כבש"י ד"ה זקנה ובתוס' ד"ה נתן:

פ"ב ר"ב גדולים [שכת ג. וסס פש"י בן גדולים ועי' פ"ב נטל יב']

חוספסא פ"ד

חוספסא פ"ד

חוספסא פ"ד

ביצד מברכין פרק ששי ברכות

שמן והדס . האף שמן להריח הוא דלף להעביר והואמא הא
אמרינן בפרק אלו דברים (לקמן נג.) דלחין מברכין עליו :
רבי אמר רבא הלכתא כביה הלל ולא היא לאשתמוטי נפשיה הוא
דקא עביד . כך כמוד בספרים שלנו ובפירוש רש"י אבל רב
אלפס פסק כרבא משמע שלא היה
גורם בצספרו ולא היה וכו' :

האי מאן דמורח באתרוגא וכתוב'
מבכך וכו' . ודוקא כשמריח
בזה אבל אם בא לחטול מהס' אין לבכר
ברכת ריח כי אם ברכת אכילה :
באובלי

סמלק . יסמיין קורין לו בלשון ישמעאלא והוא מין עשב שיש בו שלש
שורות של עליון לו למעלה מזו ושלושה עליון לכל שורה : **חלפי דימא** .
בושם שקורין אלפסי' והוא שבלות נרד ועשוי כעין גבשושי שמן
(ג) דלשכתן גבשוילין דליקרי עץ : **נרקוס** . חבללת השרון בה"ג .
תורה אור

אמר רב גידל אמר רב האי *סמלק מברכין
עלייה בורא עצי בשמים אמר רב הננאל
אמר רב הני *חלפי דימא מברכין עלייהו
בורא עצי בשמים אמר רב זוטרא מאי קראה
והיא העלתם הגנה ותמננם בפשתני העץ
* (רב משרשיא אמר) האי 'נרקוס דגנוניתא

מברכין עלייה בורא עצי בשמים דדברא בורא עשבי בשמים אמר רב ששת
הני 'סוגלי מברכין עלייהו בורא עשבי בשמים אמר רב זוטרא 'האי מאן
דמורח באתרוגא או בחבושא אומר ברוך שנתן ריח טוב בפירות אמר רב
יהודה * 'האי מאן דנפיק ביומי ניסן והוי אילני דקא מלבלבי אומר ברוך שלא
חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות להתנאות בהן בני
אדם אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב 'מנין שמברכין על הריח שנאמר 'כל

הנשמה תהלל יה איתו דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה
ממנו הוי אומר זה הריח ואמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב עתידיהם
* בחזרי ישראל שיתנו ריח טוב כלבונן שנאמר 'ילכו יונקותיו ויהי כוית
הודו וריח לו כלבונן : ואמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב מאי דכתיב
'את הבל עשה יפה בעתו מלמד שכל אורח ואחד יפה לו הקב"ה אומנתו בפניו
אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי תלה ליה קורא לדבר אחר *ואיהו דידיה
עביד ואמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב אבוקה כשנים וירח כשלושה איבעיא
לחו אבוקה כשנים בהדי דידיה או דילמא אבוקה כשנים לבר מדידיה ת"ש
וירח כשלושה אי אמרת בשלמא בהדי דידיה שפיר אלא אי אמרת לבר
מדידיה ארבעה למה לי והאמר רב לאחד נראה ומוזיק לשנים נראה
ואינו מוזיק לשלושה אינו נראה כל עיקר אלא לאו שמע מינה אבוקה
כשנים בהדי דידיה שמע מינה : *ואמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב
ואמרי לה אמר רב תנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא ואמרי לה
אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך
כבשן האש 'ואל ילכין פני חברו ברבים מנלן מתמר שנאמר 'היא מוצאת

וגו' : ת"ח הביאו לפניו שמן והדס ב"ש אומרים מברך על השמן ואח"כ מברך
על ההדס ובה"א אומרים 'מברך על ההדס ואח"כ מברך על השמן אמר ר"ג
אני אבריע שמן וכינו לריחו וכינו לסיכתו הדס לריחו וכינו לסיכתו לא וכינו
*א"ר יוחנן הלכתא כדברי המבריע רב פפא איקלע לבי רב הונא בריה
דרב איקא אייתו לקמיהו שמן והדס שקל רב פפא בריך אתהם ברישא
והדר בריך אשמן אמר ליה לא סבר לה מר הלכתא כדברי המבריע אמר ליה
חבי אמר רבא (ה) הלכתא כביה 'ולא היא [ה] *לאשתמוטי נפשיה הוא דעבר ת"ד
*הביאו לפניו שמן ויין ב"ש אומרים 'אוחו השמן בימינו ואת היין בשמאלו
מברך על השמן והזור ומברך על היין ב"ה אומרים אוחו את היין בימינו
ואת השמן בשמאלו מברך על היין והזור ומברך על השמן ומחו בראש
השמש ואם שמש ת"ח הוא מוחו בכוח מפני שננאי לתלמיד חכם לצאת
לשוק כשהוא מבושם ת"ד ששה דברים נגאי לו לתלמיד חכם אל יצא כשהוא
מבושם *לשוק 'ואל יצא יחידי בלילה ואל יצא במנעלים הממולאים ואל
יספר עם אשה בשוק ואל יסב בחבורה של עמי הארץ ואל יכנס באחרונה
לבית המדרש ויש אומרים אף לא יפסיע פסיעה גסה ואל יהלך בקומה זקופה
א"ל יצא כשהוא מבושם לשוק א"ר אבא בריה דר' חייא בר אבא אמר רבי

יוחנן במקום שחשודים על משכב זכור אמר רב ששת לא אמרן אלא בבגדו
אמר רב פפא * 'ושערו כבגדו דמי ואמרי לה כנופו דמי 'ואל יצא יחידי בלילה משום חשדא ולא אמרן
אלא דלא קביע ליה עידנא אבל קביע ליה עידנא מידע ידע דלעדינה קא אויל 'ואל יצא במנעלים הממולאים
מסייע ליה לרבי חייא בר אבא *דאמר ר' חייא בר אבא גנאי הוא לתלמיד חכם שיצא במנעלים הממולאים
אינו והא ר' חייא בר אבא נפיק אמר רב זוטרא בריה דרב נחמן במלאי על גבי טלאי ולא אמרן אלא בפנתא
אבל בגילרא לית לן בה ובפנתא [ג] לא אמרן אלא באורחא אבל בביתא לית לן *בה ולא אמרן אלא בימות
החמה אבל בימות הגשמים לית לן בה 'ואל יספר עם אשה בשוק אמר רב חסדא ואפילו היא אשתו תניא
נמי הכא אפילו היא אשתו ואפילו היא בתו ואפילו היא אחותו לפי שאין הכל בקיאותן בקרובותיו 'ואל
יסב בחבורה של עמי הארץ מאי טעמא דילמא אתי לאמשוכי בתרייהו ואל יכנס אחרונה לבית המדרש
משום דקרו ליה *פושע וי"א א"ף לא יפסיע פסיעה גסה דאמר רב *פסיעה גסה נוטלת אחד מת"ק ממאור
עיניו של אדם מאי תקנתיה להרריה בקדושא דבי שמשי 'ואל יהלך בקומה זקופה דאמר רב [ג] המהלך
בקומה זקופה אפילו ארבע אמות כאילו דוחק רגלי שכינה דכתיב 'מלא כל הארץ כבודו :
מתניתין

[ג] אמר רב
משרשיא

[כ"ה י"א]

[כ"ד בחרי
ישראל שלא
פוטרו מעם
הוא שיתנו
וה"ע ע"ג
הענין
הוא לירידה
אזול ע"ג
עך ק]

[כ"ד נ"ט
מכובות סו:
סופה י'

[ע' חסמות
פסחים כ"ד.
לחין ותו' ב"ק
קפוז.
ד"ה
הכעס]

[ע' חולין נ"א
פסחים ק"ב]

זמנים י"ט
[שבת קיד.
ע"ג]

ג"י רש"ל ע"ג
ע"ג ק"ב
[תענית י'
ע"ג חו"ט]
תענית י' ד"ה
פסחים

קלא א ב מיי' פ"ט
מבלי בריכות הל'ו
קמג ענין כו טו"ש
לוח"ט סי' עטו ט"ז
קלב ג מיי' טו ט"ז
ט"ז ט"ז ע"ג
ט"ז ט"ז ע"ג
קלב ד טו"ש ע"ג
[עין לעיל קודם ד"ה
שמן]

קלד ה מיי' ט"ז ע"ג
ט"ז ט"ז ע"ג
קלה ו מיי' פ"ו מהל'
בריכות הל'ו י"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ע"ג לוח"ט סי' י"ב
קלו ז מיי' ט"ז מהל'
בריכות ט"ז ע"ג
טו"ש לוח"ט סימן ט"ז
ט"ז ט"ז

קלז ח מיי' פ"ו מהל'
דעות הלכה ט'
קלח ט מיי' ט"ז ע"ג מהל'
בריכות ט"ז ע"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ע"ג לוח"ט סי'
ט"ז ט"ז ע"ג
קלח י מיי' פ"ו מהל'
בריכות הלכה י'
ט"ז ט"ז ע"ג ט"ז ע"ג
ט"ז ט"ז ע"ג לוח"ט סימן י'
ט"ז ט"ז ע"ג

קלכ י"א מיי' ט"ז ע"ג
בריכות הלכה י"א
ט"ז ט"ז ע"ג ט"ז ע"ג
קלמ י"ב מיי' ט"ז ע"ג
ט"ז ט"ז ע"ג לוח"ט סי'
ט"ז ט"ז ע"ג
קלנ י"ג מיי' ט"ז ע"ג
ט"ז ט"ז ע"ג לוח"ט סי'
ט"ז ט"ז ע"ג

רב נסים גאון
ששה דברים נגאי
התלמיד חכם
אל יצא יחידי בלילה .
ובמסכת שחיפת הלחין
ב"ה ניר הנהא (דף נ"א)
אמר ר' יוחנן איש עמי
אמר ר' יוחנן מביא
לתלמיד חכם שלא יצא
יחידי בלילה . ויש
אומרים אף אל יהלך
בקומה זקופה ובפיק
האשה נקיבת (קדושין
דף נ"א) אמרין אמר ר'
ירושע בן לוי אמר
לאדם שיתקן ר' אמת
בקומה זקופה שנאמר
ב(ישעיהו) מלא כל
הארץ כבודו :

[ג'ל ע"ג ע"ג ע"ג
כ"ד ט"ז ע"ג ט"ז ע"ג
מ"ג ע"ג ר' יוחנן ולא
מתחם כוספת הוא דעמי
לאשתמוטי לוח' כננות
סחיות וקלא כדדנה
כדכו ולי לוח' דקס ליה
דכ"ה כדכ"ה לוח' ע"ג
שנדל כדכ"ה וכו' ק"ל
כל דוכתא ע"ג ט"ז
מ"י ד"ה זוטא פ"ו

הגהות הבה"ח
(ה) גמ' הלכה כביה
(ולא היא וכו' דעבר)
ה"ע . וי"כ הלכות
לא גכס ליה : (ג) רש"י
ד"ה חלפי וכו' גבשוילי
סמן מאי קרא דלשכתן :

[הרמב"ם לא הוסיף אלא
הקלוק בין ימות החמה
למסור ימות הגשמים
ומחו אל ההפך בין
סנהא לגילרא וכן בין
לאורחא או כניית השמי
לחמש ה"ק כדכ"ה
והנה בינוי בשבת פי' אל
קסיום כדול כל דרכים
אלו ועי' הלכה משנה ט'
דעות פ"ה דין ט'
טעמים

הגהות הגר"א
[ה] גמ' (ולא היא) לאשתמוטי נפשיה הוא דעבר
באתרוגא אבל בביתא ל"ה ט"ז
רגלי שכינה תלמי' וי"כ הרי"ק והד"ס ל"ה ט' :

גמ' (ולא היא) לאשתמוטי נפשיה הוא דעבר
באתרוגא אבל בביתא ל"ה ט"ז
רגלי שכינה תלמי' וי"כ הרי"ק והד"ס ל"ה ט' :

גמ' (ולא היא) לאשתמוטי נפשיה הוא דעבר
באתרוגא אבל בביתא ל"ה ט"ז
רגלי שכינה תלמי' וי"כ הרי"ק והד"ס ל"ה ט' :

ביצד מברכינ פרק ששי ברכות

קמח א ב ג מו"י פ"ה
מח' ברכות ה"ג
ח סג עין כו טושי"ע
א"ח ס"י דל סעיף א ז
ובסימן רז :
קמח ד מו"י פ"ח מה"י
ברכות הלכה ה :
קב ה טושי"ע א"ח ס"י
רעו סעיף א :
קנא ו ז מו"י פ"ח מה"י
ברכות ה"ג א סג
ש טושי"ע א"ח ס"י
רד סעיף ז :

מנחות ז :
ז"ל מוקמינ

רש"י מ"ז

[בחום] פוסק לט. ד"ה
אבל לפיו וכו' וכתוב'
גדה נא: ד"ה ולבני
תמלא יטוב על זה ודע
דבחום' גדה עם מבורים
הדברים יפה וע"ע תוס'
מנחות לו: ד"ה ושמרת

עבידנא ככולהו. וכן אלו נוהגין כרצונו דמברכינ בחר מיא
ובחר ירקא בורא נפשות רבות : **ורבני** מערבא
דמברכינ הכי בחר וכו'. ולכן לא עבדינן כבני מערבא דדוקא לדידהו
שהיה דרכם לסלק זבילה שייכא ברכה דלשומר חקיו כדכתיב
ושמרת את החקקה הזאת למועדה
מימים וגו' אבל אלו שמסקין אותן
בחצי היום או אפי' נסלקן זבילה לא
שייד חקה ודוקא לדידהו דקסברי
לילה לאו זמן תפילין הוא ומימים
ימימה אחא למטוטי לילות שייכא
ברכה דחקה אבל אן דק"ל* דלילה
זמן תפילין הוא ולכן *משמינן הפסוק
ושמרת החקקה וגו' בפסח ומה שאין
אלו מניחים אותן זבילה מפני שמה
יפיח בהן אפי' נמתינן לסלקן עד
הלילה לא מברכינן אע"ג דאין קיימא
לן דשבת ו"ט לאו זמן תפילין אפי"ה
לא מברכינן דדוקא לדידהו דסבירא
לכו חקה קאי אחתפילין מברכי' ותדע
שהרי אינהו נמי לא היו מברכינן אלא
אחתפילין לחודיהו משום דכתיב זהו
חקקה אבל לשאר מצות כגון זבילת ולולב
וסוכה לא היו מברכינן (וה"ה הכא)
וקשה דהוי מלי לשנויי הכי לאפוקי
שאר מצות אפי' לבני מערבא* :
דחנקתיה

אמר רב יצחק בר אבדימי משום רבינו *על
הביעא ועל מיני קופרא בתחלה מברך שהכל
ולבסוף בורא נפשות רבות וכו' אבל ירקא
לא ור' יצחק אמר 'אפילו ירקא אבל מיא לא
ורב פפא אמר 'אפילו מיא מר זוטרא עביד
כרב יצחק בר אבדימי ורב שימי בר אשי
עביד כר' יצחק וסימנך חד כתרי ותרי כחד
א"ר אשי אנא זמנא דכי מדברנ' עבידנא
ככולהו *תנן יבל שמעון ברכה לאחריו מעוון
ברכה לפניו ויש שמעון ברכה לפניו ואין מעוון
ברכה לאחריו בשלמא לרב יצחק בר אבדימי
לאפוקי ירקא לר' יצחק לאפוקי מיא אלא לרב
פפא לאפוקי מיא לאפוקי מצות ולבני מערבא
דבחר דמסקין תפיליהו מברכי אקב"ו
לשומר חקיו לאפוקי מאי לאפוקי 'דידני א"ר
ינאי א"ר כל שהוא כביצה ביצה טובה ממנו
כי אחא רבין אמר שבא ביעתא מגולגלתא
משיחא קייסי סולתא כי אחא רב דימי אמר
שבא ביעתא מגולגלתא משיחא משיחא
מברב מבושלתא כל שהוא כביצה ביצה טובה הימנו לבר מבשרא :
רע"א אפילו אבל שלק כו' : ומי איכא מירי דהוה שלק מוויני א"ר אשי בקלה
של כרוב שגו ה"ר *מחול יפה לשינים וקשה לבני מעים כרישין קשין לשינים
ויפיין לבני מעים כל ירק חי מוריק וכל קמן מקמין וכל נפש משיב את הנפש
וכל קרוב לנפש משיב את הנפש כרוב למזון ותרדין לרפואה אוי לו לבית
שהלפת עוברת בתוכו : אמר מר מחול יפה לשינים וקשה לבני מעים מאי
תקנתיה נלעסיה ונשדייה כרישין קשין לשינים ויפיין לבני מעים מאי תקנתיה
לשלקיניהו ונבלעיניהו כל ירק חי מוריק א"ר יצחק בסעודה ראשונה של אור
הקוה וא"ר יצחק כל האוכל ירק קודם ארבע שעות אסור לספר הימנו מאי
טעמא משום ריהא וא"ר יצחק אסור לאדם שיאכל ירק חי קודם ארבע שעות
אמימר ומר זוטרא ורב אשי הווי יתבי אייתו קמיהו ירק חי קודם ארבע שעות
אמימר ורב אשי אכול ומר זוטרא לא אבל אמרו ליה מאי דעתך דא"ר יצחק
כל האוכל ירק קודם ארבע שעות אסור לספר הימנו משום ריהא והא אגן דקא
אכלינן וקא משתעיית בהן אמר להו אנא כאידך דר' יצחק ס"ל דא"ר יצחק
אסור לאדם שיאכל ירק חי קודם ארבע שעות כל קמן מקמין אמר רב חסדא
אפילו גריא בר וזוא אמרן אלא דלית ביה רבעא אבל אית ביה רבעא
לית לן בה כל נפש משיב נפש אמר רב פפא אפילו גילדני דבי גילי כל הקרוב
לנפש משיב את הנפש אמר רב אחא בר יעקב עונקא א"ל רבא לשמעיה כי
מיתית לי אומצא דבישרא טרח ואייתי לי מהיכא דמקרב לבי ברוך כרוב למזון
ותרדין לרפואה כרוב למזון אין ולרפואה לא והא תניא *ששה דברים מרפאין
את החולה מחלי ורפואתן רפואה ואלו הן כרוב ותרדין ומי סיסין *דבש [א]
וקיבה והדרת ויותרת הכבד אלא אימא כרוב אף למזון אוי לו לבית שהלפת
עוברת בתוכו איני והא אמר ליה רבא לשמעיה כי הוית לפתא בשוקא לא
תימא לי במאי ברכת ריפתא אמר אביי מבלי בשר ורבא אמר מבלי יין איתמר
רב אמר מבלי בשר ושמואל אמר מבלי עצים ורבי יוחנן אמר מבלי יין א"ל
רבא לרב פפא *סודני אגן תברין לה בבשרא וחמרא אתון דלא נפיש לבו
חמרא במאי תבריתו לה א"ל בציבי כי הא דביתוהו דרב פפא בחר דמבשלא לה
תברא לה בתמנן אופי פרסייתא תנו רבנן דג קמן מליח פעמים שהוא
ממית בשבעה בשבעה עשר ובעשרים ושבעה ואמרי לה בעשרים ושלשה
ולא אמרן אלא במטוי ולא מטוי אבל מטוי שפיר לית לן בה ודלא מטוי
שפיר לא אמרן אלא דלא שתה בתריה שכרא אבל שתה בתריה שכרא לית
לן בה : 'והשותה מים לצמאו וכו' לאפוקי מאי א"ר אידו בר אבין לאפוקי למאן
דחנקתיה

קופרא כל מיני בשר : **אבל ירקא לא** : לריך לברוכי אחריה : **הד**
כתרי : מר זוטרא שהזכר כאלן יחיד : **כלל** שם אביו עביד כרב יצחק
בר אבדימי שהזכר בשמו ובשם אביו : **ומרי כחד** : מר בר רב אשי
שהזכר בשמו ובשם אביו עביד כר' יצחק שהזכר יחיד : **ככולהו** :
אף כרב פפא : **כל שטעון ברכה** :
משנה היא במסכת גדה : **למטוטי**
ירקא : וכ"ש מיא : **למטוטי מלות** :
אין מברכינן כשמשלקין תפילין וליית
ואחר תקיעת שופר וולוב : **כל שהוא**
כביצה : אין מין מאכל שיטור
כביצה שלא תהא כביצה טובה לגוף
ממנו : **מגולגלתא** : ללויה לחה ורכה
שזורפין אותה : **קייסי** : מדות
מחזיקות לוג : **מגולגלתא משיחא** :
טובה משיחא קייסי : **מטויתא** : **גדה נא** :
ללויה קשה טובה מארבע קייסי :
מבושלתא : במים עולה א"ר ינאי כל
שהוא כביצה זבילה טובה ממנו : **בקלה**
של כרוב שגו : שהוא מזון דהניא
לקמן כרוב למזון : **כרישין** : כרתי :
כל ירק חי מוריק : נוטל תואר
הפנים : **כל קמן** : שלא גדל כל לרכה
ולקמן מפרש כמה כל לרכו : **כל**
נפש : דבר חי הנאכל שלם כגון דגים
קטנים שגדלו כללרכין : **הקרוב לנפש** :
האוכל מן הבהמה במקום חיות שלה
ולקמן מפרש לה : **אוי לבית** : לכרם
האוכל לפת : **נלעסיה** : כוסכו
ומשליכו : **לשלקיניהו** : בקדרה הרבה
שלא ינטרן לכוסכו בשיניו : **קודם**
ארבע שעות : שאינו זמן סעודה
והריות קשה לבני אדם המספרים
עמו קודם אכילה שהגוף ריקן :
כאיידך דר' יצחק סבירא לי : אבל
אסור לספר לא סבירא לי : **בר וזוא** :
כלומר שמן וטוב ששזה זוז : **דלית**
ביה רבעא : שלא גדל עד רביעית
שלו כגון טלה רביעית של איל גדי
כדי רביעית של שעיר גדול וכן כל
דבר : **גילדני דבי גילי** : דגים קטנים
מאל ומלויין זין שקנים בלגן ואין
דרכן לגדל יוסר אבל דג קמן ממין
דג גדול ולא גדל רובע זה הוא קמן
מקמין : **עונקא** : לואר מקוס בית
השמיטה וסמוך ללב ולמעים : **לבי**
כרוב : למקום שברכו שם על
השמיטה : **ומי סיסין** : תבשיל של
פוליא"ל : **והרת** : וליר"א שהולד
מולר זו : **יותרת הכבד** : טרפסא
דכבדא שקורין אייבר"ש : **מבלי בשר** :
היא קשה אבל כשמצטלה עם בשר
שמן מתייש כחה : **מבלי יין** : כשאין
שחה אחריה יין : **מבלי עלים** :
שאינו שולקה הרבה : **סודני** : בעל
שכר תמריס ור' פפא מוכר שכר היה
כדאמר באיזהו נסך (ד' סה) טרפסא
דרב פפא שכראי לא פסיד ואמר רב
פפא אי לא דרמתי שכראי לא איטרי
(פסחים קיג) : והוא נקרא סודני
כדאמרינן תמרי בחלוך לבי סודני
רהוט (ס) : **דלא נפיש לבו חמרא** :
שסתי שכר חסם : **במאי הכריתו**
לה : לכוו של לפת : **אופי פרסייתא** :
בקעיות של עלים גדולות היתה
שורפת חתה קדרת הלפת : **פעמים שהוא ממים** : ואלו הן זיוס שבעה ימים למיתוהו או זיוס שבעה ועשרים :
מאי

גדה נא :

[סגח קי.]

[לקמן ס : ע"ז
כ"ט]

[ז"ל יש וכן הוא לקמן
נז: וכן איתא בעו"ג כ"ט.
ע"ש פרש"י]

[בערך פ"י סודני ידע
שמים כדכתיב סוד
ליראוי ועי' ברש"י מנחות
פ"א. וזוהי יב:]

הגהות הגר"א
[ג] גמ' (דכ"ט) תו"ט :

ביצד מברכיין פרק ששי ברכות

מה

עין משפט
נר מצוה

קנבא [מיי] טושיע
אור"ח סימן רד
טע"ק ז :

א ב מיי' פ"ה מהלכות
ברכות הלכה ב סג
טע"ק ז טושיע אור"ח
סימן קצב טע"ק ח :

ב ג מיי' פ"ה מהלכות
ברכות הלכה ב סג
טע"ק ז טושיע אור"ח
סימן קצב טע"ק ח :

ד ה טע"ק ז :

ו ז מיי' שם הלכה יג
טע"ק ז טושיע אור"ח
סימן קצב טע"ק ח :

ח ט מיי' שם הלכה ט
טע"ק ז טושיע אור"ח
סימן קצב טע"ק ח :

י יא מיי' שם הלכה ט
טע"ק ז טושיע אור"ח
סימן קצב טע"ק ח :

התנקתיה אומלא . ודוקא מים שאין לו הגהה כי אם לשתות
מים ללמא והגהה דהתנקתיה אומלא איין זה נחשב
הגהה אבל שאר משקים שלעולם הגוף נהנה מהן בכל ענין מברך
ואפילו תנקתיה אומלא כדאמרינן לעיל (דף לו.) וטע"ק דלרש"י אורי'
צ"ע ברכות ורבי עמרם פירש דדוקא
לפניו לא צ"ע ברכות אבל לאחריו
חייב ורבינו משה פירש דלא היא
דהאילין ואינו נהנה אפילו לאחריו לא
צ"ע ברכות :

רבי טרפון אומר בורא נפשות
ברכות וכו' . פירוש לפניו ופוק
חיי מתי' עמא דבר והנה נהגו העולם
לברך לאחריו אבל לא מלפניו לפיכך
דפלוני בלאחריו דתנא קמא סבר
דמברך לפניו ולא לאחריו ורבי טרפון
סבר תאן לאחריו יברך בורא נפשות
ברכות דלא כן כי פריך לעיל מרבי
פפא דמברך (ליקא) [לסייעה]
ממלתייה דרבי טרפון שהוא תנא' :

הדרן עלך ביצד מברכיין

שלישה שאכלו כחמת. בירושלמי
פריך הכא את אמרת
אין רשאיין ליחלק והכא את אמרת
חייבים לזמן ועתה לכוזרה אין זה
קשה וכן לקמן (דף טו.) פריך תיבא
חדא זימנא שאין רשאיין ליחלק היינו
משום דחייבים לזמן וצ"ע להכי פריך
הכא את אמרת דאין רשאיין ליחלק
דמשמע אם גמרו אכילתן יחד אינן
רשאיין ליחלק אבל האחד רשאי לגמור
סעודתו ולברך קודם חבירו וחיביבין
לזמן משמע דכותב זימון עליהם ואין
רשאיין לגמור סעודתן זה בלא זה
ומשני שמואל כחן בתמלה כחן צוסק
איזוהי בתמלה ואיזוהי צוסק פליגי בה
תרי' אומר'י חד אמר נחנו דעתם
ללכול זהו בתמלה אכלו כזית זהו
צוסק וחד אמר אכלו כזית זהו
בתמלה נחנו דעתם ללכול זהו צוסק
ורב אלפס תופס דרך *ראשון עיקר
וה"פ נחנו דעתם ללכול כלומר
הסתחילו מתמלה ללכול ביחד זהו
בתמלה או ודאי חובת זימון עליהם
אכלו כזית זהו צוסק כלומר אם
האחד הסחיל קודם חבירו כזית או

מתי עמא דבר . היאך טוהגיס וכבר נהגו לברך בתמלה שהכל
ולבסוף בורא נפשות ברכות וחטונן על כל מה שצרכא :

הדרן עלך ביצד מברכיין
שלישה שאכלו וכו' לזמן . להודמן יחד לנרוף ברכה בשלש
רבים כגון ברכין: **שנטלה** תורה אור

תרומתו . קס"ד (ה) תרומת מעשר
שלו טעל הלוי להפריש : **מעשר שני**
שנטפה . להתיירו באכילה מון
לירושלים וזת פדיונו יעלה לירושלים
ויאכל : **והשמש** . ששמש בסעודה
ואכל עממה כזית כדי להשקט עממה
לזמן ובכל הני אלתריין לאשמעינן
אע"ג דלמן לאיסור אין כאן ברכה
צעבירה דמתפרש ואילו בגמרא: **עד**

כמה מומנין . כמה יאכל עממה
ותחייב עממה צימון וכפא מינה
להוילא די חובתן אם יתנו לו הכוס
לברך : **(ג') מה"מ** . דשלשה ראויים
לברכה לירוף : **גדלו לה' אתי** . הרי
שנשא וכן חקרא הבו גדול היחיד
אומר לשנים : **אינן רשאיין ליחלק** .
ולברך כל אחד לעלמו דמקטי לה
לתורת זמן : **שלשה אין שנים לא** .
ה"פ דמדקמי אין רשאיין ליחלק שמת
מינה דשלשה מומנין שנים אין מומנין
ואפילו רבו דאי אמרת שנים נמי אם
רבו מומנין אמאי אין האחד רשאי
ליחלק לזויל הוא ולא משקפת ברכת
זמן בהכי וזימון השנים : **שאני ההס**
דוקבטו בחובה מעיקרא . ואי אזיל
הוא משקפת להו חובה וקמו להו
ברכות וגדול המנוחה ועושה ממי
שאינו מלווה ועושה : **אוכל עממה** .
אין כאן גאון דתיחא להו דמייתי להו
לידי זמן ואי שנים מומנין אמאי יתח
לכו בלא דידיה נמי אי צעו מומני :

עירובין יד:

עירובין טו
ספחים נד
מנחות לה

לקמן ג:

ספחים מע
יומא עט
וע"י חוב'
לקמן מע: ד"ה
עד כמה

ג"ל רבא כ"ה
בשלתות
ברכות אחר

לקמן ג:

מן ופ"ה כ"ו
עד אלה מתאן
רש"י מ"ז ו"ב
אין כאן מקומו

התנקתיה אומלא : **רבי** טרפון אומר בורא
נפשות ברכות וחטונן : *אמר ליה רבא בר
רב חנן לאביי ואמרי לה לרב יוסף הלכתא
מאי אמר ליה *פוק חזי מאי עמא דבר :

הדרן עלך ביצד מברכיין

***שלישה** ישאכלו כאחת חייבין לזמן אבל
דמאי ומעשר ראשון שנפלה
תרומתו מעשר שני והקדש שנפדו ירושהמש
שאכל כזית יהודותי מומנין עליו יאכל מכל
ומעשר ראשון שלא נפלה תרומתו ומעשר
שני והקדש שלא נפדו והשמש שאכל פחות
מכזית יהודותי אין מומנין עליו הנשים
ועבדים וקטנים אין מומנין עליהן *עד כמה
מומנין *עד כזית ר' יהודה אומר עד כביצה :
(ג') מה"מ אמר רב אסי דאמר קרא גדלו
לה' אתי ותרוממה שמו יחדו רבי אבהו אמר
מה"מ אמר ר' אבהו אמר ר' אבהו אמר
אמר רב חנן בר *אבא מנין לעונה אמן שלא
יגביה קולו יותר מן המברך שנאמר גדלו
לה' אתי ותרוממה שמו יחדו אמר ר' שמעון
בן פזי מנין שאין המתרגם רשאי להגביה
קולו יותר מן הקורא שנאמר *משה ידבר
והאלהים יעננו בקול שאין תלמוד לומר
בקול ומה תלמוד לומר בקול בקולו של משה
תניא נמי הכי אין המתרגם רשאי להגביה
קולו יותר מן הקורא ואם אי אפשר למתרגם
להגביה קולו כנגד הקורא ימקד הקורא קולו
ויקרא : אתמר שנים שאכלו כאחת פליגי רב
ורבי יוחנן חד אמר אם רצו לזמן מומנין תנן
שלישה שאכלו כאחת חייבין לזמן שלישה אין שנים לא התם חובה הבא רשות
תא שמע *שלישה שאכלו כאחת חייבין לזמן ואין רשאיין ליחלק שלישה אין
שנים לא שאני התם דקבעו להו בחובה מעיקרא תא שמע השמש שהיה
משמש על השנים הרי זה אוכל עממה אע"פ שלא נתנו לו רשות היה משמש
על השלישה הרי זה אינו אוכל עממה אלא אם כן נתנו לו רשות שאני התם
דתיחא

הגהות הב"ח
(ה) רש"י ד"ה שנטלה
תרומתו קס"ד . י"ב
ג"ל דמשום סיפא קאמר
רש"י קס"ד וע"ל דף מ"ו
ע"ב וצ"ע שהא' ש"ס זה
קאי אחיפא אלן שלא
נעלה תרומתו וק"ל שוב
רש"י בשב"ט דף קכז
פרש"י ג"ס ורש"י תרומה
גדולה שכל ישראל
לשפיריה והפרישו קודם
(וכו) ע"ש וזה חסר כאן :

ודאי אם גמרו סעודתן יחד חייבים לזמן אבל רשאיין לגמור זה בלא זה ולברך : **אבל**
(דף ד-ו) הכל מלטרפין לזמן כהנים לזמן ישראלים ופרך פשיטא ומשני לא לריבא חזן על גב דכהן
אחך על גב דתרומה אסורה לישראל אחרי שהכהן יכול לברך עם ישראל ללכול צולות
טבל דאין רשאי לאחרים אמאי אינן מומנין ויש לומור דאכילת טבל לאו שמה אכילה דלא חזיא
לכהן האוכלה *והוא הדיון אם אכלו שלשתן טבל דאין חייבים לזמן כדאמרינן (בב"ק פ"ה ד"ט)
אכלה ומברך עליהן אינו מברך אלא מאלף מאלף ומאלף מאלף והאחד היה מודר הגהה מן השנים
אוכל משלו יכול להשקט עממה לזימון דכ"ז דאינו רשאי ללכול עממה וכן לענין הגהה מן השנים והוא
שלשתן מודרין הגהה זה מזה אין מטרפין אע"פ שיכולים לשלול על דרס דהשקט מיהא לא אכילנו : **ברכות** של משה . וז"ל
היינו רשאי רשאי משה והא' כריך לאחיו דמשה היה מתרגם ולא היה מרים קולו יותר מהקב"ה שהיה קורא אורחא
מתרגם ופירש רב אלפס בקולו של משה מהסתמא משה בכל כחו היה עונה כדי להשמיע קולו לכל העם אבל הקב"ה לא היה לרבים קולו
שהיה לא היה מדבר אלא למשה לבד ואפילו הכי היה מגביה קולו כדי שלא יהא קולו של משה המתרגם רם יותר מקולו של הקב"ה שהיה
קורא : **אם** רצו לזמן אין מומנין . פירש"י וכן לענין המוליא ושאר ברכות אין האחד מברך להוילא חבירו לגבי הא' דאמר אביי
נקטינן שנים שאכלו כאחת מלוה ליחלק ולברך כל אחד לעלמו בין ברכת המוליא בין ברכת רש"י לקמן ולא נתיירא לעיל
פרק כ"ד מברכיין (דף ג-ט) . צעבודא דבר קפרא נתן בר קפרא רשות לאחד לברך ושנים הוא ועוד אי הוא שלשה ההם לא היו עם
אלא פירות וכן נמי אמרינן לקמן (דף ג-ד) דעל המוליא אחד מברך לכולן ע"כ ג"ל דבברכה ראשונה מוליאין זה את זה שנים לכ"ע והעעם
הואיל וישבין ללכול יחד דעתן ללרך ואחד מברך להוילא חבירו אבל בברכה של סוף סעודה שמסתלקין זה מזה לריך לברך כל אחד לעלמו
יש מתרגם דיח חוקן בין ברכת המוליא דלא הוילא כי אם דרבין ע"כ מוליאין זה את זה אבל בבהמ"ז שהיא מדאורייתא לטם התמירי* :
שלישה שאכלו כאחת חייבין ליחלק . מפרש"י אמאי אין רשאיין ליחלק האחד משני השנים כיון דב' נמי מומנין לזיל הוא והא' לא מיקף
ברכת זמן אימה ליתמא טעמא דאין רשאיין ליחלק משום דפטרנו לשלישי מברכה הזמון וס' הוא און לן להפקיע ממנו ברכת הזמון
וי"ל דעיקר פרכתו *סימך אחיפא דקמתי ד' אין רשאיין ליחלק אע"ג דאכל שנים מאלף וכו' מאלף והווי כמו וכו' וכה"ג תמלא בברכה מקומות
ותימא א"כ אמאי לא מקפי' מן אחיפא צהדיא ע"כ פירש רבינו יהודה דודאי פריך מרש"י וה"ק דליכא למימר דמשום היחיד קאמר דא"כ ה"ל
למימר אין היחיד רשאי ליחלק א"כ אין אחד מהם רשאי ליחלק אבל מדקמתי אין רשאיין ליחלק משמע מכלהו פקע זמן אם כסתלק אחד מהם
והא

גליון הש"ס
תוס' ד"ה אבל טבל
כו' ואשתאן ואכלן
ומברך . שם יתא' כן .
אלא ואפשה והפרישו תלה
ובינר וז"ע : תוס' ד"ה
שלשה שאכלו כאחת אין
רשאיין ליחלק כ"ז סמך
אחיפא . כענין אחיפא
גביין דף ק"ע ע"כ תוס'
ד"ה זו דבני ריב"ז וע"כ :

[ועמ"ש תוס' באריות
ביבאר דרכים צולות
קו . ד"ה וז"ת]

שלושה שאכלו פרק שביעי ברכות

והא מזה נשי כחרי דמיין . לענין קצון חפלה ולענין כל דבר שבעשרה ואפילו הכי חשבינן להו כשלשה וה"ה לטניס אבל לא מני למימר כחד דמיין דליין יכולות לזמן דהא קחני נשים מומנות לעלמן וכש"י פירש כחרי לענין חובה דליין חייבות לזמן ואם רלו מומנות והוא הדין לטניס :

דניחא להו דמקבע לזו בחובה . גדול המלווה ועושה : **אם רלו איין מומנים** . כדמפרש טעמא לקמן שאין קביעותן נראה משום פרישותו בין דנשים בין דמשכב . זכור לעבדים בקמנים : **דלשילו מזה כחרי דמיין** . לענין חובה דליין חייבות לזמן ואם רלו מומנין והוא הדין לטניס : **דאיכא דעוה** . דלע"ז

שאני התם דאיכא דעוה . מכלן משמע דנשים יכולות לזמן

לעלמן וכן עשו צנות רבינו אברהם חמיו של רבינו יהודה ע"פ אביהן ומיהו לא נהגו העולם כן וקשה אמרוי לא נהגו מדקחני מומנות משמע דקאמר חייבות לזמן וי"ל דנשים מומנות לעלמן היינו אם רלו לזמן מומנות וכן משמע קת הלשון מדקחני בסמוך נשים ועבדים אם רלו לזמן אין מומנין ועוד מדמה ליה הגמרא לנשים משמע לחובה ליכא והא דקאמר בריש ערכין (דף ג.) (ושם) הכל מחוייבין זימון לאהויי נשים לענין רשות קאמר ולא לענין חובה ונשים לריך עיון אם יולאות בצרכה הזימון של אנשים מאחר שאין מציינות ויש מצייזין ראה שולחנות מדאמר לקמן סופר מצרך וזכור יולא מכלן משמע שאף הנשים יולאות צבהמ"ז שלט מיהו יש לדחות אותה ראה

לשאלני בור שמדין בלשון הקדש ויודע קת מאי קאמר אבל אינו יודע לבדך אבל נשים שאין מציינות כלל מני למימר דלא נפקי והא דלמרי' במגילה (פ"ג ר' יו.) לועז שממע אשורית ילא פרוסומו ניסא בעלמא שאני כדלמריין התם (דף יח.) האלחשתריס בני הרמכים מי ידעינן מאי ניהו : **אי** הכי אימא סיפא . לא גרס אי הכי דהא אפי' מעיקר' נמי הוה מני למפרך מסיפא דליין מומנין : **רב** זכיר אמר ברוך הוא ומבורך . ובה"ז פסק ברוך הוא ומבורך שמו תמיד לעולם ועד ואי הוה עשרה עני בתרייהו ברוך הוא אלהינו ומבורך שמו תמיד לעולם ועד : **הא** צבונה ירושלים הא בשאר ברכות . פ"ח וה"ו ד"מ בכל ברכה וברכה כגון אחר יסתבח וכיולא כו ומיהו פוק חזי מאי עמא דבר שלא נהגו לעשות אמן אלא אחר צבונה ירושלים דבהמ"ז :

דניחא להו דמקבע לזו בחובה (מעיקרא) ת"ש**נשים מומנות לעצמן ועבדים מומנים לעצמן נשים ועבדים וקמנים אם רצו לזמן אין מומנין (*והא נשים אפילו מאה) והא מאה [ה] נשי כחרי גברי דמיין וקחני נשים מומנות לעצמן ועבדים מומנין לעצמן שאני התם דאיכא דעות א"ה אימא סיפא נשים ועבדים אם רצו לזמן אין מומנין אמאי לא והא איכא דעות שאני התם משום פריצותא תסתיים דרב דאמר אם רצו לזמן אין מומנין דאמר רב דימי בר יוסף אמר רב שלשה שאכלו כאחת ויצא אחד מהם לשוק קוראין לו ומומנין עליו מעמא דקוראין לו הא לא קוראין לו לא שאני התם דאקבעו להו בחובה מעיקרא אלא תסתיים דר' יוחנן הוא דאמר אם רצו לזמן אין מומנין דאמר רבה בר בר תנה א"ר יוחנן שנים שאכלו כאחת אחד מהן יוצא בברכת חבירו והוינן בה מאי קא משמע לן תנינא**בשמע ולא ענה יצא ואמר רבי וירא לומר שאין ברכת הוימון ביניהם תסתיים א"ל רבא בר בר הונא לרב הונא והא רבנן דאתי ממערבא אמרי אם רצו לזמן מומנין מאי לאו דשמיע להו מר' יוחנן לא דשמיע להו מרב מקמי דנחית לבבל : גופא אמר רב דימי בר יוסף אמר רב ישלשה שאכלו כאחת ויצא אחד מהם לשוק קוראין לו ומומנין עליו אמר אביי והוא דקרו ליה ועני אמר מר זוטרא ולא אמרן אלא בשלשה אבל בעשרה עד דנייתי מתקוף לה רב אשי אדרבה איפכא מסתברא תשעה (ה) נראין בעשרה שנים אין נראין בשלשה והלכתא כמר זוטרא מ"מ כיון דבעי לאדכורי שם שמים בציר מעשרה לאו אורח ארעא אמר אביי נקיטינן שנים שאכלו כאחת מצוה ליחלק*תניא נמי הכי שנים שאכלו כאחת מצוה ליחלק במה דברים אמורים כששניהם סופרים אבל אחד סופר ואחד בור סופר מברך ובור יוצא : אמר רבא*הא מילתא אמרייתא אנא ואיתמדה משמיה דרבי זירא כוותי ישלשה שאכלו כאחת אחד מפסיק לשנים ואין שנים מפסיקין לאחד ולא הוא רב פפא אפסיק ליה לאבא מר בריה איהו וחד שאני רב פפא*דלפנים משורת הדין הוא דעבד

הנהרות הב"ה
(ה) גבי' נחלין בעשרה.
כ"ב ע"ל סוף דף
מ"ז : (כ) שם כ"ד
אינש איניש לפשיה :
(ג) שם אחת כל כרכויה :
(ד) שם דלא חלולו ככין
בבבבב : (ה) רש"י ד"ה
לא הוה בהו חד מפלג :

הנהרות הגר"א
(ח) גבי' והא נשים אפי'
מלה (ואל תחלה)
תל"מ :

הנהרות הגר"א
(ח) גבי' והא נשים אפי'
מלה (ואל תחלה)
תל"מ :

יהודה בר מרימר ומר בר רב אשי ורב אשי ורב אהא מדפתי ברכי ריפתא בהדי הדדי לא הוה בהו חד דהוה מופלג מחבריה לברוכי להו (*יתבי וקא מביעיא להו) הא דתנן שלשה שאכלו כאחת חייבין לזמן הני מילי היכא דאיכא אדם גדול אבל היכא דכי הדדי נינתו חלוק ברכות עדיף בריך איניש (ג) לנפשיה אתו לקמיה דמרימר אמר להו ידי ברכה יצאתם ידי זימון לא יצאתם וכי תימרו ניהדר ונזמן* אין זימון למפרע בא ומצאן כשהן מברכים מהו אומר אחריהם רב זכיר אמר ברוך ומבורך רב פפא אמר עונה אמן ולא פליגי"הא דאשכחינהו דקא אמרי נברך והא דאשכחינהו דקא אמרי ברוך אשכחינהו דקא אמרי נברך אמר ברוך ומבורך אשכחינהו דקא אמרי ברוך עונה אמן תני חדא העונה אמן אחר (ג) ברכותיו הרי זה משובה ותניא אידך הרי זה מגונה לא קשיא*הא בבונה ירושלים הא בשאר ברכות אביי עני ליה בקלא כי היכי דלשמעו פועלים וליקומו דהפוב והמטיב לאו דאורייתא רב אשי עני ליה בלחישא כי היכי דלא נזלולו בהפוב (ד) והמטיב רבי

[ג] אביי וכלא כ"ד
[ד] וכלא

[ערכין ג.]

[ד] תיבות הללו
לרייזן מנין
ומדריש
הלאה דגריס
והא אפי' מזה
כשי כחרי גברי
דמיין]

סוכה לת: ע"ש
הע"כ

מגילה כג:

חולין ק.

[מנחות מ:]

[ע"ל ז. וז"ל]

[לקמן ג.]

קמניא

שלישה שאכלו

פרק שביעי ברכות

מו

קטינה חריץ שקי. כך היו קורין לר' זירא וטעמא מפרש צבא מלינא צהשוכר את הפועלים (דף פ"ה): **כי מטא למשרי.** ליטנא דשירותא כלומר לפרוס ברכת המוליא ולאכול: **רב הונא דמצבל.** היינו רב הונא סתמא ולפי שעכשיו היה ר' זירא בלרץ ישראל צמקום ר' אבהו והיה עולה מצבל קאמר

הכי: קרובים לעיר. שיכול לראותן בעל הבית תמיד ולדעת מה הן לריכין: **נכסיו.** קרקעות: **עד היכן ברכת הזמון.** שגריכין להיות שלשה וכשכן שנים לא יאמרו: **ברכת הזמון שתיים ושלשה.*** פעמים שהם שתי ברכות פעמים שהם שלש כיצד כשהם שלשה הן שלש ברכות וכשהם שתי הן שתי ברכות כדמפרש ואזיל: **דקסבר.** ברכת זמון עד הן וכשהם שנים אין אומרים אלא ברכת הארץ וזונה ירושלים: **ומאן דאמר שלש וארבע.** כשהן שנים הרי שלש הן וברכת הארץ וזונה ירושלים וכשהם שלשה הם מוסיפים נכרך עד וצטובו חייבו: **מוקים לה.** לא גריסין והכי גריסין והא דתניא שתיים ושלש בברכת פועלים דאמרי ברכת הארץ וזונה ירושלים צדלא ברכה הון כלן אלא ברכת הון וברכת הארץ וכשהם שלשה מוסיפין נכרך הרי שלש: **דאמר מר.** לעיל בפרק שני (דף י"א): **שתיים פותח בה בברוך.** ואי דאורייתא היא הויה סמוכה לחברתה ואין פותחין בה בברוך: **כדתניא ר' יש מן כו'.*** כגון ברכת פירות ומלות פותח ואינו חותם וטעמא מפרש בערבי פסחים (דף ק"ה): משום דכולה חלה הודאה ואין הפסק דבר תמנה או דבר אחר צחוה כמו שיש בקדוש כי הוא יוס סתלה למקראי קודש והמילתו: **ויש**

[ג'ל קיבל] ג' הענין (מסכת) עבר [אפסת] עבר [אפסת] עבר [אפסת] עבר

יש פסחים הסתמא עייני ושלשה

[גרי"ף ובר"ף] וכן בנפש"ט ח"י יורדק

לעיל ע"ז.

[לקמן מס'.

פסחים קד:

[לקמן ע"ז:

[מגילה כא.] [בפסחים] אחרים קד

הסתמא וצבר כן שתקנו שתיין לכא"ר משום הנכנסין ומשום היואין טוב לא זיה ממקומה]

לא סבר לה מר להא דאמר ר"ה דמן צבל כו'. מיהו יש ליישב הני תרי לישני דר' יוחנן כשצבע הבית מסב עומסם ודלי הוא בולע ואורח מנכר וכו' אבל כשאין בעל הבית מסב עומס הגדול עכבה יעשה המוליא וגם הוא יברך ברכת הזמון:

עד היכן ברכת הזמון וכו'. פירש רש"י ממתיין עד הן והן בכלל שנים אינם מברכין הון ולא נהיירא דברכת הון דאורייתא ואיך יחיד פטור מניה ועוד הא קיימא לן כרז ששת באיסורי ולדידיה יחיד אומר שנים ובכל דוכתא נקט שלש ברכות ודוחק לומר דלא מיירי אלא ביש זמון לרז ששת ועוד דנעשים בכל יום יחיד מנכך שלש ברכות ועוד דמדתניא לקמן בפרקין (דף מה:)
***וברכת ז' ברכת הזמון את ה' אלהיך** זו ברכת הון וקשה לרז ששת יחיד הון זו ברכת הזמון לכן יש לפרש דקאי דלעיל דקאמר אחד מפסוקי לשנים וצוי נמי [עד] היכי לרין להמתין עד שיצרכו השנים עד נכרך ורז ששת אמר עד שיגמרו הון ומשם ואילך יכול היחיד לאכול ולא משום דחשיב ברכת הון מומו[ח] דודלי יחיד נמי מתחייב מהון אלא משום דכיון דנכרך אינה ברכה אינו אומר לה צדא אלא יגמור עמה גם ברכת הון שהיא ברכה והסתמא ניחא דקיימא לן פסיר כרז ששת וכפירוש זה ליתמר בירושלמי: **ולמאן דאמר שנים ושלשה קסבר עד הון.** ופירש"י שנים ליחיד ושלשה לזמון ולפי שיטתו פירש כן ודוחק גדול הוא כדפרישית וכי יחיד פטור מברכת הון שהיא דאורייתא ועוד הואיל וקאי בצרכתא אמאי נקט לשון זכר שנים ושלשה הוא ליה למנקט לשון נקבה שנים ושלש לכך נראה פירוש של רב אלפס דקאי אצני אדם והכי קאמר ברכת זמון בשנים ושלשה בני אדם היכא שכל אחד אינו יודע כי אס ברכת אחת למאן דאמר שנים ושלשה קא סבר עד הון כלומר ברכת הזמון עד הון שמנכך עד סוף הון דכולה כזכרה אחת של זמון היא ולהכי קאמר שנים או שלשה לומר לפעמים שלמה בשנים והוא היין בלחוד אבל נקט שנים לרבותא ופעמים צלשנה בני אדם שאחד יברך מנכרך עד הון והשני עורה לך והשלישי עד זונה

כב א מיי" פ"ז מבלות ברכות ה"ג כ סג עיני כו עושיע או"ח סי' קסו עיני יד : כב ב מיי" וסג ס עושיע א"ר סימן רה עיני א : [ב מיי" פ"ב סס ה"ז עושיע ע"ס] : כד ג מיי" פ"ה סס ה"ז ע"ס ע"ס עושיע א"ר סי' ר עיני כ : כה ד עושיע א"ר סי' קל עיני ג : כו ה מיי" פ"ח מבלות ברכות ה"ה ופ"ח הלכה א סג ע"ס :

[ס אינא ונכרת זו ברכת הון את ה' אלהיך זו ברכת הזמון אמנם לכאורה נראה עיקר כגייתת מוס' מנני עיניא כמלך]

רב נסים גאון

ר' זירא חלש קביל עליה ר' אבהו אי סתמא קטין חריץ שאקי. הרבר שבשבילי נקרא ר' זירא בזה השם מפרש בבבא מציעא בפרק הישער את הפועלים (דף פ"ה) ר' זירא כי סליק לארץ ישראל יתיב ש'תעניתא ק' קביתתא כי היכא דלישבתה תלמודא רבב ל' מיניה כי היכי דלא נישור ביהרתיא ק' מציעיתא דלא נישבש ר' אילעא (בגמ' אינא ר' אילעו) בשניה ובגל' עליה מלי דבבוק' בחרייתא כי היכי דלא נישלפ בו טרא גרתיב כל' יוסין דזה ברין נפשיה שגרי תורא סליק יתיב ביה לא תהא קא שלפא ביה טרא יוסא חור יתיב ביה רבנ עינייהו וחרץ שאקי וקר ליה קטין חריץ שאקי ובס' מתהדיין בפרק אחד דיני פסחות (דף ל') גרתי ברין דהווי בשביבותיה דר' זירא כי כי נה נפשיה דר' זירא אברי ער הארנא דהא קטין חריץ שאקי דהיה בעא עין דחמי כו' :

הגהות הב"ח-

(ב) נמי שיכך לעל הבית: (ג) שם ברכת הזמון שנים ושלש ותניא חריץ שלש וארבע סברות: (ד) שם דאמר מר ברכה רלשונה כמקנה שיה פותח ברכת הארץ וכללים בנה ירושלים :

הגהות הרמ"א

[א] תוס' ד"ה עד היכן ולא משום דחשיב ברכת הון מומון כו' וכוה נסגר רליית כה"ק [ועי' בדברי רמב"ם כ"א סי' ר'] :

גליון הש"ס

גב'אברי פועלי עוקרין. ע' לעיל דף ע"ז ע"א מוס' ד"ה ומתם וע"ע :

שלישה שאכלו פרק שביעי ברכות

[כדאיחא לקמן ממ:]

והמזוב והמטיב - ו"ת ואמאי פותחת בברוך והלא סמוכה

לחברתה היא ויש לומר דנתקנה בפני עלמה (היא) בשביל הרוגי ביתר* ו"ת אמאי אינה חותמת בברוך וי"ל משום דקצרה היא רק שתקנו לאחר כך שלש מלכויות ושלש גמולות ושלש הטבות ואלמן אתה של ברכת

ההפסדה הוא מן הברכה העליונה* ולכן הוא כהכב גדול שבימים

הראשונים היו רגילין לעמוד כל הקהל ולומר בקול רם נחמן אתה וכו' כשהיה התינוק מגיע שם: **רהיבן** הוא חוזר - פירש רש"י דקאי לאחד דפסיק

לשטם וממתין לאחרים עד הון והיבן חוזר לאחר סעודתו רבנן אמרי למקום שפסק והלכתא למקום שפסק והיבן דא"כ היכי הלכתא למקום שפסק אחרי שאלך אחר כך פשיטא דיחזור אפילו להון דהא הון דאורייתא ע"כ לר"ד לומר דקאי אהא דאמרינן לגיל והמבדק חומר נכבד שאלנו משלו והמסובין שונים כבוד שאלנו משלו וכוונתו חיינו להיבן הוא חוזר המבדק לאחר שיענו המסובין חוזר לראש שהמבדק חוזר ואומר נכבד שאלנו משלו וכוונתו חיינו ורבנן אמרי למקום שפסק חומר נכבד שאלנו משלו וכן הלכתא והר"מ מתייבב"א פירש דקאי אשלשה שאלנו וי"ל אחד מהם לשוק קוראים לו ומזמנים עליו ולטיל מני הכי פירושו עד היכן מקום זימון שצריך להו לאותו אחד דקרו ליה ועני עד נכדך ומכאן ואילך יבך לדרכו ואינם לריכים האחרים עוד לזירופו והכא בעי לאותו מן השוק להיבן הוא חוזר למקום שפסק דליינו למר מהון ואילך יולמר מבדק והשתא יניחא דלא קשה מהון שהרי לא* ספר בינתיים: **מז** וזמנא איקלע לבי רב אשי אימרת ביה מילתא - וכוותיה קיימא לן והכי מזכרין בא"י אמ"ה

[וימר ביחול תמנא בעי' פסחסי קרי: ד"ס מוז']

כז א מיי"ט פ"ב מהלכות ברכות הלכה ט' סג' ענין כו עוש"ע או"ת ט"ו קפט סעיף ב עוש"ע י"ד סימן שטע סעיף א:

כח ב מיי"ט פ"ב ברכות הלכה ט' ס"ו [ק"ב סעיף א וכו'] כ סעיף ב:

כט ב מיי"ט פ"ב ברכות הלכה ט' ס"ז סג' ל ד מיי"ט וסג' עוש"ע או"ת סימן ק"ב סעיף ב:

לא ד מיי"ט פ"ב ע"ב סג' עוש"ע או"ת סימן ק"ב סעיף ב: לב ו מיי"ט פ"ב ע"ג סג' עוש"ע או"ת סימן ק"ב סעיף ב: יז סג' ע"ג:

[ע"י רש"י ופי' מנח"ס ס"י קפט סעיף א ד"ל ע"כ]

רב נסים גאון

שאני פרסאי ובמחנה מהו והו סבירין זה את זה ברביעיותיו זה וכו' וכו' כל אחד מן חת שחבריו אמר וכו' דבסבת דניגה (דף ט) ד' יהושע בן נחיה היה קאי בי קיסר אחי ליה הווא סיבא עמא דאחריתו סאריה לאפיה סניעיה אחי ליה איגו יוד נשניה עלינו אמרו ליה ל' יהושע בן הנגיה סאי אחי ל' עמא דאחריתו סאריה לאפיה סניעיה ובאי אחי ל' לא ירעא אמרי נבא דלא ירע סאי חוזה ליה במחנה יתיב [בגמ' א"ר] יתיב קמיה מלכא וקפחא:

יש מהן **הוסס ולא פותח**. כגון ברכה הסמוכה לחברתה שהרי כבר פתח בברכה ראשונה וברכה אחרונה שבקריאת שבע אמת ויבך אמת ואמונה שאע"פ שק"ש מפסיק ביניהם לברכות ולפניה סמוכה והיא לה סמוכה לחברתה: **הטוב והמטיב וכו'** - ללא סמוכה לחברתה היא שאינה מזכרת המזון אלא על קבורת הרוגי ביתר תקנה: **שהרי עוקרים אותם כבית האבל** - אליבא דר"ע: **לשיבן הוא חוזר** - מי שלטורף לזימון ואמרן לעיל אליבא דרב שעת ברכת זימון עד הון והולך זה להיות מפסיק אכילתו עד שיגמור המבדק ברכת הון וחוזר זה שהפסיק לשטם וגמר סעודתו לשיבן הוא חוזר לבדך לאחר שיגמור סעודתו: **חוזר לראש** - לתחלת הון שהרי נתייבב זימון שבחמלה הוקבע ב'ג': **למקום שפסק** - לברכת הארץ כשאר יתיד: ה"ג אף על גב דרבנן אהון פרסאי בברכי סעודה בקיאי מינייבו: **בזמן שפן שמי מטות** - רגילין היו לאכול בהסבה על גב השמאלית מוטה ורגליו לארץ אש איש על מטה אחת: **בזמן שפן שנים גיזש על מסב בראש** - כלומר מסב תחלה על מטתו: **ושני לו למטלה** - מטת השני לדר מראשותיו של גדול: **ובזמן שפן שלשה גדול מסב בראש** - שני לו למטלה הימנו שליש: **לו למטלה הימנו** - לדר מרגלותיו: **א"ל** - רב ששת לריש גלותא: **ופי כתי אשהטויי מתייבב חרזי ותייב** - ואם ראה הגדול לדבר עם שני לו לר"ד הוא לוקח עצמו ממסביבו לישב זקוף דכל זמן שהוא מוטה אינו יכול לדבר עמו לפי שהשני לו אחורי ראשו של גדול הוא ופני הגדול מסובין לדר אחר ופניו של שישב שני לו למטה הימנו וישמע דביו כשהוא מוטה: **במחנה** - מראש בדיהם ובאכזביותיה' ברמיזה: **מים ראשונים מהיבן מהחילין** - רב ששת קא"ל לריש גלותא מהיבן מהחילין פרכיים מים ראשונים: **ללאחר מייתו תכלא קמיה** - שלחן שלו מביאין מיד לפניו ואוכל ולפני כל אחד ואחד היו מביאין שלחן קטן: **לא מסלקי תכלא** - מקמי גדול עד דמשו כולהו ובעוד שהוא אוכל האחרים נוטלין מים אחרונים: **שני לו למטה הימנו** - שחס הולך גדול לספר עמו לו יבך לר"ד לוקח: **ובזמן שסס ג' שני לו למטה הימנו** - ואם באל לספר מספר עם השלישי לו ואם באל לספר עם השני לו טוב הוא שיוקף ואל שפיל את השני לו לפני קטן ממנו שיהא הוא למטה וקטן ממנו למטה הימנו: **מהחילין מן הגדול** - ולאחר מעיילי תכלא קמיה: **ובזמן שסס מאה** - לאו דוקא דה"ה עשרה ולכל יוסר מה' שנגייה הוא שילקו השלחן מלפני הגדול כשטיול ידיו וימתיין שם יושב ובטל עד שטיול כלם לפיכך כשהם יותר מחמשה מתחילין מן הקטן היושב בסוף ואין מסלקין שלחן מלפני הגדול עד שיגיעו המים לחמשה שאלו: **וחוזרים מהחילין מן הגדול** - ונוטלין שלחן מלפניו: **למקום שמים אחרונים חוזרים** - כשנגיעים לחמשה-הסגל הגדול הוא מבדק ואם לזה לאחר לטול קודם לו הוא מבדק: **הנוטל ידיו באחרונה** - חלוףו שנוטל בחמלה החמשה אחרונים קורא תחלה באחרונה: **אין מכבדין** - לומר היה אתה קודם: **לא בדרכיס** - הולכי דרכים לומר לגדול הימנו נך לפני: **ולא**

ויש מהן שחורחם בהן בברוך ואין פותח בברוך והטוב והמטיב פותח בברוך ואין חותם בברוך מכלל דברכה בפני עצמה היא ואמר רב נחמן בר יצחק תדע דהטוב והמטיב לאו דאורייתא שהרי עוקרין אותה בבית האבל כדחגיגא* מ"ה הם אומרים בבית האבל ברוך הטוב והמטיב ר"ע אומר ברוך דיינ האמת הטוב והמטיב אין דיינ אמת לא אלא אימא אף הטוב והמטיב מר זוטרא איקלע לבי רב אשי איתרע ביה מלתא פתח וברך* הטוב והמטיב אל אמת דיינ אמת* שופט בצדק לוקח במשפט ושלש בעולמו לעשות בו כרצונו כיכל דרכיו משפט שהכל שלו ואנחנו עמו ועבדיו ובכל אנחנו חייבים להודות לו ולברכו גודר פריצות בישראל הוא יגדור את הפרצה והוא בישראל לחיים ילהיבן הוא חוזר וביר משמיה דאביי אמר חוזר לראש ורבנן אמרי למקום שפסק והלכתא למקום שפסק: א"ל ריש גלותא לרב ששת אע"ג דרבנן קשישי אתון פרסאי בצרכי סעודה בקיאי מינייכו בזמן שהן שתי מטות גדול מסב בראש ושני לו למעלה הימנו ובזמן שהם שלש גדול מסב באמצע שני לו למעלה הימנו שליש לו למטה הימנו ותייב בעי אשתעווי בהדיה* מתריין תרוצי ותייב ומשתעי בהדיה א"ל שאני פרסאי דמחוי ליה במחנה מים ראשונים מהיבן מתחילין אמר ליה מן הגדול ישב גדול וישמור ידיו עד שנוטלין כולן א"ל לאלתר מיתרו תבא קמיה מים אחרונים מהיבן מתחילין אמר ליה מן הקטן וגדול יתיב וידיו מוזהמות עד שנוטלין כולן א"ל לא מסלקי תבא מקמיה עד דנמטי מיא לגביה אמר רב ששת אנא מתניתא ידענא דחגיגא* כיצד סדר הסבה בזמן שהן שתי מטות גדול מסב בראש ושני לו למטה הימנו בזמן שהן שלש מטות גדול מסב בראש שני לו למעלה הימנו שליש לו למטה הימנו אחרונים בזמן שהם ה' מתחילין מן הגדול וכוונתו שחם מאה מתחילין מן הקטן עד שמגיעים אצל ה' וחוזרין ומתחילין מן הגדול וילמקום שמים אחרונים חוזרין לשם ברכה חוזרת מסייע ליה לרב דא"י חייא בר אשי אמר רב* כל הנוטל ידיו באחרונה תחלה הוא מוזמן לברכה רב ורבי חייא הו יתבי בסעודתא קמיה דרבי אמר ליה רבי לרב קום משי ידך חזייה דקא מרתת אמר ליה בר פחתי עיין בברכת מוזנא קאמר לך ת"ד אין מבדקין לא בדרכיס ולא בגשרים ולא

והוא הימנו ואלו לא מתריין ותייב כי בעי לאשתעווי כהדי שני: **אין** מכבדין וכו' - ו"ת הא אמרינן בשבת ב' במה בזה' (ד' נ"א) לוי ורב הונא בר חייה הו קא אזלי באורחא קדמה חמיה דרב הונא לחמרא לכו בעי רב הונא לאפקי מדעמיה דלוי כו' אלמא מכבדים בדרכיס וי"ל כשינאלו לדרך כאחד מכבדין בדרכיס אבל אם כל אחד יבך לדרכו ופטגו זה בזה ואירע להם דרך למקום אחד אין מכבדים: אין

[מ"ס' שמות
סוף פ"ד ע"ג]

[הגדול של
בשלוש ובמחנה
בשאלה ובמחנה
ופי כערוך
שד' מתיב]

מסכתא פ"ס

לפני מנ. פ"ס

שלשה שאכלו

פרק שביעי ברכות

מז

עין משפט נר מצוה

ולא כידים מווסתות. בנפילת מים אחרונים: **מפערבא.** לפי שהיה רבין גביל עלתו מצבב לא"י ולומר הו"ל דבריו משמו של ר' יוחנן: **בפה הראוי למוזו.** כלומר בכניסת כל פתחים למטותי דרכים ופירות: **למטו איתמר.** אין חלוק בדבר אלל שחייב לומר בלשון רבו: **קדים.** רבה בר רב הונא ליכב תורה אור

על השולחן ולשנות לבטו הלכות סעודה לפי שהחוק רגיל לבלוע והיה מלמדו הי"ך יעשה: **לבלוע.** לפרוס הפרוסה מן הפה: **עד שיכלה אמן מפי העונים.** אמן אחר ברכת המוליח דלף ענייה אמן מן הברכה היא ואמר: בפרק בילד מברכין (דף נו): לריך שתכלה ברכה קודם בליעה: **תופסה.** שקורין את האלף בחתף ולא בפתח* ולומר אמן והוא לריך לומר אמן: **קטופה.** שמתחם קריחת הגוף שזינו מוליחה בפה שתהיה נכרת: **יתומה.** שלא שמע הברכה אלל ששמע טעוין אמן והל דלמר: בהלליל (סוכה נא): שאלכסגדריא של מרשים היו מניפים כבודיים כשהגיע עת לנטות אמן אלמל לא שמעו וקא עט הכהו מידע ידעי שהם טעוים אחר ברכה ועל אזו ברכה הם טעוים אלל שלל היו טעוים את הקול: **ולא ירזוק ברכה מפיו.** במהירות שזומה עליו כמשל אלל שמק קצוע הוא לו: **וקא מפרסב ואכיל.** ממחר ללכול כדי להטמך לוימוון חוימונו עליו: **אפילנא נן.** אמרה נן סעודתו קודם שבלת ולי אחת מחייבוט עוד בזימונו: **כילנו מייטו לי ארדיליא וגווליא ללכא.** ששאלה חביבין עליו ארדיליא בקטוה סעודה והן כמהין ופטריות ולרב היו חביבין גולות ושמואל היה קורא לרב אלל נלכדו: **מי לא אלילין.** הלך לא גמרה סעודתו ומלמרו: **עיקר שפטעודה.** איחד מלחוקין שהיו בתחלת ההסבה: **הל לא חויו ליה.** והויה לה ברכת זמן הדעה בעצירה וכתוב (תהלים י) בולע ברך נלף ה' ואמר מל חמיו וממחה ואלפלח וברך עליה אין זה מברך אלל מנלף: **דמאי.** חסין הלוקחים מע"ה ספק עשין ספק לא עשין: **אלכסניא.** חיל של מלך שטמיל על בני העיר לונס בעזבים מלכותמהו והרי הם כעניים לפי שהם שלל במקומם: **מלכיליה את העניים דמאי.** לרוב עמי הלך ממשעים הם וממלך לדיבן בעלמל הוא: **שהקדימו שבלים.** לוי קדם את הכהן ונטל מעשר בשבלים קודם שנטל כהן תרומה גדולה והכהן היה לו ליטול תרומה גדולה תחלה ח' מל' דרמנתא קרייה רלשית וכתבי (שמות כב) מלחלך דומטך לא תלחר נמלחל תרומה גדולה של כהן בתוך המעשר הזה אחד מחמשים שבו ללב מתרומת מעשר ששל הגוי להפריש תרומה ממשערו: **וכדרי אכפו.** חשמעין מהני דלכי הוא כדרי אכהו דפטר ליה ללוי מתרומה גדולה שבו:

[אפי' ח' יומא ותי' נמחת ל' ד"ה וזל]

[ערוך ס"ה ח' שנת טו. סכומי ס"ה ג' יטין טו:]

[מסכתא מגילת ס"ה]

[סמחי' ק"ו:]

[כ"ח ט' סדריה: סד' ג' גיין ז' ב:]
שנת קב:
שיכין לא:
סמחי' לא:
[סוכה ל"ה]

שנת ט"ו יטין ט"ה

כ"ה יג'

מסכה ה'

אין המסובין ראשון לנטוע עד שיטעום המברך. **ותימה** מההוא סבא דערבי פסחים (דף קו-) דנחין ושרי אלמח דשמי קודם המברך שמא יש חלוק בין אכילה לשמיה ח' נמי יש לומר דלא סתה אלל להרלותו לו מעשה שלל היה לריך לומר יורק ובירושלמי יש כשש לכל אחד ככרו או כוסו בידו יכולים

לשמות אפי' קודם המברך וגבי הוא סבא היה לו כוסו בידו והכי איתא בירושלמי אמר רבי בון בשם רב אין המסובין ראשון לנטוע עד שיטעום המברך רביצ' אמר שותין אע"פ שלל סתה המברך ולא פליגי רבי בון בשם רב שזוקו לכוס אחד דריצ' דהיה לכל אחד כוסו בידו וכן עשה רבינו שמשון במחנה אחת שבלע החתן המוליח והיה בולע רבינו שמשון הפת שהיה לפניו ואוכל והשר מקו' היה רומר אלל בלע המברך ונתן לכל אחד חלקו אין לריך להמתין כל אחד עד שיטעום המברך והל דלמר: הכל אין המסובין ראשון לנטוע כו' היינו להקדים ולבלוע מן הפת שבלע המברך אלל אחר שנתן לכל אחד חלקו אין קפידא וכן לריך לומר בסמוך הכולע הוא פושט ידיו תחלה לנטול פמו וחס כל לחלוק כבוד לרבו ראשי ותמאי והל אין המסובין ראשון לנטוע וכו' ואין לומר דמן הצבול לחודיה קאמר אל המברך אכול קודם דח"כ מה כבוד היה זה אלל לפי מה שפירשתי ניחא ויש מפרש פושט ידיו תחלה בקטרה להחיל בחלילה ומכלן משמע שאין לריך למווג מכוס המכיל לשאר כוסות היכל שיש בפני האורחים כוסות פגומות יש קפידא:

אמן מפי המברך וטובה את האחרים ששמעו אמן תימה דהל אמרינן בסוכה (פ"ה דף נא): באלכסגדריא של מרשים שהיה שם קהל גדול ולא היו יכולים כולם לשמוע מפי המברך והיו מניפים כבודיים כדי שירעו מחמת הברכות ויעטו אמן וי"ל שהיו יודעים בלחון ברכה חתון עומד אמש לא היו שומעים אותו אלל הכל מיירי שאינם יודעים כלל היכן החתן עומד ומתפלל ולא חתו ברכה הוא עומד אלל טובה את האחרים בלא שמיעה ולא ידעה*:

בר' המחריך בלחן מאכילין לו ימיו ושטתיו. ובלבד שלל יאריך יומה ומהל לפי שאין קרייה התיבה כחשמעיה כסוח מחריך יומה מלחי ומסקנא דמלחא דלחן הכולע ראשי לבלוע עד שיכלה אמן מפי רוב העונים:

ארין מייחז לי ארדיליא וכו' . משמע דכן הלכה דרב גמ' לא פליגי אלל ח' אמר הן לו ועברין שהסוימו דעסח מלכול אין עלשי מלמך עמסח:

והלכתא גדול מברך. ומיזה גלס הדול נוסח רשות לקמן לברך שפיר כדלכתן (לעיל מג. מו): דלמר ליה לרב משי ירך וכו':

ומאכילין את האכסניא דמאי. מייירי באכסניא ישראל ומוטילין עליהם לונס והם כעניים ודוקא דמאי אלל טבל לא

דקספו להו איסור מינה וחי' נמי באכסניא של נכרים שהטיל עליהם המלך מכל מקום דוקא דמאי אלל טבל לא דלס כן פורע חוזו מממונו של כהן: **ואמר** רב הונא תנא בש"ח אין מאכילין. וזלי רב הונא עממח דב"ש אתל לאשמעי' דהכי פריך כמח דקסין ויש לומר דקח משמע לן דלי משכת תנא דלמר אין מאכילין בית שמאי היא ולא תיחשו לאותה משנה או בכיינתא: **מכל** דקספו להו איסור מינה וחי' נמי באכסניא של נכרים שהטיל עליהם המלך מכל מקום דוקא דמאי אלל טבל לא דלס כן פורע חוזו מממונו של כהן: **ואמר** רב הונא תנא בש"ח אין מאכילין. וזלי רב הונא עממח דב"ש אתל לאשמעי' דהכי פריך כמח דקסין ויש לומר דקח משמע לן דלי משכת תנא דלמר אין מאכילין בית שמאי היא ולא תיחשו לאותה משנה או בכיינתא: **מכל**

ל' א מוי' ס"ג מלכות גרבות ס"ג יב פתג פתין ח' טוש"ע ארז ס"י קל"ט ס"ד: **ל' ב** מוי' של ס"ה ס כמג של טוש"ע ארז אר"ח ס"י קפו ס"ד: **ל' ג** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' ד** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' ה** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' ו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' ז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' ח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' ט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' י** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' יא** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' יב** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' יג** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' יד** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' יה** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' יז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' יח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' יט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' כ** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' כא** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' כב** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' כג** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' כד** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' כה** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' כו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' כז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' כח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' כט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לט** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לו** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לז** מוי' של הלכה ס כמג של טוש"ע ארז ס"י קפו ס"ד: **ל' לח** מוי' של הל

שלושה שאכלו פרק שביעי ברכות

מסורת
השרים

אמר רב הונא הלכה כאחרים. והאידנא אין לנו מוקדקים ורגילים לנו לזמן בע"ה כדאמרין בחגיגה (פ"ג דף כב.) כמחן מקבלין האידנא סהודתא מע"ה כמחן כרבי יוסי כדי שלא יהא כל אחד הולך ובוהה במה לעלמו * **מצוה** דרביס שאני.

כור א מיי' פ"א מהל'
ברכות הלכה ב :

[וע"פ חו"ס תנינה כב.
ד"ה כמחן]

סוה ב עוש"ע אר"ח ס"י
קנט ס"ג [האידנא
מומנין] :

סוג עוש"ע סעיף ד :

[ע"י חו"ס שנת קוב"ה
הא קמ"ל]

כור ד מיי' ס"ג מהל'
אסרי ביאה הלכה ב
קנט לאוין קנו עוש"ע
ד"ד ס"י רמ"א סעיף ב :

סוה ד מיי' פ"ט מהל'
עבדים ה"י א ספג
עשין פו עוש"ע סעיף ס"ו
כסו סעיף עט :

סוה ז מיי' פ"ח מהל'
תפלה הלכה א ספג
עשין יט עוש"ע אר"ח
ס"י ג סעיף י"ד כ"ל ספג
לעיל דף ו. ובל"מ שם
סיומן [:

הגהות הב"ח

(ה) גמ' מצוה דרביס
שאני ר"פ עמ"ס
כמ"ס גיטין דף ט"ז ע"ב
ו"ע גס י"ט משנה
ערכה גיטין דף ט"א
הי"א ועבר הוא מתי עבר
וחזין בן חורין דבטוין
לא רבו למתורו כ"י
לקיים מצוה פריה ורבייה
אף שאני מצוה דרביס
וגבי גס הי"ב סעיף
דמתי עבר הוא מתי עבר
בן חורין וכן פורחות
שאינן שערות ממש וכדפירש שניכס
בסוף י"ג ענה וח"ס והוא אמרין
לעיל קטן המוטל בעביה עושין
אותו סניף וי"ל דהס' איירי
בעשרה וסוף מייירי בשלשה או
שמה פלגי אהדרי :
ול"ת
הוא דלא דק אבתריה ל"א דשמע שמעתתא ממומיהו דרבנן וגרין להו כצורבא מרבנן דמי : אבל טבל ומעשר וכו' : טבל פשיטא לא צריכא בטבל טבול מדרבנן ה"ד בעציץ שאינו נקוב : מעשר ראשון כו' : פשיטא לא צריכא כגון שהקדימו בכרי מדו דתימא כדאמר ליה רב פפא לאביי קמ"ל בדשני ליה : מעשר שני וכו' : פשיטא לא צריכא שנפדו ולא נפדו בהלכתן מעשר שני כגון שפדאו על גבי אסימון ורחמנא אמר °וצרת הכסף בידך ככסף שיש (לו) עליו צורה הקדש שחללו על גבי קרקע ולא פדאו בכסף ורחמנא אמר * °ונתן הכסף וקם לו : והשמש שאכל פחות מכזית : פשיטא איירי דתנא רישא כזית תנא סיפא פחות מכזית : והנכרי אין מומנין עליו : פשיטא הכא במאי עסקינן בגר שחל ולא טבל * דאמר רבי זירא אי"ר יוחנן ילעולם אינו גר עד שימול ויטבול וכמה דלא טבל נכרי הוא : נשים ועבדים וקטנים אין מומנין עליהן : אמר רבי * יוסי קטן המוטל בעריסה מומנין עליו והא תנן נשים ועבדים וקטנים אין מומנין עליהם הוא דאמר כרבי יהושע בן לוי דאמר ריב"ל אף על פי שאמרו קטן המוטל בעריסה אין מומנין עליו אבל עושין אותו סניף לעשרה ואמר ריב"ל תשעה ועבר מצטרפין מיתובי * מעשה ברבי אליעזר שנכנס לבית הבנסת ולא מצא עשרה ושחרר עבדו והשלימו לעשרה שחרר אין לא שחרר לא תרי אצטריכו שחרר חד ונפיק בתר והיכי עביד הכי והאמר רב יהודה * כל המשתד עבדו עובר בעשה שנאמר °לעולם בהם תעבודו ילדבר מצוה שאני * מצוה הבאה בעבירה היא מצוה דרביס שאני (ה) ואמר ריב"ל ילעולם ישכים אדם לבית הבנסת כדי שיוכה וימנה עם עשרה הראשונים שאפילו מאה באים אחריו קבל עליו שכר כולם * שכר כולם סלקא דעתך אלא אימא נותנין לו שכר כנגד כולם אמר רב הונא °תשעה וארון מצטרפין א"ל רב נחמן וארון גברא הוא אלא אמר רב הונא תשעה נראין כעשרה מצטרפין אמרי לה כי מבנפי ואמרי לה כי מבדרי אמר רבי אמי שנים ושבת מצטרפין אמר ליה רב נחמן ושבת גברא הוא אלא אמר רבי אמי שני תלמידי חכמים המחדרין זה את זה בהלכה מצטרפין מתי רב חסדא כגון אנא ורב ששת כגון אנא ורב חסדא אי"ר יוחנן קטן פורח מומנין עליו תנ"ה קטן שהביא שתי שערות מומנין עליו ושלא הביא שתי שערות אין מומנין עליו ואין מוקדקין בקטן הא גופא קשיא אמרת הביא שתי שערות אין לא הביא לא והדר תני אין מוקדקין בקטן לאתויי מאי לאו לאתויי

מכל מעשרותיכם. צפרשת לויס כתיב ואל הלוים תדבר וכתיב כהאי קרא את כל תרומת ה' כל לך תרומה שבו יביינס להפריש ממנו : **סאי אידנן**. משעה שנתמרח בכרי נעשה דגן וכיון לחיקרי דגן חלה עליו רשות כהן תמלה דכתיב ראשית דגןך תתן לו אבל תורה אור בשבליס לא אידנן ולא חלה עליו

מכל *מעשרותיכם תרימו ומה ראייה הא' **מכל *מעשר שני וסקדא**. ח"ס הבעלים פודין אותו מוספיין חומש : **לא קבע**. אין לו קביעות לפי שהולך וזכא : **וסקדא כע"ה דרבנן**. כרייתא דקתי אין מומנין על ע"ה כע"ה דרבנן : **דפליגי עליה דר"מ**. וקאמרי בשאינו מעשר פירותיו הלך כותי מומנין עליו דעשורי מעשר :

אינוס פ"ה. שדברו חכמים בכל מקום : **שלא שמש פ"ה**. הוא הגמרא התלויה בככרא שהיו נוטלים לדברי משנה טעם והיו מתחספים יחד ועוסקים בכך והיא דוגמת הגמרא שדברו האמוראים : **לא אומין עליס**. רמי בר חמא לא רזה לנרפו לשלשה לזמון : **דמשמע**. משמע : **ורמי בר חמא הוא דלא דק**. לא דק לשאל מדה רב מנשיא : **שלא נטלה תרומתו** קס"ד תרומת מעשר קאמר : **פשיטא**. דאין מומנין דהיינו טבל : **שהקדימו** ככרי. לאחר שנתמרה והוקבע לתרומה מן השורה קרה ליה את הכהן ונטל מעשר ראשון תמלה ואחד מחמשים שבו היה ראוי לתרומה גדולה לכהן ושלא ניטלה תרומתו דקתי לזר תרומת מעשר קאמר אלף תרומה גדולה : **מכו דתימא כדאמר** ליה רב פפא לאביי : לעיל אי הכי אפילו הקדימו בכרי נמי קמ"ל :

אסימון. כסף שלא נקבע בו לורה וקורין לו פלוזין בלשון : **עד שימול ויעבול**. ביצמות (ד' מוה) נפקא לן מויקח משה את הדם ויזרוק על העם ואין הואה בלא טבילה : **סניף**. סכור לזימון עשרה וכי אמר רב אמי נמי לעשרה קאמר : **מלוס דרביס**. להוליא רביס ידי חובתם בקדושה : **תשעה נראין כעשרה**. מפרש ואזיל לה :

אמרי לה כי מבנפי. הוא נראים כעשרה שאין אדם מומנין בהן כל כך מחוץ שכן יחד : **מכדרי לה כי מבדרי**. נראין טפי מרובין : **שני תלמידי חכמים המחדרין אלוס כוללם מלטרפין** °להיות שלשה : **קטן שורס**. שהביא סימנים ולא זכא לכלל שניו : לאתויי

שימול ויטבול וכמה דלא טבל נכרי הוא : נשים ועבדים וקטנים אין מומנין עליהם הוא דאמר כרבי יהושע בן לוי דאמר ריב"ל אף על פי שאמרו קטן המוטל בעריסה אין מומנין עליו והא תנן נשים ועבדים וקטנים אין מומנין עליהם הוא דאמר כרבי יהושע בן לוי דאמר ריב"ל אף על פי שאמרו קטן המוטל בעריסה אין מומנין עליו אבל עושין אותו סניף לעשרה ואמר ריב"ל תשעה ועבר מצטרפין מיתובי * מעשה ברבי אליעזר שנכנס לבית הבנסת ולא מצא עשרה ושחרר עבדו והשלימו לעשרה שחרר אין לא שחרר לא תרי אצטריכו שחרר חד ונפיק בתר והיכי עביד הכי והאמר רב יהודה * כל המשתד עבדו עובר בעשה שנאמר °לעולם בהם תעבודו ילדבר מצוה שאני * מצוה הבאה בעבירה היא מצוה דרביס שאני (ה) ואמר ריב"ל ילעולם ישכים אדם לבית הבנסת כדי שיוכה וימנה עם עשרה הראשונים שאפילו מאה באים אחריו קבל עליו שכר כולם * שכר כולם סלקא דעתך אלא אימא נותנין לו שכר כנגד כולם אמר רב הונא °תשעה וארון מצטרפין א"ל רב נחמן וארון גברא הוא אלא אמר רב הונא תשעה נראין כעשרה מצטרפין אמרי לה כי מבנפי ואמרי לה כי מבדרי אמר רבי אמי שנים ושבת מצטרפין אמר ליה רב נחמן ושבת גברא הוא אלא אמר רבי אמי שני תלמידי חכמים המחדרין זה את זה בהלכה מצטרפין מתי רב חסדא כגון אנא ורב ששת כגון אנא ורב חסדא אי"ר יוחנן קטן פורח מומנין עליו תנ"ה קטן שהביא שתי שערות מומנין עליו ושלא הביא שתי שערות אין מומנין עליו ואין מוקדקין בקטן הא גופא קשיא אמרת הביא שתי שערות אין לא הביא לא והדר תני אין מוקדקין בקטן לאתויי מאי לאו לאתויי

מכל מעשרותיכם. צפרשת לויס כתיב ואל הלוים תדבר וכתיב כהאי קרא את כל תרומת ה' כל לך תרומה שבו יביינס להפריש ממנו : **סאי אידנן**. משעה שנתמרח בכרי נעשה דגן וכיון לחיקרי דגן חלה עליו רשות כהן תמלה דכתיב ראשית דגןך תתן לו אבל תורה אור בשבליס לא אידנן ולא חלה עליו

מכל *מעשרותיכם תרימו ומה ראייה הא' **מכל *מעשר שני וסקדא**. ח"ס הבעלים פודין אותו מוספיין חומש : **לא קבע**. אין לו קביעות לפי שהולך וזכא : **וסקדא כע"ה דרבנן**. כרייתא דקתי אין מומנין על ע"ה כע"ה דרבנן : **דפליגי עליה דר"מ**. וקאמרי בשאינו מעשר פירותיו הלך כותי מומנין עליו דעשורי מעשר :

אינוס פ"ה. שדברו חכמים בכל מקום : **שלא שמש פ"ה**. הוא הגמרא התלויה בככרא שהיו נוטלים לדברי משנה טעם והיו מתחספים יחד ועוסקים בכך והיא דוגמת הגמרא שדברו האמוראים : **לא אומין עליס**. רמי בר חמא לא רזה לנרפו לשלשה לזמון : **דמשמע**. משמע : **ורמי בר חמא הוא דלא דק**. לא דק לשאל מדה רב מנשיא : **שלא נטלה תרומתו** קס"ד תרומת מעשר קאמר : **פשיטא**. דאין מומנין דהיינו טבל : **שהקדימו** ככרי. לאחר שנתמרה והוקבע לתרומה מן השורה קרה ליה את הכהן ונטל מעשר ראשון תמלה ואחד מחמשים שבו היה ראוי לתרומה גדולה לכהן ושלא ניטלה תרומתו דקתי לזר תרומת מעשר קאמר אלף תרומה גדולה : **מכו דתימא כדאמר** ליה רב פפא לאביי : לעיל אי הכי אפילו הקדימו בכרי נמי קמ"ל :

אסימון. כסף שלא נקבע בו לורה וקורין לו פלוזין בלשון : **עד שימול ויעבול**. ביצמות (ד' מוה) נפקא לן מויקח משה את הדם ויזרוק על העם ואין הואה בלא טבילה : **סניף**. סכור לזימון עשרה וכי אמר רב אמי נמי לעשרה קאמר : **מלוס דרביס**. להוליא רביס ידי חובתם בקדושה : **תשעה נראין כעשרה**. מפרש ואזיל לה :

אמרי לה כי מבנפי. הוא נראים כעשרה שאין אדם מומנין בהן כל כך מחוץ שכן יחד : **מכדרי לה כי מבדרי**. נראין טפי מרובין : **שני תלמידי חכמים המחדרין אלוס כוללם מלטרפין** °להיות שלשה : **קטן שורס**. שהביא סימנים ולא זכא לכלל שניו : לאתויי

[פתוחיכם
כיל ע"י חוס'
שיבויין לא:
ד"ה (דמח)
(הכ"ל) וכן
איתא על כסן
בשבת קכו: וכן
כר"פ מנדבר
ת"פ ס"ט]

[גיטין פ"ה.
תוספתא פ"ג
פ"ג]

[קרושין ש.
גיטין
חולין ד']

סוה כב. ט"ז

[ע"י חו"ס [ע"ל
ס"ד] אמריס]

[כ"ח מ:]

[ע"י חו"ס
שנת קבת. ד. ס'
ומחן]

יבמות מ:
[ל"ב רב אמי
וכ"ח מפרשי
ד"ה סניף]

גיטין לו:

[גיטין שס
ויקרא לו
[סוכס לו
ב"ק ד' ג'
[מגילה כג.]

גיליון השי"ס

גמ' תשעה וארון. ט' י'
סוה כב מ"א חו"ס
ד"ה על שקורין ומבשרה
ס :

שלשה שאכלו

פרק שביעי ברכות

מח

עין משפט
ג'ר מצוה

א מ' י"א פ"ה מלכות
ברכות הלכה ז' ס'ט
ש"ס כו ט"ו ע"א
פ"י ק"ט ט"ף י'
ג'ב ג'כ ה"ג י"א ט"ג
ח ו'כט ט"ו ט"ז ע"ב
א"ר פ"א ק"א ט"ף ג'
גב ו'ע"ב ע"ט ט"ף ע"ד

לאחיו קטן פורח. שאין מדקדקין בו אם בא ללכלל שנים או לאו ומה
הן שנים י"ג שנים ויום אחד: **מגלה**. (ג' ט"ז). מקנינים. מקן שלו מקטעו:
בזוין. לטעם ורש"י דברי ר' הירש' והב"ה מה שז"ל לרבי ר"י יוחנן כלל
משענה שהוא חונט ויואל משהו מקטעו וקטף הוא שרף האייל כלומר
רבי זורא שהיה קובץ (ד) ומתקנת על (ד) ומתקנת על
שלא שאל על השעה סבר דילמא
רובא דמנכר שפיר בעינן ליתכיל דגן
יחי בעי מניה שעה לא היה מתייר:
ינאי מלכה. ממלכי בית שמונאזי היא
והרג חמיי ישראל שפאלו לפסלו מן
הכהונה במסכת קידושין (דף ע"א):
בסלסא ומרומן. סופיה דקרח
מקבצין כי התקנה: **היפי אנרין**.
ולא נהייה אומר בכרך שאכל ינאי
והבבאי משלום בתמיה: **שמעון בן שטח**
דעבד. שבידך להוויאס ידי חובתם
בשביל כוס אחד ששפה: **לגרמים הוא**
דעבד. אין אדם מודה לו: **עד שאכל**
כויס דגן. ומכי אכל כויס דגן מיהא
מפיק אף על גב דכויס דגן שיעורא
דרכן הוא כדלמך בפרק מי שמתו
(דף כ"ב) מיהו כיון דמתייב מדרכן
מחויב בדבר קרינין ביה ומזיל רביס
ידי חובתן ור"ת בפקטן שהגיע לחיטך
הא לא אמר הכי **היהוא אפי' מדרבנן**
לא מחייב דעליה דלכזה (ה) הוא
דמי לחכמה. ובעל ה"ג פסק דוקא
דלכלו אינוס כויס או כבינה דכויסה
אכל חכמו ושבטנו לא מפיק וחי
לפטר להעמידה דהא ינאי והבבאי
חכמו ושבטנו ואפיקניהו שמעון בן
שטח ור"ת **דלגרמיהו** הוא דעבד
טעמא משום דלא אכל כויס דגן
הא אכל כויס דגן הכי נמי:
ובשבט

[רפ"ן ג']

[ג' העיור
כ"ג מקניני
ידיעי כ"ג
ומלחמי כחמיי
סוכה ט"ז ה"ה
בזויה דרביס
בזויה מקניני
ידיעי]

[ש"ע ג']

[עיי' חמיי
פמיי ק"ג
ד"ה כיון]

משי ד

[ג' ימיהו הללו
כלה דעמי
סדוקס היא]

לאחיו קטן פורח. ולית הלכתא ככל הני
שמעתתא אלא כי הא *דאמר רב נחמן
*קמן הוודע למי מברכין מוּמְנֵין עליו אביי
*ורבא הווי יחבי קמיה דרבה אמר לזו רבה
למי מברכין אמרי ליה לחמנא ורחמנא
הויכא יתיב רבא אחיי לשמוי אביי נפק
לברא אחוי כלפי שמואל אבר לזו רבה
חרוויכו רבנן הויחו היינו דאמרי אינשי
*בוּצֵין בוּצֵין מקמפיה ידיע: א"ר יהודה
בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב
ימשעה אכלו דגן ואחר אבל ירק מצמרפין
א"ר זורא בעאי מניה מרב יהודה שבעה מהו
שבעה מהו י"א"ל לא שנא *וראי (ה) *וראי
לא מבעיא לי א"ל רבי ירמיה שפיר עבדת
דלא איבעיא לך החם טעמא מאי משום
דאיכא רובא הבא נמי איכא רובא ואיהו
סבר *רובא דמינבר בעינן. ינאי מלאכ
ומלכתא כריכו ריפתא בהדי הדדי ומדקטל
לזו לרבנן לא הוה ליה איניש לברוכי להו
אמר לה לדביתיה מאן יחיב לן גברא
*דמברך לן אמרה ליה אשתבע לי דאי
מייחינא לך גברא דלא מצערת ליה אשתבע
לה אייתיהיה לשמעון בן שטח אחיה
אחיה בין ידיה לידיה אמר ליה הוית
כמה יקרא עבדינא לך אמר ליה לאו את קא
מוקרת לי אלא אורייתא היא דמוקרא לי
דכתיב **סלסלה ותרוממן *חבברך** כי
תחבבנה אמר לה קא הוית דלא מקבל מרות יהבו ליה כסא לברוכי אמר
הכי אבריך בורך שאכל ינאי והבבאי כסא יהבו ליה
כסא ארינא וברך א"ר אבא בריה דרב חייה בר אבא א"ר (א"ר יוחנן) שמעון
בן שטח *יעבד לרמיהו הוא דעבד דהכי אמר ר' חייה בר אבא א"ר לעולם
אינו מוציא את הרבים ידי חובתן עד שיאכל ביות דגן (ג) מורייב ש"ב"ג אומר
עלה והסיב עמהם *אפילו לא שכל עמהם אלא בציור ולא אכל עמהם אלא
גרוגרת אחת מצמרפא אצמרופי מצמרפא אבל ולהוציא את הרבים ידי חובתן עד
שיאכל כויס דגן איתמר נמי אמר רב חנא בר יהודה משמיה דרבא אפי' לא
מבל

הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא קטן הוודע. משמע
דקאלי נמי אריי יומן ולא נכירא שהרי אין דרך הגמרא
שכותר דברי אמוראים והבבאי שהיה רש"י לרבי ר"י יוחנן כלל
שום טעם וי"ל דקאלי אקטן פורח כלומר קטן פורח (ו) מוּמְנֵין עליו היינו
דוקא הוודע למי מברכין והבבאי
בעינן ולפירושינו ל"ל דלא מייטי
עובדא דלכדי ורבה לענין אלונו
עלייהו אלא לפרש מהו קטן הוודע
למי מברכין דמסתמא לא פורחיס הוו
דאם כן מהו רבוייהו אס יודעים
למי מברכין ורבה נמי דעבד היינו
להראות שיש בזה ביינה והס קניס
ולא מוּמְנֵין עליו. ואומר ר"ס
אף על פי דלית הלכתא ככל הני
שמעתתא מיהו הלכה כריב"ל דלמך
קטן ממש עושין אותו סוף לעשרה
והכ"ל דבעינן פורח ויודע היינו דוקא
בשענה ולית הלכתא ככל הני
שמעתתא לא קאלי אריב"ל ודוקא נמי
שהרי מפקיס הגמרא בייחסי בברוכי
מעשה [דר' אליעזר] דלעולם יכיס
אדם ותניא כווניה אלא קאלי אהני
שמעתתא דבהה מיהו כווניה דייכסי
כגון תשעה וארון ובתכונתו ותשעה
גדלין כעשרה וסביס מחודים וקטן
פורח חע"ג דתנא בריתא הכי לתוי
פורח יעמידה רב נחמן בליטו ויודע
למי מברכין היינו נמי כריב"ל דלמך
לעיל קטן חין מוּמְנֵין עליו פי' מוטל
בעריסה עד שידע למי מברכין אבל
עושין אותו סוף לעשרה פי' בצרכה
המוון וה"ס לתפלה דכהא לא פליג רב
נחמן דכי בעי יודע ופורח כפי'
ה"מ למוון שלשה אבל לכניף מודה
כריב"ל דסוף לעשרה וה"ל לתפלה
דקטן מנטרף ודוקא נמי דפריך עלה
ממעשה דר' אליעזר שהיה לתפלה
כריב"ל דמייירי בזה"מ ומיהו מיהו
דבב"ל (פ' ט"ז) קאמר עלה דריב"ל
דהא הוא דמיהו לברכת המוון אבל
לתפלה לא הוה אומר ר"ת דחין
הלכה כן לפי שחולק על הגמרא שלט
דוחי ריב"ל לענין תפלה נמי קאמר
מדפריך מעובדא דר' אליעזר דמייירי
בתפלה. ויש מפרשין קטן לתפלה
רק שיהא מוּמְנֵין בידו וחומר ר"ס

רב נסים גאון

ינאי מלאכ מיריף ריפתא
ולא הוה ליה איניש
דמברך ליה אפה ליה
דיהויה והשתא דקסל
לכולהו רבנן סגן מברך
לך. איתא מיפרישי
ומברא דכ"ח קישורין
ב"ה האמירי חבירו (דף
סו) שנמלכה (ומע)
[היריעה] פי' אעורן בן
פעירה ועי' יורה דב
גירויא ויריע כל חבטי
ישאל והיה העולם
משמחם עד שבא
שמעון בן שטח וחזיר
את החרבה ליישנה
ובכ"ח סוטה ב"ה ע"ה
קטן ינאי מלאכ לרבנן
גירויא אחרי' לישמעון
בן שטח ויהא נמי ב"ה
כל ישראל יש לחם דתך
(דף ק) ובתלמוד א"ר
דחיי פרקא אב"ר ש"א
גירויא עלוי בטיש שמעון
בן שטח ק"ג מתן שבטא
לחן פוח וק"ג לא שבטא
לחן פוח שלח שמעון בן
שטח לבני ינאי מלאכ
אבר ליה את הבא שלש
אזות גירויא ואזנן בשפין
לשטח סאה קורבנן דה
לי שלטן מן דירך ואגב
חייב שלטן מן דירי ששנה
לחן ח"ג אול לשכח
בישא ואבר ליה דלא
היה ליה מן דיריח בלם
שבט ינאי מלאכ וכנס
דחיל שמעון בן שטח
וערך בתר ויחן מלקן
בני נשי וברבין מן
מלוכות דרסי' לבי
ינאי מלאכ מראלין

דמנהג שעות הוא דכי היכי דלמך אטו ארון גברא הוא ה"ג אטו מוּמְנֵין גברא הוא ועוד לא דקאמר
ועוד דלא חוין בשום דכיהא דמיהו אלא כעובדא דעבור השנה כעשונון בעליה צברקי דרכי אליעזר (פ"ה) דקאמר
בשנה ר' אליעזר אומר בעשרה ואם נממטעו מביאין ספר תורה ועושין עגולה וכו' ואין מוזכר שם שיהא הקטן ארוח
לא קאמר אלא ספר תורה העשוי בגליון אבל מוּמְנֵין שלטו לא ומיהו קאמר בירושלמי א"ר יוסי (י) זמנין אכלית
עם ר' הלפתא אבר ועם ר' חנינא בר סכסי חביבי ולא מוּמְנֵין עלויה עד שהבבאי שחי שערות ומשם משמע דלהנערך למוון לא עבדין
עובדא עד שיביא שחי שערות הא לתפלה דרכי ר' פי' ר"ת דחין עושין סוף לעשרה לא להפלה ולא לברכה המוון וגם
היה אומר ר"י גמס דרכי ו' עגמז ויש מפרשין קטן לתפלה ויש מפרשין קטן לתפלה רק שיהא מוּמְנֵין בידו וחומר ר"ס
כגדו גם חומש בידו לא חתני ומיהו *קטן פורח הוודע למי מברכין משמע שמברכין עליו גם בשלש כבדריחא וליכא
מאן דפליג וזה לכוון רבינו שפוסק במקנה דמלחא חין עושין קטן סוף לעשרה למוון ותלפנה ולשלשה עד שיביא שחי שערות
כעובדא דר' אליעזר שתי שערות ומשם משמע דלהנערך למוון לא עבדין עובדא עד שיביא שחי שערות כעובדא
ד' יוסי ברבי הלפתא וסא דמיקרין בירושלמי יוסי בר הלפתא דוקא הכי דר' יוסי ברבי הלפתא וסא דמיקרין בירושלמי
דוקא הכי דמיקרין בירושלמי יוסי בר הלפתא דוקא הכי דר' יוסי ברבי הלפתא וסא דמיקרין בירושלמי יוסי בר הלפתא
כבוד לבר אבל לשאר דברים לא ושפי' אם השכחן בשום דוכחא דקטן [וחומש מנטרף] אפי' לתפלה היינו דוקא העשוי בגליון
אבל חומוסין עליו לא ושפי' ר"ת חומש אינו מוּמְנֵין כלל ביד קטן אבל קטן לחוד הוי סוף אבל תרי לא דקאמר גבי עובדא
דר' אליעזר ור"ת פי' דההיא דירושלמי דרכי יוסי בר הלפתא דוקא בשלשה מייירי: **אבריי** ורבה הווי יחיבו וכו'.
ומא' רבוחא הוה צהו שהבבאי כלפי מעלה אלא לריך לומר דהאי לזו לחומיני עליוהו קא מנסי להו כי הווי קניס
עובדא אלא לנסכותיהו קא עביד שהיה צהי: **תשעה** שאכלו דגן ואחר יקן מנטרפין. והכי הלכתא שאכלו ירק או
שעה כוס יין מנטרף ופילו בכרך שאכלנו יבולין לומר שהרי שתייה בכלל אכילה ויש שרואים לומר דהיינו דוקא למוון
עשרה אבל לשלשה לא מנטרפי דהרי לבינו נמי מתמרין עפי בלירוף שלשה מעשרה ומיהו בירושלמי
מקויל מפרש דחין הלכה כאיהו כדריחא דירושלמי חדא שהרי מסיק עלה התם מהני' כרבן שמעון בן גמליאל
כלומר ורבנן דלא כלל כיוס ועוד דלכ"כ קשה דרבי יוחנן דר' יוחנן דהסא א"ר יוחנן דלעולם אינו מוּמְנֵין
עד שאכל כויס דגן הא מנטרף שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר
יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ
למשל ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא
ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין
עד שאכל כויס ממשמש אפי' מנטרף אלא שהיה נטמא ויבולין כחוץ לאחיהו שפיר אפי' לא טעם אלא שתייה כעובדא
דר"ש בן שטח בירושלמי קא"ר יוחן לעולם חין מוּמְנֵין עד שאכל

שלישה שאכלו פרק שביעי ברכות

גב א ב מיי"י פ"ב מהל' ברכות הלכה א' סנה ע"ש ז' עור א"ח"ט פ"י קצו וקפ"ט
גד ג מיי"י ט"ז הלכה א' וסנה ט"ז ע"ש
א"ח"ט פ"י קפה סעיף ד' ט' גה דה מיי"י ט"ז הלכה א' סנה ט"ז ע"ש עור א"ח"ט פ"י קצו :

קטן שהגיע לחינוך לא מיקרי מחויב דרבנן דלכיו חיוב לחנכו אכל עליו אין שום חיוב וקשה לפירושו מכל מקום כיון שאינו מן התורה אינו מוילא אחרים שמחויבים ועוד דזמין לומר בקטן שהגיע לחינוך קרי אינו מחויב מדרבנן דלא אינו מחויב מפניו מדרבנן אס כן אינו

וכשם מחייל בנחמה - כלומר אינו נריך לא לסיים ולא להתחיל בשל שבה אלא מחייל ומסיים בנחמה בנין ירושלים קרי נחמה כל היכי דמתחיל בין רחס בין נחמו: **בכרחה שחקנו חכמים** . בהטוב והמטיב: **איכא בינייהו דיעבד** - לרבנן בחרתי מהדרינן ליה: תורה אור צדקתא קמא גרסינן אשר נתן לך זו הטוב והמטיב ולא גרסינן ביבנה תקנה אלא דדרבי (א): **כשפוא שבע** - מילה לברך ולהודות על שבעו: **כשפוא רעב** - והוא בלא להפיק את רעבו מ"י ברייתו של הקב"ה לא כל שכן שזה נריך לברך להקב"ה יותר: **אינו נריך** - לק"ו זה (ד) ולא גרסי' דבריה אשר נתן לך זה הטוב והמטיב: **אלא וברך אתה לחמך** - בך על לחמך: **כי הוא יברך טובה ואחריו יאכלו הקרואים** - למדך שטעון לברך לפני אכילה על הזבח הוא אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וטוב לאכול את הזבח והיין טו והבשר תאכל (דברים יב): **וכל כך למטה** - היו מאריכות דבריהן: **שאינו מלכות נוגעת בכרחה** - לפי ששמואל היה מנהיג את ישראל ושאל היה נוטל את השכרה משדבר שמואל אלו ואורך דברים עכב לפי שעה: **בין מדה טובה** - התורה מדה טובה היא: **ומלכות בית דוד בזונה ירושלים** - שעל ידו נקדשה ירושלים: **נריך שיוכר בה ברכות** - בברכת הארץ שפ"ג בריית נתנה לאברהם בברכת מילה (בראשית יז) ונתתי לך ולזרעך אחריו את הארץ מוגרין: **נריך שיוכר בה תורה** - שאף בזכות התורה והמלות ירשו את הארץ שנאמר למען תחיון ודביתם ובאתם וירשתם את הארץ (דברים ח): **נריך שיקדים ברים לתורה** - כגון על ברייתך שחתמת בצבצו ועל תורתך שלמדנו ועל כיים שחונקנו: **תורה נסנה** (ה) **בשגש בירומ** - בשלשה מקומות נסנה התורה לישראל בסניי באל מועד ובהר גריזים ובערבות מואב ובכל אחד נכרתה ברית כדמיתא במסכת סוטה (דף ז') ארור בכלל וארור בפרט וכו' וכן באלה מועד דבריה אשר נתן לך אלה דברי הכרית אשר טוה ה' את משה לברות את בני ישראל בחיך מואב מלמד בברית אשר כרת אתם בחורב וכתוב (סס כט) ושמתם את דברי הכרית וגו': מילה

מבל עמהם אלא בציר ולא אבל עמהם אלא גרוגרת אחת מצטרף ולהוציא את הרבים ידי חובתם אינו מוציא עד שיאכל כוית דגן אמר רב הנא בר יהודה משמיה דרבא הלכתא אבל עלה ירק ושחה כוס של יין מצטרף להוציא אינו מוציא עד שיאכל כוית דגן אמר רב נחמן מ"שה תקן לישראל ברכת הון בשעה שירד להם מן ה' והושע תקן להם ברכת הארץ (ה) כיון שנבנו לארץ דוד ושלמה תקנו בונה ירושלים דוד תקן על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ושלמה תקן על הבית הגדול והקדוש הטוב והמטיב ביבנה תקנה כנגד הרוגי ביתר דאמר רב מהנא א"תו היום שניתנו הרוגי ביתר לקבורה תקנו ביבנה הטוב והמטיב הטוב שלא הסריחו והמטיב שניתנו לקבורה: תנו רבנן יסדר ברכת המזון כך היא ברכה ראשונה ברכת הון שניה ברכת הארץ שלישית בונה ירושלים רביעית הטוב והמטיב יושבת מתחיל בנחמה ומסיים בנחמה ואומר קדושת היום באמצע רבי אליעזר אומר רצה לאומרה בנחמה ואומרה בברכת הארץ ואומרה בברכה שתקנו חכמים ביבנה ואומרה וחכמים אומרים אינו אומרה אלא בנחמה בלבד חכמים היינו תנא קמא איכא בינייהו דיעבד: *תנו רבנן מנין לברכת המזון מן התורה שנאמר ואכלתם וישבעתם (וי) וברכת ה' את הארץ ואלהיך וזו ברכת המזון על הארץ זו ברכת הארץ המובהקת זו בונה ירושלים וכן הוא אומר ההר הטוב הזה והלבנון אשר נתן לך זו הטוב והמטיב אין לי אלא לאחריו לפניו מנין אמרת קל וחומר *כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כל שכן [ג] רבי אומר [אינו צריך] ואכלת וישבעת וברכת [ג] זו ברכת הון אבל ברכת המזון *מגדלו לה' אתי נפקא על הארץ וזו ברכת הארץ המובהקת זו בונה ירושלים וכן הוא אומר ההר הטוב הזה והלבנון אשר נתן לך זו הטוב והמטיב אין לי אלא לאחריו לפניו מנין תלמוד לומר אשר נתן לך משנתן לך רבי יצחק אומר אינו צריך הרי הוא אומר וברך את לחמך ואת מימך אל תקרי וברך אלא וברך ואימתי קרוי לחם קודם שיאכלנו ר' נתן אומר אינו צריך הרי הוא אומר *כבאכם העיר בן תמצאו אתו במרם ועלה הבמתה לאכול כי לא יאכל העם עד באו כי הוא יברך הזבח אחרי כן יאכלו הקרואים וכל כך למה לפי שהגשים דברניות הן ושמואל אמר כדי להסתכל ביפיו של שאר דכתיב *משכמו ומעלה גבוה מכל העם ורבי יוחנן אמר לפי שאין מלכות נוגעת בחברתה אפי' כמלא *נימא ואין לי אלא ברכת המזון ברכת התורה מנין אמר ר' ישמעאל ק"ו על חיי שעה מברך על חיי עוה"ב לא כ"ש רבי חייא בר נחמני תלמידו של רבי ישמעאל אומר מושם רבי ישמעאל אינו צריך הרי הוא אומר *על הארץ המובהקת אשר נתן לך ולהלן הוא אומר *ואתנה לך את לחות האבן והתורה והמצוה וגו' ר"מ אומר *מנין שכשם שמברך על המובהק כך מברך על הרעה ת"ל אשר נתן לך ה' אלהיך (ג) דיינך בכל דין שדנך בין מדה טובה ובין מדה פורענות רבי יהודה בן בתירה אומר אינו צריך הרי הוא אומר טובה המובהקת *טובה זו תורה וכן הוא אומר כ"י לקח טוב נתתי לכם המובהקת זו בנין ירושלים וכן הוא אומר ההר הטוב הזה והלבנון: תנא רבי אליעזר אומר לכל שלא אמר ארץ חמדה ורובה בברכת הארץ ומלכות בית דוד בבונה ירושלים לא יצא ידי חובתו נחום חוקן אומר צריך שיוכר בה ברית רבי יוסי אומר צריך שיוכר בה תורה פלימו אומר צריך שיקדים ברית לתורה שזו נתנה בשלש בריות

רב נסים גאון

דאמר רב מתנה אותו היום שניתנו הרוגי ביתר לקבורה תיקו הובו והמטיב . בסוף מסכת תענית (דף כו) שנינו אבר רבן שמעון בן גליאל לא היו ימים טובים לישראל כהמשה עשר באב ואמרי' בגמ' רב מתנה אמר יום שניתנו הרוגי ביתר בו לקבורה ודריענו רב מתנה כי דריענו שנתנו לעשות את יום פ"ג באב בשפחה היא קבורה אלו ההרונים ואיתא למעשה רביה רבבה ובה נהרגו בה הוי"ק נגזלגל הרבה מפרש במסכת תענית בפרק הניקוק (דף ח) ובגמ' דרפ"ק תענית דבני מערבא : שזו ניתנה בני בריות . הכין מפרש במפרי (פרשת ראה) כנגד ג' בריות שברית הקב"ה עם ישראל אחד ברית ואחד בערבות מואב ואחד בהר גריזים ובהר עיבל ובמס' סוטה ב'פ' וא"ל

[יתכן להיות זו ברית היסוד את ה' אלהיך זו ברית הון וכן העיקר תוס' לעיל טו . ד"ה עד יסין]

הגהות הבה"ח

(א) גמ' ברכת הארץ בשלש נסבטו : (ב) שם כ"י אלהיך אשר דיין : (ג) רש"י ד"ה בדתא קמא כ"י אלא דבריה ולא גרסינן דבריה אשר נתן לך זה הטוב והמטיב ה"ס"ד : (ד) ד"ה אינו צריך לק"ו וזוון דדי להוכיח על ברייתך שחתמת בצבצו ועל תורתך שלמדנו וכו' דהיינו ברית ותורה והגמרא לסימנא בצעלמא נקטיה : מאן

[שנת ל' מ"ק כת . יומא לת : תענית ה']

דברים מ

הגהות הגר"א [א] וברכת זו ברכת המזון את ה' אלהיך זו ברכ' הון . כ"י : [ב] שם כשהוא רעב לא יפיק עניו כ"י : יתמנאל ר' עקיבא : אומר כ"י : [ג] בירוס : [ג] שם וברכת . כ"י את ה' אלהיך :

מענית לא . כ"כ קפ"א :

מילתא פ' בא [מסאפתא פ"ו ע"ש לעיל כ"א] :

[עליל ל"ג] :

שמות כג שמואל א ט

שמות כד לקמן ד . [עליל . וס"ג] :

מגיל ד

שלשה שאכלו פרק שביעי ברכות

אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל. וא"ה והא הוי ר"ח מיזמי דלא להטענות בהון כמניילת העניית וי"ל דה"פ אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל פה שחייבנו בצרכת המזון אבל ביום טוב לריך לאכול פה ותימיה דלמרינן במוכה (פ"ב דף כז.) אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל חוץ ממילה הראשונה דילוף ט"ו

והדר לרישא אמר ליה מאי מעמא עביד מד הכי אמר ליה דאמר רבי שילא אמר רב מעה חויר לראש והא אמר רב הונא אמר רב מעה אומר ברוך שנתן אמר ליה לאו איתמר עלה אמר רב מנשיא בר תחליפא אמר רב לא שנו אלא שלא פתח בהמטוב והמטיב אבל פתח בהמטוב והמטיב חויר לראש אמר רב אידי בר אבין אמר רב עמרם אמר רב נחמן אמר שמואל מעה ולא הוכיר של ראש חדש בתפלה מחזירין אותו *בברכת המזון אין מחזירין אותו אמר ליה רב (ב) אבין לרב עמרם מאי שנוא שפלה ומאי שנוא ברכת המזון אמר ליה אף לרדיי קשיא לי ושאלתיה לר' רב נחמן ואמר לי מיניה דמר שמואל לא שמיע לי אלא נחוי און תפלה דרובה היא מחזירין אותו ברכת מזונא דאי בעי אכיל אי בעי לא אכיל אין מחזירין אותו אלא מעתה ישבתות וימים טובים דלא סגי דלא אכיל הכי נמי דאי מעי הדר אמר ליה אין דאמר רבי שילא אמר רב מעה חויר לראש והא אמר רב הונא אמר רב מעה אומר ברוך שנתן לאו איתמר עלה י"ל שנו אלא שלא פתח בהמטוב והמטיב אבל פתח בהמטוב והמטיב חויר לראש; עד כמה מוזנין וכו'.

הגהות
הב"ח
(פ) בני אמר
ליה רב אחי
בר אבין לרב
עמרם מאי
שנו:

גליון
הש"ס
תוס' ד"ס אס
עבר לוי
כו' הוי לטון
רמיה עיי לקמן
ס"א ע"ב גרסי'
ד"ס מן הלכות:
תוס' ד"ס ריע
ספר כ"ו ולענין
שניה אומר ר"ח
ד"ס להממר
ולבדך. ק"ל
היאך שייך
להממר לבדך
הא בבב"א
ספיקא לבבך
ו"ל ע"ב:

פסחים מע.
דף קא:

[יומא עט:]
[ש"ס א.]

[פסחים מע:
ש"ס א.]

הכ"ס מע

[מח.] [לח:]
פ' יתרו קודם
סיומן כ"ב
[וע"פ תוס'
יומא עט. ד"ס
ולא בירך
באיריות]

והדר לרישא אמר ליה מאי מעמא עביד מד הכי אמר ליה דאמר רבי שילא אמר רב מעה חויר לראש והא אמר רב הונא אמר רב מעה אומר ברוך שנתן אמר ליה לאו איתמר עלה אמר רב מנשיא בר תחליפא אמר רב לא שנו אלא שלא פתח בהמטוב והמטיב אבל פתח בהמטוב והמטיב חויר לראש אמר רב אידי בר אבין אמר רב עמרם אמר רב נחמן אמר שמואל מעה ולא הוכיר של ראש חדש בתפלה מחזירין אותו *בברכת המזון אין מחזירין אותו אמר ליה רב (ב) אבין לרב עמרם מאי שנוא שפלה ומאי שנוא ברכת המזון אמר ליה אף לרדיי קשיא לי ושאלתיה לר' רב נחמן ואמר לי מיניה דמר שמואל לא שמיע לי אלא נחוי און תפלה דרובה היא מחזירין אותו ברכת מזונא דאי בעי אכיל אי בעי לא אכיל אין מחזירין אותו אלא מעתה ישבתות וימים טובים דלא סגי דלא אכיל הכי נמי דאי מעי הדר אמר ליה אין דאמר רבי שילא אמר רב מעה חויר לראש והא אמר רב הונא אמר רב מעה אומר ברוך שנתן לאו איתמר עלה י"ל שנו אלא שלא פתח בהמטוב והמטיב אבל פתח בהמטוב והמטיב חויר לראש; עד כמה מוזנין וכו'.

והדר לרישא אמר ליה מאי מעמא עביד מד הכי אמר ליה דאמר רבי שילא אמר רב מעה חויר לראש והא אמר רב הונא אמר רב מעה אומר ברוך שנתן לאו איתמר עלה י"ל שנו אלא שלא פתח בהמטוב והמטיב אבל פתח בהמטוב והמטיב חויר לראש אמר רב אידי בר אבין אמר רב עמרם אמר רב נחמן אמר שמואל מעה ולא הוכיר של ראש חדש בתפלה מחזירין אותו *בברכת המזון אין מחזירין אותו אמר ליה רב (ב) אבין לרב עמרם מאי שנוא שפלה ומאי שנוא ברכת המזון אמר ליה אף לרדיי קשיא לי ושאלתיה לר' רב נחמן ואמר לי מיניה דמר שמואל לא שמיע לי אלא נחוי און תפלה דרובה היא מחזירין אותו ברכת מזונא דאי בעי אכיל אי בעי לא אכיל אין מחזירין אותו אלא מעתה ישבתות וימים טובים דלא סגי דלא אכיל הכי נמי דאי מעי הדר אמר ליה אין דאמר רבי שילא אמר רב מעה חויר לראש והא אמר רב הונא אמר רב מעה אומר ברוך שנתן לאו איתמר עלה י"ל שנו אלא שלא פתח בהמטוב והמטיב אבל פתח בהמטוב והמטיב חויר לראש; עד כמה מוזנין וכו'.

תנן בשלשה והוא אומר ברכו. ס"ד הסתא דברכו עדיף מאוס דברכו היינו לוי לבדך אתה הסס אבל נברך אינו אלף נטילת רשות: אלף

והדר לרישא אמר ליה מאי מעמא עביד מד הכי אמר ליה דאמר רבי שילא אמר רב מעה חויר לראש והא אמר רב הונא אמר רב מעה אומר ברוך שנתן אמר ליה לאו איתמר עלה אמר רב מנשיא בר תחליפא אמר רב לא שנו אלא שלא פתח בהמטוב והמטיב אבל פתח בהמטוב והמטיב חויר לראש אמר רב אידי בר אבין אמר רב עמרם אמר רב נחמן אמר שמואל מעה ולא הוכיר של ראש חדש בתפלה מחזירין אותו *בברכת המזון אין מחזירין אותו אמר ליה רב (ב) אבין לרב עמרם מאי שנוא שפלה ומאי שנוא ברכת המזון אמר ליה אף לרדיי קשיא לי ושאלתיה לר' רב נחמן ואמר לי מיניה דמר שמואל לא שמיע לי אלא נחוי און תפלה דרובה היא מחזירין אותו ברכת מזונא דאי בעי אכיל אי בעי לא אכיל אין מחזירין אותו אלא מעתה ישבתות וימים טובים דלא סגי דלא אכיל הכי נמי דאי מעי הדר אמר ליה אין דאמר רבי שילא אמר רב מעה חויר לראש והא אמר רב הונא אמר רב מעה אומר ברוך שנתן לאו איתמר עלה י"ל שנו אלא שלא פתח בהמטוב והמטיב אבל פתח בהמטוב והמטיב חויר לראש; עד כמה מוזנין וכו'.

תנן בשלשה והוא אומר ברכו. ס"ד הסתא דברכו עדיף מאוס דברכו היינו לוי לבדך אתה הסס אבל נברך אינו אלף נטילת רשות: אלף

סג א מ"י פ"ג מהלכות
ברכות ה"ג סג
ענין כוונת א"ח"ס
קפה ספק וכו' סג
ס"ד ב"מ מ"י סג
יב כוונת סג ס"ו
ס"ה דהמ"י פ"ט מה"י
פסול הקודשין
גלכה מ:
ס"ו ו מ"י פ"ה מה"י
ברכות ה"ג כ"ד סג
ענין כוונת א"ח"ס
ס"י ק"ב ס"ה א'
[ועי' ביטע ח"ס סוכה
כו. ד"ה א"י בעי']

[סגט ק"ז:]

שיך לתשנה לעיל ס"ה.

רב נסים גאון

מר בר חרות
בפסחא מ"ה
מפאטא בכביצה עיקרה
כול כתיב
יפאט כל שרוא ת"ל
יפאט יאכל הוא אינו
סמא אלא בכביצה
ובגמרא דיום הכיפורים
(דף ט) אבירין תני ר'
אמר כל אבירין
שבתיה בבית חוץ
מפאטא אבירין בכביצה
כ"ב מ"א אבירין אביר
ר' אלעזר דאמר קרא
מכל האוכל אשר יאכל
אוכל שאתה יכול לאכול
בבת אה שיעור הכמים
שאין בית הבליעה יתר
מבית התנולת ולענין
איסורין אבירין (פוסק ו)
אין ות שמן ארץ שרוב
שיעוריה כתיבם ותיקור
בתורת כתיב אשר
תאכל אין אכילה בפחות
מכזית וכו' דמק ניד
תנש (תולין דף ט)
אמר ר' יהודה אכילה
כתיב בה והיה אכילה
בכזית והם בני אבירין
(שם דף ק) אבר מן
הזר צריך כזית פ"ט
אכילה כתיב ביה ואכילה
בכזית וכמה רבות
התלפת ויניה ילפינן
לענין אכילה שיעור
הכמים כזית כתיב
בתורת הכמים (נפסות
למון) והיא אכילה בת"כ
[שם פ"ט ענין] נבלה
תפרה לא יאכל לפאטא
בה את שאין לה סופאה
אלא אכילה וכו' יכיל
נבלה בתמה סופאה
גברים בבית הבליעה
קצ"ו ת"ל בה את אה
מפאטא בבית הבליעה
אין אה מפאטא נבלת
בתמה בבית הבליעה
א"כ לפה נאמר האוכל
ליתן שיעור מה האוכל
בכזית אף תנשנה הנשים
כיון שכלל והיי בירך הוא תולה
קודם חצות ברט את שאכלת משלו
הדמיא את עצמו מן הכלל והיי אבירין
באכילה ארץ ישראל שמואל
בג"ל כיון שצרכו לומר המבדוק
לא יצא מן הכלל והיי בירך הוא תולה
קודם חצות ברט את שאכלת משלו
הדמיא את עצמו מן הכלל והיי אבירין
באכילה ארץ ישראל שמואל
בג"ל כיון שצרכו לומר המבדוק
לא יצא מן הכלל והיי בירך הוא תולה
קודם חצות ברט את שאכלת משלו
הדמיא את עצמו מן הכלל והיי אבירין
באכילה ארץ ישראל שמואל

שלישה שאכלו

פרק שביעי ברבות

נ

עין משפט
נר מצווה

אף ברכו. שפיר דמי ומיהו טוב לו להיות בכלל המברכים: **חנינא**. סייעמא לשמואל: **ששה נחלקין**. אם רצו לחלק לשהי חבורות ולזמן אלו לעצמן ואלו לעצמן רשאיין הן שהרי יש זמון כאן וכאן: **עד עשרה**. כלומר וכן וכן ח' לשתי חבורות וכן ט' לשתי חבורות או לשלשה עד עשרה אבל אם היו עשרה חלה עליהן תורה אור

אף ברכו וכו' נברך עדיף דאמר רב ארא בר אהבה אמרי בי רב חנינא ו' נחלקין עדיף אי אמרת בשלמא נברך עדיף משנה נחלקין אלא א"א ברכו עדיף אמאי נחלקין אלא לאו ש"מ נברך עדיף ש"מ חנינא נמי הכי *בין שאמר ברכו בין שאמר נברך אין תופסין אותו על כך *והנקדנין תופסין אותו על כך *וימברכותיו של אדם ניכר אם ר"ח הוא אם לאו כיצד רבי אומר ובמובן הרי זה ת"ח *וימשובו ה"ו בור א"ל אביי לרב דימי והכתיב *וימברכתך יברך (את) בית עבדך לעולם *ה"ו. דמתני' אף ברכו קאמר: **והנקדנין**. דווקאין תופסין אותו על שהוליא עצמו מן הכלל: **ומטובו הרי זה בור**. שממעט בתגמולו של מוקם דמשמע דבר מועט כדי חיים: **בשאלה שאני**. שהשאל שאל כעני על פתח שאינו מריס ראש לשאל שאלה גדולה: **הרבה פיך**. לשאל כל תלוך: **חיים ה"ו בור**. דהוליא עצמו מן הכלל: **מתני איפכא**. חיים עדיף שכולל את כל באי עולם: **נברך שאכלנו משלו**. משמע שהיא יחיד שהכל אוכלים משלו: **למי שאכלנו משלו**. משמע מרובים הם זה זן את זה וזה זן את זה ולפי דבריו מברך את בעל הבית: **הסם מוכחא מילתא**. דבמעשה נכסי ליתא לומר מרובין: **כדתנן על המזון שאכלנו**. ולא קתני (ד) משלו: **ואידך**. דברבים ממקור נפקא ולכן ממקלות דרשינן: **הלכה כר"ע**. דבהנ"ל דאחד עשרה ואחד עשרה: **מברכין תלפא תלפא**. ריש גלותא מאריך סמ' ששנאמר °במקהלות ברכו אלהים: **אר"ע מה מצינו בבית הכנסת וכו'**: ור"ע האי קרא דרבי יוסי הגלילי מאי עביד ליה מבעי ליה לכדתניא *היה ר' מאיר אומר מנין שאפי' עוברין שבמעיי אמן אמרו שירה על הים שנאמר במקלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל ואידך ממקור נפקא אמר רבא *הלכה כר"ע רבינא ורב חמא בר בוזי אקלעו לבי ריש גלותא קם רב חמא וקא מהדר אבי מאה א"ל רבינא לא צריכת הכי אמר רבא הלכה כר"ע אמר רבא *כי אכלינן רפתא כי ריש גלותא מברכין ג' ג' וליברכו ו' ו' שמע ריש גלותא ואיקפד וניפקו בברכתא דריש גלותא אידי דאושו כ"ע לא שמעי אמר רבה תוספאה *הני ג' דכרכי רפתא בהדי הרדי וקדים חד מונייהו וברוך לדעתיה אינון נפקין בזמן דידהי איהו לא נפיק בזמן דידהו *לפי שאין זמן למפרע: ר' ישמעאל אומר: פרס בר פפא איקלע לבי בנישתא דאבי גיבר קם קרא בספרא ואמר ברכו את ה' ואשתיק ולא אמר המבורך אושו כ"ע ברכו את ה' המבורך אמר רבא פתאי *אוכמא בהדי פלוגתא למה לך ועוד *הא נהוג עלמא כרבי ישמעאל: **מתני'** *ג' שאכלו כאחת אינון רשאיין לחלק וכן ד' וכן חמשה ו' נחלקין עד עשרה ועשרה אין נחלקין עד כ' *שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו מצטרפין לזמן ואם לאו מצטרפין לעצמן ואלו מצטרפין לעצמן אין מברכין על היין עד שיתן לתוכו מים דברי ר' אליעזר וחב"א מברכין: **ג' מאי קמ"ל תניא הדיא זימנא *ג' שאכלו כאחת חייבין לזמן הא קמ"ל כי הא דאמר רבי אבא אמר שמואל *ג' שישבו לאכול כאחת ועדיין לא אכלו אינון רשאיין לחלק (ב) ל"א אמר רבי אבא [ה] אמר שמואל הכי קתני *ג' שישבו לאכול כאחת אע"פ שכל אחד ואחד אוכל ממברו אינון רשאיין לחלק אי נמי כי הא דרב הונא דאמר רב הונא *ג' שבאו מג' חבורות אינון רשאיין לחלק אמר רב חסדא והוא שבאו מג' חבורות של ג' בני אדם *אמר רבא ולא**

אלא ש"מ נברך עדיף. לאו דוקא עדיף אלא כי הדדי יניחו ועדיף היינו תשוב *כמו הקשה עדיף וג"ש עדיף פ' איזוהי מקומן (ד' מה:). ר"ל דהיקש תשוב ואין לבטלו מפני הג"ש וה"ל קאמר נברך תשוב כמו ברכו ולפיכך לא יוליא עצמו מן הכלל והקונטרס מוחק עדיף ומיהו אתי שפיר עדיף כדפי': **ע"ל** המזון הרי זה בור. דמשמע דמברך לבעל הבית המאכליו דאי לרחתמא למה הוא מזכיר מזון בלא מזון יש הרבה לברכו:

אמר רבא הלכה כר"ע. פירש ר"ח דהכי קיי"ל והלכך בין בעשרה בין במאה בין בברוא ואומר נברך חליתו על המזון שאכלנו אבל בג' לא יזכיר על המזון כדלמא לבעל וגם בעשרה אם אינו רוצה להזכיר על המזון הרשות בידו ואומר ובטובו חיינו: **שלישה** שישבו לאכול כאחד. אף על פי שהיו חלוקין בככר שכל אחד ואחד אוכל מכלו אינון רשאיין לחלק כלומר אף על פי שהן חלוקין בככרות וכו' אין אין זה לרוב ולא חל עליהם חובת זמון אפ"ה אינון רשאיין לחלק:

אבל אי אקדמינו וחזמינו עליהו דדוכתייהו. פי' שאכל כל אחד מהשלשה והספיק לשתיים שהיו מסובין עמו עד הון כדליתא לבעל (דף מה:). פרח חובת זמון מעליהם כלומר פטורין מן המזון ורשאיין עתה לחלק ורש"י לא פירש כן: שחלקו

אמרן אלא בג' דליכא שם שמים אבל בעשרה דאיכא שם שמים מוכחא מילתא כדתנן כענין שהוא מברך כך עונין אחריו ברוך ה' אלהי ישראל אלהי הצבאות יושב הכרובים על המזון שאכלנו: אחד עשרה ואחד עשרה רבא: הא גופא קשיא אמרת אחד עשרה ואחד עשרה רבא אלא כהי ניהו והדר קתני במאה אומר באלף עשרה ברבוא אומר רב יוסף לא קשיא הא ר' יוסי הגלילי הא ר"ע דתנן ר' יוסי הגלילי אומר לפי רוב הקהל הם מברכין שנאמר °במקהלות ברכו אלהים: **אר"ע מה מצינו בבית הכנסת וכו'**: ור"ע האי קרא דרבי יוסי הגלילי מאי עביד ליה מבעי ליה לכדתניא *היה ר' מאיר אומר מנין שאפי' עוברין שבמעיי אמן אמרו שירה על הים שנאמר במקלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל ואידך ממקור נפקא אמר רבא *הלכה כר"ע רבינא ורב חמא בר בוזי אקלעו לבי ריש גלותא קם רב חמא וקא מהדר אבי מאה א"ל רבינא לא צריכת הכי אמר רבא הלכה כר"ע אמר רבא *כי אכלינן רפתא כי ריש גלותא מברכין ג' ג' וליברכו ו' ו' שמע ריש גלותא ואיקפד וניפקו בברכתא דריש גלותא אידי דאושו כ"ע לא שמעי אמר רבה תוספאה *הני ג' דכרכי רפתא בהדי הרדי וקדים חד מונייהו וברוך לדעתיה אינון נפקין בזמן דידהי איהו לא נפיק בזמן דידהו *לפי שאין זמן למפרע: ר' ישמעאל אומר: פרס בר פפא איקלע לבי בנישתא דאבי גיבר קם קרא בספרא ואמר ברכו את ה' ואשתיק ולא אמר המבורך אושו כ"ע ברכו את ה' המבורך אמר רבא פתאי *אוכמא בהדי פלוגתא למה לך ועוד *הא נהוג עלמא כרבי ישמעאל: **מתני'** *ג' שאכלו כאחת אינון רשאיין לחלק וכן ד' וכן חמשה ו' נחלקין עד עשרה ועשרה אין נחלקין עד כ' *שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו מצטרפין לזמן ואם לאו מצטרפין לעצמן ואלו מצטרפין לעצמן אין מברכין על היין עד שיתן לתוכו מים דברי ר' אליעזר וחב"א מברכין: **ג' מאי קמ"ל תניא הדיא זימנא *ג' שאכלו כאחת חייבין לזמן הא קמ"ל כי הא דאמר רבי אבא אמר שמואל *ג' שישבו לאכול כאחת ועדיין לא אכלו אינון רשאיין לחלק (ב) ל"א אמר רבי אבא [ה] אמר שמואל הכי קתני *ג' שישבו לאכול כאחת אע"פ שכל אחד ואחד אוכל ממברו אינון רשאיין לחלק אי נמי כי הא דרב הונא דאמר רב הונא *ג' שבאו מג' חבורות אינון רשאיין לחלק אמר רב חסדא והוא שבאו מג' חבורות של ג' בני אדם *אמר רבא ולא**

[ע"י חולין פו ריש ע"א]

סו א ב ג ד (ה) עוש"ע
א"י"ח ט"י ק"ג ט"ח:
[ה"מ"י] פ"ה מה"ל נרכוס
הלכה ד':
סח ו טו ט"ז א"ח ט"י
ק"ג ט"ח פ':
ס"א מ"י פ"ה מהלכות
נרכוס כ"ל יד סמג
ע"י כו טו ט"ז א"ח ט"י
ק"ג ט"ח פ':

[ג"י העיון והסקרין פי'
המדקדק שלח דבר נזכר
ובלשון גרמי קורין אותו
אלמנטר כגון תרנגולת
המקד בשלשה עמוד
ע"ד נקד]

ע ח מ"י ק"ט מהלכות
תפלה הלכה א ופ"ב
הלכה ה סמג ע"י יט
עוש"ע א"ח ט"י מ ט"ח
א [בכ"י ק"ג ט"ח פ':]
ע"א מ מ"י פ"ה מה"ל
נרכוס כ"ל יד סמג
ע"י כו טו ט"ז א"ח ט"י
ק"ג ט"ח פ':
עב י מ"י ט"ג הלכה יב
סמג טו ט"ז א"ח ט"י
ק"ג ט"ח פ':
עג ב ל מ"י ט"ג הלכה יא
סמג ט"ט עוש"ע
א"ח ט"י ק"ג ט"ח פ':
עד מ מ"י ט"ג הלכה יג
א"ח ט"י ט"ג ט"ח פ':

הגהות הב"ח
(6) בג' א"י ויתן נזכר
שאלנו ל"ב וכתב"י
(ע"ה) [הגירסא] נברך
וקאי דרי יותן על נברך:
(ב) שם אינו רשאיין
ליחלק (ל"א א"ח ט"ז וכו')
מכבר לעצמן אינו רשאיין
ליחלק חלמ' וי"ב כי
הוא ג"י האלפסי:
(ג) רש"י ד"ה אלא לאו
וכי ששה נחלקין עד
עשרה: (ד) ד"ה כדתנן
וכי משלו כ"ב בחב"י
(מג"ה) [הגירסא] ג"ג
עלו וכן נמשע:

הגהות הגר"א
[א] בג' ל"ח אחר ר'
כ"ב. ל"ב כ"א ג'
מתחלפות המ"ה ל"ג ל"ב
ו"י"ג ל"ג להלכה:

[פסחים פח. מנייה יד:
ע"ג טו: ע"ש פריש"י
[גמג]

[תוספתא פ"ה]

[תוספתא נרכוס
פ"ה]

[פסחים י"ז]

[פסחים קע"ז]

[דפחותיו
כמאן דפברך
ליה למזון
ר"י וכו' א"]

[כמותו ז:
[פסח ג']]

[לגיל מה:]

[ש:]

[ש:]

לכאן: **עד עשרה**. אבל עשרה אין נחלקים דליתחייבו להו בזמן הזכרת השם עד שיהא עשרים ואז יחלקו אם ירצו לשתי חבורות: **ג' ג' שאלו משלש חבורות**. וכדמסיים רב חסדא שאלו מג' חבורות של ג' בני אדם בכל חבורה ונתחייבו אלו בזמן ועמד אחד מכל חבורה ונלטרפו שלשה לחבורה אחת חייבין לזמן ואינון רשאיין לחלק שכבר הוקדעו ואפי' לא אכלו אלו השלשה משנלטרפו יחד שכבר גמרו סעודתן עם הראשונים:

שלושה שאכלו פרק שביעי ברכות

עור א מיי כ"ו מ"ג
כלים כ"ג י
עו ב מיי פ"ה מ"ה
בכורות ה"ג י
פסוק כו טו"ט
א"ח
ס"ה ט"ז
עו ג ד ה ו מ"ו פ"ז
ה"כ ט סג
טו"ט א"ח ס"ו
ט"ז יב וס"ג
ט"ז
עור ו מיי וסג
טו"ט א"ח ס"ו
ע"פ ח מ"ו פ"ח ס"ג
יב סג טו"ט
א"ח ס"ו קט ט"ז
פ מ"ו טו"ט
ט"ז :

שחלקה לחין או שותפין טעורה - תימה דלמר בכוסה כרעים ולי גרלה דהס מייירי שיכול להחזירה כאשר בתחלה ולתקנה שהכרעים בעין והדיוט יכול להחזירה . וא"ת אמאי לא פריך הכא

ולא אמרן אלא דלא אקרימו הנך ואומון עלייהו בדוכתייהו אבל אומון עלייהו בדוכתייהו פרח זימון מינייהו אמר רבא מנא אמינא לה *דחנן* ממה שנגנבה חציה או שאברה חציה או שחלקה אחין או שותפין מהורה החזירה מקבלת טומאה מכאן ולהבא מבאן ולהבא אין למפרע לא אלמא ביון דפלגוה פרח לה טומאה מינה ה"ג כיון דאומון עלייהו פרח זימון מינייהו : ב' חבורות וכו' : תנא יאם יש שמש ביניהם שמש מצרפן : אין מברכין על היין : ת"ר יין *עד שלא נתן לחובו מים אין מברכין עליו ב"פ הגפן אלא לחובו מים מברכין עליו ב"פ הגפן ואין נומלין [6] ממנו לידים דברי ר"א וחכ"א בין כך ובין כך מברכין עליו ב"פ הגפן יואין נומלין היכנו לידים כמאן אולא הא *דאמר שמואל יעושה אדם כל צרכיו בפת כמאן כר' אליעזר א"ר יוסי ברבא תניא *מודים חכמים לר"א בכוס ויש לברכה שאין מברכין עליו עד שיתן לחובו מים מ"ט אמר רב אושעיא בעינן מצוה מן המובחר ורבנן למאי חזי א"ר יורא *חזי לקוריימי ת"ר *ד' דברים נאמרו בפת אין בניחין בשר חי על הפת ואין מעבירין כוס מלא על הפת ואין זורקין את הפת ואין סומכין את הקערה בפת אמימר ומר זוטרא ורב אשי כרכו ריפתא בהדי הדדי אייתי לקמיהו תמרי ורמוני שקל מר זוטרא פתק לקמיה דרב אשי דסתנא א"ל לא סבר לה מר להא דתניא אין זורקין את האוכלין והיא בפת תניא והתניא בשם שאין זורקין את הפת כך *אין זורקין את האוכלין א"ל והתניא אף על פי שאין זורקין את הפת אבל זורקין את האוכלין אלא לא קשיא יהא במידי דממאיס הא במידי דלא כממאיס ת"ר *ממשיכין יין בצנורות לפני חתן ולפני בלה זורקין לפני קליות ואגווים בימות החמה אבל לא בימות הגשמים אבל לא גלוסקאות לא בימות החמה ולא בימות הגשמים : א"ר יהודה שבה והכנים אוכלין לתוך פיו בלא ברכה מסלקן לצד א' ומברך תניא חדא בולען ותניא אידך פולטן ותניא אידך מסלקן ל"ק יהא דתניא בולען במשקין יוהא דתניא פולטן במידי דלא כממאיס והא דתניא מסלקן במידי דממאיס במידי

מכל כלי שנקשר וטהור אלמא כיון דפלגוה פרח לה טומאה ול"ג דשאי ההס שאינו ראוי עוד להטריף הכלי יחד ולקבל טומאה אפילו מכלן ולהבא ולח הוא דומיא דשקיה בני אדם דהו ראיים עוד להטריף לזמון :

שמש מרפן לזמון - וה"ה בשני בתים ובני אדם עומדים ומשמשין מזו לזו מטריפין וכן איתא בירושלמי ובלבד שימשו ברכה המזון מפי המבדק והלדנקט במתני' בית [אחד] משום חוש דטיפא דלפילו בבית אחד אם לזו אין זומנין וכן בבית חתנים כשאוכלים בחופה כ"ב בתים ובני אדם משמשין מזו לזו מטריפין ובלבד שימשו ברכה המזון מפי המבדק : **בורא** פרי העץ וטולטין ממנו לידים - פירש"י כי לא נתן לחובו מים לא הוא אלא כמי פירות ומכאן שמשע דמי פירות כשרין לטעילת ידים ויש לחלק בין הכי דלמרינן בפרק כל הבשר (דף קז-) דלחוחתא קפדינו ומיהו יש מפרשים לטעילת ידים בעינן מים דכתיב וידיו לא טמא טמא :

כמאן אולא הא דלמר שמואל וכו' כר' אליעזר . לכאורה משמע ממאי דלמר ר"א נטולין וכו' . ותימה דלמרינן בפרק במה טומנין (ד' ה:) ואמר דלמר שמואל במידי דלא ממאיס במידי דממאיס מי אמר וכו' הכי מוקים לה הא דשמואל כר"א דהא יין מידי דממאיס כטעילת ידים ובמידי דממאיס מודה שמואל ועוד קשה דהכא משמע דאין הלכה כשמואל מדמוקין לה כר"א ובפרק שני דביצה (ד' כא:) קאמר סתמא דגמ' דסופלי לחיותא ב"ט דמטלטלין לה אגב רפתא כשמואל משמע דק"ל כותיה וי"ל דהכא לא קאמר אלא לדברי ר"א (ג) דסבר לה כשמואל ועדיפא מיניה קאמר סתמא אפילו היכא דממאיס ולא נחת כאן אלא לפרש טעמא דר"א כדפירשנו וכה"ג אמר דהלכה כרבנן דהכא והלכה נמי כשמואל דכי קאמר שמואל הני מיילי מידי דלא ממאיס אבל מידי דממאיס לא ודלא כפי' (ד) ר"ת שפסק דלא כשמואל מדמוקין ליה כר"א אלא ודאי קיימא לן כשמואל כדפירשנו וא"כ מותר לסמוך הקערה בפת היכא דלא ממאיס וי"ל לר"ך לחכנו

הנהות הבית
(א) רש"י ד"ה אל
אומון וכו' אלף עד
כ"ד : (ב) ד"ה מטה
וכו' אף לפני פירוש :
(ג) חס"ד ד"ה כמאן וכו'
וי"ל וכו' ר' אליעזר
דכ"ד : (ד) א"ר דולא
כפירות רבנן מנהלא
שפסק דלא :

הנהות הגריא
[6] בני ונטולין ממנו
כ"ו ואין נטולין . כ"ג
לסיק ג"ח כר"ש
(ובירושלמי ר"ש ס"ו יין
בזמן שהוא מוחם הוא
אמר עליו כה"ה ואין
טולטין ממנו לידים ואין
שואל מנוג אומר עליו
כשה"ה ונטולין ממנו
לידים דברי ר"א וחכ"א
בין חי בין מנוג אומיסי
עליו כה"ה ואין נטולין
ממנו לידים אמר ר' יוחנן
משום אבוד אוכלין כ"ה
גריסת ריבוי שם . וי"ל
בגמ' כאן כמאן אולא
כ"ה כ"ה דוקא דעמיהו
דרכן משום אבוד
אוכלין כמ"ס בירושלמי
ועמ"ס בש"ס א"ח
ח"ה מכתים כ"ה אל
כ"ה ב"ח ס"ו ק"ס
דחה ראה זו וע"ס :
[3] רש"י ד"ה (ונטולין)
ממנו מי עד אלא במים
ח"ה : [4] שם (ובדקתי)
בנוספתא וי"ל כה"ה
אלא כה"ה בספרים
ח"ה (דגריסת ריבוי
בנוספתא ג"כ לסיק) :

[ו] פ"ע חו"ט שבת טו"ד :
כ"ד ובירושלמי כ"ס :
וחס"ה קח"ד ד"ה שח"ן
וכ"ב ז"ל ד"ה פ"ד

ולא אמרן אלא דלא אקרימו הנך - חבורות שפרשו אלו מהן ואומון עלייהו דהיינו כגון אם היו ארבעה בבל חבורה ושאר בבל אחת כדי זימון והפירשים הללו היו לריבים ללאת לשוק קודם שגמרו החבורות את סעודהם : **אכלו אומון עלייהו** . דהיינו כגון שנגמרו אלו עמם לזימון כדלמ' לעיל קריין לו ומזמינם עליו וברכו החבורות ואלו לא היו שם אלא (ה) כדי נבדך וברוך הוא ועכשיו הם באים לבדך לא מזמיני דפרח מינייהו חובת זימון ותו לא הדר עלייהו :

מטה טמאה שנגנבה הויה אלמא כיון דפלגוה - פקע שם מטה מינה ושם טומאה אע"פ דהדר הדרה והרי היא מטה לא הדרה טומאה הרי נמי כיון דפקע שם שלשה מינייהו בהפרדם ושם זימון ע"י שיזמנו הראשונים עליהם אע"פ דהדרי לכלל שם שלשה לא הדרי לכלל זימון אלא כי לא אומון לא פקע חובת זימון מהן אף (ב) לפי פירודם : **אם יש משם ביניהם** - שמשעם לשמיהם : **שמש מלרפן** - אע"פ שאין אלו ראין את אלו כגון יריעה פרוסה ביניהם : **אין מברכין עליו ב"פ הגפן** - לפי שהיה יינם חוק מלד ואין ראוי לשתיה בלא מים הלכך אחתי לא חשתי למעליהא ולא זו מברכתו הראשונה והרי הוא כעצבים וברכתו ב"פ העץ : **ונטולין ממנו לידים** - דשם מים עליו דמי פירות בעלמא מקרי : **משנתן לחובו מים** - שם יין עליו ואין נטולין אלא במים [3] לשון חסר הכי גבי' יין נדן שלא נתן לחובו מים מברכין עליו ב"פ העץ ואין נטולין הימנו לידים משנתן לחובו מים מברכין עליו בז"א פרי הגפן ונטולין הימנו לידים דברי ר' אליעזר וחכ"א בין כך ובין כך מברכין עליו ב"פ הגפן ואין נטולין ממנו לידים וטעמיהו דרבנן משום הפסד אוכלין כך מלחתי בהלכות גדולות אלל קידוש והבדלה [ג] ובדקתי בחוספתא ולא גריסין בה הכי אלא כמו שהוא בספרים : **כר"א** - דלמר נטולין הימנו לידים ולא חייש הפסד אוכלין : **למאי חזי** - לשתייהו דמברכין עליו ברכה היין : **לקוריימי** - פייסין' בלעז ובשון חכמים אגומלית ואלותיות : **אין מעבירין כוס מלא על הפת** - שלא ישפך על הפת וקתא הפת בזויה : **פתק** - זרק : **דסתנא** - אמייטטריסין' בלעז' מנה של בשר מבוטל : **מידי דממאיס** - שמתמטך בזריקתו כגון חכמים שבשלו כל לרכס וסותים : **דלא ממאיס** - רמון ואגוז וכל דבר קשה : **ממשיכין יין בצנורות** - משום סימון טוב ואין כחן משום ביון והפסד לפי שמקבלים אותו בראש פ' הגזר בכלי : **זימות החמה** - שאין טיט דברכים : **אכל ב' גלוסקאות** - שהרי אף זימות החמה הן במלחין בזריקתן : **בולטן** - בלא ברכה : **פולטן** - ומברך וחוזר ויחולק : **משקין** - בולטן שאי אפשר לסלקן לאחד מלוגמיו ולבדך ולא לפולטם שמפסידן : **פולטן במידי דלא ממאיס** - כמה שנתנו צפוי ויכול לחזור ולאכולו :

במידי הגזר בכלי : **זימות החמה** - שאין טיט דברכים : **אכל ב' גלוסקאות** - שהרי אף זימות החמה הן במלחין בזריקתן : **בולטן** - בלא ברכה : **פולטן** - ומברך וחוזר ויחולק : **משקין** - בולטן שאי אפשר לסלקן לאחד מלוגמיו ולבדך ולא לפולטם שמפסידן : **פולטן במידי דלא ממאיס** - כמה שנתנו צפוי ויכול לחזור ולאכולו :

אין זורקין את האוכלים - בהגי שלשה מודה שמואל אין מעבירין כוס מלא על הפת וגם אין חושבין עליו בשר חי ואין זורקין את הפת אפילו לא ממאיס וכן שאר אוכלין אסור לזרוק במידי דממאיס : **ולא** זימות הגשמים - אע"פ שבאגווים אין האוכל ממאס בחובו מ"מ כהן גופלים בעיט נמאסים ומיהו עכשיו שדרק לזרוק חמים בבית חתנים לר"ך לזכר שלא יזרקו אלא במקום נקי : מעיקרא

ג"ה פ"ח מ"ט

[חוספתא פ"ד]

שבת כ"ג קמג
ביצה כא :

כ"ב זא :

[ע"ז ד"ה פ"ט]

מ"ס ד"ה פ"ט
[א"ש קתני
חמשה דברים
ואין יושבין
על האוכלין]

[מ"ס] סופרים
[פ"ג]

[חוספתא פ"ח
דשבת]

שלושה שאכלו

פרק שביעי ברכות

נא

[פ"י רמ"א]
[דבור זה ד"ר]
מ"ו ש"מור
כ"י. לכ"ר
א"ל קודם ד"ה
י"מור וי"אל]

במידו דלא ממאֵים נמי . למה לי פולטן לסלקינהו לגד אחד : ימור
ויאכל שום אחר . כדו שסריח יומר כלומר יוסף על סרחונו [ז'] *ויעשה
ברכה לבטלה : *מי שאכל ושמה ולא ברך . (ה) לפניהם קאי אברכת
המוליא וברכת היין : *מוסר שיחור וכו' [ג]. לאחר אכילה ושמה : סלכך .
כיון דלס כוכר בחמלט יכול לברך תורה אור
אפי' גמר סעודתו נמי יכול לברך :

מעיקרא גברא לא חזי . חימה והלא עמא חימו אסור לברך
ובקונטרס פירש דבעלי קריין אסורים בדברי תורה
וי"ל דמיידי בטבילה גרים ומפני אותה טבילה הלכתי לכל שאר
טבילות לברך לאחר טבילה וכן בגמ' שפעמים אדם בא מניח הכסא
ואין אדם ראוי לברך עד לאחר
הטבילה נהגו העם לברך כל שאר
צרכי ידים לאחר נטילתו* :

זכרנו לזכור
אין לנו אלא ארבעה דברים .
ומיהו לא משמע (כן) דפליגי
ר' יוחנן אההיא דנוטנו לימינו
כדאמר' לקמן ח'ר יוחנן ראשונים
שאלו מהו שסעייה שמאל לימינו
משמע שכן היו נוהגים . ומיהו
מהאמוראים היו עושים עיטור
ועיטוף משמע שהיו מחמירים על
עלמן והיו נוהגים בכולן ולפיכך יש
להחמיר בכוס של ברכה :

שמיפה חי ומלא . ירושלמי
דסוף פירקין ח'ר
אחא שלשה דברים נאלמו בכוס של
ברכה מלא עיטור ומודח ושלקטן
מקרא נפחתי שבע רגון ומלא ברכם
ה' שבע עיטור רגון מודח ומלא
כמשמעו : **שמיפה** מבחון
והדחה מצפנים . ופי' ר"י דוקא
שאין הכוס יפה שיש בו שורה כוסות
אבל אם הוא יפה בלאו הכי שפיר
דמי דלא צעין אלא שיהא כוס של
ברכה יפה : **זוכה** לשני עולמות .
פ"י הרב רבי יוסף ממרסיילי"א
מדהוה ליה למכתב ים ודרום רש
וכתב ירשה הכי יוד' ה"א יחירה
ובי"ד ה"א נכררו שני עולמות
כדאמרין בהתכלת (מנחות ד' כט):
כי ביה ה' לור עולמים (אל תקרי
לור אלא לר וכו') : **שמאל** מהו
שסעייה לימינו . בכוסות גדולות מיידי
או בראש חמש עטב שחל להיות
בשבת שהוה בטמטה או בניטולין
ולר"ד להאריך בצרכת המזון :

בבבדי דלא ממאֵים נמי לסלקינהו לצד אחד
וליברך תרגמא רב יצחק סקסמא קמיה
דרבי יוסי בר אבין משמיה דרבי יוחנן
משום שנאמר *ימלא פי התלהך בעו מנייה
מרב הסדא מי שאכל וישתה ולא ברך מהו
שיחזור ויברך אמר להו מי שאכל שום
וריתו נודף יחזור ויאכל שום אחר כדי שיהא
ריתו נודף אמר רבינא הלכך אפילו גמר
סעודתו יחזור ויברך דתניא *שבב ועלה
אומר בעלייתו ברוך אשר קדשנו במצותיו
וצונו על הטבילה ולא היא התם מעיקרא
גברא לא חזי הבא 'מעיקרא גברא חזי והואיל
ואידחי אידחי : תנו רבנן אספרגוס יפה ללב
ומב לעינים וכ"ש לבני מעים והרגיל בו יפה
לכל גופו והמשחבר הימנו קשה לכל גופו
מדקתני יפה ללב מבלל דבחמרא עסקינן
וקתני וכל שבין לבני מעים והתניא ללעי"מ
יפה לרמ"ת קשה כי תניא ההיא במיושן
*בדחנן קונם יין שאני מועם שהיין קשה
לבני מעים אמרו לו והלא מיושן יפה הוא
לבני מעים וישתן [ג] אסור בחדש ומותר
במיושן שמע מינה : תנו רבנן ששה דברים
נאמרו באספרגוס אין שותין אותו אלא
כשהוא חי ומלא מקבלו בימין ושותהו
בשמאל ואין מחזירין אותו אלא לשנתנו לו ורק
אחריו ואין סומכין אותו אלא במינו והתניא
אין סומכין אותו אלא בפת לא קשיא הוא
בדחמרא הוא בדשכרא תני חדא ללעי"מ יפה
לרמ"ת קשה ותניא אידך לרמ"ת יפה ללעי"מ
קשה לא קשיא הא בדחמרא הוא בדשכרא
תני חדא רק אחריו לוקה ותניא אידך לא רק
אחריו לוקה לא קשיא הא בדחמרא הוא בדשכרא א"ר אשי השתא דאמרת
לא רק אחריו לוקה מימיו נודקין אפילו בפני המלך : א"ר ישמעאל בן
אלישע שלושה דברים סח לי סוריא שר הפנים *אל תמול חלוקך בשחרית
מיד השמש ותלכש יואל תמול ירך ממי שלא נטל ידיו ואל תחזיר כוס
אספרגוס אלא למי שננתנו לך מפני שתכנסית ואמרי לה אסתלגנית של
מלאכי חבלה מצפין לו לאדם ואמרים אימתי יבא אדם לידי אחד מדברים
הללו וילכד אמר ריב"ל שלושה דברים סח לי מלאך המות אל תמול חלוקך
שחרית מיד השמש ותלכש ואל תמול ירך ממי שלא נטל ידיו ד"אל
תעמוד לפני הנשים בשעה שחוזרות מן המת מפני שאני מרקד ובא לפניך
והרבי בידי ויש לי רשות לחבל ואי פגע מאי תקנתיה לינשוף מדוכתיה ארבע
אמות אי איכא נהרא ליעבריה ואי איכא דרכא אחרניא לזיול בה ואי איכא
וגו' עד דחלפי מיניה : א"ר יורא א"ר אבהו ואמרי לה במתניתא תנא עשרה
דברים נאמרו בכוס של ברכה שעות הדהוה ושמייפה חי ומלא עיטור ועיטוף
נוטלו בשתי ידיו ונתנו בימין ומגביהו ורקקע מפת גונון עיניו בו ויש
אומרים אף משגרו במתנה לאנשי ביתו אמר ר' יוחנן אנו אין לנו אלא ארבעה
בלבד *הדהוה שמיפה *חי ומלא תנא הדהוה מבפנים ושמיפה מבחוץ א"ר
ברכת ה' ים ודרום ירשה ר' יוסי בר הנינא אומר זוכה ונחל שני עולמים
העולם הזה והעולם הבא עיטור רב יהודה מעטרהו בתלמידים רב
חסדא מעטר ליה בנטילי [ז] *אמר ר' חנן *יבחי *אמר רב ששת *ובברכת
*הארץ עיטוף רב פפא מעטף ויחי רב אסי פרים סודרא על רישיה 'נוטלו בשתי ידיו א"ר חנינא
בר פפא מאי קראה *שאו ידיכם קדש וברכו את ה' ונתתנו לימן א"ר חייא בר אבא אמר ר' יוחנן
ראשונים שאלו שמאל מהו שתסייע לימן אמר רב אשי הואיל וראשונים איבעיא להו ולא איפשט להו
וכ"כ כ"י סימן קטג ע"פ וע"ע תוס' שבת עו : ד"ה כתי עיובין כט : ותוס' פסחים קת : ותוס' כ"ה נהלא לו : ד"ה עד וכו' מה ששיכס ר"ש על מה דאמרין נכרכת
הארץ מוסף עליה : מעטף . בטליתו :
חנן

פא א מיו סי"א מהל'
בכות הל' : סג
פסון בו כושיע יוד סי'
רבת סקינ' : ג'
פב ב מיו' פ"ד שס
הל' ב כושיע אר"ח
סי' קטו סקינ' ח :

פסחים ז'
פג ג ש"ע אר"ח סי' ד
סקינ' יא :
פד ד ש"ע י"ד סימן
שנו סקינ' ג :
פה ה מיו"י פ"ז שס ה'
טו סג שס קושיע
פז ז ש"ע סקינ' ג :

רב נסים גאון
ללעי"מ יפה לרמ"ת
רע . סימן הוא .
ובהלכות גדולות פ"י
לבב לעין לפתל יפה
לראש למעיינות
רע : ע"שורה דברים
נאמרו בכוס של ברכה
כ"י . בפרקין בגמ' דבני
מעטרא אמרו אבר ר'
אחא ג' דברים נאמרו
בכוס של ברכה עיטור
ומור ומלא ושלשון
בבסוף אחר (דברים ג)
נפחתי שבע רגון ומלא
שבע עיטור רגון מודח
ומלא כמשמעו אמר ר'
חייא אש עשותן כן מה
כתוב תמן ים ודרום
ירשה אחת וזכה לירש
העולם הזה והעולם הבא :

[כל זה נוסף לפינוט סג]

הגהות הב"ח
(ה) רש"י ד"ה נו שאכל
ושמה ולא ברך
אכרעה דלפניהם קאי :

הגהות הגר"א
[ז] רש"י ד"ה ימור כו'
(ויעשה ברכה בטליתו)
תנא : [ג] שם ד"ה מו
שיחזור וכיבאשע אכילה
ושחיה . כ"ל (ע"פ ז)
[ג] נפ' ושק . מור
במיושן . כ"ל : [ז] שם
מעטור ליה כטניו חי
אמר רב ששת עד ברכת
הארץ . כ"ל : ויכ' רבינו
בא"ר סי' קט"ג :

גליון הש"ס
במ' אל תמול חלוקך .
מג"א סי' ד סק"א :

[ע"י געיל : תוס' ד"ה
מוריס וע"ע תוס' פסחים
פ . ד"ה חן]
[כבראש יתח' לכל זה
בס' כהני"ף נדפס בפנים
כ"ן שני תלמי' עיגולים
וכן מוחק ד"ה שם על
הגליון ופירק כ"י שחיס
לפני רב חלפך כן איתא
חי אמר רב ששת עד
ברכת הארץ וכ"כ ר' יונה
הארץ עד פירש"י דכ"ה :

על הטבילה : אלמא אע"ג דטבל
הו"ל ברכה : **הסס מעיקרא לא חזי** .
דרוב טבילות משום קרי הם ובעלי
קריין אסורים בצרכות שהם דברי
תורה כדאמרין בפרק מי שמתו (ד'
כ)ודלמי מעיקרא לאו דחוי הוא ולכי
מתקן הדר מצד אכל אכל האי מעיקרא
איחזי וכיון דגמ' אידחי והואיל ואידמי
אידחי : **אספרגוס** . כוס שהיו שותים
בכל בקר אליבא ריקנא לרפואה :
דחמרא עסקין . דלמירין לקמן
בשומעין אספרגוס ללע"ט יפה
ואלוקינן בשל יין וסומן לע"ט לב עין
טחול : **וכ"ש לבני מעים** . קושיא היא
כל' בדחמרא קתני וכ"ש לבני מעים :
וסתניא לקמן לרמ"ת קשה אספרגוס
של יין וסומן רמ"ת ראש מעים
תחתונים : **כי הניח הסייא** . דקתני
וכ"ש לבני מעים : **ציון מיושן** . של
ג' שקים דחמקן בצבא בתרא (ד' נח-)
ישן משל אשתקד מיושן של שלש שנים :
קונם יין שאני טועם . כהקדש היא
עלי יין שאני טועם : **אלא חי** . יין חי
שאני מזוג : **אין מפסיקין בו** . אלא
שוקה צבת אחת : **ואין סומכין
אורו** . לאחרים אחריו מוד : **בדחמרא** .
סמיכות בפת : **בדשכרא** . סמיכותו
במינו אם שטר תלמיס סומכו בתלמיס
ואם של תמריס הוא סומכו בתמריס :
לוקה . בחו"ל : **בדחמרא** . לא יוקה :
בדשכרא . אם לא רק מים הבאים
בפיו אחריו לוקה : **אפילו פניו
המלך** . ירוק ואל יסתכן : **סוריא** . אל
מלךר חשוב לבא לפני הקב"ה : **אל
סמול תלוקך** . שחרית מיד השמש
אלא אחת בעמך עטרה ממקום
שהוא שם ותלבונו : **תכנסית** . שם
חבורת עדים : **איסתלגנית** . שם
חבורת מלאכי חבלה : **אימתי יבא
אדם לידי אחד מן הדברים הללו
וילכד** . רבי ישמעאל עלה לרקיע על
ידי שם צבריתא דמנשה מרכבה :
גודא . כותל : **כוס של ברכה** .
ברכת המזון : **סדס ושמיסה וכו'** .
כולהו מפרש להו ואיל' : **מן הרקקע** .
אם ע"ג קרקע הסב ואם על גבי
שלקן מגביהו מן השלקן : **במתנה** .
דרך דורון ותשיבות : **לאנשי ביתו** .
לאשמו : **חי** . שמונו צמים לאחר
סנתנו בכוס חי אבל לברך עליו
חי הא אמרן במתני' * אין מברכין
חי נמי חי בלע"ז פירש"ק להביאו
מן החבית לשמו : **מעטרהו**
בתלמידים . תלמידיו סוכבין אותו
כשהוא מברך : **בנטלי** . כוסות :
ובצרכת הארץ . כשמגיע לברכת
הארץ מוסף עליה : **מעטף** . בטליתו :
חנן

[ש"ל ג]
[ו"י ממשי]
סלס ק"ד
וכ"כ כ"י סימן קטג ע"פ וע"ע תוס' שבת עו : ד"ה כתי עיובין כט : ותוס' פסחים קת : ותוס' כ"ה נהלא לו : ד"ה עד וכו' מה ששיכס ר"ש על מה דאמרין נכרכת
הארץ מוסף עליה : מעטף . בטליתו :
חנן

שלישה שאכלו פרק שביעי ברכות

[א ב מו] פכ"ט מהל' שבת הל' ז [ב] : פו א ב ג ד טעמ עשין כו עוש"ע אר"ח סי' קפג סעיף ד : פח ה מיי"פ מ"ז מהלכות ברכות הלכה טו עוש"ע שם סעיף א : פטו ה מיי"פ ד שם הל' א סגמ שם עוש"ע : אר"ח סי' קפג סעיף ט : א ז מו"י פכ"ט מהל' שבת הלכה ו א סגמ עשין נט עוש"ע אר"ח סי' דע"א סעיף י : [ז מו"י פכ"ט מהלכות שבת הל' כד עוש"ע אר"ח סי' יגח סעיף ח] : ב ח מו"י פ"ט מהל' ברכות הל"מ ט ופ"ט מהל' שבת הל' כה סגמ עשין נו ט עוש"ע אר"ח סי' ר"ז סעיף כה ו סי' לגו סעיף כ וסי' לגח סעיף יב : [ח מו"י פ"ב מהלכות ברכות הל' יד ופ"ד הל' א עוש"ע אר"ח סי' קפג ס"ה] : ג ט [מ"י פ"ז מהלכות ברכות הלכה יד] עוש"ע אר"ח סי' קפד סעיף ג : ד י מו"י פ"ח מהלכות ברכות הלכה יג סגמ עשין כו עוש"ע אר"ח סי' רכו סעיף ב :

אין מסיחין על כוס של ברכה. פירש"י שלא יסית (דעת) המזכיר משנתנו לו כוס של ברכה וה"ה המוסבין שאין רשאים להסית דבטיעין שיתכוין שומע ומשמיע וגם אין להפסיק השומעים בשיחת חולין כמו שאין המזכיר רשאי להסית ואלע"פ שאמר התם (פרק במצוה דר"ה ד' לז:) שמע תשע תקיעות בתשע טעות ציוס ולא משמע שהשומע סח צינתיס ואפילו הכי ילא אף לכתחלה אין לעשות כן ומיהו נראה דהיינו דוקא בשעה שהמזכיר שותק מעט בין ברכה לברכה אבל בשעה שהוא מזכיר אס היה מדבר אפילו דביעבד לא ילא :

והלבנתא כבולוהו יושב ומזכר. לפי שזכרת המזון לדורייתא הממירו זה להיות יושב ומזכר שהרי עשרה דברים נאמרו בו מה שאין כן בשאר ברכות והוא נוטריקון והכלת המזון מפי רבי וזכרת לבכרת המזון מפי רבי משה אלכרט :

הדרן עלך שלישה שאכלו
קמה בויזתא ועלתה לבי חמרא ותברא ד' מאה דני דחמרא א"ל רב נחמן נשדר לה מר כסא אתרינא שלח לה כל האי נבגא דברכתא היא שלחה ליה ממהדורי מילי ומסמרטומי כלמי א"ר אסי ה"אין מסיחין על כוס של ברכה ואמר רב אסי אין מברכין על כוס של פורענות מאי כוס של פורענות א"ר נחמן בר יצחק כוס שני תנ"ה השותה כפלים לא יברך משום שגאמר ה"כון לקראת אלהיך ישראל והאי לא מתקן א"ר אבהו ואמרי לה במתניתא תנא האוכל ומהלך מברך מעומד וכשהוא אוכל מברך מעומד וכשהוא יושב וכשהוא יושב והוא אוכל יושב ומברך והלכתא בבולוהו יושב ומברך :

הדרן עלך שלישה שאכלו

אלו *דברים שבינ בית שמאי ובין בית הלל בסעודה ב"ש אומרים מברך על היום ואח"כ מברך על היין וב"ה אומרים 'מברך על היין ואחר כך מברך על היום ב"ש אומרים נוטלין לידים ואח"כ מווגין את הכוס וב"ה אומרים מווגין את הכוס ואח"כ נוטלין לידים ב"ש אומרים מקנה ידיו במפה ומניחה על השלחן וב"ה אומרים על הכסת ב"ש אומרים מכבדין את הבית ואח"כ נוטלין לידים וב"ה אומרים נוטלין לידים ואח"כ מכבדין את הבית ב"ש אומרים נר ומזון בשמים והבדלה וב"ה אומרים נר ובשמים מזון והבדלה ב"ש אומרים שברא מאור האש וב"ה אומרים [ז] בורא מאורי האש ה"אין מברכין לא על הנר ולא על הבשמים של עכו"ם ולא על הגר ולא על הבשמים של מתים ולא על הנר ולא על הבשמים של ע"ז ואין מברכין על הנר עד שיאורו לאורו מי שאכל ושכח ולא בירך ב"ש אומרים יחזור למקומו ויברך וב"ה אומרים יברך במקום שזוכר ועד מתי מברך [ח] עד כדי שיתעכל המזון שבמעיו *בא להן יין אחר המזון אם אין שם אלא אותו כוס בית שמאי אומרים מברך על היין ואח"כ מברך על המזון ובית הלל אומרים *מברך על המזון ואח"כ מברך על היין ועונין אמן אחר ישראל המברך ואין עונין אמן אחר כותי המברך עד שישמע כל הברכה כולה : ג' *תנו רבנן דברים שבינ ב"ש וב"ה בסעודה ב"ש אומרים מברך על היום ואח"כ מברך על היין שהיום גורם ליין שיבא וכבר קדש היום ועדיין יין לא בא וב"ה אומרים מברך על היין ואח"כ מברך על היום שהיום גורם לקדושה שתאמר *דבר אחר ברכת היין תדירה וברכת היום אינה תדירה תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם והלכה כדברי ב"ה מאי ד"א וכי תימא התם תרתי והכא חדא ה"נ תרתי נינהו ברכת היין תדירה וברכת היום אינה תדירה תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם והלכה כדברי ב"ה פשיטא דהא נפקא בת קול איבעית אימא בת קול ואיבעית אימא לאתר בת קול רבי

אין נעבד לחומרא. שלא תסייע שמאל לימין בשעת ברכה : **שמעם ינחא**. שלא ישגר לה כוס של ברכה : **קמה בויזתא**. עומדה בכעס : **כל האי נבגא דברכתא היא**. כל יין שבחיות ככוס של ברכה הוא שתי ממנו : **נבגא**. כוס כמו לשתי מר *אלכרטא : **מההדורי מילי**. תורה אור ממחזירי בעיירות ירבו תמיד דברים :

א"אנן נעבד לחומרא ימוגביהו מן הקרקע מפח א"ר אחא בר' חנינא מאי קראה ב"ש וישועות ק"ט **כוס וישועות** אשא ובשם ה' אקרא ינותן עיניו בו כי היכי דלא ניסח דעתי מנייה *ומשגרו לאנשי ביתו במתנה כי היכי דתתברך דביתו עולא אקלע לבי רב נחמן בריך ריפתא בריך ברכת מוונא ירב ליה כסא דברכתא לרב נחמן א"ל רב נחמן לישדר מר כסא דברכתא לילחא א"ל הכי א"ר יוחנן אין פרי במנה של אשה מתברך אלא מפרי במנו של איש שגאמר *וברך פרי בטנך פרי במנה לא נאמר אלא פרי דכ"ס בסנך תניא נמי הכי ד' נהן אומר מנין שאין פרי במנה של אשה מתברך אלא מפרי במנו של איש שגאמר וברך פרי בטנך פרי במנה לא נאמר אלא פרי במנה לא נאמר אלא פרי בטנך אדהכי שמעה ילתא לא נאמר אלא פרי בטנך פרי במנה דני דחמרא א"ל רב נחמן נשדר לה מר כסא אתרינא שלח לה כל האי נבגא דברכתא היא שלחה ליה ממהדורי מילי ומסמרטומי כלמי א"ר אסי ה"אין מסיחין על כוס של ברכה ואמר רב אסי אין מברכין על כוס של פורענות מאי כוס של פורענות א"ר נחמן בר יצחק כוס שני תנ"ה השותה כפלים לא יברך משום שגאמר ה"כון לקראת אלהיך ישראל והאי לא מתקן א"ר אבהו ואמרי לה במתניתא תנא האוכל ומהלך מברך מעומד וכשהוא אוכל מברך מעומד וכשהוא יושב וכשהוא יושב והוא אוכל יושב ומברך והלכתא בבולוהו יושב ומברך :

הדרן עלך שלישה שאכלו
אלו דברים סוכו בסעודה. שגחלקו בהלכות סעודה : **מברך על היום**. בקידוש שבת וימים טובים : **ואחר כך מווגין את הכוס**. יין הבא לפני המזון כדאמרין בפרק כילד מצרכין (דף מג.) הסבו אע"פ שגמל כו' וביאו להם יין וכו' וקאמרי ב"ש נוטלין לידים ואחר כך שותים את הכוס ואוכלים סעודה כשהיא נטילה וכו' אומרים מווגין את הכוס ושותין אותו ואחר כך נוטלין לידים וטעמא דהררייהו מפרש בגמרא : **מקנה ידיו במפה**. מניילת מים ראשונים : **ומניחה על השלחן**. ומקנה זה ידיו תמיד מוזהמת ההבשיל : **וב"ה אומרים** על הגר או על הכסת יניחה אחרי כן ופס יקנה זה ידיו תמיד וטעמא מפרש בגמ' : **מכבדין את הבית**. מקום שאכלו שם אם הסבו על גבי קרקע מכבדים את הקרקע או אם הסבו על השלחן מכבדין את השלחן משזיירי אוכלין שנתפזרו עליו : **ואחר כך נוטלין לידים**. מים אחרונים : **נר ומזון**. מי שאין לו אלא כוס אחד כבולוהו שבת מניחו עד לאחר המזון וסודר עליו נר ומזון ובשמים והבדלה כו' : **א"אין מברכין על הנר והכוס בשמים של עכו"ם וכל מהיס**. טעם דכולוהו מפרש בגמרא : **שיאורו**. שיהו נהגים ממנו : **עד כדי שיתעכל המזון**. מפרש שיעורא בגמ' : **מברך על היין**. בגמרא מפרש פלוגתייהו : **עונין אמן אחר ישראל המברך**. אפילו לא שמע אלא סוף ברכה אבל לא לאחר כותי שמא ברך להר גרויס : **ג' שהיום גורם ליין שיבא**. כוס זה לא בא אלא בשביל שבת לקדושה : **וכבר קדש היום**. משקבלו עליו או מאלת הכוכבים : **ועדיין יין לא בא**. לשלחן וכשם שקודם לכניסה כך קודם לברכה : **שהיין גורם לקדושה שתאמר**. שאם אין יין לא מקדשין והמקדש על הפת גם הוא במקום יין וזכרת הפת קודמת : **תדיר קודם**. נפקא לן במסכת זבחים משמע לאחר שהקרבנם התמיד תקריבו המוספין וקא דרשינן אשר לעולת התמיד קרא יתירה למילף דבשביל שהיא תמיד הקדימה הכתוב ומכאן אתה למד לכל התמידין : ורבי

[קדוש ע.]

ספחים ק"ד. סוכה טו.

ספחים ק"ד. לקמן נכ.]

חוספתא פ"ה [ספחים ק"ד. סוכה טו.]

ספחים ט"ז זבחים ט"ז.

רב נסים גאון
תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם עיקרו במשנת ובחיים בפ"י (דף פט) ובמשנת תדירות בפרק אהרן (דף יב) כל התדיר מהבית דוא קודם את חבירו ואמרינן בגמרא מנא הני מילי אמר אביי דאמר קרא (ממלך כח) מלבד עולת הבוקר אשר לעולת התמיד מכרי כותיב עולת הבוקר עולת התמיד לפה לי פאו קאמר רחמנא האי תדיר קודם בריוא :

הנהרות הבית
(א) רש"י ד"ה כוס שני וכו' והעמוד מעל : (ב) ד"ה הכין לקראת אלכרט דכנדים :

גליון השמים
גמי ומשגרו לאביו ניסו. ע"י תוי"ט ריש סוכה ד"ה ר"ח :

אלו דברים פרק שמיני ברכות

נג

עין משפט
גר מצויה

אי נימא לא שבת מחמת מלאכה ואפי' היא מלאכה של סיפר . כגון
של חולה ושל חיה קלומר לזון מברכין : **עששים** . לנטיורי'א : **שסיסה**
דולקה והולכה . מנע"ש ובבית ישראל : **למ"ש מברכין** . לפי שלא
נעבדה בה עבירה שלא הולקה בשבת : **נכרי שהדליק משראל** .
משחכסה מ"ש : **שך איסורא אונא** . תורה אור

מתוך ששלהבת דולקה והולכת קמא
קמא פרח ליה: **סמולי'א שלשבת לר"ס** .
בשבת חייב ומוקמינן לה במסכת
בילה כגון דשייפיה למרס משחא
וחתלי בה גורא דגחלת ליכא אלא
שלהבת ומשום חרס לא מתייבז לית
בה שיטורא : **מה שערך לא הניח**
והוללת שבת לא מחייבא עד דליכא
עקירה מרשות זו והגחה ברשות זו :
גורה משום נכרי רשאית ועמוד ראשון .

זיכה לנ
חוספתא דשבת
פ"ד

אי שרית בנכרי שהדליק מנכרי
משחכסה אחי לברוכי בנכרי שהדליק
מבעוד יום ובזמנו אור ענמו שלא
נחוסף משחכסה כגון שמברך עליו
סמוך לחשכה מיד: **גדול מוכחא מלאכה**
דנכרי הוא . ואין לר"ך לבדוק אחריו
דלי' אחת דישאל הוא לחיה ממהר
סמוך לחשכה מיד לחמו האור בידו:
כפי הכצנן . שפורפס בו אבנים
לסיד חס עבה כגור הולא מפי
הכצנן גורא בריא היא ולהשתמש
לאורה היא נעשית : **ואס לאו** . לאו
לאורה נעשית אלא לבשל ואין מברכין
אלא על שנתנה להאיר : **בפתילה** .

[דמאי]

בתחלת שבת אבנים אין האור
להאיר: **כרפא** . לאחר ששכרו האבנים
רובן מדליקין אור גדול מלמעלה
למקם שרפת האבנים ומשתמשין נמי
לאורה : **של מנור** . בסוף מברכין
עליו לאחר שהוסק התנור והפת
בתוכו מדליקין סמוך דקין בפיו
להאיר ולקנות חזמו לחוכו וכיון
דמשתמש לאורו מברכין עליו : **אור**
של בית הכנסת . בדליכא חדס חשוב
לכבודו הדליקה ולא שגריך לאור
אלא לכבוד בעלמא ואין מברכין עליו:
ליכא אדם חשוב . להאיר להם

[חוספתא פ"ה
פ"ג]

הדליקה ומברכין : **הא והא דליכא**
אדם חשוב . ואי איכא חזנא שמש
שחולב בבית הכנסת אף לאורה עשויה
שיחבל החזן לאורה ומברכין: **הא והא**
דליכא חונא . ואיכא סהרא שהחזן
היה שלא לחבל לאורה אין מברכין על
הכל להאיר הדליקה אלא לכבוד
אדם חשוב: **מפני בטול בית המדרש** .
שבזמן שא' מברך לכולם הם לריכים
לשוקו מנרסחם כדי שיתכוו כולם
וישמעו אליו ויענו אמן : **מרפא** .
לאדם המתעטף ל' שרגילים לומר
אסותא : **נר לכבוד** . המת עבדא :

[חוספתא
פ"ה (ס"ה)
פ"ב] [ש"ס] דשבת
ו"ט היבז
ומראה פליאה]

בשמים עבדי לנכורי ריחא . דסרחו
של מת עבדי ולא להריח : **כל** . מת
שהוא חשוב להוליא לפניו כר ביום
אחר הוליאו בלילה במולאי שבת
לקבורה אין מברכין על אותו כר
ללכבוד עבדא ולא להאיר : **וכל** . מת
שאינו חשוב להוליא כר לפניו ביום
אלא בלילה מברכין עליו חס הוליאורו
במולאי שבת לקבורה : **מברכין עליו** .
להאיר עבדא: **בשמים** . שמוילין אדם
אסתיים לבית הכסא להעביר ממנו
ריח רע של בה"ס אין מברכין עליו:

חוספתא פ"ה

וכי תימא דף איסורא חול ליה . ה"מ לחקשו'י אי הכי נכרי מנכרי
נמי אלא עדיפא מיניה פריך דה"מ לשנויי כדמשני בסמוך :
גזירה משום נכרי ראשון ונכרי ראשון משום עמוד ראשון וכו' .
חולא גורה היא לגרוו חכמים כל חס נכרי שבדי הנכרי
דלי' לא הא לא קיימא הא חבל נכרי

שהדליק משראל וישראל מנכרי
מברכין עליו והכי קיימא לן :
הא דליכא אדם חשוב . חס כן
משום כבודו של חשוב ולא
לאורה כך פרשו'י ור"ח פירש איכפא
באדם חשוב לאורה ובליליא חס
חשוב עשוי לכבוד בית הכנסת :
אין מברכין עליו . פירשו'י מינה
מברכין עליו כבוד שבתא שמן
ערב והא דלומר לעיל כליד מברכין
(ד' מג.) היא משחא כבישא מברכין
להריח ולא מיירי בתוך הסעודה:
באליה

מור א ב מיי' פכ"ט מהל'
שבת ה' כ טושי"ע
א"ח ס"י רח טע"ג ח'
פז ג מיי' ט' ה' ט
טושי"ע א"ח ט' טע"ז
יז ד (מיי' ט"ח מהל'
שבת הלכה ה סמג
ע"ג טע"ג):
יח ה (ו) מיי' פכ"ט
מהל' שבת הלכה כו
סמג ע"ג טע"ז (ט) כ"ט טע"ט
א"ח ס"י ר"ח טע"ג ז
(ס"י) רח טע"ג ז:
[ג טושי"ע טס]:

ג' בערוך לפ"ש מכתב
ומדליקה ע"בעדקעשטות
ובכ"כ אלס כן ח"י ת"ה
עשיית שהייתה דולקת
והילכת כל היום כולי
מביאין סמגה אור
להברלה וע"י כדל"ש

יח ו מיי' טס סמג ע"ג
(כח) כ"ט טושי"ע
א"ח ס"י רח טע"ג י'
כ ה ט' (ו) מיי' טס
טושי"ע טס טע"ג י'
[ג טושי"ע טס]:
כא כ טס טע"ג יד:
כב ל מיי' פ"ד מהל'
ת"ח ה' ט טושי"ע
י"ד ס"י רמו טע"ג יז:
כג ט ט"ר [טע"ג] א"ח
ס"י רח טע"ג י"ח:
כד ג מיי' ט"ש מהל'
נכרות הלכה ח סמג
ע"ג ט' (וכט) טושי"ע
א"ח ס"י ר"ח טע"ג ז
ט"י ר"ח טע"ג ז:
כה ט' מיי' ט"ח מהל'
טושי"ע טס טע"ג ג:

לעולם דאיסורא נמי אחיה
וכי קא מברך אתוספתא דהתירא קא מברך אי הכי נכרי מנכרי נמי אין
ה"ג גורה משום נכרי ראשון ועמוד ראשון : ה"ר יהיה מהלך חוץ לברך וראה
אור אם רוב נכרים אינו מברך אם רוב ישראל מברך הא גופא קשיא אמרת
אם רוב נכרים אינו מברך הא מחצה על מחצה מברך והדר תני אם רוב
ישראל מברך הא מחצה על מחצה אינו מברך בדין הוא ידאפי' מחצה
על מחצה נמי מברך ואיירי (דתנן) וישא רוב נכרים תנא סיפא רוב ישראל
ת"ר היה מהלך חוץ לברך וראה תינוק ואבוקה בידו בודק אחריו אם ישראל
הוא מברך אם רוב נכרי הוא אינו מברך מאי איריא תינוק אפי' גדול נמי אמר
רב יהודה אמר רב הוא בכמך לשקיעת החמה עסקי' גדול מוכחא מילתא
דודאי נכרי הוא תינוק אימר ישראל הוא אקרי ונקיט : ת"ר היה מהלך חוץ
לברך וראה אור אם עבה כפי הכבשן מברך עליו ואם לאו אינו מברך
עליו תני חדא אור של כבשן מברכין עליו ותניא איך אין מברכין עליו לא
קשיא 'הא בתחלה הא לבסוף תני חדא אור של תנור ושל כירים מברכין עליו
ותניא איך אין מברכין עליו לא קשיא הא בתחלה הא לבסוף תני חדא אור
של בית הכנסת ושל בית המדרש מברכין עליו ותניא איך אין מברכין
עליו ל"ק 'הא דאיכא אדם חשוב הא דליכא אדם חשוב ואי בעית אימא
הא והא דאיכא [ח] אדם חשוב ולא קשיא 'הא דאיכא חונא הא דליכא חונא
ואב"א הא והא דאיכא חונא ולא קשיא 'הא דאיכא סהרא והא דליכא סהרא :
ת"ר *היו יושבין בבית המדרש והביאו אור לפניהם בש"א כל אחד ואחד
מברך לעצמו ובה"א אחד מברך לכולן משום שנאמר °ברוב עם הדרת מלך
בשרמא ב"ה מפרשי טעמא אלא בית שמאי מאי טעמא קסברי מפני בטול
בית המדרש *תניא נמי הכי של בית רבן גמליאל 'לא היו אומרים מרפא
בבית המדרש מפני בטול בית המדרש : אין מברכין על אל הגר ולא על
הבשמים של מתים : מ"ש ר' ל' לכבוד הוא דעבידא בשמים לעבורי וראה הוא
דעבידי אמר רב יהודה אמר רב °כל שמוציאין לפניו ביום ובלילה אין מברכין
עליו וכל שאין מוציאין לפניו אלא בלילה מברכין עליו אמר רב חונא 'בשמים
של בית הכסא ושמן העשוי להעביר את הזוחמא אין מברכין עליו למימרא
דכל היכא דלאו לריחא עבידא לא מברכין עלויה מיתיבי °הנכנס לחנותו של
בשם והריח ריח אפילו יושב שם כל היום כלו אינו מברך אלא פעם אחד נכנס
ויצא נכנס ויצא מברך על כל פעם ופעם והא הכא דלאו לריחא הוא דעבידא
וקמברך אין לריחא נמי הוא דעבידא כי היכי דגירחו אינשי וניתו ונזבון
מיניה תנו רבנן היה מהלך חוץ לברך והריח ריח אם רוב עובדי כוכבים
אינו מברך אם רוב ישראל מברך רבי יוסי אומר אפי' רוב ישראל נמי אינו
מברך מפני שבנות ישראל מקמרות לכשפים אמו כולוהו לכשפים מקמרו
ה"ל מיעומא לכשפים ומיעומא נמי לגמר את הכלים אשתכח רובא דלאו
לריחא עביד וכל רובא דלאו לריחא עביד לא מברך אמר ר' חייא בר
אבא אמר רבי יוחנן מהלך בערבי שבתות במשבריא ובמוציא שבתות
בצפורי והריח ריח *אינו מברך מפני שחוקתו אינו עשוי אלא לגמר בו את
הכלים תנו רבנן היה מהלך בשוק של עכו"ם נתרצה להריח הרי זה חומא :
ואין

הגדות הגרא
[ח] גמ' הא דליכא חדס
חשוב ואב"א הא והא
דליכא ל"ב גורמא
ר"ח דליכא :

גליון השירים
ג'מ' מחלה על מחלה נמי
מברך. ע"י פ"ח י"ד
ס"י ק"ד ס"ק"י : רש"י
ד"ה מחלה כ"י שרגילים
לומר כ"י . והוא כפרקי
דל"א פק' ל"ב מ"ס
שבתא שמי' וארץ לא
יהי חדס חולה אלא
היה כדכ"ר או כשוק והיה
עושט ומשמי' יולא
מחירו עד שזב עשך
אביו ובקרתמי' ואמר
דיכול כל העולמים אל תקח
נפשי ממני עד שאלוה
את בני ונזבתי ועשתי לו
לפיכך מייב חדס לומר
בעיני' חס' שיהפך
העוה הוא לאור שאלמך
עטישותי' חבל אור :

וסמן העשוי להעביר את הזוחמא . שמזיחים בסוף הסעודה לסוך ידיים מזוהמות והוא מזכוס בשמים: **אין מברכין עליו** . בורא עלי בשמים אלא
בורא שמן ערב מברכין חס שמן של אפרסמון הוא והא דלומר כליד מברכין (ד' מג.) היא משחא כבישא וטחינה מברכין עליו בע"כ לא בבא
בתוך הסעודה קאמר אלא בבא להריח: **לגמר את הכלים** . לבסם בטעמו את הבגדים: **בצנרי'א** . היו רגילים לגמר ערבי שבתות ובצפורי במ"ש:

אלו דברים פרק שמיני ברכות

באכילה

מרוצה. ד' מילין כך פירש"י ולי נראה דזה מועט יותר מאכילה מועטת אלא נראה לפרש איפכא אכילה מרוצה כל זמן שהיא אלא דלפי שם קבלה אכל מועט ד' מילין: והייתם קדושים אלו מים אחרונים. דוקא להם שהיו רגילין ליטול ידיהם אחר

הסעודה מפני מלח סדומית אכלו אלו מים אחרונים מלוי זינינו ואין לנו רגילין ליטול אחר הסעודה אין הכתיבה מעכבת עלינו לברך ומיהו אנשים מעונגים הרגילין ליטול ידיהם אחר הסעודה ודאי להם מעכבת הכתיבה לברך ברכת המזון ולריכס ליטול את ידיהם קודם ברהמ"א*:

הדרן עלך אלו דברים

ואין מברכין על הגר עד שיאיתו: אמר רב יהודה אמר רב לא יאיתו יאיתו ממש אלא כל שאילו עומד בקרוב ומשתמש לאורה ואפילו ברחוק מקום וכן אמר רב אשי ברחוק מקום שנינו מיתבי **היתה לו גר ממונה בחיך או בפנס או שראה שלהבת ולא נשתמש לאורה או נשתמש לאורה ולא ראה שלהבת אינו מברך עד שיראה שלהבת וישתמש לאורה בשלמא משתמש

לאורה ולא ראה שלהבת משכחת לה דקיימא בקרן זוית אלא ראה שלהבת ולא נשתמש לאורה היכי משכחת לה לאו דמרחקא לא בגון דעמיא ואזלא: ת"ר ג' גחלים לוחשות מברכין עליהן אוממות אין מברכין עליהן ה"ד לוחשות אמר רב הסדא כל שאילו מכניס לתוכן קיסם ודולקת מאיליה *איבעיא להו אוממות או עוממות ת"ש דאמר רב הסדא בר אבדימי °ארויס לא עממיהו בגן אלהים ורביא אמר יאיתו ממש וכמה אמר עולא כדי שיכיר בין איסר לפונדיון חוקיה אמר ר' כדאי שיכיר בין *מלוומא של טבריא למלוומא של צפורי רב יהודה מברך אדבי אדא דיילא רבא מברך אדבי גוריא בר חמא אבבי מברך אדבי בר אבובא אמר רב יהודה אמר רב אין מחזרין על האור כדרך שמהורגים על המצות א"ר זירא מריש הוה מהדרנא בין דשמענא דהא דרב יהודה אמר רב אנא נמי לא מהדרנא אלא אי מקלע לי ממילא מברכינא: ימי שאבל וכו': אמר רב זביד ואיתימא רב דימי בר אבא מחלוקת בשבח י"אבל במזיד ד"ה יחזור למקומו ויברך פשיטא ושבת תנן מהו דתימא ה"ה אפילו במזיד והאי דקתני ושבת להודיעך כחן דב"ש קמ"ל תניא אמרו להם ב"ה לב"ש לדבריכם ויירד ולא בריך יחזור לראש הבירה ויברך אמרו להן ב"ש לב"ה לדבריכם מי ששבת ארנקי בראש הבירה לא יעלה ויטלנה לכבוד עצמו הוא עולה לכבוד שמיה לא כל שכן הנהו תרי תלמידי חד עביד בשוגג כב"ש ואשבת ארנקא דדהבא וחד עביד במזיד כב"ה ואכליה אריא רבה בב"ח הוה קאול בשירתא אבל ואשתלי ולא בריך אמר רבי אעביד אי אמינא להו אנשאי לברך אמרי לי בריך (ה) כל היכא דמברכת לרחמנא מברכת מוטב דאמינא להו אנשאי יונה דדהבא אמר להו אנשאי יונה דאנשאי יונה דדהבא אויל וברוך ואשבת יונה דדהבא ומאי שנא *יונה דמתילי כנסת ישראל ליונה דכתוב

°כנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה בירקרק חרוץ מה יונה אינה ניצולת אלא בכנפיה אף ישראל אינן ניצולין אלא במצות: עד אימתו הוא וכו': כמה שיעור עובל י"א"ר יוחנן כל זמן שאינו רעב וריש לקיש אמר כל זמן שישצמא מחמת אכילתו א"ל רב יימר בר שלמיא למר זוטרא ואמרי לה רב יימר בר שייבוי למר זוטרא מי אמר ריש לקיש הכי והאמר רב אמי אמר ריש לקיש כמה שיעור עובל כדי להלך ארבע מילין ל"ק כאן באכילה מרובה כאן באכילה מועטת: בא להם יין וכו': למימרא דישאל אע"ג דלא שמע בולה ברכה עונה יוכי לא שמע היכי נפיק אמר חייא בר רב ב"שלא אבל עמהן וכן אמר רב נחמן אמר רבה בר אבובא בשלא אבל עמהן *א"ל רב לחייא בריה ברי' חשוף וברוך וכן אמר רב הונא לרבה בריה חשוף וברוך למימרא דמברך עדיף ממאן דעניא אמן ותתניא ר' יוסי אומר גדול העונה אמן יותר מן המברך א"ל ר' נתנאי השמים כן הוא תדע שהרי *גוליידין יורדין ומתגרין [במלחמה] וגבורים יורדין ומנצחין תנאי היא דתניא אחד המברך ואלא שממהרין למברך יותר מן העונה אמן בעי מיניה שמואל מרב מהו לענות אמן אחד תינוקות של בית רבן אמר ליה *אחד הכל עונין אמן חוץ מתינוקות של בית רבן וה"מ בדלא עידן מפטרייהו אבל בעידן מפטרייהו עונין ת"ר שמן מעכב את הברכה דברי רבי זילאי רבי זיואי אומר אינו מעכב רבי אחא אומר שמן טוב מעכב ר' זודמאי אומר כשם שמוזהם פסול לעבודה כך אלא מזהמות פסולות לברכה אמר רב נחמן בר יצחק אנא לא זילאי ולא זיואי ידענא אלא מתניתא ידענא דאמר רב יהודה אמר רב ואמרי לה במתניתא תנא °התקדשתם אלו מים ראשונים והייתם קדושים *אלו מים אחרונים כי קדוש (ב) זה שמן אני י"י אלהיכם (ה) זו ברכה:

הדרן עלך אלו דברים

לא יאיתו ממש - שאפילו לא נהנה ממנו מברכין עליו ומאי עד שיאיתו עד שיהא אורו ראו ליהנות ממנו לעומדים סמוך לו ולא מברכים עליו אפי' הרחוקים ממנו ובלבד שיראוהו: **צננס** בעשית: **יאיתו ממש** - עומד בסמוך: **וכמה** - הוא לריך להיות בסמוך: **מלוומא** - תורה אור משקל: **רב יהודה** - היה מברך על אור שצבית אלא דיילא ורחוק מזביתו היה רב יהודה לטעמיה דלא בעי סמוך: **רבא מברך אדבי גוריא בר חמא** - סמוך לביתו היה רבא לטעמיה דאמר סמוך בעיני: **אין מחזרין על האור** - אם אין לו אור א"ל לחזר אחריו: **אין עבד בשוגג כב"ש** - אע"פ ששגג ועסק מן המקום ע"פ שכתב החמיר על עולמו כב"ש וחזר למקום שאלו בדרך: **חד עבד במזיד** - נעקר ממקום שאלו במזיד כדי לברך במקום אחר שהולך לילך: **אנשאי יונס דדהבא** - שכתבי יונה של זהב: **יונה אינה נוללת אלא בכנפיה** - או בורחת או נלחמת בראשי אגפיה:

אכילה מרוצה - ד' מילין: **זה להם יין אחר המזון** - הא פריש אל בגמרא בריש פרקין לב"ש אין ברכת המזון טעונה כוס ולב"ה טעונה כוס: **סיפי נפיק** - קס"ד בחד מן המסובין טסקין במתני: **חשוף וברוך** - כשמושיטין כוס של ברכה הוי מחזר שיתנהו לך ותברך: **במשמע** - העונה והמברך במשמע קומו ברכו את ה' אלהיכם בס' עזרא (נחמיה ט) ואומר ויברכו עם כבודך והיא עניית אמן שבמקדש במסכת תענית (פ"ב דף טז) ולקמן דף סג) מפרש קומו ברכו בתחלת ברכה ויברכו עם כבודך (ס) במקום עניית אמן שבמקדש אומר בשבמ"ו: **שממהרין למברך** - ליתן שכר: **אחר תינוקות** - כשלוומדים ברכות מפי רבן: **הואילוליהסלמד עשוין** - שאין מתכוונים לברך אלא ללמד: **אכל ענין מפטרייהו** - כשלוומרים ההפסדה ומברכין בחזרה

מטבא את הברכה - שמן שהיו רגילין להצביא בסוף הסעודה לסוך אחר הסעודה את הידים אחר מים אחרונים להעביר את זוהמתן: **מטבא את הברכה** - שאכור לזמן עד שיוצא וכן לענין שמעכב ברכות כל דבר הבא בקנות סעודה (א) שמוסת לאלו בלא ברכה עד שיוסכוהו: **שמן טוב** - שיש בו בשמים מעכב את הברכה למי שרגיל (ד) בו:

פסחים ט"ז: ט"ז שבת ט"ז: ט"ז [בערך סי' מטבע]

כדאי שיכיר בין מלוומא של טבריא למלוומא של צפורי. הא פירשהו בתלמוד ארץ ישראל כדי שיהא יורה להבין בין מטבא למטבא ובגמ' דאין עמדין [בירושלמי] הלכ"ט אמר הענין אמן צריכין לתנועתייהם בגר ועיניהם בבוס:

[שבת מט. קל. וע"ש גיטין מה. ספסד"ה.]

הגהות הב"ח (ה) גמ' אמרו לו בריך הכל כל היכא וכו' יונה דדהבא הרי ואולי וברוך וכו' מ"ו שבת יונה דקתא דמתילי וכו' אלא במנות ל"א מה יונה זו כנפיה מנינות עליה חף ישרא' מנות מנינות עליהן עד אימתו (ב) שם כי קדוש אתי ה' שמן הטוב אלו ה' (ג) רש"י ד"ה מעכב את הברכה וכו' תקנות סעודה שאכור לחולות (ד) ד"ה שמן טובי שרגילי. יב"ע עיין ספ' כולל מברכין דף מב:

[בערך גליון חב"ב הכ"ב המוסף הערוך סי' נכ"ט] יוני מתינוקות של אשתי סמלחמה ע"ש:

הגהות הנ"ר (ה) גמ' בסוף הפסוק (ה' אלהיכם) ח"מ (דריש) לה מקרא דס"ט שמיני וכו' בחדרת ח"מ (ס):

ויקרא כ

הרואה פרק תשיעי ברכות

נדר

עין משפט
נר מצוה

א א מ"ו פ"י מהלכות
ברכות הל"ט ס"ג
ע"ז כ"ט ט"ז א"ח ס"ו
ר"ח ס"ד א'
ב ב מ"ו פ"י מהלכות
ברכות הל"ט ס"ג
ט"ו ר"ח ס"ד א'
ג ד מ"ו פ"י מהלכות
ברכות הל"ט ס"ג
ט"ו ר"ח ס"ד א'
ד ה מ"ו פ"י מהלכות
ברכות הל"ט ס"ג
ט"ו ר"ח ס"ד א'
ה ו מ"ו פ"י מהלכות
ברכות הל"ט ס"ג
ט"ו ר"ח ס"ד א'

ז ט מ"ו פ"י מהלכות
ברכות הל"ט ס"ג
ט"ו ר"ח ס"ד א'
ח י מ"ו פ"י מהלכות
ברכות הל"ט ס"ג
ט"ו ר"ח ס"ד א'
ט י"א מ"ו פ"י מהלכות
ברכות הל"ט ס"ג
ט"ו ר"ח ס"ד א'

י"ב י"ב מ"ו פ"י מהלכות
ברכות הל"ט ס"ג
ט"ו ר"ח ס"ד א'
י"ג י"ג מ"ו פ"י מהלכות
ברכות הל"ט ס"ג
ט"ו ר"ח ס"ד א'
י"ד י"ד מ"ו פ"י מהלכות
ברכות הל"ט ס"ג
ט"ו ר"ח ס"ד א'

י"ה י"ה מ"ו פ"י מהלכות
ברכות הל"ט ס"ג
ט"ו ר"ח ס"ד א'
י"ו י"ו מ"ו פ"י מהלכות
ברכות הל"ט ס"ג
ט"ו ר"ח ס"ד א'
י"ז י"ז מ"ו פ"י מהלכות
ברכות הל"ט ס"ג
ט"ו ר"ח ס"ד א'

י"ח י"ח מ"ו פ"י מהלכות
ברכות הל"ט ס"ג
ט"ו ר"ח ס"ד א'
י"ט י"ט מ"ו פ"י מהלכות
ברכות הל"ט ס"ג
ט"ו ר"ח ס"ד א'
כ כ מ"ו פ"י מהלכות
ברכות הל"ט ס"ג
ט"ו ר"ח ס"ד א'

כ"א כ"א מ"ו פ"י מהלכות
ברכות הל"ט ס"ג
ט"ו ר"ח ס"ד א'
כ"ב כ"ב מ"ו פ"י מהלכות
ברכות הל"ט ס"ג
ט"ו ר"ח ס"ד א'
כ"ג כ"ג מ"ו פ"י מהלכות
ברכות הל"ט ס"ג
ט"ו ר"ח ס"ד א'

כ"ד כ"ד מ"ו פ"י מהלכות
ברכות הל"ט ס"ג
ט"ו ר"ח ס"ד א'
כ"ה כ"ה מ"ו פ"י מהלכות
ברכות הל"ט ס"ג
ט"ו ר"ח ס"ד א'
כ"ו כ"ו מ"ו פ"י מהלכות
ברכות הל"ט ס"ג
ט"ו ר"ח ס"ד א'

הרואה וכו' אומר ברוך שפעה נסים לאבותינו וכו'. פרש רבי שמעיה לכל הני ברכות לריכות להוכיח שם ומלכות ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם וכן כהן רבינו שמשון מקולי כי הרי' היה רגיל לברך על הברקים ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שחכו וגבורתו מלא עולם וכן

פר"י ומיייתי ירושלמי דפירקין רבי זעירא כו' כל ברכה שאין בה וכו' וגראה לרבינו דדוקא לרואה משלשים יום לשלשים יום דומיא דרואה ים הגדול לפרקים דלאמר צירושלמי דפרקים היינו שלשים יום :

שעקר עכו"ם מארלנו. צירושלמי מתני כשנעקרה עכו"ם מכל ארץ ישראל : **על** הנשרות. לאו על כל נשרות איירי אלא ארבע נשרות דכתיבי בקרא כמו חוקל ופרת : ארבי

יעל *בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת בנה בית חדש *וקנה כלים חדשים אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה מברך על הרעה מעין על הטובה ועל הטובה מעין על הרעה והצועק לשעבר הרי זו תפלת שוא היתה אשתו מעוברת ואומר יהי רצון שתלד אשתי וכו' הרי זו תפלת שוא היה בא בדרך ושמע קול צוחה בעיר ואומר יהי רצון שלא *תהא בתוך ביתי הרי זו תפלת שוא הנכנס לדרך מתפלל שתיים אחת בכניסתו ואחת ביציאתו בן עזאי אומר 'ארבע שתיים בכניסתו ושתיים ביציאתו נותן הודאה על שעבר וצועק על העתיד *חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה שנאמר °ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך וגו' בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע ובכל נפשך אפילו הוא נוטל את נפשך ובכל מאדך בכל ממונך ד"א בכל מאדך בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו לא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח שהוא מכון כנגד בית קדשי הקדשים *יולא יכנס להר הבית במקלו ובמנעלו ובפונדתו ובאבק שעל רגליו ולא יעשנו קפנדריא ורקיקה מקל וחומר כל חותמי ברכות שבמקדש היו אומרים *עד העולם משקלקלו *הצדוקים ואמרו אין עולם אלא אחד התקינו שיהיו אומרים מן העולם ועד העולם והתקינו שיהא אדם *שיאיל את שלום חברו

בשם שנאמר °והנה בעו בא מבית לחם ויאמר לקוצרים ה' עמכם ויאמרו לו יברכך ה' ואומר °ה' עמך גבור החיל ואומר °אל תבוז כי זקנה אמך ואתה יעשית לה' הפרו תורתך רבי נתן אומר הפרו תורתך משום עת לעשות לה' °גב' מנא הני מילי אמר רבי יוחנן דאמר קרא °ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל וגו' אניסא דרבים מברכינן אניסא דיהודי לא מברכינן והא ההוא גברא דהוה קא אויל בעבר ימינא נפל עליה אריא אתעביד ליה ניסא ואיתצל מיניה אהא לקמיה דרבא וא"ל כל אימת דממית להתם בריך ברוך שעשה לי נס במקום הזה ומר בריה דרבינא הוה קאזיל בפקתא דערבות וצחא למיא איתעביד ליה ניסא איברי ליה עינא דמיא ואישתי ותו זמנא דהא הוה קאזיל ברסתקא דמחוזא ונפל עליה גמלא פריצא איתפרקא ליה אשיתא על לגוה כי °מטא לערבות בריך ברוך שעשה לי נס בערבות ובגמל כי מטא ברסתקא דמחוזא בריך ברוך שעשה לי נס בגמל ובערבות אמרי 'אניסא דרבים כולי עלמא מיחייבי לברוכי °אניסא דיהודי איהו [ה] חייב לברוכי הנו רבנן °הרואה מעברות הים ומעברות הירדן מעברות נחלי ארנון אבני אלגביש במורד בית חורון ואבן שבקש לזרוק עוג בלחך הבשן על ישראל ואבן שישב עליה משה בשעה שעשה יהושע מלחמה בעמלק ואשתו של לזמ ותומת יריחו שנבלעה במקומה על כולן צריך שיתן הודאה ושבת

לפני המקום בשלמא מעברות הים דכתיב °ויבאו בני ישראל בתוך הים בחרבה בתוך הירדן הכן וכל ישראל עוברים בחרבה עד אשר תמו כל הגוי בספר מלחמות ה' את והב בסופה וגו' תנא את והב בסופה שני מצורעים היו דהוו מהלכין בסוף מחנה ישראל כי הוּו קא חלפי ישראל אתו אמוראי (ה) עבדי

לפני המקום בשלמא מעברות הים דכתיב °ויבאו בני ישראל בתוך הים בחרבה בתוך הירדן הכן וכל ישראל עוברים בחרבה עד אשר תמו כל הגוי בספר מלחמות ה' את והב בסופה וגו' תנא את והב בסופה שני מצורעים היו דהוו מהלכין בסוף מחנה ישראל כי הוּו קא חלפי ישראל אתו אמוראי (ה) עבדי

לפני המקום בשלמא מעברות הים דכתיב °ויבאו בני ישראל בתוך הים בחרבה בתוך הירדן הכן וכל ישראל עוברים בחרבה עד אשר תמו כל הגוי בספר מלחמות ה' את והב בסופה וגו' תנא את והב בסופה שני מצורעים היו דהוו מהלכין בסוף מחנה ישראל כי הוּו קא חלפי ישראל אתו אמוראי (ה) עבדי

לפני המקום בשלמא מעברות הים דכתיב °ויבאו בני ישראל בתוך הים בחרבה בתוך הירדן הכן וכל ישראל עוברים בחרבה עד אשר תמו כל הגוי בספר מלחמות ה' את והב בסופה וגו' תנא את והב בסופה שני מצורעים היו דהוו מהלכין בסוף מחנה ישראל כי הוּו קא חלפי ישראל אתו אמוראי (ה) עבדי

לפני המקום בשלמא מעברות הים דכתיב °ויבאו בני ישראל בתוך הים בחרבה בתוך הירדן הכן וכל ישראל עוברים בחרבה עד אשר תמו כל הגוי בספר מלחמות ה' את והב בסופה וגו' תנא את והב בסופה שני מצורעים היו דהוו מהלכין בסוף מחנה ישראל כי הוּו קא חלפי ישראל אתו אמוראי (ה) עבדי

הרואה מקום שנעשו בו נסים לישראל. כגון הכן דקתי לקמן מעברות הים והירדן ונחלי ארנון כו' : **ויקין וזוטו** ורעמים. מפרש בגמרא : **מלא עולם**. לפי שאלו נראין או נשמעין למרחוק : **ברוך עושה בראשית**. ובגמרא (ד' נ"ט.) פריך אטו הכן לעיל לאו מפעה בראשית ינישו : תורה אור

הרואה *מקום שנעשו בו נסים לישראל אומר ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה מקום שנעקרה ממנו עכו"ם אומר ברוך שעקר עכו"ם מארצנו על הויקין ועל הזועות ועל הרעמים *ועל הרוחות ועל הברקים אומר ברוך שכחו וגבורתו מלא עולם על היהרים ועל הגבעות ועל הדימים ועל הגהרות ועל המדברות אומר ברוך עושה *בראשית רבי יהודה אומר 'הרואה את הים הגדול אומר ברוך שעשה את הים הגדול 'בזמן שרואהו לפרקים על הגשמים *ועל בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב

יעל *בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת בנה בית חדש *וקנה כלים חדשים אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה מברך על הרעה מעין על הטובה ועל הטובה מעין על הרעה והצועק לשעבר הרי זו תפלת שוא היתה אשתו מעוברת ואומר יהי רצון שתלד אשתי וכו' הרי זו תפלת שוא היה בא בדרך ושמע קול צוחה בעיר ואומר יהי רצון שלא *תהא בתוך ביתי הרי זו תפלת שוא הנכנס לדרך מתפלל שתיים אחת בכניסתו ואחת ביציאתו בן עזאי אומר 'ארבע שתיים בכניסתו ושתיים ביציאתו נותן הודאה על שעבר וצועק על העתיד *חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה שנאמר °ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך וגו' בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע ובכל נפשך אפילו הוא נוטל את נפשך ובכל מאדך בכל ממונך ד"א בכל מאדך בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו לא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח שהוא מכון כנגד בית קדשי הקדשים *יולא יכנס להר הבית במקלו ובמנעלו ובפונדתו ובאבק שעל רגליו ולא יעשנו קפנדריא ורקיקה מקל וחומר כל חותמי ברכות שבמקדש היו אומרים *עד העולם משקלקלו *הצדוקים ואמרו אין עולם אלא אחד התקינו שיהיו אומרים מן העולם ועד העולם והתקינו שיהא אדם *שיאיל את שלום חברו

בשם שנאמר °והנה בעו בא מבית לחם ויאמר לקוצרים ה' עמכם ויאמרו לו יברכך ה' ואומר °ה' עמך גבור החיל ואומר °אל תבוז כי זקנה אמך ואתה יעשית לה' הפרו תורתך רבי נתן אומר הפרו תורתך משום עת לעשות לה' °גב' מנא הני מילי אמר רבי יוחנן דאמר קרא °ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל וגו' אניסא דרבים מברכינן אניסא דיהודי לא מברכינן והא ההוא גברא דהוה קא אויל בעבר ימינא נפל עליה אריא אתעביד ליה ניסא ואיתצל מיניה אהא לקמיה דרבא וא"ל כל אימת דממית להתם בריך ברוך שעשה לי נס במקום הזה ומר בריה דרבינא הוה קאזיל בפקתא דערבות וצחא למיא איתעביד ליה ניסא איברי ליה עינא דמיא ואישתי ותו זמנא דהא הוה קאזיל ברסתקא דמחוזא ונפל עליה גמלא פריצא איתפרקא ליה אשיתא על לגוה כי °מטא לערבות בריך ברוך שעשה לי נס בערבות ובגמל כי מטא ברסתקא דמחוזא בריך ברוך שעשה לי נס בגמל ובערבות אמרי 'אניסא דרבים כולי עלמא מיחייבי לברוכי °אניסא דיהודי איהו [ה] חייב לברוכי הנו רבנן °הרואה מעברות הים ומעברות הירדן מעברות נחלי ארנון אבני אלגביש במורד בית חורון ואבן שבקש לזרוק עוג בלחך הבשן על ישראל ואבן שישב עליה משה בשעה שעשה יהושע מלחמה בעמלק ואשתו של לזמ ותומת יריחו שנבלעה במקומה על כולן צריך שיתן הודאה ושבת

לפני המקום בשלמא מעברות הים דכתיב °ויבאו בני ישראל בתוך הים בחרבה בתוך הירדן הכן וכל ישראל עוברים בחרבה עד אשר תמו כל הגוי בספר מלחמות ה' את והב בסופה וגו' תנא את והב בסופה שני מצורעים היו דהוו מהלכין בסוף מחנה ישראל כי הוּו קא חלפי ישראל אתו אמוראי (ה) עבדי

לפני המקום בשלמא מעברות הים דכתיב °ויבאו בני ישראל בתוך הים בחרבה בתוך הירדן הכן וכל ישראל עוברים בחרבה עד אשר תמו כל הגוי בספר מלחמות ה' את והב בסופה וגו' תנא את והב בסופה שני מצורעים היו דהוו מהלכין בסוף מחנה ישראל כי הוּו קא חלפי ישראל אתו אמוראי (ה) עבדי

לפני המקום בשלמא מעברות הים דכתיב °ויבאו בני ישראל בתוך הים בחרבה בתוך הירדן הכן וכל ישראל עוברים בחרבה עד אשר תמו כל הגוי בספר מלחמות ה' את והב בסופה וגו' תנא את והב בסופה שני מצורעים היו דהוו מהלכין בסוף מחנה ישראל כי הוּו קא חלפי ישראל אתו אמוראי (ה) עבדי

לפני המקום בשלמא מעברות הים דכתיב °ויבאו בני ישראל בתוך הים בחרבה בתוך הירדן הכן וכל ישראל עוברים בחרבה עד אשר תמו כל הגוי בספר מלחמות ה' את והב בסופה וגו' תנא את והב בסופה שני מצורעים היו דהוו מהלכין בסוף מחנה ישראל כי הוּו קא חלפי ישראל אתו אמוראי (ה) עבדי

לפני המקום בשלמא מעברות הים דכתיב °ויבאו בני ישראל בתוך הים בחרבה בתוך הירדן הכן וכל ישראל עוברים בחרבה עד אשר תמו כל הגוי בספר מלחמות ה' את והב בסופה וגו' תנא את והב בסופה שני מצורעים היו דהוו מהלכין בסוף מחנה ישראל כי הוּו קא חלפי ישראל אתו אמוראי (ה) עבדי

לפני המקום בשלמא מעברות הים דכתיב °ויבאו בני ישראל בתוך הים בחרבה בתוך הירדן הכן וכל ישראל עוברים בחרבה עד אשר תמו כל הגוי בספר מלחמות ה' את והב בסופה וגו' תנא את והב בסופה שני מצורעים היו דהוו מהלכין בסוף מחנה ישראל כי הוּו קא חלפי ישראל אתו אמוראי (ה) עבדי

ס"ח מעשה

[ספחים י.]

י"ח שבועות

י"ח יהיו אלו בני ביתי

לעיל לנז : ומת : מגילה כה.

יבמות ו :

[מן העולם כ"ח במסכת שבת וכן פירש הרשב"א מנעטורה ע"ש]

[מן העולם כ"ח במסכת שבת וכן פירש הרשב"א מנעטורה ע"ש]

[מן העולם כ"ח במסכת שבת וכן פירש הרשב"א מנעטורה ע"ש]

[מן העולם כ"ח במסכת שבת וכן פירש הרשב"א מנעטורה ע"ש]

[מן העולם כ"ח במסכת שבת וכן פירש הרשב"א מנעטורה ע"ש]

[מן העולם כ"ח במסכת שבת וכן פירש הרשב"א מנעטורה ע"ש]

הרואה פרק תשיעי ברכות

שייך לפר'א
[המכר ציוסלמי הניאו
הראש ס'ו] ^א
יא א טו'ש'ע אר'ה ס'ו
ר'וי טע'ף נ:
יב ב מ'וי' פ'י מ'הל'ות
כ'רות ה'י' ח ס'נ'
ע'י'ן כ'ו טו'ש'ע אר'ה ס'ו
ר'וי ס'א:
יג ב מ'וי' ט'ס טו'ש'ע ט'ס
טע'ף ג:
יד ד מ'וי' ט'ס טו'ש'ע
ט'ס טע'ף ג:
טו ה ט'ס טע'ף ד:

[הטור ב'א"ח ס'ו ר'וי
הטע'ן ד'ני' טו'ס' הל'לו
נ'ס'ו'ל'ו'י'ן ד'ל'א א'פ'ש'ע'ת'
ע'ב'ד'י'ן ל'ת'ו'מ'ל'א ו'ע'ב'י'ן
מ'תו'י'ו'י']

[נפיל מ:]

[כל זה מוחק המעיין]

הגהות הב"ח

(6) רש"י ד"ס לא נזכר
וכו' ב'ח'ו'ר ה'ס"ד
ו'א'ח'י' מ'י'ה א'ר' ע'נ'
ת'ב'ן כ'ן ב'ל'ו ה'ס"ד
ו'א'ח'י' מ'י'ה מ'ת'ה ו'כ'ו'
ת'ל'ת'א פ'ר'ס'י מ'ת'י' י'ר'ל'א:
(7) ד"ה מ'ש'ע ו'כ'ו' ה'ק'ס'
א'ת ה'מ'ש'ב'ן ש'נ'ל'מ'ר ו'י'ק'
מ'ש'ע א'ת ה'מ'ש'ב'ן ו'ר'ש'י'ן
ה'ק'ס': (ג) ו'י'ר'ו'ו'מ'ו'ת'
ו'כ'ו' ה'ת'ו'מ'ל'א כ'ת'י'ב ה'ס"ד:

[בשאלות ס' ויגלה ס'ו
כ"ו חילק דאמר ר"א]

[משנת רב כהן ג'און על
ד"ל קתני ה'ק' ד'
ד'ר'י'ן ל'ה'וד'ו'ת ס'כ'ר'
ה'מ'ל'א כ'פ'ס'ו'ט' ע'י' ע'ב'ר'ו'
ע'י'ר ל'ר'ב'ע ו'ת'מ'ל'א ת'ת'
י'כ'נ'ל ד'כ'ו'י' ד'ק'ר'א
ס'ד'ו'ר'י' מ'ת' ש'ש'מ'ו'ת ט'פ'
ו'ג'מ'ל'א מ'ס'ד'ר ל'ט'ס'
ה'ק'דו'ר'י'ן ל'ס'כ'ט ו'א'ע'
כ'תו'ס' ל'י'ה א'ר'ע'ט ו'כ'ו'
ש'מ'ת'נ'ו ל'י'ק'ו'י'ע'ת' ב'תו'ס'
ד'ש'ב'ת כ'ד'ר'י'ם י'י'ל'ו'ת ו'כ'
מ'ש'ל'ת ר'ב כ'ה'י' ד'ני' ל'ר'י'ן
ל'ה'וד'ו'ת ע'י'ש ר'ע'י'ן]

הגהות הגר"א

[א] ג'י' מ'ס'ד'י'ם טו'כ'י'ם
[ה'ס'ו'ן ק'ו ע'ל מ'ג'ו'ת
(ה'ל'ל) ו'כ'ו' ל'ת'ו'י'ו'ס'
טו'כ'ו'ת ע'מ'ל'ת' כל טו'כ'
ר'י'ף ו'כ'ו'ס':

גליון הש"ס

גמ' ד'כ'י'ב ו'י'ו'מ'ו'ת'
ב'ק'ל ט'ס ו'ק'ל מ'ק'ר'
ע'ש'ר מ'ת'ו' ש'פ'י'כ'י'
כ'תו'כ'ו'ת ז ע"כ ד"ה
כ'תו'כ'ו'ת: ע'ל'מ' ח'י'י'
ש'ל'ת'נ'ו ל'ר'י'ב'ו'ן ש'מ'ר מ'ג' א'
ס'ו ל'ר'ע'ת ק'ו: ש'ם
ו'י'ל'א ח'ף ח'י'ת' ע'י'
ד'כ'ו'י' ו'י'נ'ה פ'ק' ד'מ'כ'ת'ו'ן

*אבני חלבוש צמוד ביה חורון. וה"ה מקום שפלטקס מחנה סגוריה ללא גרע חזקה מאלהם *המסוס אלף לא חש לפרש לפי שירוע המקום סביב ירושלים. ושבו היה נראה לרבינו אלף חלבוש כיון שאין הכס ידוע ע"פ המקום כי הכך אין מזכרין עליו כל אדם מברך על ניסו אף על פי שאינו ניכר מחוך המקום: **ארבעה** צריכין להודות יורדי הים וכו'. ובתהלים לא חשיב כזה הסדר אלף חשיב הולכי המדבר ראשון וקרא נקט סדר המסוכנין יותר תחלה וגמרא נקט *המזוין תחלה: **ואימא** כי עשרה ותרי רבנן. *ועבדי לחומרא ואפילו ליכא תרי רבנן ונהגו העולם לברך אחר שקורא בבורה ודוקא בצולה שכל למטה אלף חש בראשו או במעיו ואינו מוטל למטה לא. ה"ר יוסף: **פמרתו** ימי מלךאודוי. וז"ל ואלה אמרינו *ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה וי"ל לרב יהודה היה מתלמידי רבב ורב סבר לעיל בפרק כולד מזכרין (דף ט:): ללא צעין אלף הזכרת השם (או מלכות ורמנא היינו מלכות): לך

ישראל גמרא נמירי לה אמר מחנה ישראל כמה הוי תלמא פרסי איזיל ואיעקב מורא בר תלמא פרסי ואישרי עליהו ואיקמלינהו אול עקר מורא בר תלמא פרסי ואירתי על רישיה ואירתי קודשא ברוך הוא עליה קמצי ונקבה ונחית בצואריה הוה בעי למשלפה משכי שיניה דהאי גיסא ולהאי גיסא ולא מצי למשלפה והיינו דכתיב *שני רשעים שברת וכד' שמעון בן לקיש *דא"ר שמעון בן לקיש מאי דכתיב שני רשעים שברת אל תקרי שברת אלא שרבת *משה כמה הוה עשר אמות שקיל נרגא בר עשר אמוין שוור עשר אמוין ומדיה בקרסוליה וקמליה. ואבן שישב עליה משה דכתיב *וידי משה כבדיו ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה. ואשתו של לוש שנאמר *וחבט אשתו באחריו ותרו נציב מלתא והומת ירדו שנבלעה דכתיב *ותפול החומה תחתיה בשלמא כולוהו גיסא אלא אשתו של לוש פורענותא הוא דאמר ברוך דיין האמת והא הודאה ושבח קתני *תני על לוש ועל אשתו מברכים שתים על אשתו אומר ברוך דיין האמת ועל לוש אומר ברוך זוכר את הצדיקים *א"ר יוחנן אפילו בשעת כעסו של הקב"ה זוכר את הצדיקים שנאמר *וידי בשחת אלהים את ערי הכנע ויזכור אלהים את אברהם וישלח את לוש מתוך ההכנה וגו'. והומת ירדו שנבלעה: והומת ירדו נבלעה והא נפלה שנאמר *וידי כשמוע העם את קול השופר ויריעו העם תרועה גדולה ותפול החומה תחתיה כיון דפותיה רומה כי הדדי נינהו משום הכי אבלעה בלועי אמר רב יהודה אמר רב *בארבעה צריכין להודות יורדי הים הולכי מדברות ומי שהיה חולה ונתרפא ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא יורדי הים מגלן דכתיב *ויורדי הים באניות וגו' המה ראו מעשיו תהלים קו

עבדי להון נקירותא ומישו בהון אמרי כי חלפי ישראל הכא נקמלינון ולא הוה ידעי דארון הוה מסגי קמיייהו דישאל והוה ממין להו מורי מקמיייהו כיון דאתא ארון אדבקו מורי בהדי הדדי וקמלינון ונחת דמייהו לנחלי ארנון כי אתו אתו והב חוה דמא דקא נפיק מביני מורי אתו ואמרי להו לישראל ואמרו שירה היינו דכתיב *ואשר הנחלים אשר נמה לשבת ער ונשען לגבול מואב. אבני אלגביש מאי אבני אלגביש תנא אבנים שעמדו על גב איש וירדו על גב איש עמדו על גב איש זה משה דכתיב *והאיש משה עניו מאד וכתיב *ויחדלו הקולות שמת והברד ומטר לא נתך ארצה ירדו על גב איש זה יהושע דכתיב *קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וכתיב *וידי בנוסם מפני בני ישראל הם כמורד בית חורון וה' השליך עליהם אבנים גדולות. אבן שבקש עוג מלך הבשן לזרוק על ישראל גמרא נמירי לה אמר מחנה ישראל כמה הוי תלמא פרסי איזיל ואיעקב מורא בר תלמא פרסי ואישרי עליהו ואיקמלינהו אול עקר מורא בר תלמא פרסי ואירתי על רישיה ואירתי קודשא ברוך הוא עליה קמצי ונקבה ונחית בצואריה הוה בעי למשלפה משכי שיניה דהאי גיסא ולהאי גיסא ולא מצי למשלפה והיינו דכתיב *שני רשעים שברת וכד' שמעון בן לקיש *דא"ר שמעון בן לקיש מאי דכתיב שני רשעים שברת אל תקרי שברת אלא שרבת *משה כמה הוה עשר אמות שקיל נרגא בר עשר אמוין שוור עשר אמוין ומדיה בקרסוליה וקמליה. ואבן שישב עליה משה דכתיב *וידי משה כבדיו ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה. ואשתו של לוש שנאמר *וחבט אשתו באחריו ותרו נציב מלתא והומת ירדו שנבלעה דכתיב *ותפול החומה תחתיה בשלמא כולוהו גיסא אלא אשתו של לוש פורענותא הוא דאמר ברוך דיין האמת והא הודאה ושבח קתני *תני על לוש ועל אשתו מברכים שתים על אשתו אומר ברוך דיין האמת ועל לוש אומר ברוך זוכר את הצדיקים *א"ר יוחנן אפילו בשעת כעסו של הקב"ה זוכר את הצדיקים שנאמר *וידי בשחת אלהים את ערי הכנע ויזכור אלהים את אברהם וישלח את לוש מתוך ההכנה וגו'. והומת ירדו שנבלעה: והומת ירדו נבלעה והא נפלה שנאמר *וידי כשמוע העם את קול השופר ויריעו העם תרועה גדולה ותפול החומה תחתיה כיון דפותיה רומה כי הדדי נינהו משום הכי אבלעה בלועי אמר רב יהודה אמר רב *בארבעה צריכין להודות יורדי הים הולכי מדברות ומי שהיה חולה ונתרפא ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא יורדי הים מגלן דכתיב *ויורדי הים באניות וגו' המה ראו מעשיו תהלים קו

עבדי להון נקירותא ומישו בהון אמרי כי חלפי ישראל הכא נקמלינון ולא הוה ידעי דארון הוה מסגי קמיייהו דישאל והוה ממין להו מורי מקמיייהו כיון דאתא ארון אדבקו מורי בהדי הדדי וקמלינון ונחת דמייהו לנחלי ארנון כי אתו אתו והב חוה דמא דקא נפיק מביני מורי אתו ואמרי להו לישראל ואמרו שירה היינו דכתיב *ואשר הנחלים אשר נמה לשבת ער ונשען לגבול מואב. אבני אלגביש מאי אבני אלגביש תנא אבנים שעמדו על גב איש וירדו על גב איש עמדו על גב איש זה משה דכתיב *והאיש משה עניו מאד וכתיב *ויחדלו הקולות שמת והברד ומטר לא נתך ארצה ירדו על גב איש זה יהושע דכתיב *קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וכתיב *וידי בנוסם מפני בני ישראל הם כמורד בית חורון וה' השליך עליהם אבנים גדולות. אבן שבקש עוג מלך הבשן לזרוק על ישראל גמרא נמירי לה אמר מחנה ישראל כמה הוי תלמא פרסי איזיל ואיעקב מורא בר תלמא פרסי ואישרי עליהו ואיקמלינהו אול עקר מורא בר תלמא פרסי ואירתי על רישיה ואירתי קודשא ברוך הוא עליה קמצי ונקבה ונחית בצואריה הוה בעי למשלפה משכי שיניה דהאי גיסא ולהאי גיסא ולא מצי למשלפה והיינו דכתיב *שני רשעים שברת וכד' שמעון בן לקיש *דא"ר שמעון בן לקיש מאי דכתיב שני רשעים שברת אל תקרי שברת אלא שרבת *משה כמה הוה עשר אמות שקיל נרגא בר עשר אמוין שוור עשר אמוין ומדיה בקרסוליה וקמליה. ואבן שישב עליה משה דכתיב *וידי משה כבדיו ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה. ואשתו של לוש שנאמר *וחבט אשתו באחריו ותרו נציב מלתא והומת ירדו שנבלעה דכתיב *ותפול החומה תחתיה בשלמא כולוהו גיסא אלא אשתו של לוש פורענותא הוא דאמר ברוך דיין האמת והא הודאה ושבח קתני *תני על לוש ועל אשתו מברכים שתים על אשתו אומר ברוך דיין האמת ועל לוש אומר ברוך זוכר את הצדיקים *א"ר יוחנן אפילו בשעת כעסו של הקב"ה זוכר את הצדיקים שנאמר *וידי בשחת אלהים את ערי הכנע ויזכור אלהים את אברהם וישלח את לוש מתוך ההכנה וגו'. והומת ירדו שנבלעה: והומת ירדו נבלעה והא נפלה שנאמר *וידי כשמוע העם את קול השופר ויריעו העם תרועה גדולה ותפול החומה תחתיה כיון דפותיה רומה כי הדדי נינהו משום הכי אבלעה בלועי אמר רב יהודה אמר רב *בארבעה צריכין להודות יורדי הים הולכי מדברות ומי שהיה חולה ונתרפא ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא יורדי הים מגלן דכתיב *ויורדי הים באניות וגו' המה ראו מעשיו תהלים קו

עבדי להון נקירותא. מערות מעברות נחלי ארנון עמק עמוק בין צ' הרים גבוהים והיו ישראל צריכים לעבור בחורו עמק עמוק אלו מריים מערות צלדי ההרים ונחצלוהו עס: **וטעו**. נחצלו: **מסגי**. עובר: **ממין טורי**. משפיל הרים ומתפסין זה ללד זה ער תורה אור שהעמק שמו: **חוה דמא**. נשחרו ההרים למקומן: **ואשר**. וספק: **אשר נטה לשבת ער**. ההר שבטבר העמק נטה ונחשט לגד חצרו ההר אשר לגד עבר מואב וסא ארץ מואב ער: **שעמדו**. בחור: **לא נשך ארלס**. לא הגיע לארץ אלף עמדו בחור: (6): **מחנה ישראל כמה הוי תלמא פרסי**. עוג חשך כן בלבו מדינא מחנה ישראל תלמא פרסי דכתיב (במדבר לג) ויחנו מצית הישימות עד אלף השמים וחמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי ההוא דוכתא והוא תלמא פרסי אורכא ותלמא פרסי פ'טו'ת'א (שירובין פ"ה ד' נה): **קמלי**. נמלים: **שרבתה**. לשון *אשתרבוני אשתרבוני ירדו וגדלו למטה: **הקס** כמה הוי עשר אמוין שהרי הוא הקס את המשכן (3) ודרש' הקס את עלמנו לקומת המשכן וכתיב ציה עשר אמות אורך הקס (שמות ל) **שוור**. קפץ למעלה: **בקרסוליה**. קביל'א בלעז: **וידי משה כבדיו**. ואינו יכול לפוטין כל היום אלף אס כן תומכים צורעותיו ויקחו אבן וישימו תחתיו: **תהי**. משמע במקומה ואי אפשר זו אלף על ידי בליעה: **דלמא ברוך דיין האמת**. תירוולא הוא: **ווכר את הגדיקים**. שוכר את אברהם: **כיון דפותיה רומה כי** **סדי הו**. ואין נפילה ניכרת בה אס לא נבלעה משום הכי אבלעה והא דרך נפילה לחמה כזו: **צריכין להודות**. כשיואלין מן הים: **הכבנה**. וירוממו כקטל עס. בסוף פרשת המזמור (ג) **ואתפה**. נתרפא: **בגדתה**. שם עירו בגדד היא עיר החשובה שבבבל משהרבה **כבד**. *כבד: **שימור**. מן המזוין: **חוט**. שהורע מולו לפיכך השד מתגרה בו וכן היה אשה שילדה וכן אלף: **תתן וכלה ותלמידי חכמים**. מקבלתו מתגרה בהם: **והמאריך על שלטנו**. שמחך כך עניים בחין ומתפרנסים: **והמאריך כבד**. רפואה הוא לו: **ומעין**

[סוכה ס'
קדושין מט']

[מגילה טו:
סוכה יב:
בסמות מד']

[ועי' פירוש
רש"י ונמו' ס'ו
ובסמות ז: י']

ע. ס.

כל
[המאריך בהן] מאריכין ימיו ושנותיו של אדם המאריך בתפלתו והמאריך על שלחנו והמאריך בבית הכסא והמאריך בתפלתו מעליוותא היא והאמר רבי חייה בר אבא א"ר יוחנן

כי
[המאריך בהן] מאריכין ימיו ושנותיו של אדם המאריך בתפלתו והמאריך על שלחנו והמאריך בבית הכסא והמאריך בתפלתו מעליוותא היא והאמר רבי חייה בר אבא א"ר יוחנן

המאריך בתפלתו מעליוותא היא והאמר רבי חייה בר אבא א"ר יוחנן

הרואה פרק תשיעי ברכות

נה

עין משפט
נר מצוה

יו א טושיע אר"ת סימן
נח טעף ה :
יח ב טושיע אר"ת ס"ו
כא טעף ג :

מעין כה - אומר בלבו שתיעשה בקשורו לפי שהתפלל בכונה: **כאז לב** - שאין בקשורו נעשית: **תחלה** - לשון תפלה כמו ויחל משה (שמות 33): **מוזכרין עונותיו** - שעל ידיהן מפשפים למעלה במעשיו לומר בוטח זה בזכותיו נראה מה הם: **קיר נטוי** - מקום סכנה: **מוסר דין** - בוטח הוא בזכותיו שחברו יהיה נענש על ידו: ה"ג הא דמעין (ה) הא דלא מעין: **לולבי גפנים** - וידל"ש בלע"ז: **מוריגי כהמה** - כל בשר שצבחה שאליו חלק אלא דומה למורג חרוץ שאינו חלק כמו החיך והלשון והכרס הפנימי וביה הכוסות: **סמלה** - שאינו יושב אלא על צרכיו שמתוך תורה אור

ט"ל לב:

קך נקצו נפתחין יותר מדלי: הכי גרסינן הא דמארין ותלי הא דמארין ולא תלי: **למגדלי טוירים ומלוי ברצות** - שכן מרובה בלא טוירח ושמיים בחלקם לכך פניהם להזיבם: **הימנותא** - לשון שבוטה כלומר בלאמונה שתיקן אסורות לו: **ואברכה מברכין** - והמברך צרכה המזון מבךר לבעל הבית: **יוסף מה קודם לאמור** - דכתיב וימת יוסף וכל אחיו (שמות 8): **לריכס רחמים** - לריכס לבקש רחמים שיבוא לפי שהם בידו של הקב"ה ואין להם רשות לבל אלא ברשותו: **ראש קראתי בשם** - ראה משמע (ג) היש בלכך תן עיניך בדבר: **לך אמור לו לבלל עשה משכן ארון וכלים** - שכן הם סדורים בצפנת כי תשא קראתי בשם וגו' את אהל מועד ואת הארון לעדות וכל הפרשה ומשה אמר לו עשה ארון וכלים כגון שלחן ומנורה ואחר כך משכן דס"ל לר"י שסדר שהם סדורים בזיקחו לי תרומה אמר לו: **אופיות שנבראו כסן שמים וארץ** - על ידי ירוסן ובספר יצירה כתיב: **כל הלום** - כל הלום ולא יראה אחד מאותן שהוא שרוי צהענית שאינו טוב טווח לשון תענית כמו וכת עוות האמור בדריוש (דניאל 1): **דלא מפטר** - שלא פתרוהו: **כאגרתא דלא מקריא** - לא טוב ולא רע הוא שכל החלומות הולכין אחר הפתרון: **עדיף מחלמא עבא** - שמביא את האדם לידי תשובה: **מ"ג** - ע"זכוחה מסתיה - (ד) ע"זכוחה מה שמות האדם מתעלע עליו מבטל את החלום: **אפילו לדידי** - שאני מחור עינים: **דרישותה מפכהא ליה** - (ד) מבטליה: **מגדלי** - ממלקות קשה לגוף האדם יותר ממלקות לפי שדורג ממנו: **זס הלום רע** - מיראחו ישוב ויכנט: וההיא

[כ"ה טו:]

מגינה כ"ו
צמח"ל ע"ש

[שבת פ"א
ע"ש]

דברים מט:
ע"ש

כ"ט ע"ש

לך - אמור לבללל עשה משכן ארון וכלים - ואם תאמר היכא אשכחן שלום הקדוש ברוך הוא לעשות משכן תחלה הרי צפרשת תרומה כתיב ארון תחלה - ויש לומר דצפרשת כי תשא כתיב את אהל מועד ואם הארון לעדות: **שבע**

לך אמור לו לבללל עשה משכן ארון אמרת גבוה וכתוב 'וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה' *פתח במזבח וסיים בשלחן ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרוייהו כל זמן שבהמ"ק קיים מזבח מכפר על ישראל ועבשו שלחנו של אדם מכפר עליו והמארין בבית הכסא מעליותא הוא *והתניא עשרה דברים מביאין את האדם לידי תחנונות האוכל עלי קנים ועלי גפנים ולולבי גפנים ומוריגי בהמה ושדרו של דג ורג מליח שאינו מבושל כל צרכו והשותה שמרי יין והמקנה בסיד ובחרסית והמקנה בצרור שקנה בו חבירו וי"א אף התולה עצמו בבית הכסא יותר מדאי לא קשיא הא דמארין ותלי הא דמארין ולא תלי כי הא דאברהם ליה ההיא מפורניתא לר' יהודה בר' אלעאי *פניך דומים למגדלי חזירים ולמלוי ברבית אמר לה הימנותא לדידי תרוייהו אסירן אלא עשרים וארבעה בית הכסא איכא מאושפיזאי לבי מדרשא דכי אוילנא בדיקנא נפשאי בכוליהו - ואמר רב יהודה שלשה דברים מקצרים ימיו ושנותיו של אדם מי שנותנין לו ס"ח לקרות ואינו קורא כ"ס של ברכה לברך ואינו מברך בברכות *והמנהיג עצמו ברבנות ס"ח לקרות ואינו קורא דכתיב 'כי הוא חיך ואורך עצמו ברבנות *דא"ר חמא בר חנינא מפני מה מת יוסף קודם לאחיו מפני שהנהיג עצמו ברבנות: ואמר רב יהודה אמר רב שלשה צריכים רחמים מלך טוב שנה טובה וחלום טוב מלך טוב דכתיב 'פלגי מים לב מלך ביד ה' שנה טובה דכתיב 'תמיד עיני ה' אלהיך בה *מראשית השנה ועד אחרית שנה חלום טוב דכתיב 'ותחלימיני * (ותחייני): אמר רבי יוחנן שלשה דברים מכריז עליהם הקב"ה בעצמו ואלו הן רעב ושובע ופרנס טוב רעב דכתיב 'כי קרא ה' לרעב וגו' שובע דכתיב 'וקראתי אל הדגן והרחבתי אוחו פרנס טוב דכתיב '*(ויאמר) ה' אל משה לאמר ראה קראתי בשם בצלאל וגו' אמר רבי יצחק אין מעמידין פרנס על הצבור אלא אם כן הוא למשה משה הגון עליך בצלאל אמר לו רבונו של עולם אם לפניך הגון לפני לא כל שכן אמר לו אף על פי כן לך אמור להם הלך ואמר להם לישראל הגון עליכם בצלאל אמרו לו אם לפני הקדוש ברוך הוא ולפניך הוא הגון לפנינו לא כל שכן א"ר שמואל בר נחמני א"ר יוחנן בצלאל על שם חכמתו נקרא בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה

הגהות הבית
(ה) רש"י ד"ה הי"ג הא
דמעין כה הא דלא
מעין כה הי"ג (ג) ר"ח
ראה וכו' ראה משמע
(ה) הי"ג בלכך תא"ת וי"ב
ס"א ככן את לכך :
(ג) ד"ה ע"זכוחה
מסתייה (ד) ת"ת
ווי"ב ס"א די לו :
(ד) ד"ה כדומותיו וכו'
ליה טיבותיה מעלתו.
י"ב ס"א דלא מתקיים
עליו כלל :

ט"שית מסר א' כתיב
והייתי
יחזקאל לו
ידידי

[כ"פ] ויחזקאל כ"פ
כתיב בתוכה כלל וי"ז
אין דע כ"פ כי תשא ל"א
פסוק ג' כתיב ואמלא
אוחו רוח אלהים בחכמה
ובתוכה ובדעת ובכח
יתכן להיות כתוב הכל
ואמלא אותו וגו' וזה
קרא מקדס]

קבלת ג

לך אמור לו לבצלאל עשה לי משכן ארון וכלים הלך משה והפך ואמר לו עשה ארון וכלים ומשכן אמר לו משה רבינו מנהגו של עולם אדם בונה בית ואחר כך מכניס לתוכו כלים ואתה אומר עשה לי ארון וכלים ומשכן כלים שאני עושה להיכן אכניסם שמא כך אמר לך הקב"ה עשה משכן ארון וכלים אמר לו שמא בצל אל היית וידעת אמר רב יהודה אמר רב יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ כתיב הכא *וימלא אותו רוח אלהים בחכמה *ובתכונה ובדעת וכתוב תחת *ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתכונה וכתוב *בדעתו תהומות נבקעו אמר רבי יוחנן אין הקדוש ברוך הוא נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה שנא' *יהב חכמתא לחכימין ומנדעא לידעי בינה שמע רב תחליפא בר מערבא ואמרה קמיה דרבי אבהו אמר ליה אתון מהתם מתניתו לה אנן מהבא מתנינן לה דכתיב 'ובלב כל חכם לב נהתי חכמה: אמר רב חסדא *כל חלום ולא טווח ואמר רב חסדא חלמא כוליה לא מפשר כאגרתא דלא מקריא ואמר רב חסדא לא חלמא טבא וא"ר חסדא חלמא בישא עציבותיה מסתיה חלמא טבא חרדיה מסתיה אמר רב יוסף חלמא טבא אפילו לדידי בדיותיה מפכהא ליה ואמר רב חסדא חלמא בישא קשה כנגדא שנאמר *והאלהים עשה שייראו מפניו ואמר רב בר הנה א"ר יוחנן זה חלום רע *הנביא אשר אתו חלום יספר חלום ואשר דברי אתו ידבר דברי אמת מה לתבן את הבר נאם ה' וכי מה ענין בר ותבן אצל חלום אלא אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי *כשם שאי אפשר לבר בלא תבן כך אי אפשר לחלום בלא דברים במלים אמר ר' ברכיה חלום אף על פי שמקצתו מתקיים כולו אינו מתקיים מנא לן מיוסף דכתיב *והנה השמש והירח וגו' וההיא

ס
מש"ג
ע"ש
דניאל ג

שמות לא
[פ"י] כל הלום
יש בו שום
ממדות א"ל
מה שהא"ר ראה
כשהוא ע"ס אין
בו ממשי' עירון
בערך טווח]

ירמיה כג

מרים ח

כ"לשית לו

הרואה פרק תשיעי ברכות

יש א טועה ול"מ סי'
רב טעף א :
ב ב טועה ארז
סימן קל:

והיה שפתא - דהלם אמיה לא הות : **יפה** - שתיקיים : **מיוסף** - שלא נתקיימו השתחוואות הללו עד עשרים ושתים שנה כשירד יעקב למצרים שכבר היה הרעב שתי שנים דכתיב כי זה שנתים הרעב (בראשית מה) : **לאדם טוב מראין לו חלום רע** - כרי שידלג ולא יחטא ושיכפר לו עלצבונו : **לאדם רע מראין לו חלום טוב** - כדי לשמחו שיאלכל עולמו : **והוא ראה חלום טוב והוא חזי רבין** - לא גרסינן הכי אלא גרסינן והוא כתיב לא חלומה אלך רעה וגו' . קשיא לרב הונא דאמר לאדם טוב מראין לו חלום רע ומשני איחוי לא חזי אחריני תורה אור חזו ליה חלום רע : **וכי לא חזי איסו**

שבע זימנין לגזרו עלך. כך הוא הלשח שבע זימנין לגזרו עלך ויש מפרש שבע זימנין לריד לומר חלומה טובא חזאי וכן לענות אחרייו - אכל ר"י לא היה רגיל לאומרו אלא שלש פעמים : **פורתי** חלומות - פירש ר"י דמזל שעת הלידה גרים ואין הדבר תלוי בחכמה : הרואה

[ע"י פירש"י דהכא וניכסו וכן הגירסא כע"י לאדם טוב מראין לו חלום רע ולאדם רע מראין לו חלום טוב תניא נביא הכי וכו']

מעינא הוא - כיון דלא חזי חלום רע דקאמר שלא יבהילוהו וחלום טוב לא כל שכן דלא חזי דהא קמני כל ימיו של דוד לא ראה חלום טוב אלא כן לא חזי חלום כלל : **אלא שבע** - ז' לילות ילין ולא יפקד בשום חלום הרי הוא רע וסוליאס אותו ואין מראין לו כלום : **ומשני דחזי ולא ידע מאי חזי** - אדם טוב מראין לו חלום טוב ועל שלא ידע משתכח ממנו כדי שלא ישמח : **זקפא** - גודל : **עלי עין עולי עין** - שליטין על העין ולא העין עולה בכן : **אטרפא דנמיריה דשמאליה** - דופן השמאלי של חוטמו : **האי מאן דחליט** - מי שתלה (ג) : **דסני לי נהדי לי** - ומתוך כ"י שוב חרון אף מעלי : **הסורתי לבו** - מה שהוא מהרהר ביום : **רעיונך** - מחשבותיך וכן כל לשון רעיון שבמקרא אינו לשון רגיל אלא לשון מחשבה וזה יוכיח ורעיוניה יבהלוניה (דניאל ד') וכי ראונו של אדם מבהלו אלא מחשבותיו מבהלנין אותו : **דקלא דרהכא** - דבר שלא הורגל לראות ולא הרהר בו מעולם : **דמחטא** - נקב המחט : קיסר

והוא שעתא אמיה לא הות א"ר לוי לעולם יצפה אדם לחלום טוב עד כ"ב שנה מגלן מיוסף דכתיב אלה תולדות יעקב ויוסף בן שבע עשרה שנה וגו' וכתיב ויוסף שלשים שנה בעמדו לפני פרעה וגו' מן שבסרי עד תלתין כמה הוא תלת סרי ושב דשבועא ותרתי דכפנא הא כ"ב אמר רב הונא לאדם טוב אין מראין לו חלום טוב ולאדם רע אין מראין לו חלום רע תניא נמי רב הונא חלום טוב וכל שנותיו של אחיחופל לא ראה חלום רע (6) והכתיב לא חלומה אלך רעה *ואמר רב חסדא אמר רב ירמיה בר אבא שלא יבהילוך לא חלומות רעים ולא הרהוריה רעים וגנע לא יקרב באהלך שלא תמצא אשתך ספק נדה בשעה שאתה בא מן הדרך אלא איהו לא חזי ליה אחריני חזו ליה וכו' לא חזי איהו מעליותא הוא והאמר ר' זעירא *כל הלך שבעה ימים בלא חלום נקרא רע שנאמר וישבע ילין בל יפקד רע אל תקרי שבע אלא שבע אלא הכי קאמר דחזאי ולא ידע מאי חזאי אמר רב הונא בר אמי אמר ר' פדת א"ר יוחנן הרואה חלום ונפשו עגומה ילך ויפתרנו בפני שלשה יפתרנו והאמר רב חסדא חלמא דלא מפשר כאגרתא דלא מקריא אלא אימא *ימיבנו בפני שלשה ליתי תלתא ולימא לחו חלמא טבא חזאי ולימרו ליה הנך טבא הוא ושבא ליהוי רחמנא לשוייה למב שבע זימנין לגזרו עלך מן שמיא דלהוי טבא ויהוי טבא ולימרו ג' הפוכות וג' פדיות ושלש שלומות שלש הפוכות *הפכת מספדי למחול הוא פתחת שקי ותאורני שמחה *או תשמח בתולה במחול ובחורים וזקנים יחדיו והפכתי אכלם לששון וגו' *ולא אבה ה' אלהיך לשמוע אל בלעם ויהפוך וגו' שלש פדיות דכתיב *פרה בשלום נפשי מקרב לי וגו' *ופדויי ה' ישוכון וגו' *ויאמר העם אל שאול הוינתן ימות אשר עשה הישועה וגו' שלש שלומות דכתיב *בורא ניב שפתים שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו *ורוה לבשה את עמשי וגו' *ואמרתם כה לחי ואתה שלום וביתך שלום וגו' אממר ומר וזמרא ורב אשי חזו יתבי בהרי הדרי אמרי כל חד וחד מינן לימא מלתא דלא שמיעי ליה לחבריה פתח חד מינייהו ואמר *האי מאן דחזאי חלמא ולא ידע מאי חזאי ליקום קמי כהני בעידנא דפרסי ידייהו ולימא הכי רבש"ע אני שלך וחלומתי שלך חלום חלמתי ואיני יודע מה הוא בין שחלמתי אני לעצמי ובין שחלמתי לי חבירי ובין שחלמתי על אחרים אם טובים הם חזקם ואמצם בחלומותיו של יוסף ואם צריכים רפואה רפאם כמי מרה על ידי משה רבינו וכמרים מצרעתה ובחזקיהו מחליו וכמי יריחו על ידי אלישע וכשם שהפכת קללת בלעם הרשע לברכה כן הפוך כל חלומותי עלי לטובה ומסיים בהרי כהני דעני צבורא אמן ואי [6] לא לימא הכי אדיר במרום שוכן בגבורה אתה שלום ושמן שלום יהי רצון מלפניך שחשים עלינו שלום פתח אידך ואמר האי מאן דעייל למחא ורחיל מעינא בישא לנקוט זקפא דידא דימיניה בידא דשמאליה וזקפא בידא דימיניה ולימא הכי אגא פלוני בר פלוני *מוזעא דיוסף קאתינא דלא שלמא ביה עינא בישא שנאמר *בן פורת יוסף בן פורת יוסף עליו עין וגו' אל תקרי עלי עין אלא עולי עין ר' יוסי בר' חנינא אמר מהכא *יורגו לרוב בקרב הארץ מה דגים שבים מים מכסים עליהם ואין עין רעה שולטת בהם אף זרעו של יוסף אין עין רעה שולטת בהם ואי דחיל מעינא בישא דיליה ליחוי אטרפא דנחיריה דשמאליה פתח אידך ואמר האי מאן דחליש יומא קמא לא לגלי בי היכי דלא לתרע מזליה מכאן ואילך לגלי *כי הא דרבא כי הוה חליש יומא קמא לא מגלי מכאן ואילך *אל לשמעיה פוק אכריז רבא חליש מאן דרחים לי לבעי עלי רחמי ומאן דסני לי לחדי לי וכתיב *בנפול אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך פן יראה ה' ורע בעיניו והשיב מעליו אפו שמואל כי הוה חזי חלמא בישא אמר *וחלומות השוא ידברו כי הוה חזי חלמא טבא אמר וכי החלומות השוא ידברו והכתיב *בחלום אדבר בו רבא רמי כתיב בחלום אדבר בו וכתיב וחלומות השוא ידברו לא קשיא כאן ע"י מלאך כאן ע"י שד א"ר ביונא בר זבדא א"ר עקיבא א"ר פנדא א"ר נחום א"ר ביריב משום זקן אחד ומנו ר' בנאה עשרים וארבעה פותרי חלומות היו בירושלים פעם אחת חלמתי חלום והלכתי אצל כולם ומה שפטר לי זה לא פתר לי זה וכולם נתקיימו בי לקיים מה שנאמר *כל החלומות הולכים אחר הפה אמו כל החלומות הולכים אחר הפה קרא הוא אין וברבי אלעזר דא"ר אלעזר מנין *שכל החלומות הולכין אחר הפה שנאמר *ויהי כאשר פתר לנו כן היה אמר רבא והוא דמפשר ליה מעין חלמיה שנאמר *איש בחלמו פתר *וירא שר האופים מנא ידע א"ר אלעזר מלמד שכל אחד ואחד הראויה חלמו ופתרון חלמו של חבירו *א"ר יוחנן השכים ונפל לו פסוק לתוך פיו הרי זו נבואה קטנה ואמר ר' יוחנן ג' חלומות מתקיימן חלום של שחרית וחלום שחלם לו חבירו וחלום שנפתר בתוך חלום ויש אומר אף חלום שנשנה שנאמר *ועל השנות החלום וגו' אמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן אין מראין לו לאדם אלא מהרהורי לבו שנאמר *אנת מלכא רעיונך על משכבך סליקו ואיבעית אימא מהכא *ורעיוני לבבך תנדע אמר רבא תרע דלא מחוו ליה לאינש לא דקלא דרהבא ולא *פילא דעייל בקופא דמחטא:

הכי כל שנותיו של דוד לא ראה חלום רע (6) והכתיב לא חלומה אלך רעה *ואמר רב חסדא אמר רב ירמיה בר אבא שלא יבהילוך לא חלומות רעים ולא הרהוריה רעים וגנע לא יקרב באהלך שלא תמצא אשתך ספק נדה בשעה שאתה בא מן הדרך אלא איהו לא חזי ליה אחריני חזו ליה וכו' לא חזי איהו מעליותא הוא והאמר ר' זעירא *כל הלך שבעה ימים בלא חלום נקרא רע שנאמר וישבע ילין בל יפקד רע אל תקרי שבע אלא שבע אלא הכי קאמר דחזאי ולא ידע מאי חזאי אמר רב הונא בר אמי אמר ר' פדת א"ר יוחנן הרואה חלום ונפשו עגומה ילך ויפתרנו בפני שלשה יפתרנו והאמר רב חסדא חלמא דלא מפשר כאגרתא דלא מקריא אלא אימא *ימיבנו בפני שלשה ליתי תלתא ולימא לחו חלמא טבא חזאי ולימרו ליה הנך טבא הוא ושבא ליהוי רחמנא לשוייה למב שבע זימנין לגזרו עלך מן שמיא דלהוי טבא ויהוי טבא ולימרו ג' הפוכות וג' פדיות ושלש שלומות שלש הפוכות *הפכת מספדי למחול הוא פתחת שקי ותאורני שמחה *או תשמח בתולה במחול ובחורים וזקנים יחדיו והפכתי אכלם לששון וגו' *ולא אבה ה' אלהיך לשמוע אל בלעם ויהפוך וגו' שלש פדיות דכתיב *פרה בשלום נפשי מקרב לי וגו' *ופדויי ה' ישוכון וגו' *ויאמר העם אל שאול הוינתן ימות אשר עשה הישועה וגו' שלש שלומות דכתיב *בורא ניב שפתים שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו *ורוה לבשה את עמשי וגו' *ואמרתם כה לחי ואתה שלום וביתך שלום וגו' אממר ומר וזמרא ורב אשי חזו יתבי בהרי הדרי אמרי כל חד וחד מינן לימא מלתא דלא שמיעי ליה לחבריה פתח חד מינייהו ואמר *האי מאן דחזאי חלמא ולא ידע מאי חזאי ליקום קמי כהני בעידנא דפרסי ידייהו ולימא הכי רבש"ע אני שלך וחלומתי שלך חלום חלמתי ואיני יודע מה הוא בין שחלמתי אני לעצמי ובין שחלמתי לי חבירי ובין שחלמתי על אחרים אם טובים הם חזקם ואמצם בחלומותיו של יוסף ואם צריכים רפואה רפאם כמי מרה על ידי משה רבינו וכמרים מצרעתה ובחזקיהו מחליו וכמי יריחו על ידי אלישע וכשם שהפכת קללת בלעם הרשע לברכה כן הפוך כל חלומותי עלי לטובה ומסיים בהרי כהני דעני צבורא אמן ואי [6] לא לימא הכי אדיר במרום שוכן בגבורה אתה שלום ושמן שלום יהי רצון מלפניך שחשים עלינו שלום פתח אידך ואמר האי מאן דעייל למחא ורחיל מעינא בישא לנקוט זקפא דידא דימיניה בידא דשמאליה וזקפא בידא דימיניה ולימא הכי אגא פלוני בר פלוני *מוזעא דיוסף קאתינא דלא שלמא ביה עינא בישא שנאמר *בן פורת יוסף בן פורת יוסף עליו עין וגו' אל תקרי עלי עין אלא עולי עין ר' יוסי בר' חנינא אמר מהכא *יורגו לרוב בקרב הארץ מה דגים שבים מים מכסים עליהם ואין עין רעה שולטת בהם אף זרעו של יוסף אין עין רעה שולטת בהם ואי דחיל מעינא בישא דיליה ליחוי אטרפא דנחיריה דשמאליה פתח אידך ואמר האי מאן דחליש יומא קמא לא לגלי בי היכי דלא לתרע מזליה מכאן ואילך לגלי *כי הא דרבא כי הוה חליש יומא קמא לא מגלי מכאן ואילך *אל לשמעיה פוק אכריז רבא חליש מאן דרחים לי לבעי עלי רחמי ומאן דסני לי לחדי לי וכתיב *בנפול אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך פן יראה ה' ורע בעיניו והשיב מעליו אפו שמואל כי הוה חזי חלמא בישא אמר *וחלומות השוא ידברו כי הוה חזי חלמא טבא אמר וכי החלומות השוא ידברו והכתיב *בחלום אדבר בו רבא רמי כתיב בחלום אדבר בו וכתיב וחלומות השוא ידברו לא קשיא כאן ע"י מלאך כאן ע"י שד א"ר ביונא בר זבדא א"ר עקיבא א"ר פנדא א"ר נחום א"ר ביריב משום זקן אחד ומנו ר' בנאה עשרים וארבעה פותרי חלומות היו בירושלים פעם אחת חלמתי חלום והלכתי אצל כולם ומה שפטר לי זה לא פתר לי זה וכולם נתקיימו בי לקיים מה שנאמר *כל החלומות הולכים אחר הפה אמו כל החלומות הולכים אחר הפה קרא הוא אין וברבי אלעזר דא"ר אלעזר מנין *שכל החלומות הולכין אחר הפה שנאמר *ויהי כאשר פתר לנו כן היה אמר רבא והוא דמפשר ליה מעין חלמיה שנאמר *איש בחלמו פתר *וירא שר האופים מנא ידע א"ר אלעזר מלמד שכל אחד ואחד הראויה חלמו ופתרון חלמו של חבירו *א"ר יוחנן השכים ונפל לו פסוק לתוך פיו הרי זו נבואה קטנה ואמר ר' יוחנן ג' חלומות מתקיימן חלום של שחרית וחלום שחלם לו חבירו וחלום שנפתר בתוך חלום ויש אומר אף חלום שנשנה שנאמר *ועל השנות החלום וגו' אמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן אין מראין לו לאדם אלא מהרהורי לבו שנאמר *אנת מלכא רעיונך על משכבך סליקו ואיבעית אימא מהכא *ורעיוני לבבך תנדע אמר רבא תרע דלא מחוו ליה לאינש לא דקלא דרהבא ולא *פילא דעייל בקופא דמחטא:

רב נסים גאון

אמימר ומר וזמרא ורב אשי חזו יתבי בהרי הדרי אמרי כל חד וחד מינן לימא מלתא דלא שמיעי ליה לחבריה פתח חד מינייהו ואמר *האי מאן דחזאי חלמא ולא ידע מאי חזאי ליקום קמי כהני בעידנא דפרסי ידייהו ולימא הכי רבש"ע אני שלך וחלומתי שלך חלום חלמתי ואיני יודע מה הוא בין שחלמתי אני לעצמי ובין שחלמתי לי חבירי ובין שחלמתי על אחרים אם טובים הם חזקם ואמצם בחלומותיו של יוסף ואם צריכים רפואה רפאם כמי מרה על ידי משה רבינו וכמרים מצרעתה ובחזקיהו מחליו וכמי יריחו על ידי אלישע וכשם שהפכת קללת בלעם הרשע לברכה כן הפוך כל חלומותי עלי לטובה ומסיים בהרי כהני דעני צבורא אמן ואי [6] לא לימא הכי אדיר במרום שוכן בגבורה אתה שלום ושמן שלום יהי רצון מלפניך שחשים עלינו שלום פתח אידך ואמר האי מאן דעייל למחא ורחיל מעינא בישא לנקוט זקפא דידא דימיניה בידא דשמאליה וזקפא בידא דימיניה ולימא הכי אגא פלוני בר פלוני *מוזעא דיוסף קאתינא דלא שלמא ביה עינא בישא שנאמר *בן פורת יוסף בן פורת יוסף עליו עין וגו' אל תקרי עלי עין אלא עולי עין ר' יוסי בר' חנינא אמר מהכא *יורגו לרוב בקרב הארץ מה דגים שבים מים מכסים עליהם ואין עין רעה שולטת בהם אף זרעו של יוסף אין עין רעה שולטת בהם ואי דחיל מעינא בישא דיליה ליחוי אטרפא דנחיריה דשמאליה פתח אידך ואמר האי מאן דחליש יומא קמא לא לגלי בי היכי דלא לתרע מזליה מכאן ואילך לגלי *כי הא דרבא כי הוה חליש יומא קמא לא מגלי מכאן ואילך *אל לשמעיה פוק אכריז רבא חליש מאן דרחים לי לבעי עלי רחמי ומאן דסני לי לחדי לי וכתיב *בנפול אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך פן יראה ה' ורע בעיניו והשיב מעליו אפו שמואל כי הוה חזי חלמא בישא אמר *וחלומות השוא ידברו כי הוה חזי חלמא טבא אמר וכי החלומות השוא ידברו והכתיב *בחלום אדבר בו רבא רמי כתיב בחלום אדבר בו וכתיב וחלומות השוא ידברו לא קשיא כאן ע"י מלאך כאן ע"י שד א"ר ביונא בר זבדא א"ר עקיבא א"ר פנדא א"ר נחום א"ר ביריב משום זקן אחד ומנו ר' בנאה עשרים וארבעה פותרי חלומות היו בירושלים פעם אחת חלמתי חלום והלכתי אצל כולם ומה שפטר לי זה לא פתר לי זה וכולם נתקיימו בי לקיים מה שנאמר *כל החלומות הולכים אחר הפה אמו כל החלומות הולכים אחר הפה קרא הוא אין וברבי אלעזר דא"ר אלעזר מנין *שכל החלומות הולכין אחר הפה שנאמר *ויהי כאשר פתר לנו כן היה אמר רבא והוא דמפשר ליה מעין חלמיה שנאמר *איש בחלמו פתר *וירא שר האופים מנא ידע א"ר אלעזר מלמד שכל אחד ואחד הראויה חלמו ופתרון חלמו של חבירו *א"ר יוחנן השכים ונפל לו פסוק לתוך פיו הרי זו נבואה קטנה ואמר ר' יוחנן ג' חלומות מתקיימן חלום של שחרית וחלום שחלם לו חבירו וחלום שנפתר בתוך חלום ויש אומר אף חלום שנשנה שנאמר *ועל השנות החלום וגו' אמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן אין מראין לו לאדם אלא מהרהורי לבו שנאמר *אנת מלכא רעיונך על משכבך סליקו ואיבעית אימא מהכא *ורעיוני לבבך תנדע אמר רבא תרע דלא מחוו ליה לאינש לא דקלא דרהבא ולא *פילא דעייל בקופא דמחטא:

לעיל כ. כ"מ פד. כ"ב קחת: טועה לו:

הנהגות הגר"א (6) נבי' חלום רע איני וכתוב לא: (3) רש"י ד"ה האי מאן דחליש יומא שנתה ויחא קמא לא לגלי לא יגלה ויהי רצון שנתה יתעז מזליה סס"י :

הנהגות הגר"א [6] נבי' דעני נטורא אמן וכו'. כ"ב וכו'. נבש"ע אכל נבש"ע ר"י ונא"ש וכו' מהדרי כתיב אפייסו לומא הכי כו' : [לקמן טו.] כהנא שנתה

[לקמן טו: וק"י ע"י]

[כ"מ פת:]

סבא רבין ק"י ע"י טע"ב

לעיל יד. ע"ב

דכ"ס ע"ב
סבא רבין ק"י
ע"י טע"ב
שמואל א יד
ישעיה מ
ד"ה יב
שמואל א כ

כהנא שנתה

[גדלים מ.]

משני כד

זכריה י

כמהכרי יב

[ע"י טו' שנתה

קחת: ר"ס
ויתן]

כהנא שנתה

ש"מ

ס"מ

דניאל ב

ט"ב

הרואה פרק תשיעי ברכות

(ה) גמ' וקרי' פסוקא לפסוקי: (ז) שם ותפסי' ליה לרבא דמייל כולי עולמא ואתרי רבא אחיפסי' חן לא כל שכן אמרי ליה: (א) שם גהיט מתפילך שיון רבא ואתבא ולי' דפטר תמוני גריטו בתפלה לטוף חלו: (ד) רש"י ד"ה שבור מלכא מלך פרס:

עומד עליו באמורא להשמיע בקול רם לרבים כקול חמור העורר: וי"ו דפטר חמור גהיט מתפילך. בפרשת ויהי כי יביאך וכל פטר חמור תפדה בשה והוא חסר וי"ו ובתפילין של רבא כתבו הכותב מלל ואל"ח מתקו והיינו גהיט מחוק: דשא בריינא. דלת חילון שבבית: אהטק משה. השומרת את הבית: כלי. שניס הפנימיות שקרוין משילא"ר: תרסי נשי מנגשה. שאלתו של ארס קרויה יונה דכתיב יונקי תמתי: תרין קולפי בלעה. מכת מקל עב בראשו כראשי לפתוח: בלא מלריס. נחלה בלא מלריס כלומר קרקעות רחבים ורבים: וכסין אבקיט. כסוי עפר הפורח ממופלות החומה: ונתר מוקרי. כשר מוחו: אודרל מבי סדיא. המוכין וילאין מן הכר שבמראשותיו: הללא מלרסה. הלל שאלו קורין בפסח לפי שיש הלל אחר הקרוי הלל הגדול קורין לזה הלל המלרי: ניסי מתרסיי לך. שעי' נכוס נקרא ניסן שעל כל לרה הבאה לישאל אומיסי' אותו על גאלתן: סיה קא חיל. בר הדיא בהדיה דרבא: בלרבה. בספינה: אמר בהדי גברא דמתרסיי ליה ניסא למא לי. שמח כחן יארע לו הנס שתצבע הספינה והוא יגלל: בדידך קיימא. כך הוא תלוי הפתרון אם לטובה אם לרעה והפכת לי לרעה: אשמו של רבא. בת רב סקלא היתה: טורוינא דמלכא. שומר אולר המנך: נפל סקלא. טולע: שיראי

קיסר. מלך רומי והיה לו תגר עם פרסיים: מאי חוינא. מאי ארצה בלילה בחלוס: משחרי לך פרסאי. עושים כך עבודת המלך כמו לא חמרה דחד מנחון שמרית (מכוס נמדגד יו) ולשון חכמים (ספרי פ' דברים) הדבק לשחור ושתחון לך: וסבולך. ישללך בשבי: ועמנו כך קשיינא. יכופו אותך לנחון תורה אור

גליון השים
גמ' ח"ל אשקך שכתב.
ע"י לקמן דף ס"ב
ע"א חוס' ד"ה רבא:

קולט ט
דגיים מה
ט

[יבד לחומת גימ' כן פירש"י ב"ק נ' ד"ה לאשון וכו' ע"ש ובענין ס"י כותב]
[ג'] הענין אודרל ס"י [ט"א]

אמר ליה קיסר לר' יהושע בר' * (חנינא) אמריתו דחכמיתו טובא אימא לי מאי חוינא בחלמאי אמר ליה חוית דמשחרי לך פרסאי וגרבי כך ורעיי כך שקצי בחורא דדהבא דהרר כוליה יומא ולאורתא הוא אמר ליה שבור מלכא לשמואל אמריתו דחכמיתו טובא אימא לי מאי חוינא בחלמאי אמר ליה חוית דאתו רומאי ושובו לך ופחניי כך קשייתא ברחיאי דדהבא דהרר כוליה יומא ולאורתא הוא בר הדיא מפשר חלמי הוה מאן דיהיב ליה אגרא מפשר ליה למעלוותא ומאן דלא יהיב ליה אגרא מפשר ליה לגרועותא אבוי ורבא חו חלמא אבוי יהיב ליה וזוא ורבא לא יהיב ליה אמרי ליה אקרינן בחלמין * שורך טבות לעיניך וגו' לרבא אמר ליה פסיד עסקך ולא אהני לך למיכל מעוצבא דלבך לאבוי א"ל מרווח עסקך ולא אהני לך למיכל מחדוא דלבך אמרי ליה אקרינן * בנים ובנות תוליד וגו' לרבא אמר ליה כבישותיה לאבוי א"ל בנך ובנתך נפשי ומונסבן בנתך לעלמא ומדמיין באפק כדקא אולן בשביה אקריין * בנך ובנותך נתונים לעם אחר לאבוי א"ל בנך ובנתך נפשיין * את אמרת לקריבך והיא אמרה לקריבה ואכפה לך ויהבת להון לקריבה דהוי כעם אחר לרבא א"ל דביתחו שכיבא ואתו בניה ובנתיה לירי איתתא אחריתי * דאמר רבא אמר ר' ירמיה בר אבא אמר רב מאי דכתיב בנך ובנותך נתונים לעם אחר זו אשת האב אקרינן בחלמין * לך אכול בשמחה לחמך לאבוי אמר ליה מרווח עסקך ואכלת ושתיית פסוקא מחדוא דלבך לרבא אמר ליה פסיד עסקך טבחת ולא אכלת ושתיית וקריית (ב) לפכוויי פחדך אקרינן * ורע רב תוציא השדה לאבוי א"ל מרישיה לרבא א"ל מסיפיה אקרינן * ויתים יהיו לך בכל גבולך וגו' לאבוי א"ל מרישיה לרבא א"ל מסיפיה אקרינן * וראו כל עמי הארץ וגו' לאבוי א"ל נפק לך שמא דריש מתיבתא הוית אימתך נפלת בעלמא לרבא אמר ליה ברינא דמלכא אתבר ומחפסת בגנבי ודיני כולי עלמא קל וחומר מינך למחר אתבר ברינא דמלכא ואתו (ג) ותפשי ליה לרבא. אמרי ליה חון חסא על פום דני לאבוי א"ל עיף עסקך כחסא לרבא א"ל מריר עסקך כי חסא אמרי ליה חון בשרא על פום דני לאבוי אמר ליה בסים חמרך ואתו כולי עלמא למזבן בשרא וחמרא מינך לרבא אמר ליה תקיף חמרך ואתו כולי עלמא למזבן בשרא למיכל ביה אמרי ליה חון חביתא דתלי בדיקלא לאבוי אמר ליה מדלי עסקך בדיקלא לרבא אמר ליה חלי עסקך כתמרי אמרי ליה חון רומנא דקדחי אפוס דני לאבוי אמר ליה עשיק עסקך כרומנא לרבא אמר ליה קאי עסקך כרומנא אמרי ליה חון חביתא דנפל לבירא לאבוי א"ל מתבעי עסקך * כדאמר נפל פתא בכירא ולא אשתכח לרבא א"ל פסיד עסקך ושדי' ליה לבירא אמרי ליה חוין בר חמרא דקאי אויסדן ונוער לאבוי אמר ליה מלכא הוית וקאי אמורא עלך לרבא א"ל פמר חמור (א) גהיט מתפילך א"ל לדידי חוי לי ואיתיה אמר ליה ואי' דפטר חמור ודאי גהיט מתפילך לטוף אולר רבא לחודיה לגביה אמר ליה חווי דשא ברייתא דנפל אמר ליה * אשורך שבבא אמר ליה חווי * ככי ושני דנתור א"ל בנך ובנתך שכבן אמר ליה חווי תרתי יוני דפרחן א"ל תרי נשי מגרשת אמר ליה חווי תרי נגלידי דלפתא אמר ליה תרין קולפי בלעת אולר רבא ההוא יומא ויתייב בי מדרשא כוליה יומא אשכח הנהו תרי סני נהורי דהוו קמנצו בהדי הדדי אולר רבא לפרוקינהו ומחווה לרבא תרי דלו למחוייה אחריתי אמר מסתי תרין חווי לטוף אתא רבא ויהיב ליה אגרא א"ל חווי * אשיתא דנפל א"ל נכסים בלא מצרים קנית א"ל חווי אפדנא דאבוי דנפל וכסין אבקיח א"ל אבוי שכוב ומתיבתיה אתיא לגבך א"ל חווי אפדנא דידי דנפל ואתו כולי עלמא שקיל לבינתא לבינתא א"ל שמעתתך מבדרן בעלמא א"ל חווי דאבקע רישי ונתר מוקרי א"ל * אודרל מבי סדיא נפיק א"ל אקרוין הללא מצראתא בחלמא א"ל ניסא מתרחשי לך הוה קא אויל בהדיה בארבא אמר בהדי גברא דמתרחיש ליה ניסא למה לי בהדי דקא סליק נפל סיפרא מיניה אשכחיה רבא וחוא דהוה כתיב ביה * כל החלומות הולכין אחר הפה אמר רשע בדידך קיימא וצערתן כולי האי כוליהו מחילנא לך בר מברתיה דרב חסדא יהא רעוא דלמסר ההוא גברא לירי דמלכותא דלא מרחמו עליה אמר מאי אעביד גמירי * דקללת חבם אפילו ברנם היא באה וכו' רבא דברינא קא לייט אמר איקום ואגלי * דאמר מר גלות מכפרת עון קם גלי לבי רומאי אול יתיב אפתחא דריש * טורוינא דמלכא ריש טורוינא חווי חלמא א"ל חווי חלמא דעויל מחטא באצבעתי א"ל הב לי זוא ולא יהיב ליה לא א"ל ולא מירי א"ל חווי דנפל תכלא בתרתין אצבעתי א"ל הב לי זוא ולא יהיב ליה חווי דנפל תכלא בכולה ידא א"ל נפל תכלא בכולהו שיראי שמעי בי מלכא ואתיוה לריש טורוינא קא קמלי ליה א"ל אנא אמאי אייתו להאי דהוה ידע ולא אמר אייתוהו לבר הדיא אמרי ליה אמטו זוא דידך חרבו שיראי

חנינא

דגיים מה
קדושין מה:

יבמות סג:
[ושם איהו רב חון בר רבא אמר רב]
דגיים מה

[שנת סו:]

[ע"י היטב בע"כ כח. בפרש"י ותי' ע"ש ד"ה כתי' כתי']

[לעיל סה:]

מכות יא.

סנהדרין לו:

[ג'] הענין כדנז"ל פ"ה שומך כהמנינים

[וגוי' כפי' י"י
כעמוד כ"י ר"ה
דמסרג']

הרואה פרק תשיעי ברכות

דמסרג - שיש לו אוֹפֵק על גביו * יפה : **נס נעשה לו** - גוי' כנגד
גוי' וכגון שראה השם כתוב : **חנינא** - גוי' הרבה נסים רבים :
והני מיני בכבשא - אכולהו קאלי שראה הוגל או חנינא או חיבה
זו של הספר כחובה דמשתמע חסו עליו ופדלוהו : **דלא סיים** -
שעור משנתו קודם שנסתלק סימן תורה אור

בלא חסא - לפי שח"ל אין לה זכות אלא עון יס בשיבטה וזה עומד
ערום בלא אוחס עונו : **צאיי** - שהרבה מלות תלויות בה וזה
העומד ערום סימן שהוא ערום ממלוכות : **ההפסד לפרדיו** -
שומרין אותו שלא יצרח אלמא סימן שמירה הוא ששומרים אותו
מידי היות : **אגס** - שיש בו קנים גדולים וקטנים וסמוכים זה לזה
סימן לראש ישיבה שהגדולים והקטנים מתקבלים יחד קבוצ גדול
ובאים לשמוע דרשה מפיו : **יער** -
אילנות גדולים ואינן סמוכים זה לזה
אף זה סימן לראש לתלמידי הרב
והוא ראש לבני כלה שמפרש
לתלמידים שמעמדם אחר שעמד
הרב והם מחזירין על שמועמדם ויש
לתלמידים שלא יבינו בדברי הרב ככל
האורך וזה מזכיר להם : **תלי עכלא** -
כראה לו שהיה זוג ועגבל תלוי בצוארו
ומשמיע קול והוא סימן לראש ישיבה
שמשמיע קול לרבים : **ונכחי צס**
נכוחי - שקשתי בה בקול : **עונותיו**
מוולין לו - לפי שהעונות קרויין
לרומים שחומר הם יחידו כחולק
(ישעיה ה) וחומר נכחם עובד
(ירמיה ב) וסימן הוא שפורשין ממנו :
פרנסתו מוונמ - נחשט שטפר
לחמו ומלו לו בכל מקום : **הרגו** -
נחשט : **כל שכן שנכפלה לו** - שהרי
נתגבר עליו : **ולא פיא** - אלא
רב טסט דורש להנאחו לפתור
חלומו לטובה : **יש שמתו כו'** -
לפיכך אין לעמוד על פתרונו :
השכים

כ"ק נה. ע"ש

[סנהדרין א']

ע"ל ו. חננות
לה : [עגלה טו]
קונה ז. חולין
פ"ע.]

[ספחים מע']
[סנהדרין עט']

הוא שמסוך אלל הקב"ה : **מוכטע**
לו שהול צו העולם הכא - וטעל
חלקו וחלק חברו בגן עדן דלמי
לאשת איש : **פלגי** - רמוגים שנחלקו :
יפס לתורה - שנחמר חשקך מיין
הרקת היינו תורה : **מעסיס רמוני** -
הנמלץ מן הרמוגים : **נכסיו מללינין** -
הדם זה שעליו משולשים זה על זה
כמיין קליטה : **צכניסו** - על. כנס
במקומם במחורב : **הוי ראש ישיבה**
שכריו ומורה לרבים : **אני ראיה**
וכו' - ועל כן נעשיתי ראש ישיבה
במתא מחסא : **תרכיאל** - גינה א"כ
בהמ"ד תרכיאל נאה וגילה נטרקין
של תרנגול : **תלוס נקטשו** - בספק
ככניס הללו שהאכלו כחוס צס :
נשכרו - נתגלה האוכל : **וינחס אל**
מחור - היינו כרך : **חפס** - סימן
הוא להיות חפזו נעשים : **המגלח** -
סימן גדולה ותפארת היא לו כמו
ויגלח ויחלף וגו' (בראשית מח) :
צעריבה - בספינה : **דמלני** -
שהולכת בגובה של ים : **הנפסה** -
סימן הוא שסרמונו וגונונו נפרש
ויולא מעליו : **וסוף דלא קנס** -
שלא המאים ידיו : **צככל טומד**

הא דמסרג הא דלא מסרג הרואה הונא
בחלום גם נעשה לו הנינא חנינא יוחנן נמי
נסים נעשו לו * הרואה המסד בחלום מן
השמים חסו עליו ופדאוהו והני מילי בכבשא
העונה יהא שמייה רבא מברך מובטח לו
שהוא בן העולם הבא הקורא ק"ש * ראוי
שתשרה עליו שכינה אלא שאין דורו זכאי
לכך המניח תפילין בחלום יצפה לגדולה
דבני ישראל * **וראו כל עמי הארץ כי שם יי**
נקרא עריך וגו' * וחנינא רבי אליעזר הגדול
אומר אלו תפילין שבראש המתפלל בחלום
סימן יפה לו וה"ל דלא סיים הבא על אמו
בחלום יצפה לבניה שנאמר * **כי אם לבניה**
תקרא הבא על נערה מאורסה יצפה לתורה
התורה צוה לנו משה מורשה
קהלת יעקב * אל תקרי מורשה אלא
*** מאורשה הבא על אורתו בחלום יצפה**
ולחכמה שנאמר * אמור לחכמה אחתי את
הבא על אשת איש בחלום מובטח לו
שהוא בן העולם הבא וה"ל דלא ידע לה
ולא הדרה בה מאורתא א"ר חייא בר אבא
הרואה חטים בחלום ראה שלום שנאמר
השם גבולך שלום חלב חטים ישיביך
הרואה שעורים בחלום סרו עונותיו שנאמר

וְסָר עֲוֹנוֹךָ וְחַמְאֲתְךָ תִּכּוּפֵר אִמֵּר רַבִּי זִירָא אֲנָא לֹא סַלְקִי מִבְּבַל לֹא"י עַד דְּחֻזְאֵי שְׁעָרֵי בְּחַלְמָא הָרֹאֵה
גַּפְן מְעֻנָּה בְּחַלּוֹם אֵינן אֲשֶׁתּוֹ מִפְּלַת נִפְלִים שְׁנֹאמֵר * אֵישׁתְךָ כִּנְפֵן פּוּרִיה שׁוֹרְקָה יִצְפֵּה לְמִשְׁיַח שְׁנֹאמֵר
* אֹסְרֵי לִגְפֵן עִירָה וְלִשׁוֹרְקָה בְּנֵי אֲתוּנֵי הָרֹאֵה תֵּאֵנָה בְּחַלּוֹם תּוֹרַתוֹ מִשְׁתַּמְרַת בְּקִרְבּוֹ שְׁנֹאמֵר * נֹצֵר
תֵּאֵנָה יֹאכַל פְּרִיָה הָרֹאֵה רְמוּנִים בְּחַלּוֹם זֹטְרֵי פְרִי עֵסְקִיה כְּרִמּוֹנָא רַבְרַבִּי רַבִּי עֵסְקִיה כְּרִמּוֹנָא פְּלָגִי
אֵם ת"ח הוּא יִצְפֵּה לְתוֹרָה שְׁנֹאמֵר * אֲשַׁקֵּךְ מִיַּיִן הִרְקַח מִעֵסִים רְמוֹנֵי וְאֵם ע"ה הוּא יִצְפֵּה לְמִצּוֹת שְׁנֹאמֵר
* כִּפְלַח הִרְמוֹן רִקְתָּךְ מֵאֵי רִקְתָּךְ * אֵפִילוּ רִיקְנֵי שְׁבֹךְ מֵאִים מִצּוֹת כְּרִמּוֹן הָרֹאֵה זֵיתִים בְּחַלּוֹם זֹטְרֵי
פְרִי וְרַבִּי וְקֵאֵי עֵסְקִיה כֹּוֹתִים וְה"מ פְּרִי אֲבֵל אֵילֵינִי הִוִּיִן לִיָּה בְּנִים מְרֻבִּין שְׁנֹאמֵר * בְּנִיךְ כִּשְׁתִּילִי
זֵיתִים וְגו' אֵיכָא אֵיכָא הָרֹאֵה זֵית בְּחַלּוֹם שֵׁם טוֹב יִצְאָ לּוֹ שְׁנֹאמֵר * זֵית רַעֲנָן יִפֵּה פְרִי תוֹרָה קְרֵא
י"י שְׁמֵךְ הָרֹאֵה שְׁמֵן זֵית בְּחַלּוֹם יִצְפֵּה לְמֵאֹר תּוֹרָה שְׁנֹאמֵר * יִיקְרוּ אֵלֶיךָ שְׁמֵן זֵית זֶךְ הָרֹאֵה תְּמָרִים
בְּחַלּוֹם תִּמְנו עֲוֹנוֹתָיו שְׁנֹאמֵר * תֵּם עֲוֹנְךָ בַת צִיּוֹן אִמֵּר רַב יוֹסֵף הָרֹאֵה עֵז בְּחַלּוֹם שְׁנֵה מִתְּבַרְכַּת לּוֹ
עֲוִים שְׁנִים מִתְּבַרְכּוֹת לּוֹ שְׁנֹאמֵר * וְדִי חֶלֶב עֲוִים לְחֻמְךָ הָרֹאֵה הֶדֶם בְּחַלּוֹם נִכְסֵי מְצַלִּיחִין לּוֹ וְאֵם
אֵינן לּוֹ נִכְסִים יְרוּשָׁה נּוֹפֶלֶת לּוֹ מִמְּקוֹם אַחַר אִמֵּר עוֹלָא וְאִמְרֵי לֵה בְּמִתְנִיתָא תֵּנָא וְהוּא דְחֻזָּא בְּכִנְיֵיהּ
הָרֹאֵה אַתְרוּג בְּחַלּוֹם הַדּוּר הוּא לִפְנֵי קוֹנֵי שְׁנֹאמֵר * פְּרִי עֵץ הַדֵּר כִּפּוֹת תְּמָרִים הָרֹאֵה לּוֹלֵב בְּחַלּוֹם
אֵינן לּוֹ אֵלָא לֵב אַחַר לֵב אֲבִיו שְׁבִשְׁמִים הָרֹאֵה אוֹזוֹ בְּחַלּוֹם יִצְפֵּה לְחֻמְהָ שְׁנֹאמֵר * חֲכָמוֹת בְּחוּץ תְּרוּנָה
וְהַבָּא עֲלֶיהָ הוּי רֹאשׁ יְשִׁיבָה אִמֵּר רַב אֲשֵׁי אֲנִי רֵאִיתִיהּ וּבִאתִי עֲלֶיהָ וּסְלָקִית לְגַדְלוּהָ הָרֹאֵה תְּרַנְגוּל
בְּחַלּוֹם יִצְפֵּה לְבֶן זָכָר תְּרַנְגוּלִים יִצְפֵּה לְבָנִים זָכָרִים תְּרַנְגוּלִת יִצְפֵּה לְתַרְבִּיצָה נָאֵה וְגִילָה הָרֹאֵה בִּיצִים
בְּחַלּוֹם תְּלוּיָה בְּקִשְׁתּוֹ נִשְׁתַּבְּרוּ נְעֻשִׁית בְּקִשְׁתּוֹ וּכְן אֲגוּזִים וּכְן קִשּׁוּאִים וּכְן כְּלֵי זָכוּכִית וּכְן כֵּל
הַנְּשַׁבְּרִים כֹּאלוֹ הַנְּכַנְס לְבָרֵךְ נְעֻשׂוֹ לּוֹ חֲפְצֵי שְׁנֹאמֵר * וְיִנְחָם אֵל מַחְזוֹ חֲפֵצֵם הַמְּגַלַּח רֹאשׁוֹ בְּחַלּוֹם
סִימָן יִפֵּה לּוֹ רֹאשׁוֹ זֹקְנֵי לּוֹ וְלִבְל מִשְׁפַּחְתּוֹ הַיּוֹשֵׁב בְּעִרְיָבָה קִטְנָה שֵׁם טוֹב יִצְאָ לּוֹ בְּעִרְיָבָה גְּדוּלָה
לּוֹ וְלִבְל מִשְׁפַּחְתּוֹ וְה"מ דְּמִדְּלִיָּה דְּלִוִּי הַנְּפָנָה בְּחַלּוֹם סִימָן יִפֵּה לּוֹ שְׁנֹאמֵר * מַחֵר צוּעֵה לְהַפְתַּח וְה"מ
דְּלָא קָנָה הָעוֹלָה לִגְן בְּחַלּוֹם עוֹלָה לְגַדְלוּהָ יִרְדּוּ מִגְּדוּלְתוֹ אֲבִי וְרַבָּא דְּאִמְרֵי תְּרוּוִיָּהוּ כִּיּוֹן שְׁעֲלָה
עֲלָה הַקּוֹרֵעַ בְּגָדָיו בְּחַלּוֹם קוֹרְעִים לּוֹ גֹּזֵר דִּינֵי הָעוֹמֵד עֵרוֹם בְּחַלּוֹם כִּבְבַל עוֹמֵד בְּלֹא חֲמָא בֶּאֱרֵךְ
יִשְׂרָאֵל עֵרוֹם בְּלֹא מִצּוֹת הַנְּחַפֵּשׁ לְסַרְדִּיּוֹ שְׁמִירָה נְעֻשִׁית לּוֹ נִתְנוּהוּ בְּקוֹלֵר הוֹסִיפוּ לּוֹ שְׁמִירָה עַל
שְׁמִירָתוֹ וְה"מ בְּקוֹלֵר אֲבֵל חֶבְלָא בְּעֵלְמָא לֹא הַנְּכַנְס לֵאגֻם בְּחַלּוֹם נְעֻשָׂה רֹאשׁ יְשִׁיבָה לִיעֵר נְעֻשָׂה
רֹאשׁ לְבָנֵי כְּלָה רַב פֶּפֶא וְרַב הוֹנָא בְּרִיָּה דְרַב יְהוּשֻׁעַ חוּז חֲלֵמָא רַב פֶּפֶא דְּעִיִּיל לֵאגְמָא נְעֻשָׂה רֹאשׁ
יְשִׁיבָה רַב הוֹנָא בְּרִיָּה דְרַב יְהוּשֻׁעַ דְּעִיִּיל לִיעֵר נְעֻשָׂה רֹאשׁ לְבָנֵי כְּלָה אֵיכָא דְּאִמְרֵי תְּרוּוִיָּהוּ לֵאגְמָא
עִיִּילֵי אֵלָא רַב פֶּפֶא דְּתַלִּי מְבַלָּא נְעֻשָׂה רֹאשׁ יְשִׁיבָה רַב הוֹנָא בְּרִיָּה דְרַב יְהוּשֻׁעַ דְּלָא תְּלִי מְבַלָּא
נְעֻשָׂה רֹאשׁ לְבָנֵי כְּלָה אִמֵּר רַב אֲשֵׁי אֲנָא עִיִּילִית לֵאגְמָא וְתַלָּא מְבַלָּא וּנְבַחִי בֵּה נְבוּחִי תְּנִי תֵּנָא קְמִיָּה
דְּרַ"נ בְּרִי יִצְחָק הַמְּקִיז דֶּם בְּחַלּוֹם עֲוֹנוֹתָיו מְחוּלִין לּוֹ וְהַתְּנִיָּה עֲוֹנוֹתָיו סְדוּרִין לּוֹ * מֵאֵי סְדוּרִין סְדוּרִין לִימְחַל תְּנִי
תֵּנָא קְמִיָּה דְרַב שֵׁשֶׁת הָרֹאֵה נַחַש בְּחַלּוֹם פְּרַנְסָתוֹ מוֹמְנַת לּוֹ נִשְׁכּוֹ נִכְפַּלָּה לּוֹ הַרְגוֹ אֲבָדָה פְּרַנְסָתוֹ
אִמֵּר לִיָּה רַב שֵׁשֶׁת כֵּל שְׁבָן שְׁנִכְפַּלָּה פְּרַנְסָתוֹ וְלֹא הִיָּא רַב שֵׁשֶׁת הוּא דְחֻזָּא הוּיָא בְּחַלְמִיָּה וְקִסְמִילָה תְּנִי
תֵּנָא קְמִיָּה דְרַבִּי יוֹחָנָן כֵּל מִינֵי מִשְׁקִין יִפִּין לְחַלּוֹם חוּץ מִן הִיָּין יֵשׁ שׁוֹחֵהוּ וְטוֹב לּוֹ וְיֵשׁ שׁוֹחֵהוּ וְרַע לּוֹ יֵשׁ
שׁוֹחֵהוּ וְטוֹב לּוֹ שְׁנֹאמֵר * וְיִיָּין יִשְׁכַּח לְבָב אֲנִישׁ וְיֵשׁ שׁוֹחֵהוּ וְרַע לּוֹ שְׁנֹאמֵר * תְּנִי שְׁכָר לְאוֹבֵד וְיִיָּין לְמָרִי
נִפְשׁ אִמֵּר לִיָּה רַבִּי יוֹחָנָן לְחֵנָא תְּנִי תְּלָמִיד חֶכֶם לְעוֹלָם טוֹב לּוֹ שְׁנֹאמֵר * לָכֵן לְחַמּוֹ בְּלַחְמֵי וְשִׁתּוֹ בִּיּוֹן מִסְכְּתֵי
אִמֵּר

מס' א

ע"ש

[יומא פה']

מס' א

ע"ש

אמר

הרואה פרק תשיעי ברכות

ברוך מציב גבול אלמנה - כגון ביטוח בית שני : אמאי . קא מתנחת : **נפל ליה כהנא** . שגפול לו ונעשה חל : **דיו לעבד שיהא כרבו** . שהרי בית המקדש חרב שהוה ביתו של הקב"ה : **כפלי אובד** . וכסא כלי לאחר י"ב חדש משתכח מן הלב דרשות צבליס לאחר י"ב חדש צפרק אלו מילואות (ד' כח) מי שמלא כלי או שום מילואה חייב להכריז שלש רגלים ואם נמצא אחר הסוכות לרין להמתין ולהכריז בפסח ובפסח ובפסח ובחג דהיינו י"ב חדש ושבו חין לרין להכריז : **אשר חלק ושחיינו** . דלאחר שלשים יום הוה : **מחממו** תורה אור

לא א מיי" פ"י מהל' כרכות ה' יוד סנה עשין כו טו"ע א"ח ס"י רכז ט"ף :
לב ב מיי" שם ה' י"ט טו"ע שם ט"י"א :
לג ב מיי" שם ה' י"ד י"ט טו"ע שם ט"י"א :
סוף י"ט :
לד ד מיי" פ"י מהל' כרכות ה' ד סנה עשין כו טו"ע א"ח ס"י רכז ט"ף :
לה ה מיי" שם ה' י"ב י"ט טו"ע שם ט"י"א :
לו ו מיי" שם טו"ע :
לז ו מיי" שם טו"ע :
שם טו"ע פ :

הרואה חבירו אחר שלשים יום אומר שהחיינו . אומר ר"י דוקא חבירו החביב עליו אבל בענין אחר לא : **ויקראו** הוא דמקרט ומחוי נהורא ברקיע . לפי הענין משמע דבא רב הונא לתרץ דלא עבר כסלל ולא קאי אמתניתין לפירושי מילי זיקין דהא רב אשי דכתריה קאי אשנויה דלא עבר כסלל ודלא כפירוש רש"י : על

ת"ד **הרואה** בתי ישראל בישובן אומר ברוך מציב גבול אלמנה בחורבנא אומר ברוך דייני האמת בתי עובדי כוכבים בישובן אומר בית גאים יסח ה' בחורבנא אומר אל נקמות ה' אל נקמות הופיע עולא ורב חסדא הוה קא אולי באורחא כי ממו אפתחא דבי רב הונא בר הגילאי נגד רב חסדא ואתנח אומר ליה עולא אמאי קא מתנחת *והאמר רב אנחה שוברת חצי גופו של אדם שנאמר *ואתה בן אדם האנח בשברון מתנים וגו' ור' יוחנן אמר אף כל גופו של אדם שנאמר *והיה כי יאמרו אליך על מה אתה נאנח ואמרת אל שמועה [כי באה] ונמס כל לב וגו' א"ל היכי לא אתנח ביתא דהווי בה שיתין אפייתא ביממא ושיתין אפייתא בליליא ואפיין לכל מאן דצריך ולא שקל ידא מן כיסא דסבר דילמא אתי עני בר טובים ואדמו לו לביסא קא מכספ ותו הווי פתיתין ליה ארבע בבי לארבע רוחתא דעלמא וכל דהוה עייל כפין נפיק כי שבוע והווי שדו ליה חמי ושערי בשני בצורת אבראי דכל מאן דכסיפא מילתא למשקל ביממא אתי ושקיל בליליא השתא נפל בתלא ולא אתנח אומר ליה הכי אמר ר' יוחנן מיום שחרב בית המקדש נגזרה גזירה על בתיהן של צדיקים שירכבו שנאמר *באוני ה' צבאות אם לא בתים רבים לשמה יהיו גדולים וטובים מאין יושב ואמר ר' יוחנן עתיד הקדוש ברוך הוא להחזירן לישובן שנאמר *שיר המעלות לדוד ה' ברויטוס ביי' כתר ציון מה הר ציון עתיד הקדוש ברוך הוא להחזירו לישובו אף בתיהן של צדיקים עתיד הקב"ה להחזירן לישובן וזויה דלא מיישב דעתיה א"ל דיו לעבד שיהא כרבו ת"ר **הרואה** קברי ישראל אומר ברוך אשר יצר אתכם בדיו וזן אתכם בדיו וכלכל אתכם בדיו ואסף אתכם בדיו ועתיד להקימכם בדיו מר בריה דרבינא מסיים בה משמיה דרב נחמן ויודע מספר כולכם והוא עתיד להחיותכם ולקיים אתכם ברוך מחיה המתים קברי עובדי כוכבים אומר *בושה אמכם וגו' אמר ריב"ל **הרואה** את חבירו לאחר שלשים יום אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה לאחר י"ב חדש אומר ברוך מחיה המתים אומר רב *אין המת מלב הייתי ככלי אובד רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע הווי קאולי באורחא פגעו ביה ברב הנינא בריה דרב איקא אמרו ליה בהדי דחוינג בריכנין עלך תרתי ברוך אשר חלק מרחמתו ליראי ושהחיינו אומר להו אנא נמי כיון דחותינו השבתינו עלויא כשיתין רבוון בית ישראל וברכינא עליינו תלתא הנך תרתי וברוך חכם הרזים אמרו ליה הכימת כולי האי *הבי ביה עינייהו ושכיב אמר ריב"ל **הרואה** את הבהקנים אומר ברוך משנה הבריות מיתבי **הרואה** *את הכושי ואת הגיתור ואת הלוחק ואת הקפת ואת הננס *ואת הדוניקוס אומר ברוך משנה את הבריות ואת הקטע ואת הסומא ואת *פתווי הראש ואת החגר ואת המוכה שחין ואת הבהקנים אומר ברוך דייני אמת ל"ק הא ממעי אמו הא בחר דאיתיליד דיקא נמי דקתני דומיא דקטע שמע מינה ת"ר **הרואה** פיל קוף וקפוף אומר ברוך משנה את הבריות **הרואה** *בריות טובות ואילנות טובות אומר ברוך שבכה לו בעולמו : על הויקין : *מאי זיקין אמר שמואל *כוכבא דשביט ואמר שמואל נהדין לי שבילי דשמיא כשבילי דנהרדעא לבר מכוכבא דשביט דלא ידענא מאי גיהו וגמירי דלא עבר כסלא ואי עבר כסלא חרב עלמא והא קא חוינג דעבר זוייה הוא דעבר ומתחוי כדעבר איהו רב הונא ברי' דרב יהושע אמר וילון הוא דמקרט *דמגלגל ומחוי נהורא דרקיעא רב אשי אמר כוכבא הוא דעקר מהאי גיסא דכסלא ליה חבריה מהך גיסא ומיבעית ומחוי כמאן דעבר שמואל רמי כתיב *עושה עש כסיל וכימה וכתוב *עושה כימה וכסיל הא כיצד אלמלא חמה של כסיל לא נתקיים עולם מפני כימה של בימה ואלמלא כימה של כימה לא נתקיים עולם מפני חמה של כסיל וגמירי אי לאו עוקצא דעקרבא דמנח בנהר דיונר כל מאן דהוה מריקא ליה עקרבא לא הוה חי והיינו דקאמר ליה רחמנא לאיוב *התקשר מעדנות כימה או מושכות כסיל תפתח מאי כימה אמר שמואל כמאה כבבי אמרי לה דמכנפי ואמרי לה דמברדן מאי עש אמר רב יהודה יותא מאי יותא אמרי לה זנב מלה ואמרי לה רישא דעגלא ומסתברא כמאן דאמר זנב מלה דכתיב *ועיש על בניה תנחם אלמא חסרה ומתחויא כמפרא

[ע"ד רש"י ע"ל
ל"ד ד"ה גימ']

[ע"ד ברכות מה:
מה: קפ"ח וכו'
והיינו לבידא
כלאון אחר
ז"ע על ה"ט'
הראשון וכן
תמה המ"א
כ"י רכ"ה
והיינו ב"ע
אכן ל"ג הערוך
בכרכות כ"ח
כ"ק י"חא]

[מקומות כ"ה]

לה ה מיי" שם ה' י"ב י"ט טו"ע שם ט"י"א :
לז ו מיי" שם ה' י"ד י"ט טו"ע שם ט"י"א :
לח ח מיי" שם ה' י"ב י"ט טו"ע שם ט"י"א :
לח ח מיי" שם ה' י"ב י"ט טו"ע שם ט"י"א :

רב נסים גאון

הרואה את חבירו ואת הגיתור . ואת הלוחק וכו' . שנינו בספ' כרכות ב' פ'טין א"ל (דף מה) הכושי והגיתור והלוחק והכיפת והננס כ"י פסולין בארם כשרין בבבליה וירושלמי בנב' כושי אכמא נהורא סומא לוקן חוריא כיפח ניהב [שם ג"ו בנה] וכדאמר רב פפא אריבא שמואל מרינא ננס ידוע דא בלשון חכמים שהוה הקצור בקומה :

[מ"ק: ע"ג]

[מסכתא פ"ו]

[פ"י מ' שאין
ל"א סגלג
ח"א חכ"ה
ערוך ע"ק פתי'
ש"ג כ' ע"ג]

[כ"ג י"ד]

[ג'י' בערוך ברדניקוס
פ"י גאון סו"ס ח"א
משתא כ"י א"ח
משאר כ"י ח"א]

[ע"י ערוך מ"ס פ' כ"ה
רב ה"א גאון]

[מלת דמגלגל ליסח
כ"ש"י ולא כ"חוס' וכן
כ"ש"י ליסח אכן בערוך
ע"ד ויל ג"כ וילון הוא
דמגלגל ומתחוי כרכות
דקיע]

וכחיו נהורא דרקיעא רב אשי אמר כוכבא הוא דעקר מהאי גיסא דכסלא ליה חבריה מהך גיסא ומיבעית ומחוי כמאן דעבר שמואל רמי כתיב *עושה עש כסיל וכימה וכתוב *עושה כימה וכסיל הא כיצד אלמלא חמה של כסיל לא נתקיים עולם מפני כימה של בימה ואלמלא כימה של כימה לא נתקיים עולם מפני חמה של כסיל וגמירי אי לאו עוקצא דעקרבא דמנח בנהר דיונר כל מאן דהוה מריקא ליה עקרבא לא הוה חי והיינו דקאמר ליה רחמנא לאיוב *התקשר מעדנות כימה או מושכות כסיל תפתח מאי כימה אמר שמואל כמאה כבבי אמרי לה דמכנפי ואמרי לה דמברדן מאי עש אמר רב יהודה יותא מאי יותא אמרי לה זנב מלה ואמרי לה רישא דעגלא ומסתברא כמאן דאמר זנב מלה דכתיב *ועיש על בניה תנחם אלמא חסרה ומתחויא כמפרא

איוב ט
עמוס כ

איוב נב

הרואה פרק תשיעי ברכות

בג מ' מיי' שם ה'ל' וכו'
כברות ה'ל' י' סג
עשין כו עו"ש' א"ח
ס'י רכט סעף ג :

[וכן משמע כ"ל]

מזכרין א"ר אבא בר רב הונא לריך
לברך על יין חדש וישן שינוי יין א"ל
לברך שינוי מקום לריך לברך היסח
הדעת כשינוי מקום משמע דוקא
כשהאחרון יין לעדיף טפי ור"ת
פ'י דלפ"י אין האחרון חשיב רק שלא
ישקנה לגרעיותא יותר מנלי (ה)
ומסיים בה רבי על כל חבית וחבית
שהיה פותח היה מזכר הטוב והמטיב
ומשמע דלא קפיד אט האחרון משובח
אם לאו א"ע' דישן אידכר בסוף מ"מ
נימא דרבי פליג עליה ולפרש"ז
יעמדה להך דרבי במסופק אם
האחרון טוב ומספק היה מזכר על
כל אחד שמוח משובח הוא אך ר"ת
מפרש דעובדא דרבי בה לחלק
כדפ"י וי"מ דהואו דחדש וישן מייירי
בברכת בורא פרי הגפן דומיא דשינוי
מקום דבתי הכי אכל לא מלינו כן
בגמרא שלנו :

התם דליכא בני חבורה דשמו

בהדיה . וה"ה אם אשתו
ובניו עמו אכל יחיד לא ואפילו
שהחייבו און מזכר יחיד על שינוי יין
דלא אשכחן יחיד שמזכר שהחייבו רק
אחדתא וכן כל פרי חדש כשאלו
מזכר שהחייבו כדאמרינן בסוף בכל
מפרדין (שירובין מ:) [ר"ב] יוחנן
אמר אפי' קנה כיוצא בהם . והלכתא
כר' יוחנן אליבא דלישנא בתרא
אפילו קנה והדר קנה שהיו לו כלים
חדשים כיוצא באלו לריך לברך דק"ל
רבי יוחנן לגבי דרב מ"ס דלגבי
כ"ב הלכתא כותיה ואומר ר"י דוקא
בבגדים חשובים דומיא דבית חדש
קנה כלים חדשים אכל שאינם
חשובין כ"כ כמו מנעלים ואפליאות
ותולק וכו' וכו' בהן און לריך לברך
בירושלמי א"ר חייא בר אבא לא סוף
לברך חדשים אלא אפי' שחקים
כאלו חדשים ר' יעקב בשם רבי
חייא בר אבא אמר קנה אומר
שהחייבו נימן לו אומר הטוב והמטיב
לבג בבגדים אומר מלביש ערומים וכו'
בגמרא שלנו דלא אשכחן הטוב
והמטיב אלא בדליכא אחרינא בהדיה:
אשר

מד ב' מיי' שם ה'ל' וכו'
סג שם עו"ש'
א"ח ס'י ריח סעף ג
וכ' רכט סעף יג :
כה ג עו"ש א"ח ס'י
רכט סעף ג :
כו ר' מיי' שם הלכה ו
סג שם עו"ש'
א"ח ס'י רכט סעף ה :
כו ה' ז מיי' שם
הלכה ה עו"ש' שם
סעף ג :
מח מ' מיי' שם ה'ל' ז
סג שם עו"ש'
א"ח ס'י רכט סעף ה :
מכ מ' עו"ש' א"ח ס'י
רכט סעף ה :
נ כ' מיי' ומכ שם הלכה ו
סג סעף ג :
נא ל מיי' מ"ד מהלכות
כברות ה'ל' ג סג
שם עו"ש' א"ח ס'י
קנה סעף ה :
נב מ' מיי' שם הלכה ו
סג שם עו"ש'
א"ח ס'י קנה סעף ה :

[ועי' היכנסת פסחים
קא. ד"ה שניו יין]

נג ב' מיי' שם עו"ש' שם
סעף ד :
נד מ' מיי' מ"ד מהלכות
כברות ה'ל' א סג
שם עו"ש' א"ח ס'י רכט
סעף ג :
[ע"מיי' שם]

[כ"ל סג]

רב נסים גאון

על הגשמי' ועל בשורי'
שבות היא אומר בריך
הטוב והמטיב . רש"י
בגמ' דבני מערבא מח
רמא אשכחן בישות
שבות לירידת גשמים
ר' ברכיה בשם ר' יחי
על שם מים קיים על
עשה עשה ושמייע
נפשה וכו' ועיקרה
בבראשית דר' אושעיא
וחכין אבר החם מח
שמייע ב' הטוב
והמטיב :

הגהות הב"ח
(ה) תוס' ד"ה הטוב
וכו' יומר מדאי
דכתיב טמייס כה ר' :

הגהות הגר"א

[ה] כה' לבנה בגרוכה
וכוכביה במסילות
ומזלות כסדרן . ל"ב ג'
ה"י"ף ור"ח"ש נטריכה
בשמותיה בעת :
[ג] שם עד שתחמה .
ל"ב וירוממו את שער
מלכות . גירסת ר"ף
ור"ח"ש [ג] שם שלו וכל
אמרי' אומר הטוב
והמטיב : ח"ח"מ :
[ד] רש"י ד"ה כה' בית
חדש עד ד"ה ה"ג .
נמחה [ה] שם ד"ה
קניו של דבר . כלומר
כללו של דבר שכלו שלו
אומר שהחייבו שלו וכל
אמרי' הטוב והמטיב .
כ"ל :

המזב והמטיב . אכל אשינוי לחם ואשינוי בשר אין מזכרין הטוב
והמטיב דדווקא איין דלית ביה תרתי דסעיד ומשמח
מזכרין הטוב והמטיב אכל בשר ולחם לא ופרש"ז ס'מכרי
(דף קא' וס') דדוקא כשהאחרון משובח מזכרין הטוב והמטיב אכל

במקופסה . מקום שהיא חוזרת שם לתחלת היקפה היא שעת חליית
המאורות ומאז התחילה להקיף ולשמש : **אימת הוי** . אחמה בתקופתה
קאי : **פל כ"ח טנים** . של תקופת ניסן *שכפוף כ"ח כשחזר מחזור
גדול של חמה להיות תקופה נופלת בשעת חליית המאורות בשבתאי
תורה אור היא שעת תחלת ליל ד' : **צאורסא**

תנו רבנן "הרואה חמה בתקופתה לבנה
[ה] בגבורתה וכוכבים במסילותם ומזלות
כסדרן אומר ברוך עושה בראשית יואימת
הוי אמר אבוי כל ב"ח שנין והדר מחזור
ונפלה תקופת ניסן בשבתאי באורחא דתלת
נגהי ארבע : ר' יהודה אומר הרואה הים
וכו' : לפרקים עד כמה אמר רמי בר אבא
א"ר יצחק יעד שלשים יום ואמר רמי בר
אבא א"ר יצחק דהקדק הרואה פרת אגשרא דבבל
אומר ברוך עושה בראשית יהאירנא דשניה
פרסאי מבי שבור ולעיל רב יוסף אמר מאי
דקרא ולעיל ואמר רמי בר אבא הרואה
דגלת אגשרא דשביסחנא אומר ברוך עושה
בראשית מאי "הדקל א"ר אשי שמוימו חדין
וקלין מאי *פרת דרפי בני כדזאו משום דשתו
מאי הרואה האי דגהורי משום דמשמשי
ביממא והאי דניידי עינייהו משום דריירו
בבית אפל : על הגשמים ב' : ועל הגשמים
הטוב והמטיב מברך *והא"ר אבהו ואמרי
לה במתניתא תנא "מאימתי מזכרין על
הגשמים משיצא חתן לקראת כלה מאי
מזכרין אמר רב יהודה "מודים אנחנו לך
על כל טפה וטפה שהורדת לנו ורבי יוחנן
מסיים בה הכי אילו פינו מלא שירה כים
וכו' אין אנו מספיקין להודות לך ה' אלהינו
עד שתתחיה [ג] בא"ר רוב ההודאות רוב
ההודאות ולא כל ההודאות אמר רבא
אימא האל ההודאות א"ר פפא הלכך
נימרינהו לתרויהו רוב ההודאות והאל
ההודאות ואלא קשיא ל"ק הא דשמע משמע
הא דחזא מחזי דשמע משמע היינו בשורות
טובות ותנן על בשורות טובות אומר ברוך
הטוב והמטיב אלא אידי ואידי דחזי מחזי ולא
קשיא הא דאתא פורתא הא דאתא טובא
ואב"א הא והא דאתא טובא ולא קשיא
הא דאית ליה ארעא הא דלית ליה ארעא
אית ליה ארעא הטוב והמטיב מברך והא
(*תנן) בנה בית חדש וקנה כלים חדשים
אומר ברוך שהחיינו והגיענו לזמן הזה [ג] שלו
ושל אחרינא אומר הטוב והמטיב לא קשיא
הא דאית ליה שותפות הא דלית ליה

שותפות והתניא קצרו של דבר על שלו הוא אומר ברוך שהחיינו וקיימנו
על שלו ועל של חבריו אומר ברוך הטוב והמטיב וכל היכא דלית
לאחרינא בהדיה לא מברך הטוב והמטיב והתניא אמרו ליה 'ילדה אשתו
זכר אומר ברוך הטוב והמטיב התם נמי דאיכא אשתו בהדיה דניחא
לה בזכר ת"ש ימת אביו והוא יורשו בתחלה אומר ברוך דיין האמת
ולבסוף הוא אומר ברוך הטוב והמטיב התם נמי דאיכא אחי דקא ירתי
בהדיה ת"ש *שינוי יין א"צ לברך ששינוי מקום צריך לברך וא"ר יוסף בר
אבא א"ר יוחנן "אע"פ שאמרו שינוי יין א"צ לברך אבל אומר ברוך הטוב
והמטיב התם נמי דאיכא בני חבורה דשתו בהדיה : בנה בית חדש וקנה
כלים חדשים וכו' : א"ר הונא לא שנו אלא שאין לו כיוצא בהן אבל יש לו
כיוצא בהן א"צ לברך ור' יוחנן אמר [ג] אפילו יש לו כיוצא בהן צריך לברך
מכלל

קשיא לך כנה בית חדש אומר שהחיינו לא קשיא הטוב לבנה וכל גשמים
בדלית ליה ארעא טובה שיש לו שותפות בה היא שהרי כל מי שיש לו קרקע
שותף עמו בטובה זו : והתניא . בזימתיא . קאלרו
של דבר . [ה] כלומר כללו של דבר : ולכפוף הוא אומר הטוב והמטיב . על צבורות הירושה
ששארם לו ירושה מאביו שכן בצבורה מת אביו
ויורשו כלומר הניח נכסים : שינוי יין . שמה יין כשעודה והביאו לו יין
אחר טוב מן הראשון אין לריך לברך בורא פרי הגפן : שינוי
מקום . יאל מלאך והלך לבית אחר והביאו לו יין : ר"י אמר אפילו יש לו
כיוצא בהן . מירושה הואיל ועלנין קניה חדש היא אללו לריך לברך :
דקנה

שבתאי

[כברות סג]

מענינו : פ"ש

[תניא]

פסחים קא :

גליין
הש"ס
גמ' וזאת הוי
אמר אבוי
עך
תמם לא היה
הביכא
ואיתת הוי אמר
אבוי . ועי'
דכתב כ'
פירושם על
חמתתקופת :

הרואה פרק תשיעי ברכות

אשר יזר את האדם בחכמה. בהתחומה ויברא אלהים את האדם
 ח"ר בון בחכמה שהתקין מונוחיו והח"כ בראו היינו
 דלמך בסנהדרין ב"ס"ר אחד דיני ממונות (דף לה.) לכך נברא בערב
 שבת כדי שיכנס לסעודה מיד וע"כ יסוד אשר יזר את האדם בחכמה:

הסכנדו וכו'. אל המלאכים המלוים אותו הוא אומר שנאמר כי
 מלאכיו יורה לך (תהלים 65): **שאלם יפתח.** אחד מהם מן החללים
 כגון הלכ או הכרם או המעים: **או אם יפתח אחד מהם.** מן הנקבים
 הפתוחים כגון הפה או החוטם או פי הצבעה. יפתח קאי לחללים
 תורה אור יפתח קאי לנקבים: **קלירי.** חוליים:

רופא כל צער. כנגד היצירה שהיא
 רפואת כל הגוף: **ומפליא נפשות.**
 כנגד שהגוף חלול כמו נאד והגדל הוא
 אם יש בו נקב אין הרוח עומד בחוכו
 והקב"ה ברא את האדם בחכמה
 וברא בו נקבים נקבים הרבה
 ואעפ"כ הרוח בחוכו כל ימי חייו
 וזו היא פליאה ותכמה: **ומפלא**
מעשי שלמה. שלא יהא פסול
 ורשע בזרעי: **לשבו.** תרגומל
 דלכא דוכחא דקרו לתרגומל שבו
 כדלמרינן ב"ר"ה (דף כו-): הכי
 גרסי' אילימל כסם שמכרך על
 הטובה הטוב והמטיב כך מכרך
 על הרעה הטוב והמטיב והתנן על
 בשורות טובות הטוב והמטיב ועל
 שמועות רעות אומר ברוך דין
 האמת: **לקבלינהו ששמה.**
 לברך על מדה פורענות בלבד
 שלם: **אלהים.** לשון דין כמו עד
 האלהים יבא דבר שיהיה (שמות 33):
וכה בדברא. ולן בשעה: **סוס**
בהדיה תרגומל. להקלעו משנתו:

[גירסת ה"ר
 רח"ש חללים
 וע"כ וד"]

[פירושו תמלא
 כש"ל לשלמו.
 ד"ה חילוי]

[לעיל טו. ע"ה]

[ע"י כה"ש
 פירושו]
 ע"מ"ש על
 הגליון נכחמים
 ס"ג]

[מנח"ל. מב.]

מפליא נפשות. משום דלמרינן
 צב"ר כי גדול אלה

ועשה נפלאות אלה אלהים לברך
 אדם טעם נאד אפילו יש בו נקב
 אחד מלא מחט סדקית הרוח יולא
 ואינו יכול לשמור בו יין והקב"ה
 ברא נקבים נקבים בלדס ואומר
 הרוח שאינו יולא ממו: **כי שמע**
 קול תרגומל אומר ברוך שנתן לשכוי
 בינה להבחין. והוא הדין אפילו כי
 לא שמע דאין ברעה זו אלא להבחנה
 על הגאח האורה שתרנגול מצחין
 והוא כהנה מן האור: **כי פרים**
 סודרא על רישיה. וה"ה לכל כובע
 ולכל כסוי ודוקא כשהנה אכל אס
 אינו כהנה כגון שהוא שוכב על
 מטו לא יברך לא זו ולא מלביש
 ערומים ולא ברכות כיולא בהן כיון
 שלא כהנה כדמשמע בפרק שלישי
 דמגילה (דף כד:) בני מי שלא ראה
 מאורות מימיו דכולי עלמא בעי
 שיהנה מן האורה: **אשר** קדשו
 במונוחיו וזו להניח תפילין. כיון
 דתחלה נתחמו בזרעו יש לברך
 להניח אצל בשל ראש מברך על מלות
 ולא להניח שכבר התחיל והניח אחד
 מהם וצ"ה הקומץ (מנחות לו.) וס"ל אמר
 לא סח מברך אחת סח מברך שמים
 פ"ה דעל שמי התפילין קאמר דמברך
 ברעה אחת על שתייהן בלא סח
 צינחיס ודוקא לומר דלא הוצרכו
 שמי ברכות ולהניח ועל מלות אלא
 כשסח ועבר עבירה. לכן פ"ה
 דעל של ראש שהיא גמר מלה
 ועיקר דיש בה ד' ציחיס ושי"ן
 מברך על מלות אצל סח חוזר
 ומברך שמים על של ראש וכן
 בשימושא רבא דגאונים ולפ"ה
 גבי סח מברך שמים אס יניח של
 ראש לבד דאין מעכבין זה את זה
 מברך שמים על של ראש בלבד ומה
 שלא הוצרכו גמ' על של ראש בלבד
 מברך שמים לפי שאין רגילות כלל
 להניח זה בלא זה דתפילין צי בר
 חזו שמי"ן (ב"מ ד' טו:) וכן פ"י רבינו
 סס בשבועותיו וכן רבינו אלחנן
 בסדר תקון תפלה שלו כתב כן:
 וכל

ס"א א ב מ"ו פ"ו מה"ל
 תפלה נלכד ס סמג
 עשין יט ע"ש"ע א"ח"ח
 ס"ג ג טע"ף א:
 ס"ב ג ד מ"ו וסמג סס
 ע"ש"ע א"ח"ח ס"ו י
 טע"ף א:
 ס"ג ה מ"ו טס הלכה
 א כ סמג טס טע"ע
 א"ח"ח ס"י ילכ טע"ף א:
 ס"ד ו י מ"ו טס הל"ג
 ד ו סמג טס טע"ע
 א"ח"ח ס"ו טע"ף א:
 ס"ה ה מ"ו פ"ג מה"ל
 יצויה ט"ו ח סמג
 טס טע"ע א"ח"ח ס"ח
 ס"ו ט מ"ו פ"ד תלכות
 תפילין הל"ג ד סמג
 עשין ככ ע"ש"ע א"ח"ח
 ס"ו ט טע"ף א:
 ס"ז י מ"ו טס טע"ע
 טע"ף א:
 ס"ח כ מ"ו פ"ו מה"ל
 תפלה נלכד ד סמג
 עשין יט ע"ש"ע א"ח"ח
 ס"ד טע"ף א וס"י טו
 טע"ף א:
 ס"ט ל מ"ו פ"ג מה"ל
 ברכות הל"ג א סמג
 עשין כו טע"ע א"ח"ח ס"י
 רכב טע"ף א:
 ע"מ טע"ע א"ח"ח סימן
 כל טע"ף א:

הגהות הגר"א
 [א] נ"ל לטמור לפיכך.
 ר"כ ח"ט שטה א':
 [ב] שם וכן חלקי כו':
 כ"כ זו היא חופפת של
 ר"ע גאון *

לשלום ותן חלקי [ג] בתורתך ותרגילני לידי מצוה ואל תרגילני לידי עבירה
 ואל תביאני לידי חטא ולא לידי עון ולא לידי נסיון ולא לידי בויזן
 וישלום בי יצר טוב ואל ישלום בי יצר הרע ותצילני מפגע רע ומחללים
 רעים ואל יבהלוני חלומות רעים והרהורים רעים ותהא מטתי שלמה
 לפניך והאר עיני פן אישן המות ברוך אתה ה' המאיר לעולם כולו
 בכבודו כי מתער אומר אלהי נשמה שנתת בי מהורה אתה יצרתה בי
 אתה נפתחה בי ואתה משמרה בקרבי ואתה עתיד ליטלה ממני ולהחזירה
 בי לעתיד לבא כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך ה' אלהי
 ואלהי אבותי רבון כל העולמים ארון כל הגשמות ברוך אתה ה'
 המחזיר נשמות לפגרים מתים כי שמע קול תרגומל לימא ברוך אשר
 *נתן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה כי פתח עיניה לימא ברוך
 פוקח עורים כי *תריץ ויתוב לימא ברוך מתור אסורים כי לביש לימא
 ברוך מלביש ערומים כי זקוף לימא ברוך זוקף כפופים כי נחוד לארעא
 לימא ברוך רוקע הארץ על המים כי מסגי לימא ברוך המכין מצעדני גבר כי
 סיים מסאניה לימא ברוך שעשה לי כל צרכי כי אסר המייניה לימא ברוך
 אוור ישראל בגבורה כי פרים סודרא על רישיה לימא ברוך עומד ישראל
 בתפארה כי מעטף בציצית לימא ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו
 להתעטף בציצית כי מנח *תפילין ארעיה לימא ברוך אשר קדשנו
 במצותיו וצונו להניח תפילין ארישיה לימא ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו
 על מצות תפילין כי משי ידיה לימא ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על
 נשילת ידים כי משי אפיה לימא ברוך המעביר חבלי שינה מעיני ותגומה

מעפעפי וידי רצון מלפניך ה' אלהי שתרגילני בתורתך ודבקני במצותיך ואל תביאני לא לידי חטא
 ולא לידי עון ולא לידי נסיון ולא לידי בויזן וכוף את יצרי להשתעבד לך ורחקני מאדם רע ומחבר
 רע ודבקני ביצר טוב ובחבר טוב בעולמך ותנני היום ובכל יום לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני
 כל רואי ותגמלני חסדים טובים ברוך אתה ה' גומל חסדים טובים לעמו ישראל: חייב אדם לברך
 כו': מאי חייב לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה אילימא כשם שמברך על הטובה הטוב
 והמטיב כך מברך על הרעה הטוב והמטיב והתנן על בשורות טובות אומר הטוב והמטיב על
 בשורות רעות אומר ברוך דין האמת אמר רבא לא נצרכה *אלא לקבלינהו בשמחה אמר ר' ארא
 משום ר' לוי מאי קרא *חסד ומשפטא אשריה לך ה' אומרה אם חסד אשריה ואם משפטא אשריה
 רבי שמואל בר נחמני אמר מהכא *בה' אהלל דבר באלהים אהלל דבר בה' אהלל דבר זו מדה
 טובה באלהים אהלל דבר זו מדת פורענות רבי תנחום אמר מהכא *כוס ישועות אשא ובשם
 ה' אקרא צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא ורבנן אמרי מהכא *ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מבורך אמר רב
 הונא אמר רב משום רבי מאיר וכן תנא משמיה דר' עקיבא *לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד
 רחמנא לטב עביד כי האדרבי עקיבא דהוה קאזיל באורחא מטא להתיא מתא בעא אושפויא לא יהבי
 ליה אמר כל דעביד רחמנא *למב אול ובת בדברא והוה בהדיה תרגומל ותמרא ושרגא אתא זיקא
 כבייה לשרגא אתא שונרא אכליה לתרגומל אתא ארייה אכליה לתמרא אמר כל דעביד רחמנא
 לטב ביה בליליא אתא גייסא שבייה למתא אמר להו לאו אמרי לכו כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא
 הכל

[תפנית ס"א.]

הרואה פרק תשיעי ברכות

סא

עין משפט
גד מצוה

עא א מיי' פכ"א חכ"א
אסורי ביאה ה"ל' כב
סגב לארין קב' טו"ש"ע
א"ה סי' כ"א סעיף א'
עב ב מיי' פ"ו מלכות
הפלה ה"ל' א סגב
עשין יע' טו"ש"ע א"ה סי'
ס סעיף ח

ובל העובר אחורי אשה בנהר אין
לו חלק לעו"כ. פ"י א"ס רגיל
בכך לפי שיבא לידו, נלוף וסופו
יורד לגיהנם: **א"ל** מעשה גבי
אלקנה דכתיב וילך אלקנה אחרי
אשתו וגו'. שבט הוא שאין פסוק
זה בכל המקרא וז"ל ליה*:
ר"ע

ע"י במהרש"ל הגימטריא
שהביא בשם ילקוט
שופטים
[עמ"ש בס"ד על הגליון
בעירובין יח:]

אחד יצר טוב ואחד יצר רע מתקף לה רב נחמן בר יצחק אלא מעתה
בהמה דלא כתיב בה וייער לית לה יצרא והא קא הוינן דמוקא ונשבא
ובעמא אלא כדר"ש בן פוי דאמר ר' שמעון בן פוי אוי לי מויצרי ואוי
לי מיצרי אי נמי כדר' ירמיה בן אלעזר דאמר ר' ירמיה בן אלעזר דו
פרצופין ברא הקב"ה באדם הראשון שנאמר **אחור וקדם צרתני**: ויובן
ה' אלהים את הצלע **ר"ב** ושמואל חד אמר *פרצוף וחד אמר זנב בשלמא
למאן דאמר פרצוף היינו דכתיב אחור וקדם צרתני אלא למאן דאמר זנב
מאי אחור וקדם צרתני כדרכי אמי דאמר ר' אמי אחור למעשה בראשית
וקדם לפורענות בשלמא אחור למעשה בראשית דלא אברי עד מעלי שבתא
אלא וקדם לפורענות פורענות דמאי אילימא *פורענות דנחש והתניא *רבי
אומר בגדולה מתחילין מן הגדול ובקללה מתחילין מן הקטן בגדולה מתחילין
ויקרא מן הגדול דכתיב *וידבר משה אל אהרן ואר' אלעזר ואל איתמר בניו
הנותרים קחו וגו' בקללה מתחילין מן הקטן בתחלה נתקלל נחש ולבסוף
נתקללה חיה ולבסוף נתקלל אדם אלא פורענות דמבול דכתיב **וימח את כל**
היקום אשר על פני האדמה מאדם ועד בהמה ברישא אדם והדר בהמה
בשלמא למאן דאמר פרצוף היינו דכתיב וייער בשני יודין אלא למאן
דאמר זנב מאי וייער כדר"ש בן פוי דאמר ר' שמעון בן פוי אוי לי מויצרי
אוי לי מיצרי בשלמא למאן דאמר פרצוף היינו דכתיב **זכר ונקבה בראם**
אלא למאן דאמר זנב מאי זכר ונקבה בראם כדר' אבהו דרבי אבהו *רמי
כתיב זכר ונקבה בראם וכתיב **כי בצלם אלהים עשה את האדם** הא
כיצד בתחלה עלה במחשבה לבראת ב' ולבסוף לא נברא אלא אחד בשלמא
למאן דאמר פרצוף היינו דכתיב **ויסגור בשר תחתנה** אלא למאן דאמר זנב
מאי ויסגור בשר תחתנה א"ר ירמיה ואיתימא רב זביד ואיתימא רב נחמן
בר יצחק לא נצרכה אלא למקום חתך בשלמא למ"ד זנב היינו דכתיב
ויבן אלא למ"ד פרצוף מאי ויבן לכדר"ש בן מנסיא *דרדש ר"ש בן מנסיא
מאי דכתיב ויבן ה' את הצלע מלמד שקלעה הקב"ה לחיה והביאה לאדם
הראשון שכן בכרכי הים קורין לקליעתא בנייתא דבר אחר ויבן אמר רב
חסדא ואמרי לה במתניתא תנא מלמד שבנאה הקב"ה לחיה כבנין אוצר
מה אוצר זה קצר מלמעלה ורחב מלמטה כדי לקבל את הפירות אף אשה
קצרה מלמעלה ורחבה מלמטה כדי לקבל את הולד ויביאה אל האדם א"ר ירמיה בן אלעזר מלמד
שנעשה הקב"ה שוישבין לאדם הראשון מכאן למדה תורה דרך ארץ שיוחזר גדול עם קטן בשושיבנות
ואר' ירע לו ולמאן דאמר פרצוף הי מנייהו סגי ברישא אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא דגברא סגי
ברישא דתניא **"לא יהלך אדם אחורי אשה בדרך ואפי' אשתו נודמנה לו על הגשר יסלקנה לצדדין וכל**
העובר אחורי אשה בנהר אין לו חלק לעולם הבא *תנו רבנן המוציא מעות לאשה מידו לידה כדי להסתכל
בה אפילו יש בידו תורה ומעשים טובים כמשה רבינו לא ינקה מדינה של גיהנם שנאמר **יד *ליד לא ינקה**
רע לא ינקה מדינה של גיהנם א"ר נחמן עם הארץ היה דכתיב *ויילך מנוח אחרי אשתו מתקף דה
רב נחמן בר יצחק אלא מעתה גבי אלקנה דכתיב וילך אלקנה אחרי אשתו וגבי אלישע דכתיב *ויקם וילך
אחריה הכי נמי אחריה ממש אלא אחרי דבריה ואחרי עצתה הכא נמי אחרי דבריה ואחרי עצתה א"ר אשי
ולמאי דקאמר רב נחמן מנוח עם הארץ היה אפי' בי רב נמי לא קרא שנאמר *ותקם רבקה וגערוותיה ותרכבנה
על הגמלים ותלכנה אחרי האיש ולא לפני האיש א"ר יוחנן אחורי ארי ולא אחורי אשה אשה אחורי אשה ולא אחורי
עכו"ם אחורי עכו"ם *יכולא אחורי בהכ"נ בשעת שהצבור מתפללין ולא אמרן אלא דלא דרי מידי ואי דרי מידי
לית לן בה ולא אמרן אלא דליכא פתחא אחרינא ואי איכא פתחא אחרינא לית לן בה ולא אמרן אלא דלא
רכיב המרא אבל רכיב המרא לית לן בה ולא אמרן אלא דלא מנת תפילין אבל מנת תפילין לית לן בה: אמר
רב יצר הרע דומה לזבוב ויושב בין שני מפתחי הלב שנא' **זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח ושמואל אמר**
במין חטה הוא דומה שנאמר **לפתח חמאת רובץ ת"ר שתי כליות יש בו באדם אחת יועצתו למובה ואחת**
יועצתו לרעה ומסתברא דמובה לימינו ורעה לשמאלו דכתיב **לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו**: תנו
רבנן *כליות יועצות לב מבין לשון מחתך פה גומר ושם מכנים ומוציא כל מיני מאכל קנה מוציא קול
ריאה

הכל לטובה. אילו היה נר דלוק היה הגיים רואה ארתי ואילו היה החמור נוער או הסרנגול קורא היה הגיים בל וטובה ארתי: **והא קמוינן דמוקא**. שמוקת **אוי לי מיוצרי**. אם אלך אחר יצרי ואם לא אלך אחריי אוי לי מיוצרי המיועני בהרהורים: **דו פרצופין**. שני פרצופין בראו תחלה אחד מלמנו ואחד מלמנו ואלו לשנים נעשה מן האחד מנה: **אחור וקדם צרתני**. לשון זכרה דהיינו שני פרצופין: **זכר ונקבה בראם**. משמע מתחלה ברייתם תרי הוו: **היינו דכתיב ויבן**. שהיה לריך בנין: **מאי ויבן**. והלא כבר נבנה: **כדי לקבל את הפירות**. שאם יהיה קצר מלמעלה ורחב תורה אור מלמעלה תהא ההצוה דוחפת את הכתלים מלמעלה לכאן ולכאן שהמשה מכביד עליהם: **שופטין**. משתדל בחופתו ובזיווגו: **ולמ"ד פרצוף**. ומתחלתו היה מלד אחד זכר ונקבה מלד אחר: **הי מנייהו סגי ברישא**. איהו פרצוף היה מהלך לפנים: **אפי' היא אשתו**. גנאי הדבר: **נודמנה לו על הגשר**. אשה איש והיא לפניו: **יסלקנה לצדדין**. עד שיטבור לפניו: **אחורי אשה בנהר**. אחורי אשה איש מנבחה בגדיה משני המים וזה מסתכל בה: **יד ליד לא ינקה רע**. אפילו כמשה רבינו שקבל תורה מימינו של הקב"ה לא ינקה רע וקרא בלשון משתעב: **עם הארץ**. לא שמע תלמידי חכמים שלא למד משנה זו שגיטו לא יהלך אדם אחורי אשה ואפילו היא אשתו: **ולמאי דקאמר רב נחמן**. שהלך אחריה ממש אם כן אפילו בי רב עם תינוקות של בית רבן נמי לא קרא: **בשעה שהצבור מתפללים**. דכיון שאינו נכנס כראה כפורק עול ומבזה בית הכנסת: **ואי דרי מידי**. אין כאן גנאי דמוכתא: **מילתא דהאי ללא נכנס מפני המשוה**: **ואי איכא פתחא אחרינא**. אין כאן צווי למאן דחזי סבר דפתחא אחרינא לישול: **יביע**. לשון אצטבעות כל משקה מסריח מעלה ריחה ואצטבעות: **הטאה**. לשון חיה דריש ליה: **כליות יועצות**. את הלב עשה כן: **והלב מבין**. מה יש לו לעשות אם ישמע לעצת הכליות אם לא ומנין שהכליות יועצות שנאמר (ההלים טו) **אברך את ה' אשר יעלני אף כליות יסרוני כליותי ומנין שהלב מבין שנאמר (ישעיה ו) ולבבו יבין**: **לשון מחתך**. הדבור להוליא מפיו: **והפה**. הם השפתים גומר ומולילו: שואבת

הכל לטובה. אילו היה נר דלוק היה הגיים רואה ארתי ואילו היה החמור נוער או הסרנגול קורא היה הגיים בל וטובה ארתי: **והא קמוינן דמוקא**. שמוקת **אוי לי מיוצרי**. אם אלך אחר יצרי ואם לא אלך אחריי אוי לי מיוצרי המיועני בהרהורים: **דו פרצופין**. שני פרצופין בראו תחלה אחד מלמנו ואחד מלמנו ואלו לשנים נעשה מן האחד מנה: **אחור וקדם צרתני**. לשון זכרה דהיינו שני פרצופין: **זכר ונקבה בראם**. משמע מתחלה ברייתם תרי הוו: **היינו דכתיב ויבן**. שהיה לריך בנין: **מאי ויבן**. והלא כבר נבנה: **כדי לקבל את הפירות**. שאם יהיה קצר מלמעלה ורחב תורה אור מלמעלה תהא ההצוה דוחפת את הכתלים מלמעלה לכאן ולכאן שהמשה מכביד עליהם: **שופטין**. משתדל בחופתו ובזיווגו: **ולמ"ד פרצוף**. ומתחלתו היה מלד אחד זכר ונקבה מלד אחר: **הי מנייהו סגי ברישא**. איהו פרצוף היה מהלך לפנים: **אפי' היא אשתו**. גנאי הדבר: **נודמנה לו על הגשר**. אשה איש והיא לפניו: **יסלקנה לצדדין**. עד שיטבור לפניו: **אחורי אשה בנהר**. אחורי אשה איש מנבחה בגדיה משני המים וזה מסתכל בה: **יד ליד לא ינקה רע**. אפילו כמשה רבינו שקבל תורה מימינו של הקב"ה לא ינקה רע וקרא בלשון משתעב: **עם הארץ**. לא שמע תלמידי חכמים שלא למד משנה זו שגיטו לא יהלך אדם אחורי אשה ואפילו היא אשתו: **ולמאי דקאמר רב נחמן**. שהלך אחריה ממש אם כן אפילו בי רב עם תינוקות של בית רבן נמי לא קרא: **בשעה שהצבור מתפללים**. דכיון שאינו נכנס כראה כפורק עול ומבזה בית הכנסת: **ואי דרי מידי**. אין כאן גנאי דמוכתא: **מילתא דהאי ללא נכנס מפני המשוה**: **ואי איכא פתחא אחרינא**. אין כאן צווי למאן דחזי סבר דפתחא אחרינא לישול: **יביע**. לשון אצטבעות כל משקה מסריח מעלה ריחה ואצטבעות: **הטאה**. לשון חיה דריש ליה: **כליות יועצות**. את הלב עשה כן: **והלב מבין**. מה יש לו לעשות אם ישמע לעצת הכליות אם לא ומנין שהכליות יועצות שנאמר (ההלים טו) **אברך את ה' אשר יעלני אף כליות יסרוני כליותי ומנין שהלב מבין שנאמר (ישעיה ו) ולבבו יבין**: **לשון מחתך**. הדבור להוליא מפיו: **והפה**. הם השפתים גומר ומולילו: שואבת

[עירובין יח:]

[ע"ש ע"ש כמה ע"ש]

[מכאן עד לבסוף נתקלל אדם ליתא בעירובין יח: וי"ג הוסיפה שבתמלך]

[הפסוקות ה. ע"ש וז"ע עירובין יח. ע"ש וז"ע]

שבת נ"ה. עירובין יח. דהה"ה ע"ש

מס' כלה פ"א עירובין יח. משלי יא

שופטים יג מלכים ב ד

בראשית כד

לעיל ת:

קהלת י

בראשית ד

קהלת י. מולין יא. שבת ג:]

בראשית ב

[פ"י הערוך גוף]

[מענית טו: ע"ש]

[בתענית איתא פסוק אחרי]

ע"ש

[ע"י חוס' עירובין יח: ד"ה יד]

הרואה פרק תשיעי ברכות

עב א מ"י פ"ה מהל' יסודי תורה הל' ז סגנון ע"ז : עב ב מ"י פ"ה מהלכות בית המדרש הל' ז עה ג שם הלכה ח עו ד מ"י שם הלכה ט ע"ב מ"י פ"ה מהלכות ג סעיף ה :

שואבת כל מיני משקין - אע"פ שהן נכנסין בדרם דרך הוסף הרואה מוללתן ושואבתן מצטרף לדופני הכרם : **זורקנו טפס** - מרה ומניחתו מן הכעס : **שומק** - שחוק : **קרקבן** - בעוף הוא המסס בבהמה : **טוין** - המאלכ : **אף** - החוטם : **נעור** - נעור :

ומערב - אחריו למזרח ופניו למערב ולא אחריו למערב ופניו למזרח מפני שקרוטלים בלחץ יהודה היא בצפונה של ארץ יהודה בצבול שבין יהודה לבנימין ויש מארץ יהודה הימנה [למזרח] עד סוף ארץ ישראל והימנה למערב עד סוף ארץ ישראל שאלץ תורה אור יהודה על פני כל אורך ארץ ישראל

היא מן המזרח למערב כרעוה ארוכה וקצרה ואם יפנה מזרח ומערב יהיה פרושו לגד ירושלים או פרושו שלפניו או פרושו שלאחוריו אבל לפון ודרום יפנה ובלבד שלא יפנה כנגד ירושלים ממש כדרומה של ארץ יהודה : **ובגליל** - שהיא טוב שופמן שנאמר 'ולבי חלל בקרב רשעים יצר רע שופמן שנאמר 'נאם פשעו לרשע בקרב לבי אין פחד אלהים לנגד עיניו בינונים זה וזה שופמן שנאמר 'יעמוד עק לימין אביו להושיע משופמי נפשו אמר *רבא בגון אנו בינונים אמר ליה אבוי לא שביק מר חיי לכל בריה ואמר רבא לא איברי עלמא אלא לרשיעי גמורי או לצדיקי גמורי אמר רבא לידע אינש בנפשיה אם צדיק גמור הוא אם לא אמר רב לא איברי עלמא אלא לאחאב בן עמרי ולר' חנינא בן דוסא לאחאב בן עמרי העולם הזה ולרבי חנינא בן דוסא העולם הבא : ואהבת את יי' אלהיך : *חנינא ר' אליעזר אומר אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל נפשך אלא אם יש לך אדם שגופו חביב עליו מממונו לכן נאמר בכל נפשך ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו לכן נאמר בכל מאריך *רבי עקיבא אומר בכל נפשך *אפילו נוטל את נפשך תנו רבנן פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו ישראל בתורה בא פפוס בן יהודה וכצאו לרבי עקיבא שהיה מקדיל קהלות ברבים ועוסק בתורה אמר ליה עקיבא אי אתה מתירא מפני מלכות אמר לו אמשול לך משל למה הדבר דומה לשועל שהיה מהלך על גב הגדר וראה דגים שהיו מתקבצים במקום למקום אמר להם מפני מה אתם בורחים אמרו לו מפני רשתות שמביאין עלינו בני אדם אמר להם רצינוכם שתעלו ליבשה וגדור אני ואתם כשם שדרו אבותי עם אבותיכם אמרו לו אתה הוא שאומרים עליך פקח שבחיות לא פקח אתה אלא טפש אתה ומה במקום חיותנו אנו מתיראין במקום מיתתנו על אחת כמה וכמה אף אנחנו עכשיו שאנו יושבים ועוסקים בתורה שכתוב בה 'כי הוא הייך ואורך ימיה בייך כך אנו הולכים ומבטלים ממנה עאכיו אמרו לא היו ימים מועטים עד שתפסוהו לר"ע וחבשוהו בבית האסורים וחפסו לפפוס בן יהודה וחבשוהו אצלו אמר לו פפוס מי הביאך לכאן אמר ליה אשריך רבי עקיבא שנתפסת על דברי תורה אוי לו לפפוס שנתפס על דברים בטלים בשעה שהוציאו את ר' עקיבא להריגה זמן ק"ש היה והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל והיה מקבל עליו עול מלכות שמים אמרו לו תלמידיו רבינו עד כאן אמר להם כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך אפילו נוטל את נשמתך אמרתה מתי יבא לידי ואקיימו ועכשיו שבא לידי לא אקיימו היה מאריך באחד עד שיצאתה נשמתו באחד יצתה ב"ק ואמרה אשריך ר"ע שיצאה נשמתך באחד אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה זו *תורה זו שברה *ממתים ידך יי' ממתים וגו' אמר להם חלקם בחיים יצתה בת קול ואמרה אשריך ר"ע *שאתה מוזמן לחיי העוה"ב : *לא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח שהוא מכוון כנגד בית קדשי הקדשים וכו' : אמר רב יהודה אמר רב לא אמרו אלא מן הצופים ולפנים וברואה איתמר גמי א"ר אבא בריה דרבי חייא בר אבא הכי אמר רבי יוחנן לא אמרו יאלא מן הצופים ולפנים וברואה ובשאין גדר ובזמן שהשכינה שורה ת"ר הנפנה ביהודה לא יפנה מזרח ומערב אלא צפון ודרום ובגליל לא יפנה מזרח ומערב ורבי יוסי מתיר שהיה ר' יוסי אומר לא אסור אלא ברואה ובמקום שאין שם גדר ובזמן שהשכינה שורה ודכמים אוסרים חכמים היינו ת"ק איכא בינייהו צדיין תניא אידך הנפנה ביהודה לא יפנה מזרח ומערב אלא צפון ודרום ובגליל צפון ודרום אסור מזרח ומערב מותר ורבי יוסי מתיר שהיה רבי יוסי אומר לא אסור אלא ברואה רבי יהודה אומר בזמן שביית המקדש קיים אסור בזמן שאין בית המקדש קיים מותר רבי עקיבא אומר בכל מקום רבי עקיבא היינו ת"ק איכא בינייהו חוץ לארץ רבה הוה שדיין ליה לבני מזרח ומערב אור' אבוי שדנהו צפון ודרום על רבה תרצנהו אמר מאן האי דקמצער לי יאנא כר' עקיבא סבורא לי דאמר בכל מקום אסור :

[כע"י ויבליקוס
אחי רבתי
כפון לפמי
ח"ס ירושין
ה' ד"ה רבא
שלא אמר רבא
מר רבא
מכירין]

פסחים כ"ה
מסכתין עד
יומא כ"ה

[בילקוט רמז
תנ"ל איתא
ר' עקיבא אומר
אם נאמר בכל
נפשך ק"י בכל
מאריך אלא
בכל מדה
ומדה שריא
מדר לך בין
במדת המרב
בין במדת
הפרועות]

דכ"ה ז

[ע"י חוס'
מבנות ק"ז
ד"ה מוזמן
ובי']

[לפני יז]

[מנחות כ"ז
תלמי ז

רבי עקיבא אומר כל מקום - מזרח אחריו ופניו למערב ומסקין אפילו צפון לארץ ומפרש צירוף שאלץ ובלבד שאלץ שם כוונתו : רבא

חנינא

הרואה פרק תשיעי ברכות

מסורת הש"ס

על כל מושב שב חוץ מן הקורה. שמה תפול: לאסמא לאפרולא. אליו"ל צלעו שמועיל לצבול כך מועיל לגוף ילידה להפנות: אדכפנת אכול. שמה תהא תעבור ממך תהא המאכל ואין המאכל מועיל:

דקונא. נחש: שמטיס לכרכשיה. תלחולת שהרעי יולא זו שקרין טבחיא: ואמר להרגך ותחס עליך. דוד אמר לשאלו כן בלחלו מן המערה שניכם זה לפנות וכרם דוד את כנף מעילו ואמר להרגך הקב"ה הויר לי להרגך: ספורא אמרס וכו'. אם תורה אור במתרתס ימלא הגבז וגו' (שמות

עז דרמא קדרך שפוך. קודם שפלטן משל הוא זה כפאתה לריך נדקבין שפוך ואל תהא אוחס:

קנא קריא ברומי. אם תשמע קול קרן ברומי הוא סימן למצקסי תלמיס לקטו ולהליך למקום אחר: בר מוזין תלמי תלמי דאבוך וזין. אם אין אבוך צבית הוהר אתה בנו למכור תלמי צבול שיש תובעיס: צבילי. שזיל קטן שפטיס צו לשדות: נחר ליה אצבא. לידע אם יש שם אדם נחר טושי"ל צלעו:

תניא בן עזאי אומר על כל משכב שכב חוץ מן הקרקע על כל מושב שב חוץ מן הקורה אמר שמואל *שינה בעמוד השחר כאסמא לאפרולא יציאה בעמוד השחר כאסמא לאפרולא בר קפרא הוה מובן מילי בדינרי עד *דכפנת אכול עד דצחית שתי עד דרתחא קדרך שפוך קנא קריא ברומי בר מוזין תלמי תלמי דאבוך וזין אמר להו אביי לרבנן כי עייליתו בשבילי דמחוזא למיפק ביה בחקלא לא תחזו לא להך גיסא ולא להך גיסא דלמא יתבי נשי ולא אורח ארעא לאסתבולי בהו *רב ספרא על לבית הכסא אחא רבי אבא נחר ליה אבבא אמר ליה ליעול מר בחר דנפך אמר ליה עד השתא לא עיילת לשעיר ונגמרת לך מילי דשעיר לאו הכי תנן *מדורה היתה שם ובית הכסא של כבוד וזה היה כבודו מצאו נעול בידוע שיש שם אדם מצאו פתוח בידוע שאין שם אדם אלמא לאו אורח ארעא הוא והוא סבר מסוכן הוא *דתניא רבן שמעון בן גמליאל אומר עמוד החזור מביא את האדם לירי הדרוקן סילון החזור מביא את האדם לירי ירקון רבי אלעזר על לבית הכסא אתא

[בשרוך ערך כפן פירש הדברים אלו על דרך מוסר יפה ע"ש]

תמיד כו:

ס"ו

ס"ז וע"ל כה. [בכורות מד:]

אלעזר ונפק אתא דרקונא שמטיה לכרכשיה קרי עליה רבי אלעזר ואתן אדם תחתך *אל תקרי אדם אלא אדם: *ואמר להרגך ותחס עליך ואמר ואמרתני מיבעי ליה ותחס וחסתי מיבעי ליה אמר רבי אלעזר אמר לו דוד לשאלו מן התורה בן הריגה אתה שהרי רודף אתה *והתורה אמרה בא להרגך השכם להרגו אלא צניעות שהיתה כך היא חסה עליך ומאי הוה דכתיב *ויבא אל גדרות הצאן על הדרך ושם מערה ויבא שאלו להסך את רגליו תנא גדר לפנים מן גדר ומערה לפנים ממערה להסך אמר ר' אלעזר מלמד שסכך עצמו כסוכה: *ויקם דוד ויכרת את כנף המעיל אשר לשאלו בלש אמר ר' יוסי בר' חנינא כל המבזה את הבגדים סוף אינו נהגה מהם שנאמר *והמלך דוד וקן בא בימים ויכסוהו בבגדים ולא יחס לו: *אם ה' הסיתך בני ירח מנחה אמר רבי אלעזר אמר ליה הקב"ה לדוד מסית קרית לי הרי אני מכשילך בדבר שאפ"י תינוקות של בית רבן יודעים אותו דכתיב *כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם ונתנו איש כפר נפשו וגו' מיד *ויעמוד שטן על ישראל וכתיב *ויסת את דוד בהם לאמר לך מנה את ישראל וכיון דמניננהו לא שקל מינייהו כופר דכתיב *ויתן ה' דבר בישראל מהבקר ועד עת מועד מאי עת מועד אמר שמואל סבא חתניה דרבי חנינא משמיה דרבי חנינא משעת שחיטת התמיד עד שעת זריקתו רבי יוחנן אמר עד חצות ממש: *ויאמר למלאך המושחית בעם רב אמר רבי אלעזר אמר ליה הקב"ה למלאך מול לי רב שבהם שיש בו ליפרע מהם כמה חובות באותה שעה מת אבישי בן צרויה ששקול כרובה של סנהדרין: *ובהשחית ראה ה' וינחם מאי ראה אמר רב ראה יעקב אבינו דכתיב *ויאמר יעקב כאשר ראה ושמואל אמר אפרו של יצחק ראה שנאמר *אלהים יראה לו השנה רבי יצחק נפחא אמר כסף כפורים ראה שנאמר *לקחת את כסף הכפורים מאת בני ישראל וגו' רבי יוחנן אמר בית המקדש ראה דכתיב *בהר ה' יראה פליגי בה ר' יעקב בר אידי ורבי שמואל בר נחמני חד אמר כסף הכפורים ראה וחד אמר בית המקדש ראה ומסתברא כמאן דאמר בית המקדש ראה שנאמר *אשר יאמר היום בהר ה' יראה: לא יכנס אדם להר הבית במקלו וכו': *מאי קפנדריא אמר רבא קפנדריא כשמה ורב תנא בר אדא משמיה דרב סמא בריה דרב מרי אמר כמאן דאמר אינש אדמקיפנא אררי איעול בהא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוב *הנכנס לבית הכנסת על מנת שלא לעשותו קפנדריא מותר לעשותו קפנדריא רבי אבהו אמר *אם היה שבויל מעיקרו מותר אמר ר' חלבון אמר רב הונא *הנכנס לבית הכנסת להתפלל מותר [ב] לעשותו קפנדריא שנאמר *ובבא עם הארץ לפני ה' במועדים וגו': ורקיקה מקל וחומר: אמר רב ביבי אמר ר' יהושע בן לוי יכל הרוקק בהר הבית בזמן הזה כאילו רוקק בבית עינו שנאמר *והיה עיני ולבי שם כל הימים אמר רבא רקיקה בבית הכנסת שריא מידי דהוה אמנעל מה מנעל בהר הבית אסור בבית הכנסת מותר אף רקיקה בהר הבית הוא דאסור בבית הכנסת שרי אמר ליה בר פפא לרבא ואמרי לה רבינא לרבא ואמרי לה רב אדא בר מתנא לרבא אדילוף ממנעל נילף מקפנדריא אמר ליה תנא יליף ממנעל ואת אמרת מקפנדריא מאי היא דתניא *לא יכנס אדם להר הבית לא במקלו שבידו ולא במנעלו שברגלו *ולא במועות הצוררים לו בסדינו ובפונדתו מופשלת לאחוריו ולא יעשנה קפנדריא ורקיקה מקל וחומר ממנעל ומה מנעל שאין בו דרך ביוון *אמרה תורה *של נעליך מעל רגליך רקיקה שהיא דרך ביוון לא כל שכן רבי יוסי בר יהודה אומר אינו צריך הרי הוא אומר *כי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק והלא דברים קל וחומר ומה שק שאינו מאוס לפני בשר ודם כך רקיקה שהיא מאוסה לפני מלך מלכי המלכים לא כל שכן אמר ליה אנא הכי קאמינא נימא הכא לחומרא והכא לחומרא ואיבא

פ"ה א ב [לית ברמב"ם] ג מיי"ט פ"ח מ"ג השלה הלכה י סמוע עין יו מועד א"ר"ח ס"י קנא טע"פ ה: פ"ד מ"י"ט מ"ן מלכות ב"ת המורה הלכה ב: סמוע עין קד: פ"ד מ"י"ט שם הלכה ב:

[ע"י בערוך ערך אסמא וע"י עוד במקום הערוך ערך שן ו' שפ"ט השמה מנחם את שנייהם מל"ס ב י"ח]

הנהגות הגר"א [א] שם הנכנס לכה"ק להתפלל מותר ר"ב ירידת הרי"ף מלאו וכן הרי"ף במגילה: [ב] רש"י ד"ה כל המיך כו' אלמא אין כל ו"ע למה לא פירש כמ"ס במדבר [מ] למינע דלף כו':

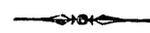
[ע"י תוספות ב"ק נ"ח ד"ה הל"א] ישיעיה נח

מלכים א' ב

ד"ה"א כ"ה

בבב"ש כ"ב

ס"ז

גליון הש"ס גמ"ו א"ל תקי אדם ע"י יבמות ס"א ע"ה תוס' ד"ס ואין:

[ע"י תוס' ב"מ כ"ו ד"ס כ"ה וכו' פ"ח מ"ג ד"ה כ"ה]

[ע"י תוספות מגילה ד' ד"ס כי תפלו]

יחזקאל ט' מלכים א' ב

[תוספתא פ"י]

שמות ג

א"ס"ד ד

הרואה פרק תשיעי ברכות

סג

עין משפט
נר מצוה

פח א מיי ס"א ס"ב ס"ג
תפלה הלכה סג סג
עשין יע עוש"ע א"ר
ס' קנה סעף ה
פ"ב ב מיי"ט סג הלכה י
עוש"ע א"ר סג
סעף ו וס"ט סעף ג:
צ ג מיי"ט סג הלכות
ענינת הלכה עו:
צ"א ד מיי"ט ס"ב ס"ג
א"ר ס"ג ס"ג הלכה
עו סג סג לז"ן קבו
עוש"ע א"ר ס"ג סג
סעף עו:

רב נסים גאון

עת לעשות לה' הפרו
תורתך . פירוש
סעף ב במרא דבני
מערבא ר' יוסי אבא
אם נתיישב רבתי תורה
בפיר א' תבו להם סאי
פ"טא (מסני כג) ואל
תבו כי זקנה אבך אבך
ר' יעריא אם נזקקת
אפתך עמוד ונדרת
כשם שעשה אלקנה
שניה מדרוך אחי ישראל
לפעני רגלים מה פעם
(ס"א ח) ועלה האיש
הרואה מעיורו:

עין גיטת העמוד
בערך קס"ז

אמר רב פפא היינו
דאמרי אינשי נבבא
אפום מחתרתא רחמנא
קרי כהנא סוסתא ע"כ

[מ"ז כ"ג]

תמיל דברי תורה נבזיון • **ספרו תורתך** • מלפורה בשעה שהכנסת
לשם שמים: **ספי גרמינו ולת קבוצ קנס מינה** • אם ראיית פרקמינו
בזול קבוצ וקנה מינה וחסוף וסופה להתיק: **פשיטא** • הא לדבתי
למה לי פשיטא שלא יורה אדם הלכה בפני רבו למה ליה לזבתי
למשמע מכללל: **בשניסין שוין** •

אם באת במקום תלמודי חכם ואזיך
גדול ממנו אל תטול עטרה לדרוש
במקומו: **בכל דריך** • אפילו לעבור
עבירה: **דעסו** • תן לב אם לזרך
מלוא הוא כגון אליהו בזה הכרמל
עבור עליה: **מחטא דלמיהוא** •

ברוש"ד שלגבו"ש שהתפירו' עשויות
שורות שורות כתלמי מעטה:
לפתרופוס • להתרוץ • **לפתרופוס** •
מכנים ומולוי נכסיו: **כל ישיב לו**
תרומות ומשכרות ואינו נותן לכן

סוף שנלך לו על ידי אשתו • שנתעית
סוטה: ה"ג ואיש את קדשו לו יהיו
וסמך ליה איש איש כי תשטה אשתו
וכתיב והציב האיש את אשתו: **איש**
את קדשו לו יסיו • שמתעבב קדשו
אללו ואינו נותן לכהנים וללוים:

סוף שנלך לכן • שנתעשה עני וזכיר
לך ליתול מעט עני: **לו יסיו** •
לעלמו יתמכרו: **המשחף שם שמים**
בזערו • שמבדך על הרעה דיון האמת
אזי נמי שמבקש רחמים מלפניו:

בזרך • בזרך: **סופות** • לשון
כפילה כדמתרגמינן וכפלת ותשיף
(שמות כו): **הסרפית** • מדברי תורה
ביום לרה לר כמכה: **ואפילו מלוא**
אחת • אם נחפזה ממנה כשכחה
לידו ולא חש להתעסק בה לר כחו:

הסרפית מכל מקום • אף במלוא אחת
משמע: **מעבר שנים וכו'** • ותן אין
מעברין את השנים אלף ביהודה
דכתוב לשכנו תדרשו כל דרישות
שאתה דורש לא יהו אלף בשכנו של
מקום כפ"ק דסנהדרין (דף י"א):

צגרו אחריו • למחות זידו: **ככר**
בניס • שהגדלת שמנו לומר גדולי הדור
הם: **והלא עקיבא בן יוסף עשה כן** •
דתן בדימותו א"ר עקיבא כשרדתי
לנהדעאל לעבר שנים בפרק בחרא
האשה שהלך בעלה וזרחה (דף קכ"ב):
ואמרו

ואימא הר הכים דאסור במנעל • ילפינן ריקקה מיניה לאיסורא
בכל וחומר אבל בית הכנסת דשרי במנעל לא יליף ריקקה להנהרה
דריקקה מליסא אלף ילפינן מקפנדריא לאיסורא: **ויזכרו סם**
כבודך • בשכמל"ז עושים והמבדך אומר ברוך ה' אלהי ישראל מן
העולם ועד העולם מפרש בתוספתא תורה אור

ותימא הר הבית דאסור במנעל לילפא
במנעל אבל (ב"ה) דשרי במנעל אדיליף
במנעל ולהיתר נילף מקפנדריא ולאסור
אלא אמר רבא כי ביתו מזה ביתו אקפנדריא
קפיד אינש אריקקה ומנעל לא קפיד אינש
אף ב"ה • קפנדריא הוא דאסור דריקקה ומנעל
שרי: **בל הותמי ברכות שבמקדש וכו'**: **בל**
כך למה ילפי שאין עונין אמון במקדש • ומנין

מנין שאין עונין אמון במקדש שנאמר קומו
ברכו את ה' אלהיכם מן העולם עד העולם
ואומר • יזכרו (אח) שם כבודך ומרומם
על כל ברכה ותהלה יהוה כל הברכות
כולן תהא להן תהלה אחת ת"ל ומרומם
על כל ברכה ותהלה על כל ברכה וברכה
תן לו תהלה: התקינן שיהא אדם שואל
בשלוש חברו וכו': *מאי ואומר וכי תימא

בעו מדעתיה דנפשיה קאמר ת"ש • ה' עמך
גבור החיל וכי תימא מלאך הוא דקאמר ליה
לגדעון ת"ש • אל תבוו כי זקנה אבך ואומר
עת לעשות לה' הפרו תורתך אמר רבא
האי קרא *מרישיה לסיפיה מדריש מסיפיה
לרישיה מדריש מרישיה לסיפיה מדריש
עת לעשות לה' מאי טעם משום הפרו
תורתך מסיפיה לרישיה מדריש הפרו
תורתך מ"ט משום עת לעשות לה' • תניא
הלל הזקן אומר בשעת המכניסין פור בשעת
המפורים כנס ואם ראית דור שהתורה חביבה
עליו פור שנאמר • ישי מפור ונוסף עוד ואם
ראית דור שאין התורה חביבה עליו כנס
שנא' עת לעשות לה' הפרו תורתך דרש בר
קפרא זלתי *קבוץ קנה מינה באחר דלית
גבר תמן היו גבר אמר אבוי ש"מ *באתר
דאית גבר תמן לא תהוי גבר פשיטא לא
נצרכה אלא בששניהם שוין דרש בר קפרא
איזוהי פרשה קאמרה שכל גופי תורה תלויין

בה • בכל דרכיך דעהו והוא יישר ארחותיך אמר רבא אפילו לדבר עבירה*
*דרש בר קפרא לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה מה היא אמר
רב חסדא מחמא דתלמוהא: תניא ר' אומר לעולם אל ירבה אדם רעים בתוך ביתו שנא' • איש רעים להתרועע
תניא ר' אומר • אל ימנה אדם אפטרופוס בתוך ביתו שאלמלי לא מינה פוטיפר את יוסף אפטרופוס בתוך
ביתו לא בא לאותו דבר תניא *ר' אומר למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה לומר לך *שכל הרואה
סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין אמר חזקיה בריה דר' פרנך אמר רבי יוחנן למה נסמכה פרשת סוטה
לפרשת תרומות ומעשרות לומר לך כל שיש לו תרומות ומעשרות ואינו נותן לכהן סוף נצרך לכהן על ידי
אשתו שנאמר • ואיש את קדשו לו יהיו וסמך ליה איש איש כי תשטה אשתו וכתוב והביא האיש את
אשתו וגו' ולא עוד אלא סוף שנצרך להן שנאמר ואיש את קדשו לו יהיו ויהו כמון הרבה א"ר הונא בר ברכיה משום
נתנן סוף מתעשר שנאמר • איש אשר יתן לכהן לו יהיה לו יהיה כמון הרבה א"ר הונא בר ברכיה משום
רבי אלעזר הקפר כל המשתף שם שמים בצערו כופלין לו פרנסתו שנאמר • והיה שדי בצריך וכסף
תועפות לך ר' שמואל בר נחמני אמר פרנסתו מעופפת לו כצפור שנאמר וכסף תועפות לך א"ר מבי
א"ר יאשיהו בלי הכרפה עצמו מדברי תורה אין בו כח לעמוד ביום צרה שנאמר • התרפית ביום צרה צר
בתכה א"ר אמי בר מתנה אמר שמואל מצוה אחת שנאמר התרפית מכל מקום אמר רב ספרא
ר' אבהו דור משתעי כשידר תניא בן אחי רבי יהושע לגולה היה מעבר שנים וקובע חדשים בחוצה
לארץ שגרו אחריו שני ת"ח רבי יוסי בן כיפר ובן בנו של זכריה בן קבוטל כיון שראה אותם אמר להם
למה באתם אמרו ליה ללמוד תורה באנו הכריו [עליהם] אנשים הללו גדולי הדור הם ואבותיהם שמשך
בבית המקדש כאותה ששנינו *זכריה בן קבוטל אומר הרבה פעמים קריתי לפניו בספר דניאל התחיל
הוא מטמא והם מטהרים הוא אוסר והם מתירים הכריו עליהם אנשים הללו של שוא הם של תהו הם
אמרו לו כבר בנית ואי אתה יכול לסתור כבר גדרת ואי אתה יכול לפרוץ אמר להם מפני מה אני מטמא
ואתם מטהרים אני אוסר ואתם מתירים אמרו לו מפני שאתה מעבר שנים וקובע חדשים בחו"ל אמר
להם והלא עקיבא בן יוסף היה מעבר שנים וקובע חדשים בחו"ל אמרו לו הנה רבי עקיבא שלא הניח
כמותו בארץ ישראל א"ל אף אני לא הנחתי כמותי בא"י אמרו לו גדיים שהנחת נעשו תישים בעלי
קרנים והם שגרונו אצלך וכן אמרו לנו וכן אמרו לו בשמנו אם שומע מוטב ואם לאו יהא בנדוי
ואמרו

[ג' בות
הכנסת]

[כדו"י כני
רב]

ענינת עין:
סוטה מ:

[מכות כג:]

[ג' עין ס.
סנהדרין ע']

[תוספתא ס"ז]

[ע"י תוספות
סוטה כ"ג ד"ה
כשין וכו'
א"ר פוטיפי
כסוגיא דהלל]

סג ג

קדושין פ"ט ע"ג
משני יח

[סוטה כ"ג]

במדבר ה

ט

איוב כב

משני כד

יומא יח:

הרואה פרק תשיעי ברכות

צב א פושע יד סי'
רמב"ם לא כה"ה:
צב ב מ"ו פי' מהלכות
מ"ח הלכה יז סמך
ע"ן יז פושע יד
סימן רמז סוף כה :

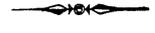
ואמרנו לחינוך שבגולה . שלא ישמעו לו : יעלו להר . לאחד ההרים
להתנהג בחוקות העמים לבנות במות : אחיה יבנה מוצה . אדם
גדול היה וראש לפני הגולה : חנינה . הוא חנניה * אחי רבי יהושע :
יגן בכנור . לפני הכמה לפי חנניה לוי היה כותב במסכת ערכין

דבר לבטלה : לא גרסינן ומשרתו יהושע וגו' : הסכת . עשו כמות
כמות . דריש הם כמו עשו : כספו עלמכס . ודרשי נמי הם כמו
עשה עשו עלמכס כמותים להקטיר על דברי תורה : זאת הסורה .
היכן מנייה בחדש שימות בזה"ל תורה : הם ואחר כך כספ . שמוק
תורה אור כמו ויהם כלב (במדבר יג) שמוק

(ד' יח) מעשה בר' יהושע בן חנניה
שהלך לסייע את ר' יוחנן בן גודגאל
בהגפת דלחות אחר לו חוזר כך
שאתה מן המשוררים ואני מן
השוערים : לפרס . על שם שהיו
יושבים שורות שורות ככרס זה
הנקוע שורות שורות : בכבוד
אכסניא . מכניסי אורחים צדתיים :
ראש המדברים . במסכת שבת
מפרש לה צדמה מדליקין (ד' לג) :
פנים עשר מיל . שלש פרסאות
מחנה ישראל מצית הישימות עד
אבל השטים * תלחא פרסי : אמר
תורה סי' . כלומר קראו הכתוב
מבקש ה' : כשם שאני הסכרתי
לך פנים כך אתה הסכר פנים .
והיינו דכתיב פנים בפנים : הרב
כפעס . עליהם משום מעשה
העגל : ותלמיד כפעס . וגם אתה
מראה להם כשם שהתקת אהלך
ממחנה : אם אתה מחזיר האהל
למקומו גרסינן : והיינו דכתיב ושב
אל המחנה . הקב האהל למחנה ואם
לאו משרתך יהושע בן נון נער לא
ימיש ממוכה שימש מחתך ואף על
פי שהיכו לאחר שנתלה הקב"ה
לישראל והוקס המשכן לא ילא
על אחת כמה וכמה * ודבר ה' אל משה פנים אל פנים אמר ר' יצחק
למשה משה אני ואחיה נסביר פנים בהלכה איכא דאמרי כך אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה בשם
שאני הסכרתי לך פנים כך אתה הסכר פנים לישראל והחזיר האהל למקומו * וישב אל המחנה וגו' *
אמר רבי אבהו אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה * עבשו יאמרו הרב בכעס ותלמיד בכעס ישראל
מה תהא עליהם אם אתה מחזיר האהל למקומו מושב ואם לאו יהושע בן נון תלמידך משרת תחתך
והיינו דכתיב ושב אל המחנה אמר רבא אף על פי כן לא יצא הדבר לבטלה שנאמר * ומשרתי *
יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל : ועוד פתח ר' יהודה בכבוד תורה ודרש * הסכת ושמע
ישראל היום הזה נהיית לעם וכי אותו היום נתנה תורה לישראל והלא אותו יום סוף ארבעים שנה
היה אלא לתלמידך שחביבה תורה על לומדיה בכל יום ויום כיום שנתנה מדר סיני אמר ר' תנחום בריה דר'
דייא איש כפר עכו תדע שהרי אדם קורא קריאת שמע שחרית וערבית וערב אחד אינו קורא דומה
כמי שלא קרא קריאת שמע מעולם הסכת עשו כמות כמות ועסקו בתורה לפי שאין התורה נקנית
אלא בחבורה כדר' יוסי ברכי חנינא * דאמר ר' יוסי ברכי חנינא מאי דכתיב * תרב (על) הברים ונאלו
חרב על שונאיהם של תלמידי חכמים שיושבים בד בבד ועוסקים בתורה ולא עוד אלא שמטפשים
כתיב הכא ונאלו וכתיב התם * אשר נואלנו ולא עוד אלא שחוטאים שנאמר ואשר הטאנו איבעית
אימא מהכא * נואלו שרי צוען דבר אחר הסכת ושמע ישראל כתתו עצמכם על דברי תורה כראמר
ריש לקיש * דאמר ריש לקיש * מנין שאין דברי תורה כותקיימין אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר
* זאת התורה אדם כי ימות באהל דבר אחר הסכת ושמע ישראל הם ואחר כך כתת כדרכא * דאמר
רבא לעולם ילמוד אדם תורה ואחר כך יהגה אמרי דבי ר' ינאי מאי דכתיב * כי מיין חלב יוציא
חמאה ומיין אף יוציא דם ומיין אפים יוציא ריב במי אתה מוצא חמאה של תורה במי שמקיא חלב
שינק משדי אמו עליה ומיין אף יוציא דם כל תלמיד שכוועם עליו רבו פעם ראשונה ושוחק זוכה
להבחין בין דם שמא לדם שהור ומיין אפים יוציא ריב כל תלמיד שכוועם עליו רבו פעם ראשונה
ושוחק ושוחק זוכה להבחין בין דיני ממונות לדיני נפשות * דתנן ר' ישמעאל אומר הרוצה שיתרחם
יעסקו בדיני ממונות שאין לך מקצוע בתורה יותר מהן שהן כמעין נובע אמר ר' שמואל בר נחמני
מאי דכתיב * אם * נבלת בהתנשא ואם זמות יד לפה כל המנבל עצמו על דברי תורה סופו להתנשא
ואם זמם יד לפה : פתח ר' נחמיה בכבוד אכסניא ודרש מאי דכתיב * ויאמר שאל אל הקיני לבו
סורו רדו מתוך עמלקי פן אוסיפך עמו ואתה עשיתה חסד עם כל בני ישראל והלא דברים קל וחומר
ומה יתרו שלא קרב את משה אלא לכבוד עצמו כך המארח תלמיד חכם בתוך ביתו ומאבילו
ומשקרו ומנהגו מנכסיו על אחת כמה וכמה : פתח ר' יוסי בכבוד אכסניא ודרש * לא תתעב אדומי כי
אחיך הוא לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו והלא דברים קל וחומר ומה מצריים שלא קרבו את ישראל
אלא לצורך עצמן שנאמר * ואם ידעת ויש בם אנשי חיל ושמתם שרי מקנה על אשר לי כך המארח תלמיד
חכם בתוך ביתו ומאבילו ומשקרו ומנהגו מנכסיו על אחת כמה וכמה : פתח ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי
בכבוד אכסניא ודרש * ויברך ה' את עובד אדום (הגתי) בעבור ארון האלהים והלא דברים קל וחומר ארון
שלא אכל ושתה אלא כבוד ורביץ לפניו כך המארח תלמיד חכם בתוך ביתו ומאבילו ומשקרו ומנהגו מנכסיו
עאיכו מאי היא ברכה שברכו אמר רב יהודה בר זבדאי זו המות וה' כלותיה שילדו * ששה ששה בכרם אחד
שנאמר

ע"ז . מולין
מד : דנה כ :

[עיונין ס:]

רב נסים גאון

חנו רבנן כשנבטו
רבותיו לפרס
ביבנה . בנפרא דבני
סערבא ובפחיתים ב' *
תמיר נשהם גרסינן
תמן תנינן זה מדרש
דרש ר' אלעזר בברם
ביבנה ובי כרם היה
שם אלא אלו תלמידי
הכמים שון עשין
שורות שורות ככרס :
פתח ר' ירמיה ראש
המדברים בכל מקום .
מפדיש במסכת שבת
בפרק כמה מדליקין
(דף ג) אמר יהודה
שעילה יתעלה

[שבת לג]
מנחות כג .]

על אחת כמה וכמה * ודבר ה' אל משה פנים אל פנים אמר ר' יצחק
למשה משה אני ואחיה נסביר פנים בהלכה איכא דאמרי כך אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה בשם
שאני הסכרתי לך פנים כך אתה הסכר פנים לישראל והחזיר האהל למקומו * וישב אל המחנה וגו' *
אמר רבי אבהו אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה * עבשו יאמרו הרב בכעס ותלמיד בכעס ישראל
מה תהא עליהם אם אתה מחזיר האהל למקומו מושב ואם לאו יהושע בן נון תלמידך משרת תחתך
והיינו דכתיב ושב אל המחנה אמר רבא אף על פי כן לא יצא הדבר לבטלה שנאמר * ומשרתי *
יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל : ועוד פתח ר' יהודה בכבוד תורה ודרש * הסכת ושמע
ישראל היום הזה נהיית לעם וכי אותו היום נתנה תורה לישראל והלא אותו יום סוף ארבעים שנה
היה אלא לתלמידך שחביבה תורה על לומדיה בכל יום ויום כיום שנתנה מדר סיני אמר ר' תנחום בריה דר'
דייא איש כפר עכו תדע שהרי אדם קורא קריאת שמע שחרית וערבית וערב אחד אינו קורא דומה
כמי שלא קרא קריאת שמע מעולם הסכת עשו כמות כמות ועסקו בתורה לפי שאין התורה נקנית
אלא בחבורה כדר' יוסי ברכי חנינא * דאמר ר' יוסי ברכי חנינא מאי דכתיב * תרב (על) הברים ונאלו
חרב על שונאיהם של תלמידי חכמים שיושבים בד בבד ועוסקים בתורה ולא עוד אלא שמטפשים
כתיב הכא ונאלו וכתיב התם * אשר נואלנו ולא עוד אלא שחוטאים שנאמר ואשר הטאנו איבעית
אימא מהכא * נואלו שרי צוען דבר אחר הסכת ושמע ישראל כתתו עצמכם על דברי תורה כראמר
ריש לקיש * דאמר ריש לקיש * מנין שאין דברי תורה כותקיימין אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר
* זאת התורה אדם כי ימות באהל דבר אחר הסכת ושמע ישראל הם ואחר כך כתת כדרכא * דאמר
רבא לעולם ילמוד אדם תורה ואחר כך יהגה אמרי דבי ר' ינאי מאי דכתיב * כי מיין חלב יוציא
חמאה ומיין אף יוציא דם ומיין אפים יוציא ריב במי אתה מוצא חמאה של תורה במי שמקיא חלב
שינק משדי אמו עליה ומיין אף יוציא דם כל תלמיד שכוועם עליו רבו פעם ראשונה ושוחק זוכה
להבחין בין דם שמא לדם שהור ומיין אפים יוציא ריב כל תלמיד שכוועם עליו רבו פעם ראשונה
ושוחק ושוחק זוכה להבחין בין דיני ממונות לדיני נפשות * דתנן ר' ישמעאל אומר הרוצה שיתרחם
יעסקו בדיני ממונות שאין לך מקצוע בתורה יותר מהן שהן כמעין נובע אמר ר' שמואל בר נחמני
מאי דכתיב * אם * נבלת בהתנשא ואם זמות יד לפה כל המנבל עצמו על דברי תורה סופו להתנשא
ואם זמם יד לפה : פתח ר' נחמיה בכבוד אכסניא ודרש מאי דכתיב * ויאמר שאל אל הקיני לבו
סורו רדו מתוך עמלקי פן אוסיפך עמו ואתה עשיתה חסד עם כל בני ישראל והלא דברים קל וחומר
ומה יתרו שלא קרב את משה אלא לכבוד עצמו כך המארח תלמיד חכם בתוך ביתו ומאבילו
ומשקרו ומנהגו מנכסיו על אחת כמה וכמה : פתח ר' יוסי בכבוד אכסניא ודרש * לא תתעב אדומי כי
אחיך הוא לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו והלא דברים קל וחומר ומה מצריים שלא קרבו את ישראל
אלא לצורך עצמן שנאמר * ואם ידעת ויש בם אנשי חיל ושמתם שרי מקנה על אשר לי כך המארח תלמיד
חכם בתוך ביתו ומאבילו ומשקרו ומנהגו מנכסיו על אחת כמה וכמה : פתח ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי
בכבוד אכסניא ודרש * ויברך ה' את עובד אדום (הגתי) בעבור ארון האלהים והלא דברים קל וחומר ארון
שלא אכל ושתה אלא כבוד ורביץ לפניו כך המארח תלמיד חכם בתוך ביתו ומאבילו ומשקרו ומנהגו מנכסיו
עאיכו מאי היא ברכה שברכו אמר רב יהודה בר זבדאי זו המות וה' כלותיה שילדו * ששה ששה בכרם אחד
שנאמר

יבטיב כ אף

במדבר יג

ישעיה יט

ע"ז יט .

משלי

כ"ז קעה :

משלי ג

[מ"ה כג] .

שמואל ב טו

דברים כג

בראשית כח

שמואל ב כ

[ע"ז התשיעי שורש פכסו
ויש עשתינן ונכסיו כו"ד
ואינו ג"רין]

תענית ז . מכות י .

שבת פג : גיטין כז :
במדבר יט

